

Д. Гринчишин
А. Капелюшний
О. Сербенська
З. Терлак

СЛОВНИК- ДОВІДНИК З КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

3-тє видання, виправлене

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

Київ

"Знання"

2006

УДК 811.161.2'271(038)
ББК 81.411.1-7
С48

С48 **Словник-довідник з культури української мови /**
Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Тер-
лак. — 3-тє вид., випр. — К.: Знання, 2006. — 367 с.
ISBN 966-346-101-2

Культура мови як невід'ємна складова особистості — одна із перших ознак загальної культури людини та суспільства. Вона включає в себе багато понять і вимагає постійної уваги до мовної поведінки особистості. Довідник містить складні випадки слововживання і допоможе читачам засвоїти граматичні норми української мови.

Для викладачів та студентів філологічних факультетів, мовознавців, працівників засобів масової інформації, вчителів, а також усіх, хто хоче підвищити рівень знання української мови.

УДК 811.161.2'271(038)
ББК 81.411.1-7

- © Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак, 1996
- © Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак, зі змінами, 2006
- © Видавництво "Знання", 2006

ISBN 966-346-101-2

ЗМІСТ

Основні джерела
словника-довідника
4

Переднє слово
5

Основні поняття
культури мови
10

Список скорочень
16

Словник-довідник
з культури української мови
19

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА СЛОВНИКА-ДОВІДНИКА

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. — К., 1991.

Головашук С. І. Словник-довідник з правопису та слововживання / За ред. В. М. Русанівського. — К., 1989.

Головашук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. — К., 1995.

Голоскевич Г. Правописний словник. — Нью-Йорк—Париж—Сідней—Торонто—Львів, 1994.

Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. — К., 1986.

Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. — К., 1993.

Культура української мови. Довідник / За ред. В. М. Русанівського. — К., 1990.

Malczewski Jan. Szkolny słownik nauki o języku. — Warszawa, 1993.

Огієнко І. Український стилістичний словник. — Львів, 1924.

Орфографічний словник української мови. — К., 1994.

Погрібний М. І. Орфоепічний словник. — К., 1994.

Російсько-український словник ділової мови. — 3-є вид., випр. й доп. Уклали В. Підмогильний, Є. Плужник. — К., 1992.

Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей. Словник-довідник. — К., 1986.

Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. — 2-е вид., випр. і доп. — К., 1985.

Словник труднощів української мови / За ред. С. Я. Єрмоленко. — К., 1989.

Словник української мови: в 11 т. — К., 1970—1980. — Т. 1—11.

Український правопис. — 4-е вид. — К., 1993.

Чак Є. Д. Складні випадки вживання слів. — К., 1984.

Шевченко Л. Ю., Різун В. В., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова: Довідник. — К., 1993.

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Мова — неоціненний скарб народу, найголовніший літопис його життя. У її глибинах — філософський розум, витончений естетичний смак, справді поетичне чуття, праця зосередженої думки, надзвичайна чутливість до найтонших переливів у явищах природи, суворі логіка, високі духовні злети. І щоб оволодіти цим скарбом, людина мусить постійно докладати зусилля, усвідомлюючи, що існує складна наука рідної мови. Уже немовля пізнає таємничу красу звуків, слово допомагає дитині освоювати світ, учить її думати, а школа формує, кладе на твердий підмурівок знання про «мову в людині» і «людину в мові». І в зрілому віці ця наука триває, бо, як висловлюються мудреці, «нерозумний той, хто думає, що свою мову добре знає».

Мовна культура людини — поняття надзвичайно складне й об'ємне. Адже йдеться про силу прив'язаності до мови, розвинуте почуття відповідальності за її долю, повагу до неї та її багатовікових традицій, про любов до рідного слова. Важливу роль відіграє і діяльність суспільства, спрямована на те, щоб якнайкраще пізнати її багатство і красу. У багатьох державах усе роблять для того, щоб слово рідної мови було мудрим і прекрасним. У Франції, наприклад, працює спеціальна комісія, яка накладає великі штрафи на установи, підприємства за зловживання запозиченими словами.

Українська мова, що є невіддільною ознакою самої нації, одним із найістотніших чинників її самовиявлення і світосприйняття, важливим показником її життєздатності й духовності, упродовж століть жила в імперському світі заборон і принижень. Її офіційно не визнавали, оголошували придуманою австрійцями, вважали діалектом російської чи польської мов, дивилися як на «хлопську», призначену тільки для «домашнього

вжитку». Її не допускали у сферу науки, техніки, виробництва, викидали зі школи, з армії, спорту — тобто з усіх сфер, що важливі для повноцінного життя національного організму. Планово проводили політику лінгвоциду (мововбивства), ослаблювали імунну систему збереження стійкості норм, вводили неприродні слова та форми, свідомо руйнуючи мову навіть зсередини. Юрій Шевельов мав усі підстави стверджувати: «Урядове втручання у внутрішні закони мови було радянським винаходом і новиною. Ні поляки, ні румуни, ні чехи до цього не вдавалися, як і не вдавалася царська адміністрація дореволюційної Росії. Вони всі обмежувалися на заходах зовнішнього тиску... Радянська система встановлює контроль над структурою української мови, забороняє певні слова, синтаксичні конструкції, граматичні форми, правописні й орфоепічні правила, а натомість пропагує інші, ближчі до російських або й живцем перенесені з російської мови... Боротьба відбувалася не тільки в людській психіці, а й у самій мові»¹.

На догоду такій політиці з нашого орфографічного кодексу — «Українського правопису» було викинуто літеру і, позбавлено кличний відмінок природного права бути в системі іменникової відміни, узаконено як паралельні (без будь-яких застережень) закінчення *-у*, *-ю* та *-ові*, *-еві* (*-єві*) в давальному відмінку іменників чоловічого роду, що призвело до засилля форм з *-у* (*-ю*). Багато небажаних лексичних запозичень і розмовних конструкцій уже потрапило в сучасні лексикографічні джерела і з часом почали витісняти питомо українські слова і форми. В умовах тоталітарного більшовицького диктату негативна семантична і граматична інтерференція у багатьох випадках деформувала структуру української мови.

Українська мова не тільки вистояла, зберігши свою неповторність, притаманні їй особливості, коріння яких сягають глибокої давнини, а й одержала в демократичному світі визнання за свою красу. Її фонетична розкіш, лексичне та фразеологічне багатство, величезні словотворчі можливості, синтаксична гнучкість ще до війни забезпечили їй призове місце на престижному світовому конкурсі мов у Парижі. Соборну українську

¹ Шевельов Юрій. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900—1941). Стан і статус.— Сучасність, 1987.— С. 263—264.

мову дбайливо оберігали і плекали мільйонні маси українців — селяни, робітники, письменники, вчителі, священники, правники, лікарі, інженери, а світочі національної культури записували її «нестертий слід ... самостійно між культурні мови».

Сьогодні, коли українська мова, одержавши статус державної, розширює сферу свого функціонування, зростає увага до культури усного та писемного мовлення. Стає престижно розмовляти гарною українською мовою, приходять розуміння того, що добре знання мови — важлива професіограма людей різних спеціальностей. Основи вмілого користування мовою закладаються з дитинства, тому так важливо прищепити дітям ще в школі почуття відповідального ставлення до мови як найважливішого засобу людського спілкування, навчити їх трактувати мову як «енергію», «діяльність», «духовну силу», виробити в них навички не лише правильного, а й майстерного вживання мовних засобів відповідно до конкретної комунікативної ситуації, навчити їх виявляти помилки і очищати своє усне та писемне мовлення від тих елементів, що спотворюють його.

Як свідчить практика, в учнів часто виникають труднощі, пов'язані з правильним уживанням слова, його написанням, наголошуванням, утворенням граматичних форм, лексичною і синтаксичною сполучуваністю тощо. Потрібно постійно мати під рукою відповідні словники, в яких можна знайти відповідь на те чи інше питання. Однак справа ускладнюється тим, що, по-перше, наші школи погано забезпечені потрібною довідковою літературою, по-друге, маємо дуже мало лексикографічних праць, призначених саме для шкільного вжитку. До того ж кожен словник подає якусь одну характеристику слова, тому доводиться звертатися до кількох словників, що створює під час уроку певні незручності і для учня, і для вчителя. Очевидно, давно назріла потреба мати компактний довідник, у якому були б зібрані і в доступній формі прокоментовані складні мовні факти та явища, які найчастіше трапляються в усному та писемному мовленні учнів. Частково задовольнити таку потребу міг би, на думку авторів, пропонований «Словник-довідник з культури української мови», в якому можна знайти відповідь на найрізноманітніші питання, що виникають у практиці користування рідною мовою.

Проаналізувавши шкільні підручники з української мови, літератури та інших дисциплін, автори внесли у реєстр довідника слова:

- 1) зміст яких може бути незрозумілий учням;
- 2) які вживають у невластивому їм значенні;
- 3) на позначення понять християнської науки, що впродовж десятиліть були вилучені з активного вжитку;
- 4) зловживання якими породжує штампи, трафаретні вислови;
- 5) складні щодо написання; подано, зокрема, нове написання окремих слів відповідно до четвертого видання «Українського правопису», окреслено групу слів, у яких треба писати літеру г;
- 6) у яких найчастіше трапляються помилки в наголошуванні;
- 7) у яких неправильно визначають граматичне значення роду;
- 8) у яких неправильно утворюють граматичні форми того чи іншого відмінка, числа, ступенів порівняння, особи, способу;
- 9) що відбивають складні випадки узгодження і керування в українській мові;
- 10) уживання яких пов'язане з тими чи іншими розділовими знаками на письмі.

У довіднику подано особливості вживання в українській мові низки синонімічних прикметникових і безприкметникових конструкцій, а також стійких висловів — форм звертання, формул ввічливості, часових зворотів та ін.

Коментуючи особливості українського слововживання, слово- і формотворення, автори користуються методом «антидиктанту», який визнаний у світовій дидактиці і сконденсовано відтворений у фразеологізмі «на помилках вчать». З цією метою в довіднику використано заборонну ремарку «не» при окремих словах та їх формах. Докладніше пояснення подаю також після слова «неправильно». Це допоможе очистити усне та писемне мовлення учнів від ненормативних слів і словосполучень.

Матеріали словника покликані активізувати природні для української мови форми, які через довготривалий лінгвоцид частково втратили свою життєздатність. Це — закінчення *-ові*,

-еві в давальному відмінку однини іменників чоловічого роду в назвах осіб, що становить одну з характерних рис української мови. З цією ж метою подано пестливі форми чоловічих та жіночих імен (*Василько, Івась, Івасик, Наталка, Наталочка, Петрик, Петрусь*), поширення яких на українській мовній території впродовж останніх десятиліть зменшилося, а також форми кличного відмінка (*мамо, мамусю, Олю, Іване, Василю Петровичу, Пане Президенте*).

Складними для з'ясування виявилися деякі правописні питання (написання слів іншомовного походження, вживання літери г, закінчення -у, -а в родовому відмінку однини іменників чоловічого роду та ін.), які сьогодні є предметом обговорення Орфографічної комісії і ще не знайшли свого задовільного розв'язання. Автори, виходячи з настанови, що соборна українська літературна мова має мати й єдиний правопис, який повинен відбивати наші традиції, враховувати мовну практику і зберігати при цьому суворо науковий підхід до оцінки мовних явищ, намагалися не вносити суттєвого різнобою в написання слів, хоча в окремих випадках уникнути цього не вдалося. Слова, написання яких досі не регламентовано, позначені в словнику зірочкою.

Матеріали довідника можна використовувати на уроках української мови, виконуючи з учнями різноманітні вправи; словникові статті дають змогу розробити систему домашніх завдань для вивчення окремих тем шкільного курсу.

Автори свідомі того, що не на всі питання вдалося дати вичерпну відповідь. На нашу думку, праця над посібником повинна стимулювати читача до дальших пошуків і постійного вдосконалення свого мовлення, виховувати в нього любов до мови, почуття відповідальності за її долю. Адже, як підкреслював Олесь Гончар, мовою нації визначається моральне здоров'я народу, його розвиненість, культурність. І кожний із нас відповідальний за те, якою буде мова майбутнього.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ МОВИ

Термін «культура мови» вживають у кількох значеннях. По-перше, культура мови — це окремий розділ мовознавчої науки, в якому розглядаються питання мовних норм і доцільності вживання мовних засобів у залежності від мети спілкування. По-друге, культура мови — це досконале володіння літературними нормами на всіх рівнях мовної системи в її усному і писемному різновидах, вміння користуватися мовними засобами, ясно, чітко і логічно переконливо висловлювати свою думку.

Одним із центральних понять культури мови як лінгвістичної дисципліни є поняття мовної норми. Мовна норма — це той мовний варіант у сфері вимови, слововживання, словозміни, який закріплений практикою і рекомендований до вжитку як обов'язковий. Мовна норма нерозривно пов'язана з поняттям літературної мови. Для того, щоб мова повноцінно задовольняла комунікативні потреби суспільства, вона повинна мати сталий правопис, унормовані наголос і вимову, загальноживані граматичні форми. Норма стоїть на сторожі цілісності і загальнозрозумілості літературної мови. Вона виконує роль своєрідного «мовного фільтра» і визначає, що правильно, а що неправильно, рекомендує одні мовні засоби і відкидає інші. Літературна мова — це найдосконаліша форма загальнонародної мови, яка відзначається високим ступенем нормативності і має розгалужену систему функціональних стилів. Цим літературна мова протиставляється іншим різновидам національної мови — діалектам, жаргонам, просторіччю, які мають обмежену сферу вживання.

Є такі різновиди мовних норм:

1) фонетичні; це норми вимови голосних і приголосних звуків, а також норми наголошування слів;

2) **лексико-фразеологічні**; це норми вживання слів і фразеологізмів у властивому їм значенні і норми сполучуваності слів і фразеологізмів з іншими словами в реченні;

3) **морфологічні**; це норми словозміни самостійних частин мови (іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів);

4) **синтаксичні**; це норми побудови синтаксичних конструкцій — словосполучень і речень;

5) **стилістичні**; це норми вживання в тому чи іншому функціональному стилі властивих йому мовних засобів;

6) **орфографічні**; це система загальноприйнятих правил написання слів і їх значущих частин, правил написання слів окремо, разом чи через дефіс, правил уживання великої літери;

7) **пунктуаційні**; це система загальноприйнятих правил уживання розділових знаків.

Порушення тих чи інших мовних норм спричинює появу в усному і писемному мовленні різного роду помилок. З огляду на можливі відхилення від норми розрізняють помилки:

1) **фонетичні** — неправильна вимова окремих звуків чи звукових комплексів: «акання» (вимова звука [а] на місці ненаголошеного [о]), м'яка вимова шиплячих, неправильна вимова звуків [дж], [дз] ([*хожу́*], [*кукуру́за*], [*кинжа́л*] замість [*ходжу́*], [*кукуру́дза*], [*кинджа́л*]); неправильне наголошування слів: *оди́надцять*, *чоти́рнадцять*, *черго́вий*, *ві́мова* замість *одина́дцять*, *чотирна́дцять*, *чергові́й*, *вимо́ва*;

2) **лексико-фразеологічні** — уживання слів у невласивому їм значенні: *вірна відповідь*, *музикальна освіта*, *воєнна форма*, *тактична поведінка* замість *правильна відповідь*, *музична освіта*, *військова форма*, *тактовна поведінка*; змішування компонентів у близьких за значенням фразеологізмах: *відіграє велике значення* замість *має велике значення*, але *відіграє роль*; уживання неформативних слів і фразеологічних сполучень на зразок *столова*, *обіжатися*, *остановка*, *приймати участь*, *кидатися в очі* замість *ідальня*, *образитися*, *зупинка*, *брати участь*, *впадати у вічі*;

3) **морфологічні** — неправильне утворення відмінкових форм іменників: *п'ять кілограм*, *працює столярем*, *доїхати до центра міста* замість *п'ять кілограмів*, *працює столяром*, *доїхати до центру міста*; неправильне визначення граматичного

роду іменників: *гостра біль, учена ступінь, біла тюль* замість *гострий біль, учений ступінь, білий тюль*; неправильне утворення ступенів порівняння прикметників: *більш зручніший* замість *зручніший* або *більш зручний*; неправильне утворення відмінкових форм числівників: *п'ятидесяти, семистами, трьохстами* замість *п'ятдесяти (п'ятдесятьох), сьомастами (сімомастами), трьомастами*; неправильне утворення особових дієслівних форм: *полять, мелять, колять, боряться, ходімте* замість *полють, мелють, колють, борються, ходім*;

4) **синтаксичні** — порушення синтаксичних зв'язків між словами (норм керування і узгодження): *екзамен по математиці, згідно наказу, властивий для нього* замість *екзамен з математики, згідно з наказом, властивий йому*; неправильне вживання дієприкметникових і дієприслівникових зворотів: *Проїжджаючи повз висоту 805, увагу Шури привернула могила, що виднілася здалеку* замість *Коли Шура проїжджала повз висоту 805, її увагу привернула могила, що виднілася здалеку*; неправильна побудова речень з однорідними членами: *горджуся і люблю свою школу* замість *я люблю свою школу і горджуся нею*; порушення порядку слів у реченні; порушення порядку розташування частин складного речення; змішування прямої і непрямої мови тощо;

5) **стилістичні** — невмотивоване використання в одному функціональному стилі мовних засобів, що характерні для іншого стилю, — зловживання лексикою і фразеологією ділового стилю (так звані «канцеляризми») або спеціальними термінами в текстах ненаукового характеру; невмотивоване вживання нелітературної лексики (діалектизмів, просторічних слів); стилістично невиправдане вживання експресивних засобів, що створює зайву, інколи фальшиву емоційність;

6) **орфографічні** — помилки, пов'язані з порушенням чинних норм щодо написання складних слів, вживання апострофа, м'якого знака, правопису слів іншомовного походження та ін.;

7) **пунктуаційні** — помилки, зумовлені порушенням чинних правил уживання розділових знаків (коми в простому та складному реченні, двокрапки, тире, крапки з комою).

Мовна норма — категорія історична. З одного боку, вона, як регулятор правильності літературної мови, відзначається стабільністю, незмінністю. На сторожі цієї стабільності стоять

школа, громадськість, спеціальні наукові установи. Мовні норми зафіксовані у словниках та навчальних посібниках, їх пропагують у спеціальних теле- і радіопередачах, на сторінках преси. Усвідомлення суспільної важливості літературної мови і тривога за її долю відбивається в цілеспрямованій мовній політиці. З другого боку, мова становить собою живий організм, що постійно змінюється. Ці зміни дуже повільні і часом непомітні — їх інколи образно порівнюють із непомітним для ока рухом годинникової стрілки. Проте із зміною мови змінюються з часом і її норми. Цей процес є природним, об'єктивним і закономірним. Змінюється написання окремих слів, їх наголошування, закріплюються у вжитку нові граматичні форми і синтаксичні конструкції. Зміни в характері норми відбуваються внаслідок існування в мові паралельних, варіантних засобів вираження однієї і тієї ж форми, одного й того ж значення тощо. Власне, проблема норми і виникає саме тоді, коли існує ймовірність вибору мовної одиниці з кількох можливих (напр.: *каменя* чи *камено?*, *компостувати талон* чи *компостувати?*, *каталог* чи *каталог* і т.п.).

У мові існують фонетичні варіанти (*завжди* і *завжди́*, *помилка* і *помілка*), морфологічні (*легень* і *легенів*, *штаньмі*, *штана́ми* і *штáнями*) і синтаксичні (*дорогий мені* і *дорогий для мене*, *пасти коней* і *пасти коні*). Причини появи мовних варіантів різні. Найчастіше вони зумовлені самою структурою мови і діянням закону аналогії, коли слово змінює свій наголос, певну граматичну форму або ж характер сполучуваності за аналогією до інших слів — структурно подібних чи семантично близьких. Варіантність у мові може розвинутися і під впливом діалектного оточення чи близькоспорідненої мови.

Варіанти завжди є перехідною ланкою від старої норми до нової; вони дають змогу побачити співіснування старої і нової норми, допомагають звикнути до нової форми, роблять зміну норми менш відчутною і болісною.

У процесі розвитку літературної мови кількість варіантних форм і їх якість змінюються. Один із дублетних варіантів може з часом виходити з ужитку, переходити в розряд архаїчних. Наприклад, «Словник української мови» за ред. Б. Грінченка фіксує такі варіантні форми, як *прапір* і *прапор*, *подарити* і *подарувати*. Сьогодні ж перші форми сприймаються вже як ненормативні. Цей же словник подає слово *вугілля* з наголосом на першому

складі, а сучасні словники фіксують два наголоси: *вугілля* і *вугілля*, хоча останній починає поступово виходити з ужитку.

Деякі варіанти можуть з часом поглиблювати свої відмінності і розходитися у своїх значеннях: *попаса* (у знач. «пасок») і *попасу* (у знач. «смуга, зона»), *ладу* і *ладу́*, але тільки *ладу*, коли йдеться про суспільний устрій тощо.

Наявність у мові варіантних одиниць і необхідність вибору однієї з них робить проблему норми особливо актуальною, бо поряд із варіантами, що допускаються нормою, існує і багато таких, які є відхиленням від рекомендованої норми і вважаються мовними помилками. Відрізнити правильне від неправильного не завжди буває легко. У зв'язку з цим виникає потреба пошуків критеріїв мовної норми, згідно з якими можна оцінити правильність чи помилковість уживаних слів, їх форм, синтаксичних конструкцій тощо. На практиці дуже часто послуговуються таким сумнівним критерієм, як «у нас так не кажуть», «народ так говорить (не говорить)» і т.п. Проте при оцінюванні того чи іншого мовного факту потрібен комплексний підхід.

Мовний варіант можна вважати нормативним, якщо він:

- 1) регулярно вживається (статистичний критерій);
- 2) відповідає можливостям системи літературної мови у певний історичний період;
- 3) зустрічає громадське схвалення (естетичний критерій).

Необхідно враховувати й такі чинники нормативності, як мовна традиція, ступінь уживання мовного явища у творах авторитетних письменників-класиків тощо.

Строге дотримання літературних норм (правильність мови) — це тільки перша сходинка до оволодіння літературною мовою. Справді, можна правильно писати і наголошувати слова, правильно їх змінювати і сполучувати між собою, але це ще не буде ознакою високої культури нашого мовлення, бо вона передбачає не тільки правильне, а й майстерне використання мовних засобів. Кожна освічена людина повинна розвивати в собі мовне чуття, щоб уміти вибрати з кількох можливих варіантів найбільш точний, стилістично доречний і виразний, який найліпше б надавався для конкретної ситуації спілкування. Потрібно широко використовувати синонімічні багатства української мови, ревно дбати про її чистоту, уникати невиправда-

них іншомовних запозичень і позалітературних мовних елементів (діалектизмів, жаргонізмів, просторічних і лайливих слів).

Мова людини — це своєрідний лакмусовий папірець, який виявляє рівень її загальної культури, освіченості, внутрішньої інтелігентності. Плекання високої культури мови — це свідчення нашої любові і прив'язаності до рідного слова, поваги до свого народу і його багатотисячолітніх традицій. Кожна нація повинна берегти і розвивати мову як унікальний феномен своєї культури. А стан мови, її здоров'я і визначається якраз рівнем мовної культури суспільства на певному етапі його життя. Ось чому удосконалення мовної культури суспільства повинне стати загальнодержавною справою.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- анат.* — анатомія
архіт. — архітектура
безос. — безособове дієслово
бот. — ботаніка
вет. — ветеринарія
вжив. (*ужив.*) — вживається
виг. — вигук
відм. — відмінок
відт. — відтінок
вставн. сл. — вставне слово
геол. — геологія
гірн. — гірнича справа
грам. — граматичний термін
дав. — давальний відмінок
див. — дивіться
дипл. — дипломатія
діал. — діалектне слово
дієприкм. — дієприкметник
дієприсл. — дієприслівник
дієсл. — дієслово
док. — доконаний вид
друк. — друкарська справа
етн. — етнографія
ж. — жіночий рід
ж. р. — жіночий рід
займ. — займенник
заст. — застаріле слово
зменш. — зменшений, зменшувальний
зменш.-пестл. — зменшено-пестливий
знах. — знахідний відмінок
зневажл. — зневажливе слово
ім. — іменник
інфін. — інфінітив
ірон. — іронічне слово
іст. — історизм
і т. д. — і так далі
і т. ін. — і таке інше
канц. — канцелярське слово
кл. — кличний відмінок
книжн. — книжне слово, **вираз**
лат. — латинська мова
лінгв. — лінгвістика (мовознавство), лінгвістичний термін
літ. — літературознавство
майб. — майбутній час
мат. — математика
мед. — медицина
мет. — металургія
метеор. — метеорологія
мех. — механіка
мин. — минулий час
місц. — місцевий відмінок
мн. — множина
мор. — морська справа
муз. — музика
нак. — наказовий спосіб
нар.-поет. — народнопоетичне слово
невідм. — невідмінюване **слово**
недок. — недоконаний вид
незм. — незмінюване слово
нейтр. — нейтральне слово
неозн. — неозначений
одн. — одна

ор. — орудний відмінок
ос. — особа
офіц. — офіційне
пас. — пасивний стан
перев. — переважно
переч. — переносно (у переносному значенні)
пестл. — пестливе
поет. — поетичне слово, вираз
політ. — політика
пор. — порівняйте
прийм. — прийменник
прикм. — прикметник
присл. — прислівник
присудк. сл. — присудкове слово
псих. — психологія
р. — рід
род. — родовий відмінок
розм. — розмовно-побутове слово, вираз

с. — середній рід
с. р. — середній рід
с. г. — сільське господарство
спец. — у спеціальному (професійному) вжитку
спол. — сполучник
спорт. — спортивний термін
та ін. — та інші
техн. — техніка
у знач. — у значенні
уроч. — урочисте слово
у спол. — у сполученні
фарм. — фармацевтика
фіз. — фізика
фізіол. — фізіологія
фін. — фінансовий термін
церк. — церковне слово, вираз
 раз
ч. — чоловічий рід
ч. р. — чоловічий рід
част. — частка
числ. — числівник
юр. — юридичний термін

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

А а, Б б, В в, Г г, Г г, Д д, Е е,
Є є, Ж ж, З з, И и, І і, Ї ї, Й й,
К к, Л л, М м, Н н, О о, П п, Р р,
С с, Т т, У у, Ф ф, Х х, Ц ц, Ч ч,
Ш ш, Щ щ, Ъ ъ, Ю ю, Я я

А

А¹, невідм. Як назва літери вжив. у с.р. *Велике а*. Як назва звука вжив. у ч.р. *Голосний а*. *Ненаголошений а*. Частотність звука [а] в українській мові висока, особливо в поетичному мовленні. Однак українських слів з початковим *а* дуже мало (*абіяк, аб'ож, ані́ак*); переважно це слова запозичені (*абажу́р, акт, ані́аліз, арка, апарат, атом*). Нормативними є дві форми жіночого імені — *Ганна* і *Анна*.

А² — АЛЕ. Сполучники *а й але* збігаються у протиставному значенні. *Є багато на світі учених людей, а поетів мало* (Коцюбинський). *Вже пізно, а спати не хочеться*. Але вносить додатковий відтінок обмеження, категоричності. *Лікарі рекомендували йому працювати зранку, а не ввечері*. *Лікарі рекомендували йому працювати зранку, але не ввечері*. Протиставленнє *а* вживається в реченні, де є заперечення і ствердження. *Не ідеї визначають суспільно-економічне становище людей, а суспільно-економічне становище людей визначає їх ідеї*. Більшому виразненню протиставлення служать введення в речення вставного слова *навпаки*. *Чисте небо не налягало на гори, а, навпаки, своєю високою легкою сільвою довершувало, гармонійно доповнювало їх* (Гончар). Максимальність протиставлення виражають складним сполученням *не тільки не... а, навпаки...* *Командир, відзначений Ясногорською, не тільки*

не викликав у Маковея неприязні, а, навпаки, після свого успіху він ще більше виріс в очах телефоніста (Гончар).

Коли в реченні відсутнє заперечення, сполучник *а* значенням наближається до *і*. *Недавно з шахти викачали воду, а вже йде вугілля на-гора*. При відсутності протиставлення в змісті речення сполучник *а* своїм значенням відходить від сполучника *але*, вказуючи на послідовність чи наступність подій. *Він ступав попереду, а за ним ступав подорожній*. Ще менший відтінок протиставлення має сполучник *а* в складносурядних реченнях, у яких вказується на роздільність дій чи фактів. *Ну, жніте ж, дітоньки, а я піду, зварю вам киселиці на полудень* (Леся Українка). *АБІ*, спол. з відт. розм. Уживається в складнопідрядних реченнях, прислужуючи: 1) підрядні умови. Синоніми: *коли б лишé, тільки б*. *Дослужився б до високих посад, аби не мав природної недовіри* (Стельмах); 2) підрядні мети. Синоніми: *щоб, для того щоб*. *Я Нептуну Півкопи грошей в руку суну, аби на морі шторм утих* (Котляревський); 3) підрядні способу дії. Синонім: *щоб*. *Держімося разом, близько стін, так, аби не могли нас оточити* (Франко); 4) підрядні з'ясувальні. Синонім: *щоб*. *Дід... уважав, аби в печі горшки не позбігали* (Черемшина). *Написання*. 1. Як сполучник з частками *-но, -то* пишеться через дефіс: *аби-но, аби-то*; з іншими словами — окремо: *аби кудись* (спол. і присл.), *аби тільки* (спол. і частка). 2. Як морфема, що

бере участь у творенні складних прислівників та неозначених займенників, пишеться разом: абіде, абіколи, абіхто (абі до кого, абі з ким, абі на кому, абі на кім), абічий (абі з чім, абі на чьому, абі на чьім, абі з чьєю, абі на чьій), абіщо (абі до чого, абі з чим, абі на чому, абі на чім), абіякий (з абіяким і абі з яким; на абіякому і абіякім, абі на якому, абі на якім).

АБЗАЦ, -у

АБО, *спол.* Пунктуація. 1. Перед або кома ставиться: а) якщо або повторюється при однорідних членах (кома ставиться після першого однорідного). *І доки ми дивимось на малюнок, наші очі вже блукають з одної деталі на другу; ... ми або відвертаємося, або пружмурюємо очі, або відступаємо так далеко від малюнка, щоб деталі цезали, зливалися в наших очах* (Франко); б) якщо розділовий сполучник або з'єднує частини складносурядного речення. *Ви помиляєтесь зовсім, або я Вас не розумію* (Кобилляська); в) якщо або виступає в ролі пояснювального сполучника, приєднує члени речення, що уточнюють попереднє слово. *Малі планети, або астероїди, обертаються між орбітами Марса і Юпітера й невидимі неозброєним оком* (З підручника). 2. Кома перед або не ставиться: а) якщо слово вжито як розділовий сполучник при однорідних членах один раз. *Легко спостерігати розвиток додаткових коренів, якщо поставити у воду гілки тополі, верби або чорної смородини* (З підручника); б) коли сполучником або з'єднані частини складносурядного речення із спільним для обох частин другорядним членом. *Раптом хурчав автомобільний мотор або сурмиа клаксон* (Смолич). Такі ж правила й відносно сполучника *чи*.

АБО Ж, *спол. і част.*

АБОНЕМЕНТ — **АБОНЕНТ**. Розрізняються значенням.

Абонемент. 1. *род. -а*. Документ на користування чим-небудь протягом певного часу (переважно про місце в театрі, на стадіоні, користування телефоном), а також саме право на це. *Абонемент на користування телефоном. Читацький абонемент*. 2. *род. -у*. Відділ у бібліотеці. *Працівники абонементу*.

Абонент. Той, хто має право користуватися абонементом протягом певного часу. *«Квант» [квазіелектронна станція] надає абонентові понад двадцять додаткових послуг* (З журналу).

АБОЩО — **АБОЩО**. Розрізняються написанням і частинимовним значенням.

Абощо, *незм.* Вказує на один із перелічених предметів, явищ, дій тощо, які не називаються. Синонім: *чи що інше*. *Порається в саду абощо*.

Або щб, *спол. і займ.* *Ти чув, що сталося? — спитав він... — Ні, або що такого?* (Франко).

АБРЕВІАТУРА — складноскорочене слово. Розрізняють декілька видів абreviатур. Літерна (ініціальна) абreviатура (*УТН* — у-те-ен, Українські телевізійні новини; *НТШ* — ен-те-ща, Наукове товариство ім. Т. Шевченка). Звукова абreviатура (*ЖЕК, загс, УПА*). Почасткова абreviатура (*юніат, профспілка*). Комбінована абreviатура (*лаван* — утворено від найменування Лабораторія високомолекулярних сполук Академії Наук).

1. Написання. 1. Ініціальні абreviатура пишуться без крапок після окремих літер (*АТС, НТШ*). 2. Абreviатури, які позначають загальні назви і відмінюються, пишуться, як правило, малими літерами (*загс, військкомат*). 3. Великими літерами абreviатури пишуться: а) якщо абreviатура є власною назвою

(ООН — Організація Об'єднаних Націй), у тому числі й запозичені (НАТО, ЮНЕСКО); б) якщо абрєвіатура позначає загальну назву й не змінюється (ГЕС, НОП). 4. Комбінована абрєвіатура, що є власною назвою, пишеться так: КамАЗ (Камський автомобільний завод). 5. Якщо абрєвіатур, що пишуться великими літерами, змінюються, то їхні закінчення пишемо з малої букви (ЖЕКу, на КамАЗі). 6. В абрєвіатурах, що є назвами марок машин та механізмів, цифри пишуться разом з абрєвіатурою, якщо стоять перед нею (ЗРК), або приєднуються дефісом, якщо стоять після неї (МАЗ-5551, ІЛ-76, АН-24).

II. Відмінювання. 1. Не відмінюються: а) літерні абрєвіатури (працюю на АТС); б) звукові і почасткові абрєвіатури, що закінчуються на голосний (УПА, комроти). 2. Звукові і почасткові абрєвіатури, що закінчуються на приголосний і сприймаються як цілісне слово, змінюються як іменники чоловічого роду: афіша МХАТу (Московський художній академічний театр), зафіксовано в СУМі (Словник української мови), працівники загсу.

III. Рід абрєвіатур. 1. Якщо абрєвіатура відмінюється, то її рід визначається за типом відмінювання: ВАК, ВАКУ, ВАКом — чол. рід (хоча комісія — жіночого роду). 2. Якщо абрєвіатура не відмінюється, то рід її визначаємо за основним словом розгорнутого найменування: міська АТС (станція). Сколівський РВВС (відділ). НТШ провело наукову конференцію (товариство).

IV. Узгодження присудка з абрєвіатурою — підметом. 1. Абрєвіатура не іншомовного походження: а) узгодження граматичне, якщо абрєвіатура відмінюється. Вуз оголосив набір студентів; б) узгодження зі словом розгорнутого на-

йменування, якщо абрєвіатура не відмінюється: УТ (Українське телебачення) повідомило. ЕУ (Енциклопедія Українознавства) перевидана. МАУ (Міжнародна Асоціація Українців) організувала форум. 2. Абрєвіатура іншомовного походження (розгорнуте словосполучення пишеться іноземною мовою): а) присудок здебільшого має форму середнього роду. НАТО провело нараду; б) рідше присудок узгоджується за змістом. ЮНЕСКО (Організація при ООН з питань освіти, науки і культури) прийняла ряд важливих резолюцій.

АБРИКОС, -а, род. мн. -ів, ч. і **АБРИКОСА**, -а, род. мн. абрикос, ж. **АБСОЛЮТ** — **АБСОЛЮТИЗМ**. Розрізняються значенням.

Абсолют, -у. Те, що ні від чого не залежить, безвідносне. В ідеалістичній філософії — вічна, незмінна, нескінченна першооснова світу; щонебудь самодостатнє. *Ідея абсолюту. Доводити до абсолюту.*

Абсолютізм, -у. Необмежена монархія, в якій верховна влада повністю належить монархові. *Прихильники абсолютізму.*

АБСОЛЮТИСТСЬКИЙ — **АБСОЛЮТНИЙ**. Розрізняються значенням.

Абсолютістський. Характерний для абсолютізму, властивий абсолютістам. *Абсолютістська монархія. Абсолютістський режим. Абсолютістські прагнення.*

Абсолютний. 1. Безумовний, необмежений, безвідносний. *Абсолютне право. Абсолютний приріст населення.* 2. Цілковитий, повний. *Абсолютна тиша. Абсолютна більшість.* 3. спец. Який стосується системи одиниць, величин у фізиці, математиці, астрономії та ін. *Абсолютна температура. Абсолютна величина числа. Абсолютний чемпіон.*

АБСТРАКТНІСТЬ — **АБСТРАКЦІЯ**. Розрізняються значенням.

Абстра́ктивність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість чого-небудь, що має абстрактний, узагальнений характер. *Абстрактність ідеї. Абстрактність мислення.*

Абстра́кція, -ї, *ор.* -єю. Узагальнення, виділення суттєвих, найістотніших ознак, рис, відношень предмета. *Наукові абстракції. Пізнати щось шляхом абстракції (абстрагування).*

АБСУРД — **АБСУРДНІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Абсу́рд, -у. Безглуздя, нісенітниця, нонсенс, недоладність, парадокс. *Дійти до абсурду.*

Абсу́рдність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість того, що безглузде. *Абсурдність твердження. Абсурдність висновків.*

АБСЦЕ́С, -у. Нарив.

АБХА́ЗИ, -ів, *мн.* (одн. абха́з, -а, дав. -ові, ч.; абха́зка, -и, дав. -зці, род. *мн.* -зок, ж.) і **АБХА́ЗЦІ**, -ів, *мн.* (одн. абха́зець, -зця, дав. -зцеві, *ор.* -зцем, ч; абха́зка, -и, дав. -зці, род. *мн.* -зок, ж.)

АБХА́ЗЬКО-АДИГЕ́ЙСЬКИЙ

АВАНГА́РД — **АВАНГАРДІ́ЗМ**. Розрізняються значенням.

Аванга́рд, -у. 1. Частина військ або підрозділ, який іде попереду головних сил. *Ворожий авангард.* Синоніми: перший ешелон, перші лави. 2. Передова частина суспільства. *Бути в авангарді свого народу.*

Аванга́рдізм, -у. Літературно-художня течія ХХ ст. *Естетика авангардизму.*

АВАНПО́СТНИЙ

АВАНТЮ́РИСТИ́ЧНИЙ — **АВАНТЮ́РИСТСЬКИЙ** — **АВАНТЮ́РНИЦЬКИЙ** — **АВАНТЮ́РНИЙ**. Розрізняються значенням.

Авантю́ристичний, **авантю́ристський**, **авантю́рищацький** збігаються у знач. «властивий авантюристові (авантюристові)», але **авантю́ристичний** ужив. також у знач. «пройнятий авантюризмом». *Авантюристичні*

(авантюристські, авантюрищацькі) плани. Авантюристична політика.

Авантю́рний ужив. у значеннях: 1. Пов'язаний з авантюрою. *Авантюрний вчинок. Авантюрна затія.* 2. Пригодницький. *Авантюрний роман.*

АВА́РИ — **АВА́РЦІ** Розрізняються значенням.

Ава́ри, -ів, *мн.* (одн. ава́р, -а, дав. -ові, ч.). Кочові племена тюркського походження.

Ава́рці, -ів, *мн.* (одн. ава́рець, -рця, дав. -еві, *ор.* -ем, ч.; ава́рка, -и, дав. -рці, род. *мн.* -рок, ж.). Народність у Дагестані та Азербайджані.

А́ВГІЄ́ВІ СТА́ЙНІ (КОНЮ́ШНІ), *книжн.* Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Вжив. у знач. «щось дуже занедбане, брудне, вехайне».

АВДИТО́РІЯ*, -ї, *ор.* -єю і **АУДИТО́РІЯ**

АВДІ́ЄНЦІЯ*, -ї, *ор.* -єю і **АУДІ́ЄНЦІЯ**. Офіційний прийом у високопоставленої особи.

АВЖЕ́Ж, *част.*, з відтінком розм.— *Хіба так краще? — Авжеж краще.*

А ВЖЕ́ Ж, *част.*, присл. і *част.*

А вже ж весна!

АВІА... Компонент складних слів, що має значення: 1. «авіаційний»: *авіабіза, авіабензін, авіабудування, авіаконструктор, авіапідк.*; 2. «повітряний»: *авіадесант, авіамодел, авіаспорт, авіатраса.* Пишеться разом з наступною частинною. Окремі випадки написання: *авіа- і ракетобудування.*

АВІАЦІ́ЙНО-СПОРТІ́ВНИЙ

АВІАЦІ́ЙНО-ХІ́МІ́ЧНИЙ

А́ВСТРО-УГО́РСЦІ́НА, -и

А́ВСТРО-УГО́РСЬКИЙ

АВТО, *невідм., с.* *Нове авто.*

АВТО¹... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає словам «автомобільний, автомобіль». З наступною частинною слова пишеться разом: *автодоробничий, ав-*

тозавод, автомагістраль, авторалі, автосклад, автострада.

АВТО²... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «автоматичний». З наступною частиною слова пишеться разом: *автосамосхід, автосполучення.*

АВТО³... Складова частина складних слів, що за значенням відповідає словам «одій, свій, власний». З наступною частиною слова пишеться разом: *автобіографія, автопортрет.*

АВТОБІОГРАФІЯ, -ї, *ор.* -єю. Життєпис якої-небудь особи, складений нею самою. *Пишучи автобіографію, я згадувала всі важливі події життя.* Неправильно: *моя автобіографія, написав свою автобіографію.* У цих випадках замість автобіографія треба вживати слово **біографія**.

АВТО-, ВЕЛО- і МОТОГОНКИ. Якщо сполучником поєднано два чи декілька складних слів з однаковою кінцевою частиною, що подається тільки при останньому слові, при перших словах замість неї пишеться т. зв. висячий дефіс (*водо-, грязе- і соцієлькування; дво- і багатосторонні зв'язки; електро-, газо- і водопостачання*).

АВТОВЕЛОМОТОГОНКИ, -гонок, *мн.*

АВТОМАТИЗОВАНИЙ — АВТОМАТИЧНИЙ — АВТОМАТНИЙ. Розрізняються значенням.

Автоматизований. Устаткований автоматичними пристроями, який діє за їх допомогою. *Автоматизована система управління (АСУ). Автоматизована мережа зв'язку [не автоматизована сітка зв'язку].*

Автоматичний. Самочинний, машинний, мимовільний. *Автоматичне гальмо. Автоматична станція. Автоматичні рухи.*

Автоматний. Який стосується автомата як виду зброї. *Автоматна черга. Автоматний диск.*

АВТОМАТНО-КУЛЕМЕТНИЙ АВТОМОБІЛЕБУДІВНИЙ, -а, -е АВТОМОБІЛЬНО-ТРАКТОРНИЙ

АВТОМОБІЛЬНО-ПЛЯХОВИЙ, -а, -е

АВТОМОБІЛЬ-ЦИСТЕРНА. Відмінюються обидві частини. *Автомобіля-цистерни. З автомобілем-цистерною. Узгодження при судка з такого типу підметом переважно за значенням і граматичними формами того слова, яке в тексті виявляється основним. Автомобіль-цистерна зупинився. Автомобіль-цистерна наповнена.*

АВТОМОТОЛОТЕРЕЯ, -ї, *ор.* -єю
АВТОНОМІЯ — АВТОНОМІСТІТЬ. Розрізняються значенням. *Автономія, -ї, ор.* -єю. Право самостійного управління, самоврядування. *Право на автономію. Політична автономія.*

Автономістність, -ності, ор. -ністю. Керування: чого. Властивість чого-небудь, що характеризується самоврядуванням. *Автономістність окремих територій.*

АВТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -орі, -орів, але два автори, п'ять авторів.

АВТОРИТАРНИЙ — АВТОРИТЕТНИЙ. Розрізняються значенням.

Авторитарний. Який утверджується силою влади. *Авторитарний уряд. Авторитарне керівництво.*

Авторитетний. 1. Який заслуговує на повне довіря. *Думка авторитетного дослідника. Авторитетна комісія.* 2. Який не допускає заперечень; владний. *Авторитетний тон.*

АВТОРИТЕТ. 1. *род.* -у. Вплив, значення. *Силою авторитету.* 2. *род.* -а. Особа. *Думка авторитета.*

АВТОСТОП. 1. *род.* -а. Пристрій для автоматичного зупинення поїзда. *Механізм автостопа.* 2. *род.* -у. В турзмі система використання автотранспорту. *Правила автостопа.*

АГАТ. 1. *род. -а*. Окремий камінець. Поверхня агата. 2. *род. -у*. Назва мінералу. Вироби з агату.

АГАТОВО-ЧОРНИЙ

АГЕНТ, -а, *дав. -ові*, *мн. -и, -ів*

АГЕНТСТВО, -а

АГЕНТСЬКИЙ

АГОНІЯ, -ї, *ор. -сю*

АГРАРНО-ІНДУСТРІАЛЬНИЙ

АГРАРНО-СИРОВІННИЙ

АГРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «агрономічний». З наступною частиною слова пишеться разом: *агробіологія, агроботаніка, агроботанічний, агрокомплекс, агрокультура, агромінімум, агротехніка, агрошкола*.

АГРУС, -у і **АГРЕСТ**

АДАЖІО. 1. *незм.* Повільно, протяжно. *Виконувати твір адажіо*. 2. *невідм., с.* Назва музичного твору, що виконується повільно. *Ліричне адажіо*.

АДАМОВЕ ЯБЛУКО. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Вжив. у знач. «невеликий виступ на горлі, переважно у чоловіків».

АДАПТАЦІЯ — **АДОПТАЦІЯ**. Розрізняються значенням.

Адаптація, -ї, *ор. -сю*. 1. Пристосування організмів до певних умов середовища. *Адаптація організму. Адаптація ока*. 2. Полегшення тексту для тих, хто починає вивчати іноземну мову. *Адаптація уривку*.

Адоптація, -ї, *ор. -сю*, *юр.* Установлення. *Адоптація дитини з дитячого будинку*.

АДІС-АБЕБА, **Аддіс-Абэбэ**. Назва міста.

АДІС-АБЕБСЬКИЙ

АДЖЕ Ж, *спол. і част.*

АДМІНІСТРАТИВНИЙ — **АДМІНІСТРАТОРСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Адміністративний. Який стосується адміністрації як керівного органу установи, організації. *Адміністра-*

тивний орган. Мати адміністративну владу.

Адміністраторський. Властивий адміністраторові, керівникові. *Адміністраторські здібності*.

АДМІНІСТРАТИВНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «адміністративний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *адміністративно-господарський, адміністративно-процесуальний, адміністративно-територіальний*.

АДОНІС. 1. *род. -а*. Ім'я, мале планета Сонячної системи. *Віддаль до Адоніса*. 2. *род. -у*. Рослина, ліки. *Суцвіття адонісу. Краплі адонісу*.

АДОПТАЦІЯ *див.* **АДАПТАЦІЯ**

АДРЕС — **АДРЕСА**. Розрізняються значенням.

Адрес, -а. Письмове вітання особі, організації, переважно з нагоди ювілею. *Адрес від колективу*.

Адреса, -и, *ор. -ю*. Місце проживання чи перебування особи, місце знаходження установи; напис на конверті, бандеролі тощо. *Вибачте, що не подаю точнішої Вашої адреси* (Франко). *На чиюсь адресу писати [не на чийсь адрес]. Сказано на мою адресу [не в мою адресу; на мій адрес]. Мешкати (проживати) за адресою, але надсилати на адресу*.

АДРЕСАНТ — **АДРЕСАТ**. Розрізняються значенням.

Адресант, -а. Той, хто адресує, відправляє листв. *Зверніться до адресанта*.

Адресат, -а. Той, хто одержує листв, бандеролі. *Відправити адресатові*.

АДРЕСНИЙ — **АДРЕСНИЙ**. Розрізняються значенням.

Адресний. *Прикм. до адрес*.

Адресний. *Прикм. до адреса*.

АДРЕСУВАТИ, -ую, -уєш, -ують; *нак. -уй, -уйте*. Керувати: *кому і до кого. Адресувати знайомому. Адресувати до Польщі*.

АДРІАН і **АНДРІАН**, **АНДРІАН**, **АНДРІАН**, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. Адри́ане! Андри́ане! Андри́ане! *Земли-пестл.: Адри́анку! Андри́анчу! Дану́ску! Дану́сто! Адри́ановч, Андри́ановч, Андри́ановч, -а, дав. -у, ор. -ем; Адри́анша, Андри́анша, Андри́анша, -и [не Адри́анівної], дав. -і [не Андри́анівній]. Пи́ли два Адри́ани [не два Адри́ана]. Го́ре Адри́ановичу! (Андри́ановичу! Андри́ановичу!). О́льго Адри́анівно! (Андри́анівно! Андри́анівно!).*

АД'ЮНКТ, -а, дав. -ові, кл. -е, мн. -и, -ів

АД'ЮТА́НТ, -а, дав. -ові, кл. -е, мн. -и, -ів

АЕРОЗО́ЛЬ, -ю, ор. -ем

АЕРО́МЕТР — **АРЕО́МЕТР**. Розрізняються значенням.

Аеро́метр, -а. Прилад для вимірювання ваги й густини повітря та інших газів.

Арео́метр, -а. Прилад для визначення густини й питомої ваги рідини.

АЕРОМЕТ́РІЯ, -ї, ор. -єю

АЕРОПÓРТ, -у, місц. (в) -ту́, мн. -і́, -ів. Синонім: летовище.

АЖЮТА́Ж, -у, ор. -ем. Штучне, спекуляційне підвищення або зниження курсу біржових паперів; збудження, лихоманка.

АЗА́РТ — **АЗА́РТНІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Аза́рт, -у. Сильне захоплення, запальність, гарячковість. *Спортивний азарт. Входить в азарт.*

Аза́ртність, -ності, ор. -ністю. Власність, якість предмета чи особи у знач. «завзятість», «пристрасть». *Азартність суперечок. Азартність грави́в.*

АЗЕРБАЙДЖА́Н, -у

АЗИМУ́Т, -а

АЗІ́ЙСЬКИЙ — **АЗІА́ТСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Азі́йський. Пов'язаний з Азією як частиною світу. *Азі́йський тип державності. Азі́йські країни. Азі́йські*

народи. Азі́йські племена. Азі́йський релі́гій.

Азі́йський. Який стосується азіатів — жителів Азії. *Азі́йська ментальність. Азі́йський характер.*

АЗО́ВО-ЧОРНОМÓРСЬКИЙ
АЗО́ТІСТО-ВОДНÉВІЙ
АЗО́ТИСТОКІ́СЛИЙ
АЗО́ТНО-ВОДНÉВІЙ
АЗО́ТНОКІ́СЛИЙ
АЗО́ТНО-ФÓСФОРНО-КАЛІ́ЙНИЙ

АЗО́ТОДОБУВНИЙ, -а, -е
А́ЙР, -у. Назва рослини. Синонім: лепеха.

А́ЙВА́, -а

А́Й-ПЕ́ТРІ, *невідм., ж.* Назва гори. *Висока Ай-Петрі.*

АКАДЕ́М... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «академічний». З наступною частиною слова пишеться разом: *академістичко, академзаборгованість.*

АКАДЕ́МІК-СЕКРЕТА́Р, академіка-секретаря́

АКА́ФІСТ, -у. Одне з християнських східних всенародних богослужень, присвячене звеличенню Христа, Богородиці, святих. Акафіст не пов'язаний з певним часом дня чи року. В Україні найпоширеніші акафісти Пресвятій Богородиці, св. Миколаєві, на різні свята.

АКВАМА́РІН. 1. *род.* -а. Окремий камінець. *Блиск аквамарина.* 2. *род.* -у. Назва мінералу. *Вироби з аквамарину.*

АКВАРЕ́ЛЬ, -і, ор. -лю, *род.* мн. -лей

АКРО́ПОЛЬ, -я, ор. -ем

АКСЕЛЕРА́ЦІЯ, -ї, ор. -єю. Прискорений фізичний розвиток дітей і молоді.

АКТ. 1. *род.* -а. Окремий документ. *Нема в справі потрібного акта. Оформлення акта передачі.* Як назва важливого документа пишеться з великої літери: *Проголошено Акт про*

незалежність України. 2. род. -у. Дія. Після першого акту п'єси. Соціальне значення цього акту.

АКТИВІЗАЦІЯ — АКТИВАЦІЯ. Збігаються в загальному знач. «посилення діяльності», але розрізняються сферою вживання і сполучуваністю. Тільки **активація** вжив. у знач. «спонування до дії; більший вияв чогось»; функціонує в діловому мовленні, в суспільно-політичних текстах. *Активізація навчального процесу.*

Тільки **активізація** вжив. у науковому стилі в знач. «нейрофізіологічний, психічний і хімічний процеси підсилення активності організму». *Очевидно, ці перетворення клітин відбуваються шляхом активації наявних у клітині онкогенів (З журналу). Зміна активація. Активізація ферментів. Рвень активації.*

АКТИВІЗУВАТИ — АКТИВУВАТИ. Розрізняються значенням. *Активізувати -ую, -уєш. Робити діяльнішим, активнішим когось, щось. Активізувати діяльність серця. Активізувати роботу учнів.*

Активувати -ую, -уєш. Збільшувати нагромадження енергії в організмі або речовині. Активувати молекули. Активувати ферменти.

АКУМУЛЮВАННЯ — АКУМУЛЯЦІЯ. Збігаються в знач. «нагромадження, збирання, зосередження чого-небудь», але розрізняються сполучуваністю і вживанням: **аккумуляція** вжив. рідко. *Акумуляція (аккумуляція) енергії. Акумуляція (аккумуляція) сонячного тепла. Але тільки: акумуляція капіталу.*

АКЦЕНТ, -у. У знач. «підкреслювати яку-небудь думку, звертати особливу увагу на що-небудь» ужив. слово-сполучення *робити акцент* [не ставити акцент]. Синоніми: наголос, наголосовування.

АКЦІОНЕРНИЙ — АКЦІОНЕРСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

АКЦІОНЕРНИЙ. Який стосується акцій, заснований на акціях. *Акціонерне товариство.*

АКЦІОНЕРСЬКИЙ. Який належить, властивий акціонерам. *Акціонерські внески.*

АЛЕБАСТР, -у

АЛЕГРЕТО — АЛЕГРО. Розрізняються значенням.

Алегрето. 1. незм. Помірно швидко. *Виконувати твір алегрето. 2. невідм., с.* Назва музичного твору, що виконується в такому темпі. *Виразне алегрето.*

Алегро. 1. незм. Швидко, жваво (про темп виконання музичного твору чи рухів у балеті). *Виконати твір алегро. 2. невідм., с.* Назва музичного твору, що виконується в такому темпі. *Сонатне алегро.*

АЛЕУТИ, -ів, мн. (алеут, -а, дав. ові, ор. -ом; ч.; алеутка, -я, дав. -тці, род. мн. -ток, ж.). Корінне населення Алеутських островів.

АЛЖИР. 1. род. -а. Назва міста. *Вулиці Алжира. 2. род. -у.* Назва країни. *Багатства Алжиру.*

АЛИЧА, -і, ор. -єю

АЛІБІ, невідм., с., юр. Доказ непричетності до злочину. *Твоє албі. Доведення албі.*

АЛКОГОЛЬ, -ю, ор. -ем

АЛЛА, -я, ор. -ою, кл. Алла!

Змени.-пестл.: Алловько! Аллочко! [не Ала!]

АЛЛО, виг.

АЛМАЗ. 1. род. -а. Окремий кристал, інструмент. *Грані алмаза. 2. род. -у.* Назва мінералу. *Вироби з алмазу.*

АЛМАТА [не Алма-Ата], -ї

АЛМАТИНСЬКИЙ

АЛОЕ, невідм., с. М'ясисте алое.

АЛФАВІТ, -у. Синоніми: абетка, азбука.

АЛЬБЕРТ. 1. род. -а. Ім'я. *Зошит Альберта. 2. род. -у.* Назва озера. *Глибина Альберту.*

АЛЬМА-МАТЕР, невідм., ж. Старовинна студентська назва універ-

святету (лат. *alma mater*). *Наша альма-матер.*

АЛЬМАНАХ, -у

АЛЬПИ, Альп, *мн.* Назва гір.

АЛЬПІНІСТСЬКИЙ

АЛЬТ, -а, *мн.* -я, -ів

АЛЬТЕРНАТИВА, -в. Вибір одного з можливих рішень. *Нема альтернативи. Є альтернатива.* Неправомірними є вислови *дві альтернативи, багато альтернатив.*

АЛЬТОВИЙ. *Прикм.* до *альт.*

АЛЬФА... Перша невідмінювана частина складних слів, що означає стан речовини або зв'язок з альфа-частинками. З наступною частинкою пишеться через дефіс: *альфа-вагомір, альфа-залізо, альфа-промені, альфа-проміння, альфа-радіоактивність, альфа-рідзнад, альфа-частинки.* Але: *альфаметр, альфатрон.*

АЛЬЯНС, -у. Союз, об'єднання держав, організацій на основі договірних зобов'язань. *Альянс держав.*

А-ЛЯ, *незм.* Відповідно, подібно, наслідуючи. *А-ля модерн.*

АЛЯСКИНСЬКИЙ. *Прикм.* до *Аляска.*

АМБУЛАТОРНО-ПОЛІКЛІНІЧНИЙ

АМЕРИКАНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ

АМЕТИСТ. 1. *род.* -а. Окремий кристал. *Блиск аметиста.* 2. *род.* -у. Назва мінералу. *Зроблений з аметисту.*

АМІЛАЗА — **АМІЛОЗА**. Розрізняються значенням.

Амілаза, -в, *мн.* -ази, -аз. Фермент. *Амілази містяться в організмі тварин і рослин.*

Амілоза, -в, *ор.* -ою, *місц.* (в) -і, лише *одн.* Складова частина крохмалю. *Амілоза легко розчиняється у воді.*

АМІНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «амінія». З наступною частинкою завжди пишеться разом: *амі-*

нобензол, аміногрупа, амінокислота, амінопласт.

АМНЕЗІЯ, -ї, *ор.* -єю. Ослаблення або втрата пам'яті.

АМОНІЄВО-МАГНІЄВИЙ

АМОНІЙНО-СЕЛІТРЯНИЙ

АМОНІТ. 1. *род.* -а. Високий мольск. *Раковина амоніта досягає двох метрів у діаметрі.* 2. *род.* -у. Висока речовина. *Не було достатньої кількості амоніту.*

АМПЕР [*не* ампер], -а. Уживається як власна і загальна назва. У загальній назві *род.* *мн.* амперів.

АМПЕР-СЕКУНДА, -я

АМПЛУДНО-ЧАСТОТНИЙ

АМПЛУА, *невідм.*, *с.* Певне коло ролей, що відповідає спенічним даним актора; *перен.* коло занять. *Мос ампула.*

АМУДАР'ІНСЬКИЙ. *Прикм.* до *Амудар'я.*

АМУДАР'Я, Амудар'ї, *ор.* Амудар'єю

АМУР. 1. *род.* -а. У римській міфології — бог кохання. *Стрли Амура.* 2. *род.* -у. Назва ріки. *Хвилі Амуру.* 3. *род.* -а. Назва риби. *Філе з амура.*

АМОБІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. Земноводня істота. 2. Танк, автомобіль, що здатні пересуватися суходолом, водою або під водою.

АМОБРАХІЯ, -я, *ор.* -єм. Віршовий розмір з трискладовою стопою і наголошенням другим складом.

АМФОРА, -в, *ор.* -ою. Антична глиняна посудина із звуженим дном, високою шийкою та двома ручками.

АНАЛІ, -ів, *мн.* Записи історичних подій за роками.

АНАЛОГ, -а

АНАЛОГІЙНИЙ — **АНАЛОГІЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Аналогічний. Заснований на аналогії. *Аналогічного походження.*
Аналогічний. Який становить аналогію до чогось, подібний, схожий. *Аналогічні обставини.* *Керування я: чому, з чим, до чого. Випадок анало-*

гінний попередньому (з попереднім, до попереднього).

АНАНАСНИЙ — АНАНАСОВИЙ.

Збігаються у знач. «який стосується самої рослини» і «виготовлений з ананаса».

Ананасний (ананасовий) запах. Ананасний (ананасовий) сік.

Тільки *ананасний* вжив. у знач. «який має властивості плоду ананаса».

Ананасна диня.

АНАРХІСТСЬКИЙ — АНАРХІЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Анархистський. Який стосується анархістів, властивий їм. *Анархистські гасла. Анархистські настрої.*

Анархичний. Властивий анархії, безладний, хаотичний. *Анархичний спосіб виробництва. Його вчинки анархичні.*

АНАРХО-СИНДИКАЛІСТСЬКИЙ

АНАСТАС, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. Анастасе! і АНАСТАСИ, -я, дав. -єві, ор. -ем, кл. Анастасію!

Змениш.-пестл.: Анастасіку! Анастасію! Стасіку! [не Стасік; Анастасович, -а, дав. -у, ор. -ем і Анастасіович [не Анастасієвич], -а, дав. -у, ор. -ем; Анастасівна, -я [не Анастасівної], дав. -і [не Анастасівній] і Анастасівна [не Анастасієвна], -я [не Анастасієвної], дав. -і [не Анастасієвній]. Іване Анастасіовичу! (Анастасовичу!) Маріє Анастасівно! (Анастасівно!)

АНАСТАСІЯ, АНАСТАСІЯ і НАСТАСІЯ, -ї, ор. -єю, кл. Анастасіє!

Анастасіє! Настасіє! Змениш.-пестл.: Настасію! Настаско! Настасію! Настасіє!

Стасію! Асію! [не Асія!]

АНАТОЛІЙ, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. Анатолію! і АНАТОЛЬ, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. Анатолію! Змениш.-пестл.: Анатоліку! Анатоліцо! Толо! [не Толя!]; Анатоліович [не Анатолієвич], -а, дав. -у, ор. -єм і Анатоліович, -а, дав. -у, ор. -єм; Анатолієвна, -я [не Анатолієвна], -я, [не Анатолієвної], дав. -і [не Анатолієвній] і Анатолієвна, -я [не Анатолієвної], дав. -і [не

Анатолієвій]. У нашому будинку мешкає два Толіки [не два Толяки]. Семіне Анатоліовичу! Надіє Анатолієво!

(Анатолієво!)

АНАТОМО-КЛІНІЧНИЙ

АНАТОМО-ФІЗІОЛОГІЧНИЙ

АНАФЕМА, -и. Відлучення від церкви з оголошенням довічного прокляття; *перен.* прокльон.

АНГЕЛІНА, -я, ор. -ою, кл. Ангеліно!

Змениш.-пестл.: Ангеліночко! Ліно! Лінуся! [не Ліва!]

АНГЛО... Перша частина складних слів, що означає «який стосується Англії, англійців».

З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо вказує на двосторонній зв'язок: *англо-американський, англо-український, англо-французький.*

2. Разом, якщо складне слово утворене від словосполучення з підрядним типом синтаксичного зв'язку: *англоканідець (канадець англійського походження), англоманія (пристрасть до всього англійського), англосакси (германські племена, які в V—VI ст. завоювали Британію), англофіл (прихильник англійської нації), англофоб (противник, ворог англійської нації).*

АНДАНТЕ 1. *незм.* Плавно. Виконувати *твір анданте.* 2. *невідм., с.* Твір, виконаний у такому темпі.

Ліричне анданте.

АНДОРРА, -и. Назва держави.

АНДОРРСЬКИЙ. *Прикм.* до Андорра.

АНДРІАН див. АДРІАН

АНДРІЙ див. АДРІАН

АНДРІЙСЬКА ЦЕРКВА. Перше слово пишеться з великої літери.

АНДРІЙ, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. Андрію! Змениш.-пестл.: Андріку! Андріичку! Андріюцо! [не Андрюша!]; Андріювич [не Андрієвич], -а, дав. -у, ор. -єм; Андрієвна, -я [не Андрієвної], дав. -і [не Андрієвній]. У нашому класі два Андрії.

Михайле Андріювичу! Ганно Андрієво!

АНДРІАН див. АДРІАН

АНЕМІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синоніми: недокрів'я, малокрів'я, безсілля, слабкість, кволість.

АНЖЕЛА, -и, *дав.* -ї, *ор.* -ою, *кл.* Анжело! і **АНЖЕЛІКА**, -и, *дав.* -її, *ор.* -ою, *кл.* Анжеліко!

АНІ, *спол.*, *част.* Пунктуація. Перед **ані** кома ставиться, якщо це єднальний сполучник, що з'єднує однорідні члени речення або частини складносурядного речення. *Він не чув ані жалу в серці, ані гнилу* (Кочубинський). *Ані порох ситий не засипле, ані злива не затопить буйна тої пісні...* (Рильський).

Кома перед **ані** не ставиться, якщо з нього починається перелік однорідних членів або коли це заперечна частка, що вживається для підсилення. *Сіяло сонце: в небесах ані хмариночки* (Шевченко). *Не мав сили ані встати, ані сісти*. Варіант: **ані**.

А НІ, *спол.* і *част.* Якщо хочеш — залишайся, а ні — йди собі.

АНІДІ, *присл.*

АНІ МУР-МУР, *присл.* Синоніми: ні парв з уст, аніччирк.

АНІСКІЛЬКИ, *присл.*

АНТРОПКИ і **АНТРІШКИ**

АНІХТІ, анікого (ані до ко́го), *дав.* анікому, *ор.* анікім (ані з кі́м), *місц.* ані на ко́му (ані на кі́м)

АНІЩО, анічо́го (ані до чо́го), *дав.* анічо́му, *ор.* анічім (ані з чо́м), *місц.* ані на чо́му (ані на чо́м)

АНІЯКІЙ, аніякого, *ор.* аніякім (ані з якім), *місц.* ані на я́кому (ані на які́м); *ж.* аніяка, аніякої, *ор.* аніякою (ані з якою), *місц.* ані на які́й; *с.* аніяке, аніякого; *мн.* аніякі, аніяких

АННА *див.* ГАННА

...-АННЯ, -ЕННЯ (-ЄННЯ), -ІННЯ. Морфема, за допомогою яких утворено декілька тисяч віддіслівних іменників. У ж и в а н н я. Нагромадження таких іменників «оканцелярює» мову, у тексті збільшується кількість ігтампів: *вирішення питань, збільшення фінансування, вирішення*

питань, подолання відставання. Уникаючи їх, можемо написати: *вирішували, як збільшити фінансування; вирішували, як подолати відставання.* Наголошування. Іменники середнього роду на -**ання** звичайно мають наголос на тому складі, що й неозначена форма дієслова, від якої іменник утворено: *читати* — *читання*, *писати* — *писання*, *завдати* — *завдання* (ненормативним є наголошення читання, писання, завдання). В окремих випадках префікс *ви-*перетягає на себе наголос: *дати* — *відати*, *знати* — *візнати*. Однак в іменниках, утворених від них, часто наголос на суфіксі — *вигнання, видавання*, як і в безпрефіксовому інфінітиві. Від неозначеної форми *виховати* утворені іменники *виховання* (на означення завершеної дії: *добре виховання*) і *виховання* (на означення постійної або незавершеної дії: *фізичне виховання учнів*).

АНІДНО-ПРОМЕНЕВИЙ

АНОМАЛІЯ, -ї, *ор.* -єю. Відхилення від загальної закономірності.

АНОНС, -а. Попереднє оголошення про наступні театральні вистави, спектаклі, кінофільми та ін. [не оголошення взагалі].

АНОТАЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Керування: *чого, на що.* Анотація видання. Анотація на книжку. Коротка, стисла характеристика змісту книги, статті тощо.

АНСАМБЛЬ, -ю, *ор.* -ем

АНТІННО-ПРИЙМАЛЬНО-ПРЕДАВАЛЬНИЙ

АНТІННО-ЩОГЛОВИЙ, -а, -а

АНТИ... Префікс, що означає протилежність, протидію, ворожість чому-небудь. Пишеться разом із загальними іменниками і прикметниками: *антиракета, антиміза, антиякобінський, антивоєнний, антигромадський, антидержавний, антиколоніальний, антикріпосницький, антимілітаристський, антимонархі-*

ний, антиморальний, антинаціональний, антинауковий, антисагітарний, антисептичний, антифашистський.

З власними назвами пишеться через дефіс: *анти-Європа*. У складі найменувань пишеться з великої літери: *Анти-Дюрінг*.

АНТИПОД, -а, мн. -и, -ів

АНТИТІЛО, -а, мн. -тіла, -ілі

АНТІН, -тона, дав. -тонові, ор. -ом, кл. Антоне! *Змени.-пестл.:* Антосю! Тосю! Тоню! Тоньку! [не Антось!]; **Антонівач**, -а, дав. -у, ор. -ем; **Антонівна**, -и [не Антонівної], дав. -і [не Антонівній]. *Добре розв'язали задачу два Антони [не два Антона]. Юрію Антоновичу! Ольго Антонівно!*

АНТОНІВ ВОГОНЬ (ОГОНЬ).

Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

АНТОНІМІЯ [не антонімія], -ії, -ією

АНТОНІНА, -и, ор. -ою, кл. Антоніно! *Змени.-пестл.:* Антосю! Тосю! Тосенько! Ніно! [не Ніна!]

АНТРАЦІЙНИЙ — АНТРАЦІЙТОВИЙ. Розрізняються значенням.

Антраційний. Властивий антрацитові, подібний до антрациту. *Антраційний запах. Антраційний колір.*

Антраційтовий. Який містить чи використовує антрацит. *Антраційтове вугілля. Антраційтова піч.*

АНТРАЦІА, невідм., с. Легкий стрибок у балетному танці зі швидким схрещуванням ніг у повітрі. *Граціозне антрація.*

АНТРЕПРЕНЕРСЬКИЙ

АНТРЕСОЛІ, -ей, мн. (рідко одн. антресоль, -і, ор. -лю). Верхній напівповерх будинку.

АПАРАТ. 1. род. -а. Одиначний прилад, пристрій. *Підійшов до телефонного апарата. Ремонт доільного апарата.* 2. род. -у. Сукупність органів, що обслуговують яку-небудь ділянку державного життя. *Працівники апарату обласної адміністрації.*

3. род. -у, фізіол. Сукупність органів, що виконують певні функції в організмі. *Складові частини мовного апарату. Функції травного апарату.*

АПАРТАМЕНТ, -у, мн. -и, -ів. Велике розкішне приміщення.

АПАСТОНАТА — АПАСТОНАТО.

Розрізняються значенням.

«Апастона́та». Назва сонати Бетховена. Пишеться з великої літери і в лапках.

Апастона́то, незм., муз. Пристрасний характер виконання музичного твору. *Виконувати твір апастонато.*

АПЕЛЬСІН, -а, род. мн. -ів [не апельсин]. Синонім: помаранча.

АПЕЛЮВАТИ, -юю, -ююш, -юють; нак. -юй, -юйте

АПЕНДИКС — АПЕНДИЦИТ. Розрізняються значенням.

Апендикс, -а, анат. Червоподібний відросток сліпої кишки людини та деяких хребтних тварин. *Видалити апендикс. Запалення апендикса.*

Апендицит, -у, мед. Запалення апендикса. *Приступ апендициту. Хворіти на апендицит.*

Неформативними є словосполучення *вирізати апендицит, хворіти апендицитом*. Потрібно: *вирізати апендикс, хворіти на апендицит*.

АПЕННІНИ, Апеннін, мн. Назва гір в Італії.

АПЕННІНСЬКИЙ ПІВОСТРІВ.

Перше слово пишеться з великої літери.

АПОГЕЙ — ПЕРИГЕЙ. Розрізняються значенням.

Авогей, -я, ор. -єм. 1. Найвіддаленіша від центра Землі точка орбіти (Місяця, штучного супутника і т. ін.). 2. род. -ю, ор. -єм, перен. Найвищий ступінь розвитку, розквіт. *Досягти апогею. Синоніми: вершина, найвища точка, злет.*

Перигей, -я, ор. -єм. Найближча до центра Землі точка орбіти (Місяця, штучного супутника і т. ін.). *Бути в перигей.*

АПОЗІЦІЯ — ОПОЗІЦІЯ. Розрізняються значенням.

АПОЗІЦІЯ, -ї, *ор.* -сю, *літв.* Прикладка; особливий характер зв'язку між узгоджуваними словами.

ОПОЗІЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. 1. Протидія; протиставлення своїх поглядів, дій іншим поглядам та діям. *Бути в опозиції*. 2. Група осіб усередині суспільства, партії, організації, яка веде політику протидії. *Парламентська опозиція*.

АПОКАЛІПСИС. 1. *род.* -а. Одна з книг Нового Заповіту, в якій є пророчтва про кінець світу. Пишеться з великої літери. *Автор Апокаліпсиса*. 2. *род.* -у. Останнім часом ужив. у знач. «кінець світу». *Ознаки апокаліпсису*.

АПОКРИФ, -у, *ор.* -ом. Релігійний твір, тематично пов'язаний зі Святим Письмом, який церква не визнавала канонічним.

АПОЛІТИЗМ — АПОЛІТИЧНІСТЬ. Збігаються у знач. «ухилення від участі в суспільно-політичному житті». *Аполітизм (аполітичність) мійчанина. Боротьба з аполітизмом (аполітичністю)*. Розрізняються сполучуваністю: а) з іменниками, що називають істоти, *вжив.* обидва слова. *Аполітизм (аполітичність) декадентів*; б) з іменниками, що називають неістоти, *вжив.* переважно *аполітичність*. *Аполітичність декадентства*.

АПОПЛЕКСІЯ, -ї, *ор.* -сю. Тяжкий хворобливий стан, що настає внаслідок крововиливу в головний мозок.

АПОСТРОФ, -а

АПРІОРИСТИЧНИЙ — АПРІОРНИЙ. Збігаються у знач. «який не ґрунтується на досвіді, не передус йому», але *апріорний* ужив. частіше. *Апріорні твердження. Апріорний синтез*.

Тільки *апріористичний* ужив. у знач. «властивий апріоризму (вченню Кан-

та і його послідовників)». *Апріористичне вчення Кантіюца*.

АПРІОРИ, *присл.* Незалежно від досвіду; без перевірки. *Знання апріорі. Судити про що-небудь апріорі*.

АПСІДА, -я. Півкруглий виступ у стіні церковної будівлі.

АПТЕКАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

АР, -а, *род. мн.* арів. *Два (три, чотири) ари (не два (три, чотири) ара)*.

АРАБЕ́СК — АРАБЕ́СКИ. Розрізняються значенням.

Арабе́ск, -у. Поза в класичному балетному танці.

Арабе́ски, -сок, *мн.* 1. Вид орнаменту з геометричних і стилізованих рослинних візерунків. *Малюнки для арабесок*. 2. Невеликий музичний твір, примхливий і невимушений за характером. *Мелодія арабесок*.

3. Збірник невеликих літературних творів. *«Арабески» М. Гоголя*.

АРА́БИ, -ів, *мн.* (одн. ара́б, -а, *дав.* -ові, *ч.*; ара́бка, -и, *дав.* -бці, *род. мн.* -бок, *жс.*)

АРА́ХІС, -у

АРБИ́ТРАЖ, -у, *ор.* -ем

АРГЕНТИ́НА, -я

АРГЕНТИ́НЦІ, -ів, *мн.* (одн. аргенти́нець, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *ч.*; аргенти́нка, -я, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *жс.*)

АРГО́, *невідм.*, *с.* Мова вузької соціальної групи, не зовсім зрозуміла для інших. *Злодійське арго*. *Синоніми: жаргон, сленг*.

АРГУМЕН́Т, -у

АРГУМЕНТА́ЦІЯ — АРГУМЕНТУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «наведення доказів, аргументів на користь чого-небудь». *Переконлива аргументація (переконливе аргументування) висунутих положень*.

Тільки *аргументація* *вжив.* у знач. «сукупність аргументів». *Положення підкріплені солідною аргументацією*.

АРДЕННИ, -єня, мн. Назва міста.

АРЕОМЕТР *див.* АЕРОМЕТР

АРЄШТ, -у

АР'ЄРГАРД, -у. Частина війська, яка йде позаду головних сил, щоб охороняти їх на марші.

АРИК, -а

АРИКОВИЙ

АРИСТОКРАТІЯ, -ї, *ор.* -сю

АРИФМОМЕТР, -а

АРИОЗО. 1. *невідм.*, с. Арія наспівно-речитативного характеру. *Майстерно виконане аріозо*. 2. *незм.* Наспівне виконання. *Вокальна партія в жанрі аріозо*.

АРКА, -и, місц. (на) -ці, *род. мн.* арок

АРКАДІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*

Аркадію! *Змениш.-пестл.*: Аркадію!

Аркадійку! Адику! [*не* Адік!]; Арка-

дійович [*не* Аркадієвич], -а, *дав.* -у,

ор. -єм; Аркадійвна, -и [*не* Аркадієв-

ної], *дав.* -ї [*не* Аркадієвній]. *Семіне*

Аркадійовичу! Христіано Аркадійово!

АРКАН. 1. *род.* -а. Довгий шнурок

із зашморгом, що ним ловлять диких

тварин. Під час нападу кочових

племен арканом ловили людей. *Же-*

ребець попав у зашморг аркана. 2. *род.*

-у. Назва старовинного українського

чоловічого таящу. *Блискуче виконан-*

ня аркану.

АРКУШЕВИЙ

АРМАТУРНО-ЗВ'ЯЗУВАЛЬНИЙ

АРОМАТИЗОВАНИЙ — **АРОМА-**

ТИЧНИЙ — **АРОМАТНИЙ**. Збіга-

ються у загальному значенні «дух-

мянний, пахучий».

Ароматизований. До якого додано

ароматичну речовину. *Ароматизова-*

ний напій. Ароматизоване тісто.

Ароматичний. Який має в своєму скла-

ді духмянні речовини, має здатність

ароматизувати. *Ароматична рослина*.

Ароматичні властивості чогось.

Ароматний. Який має приємний за-

пах. *Заварили ароматний чай. Аро-*

матне яблуко.

АРПЕДЖІО. 1. *незм.* Швидко вико-

нання звуків акорду. *В ритмі арпед-*

жіо. 2. *невідм.*, с. Твір, виконаний у такому темпі. *Майстерно виконане арпеджіо*.

АРСЕН, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.*

Арсене! і **АРСЕНТІЙ**, -я, *дав.* -єві,

ор. -єм, *кл.* Арсентію! *Змениш.-пестл.*:

Арсенку! Арсенецьку! Арсеню! Сеньку!

Сеню!; Арсєнович, -а, *дав.* -у, *ор.* -єм

і Арсєнтійович [*не* Арсєнтієвич], -а,

дав. -у, *ор.* -єм; Арсєнішна, -и [*не*

Арсєнівної], *дав.* -ї [*не* Арсєнівній]

і Арсєнтійвна, -и [*не* Арсєнтієвної],

дав. -ї [*не* Арсєнтієвній]. *Іване Ар-*

сєновичу! Пєтрє Арсєнтійовичу! Оль-

го Арсєніно! Ірино Арсєнтійово!

АРСЕНАЛ, -у

АРТЕМ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.*

Артеме! *Змениш.-пестл.*: Артемку!

Артещо! Артемович, -а, *дав.* -у, *ор.*

-єм; Артемівна, -и [*не* Артемієвної],

дав. -ї [*не* Артемієвній]. *Пєтрє Ар-*

темовичу! Віро Артеміно!

АРТЕРОСКЛЕРОЗ — **АРТЕРОСК-**

ЛЕРОЗ. Розрізняються значенням.

Артеріосклероз, -у. Хронічне захво-

рювання артерій, що характеризу-

ється ущільненням у них стінок.

Хворіти на артеріосклероз [*не* хворіти

артеріосклерозом].

Атеросклероз, -у. Захворювання сер-

цево-судинної системи (найпошире-

на форма артеріосклерозу).

АРТИЛЕРІСТ, -а, *дав.* -ові, *ор.*

-ом, *кл.* -є, *мн.* -и, -ів

АРТИЛЕРІЙСЬКИЙ

АРТИСТИЗМ — **АРТИСТИЧ-**

НІСТЬ. Збігаються у знач. «висока

майстерність, віртуозність». *Високий*

артистизм (висока артистичність).

Тільки *артистичність* ужив. у знач.

«властивість чого-небудь, що ввіз-

няється мистецьким виконанням,

художнім смаком». *Артистичність*

натури.

АРТІЛЬ, -і, *ор.* -лю, *род. мн.* -лей

АРФІСТКА, -и, *дав.* -стці, *ор.* -юю,

кл. -стко і **АРФ'ЯНКА**

АРФ'ЯР, -а, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*

-яре, *мн.* -ї, -ів, *дав.* -ям

АРХАЇКА — **АРХАЇЧНІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Архаїка, -и, *ор.* -ою. Старовина; характерні ознаки старовини. *Риси архаїки у візантійському мистецтві.* **Архаїчність**, -ності, *ор.* -ністю. Застарілість. *Архаїчність форм в архітектурі.*

АРХЕ... *див.* **АРХІ...**

АРХЕО... Перша частина складних слів, що означає стародавній, належний до давнини. З наступною частинною пишеться разом: *археологічний, археографічний, археологічний, археозойський.*

АРХЕОЛОГО-НУМІЗМАТИЧНИЙ **АРХІ...** — **АРХЕ...**

Архі... Перша частина складних слів, що вказує на старшинство в церковному званні або найвищий ступінь чогось: *архієпископ, архієрей, архімандрит, архієпископ, архієпископ; архієпископський, архієпископський, архієпископський.*

Архе... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «початок». З наступною частинною пишеться разом: *археогіанти, археогіанти, археогіанти.*

АРХІТЕКТУРНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «архітектурний». З наступною частинною пишеться через дефіс: *архітектурно-будівельний, архітектурно-історичний, архітектурно-конструкторський.*

АРХІТЕКТУРНО, *присл.* *Архітектурно вишуканий стиль.*

АСИМЕТРИЧНО РОЗМІЩЕНИЙ **АСИМЕТРІЯ** (*не* асиметрія), -ї, *ор.* -єю **АСИМІЛЯТИВНИЙ** — **АСИМІЛЯТОРНИЙ** — **АСИМІЛЯТОРСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Асимілятивний. Пов'язаний з уподібненням, приводить до нього. *Асимілятивні звукові зміни.*

Асиміляторний, *біол.* Який здатний засвоювати органічні речовини. *Асиміляторна здатність клітин.*

Асиміляторський. Пов'язаний з наслідницьким нав'язуванням притягнутим національностям мови й культури панівної нації. *Асиміляторська політика.*

АСИМІЛЯЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синоніми: уподібнення.

АСИРІЙЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* асирієць, -йця, *дав.* -йцеві, *ор.* -йцем, *ч.*; асирійка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

АСІРІЯ, -ї, *ор.* -єю

АСІРО-ВАВИЛОНСЬКИЙ **АСИСТЕНТСЬКИЙ**

АСКАНІЯ-НОВА, *Асканія-Нова* **АСКАРІДА**, -и, *мн.* -їди, -їд. У знах. *мн.* аскаріди й аскарід. *Знищувати аскаріди (аскарід).*

АСОРТИМЕНТ — **СОРЕТИМЕНТ**. **Асортимент**, -у. Набір, підбір товарів, предметів різних видів і сортів у виробництві, у торгівлі тощо. *Багатий асортимент тканин у крамниці. Розширюється асортимент товарів.* Синоніми: добір, набір (товарів).

Сортимент, -у. У виробництві лісоматеріалів добір продукції за розміром, профілем, маркою. *Будівельні сортименти деревини. Дібрано відповідний сортимент.*

АСОЦІАТИВНИЙ — **АСОЦІАЦІЙНИЙ**. Збігаються у знач. «який стосується зв'язку між явищами, предметами; який об'єднаний», але розрізняються вживанням: *асоціативний* вжив. рідко. *Асоціативні (асоціативні) зв'язки.*

Тільки *асоціативний* вжив. у термінологічних сполученнях. *Асоціативна психологія. Асоціативний експеримент.*

АСОЦІАЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синоніми: об'єднання, товариство, спілка.

АСПІРАНТ, -а. Особа, яка під керівництвом професора готується до наукової чи науково-педагогічної роботи. *Аспірант на кафедрі і при кафедрі (не по кафедрі).*

АСТЕРОЇД, -а, *мн.* -и, -ів

АСТМА, -я. Синоніми: дихавиця, ядуха, задуха.

АСТМАТИЧНИЙ
АСТРАХАНСЬКИЙ

АСТРАХАНЬ, -і, *ор.* -ню

АСТРО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «зоряний», «пов'язаний з небесними тілами». З наступною частиною завжди пишеться разом: *астробіологія, астроботаніка, астрогеографія, астрогеологія, астрогеофізика, астрологія, астронавтика, астробіологічний, астрогеофізичний, астрометричний.*

АСТРОМЕТРІЯ, -і, *ор.* -єю

АСТРОНОМІЯ, -ї, *ор.* -єю

АСФАЛЬТОВАНИЙ — АСФАЛЬТОВИЙ — АСФАЛЬТНИЙ. Розрізняються значенням.

Асфальтований. Покритий асфальтом. *Асфальтована дорога. Асфальтоване подвір'я.*

Асфальтовий. Зроблений з асфальту, який містить асфальт. *Асфальтові яки. Асфальтові озера.* Рідше у цьому значенні, але не в термінологічному вжив. **асфальтний.** *Асфальтні (асфальтові) вулиці.*

АСФАЛЬТУВАТИ, -тую, -тують, -тують; *нак.* -туй, -туймо, -туйте
АТАВІЗМ, -у. Поява в організмах ознак, властивих їхнім далеким родичам; *перен.* «ознаки застарілого в соціальному житті». *Прикладів атавізму багато.*

АТАШЕ, *невідм.*, ч. Дипломатичний ранг, а також назва службової особи в дипломатичному представництві. *Військовий аташе.*

АТЕЛЬЄ, *невідм.*, с. *Нове ательє.*

АТЕРОСКЛЕРОЗ *див.* **АРТЕРІОСКЛЕРОЗ**

АТЛАНТ, -а, *мн.* -в, -ів. 1. У давньогрецькій міфології титан, який за наказом Зевса тримав на собі небо. 2. Колона у вигляді чоловічої постаті, що підтримує балкон, перекриття будівлі.

АТЛАС — АТЛАС. Розрізняються значенням.

Атлас, -у. Систематизоване зібрання географічних карт, різного роду таблиць, малюнків і т. ін. *Географічний атлас. Діалектологічний атлас.*

Атлас, -у. Ткання з блискучою лицьовою стороною. *Сорочка з червоного атласу.*

АТЛАСНИЙ — АТЛАСНИЙ. Розрізняються значенням.

Атласний. Який стосується атласу — зібрання карт. *Атласні таблиці і креслення.*

Атласний. Який стосується атласу — тканини. *Атласний халат.*

АТМОМЕТР [*не* атмометр], -а
АТМОСФЕРНИЙ і рідко **АТМОСФЕРИЧНИЙ.** *Атмосферний тиск. Атмосферні опади. Атмосферні (атмосферичні) явища.*

АТОЖ, *част.*, *розм.* Синоніми: авжеж, так, справді. — *Прийдете? — Атож.*

А ТО Ж, *спол.*, *част.* *Це чужі, а то ж рідні.*

АТОМНО-ВОДНЕВИЙ

АТОМНО-МОЛЕКУЛЯРНИЙ

АТОМОХІД, -хода, *мн.* -ходи, -ходів

АУДИТОРІЯ, -ї, *ор.* -єю і **АВДИТОРІЯ***

АУДИЄНЦІЯ, -ї, *ор.* -єю і **АВДІЄНЦІЯ***

АФГАНІСТАН, -у. *Природа Афганістану.*

АФГАНСЬКИЙ

АФГАНЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* афганець, -ця, *дав.* -яцеві, *ор.* -яцем, ч.; афганка, -в, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, ж.)

АФЕКТ — ЕФЕКТ. Розрізняються значенням.

Афект, -у. Короткочасний максимальний за інтенсивністю емоційний стан, під час якого знижується ступінь самовладання. *У стані афекту послаблюється робота кори головного мозку (З журналу). Короткочасний афект.* Синоніми: збудження, хвилювання.

Ефект, -у. 1. Результат, наслідок яких-небудь дій, заходів. *Економічний ефект. Забезпечувати ефект.* 2. Сильне враження, спричинене кимось або чимось. *Поезія від давніх-давен уміла використовувати ті музикальні ефекти, які дає сама мова* (Франко). *Комічний ефект.*

АФІНІЯНИ, -ян, *мн.* (одн. афініянин, -а, дав. -ові, ор. -ом, ч.; афініянка, -и, дав. -нші, род. *мн.* -нок, ж.)

АХІЛЛЕСОВА П'ЯТА. Стійке словосполучення. Ужив. у знач. «найвразливіше місце». Пишеться з малої літери.

АЦЕТАТ, -у, *мн.* -и, -ів

АЦЕТОНО-ЕТИЛОВИЙ

АЦТЕКИ, -ів, *мн.* Індіанська народність Мексики.

АЦТЕКСЬКИЙ

...АЧ(ИЙ), ...ЯЧ(ИЙ), ...УЧ(ИЙ),

...ЮЧ(ИЙ). Характерні суфіси активних дієприкметників теперішнього часу, які уживаються в мові переважно у знач. прикметників. *Під лежачий камінь вода не тече. Нерозжовчана сталь. Благодійний погляд. Родючий ґрунт.* Функціонування активних дієприкметників у сучасній українській мові обмежене. Ненормативним є речення: *Ридюча жінка не могла промовити й слова* (назву активного діяча не поєднуємо з активним дієприкметником). Потрібно: *Ридючи, жінка не могла промовити й слова*. Або: *Жінка, що ридала...*

Відчутна тенденція уникати таких форм слів у ролі іменника. Замість *виступаючий, головуючий, завідуючий, командуючий, працюючі* рекомендуємо вживати слова *промовець, голова, завідувач (чого), командувач (чого), ірацієнські*.

АШГАБАД, -а

АЯКЖЕ, част. з відт. розм. Авжеж. — *Второпаз?* — *Аякже.*

А ЯК ЖЕ, част., присл., част. Яким ченом. — *А як же це зробити?*

Б

Б [бе], *невідм.* Як назва літери вжив. у с. р. У цьому слові пишеться велике б. Як назва звука вжив. в ч. р. *Губний б.*

БАБА, -и, *кл.* бабо, *род. мн.* баб і бабів. *Змени.-пестл.* як назва матері батьків: бабуса, бабуня, бабця, бабусенька. *Кл.*: бабусю! бабуню! бабцю! бабусенько!

БАБА-ЯГІ, баби-ягі. Пишеться з малої літери. Як назва дійової особи казок — з великої. *Баба-Яга.* **БАВОВА** — **БАВОВНИК**. Розрізняються значенням.

Бавова. Сировина; волокна бавовняку, з якого виготовляють пряжу. *Світлове виробництво бавовни. Високоякісна бавовна.*

Бавовник, -у. Назва рослини. *Врожайність бавовнику. Пластиці бавовнику.*

БАВОВНИКОВИЙ — **БАВОВНИЦЬКИЙ** — **БАВОВНЯНИЙ**. Розрізняються значенням.

Бавовниковий і **бавовниковий** ужив. у знач. «який стосується бавовнику як рослини; виготовлений з нього». *Бавовникове поле.*

Бавовницький ужив. у знач. «який стосується бавовництва як галузі промисловості». *Організація бавовницької справи.*

Бавовняний ужив. у знач. «пов'язаний з переробленням бавовни-сировини». *Бавовняний комбінат. Бавовняне волокно.*

БАВОВНОПРЯДІЛЬНЯ, -і, ор. -єю, *род. мн.* -лень

БАВОВНОТКАЦЬКИЙ

БАВОВНЯР, -а, дав. -єві, ор. -єм, *кл.* -яре, *мн.* -і, -ів, дав. -ам

БАГІМСЬКІ ОСТРОВІ. Як назва островів пишеться з великої літери перше слово, як назва країни — з великої літери обидва слова.

БАГА́ТИЙ. Керування: на що і чим. *Багатий на лати та на дрібні сльози* (Шевченко). *Багатий знаннями.*

БАГА́ТИР — БОГА́ТИР. Розрізняються значенням.

Бага́тир, -я, дав. -єві, ор. -єм, мн. -і, -ів, дав. -ям. *Заможний чоловік.* Синонім: багатий. *Сільський багатир.*

Бага́тир, -я, дав. -єві, ор. -єм, мн. -і, -ів, дав. -ям. *Людина надзвичайної сили і відваги.* *Казковий багатир.* *Народ-багатир.* Але: *багатир народ.*

БАГА́ТИРСЬКИЙ — БОГА́ТИРСЬКИЙ. Розрізняються значенням. **Бага́тирський.** Який стосується багатира, належний йому. *Багатирські землі.* *Багатирські діти.*

Бага́тирський. Належний багатиреві, властивий йому. *Багатирська сила.* *Багатирський зріст.*

БАГА́ТО, неозн.-кількісний числ., -тьох, дав. -тьом, ор. -тьма́ і -тьома́, місц. (на) -тьох. Форма присудка при підметі, до складу якого входить неозначено-кількісний числівник багато. 1. При підметі, до складу якого входять слово багато (*небагато, мало, чимало, немало*), присудок, як правило, ставиться у формі оди. *Багато студентів склало екзамену на відмінно.* Присудок також має форму одяни, якщо слово багато стає підметом. *На збори прийшло багато.* 2. Якщо підкреслюємо активність дії, перераховуємо однорідні присудки, тоді можлива форма присудка у мн. *Багато наших учнів працюють на фермі, доглядають молодняк.*

БАГА́ТО, присл. *Багато слухай, а мало говори* (Нар. творчість). *Зроблено багато.*

БАГА́ТО... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться разом: *багатооб'єктний, багатовалянтність, багатоперстативик, багатогалузєвий, багатопідтний, багатозначний, багатоквартірний, багатокілометровий, багатоклітисний, ба-*

гатолюдний, багатомовний, багатонаціональний, багатоповітряний, багатосім'єйний, багатотиражний, багатотомний, багатобазний, багаточленний.

БАГА́ТО-БАГА́ТО, присл. Синоніми: *сила-силінна, тьма-тьмінна, без ліку, купа, безліч.*

БАГА́ТОКО́ЛПНИЙ

БАГА́ТОРАЗО́ВИЙ

БАГА́ТОСКЛАДО́ВИЙ

БАГА́ТОША́РОВИЙ

БАГА́ТТЯ, -я, ор. -ттям, род. мн. -ать

БАГА́Ч, -а́, дав. -єві, ор. -єм, кл. -ачу, мн. -і, -ів

БАГНЕ́Т [не штик], -а

БАГНО́, -а́, мн. -гна, -гон

БАЖА́ННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -а́нь

БАЖА́ТИ — ЗИ́ЧИТИ. Збігаються у знач. «висловлювати побажання чогось». *Бажасмо (зичимо) вам доброго здоров'я, щастя. Сердечно бажаю (зичу) вам успіху.*

Тільки бажа́ти вжив. у знач. «хотіти, прагнути». *Один у другого питаєм... нащо живем? Чого бажасм?* (Шевченко). *Вони бажали висловитись.*

БАЗА́Р див. РИ́НОК

БАЗУВА́ТИСЯ, -у́юся, -у́спся, -у́ються. **Керування:** на чому, на що.

1. *на чому.* Спірватися на щось у своїх міркуваннях чи діях. *Базуватися на анкетних даних.* 2. *на що і на чому.* *Мати щось своєю базою; розміщатися.* *Літаки базувалися на новий аеродром (на новому аеродромі).*

БАЙДУ́ЖЕ і БА́ЙДУ́ЖЕ, присл. Синоніми: *все одно́, одна́ково.*

БАЙДУ́ЖИЙ. **Керування:** до кого, до чого. *Байдужий до товариша.* *Байдужий до розваг* (не рівнодушний до розваг).

БА́ЙКА, -и, місц. (у) -йці, мн. -йкі, -йок, але дві байки, сім байок

БА́ЙКА́Л, -у. *Води Байкалу.*

БА́ЙКА́Р, -я́, дав. -єві, ор. -єм, мн. -і, -ів, дав. -ям

БАЙРАК, -у. Яр, порослий лісом.
БАКЕНБАРДИ, -ардіа, мн. (одн. бакенбард, -а)
БАКЛАГА, -я, місц. (у) -зі, мн. -агі, -аг і **БОКЛАГА**
БАКЛАЖАН, -а, род. мн. -ів
БАКУ, невідм., с. Назва міста. *Зелене Баку*.
БАЛ 1. род. -а. Одиниця виміру. *Випередив спортсмена на 0,5 бала*. 2. род. -у, місц. (на) бали і балу. Великий танцювальний вечір. *Приїхав з маскарадного балу*.
БАЛАНС, -у
БАЛАНСЕР — **БАЛАНСІР**. Розрізняються значенням.
Бала́нсер, -а, дав. -ові, ор. -ом. Акробат. *Виступ балансера*.
Балансі́р, -я, ор. -ом. 1. Довга жердина для зберігання рівноваги акробата. *Довжина балансира*. 2. Важіль у машині; регулятор у механізмі годинника. *Відремонтувати балансир*.
БАЛАНСУВАТИ, -ую, -уєш
БАЛА́СТНИЙ
БАЛЕРІ́НА, -я, род. мн. -іа. Для назви чоловічої професії вживається словосполучення артист балету.
БАЛКА́НИ, -а́н, мн.
БАЛКА́НО-КАВКА́ЗЬКИЙ
БАЛКА́НСЬКИЙ ПІВО́СТРІВ. Перше слово пишеться з великої літери.
БАЛКА́НСЬКІ КРА́ЙНИ. Перше слово пишеться з великої літери.
БАЛ-МАСКАРА́Д, ба́лу-маскара́ду
БАЛХА́СЬКИЙ. Прикм. до Балхаш.
БАЛХА́Ш 1. род. -а. Назва міста. *Населення Балхаша*. 2. род. -у. Назва озера. *Береги Балхашу*.
БАЛЬЗА́М, -у
БАЛЬЗА́МІНОВИЙ — **БАЛЬЗА́МІЧНИЙ** — **БАЛЬЗА́МНИЙ**. Збігаються у знач. «який має бальзам» (про рослини та їх продукти). *Тополь бальзамна (рідко бальзамічна). Смола бальзамічна (бальзамна)*.
Тільки бальза́мний ужив. у професійному значенні «який містить баль-

зам, є бальзамом, діє як бальзам».
Бальзамні дерева.
Бальза́мні ужив. тільки у мн. у знач. ім. *Родина бальзамічних*.
БАЛЬНЕОГРЯ́ЗЬОВИЙ, -а́, -е́
БА́ЛЬНЕО- і **ГІДРОТЕРА́ПІЯ**, -і, ор. -єю
БА́ЛЬНЕОЛО́ГІЧНИЙ
БАМБУ́К, -а [не бамбука́]
БАНА́ЛЬНИ́СТЬ, -ності, ор. -ністю
БАНГКО́К, -а, місц. (у) -у. Назва міста.
БАНГЛАДЕ́СЬКИЙ. Прикм. до Бангладеш.
БАНГЛАДЕ́Ш, невідм., ж. Назва держави. *Бангладеш встановила дипломатичні відносини з іншими країнами*.
БАНДА́Ж, -а́, ор. -ём, мн. -і, -ів
БАНДЕРО́ЛЬ, -і, ор. -лю, род. мн. -лей
БАНДЖО, невідм., с. Струнний щипковий музичний інструмент. *Нове банджо*.
БАНДУ́НГ, -а, місц. (в) -зі і -гу. Назва міста.
БАНДУ́НЗЬКИЙ. Прикм. до Бандунг.
БАНК, -у, місц. (у) -у. Установа, що нагромаджує кошти, здійснює грошові розрахунки, надає кредит.
БА́НКІВСЬКИЙ — **БА́НКОВИЙ**. Збігаються у знач. «який належить банку, має причетність до нього», але частково розрізняються сполучуваністю. *Банкі́вська (банкова) справа. Банкі́вська (банкові) операції. Але тільки: банкі́вська система. Банкі́вський капітал. Банкі́вські ресурси. Банкі́вський контроль. Банкі́вський службовець*.
БА́НКНО́ТИ, -ів, мн. (одн. банкнот, -а, род. мн. -ів, ч. і банкнота, -я, род. мн. -нот, ж.)
БАНКРУ́Т, -а, -дав. -ові, ор. -ом. Громадянин чи підприємство, що неспроможні сплатити борги через нестачу коштів; *перен.* той, у кого провалилися плани, хто не здатний виконати їх.

БАНКРУТУВАТИ, -тую, -туєш, -тують

БАНТ, -а, мн. -и, -ів

БАР. 1. род. -а. Одиниця виміру; міллина; деталь машини; меблі. *Менше одного бара. Корабель зупинився коло бара. Зубці бара. Дверцята бара.* 2. род. -у. Невеликий ресторан. *Біля молочного бару.*

БАРАБАННО-ДИСКОВИЙ

БАРЕАДОС, -у. Назва острова.

БАРВА — **ФАРБА**. Розрізняються значенням.

Барва. Природний колір, забарвлення; *перек.* колорит, манера. *Барви лісу. Барви народного мистецтва. Заіскритися барвами. Не красні квітки вночі... Тепер послули барви* (Леся Українка).

Фарба. Колір, штучно нанесений. *Червона фарба. Накладати фарби. Малювати фарбами.* *Неправильно:* Ліс красувався різноманітними фарбами. *Треба:* Ліс красувався різноманітними барвами.

БАРВІНКОВИЙ

БАРЕЛЬЄФ — **ГОРЕЛЬЄФ**.

Барельєф, -а. Скульптурний твір, у якому опукле зображення виступає над плоскою поверхнею менш як на половину його об'єму.

Горельєф, -а. Скульптурний твір, у якому зображення виступає над площиною більш як на половину його об'єму.

БАРЕНЦОВЕ МОРЕ [не Баренцове]. Перше слово пишеться з великої літери.

БАР'ЄР, -а

БАРЖА, -і, *ор.* -єю, мн. баржі, барж, *місц.* (на) баржах

БАРИТОНАЛЬНИЙ — **БАРИТОННИЙ** — **БАРИТОНОВИЙ**

Баритональній і баритоновий збігаються у знач. «характерний для баритона», але розрізняються вживанням: баритоновий вжив. рідко. *Баритонна (баритонова) партія. Баритонні (баритонові) тони.*

Тільки баритональний вжив. у знач. «близький до баритона». *Баритональний бас. Баритональний тенор.*

БАРІЙ. 1. род. -я, *ор.* -єм. Одиниця виміру. *Одного барія.* 2. род. -ю, *ор.* -єм. Хімічний елемент. *Столуки барію.*

БАРЛІГ, -лoгу, *місц.* (в) -лoзі, мн. -лoги, -лoгів

БАРО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «тиск». З наступною частиною пишеться разом: *барограма, барограф, барорецептор, баротерапія, баротермометр, барометричний.*

БАРО- і **ТЕРМОКАМЕРА**, -и **БАРОКО**, *невідм.*, с. Стиль в архітектурі та мистецтві. *Середньовічне бароко.*

БАРОКОВИЙ і **БАРОЧНИЙ**. *Прикм.* до бароко.

БАРОМЕТР, -а

БАРТЕР, -у. Прямий товарообмін із передачею права власності на товар без оплати грошми (натуральною обмін).

БАС. 1. род. -у. Голос. *Примний тембр басу.* 2. род. -а. Інструмент. *Струни до баса.* 3. род. -а. Співак. *Голос нового баса надзвичайно гарно звучить у хорі.*

БАСИТИ, башу́, басіш, бася́ть, басимó, баситé, бася́ть

БАСИЩЕ, -а, ч. і с.

БАСКЕТБОЛ, -у. Змагання з баскетболу (не з баскетбола).

БАСКИ, -ів, мн. (одн. баск, -а). Народність, що живе у північно-західних областях Іспанії і в прилеглих південно-західних районах Франції.

БАСКСЬКИЙ. *Прикм.* до баск.

БАСМАЦЬКИЙ. *Прикм.* до Басмач.

БАСМАЧ, -а, дав. -єві, *ор.* -ém

БАСОВИЙ і **БАСОВИЙ**, -а, -é

БАТАЛЬЙОН, -у

БАТЕРФЛЯЙ, -ю, *ор.* -єм. Стиль спортивного плавання. *Батер-*

фляї — це своєрідний різновид брасу.
БАТУМІ, невідм., с. Назва міста.
Зелене Батумі.

БАТЬКІВ — БАТЬКІВСЬКИЙ.
 Розрізняються значенням.

Батьків. Який належить батькові.
Батькові знайомі. Батькове поле.

Батьківський [не батьківський]. 1. Належний батькам - батькові і матері. *Батьківський дім. Батьківський поріг.* 2. Який виражає почуття батька, батьків; пройнятий любов'ю. *Батьківське піклування.*

БАТЬКО — ТАТО — ОТЕЦЬ. Мають спільне значення «чоловік стосовно своїх дітей». *Тату! тату! це Степан наш! Ідіть подивіться* (Шевченко). *Терпка гіркота і біль почувлись у голосі батька п'яти синів* (Довженко). *Шануй отця і матір свою.*

Змени.-пестя. назви: батечко, батенько; таточко, татусь, татусьо, татунь, татуньо; *діал. вітець.*

Кл.: батьку! тату! отче! батечку! батеньку! таточку! татусю! татуню!

Батько. 1. У минулому шанобливе називання козацької та гайдамацької старшини, отаманів. *Гуля Максим, гуля батько* (Шевченко). *Ой, Богдане, батьку Хмелю* (Нар. дума). 2. Називання шанованих осіб, звичливе звертання до старої людини. *Будеш, батьку, пакувати, поки живуть люди* (Шевченко). 3. Термін спорідненості в офіційно-діловому мовленні. *Ім'я батька, ім'я матері. Прізвище, ім'я та по батькові* [не по-батькові].

Тато, -а, мн. -ї, -ів [не тат] ужив. переважно у розмовно-побутовому мовленні. — *Тату,* — кинулась до батька Христя (Довженко).

Тільки **батькі**, -ів ужив. у значеннях: 1. Предки. *Так за батьків було* (Номис). 2. Батько й мати. *У юності вони дуже кохалися і хотіли поворотися, але батьки не дозволили* (Симоенко).

У сполученнях *Хрещеніа батько. Весільна батько.*

Тільки **отець** церк. ужив. у значеннях: 1. Бог. *Вірую в єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба й землі. Во ім'я Отця і Сина і Духа Святого. Отець небесний.* 2. Священик. *Прошу Отця. Високоповажанаі Отче! Отці церкви.* Є тенденція уникати «суржикового» *батюшка.*

БАЧИТИ, -ачу, -ачять, -ать [не бачуть]

БАЧАЧИ [не бачучи], *дісприсл.*

БАШКІРИ, -ів, мн. (одн. башкір, -а, ч; башкірка, -я, дав. -риц, род. мн. -рок, ж.)

БАШТА *див. ВЕЖА*

БАШТАН, -ану, місц. (на) -ані, мн. -ани, -анів

БДЖІЛЬНИЦЬКИЙ — БДЖОЛІНИЙ — БДЖОЛЯНИЙ

Бджоліний і **бджоліний** збігаються у знач. «який стосується бджіл». *Бджолина (бджоляна) отрута.*

Тільки **бджоліний** ужив. у значеннях: 1. Вироблений бджолами. *Бджоліний мед. Бджоліні стільники.* 2. У знач. ім. *Сім'я бджолиних.*

Тільки **бджоліний** ужив. у знач. «призначений для бджіл». *Бджоліний вулик. Бджоліні ферми.*

Тільки **бджільницький** ужив. у знач. «який стосується бджільництва». *Бджільницька наука. Бджільницькі справи.*

БДЖОЛА, -ї, мн. бджоли, бджіл, але дві бджолі

БДЖОЛЯР, -а, дав. -єві, ор. -єм. кл. -яр, мн. -ї, -ів, дав. -ям

БЕЖ, незм., прикм. *Пальто кольору беж.*

БЕЖЕВИЙ [не бежовий]

БЕЗВІЗНИЙ

БЕЗВИРАЗНИЙ

БЕЗВІХІДЬ, -ході, ор. -хідшо

БЕЗВІДЛЯ, -я, ор. -ддям і **БЕЗВОДЛЯ**

БЕЗ ВІДОМА [не без відому]

БЕЗВІЛЬНИЙ і **БЕЗВІЛЬНИЙ**

БЕЗВІР'Я, -р'я, *ор.* -р'ям
БЕЗВІСТИ, *присл.* Синоніми: безслі-
 дно, без сліду
БЕЗГРОШОВИЙ, -а, -е
БЕЗДОГЛЯДНИЙ
БЕЗДОРІЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям, *род.*
мн. -ж
БЕЗДОЩОВИЙ, -а, -е
БЕЗДРОТОВИЙ
БЕЗАКОННІСТЬ — **БЕЗАКОН-**
НЯ. Збігаються у знач. «відсутність
 або порушення закону». *Цілковите*
беззаконня (цілковита беззакон-
ність). У знач. «властивість чо-
го-небудь, що суперечить закону»
вжив. беззаконність (чого). Беззакон-
ність дії міліції.
БЕЗАХИСНИЙ і **БЕЗАХІСНИЙ**
БЕЗЗМІСТОВНИЙ. Синоніми: пуст-
 тий, пустопоріжний, неглибокий.
БЕЗ КІНЦЯ-КРАЮ. Синоніми: без-
 ковнечю, безмежно.
БЕЗКОЛІРНИЙ — **БЕЗКОЛЬО-**
РОВИЙ. Розрізняються значенням.
Безколірний. Який не має кольору.
Безколірний газ.
Безкольоровий. Який не має забарв-
 лення, чітко виявленого кольору.
Безкольорове обличчя.
БЕЗКОНЕЧНИЙ. Синоніми: нескін-
 ченний, безмежний, безкраїй
БЕЗКОРИСЛИВИЙ
БЕЗКРАЙ і **БЕЗКРАЙНИЙ**. Сино-
 нім: безмежний.
БЕЗКРОВНИЙ
БЕЗЛАД, -у, *мкч.* (у) -і і **БЕЗЛАДДЯ**,
 -ддя, *ор.* -ддям. Синоніми: хаос,
 нелад, розгардішч.
БЕЗЛОДДЯ, -ддя, *ор.* -ддям. Сино-
 німи: глушина, пуста.
БЕЗМЕЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям
БЕЗОПЛАТНИЙ — **БЕЗПЛАТ-**
НИЙ — **БЕЗКОШТОВНИЙ**
Безоплатний. За який не платять;
 який не має визначеної ціни. *Безо-*
платна передача землі.
Безплатний. Який не оплачують.
Безплатна путівка. Безплатний про-
їзд. Безплатна освіта.

Безкоштовний. Який не потребує
 коштів, оплати. *Безкоштовне хар-*
чування.
БЕЗПАМ'ЯТНИЙ
БЕЗПАСПОРТНИЙ
БЕЗПЕРЕСТАЇНКУ і **БЕЗПЕРЕ-**
СТАЇНУ
БЕЗПІДДЯ — **БЕЗПІДНІСТЬ**.
 Збігаються в знач. «нездатність да-
 вати потомство». *Причини безпліддя*
(безплідності) сільськогосподарських
тварин.
 Тільки *безплідність* ужив. у знач. «без-
 результатність». *Безплідність схола-*
стики. Безплідність наших пошуків.
БЕЗПОСЕРЕДНЬО БЛИЗЬКИЙ
БЕЗПОСЕРЕДНЬО ЗАЛЕЖНИЙ
БЕЗПРЕТЕНЗІЙНИЙ. Синоніми:
 невибагливий, непримхливий, без
 претензій.
БЕЗПРЕЦЕДЕНТНИЙ. Синоніми:
 безприкладний, унікальний.
БЕЗПРИНЦИПНИЙ
БЕЗПРИСТРАСНИЙ
БЕЗПРОГРАШНИЙ
БЕЗПРОСВІТНИЙ. Синоніми: тем-
 ний, безрадісний, сумний.
БЕЗПРОЦЕНТНО-ВИГРАШНИЙ
БЕЗРУКАВИЙ і **БЕЗРУКАВНИЙ**
БЕЗСИЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям. Синоніми:
 веміч, квоість, безсілість.
БЕЗСЛОВЕСНИЙ
БЕЗСУБ'ЄКТНИЙ
БЕЗСУМНІВНИЙ. Синоніми: пев-
 ний, незаперечний, очевидний.
БЕЗСЮЖЕТНИЙ
БЕЗГАЛАННИЙ. Синоніми: неща-
 сний, бідолаха.
БЕЗ УГАВУ
БЕЗУПІННИЙ
БЕЗ УПІНУ. Синонім: безупинно.
БЕЗФОРМНИЙ
БЕЗХАРАКТЕРНИЙ
БЕЗЧЕСТЯ, -я, *ор.* -тям. Синонім:
 ганьба.
БЕЗШЕРСТИЙ
БЕЗ'ЯДЕРНИЙ
БЕЗ'ЯЗЬКИЙ. Синоніми: німий, без-
 словесний, мовчазний, покірний.

БЕЛАДОНА, -в, *ор.* -ою. Ужив. у значеннях: 1. Багаторічна отруйна трав'яниста рослина. 2. Ліки з цієї рослини.

БЕЛГРАД, -а [*не* Белград]
БЕЛГРАДСЬКИЙ [*не* белградський]
БЕЛЬЕТАЖ, -у, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів. Перший ярус лож у партері.

БЕМОЛЬ, -я, *ор.* -ем. Зниження звука на півтопу.

БЕНГАЛЬЦІ, -ів, *мн.* (одн. бенгалець, -льця, *ор.* -льцем, ч.; бенгалька, -и, *дав.* -лиць, *род. мн.* -лок, ж.)

БЕНЗО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «бензін, бензиновий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *бензоелектричний, бензозаправний, бензосховище.*

БЕНЗОПРОВІД [*не* бензопровід], -вóду, *мн.* -вóдні, -вóдів

БЕНКЕТ, -у. Урочистий обід або вечеря.

БЕРДІЧІВ, -чева, *ор.* -чевом
БЕРЕ, *невідм.*, ж. Сорт груш. *Смачна бере.*

БЕРЕГ, -а, *місц.* (на) -зі, *мн.* -ів, -ів, але два береги [*не* два берега]

БЕРЕГТИ, -ежy, -ежеш, -ежемó, -ежете, -ежyть; *мін.* беріг, берегла, берегло, берегла; *нак.* -ежі, -ежі-м(о), -ежіть

БЕРЕСТ. 1. *род.* -а. Дерево. *Листя береста.* 2. *род.* -у. Кора березв. *Вироби з бересту.*

БЕРИНГОВА ПРОТОКА. Перше слово пишеться з великої літери.

БЕРИНГОВЕ МÓРЕ. Перше слово пишеться з великої літери.

БЕРІ-БЕРІ, *невідм.*, ж. Хвороба. *Небезпечна бері-бері.*

БЕРКУТ, -а [*не* беркyт]

БЕРМУДСЬКІ ОСТРОВИ [*не* Бермудські острови]. Перше слово пишеться з великої літери.

БЕРТОЛЕТОВА СЛІВ. Стіжке словосполучення. Пишеться з малої літери.

БЕРУЧІЙ, *дісприсл.*

БЕССАРА́БИЯ, -ї, *ор.* -єю

БЕССАРА́БСЬКИЙ

БЕСТСЕ́ЛЕР, -у, *ор.* -ом. Книга на сенсаційні теми; ходовий товар.

БЕТА... Перша частина складних слів, що означає стая речовини або зв'язок з бета-частинками. З наступною частиною пишеться через дефіс (крім *бетатрон*): *бета-залізо, бета-промені, бета-радіоактивність, бета-розпад, бета-спектрометр, бета-терапевтичний, бета-частинки.*

БЕТОНЯР, -а, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ам

БИ, після голосного б, *част.* П р а в о п и с. 1. Пишеться окремо як частка при творенні умовного способу, а також для означення бажаності або можливості здійснення дії, вираженої дієсловом. *Я жив би двічі і помер би двічі, якби було нам два життя дано (Бажан). Як би то скоріше зустрівшись!*

2. Пишеться разом як морфема складних часток, сполучників: *мовби, немовби, ніби, якби.*

БІВНІ, -ів, *мн.* (одн. бівень, -вня, *ор.* -внем)

БІТИ, б'ю, б'єш, б'ємо, б'єте, б'ють; *нак.* бий, біймо, бійте
БІБЛОТЕКА-МУЗЕЙ, бібліотека-музею, ж. *Бібліотека-музей поповнилася рідкісними виданнями.*

БІБЛОТЕКАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

БІБЛОТЕКАРСЬКИЙ
БІБЛОТЕКА-ЧИТАЛЬНЯ, бібліотека-читальні

БІБЛІЙНИЙ. *Біблійні оповіді.*

БІБЛІЯ, -ї, *ор.* -єю. Пишеться з великої літери. *Читати Біблію.* Синоніми: *Святе Письмо, Свята Книга, Книга Книг.*

БІВУАК, -а і **БІВАК**

БІГ, -у, *місц.* (на, в) бігy

БІГОМ, *присл.* Бігом марш!

БІГТИ, -жy, -жеш, -жyть [*не* біжyть]; *нак.* -жи, -жим(о), -жіть

БІГУДИ, *невідм.*, *мн.* *Металеви бігуди.*

БІДАК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -аче

БІДАР, -я, дав. *-évi, op. -ém, кя. -áрю, мн. -і, -ів, дав. -ям*

БІДНОТА, -в і **БІДНОТÁ**, -я

БІЗНЕС, -у, *op. -ом, місц. (у) -і*. Організована законна діяльність, основною метою якої є одержання прибутку — перевищення доходів над витратами.

БІЗНЕСМЕН, -а

БК, боку, місц. (на) боші і боку, мн. боки, боків, але два боки, з обох боків, на всі боки, з усіх боків

БІЛА ЦЕРКВА. Обидва слова пишуться з великої літери.

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ

БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКИЙ, Білгорода-Дністровського, ім.

БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКИЙ, білгород-дністровського, *прикм.*

БІЛЕ МОРЕ. Перше слово пишеться з великої літери.

БІЛЕТ *див.* **КВИТОК**.

БІЛИЗНА — **БЛИЗНА**. Розрізняються значенням.

Білизна. Вироби з тканин для одягання на тіло, а також на постіль. *Чиста білизна. Накрохмалена білизна.*

Білизня. Білість. *Білизна стін.*

БІЛИЙ ДІМ. Резиденція президента і канцелярія уряду США у Вашингтоні. Перше слово пишеться з великої літери.

БІЛКОВО-ВІТАМІННИЙ

БІЛЛЬ, -я, *op. -ем*. Проект закону в США та Великобританії.

БІЛО, *присл. Калина зацвіла біло. Усюди було біло, сніг сіяв.*

БІЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «білий». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо складне слово утворене: а) від словосполучення з підрядним типом синтаксичного зв'язку між компонентами: *білобородий* (біла борода), *білобривий* (білі брови), *білокамінний* і *білокам'яний* (збудований з білого каменю), *білокачанний* (білий качан), *бі-*

локорий (біла кора), *білокрів'я* (збільшення у крові білих кров'яних тілець), *білолиций* (біле лице), *біломармуровий* (з білого мармуру), *білорукій* (білі руки), *білосніжний* (білий, як сніг), *білошерстий* (з білої шерсті); б) від складних географічних назв: *біломорський* (Біле море), *білоцерківський* (Біла Церква); в) іст., від *прикм. білий* у знач. «ворожий радянській владі» на означення осіб та предметів, ознак, пов'язаних з ними: *білогвардійць*, *білогвардійський*, *білоемігрант*, *білоемігрантський*, *білокозак*, *білополюк*, *білофін*, *білофінський*.

2. Через дефіс на позначення кольорів та їх відтінків: *білоголубий*, *біло-золотий*, *біло-матовий*, *біло-рожевий*, *біло-сіньо-червоний*.

БІЛОВЕЗЬКА ПУЩА, Біловезької Пущі. Обидва слова пишуться з великої літери.

БІЛОМОРСЬКО-БАЛТІЙСЬКИЙ КАНАЛ, Біломорканал, -у. З великої літери пишуться перші два слова.

БІЛОРУСЬ, -і, *op. -сцю*

БІЛУВАТО-ГОЛУБИЙ

БІЛУВАТО-СІРИЙ

БІЛЬ¹. У знач. «страждання» відмінюється як ім. ч. р.: *бóлю, op. бóлем, род. мн. бóлів. Нестерпний біль.* Не правильним є словосполучення *гостра біль, зубна біль*.

БІЛЬ². У знач. «білість, нитки, пряжа» відмінюється як ім. ж. р.: *біль, -і, op. білпо.*

БІЛЬШ. Зрідка поєднується з початковою формою тих прикметників і прислівників, від яких не утворюється проста форма вищого ступеня порівняння. *Більш діловий. Більш відповідально.* Не бажано поєднувати з тими прикметниками і прислівниками, від яких утворюються синтетичні форми ступенів порівняння. Замість *більш глибокий, більш суворо* доцільно вживати *глибший, суворіше*. Ненормативними є конструкції *більш*

глибший, більш суворіший, більш зрозуміліше.

БІЛЬШИЙ. Керування: від ко-го-чого, за кого-що. *Більший від нього [не більший нього]. Більший за нього. Більша частина [не більша половина].* **БІЛЬШІСТЬ.** Збірний ім. з кількісним значенням (пор. меншість, ряд, група, частина і т.п.). Керування. Слово **більшість** керує род. відм. мн. *Більшість книг. Більшість учнів.* Ненормативним є речення: *Про це сказано у більшості монографіях, підручниках, довідниках.* Потрібно: у більшості монографій, підручників, довідників.

Узгодження присудка. При підметі, до складу якого входить слово **більшість** (а також меншість, ряд, частина та под.), присудок ставимо у формі одн. або мн.

1. Присудок у формі одн. звичайно вжив.: а) якщо при слові **більшість** нема керованого слова. *Більшість голосувала за висловлену пропозицію;* б) якщо слово **більшість** керує ім. в одн. *Більшість селянства в Галичині жила надзвичайно бідно;* в) при безпосередній близькості підмета і присудка (хоч кероване слово вжив. і в мн.). *Більшість студентів складала екзамен добре.*

2. Присудок у формі мн. (т. зв. узгодження за змістом) звичайно вживаємо: а) якщо між підметом і присудком є інші члени речення (особливо дієприкметниковий зворот з дієприкметником у мн., означальне підрядне речення зі сполучним словом у формі мн.). *Більшість заходів, які запланували на цей рік, виконані;* б) якщо при слові **більшість** є декілька керованих слів у формі мн. *Більшість робітників, інженерів, службовців нашого заводу мають городи;* в) якщо при підметі зі словом **більшість** є однорідні присудки. *Більшість учителів нашої школи виступають зі змістовними лекціями перед*

населенням, виконують важливі громадські доручення; г) якщо підкреслюються активність і роздільність дій, що їх виконують особи, названі в підметі. *Більшість дітей розбіглися в різні сторони;* д) якщо дієслівна зв'язка бути узгоджується з іменною частиною складеного присудка. *Більшість глядачів були захоплені виставою.*

БІЛЬШ-МЕНШ, прися. Синоніми: приблизно, якоюсь мірою.

БІЛЯ, прийм. Уживається тільки на означення місця. *Зупинився біля будинку. Став біля батька.* Синоніми: близько, край, коло. Не правильно вживати слово **біля** на означення приблизної кількості: *біля ста, біля тисячі.* Потрібно: близько (коло) ста (тисячі).

БІНОКЛЬ — МОНОКЛЬ. Розрізняються значенням.

Бінокль, -я, ор. -ем. Оптичний прилад, що складається з двох паралельно розміщених зорових труб для розглядання віддалених предметів. *Туристи розглядали через бінокль розлогий степ.*

Монокль, -я, ор. -ем. Кругле оптичне скло для одного ока. *Монокль можна використовувати замість окулярів або пенсне.*

БЮ... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «життя», «життєві процеси», «біологічний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *біоакустика, бібліографія, біогенез.*

БІОЛОГІЧНО АКТИВНИЙ

БІР, бору, місц. (у) бору, мн. борів, борів, але два бори

БІРЖА, -і, ор. -єю, місц. (на) -і. Ринок оптової торгівлі товарами, цінними паперами, іноземною валютою. 2. Організація, яка обслуговує процес укладання угод з приводу купівлі й продажу. 3. Місце, де укладають угоди.

БІРЖОВИЙ

БІРЮЗА, -і
БІСЯТИСЯ, біс'юся, біс'яшся, біс'яться.

БІСТРО, *невідм.*, с. Невеликий ресторани. *Відчинене бистро.*

БЛАГАТИ, -аю, -аєш. Керування: *кого про що, чого і без додатка, часто з інфів. Благати суд про помилування. Благали хоч краплі води. Мамині очі, сповнені туги, благали.*

БЛАГО, -а, *мн.* блага, благ, *дав.* благам, *ор.* благами. Керування: *на благо кого-чого. Працювати на благо народу.*

БЛАЖЕННИЙ

БЛАКІТЬ, -і, *ор.* -ття

БЛІШНЯ, блішні і **БЛЕДНЯ**, блішні, *ор.* -єю

БЛИЖЧЕ, *присл.*

БЛИЖЧИЙ

БЛИЗНЯТА [*не двійня*], -ят, *дав.* -ятам, *мн.*

БЛИЗЬКИЙ. Керування: *кому-чому і до кого-чого. 1. кому-чому. Відомий, зрозумілий, дорогий комусь; який хвилює. Твори Шевченка близькі всім нам. Близька мені людина. 2. до кого-чого. Який має доступ до чогось. Подібний до чогось. Близькі до урядових кіл бізнесмени. Переклад близький до оригіналу.*

БЛИЗЬКИЙ СХІД, Близького Сходу. Обидва слова пишуться з великої літери.

БЛИЗЬКО РОЗТАШОВАНИЙ

БЛИЗЬКОСПОРІДНЕНИЙ

БЛИЗЬКОСХІДНИЙ. *Прикм.* до Близький Схід.

БЛІДО, *присл.* *Блідо горлі лампи. Дівчинка виглядала блідо.*

БЛІДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «блідий». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо означає відтінок кольору: *блїдо-блакїтний, блїдо-голубий, блїдо-жовтий, блїдо-зелїнай, блїдо-рожевий*. 2. Разом, якщо має знач.

«блідість чогось»: *блїдорукїй, блїдоцїкїй*.

БЛІДОЛИЦІЙ *дмв.* ...**ЛИЦІЙ**

БЛІНДАЖ, -а, *ор.* -єм

БЛОК. 1. *род.* -а. Піднімальний механізм; частина споруди. *Подача блока. Перенесення блока. 2. род.* -у, *полїт.* Об'єднання. *Тактика Атлантичного блоку.*

БЛОК... Перша невідмінювана частина складних слів, що відповідає словам «блокувальний, блокування». З наступною частиною пишеться через дефіс: *блок-апарат, блок-діаграма.*

БЛУЗА — **БЛУЗКА**. Розрізняються значенням.

Блуза. Верхній вільний робочий одяг. *Робітники були в легких блузах.*

Блузка, *розм.* Легкий жіночий одяг (до пояса); кофта. *Батистова блузка.*

БЛЮДО, -а, *мн.* блюда, блюд. Широка посудина, в яку кладеться або насипається страва. *Фарфорове блюдо. Блюдо з печеною картоплею. Неправильним є вживання слова блюдо у значенні «страва». Неправильно: овочева (картопляна) блюдо. Треба: овочева (картопляна) страва.*

БЛЯХАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ім

БЛЯШАНИЙ

БО. 1. *спол.* Синоніми: *тому що, через те що, у зв'язку з тим що та ін.* Уживається на початку підрядної частини. *Та слави людської зовсім ми не бажали, бо не герої ми і не багатирі* (Франко). *Ми не прийшли вчасно, бо йшов дощ. Ненормативним є вислів: Ми не прийшли вчасно, так як йшов дощ. 2. част. спонук., розм.* Уживається, як правило, після дієслівних форм наказового способу чи в інших, близьких за значенням: *Послухай-бо. Іди-бо. 3. част. підсм.* Уживається при питальних займенниках, прислівниках, дієсловах дійсного способу. *Чий-бо ти? Право-пис.* При займенниках, дієсловах,

прислівниках пишеться через дефіс: *Який-бо ти! Дивиться-бо!* Після частки ж — окремо: *Іди ж бо!*

БОА [не боа], невідм. 1. У знач. «удава» ужив. у ч. р. *Боа схопив свою жертву.* 2. У знач. «сжіночий шарф з хутра або пір'я» вжив. у с. р. *Гарне боа.*

БОБЕР — **БОБИР**. Розрізняються значенням.

Бобер, -бра, мн. -і, -ів. Водяний гризун, що дає цінне хутро. *Річковий бобер. Хутро з бобра.*

Бобир, -я, дав. -єві, ор. -єм, мн. -і, -ів. Дрібна прісноводна риба; йорж. *Зловили бобира.*

БОБИНА [не бабіна], -н

БОБОВО-ЗЛАКОВИЙ
БОБСЛЕЙ [не бобслей]. 1. род. -я. Саян. *Упав з бобслея.* 2. род. -ю. Вид спорту. *Змагання з бобслею.*

БОГ, -а, дав. -ові, кл. **Боже**. Синоніми: Господь, Владика, Вседержитель, Цар Всесвітній, Отець Небесний. У релігії верховна надприродна істота, творець світу. Пишеться з великої літери. Але: *бог Перун, боги на Олімпі. У спол.: Бог з тобою (з вами). Нехай Бог боронить. Як Бог дасть. Слава Богу (Богові). Хай Бог милує. Хай Бог прощас. Бійся Бога. Не дай Боже. Боже помагай (поможі). Святий Боже. Не приведи Боже [не упаси Бог. Бог ти мій. Не дай Бог].*

БОГАТИР див. **БАГАТИР**
БОГАТИРСЬКИЙ див. **БАГАТИРСЬКИЙ**

БОГДАН, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. Богдане! *Змениш.-пестл.: Богданку! Богданчику! Богданцо! Бодно! Данку! Данчику! [не Бодя!]; Богданович, -а, дав. -у, ор. -ем; Богданівна, -н [не Богданівної], дав. -і [не Богданівній]. Розмовляють два Богдани. Васілю Богдановичу! Ірино Богданівно!*

БОГДАНА, -я, ор. -ою, кл.: Богдано! *Змениш.-пестл.: Богданко! Богданцо! Давусю! Давуто! [не Дана!]*

БОГОМІЛЬНИЙ і **БОГОМЛЬНИЙ**

БОГОРОДИЦЯ, -і, ор. -єю, кл. -є! Пишеться з великої літери. Синоніми: Богоматір, Матір (Матв) Бója, Пресвятая Діва, Пречиста Діва, Превепорóчна, Цариця Небеса; (у католиків) Малóнна.

БОГОСЛÓВ'Я, -в'я, ор. -в'ям. Наука, пов'язана з вивченням богів чи Бога, ставленням Бога до світу. Обґрунтовує догмати певної релігійної системи, інтерпретує їх і захищає. Синонім: теологія.

БОГОТА, -а. Назва міста.

БОДНАР див. **БОНДАР**

БОЕ... Перша частина складних слів, що відповідає слову «бойовий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *босодатний, босостачання, босприпаси.*

БОЖИЙ СИН. Обидва слова пишуться з великої літери. Синоніми: Христос, Син, Чоловіколюбєць, Спаситель, Месія, Ісус.

БÓЗНА... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться через дефіс: *бóзна-де, бóзна-звідки, бóзна-коли, бóзна-як, бóзна-хто, бóзна-що.* Але: *бóзна з чим, бóзна з ким.*

БОЙКОТОВАНИЙ

БОЙНЯ, -і, ор. -єю, род. мн. бóень

БОЙОВИЙ, -а, -є

БОКЛА́ГА див. **БАКЛА́ГА**

БОЛГА́РИ, -а́р [не болгарів], мн. (одн. болгарин, -а, ч.; болгарка, -а, дав. -рці, род. мн. -рок, ж.). *Два болгарина [не два болгарини].*

БОЛЕРО́, невідм., с. 1. Старовинний іспанський народний танець. *Швидко болеро.* 2. Коротка безрукавка в народному іспанському костюмі. *Червоне болеро.*

БОЛІСНИЙ — **БОЛЮЧИЙ** — **БОЛЬОВИЙ**.

Болісний ужив. у значеннях: 1. Пов'язаний з переживаннями, тяжкий (рідко *болочий*). *Стояла [Вутанька]*

в болісному замісній (Гончар). Болісній шукання людяності (Павличко). Софія лягла на диван. Ї охопила раптом болоча журба (Шияв). 2. Пов'язаний з фізичним відчуттям болю. Болочий зуб, болоча рана. Тільки болочий ужив. у сполученнях болоче місце (про щось найбільш уразливе), болоче питання, болоча справа (невідкладна справа, розв'язання якої пов'язане з труднощами).

Больовий, мед. Больова точка. Больове відчуття у новонародженого ще недостатньо розвинене.

БОЛОНЬЯ — **БОЛОНКА**. Розрізняються значенням.

Болонья, -ї, ор. -єю. Написання: 1. З великої літери як назва міста Італії. 2. З малої літери у знач. «плащ з капрової тканини з водонепроникним покриттям або сама тканина».

Болонка, -я. Маленький кімнатний песик.

БОЛОТІСТИЙ — **БОЛОТНИЙ** — **БОЛОТЯНИЙ**

Болотяний і **болотний** збігаються у знач. «який живе, росте на болоті», але **болотний** ужив. рідко. *Болотяна (болотна) черепаха. Болотні (болотні) трави.*

Тільки **болотний** ужив. у значеннях: 1. Який з болота, має властивості болота. *Болотний газ. Болотна вода. Болотні випари.* 2. Призначений для робіт на болоті. *Болотні чоботи.*

Тільки **болотистий** ужив. у знач. «багнястий, заболочений». *Болотиста місцевість.*

БОЛОТНО-ЛІСОВИЙ, -а, -е

БОЛОТНО-ЛУГОВИЙ, -а, -е

БОЛОТНО-ТРАВ'ЯНИЙ, -а, -е

БОЛОТЯНИЙ див. **БОЛОТНИЙ**

БОЛЬОВИЙ див. **БОЛІСНИЙ**

БОЛЮЧИЙ див. **БОЛІСНИЙ**

БОЛЯЧКА, -я, дав. -чці, мн. -чкв, -чок і -ячки, -ячок, але дві болячки

БОМБИТИ, -блю, -біш, -бимб, -битє, бомблять
БОНА — **БОННА**. Розрізняються значенням.

Бона, -и, мн. бони, бон. Грошовий документ, тимчасові паперові гроші. *Бонна*, -ни, дав. -нві, мн. -ни, бони, заст. Гувернятка.

БОНДАР, -я, дав. -еві, ор. -ем, кл. -ю, мн. -і, -ів, дав. -йм, але два бондарі і діал. **БОДНАР**

БОНДАРНИЙ — **БОНДАРСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Бондарний. Який стосується виготовлення бочок. *Бондарний цех.*

Бондарський. Властивий бондареві. *Бондарські віструменти.*

БОНН, *Бонна*, місц. (у) **Бонні**

БОННСЬКИЙ

БОР. 1. род. -а. Свердло. *Нарізки бора.* 2. род. -у. Хімічний елемент. *Сполуки бору.*

БОРГ, -у, місц. (у) -гú, мн. -я, -ів

БОРДО¹, невідм., с. 1. Назва міста. *Зелене Бордо.* 2. Сорт червоного вина. *Ароматне бордо.*

БОРДО², незм., прикм. *Сукня кольору бордо.*

БОРДОСЬКИЙ. Прикм. до **Бордо**¹.

БОРЖОМ, -у, ч. і **БОРЖОМІ**, невідм., ж. *Свіжий боржом. Свіжа боржомі.*

БОРЖОМІ, невідм., с. Назва міста. *Гарне Боржомі.*

БОРИСПЛЬ, -поля, ор. -полем

БОРНЕО, невідм., ч. Назва острова. *Зелений Борнео.*

БОРОДАВКА, -я, місц. (на) -ці, род. мн. -вок

БОРОДІНСЬКА БІТВА. З великої літери пишеться перше слово.

БОРОНА, -я, мн. борони, -рін, але дві борони

БОРОТИ див. **ДОЛАТИ**

БОРОТИСЯ, борюся, брешся, брємось (бремося), брєтєся, брються [не боряться]. Керування: з ким-чим, проти кого-чого, за кого-що. 1. з ким. Схопившись, нама-

гатися перемогти когось. *Боротися з атлетом.* 2. з ким-чим і (з відтінком підкресленої дії) проти кого-чого. Про активне зіткнення суспільних груп, напрямів, поглядів і т. ін. *Боротися з контрреволюцією (проти контрреволюції).* 3. з чим. Намагатися знищити, викоринити що-небудь. *Боротися з байдужістю.* 4. проти чого. Намагатися запобігти чому-небудь. *Боротися проти ядерної війни.* Зловживання словом **боротися** у 3 та 4 значеннях призводить до штамів. 5. за що. Настійливо домагатися чогось, переборюючи перешкоди. *Боротися за волю.*

БОРОТЬБА, -і. Керування: ким-чим; проти кого-чого; за кого-що, кого-чого, між ким-чим і без додатка. 1. з ким-чим і (з відтінком підкресленої дії) проти кого-чого. Активне зіткнення протилежних суспільних груп, напрямів, інтересів, поглядів і под. *Боротьба з інтервентами (проти інтервентів).* *Боротьба реакції з антифашистським рухом (проти антифашистського руху).* 2. з чим. Діяльність, спрямована на знищення чогось, запобігання чомусь. *Боротьба з епідемією грипу.* *Боротьба зі зловживаннями.* 3. проти чого. Діяльність, спрямована на запобігання чомусь. *Боротьба проти поширення епідемії.* 4. за що. Діяльність, спрямована на досягнення чогось. *Боротьба за волю.* Зловживання словом **боротьба** у 3 і 4 значеннях призводить до штамів (*боротьба за знання, боротьба зі снігом, боротьба за врожай, боротьба за мир*). 5. кого-чого і між ким-чим. *Боротьба кланів (між кланами).*

БОРОШНОМЬЛЬНО-КРУП'ЯНИЙ, -а, -є
БОРТ. 1. род. -у. Бік судна, автомобіля та ін. *Біля борту машини.* Але з іншим наголосом: *На борту корабля (літака, ракети).* 2. род. -а. Бо-

ковий край посуду, край капелюха, одягу. *Оббитого борта. Недошитого борта.*

БОРТ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «бортовий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *бортжурнал, бортвиженер, бортлікар, бортмеханік, бортпровідник, борттрадіст.*

БОРЩЕВИЙ

БОРЮЧИСЬ [не борячись], дісприсл.
БОСОНДЖ, присл.

БОСПОРЬСКА ДЕРЖАВА. З великої літери пишеться перше слово.

БОСТОН — **БОСТОН**. Розрізняються значенням.

Бб́стон, -а. Назва міста. *Вулиць Бостона.*

Бб́стон, -у. Тканина; гра, танець. *Відріз бостону. Мелодія бостону.*

БОЯГУ́ЗТВО, -а

БОЯ́ЗНЬ, -і, ор. -зню

БОЯ́РИН, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. -є, мн. -яри, -яр

БОЯ́ТИСЯ, бою́ся, бої́шся, бої́мося, бої́теся, бо́яться; нак. бій́ся, бій́теся. Керування: кого-чого і з інфінітивом. 1. Відчувати страх перед кимось. *Боятися вовків. Боятися холоду. Боятися простудитися.*

2. (лише у 3 ос.) чого. Не переносити чогось, псуватися від чогось. *Фотоплівка бої́ться світла.*

БОЯ́ЧИСЬ [не бою́чься], дісприсл.
БРА, невід., с. Настінний світильник. *Гарне бра.*

БРА́ВІСИМО — **БРА́ВО**. Розрізняються ступенем вияву почуття.

Браві́сімо, виг., що виражає найвищий ступінь схвалення.

Бра́во, виг., що виражає схвалення, захоплення, заохочення.

БРАЗИЛІЙСЬКИЙ

БРАЗИЛІ́ЙЦІ, -ів, мн. (одн. бразилі́єць, -ійця, дав. -ійцеві, ор. -ійцем, ч.; бразилі́йка, -и, дав. -ійці, род. мн. -ійок, ж.)

БРА́ЗИЛІ́Я, -ї, ор. -єю

БРАКОНЬЄР, -а, дав. -ові і -у, ор. -ом, кл. -е, мн. -и, -ів

БРАНДЕНБҮРГ і **БРАНДЕНБҮРГ** *. 1. род. -а. Назва міста. *Пам'ятники Бранденбурга(га)*. 2. род. -у, місц. (у) -зі і -гу (-гу). Історична область на території Німеччини. *Природні багатства Бранденбургу(гу)*.

БРАНДЕНБҮРЗЬКИЙ. Присм. до Бранденбурґа.

БРАТ, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. бра́те, мн. браті́в, -ів, але два бра́ти. Бра́ття, бра́тці — форма дружнього звертання. 1. Посадження з прізвищем:

а) при слові бра́ті іношомовні прізвища мають форму одн.: *брати Грімм, брати Покрасс*; б) при словосполученні бра́т і сестра іношомовні прізвища мають, як правило, форму мн.: *брат і сестра Шлегелі*. 2. При підметі, вираженому словосполученням бра́т з сестрою (чоловік з жінкою, батько з матір'ю), присудок має форму мн.: *брат з сестрою поїхали в село*. Але: *брат з сестрою поїхав за кордон* (брат — підмет, з сестрою — додаток).

БРАТЄРСЬКИЙ — **БРАТНІЙ** — **БРАТСЬКИЙ**

Братєрський і братній збігаються у знач. «який буває між однопумцями, близькими людьми, народами». *Братєрська (братня) допомога. Братєрські (братні) народи*. Розрізняються сполучуваністю. *Братєрська єдність. Братні країни*.

Тільки братній ужив. у знач. «який стосується брата». *Рідня братня кров. Бра́тський ужив. у спол. братська могила, іст. братські школи*.

БРАТИ, беру́, береш, беремо́, беретé, беру́ть; *нак. бері́в, бері́м(о), беріть. Брати участь [не прийма́ти участь]. Брати (взя́ти) до відома [не прийма́ти до відома]*.

БРАТИК [не браті́к], -а, дав. -ові, -ор. -ом, кл. -у

БРАТИСЛА́ВА, -в

БРАТ-І-СЕСТРА́, бра́та-й-сестри́. Назва рослини.

БРА́ТСТВО, -а

БРА́ТСЬКИЙ *див. БРАТЄРСЬКИЙ*
БРИДЖ, -у, ор. -ем. Гра. *Правила бриджу*.

БРИ́ДЖИ, -ів, мн. Штани.

БРИКЕ́Т. 1. род. -а. Одиничний предмет. *Брусок брикета*. 2. род. -у, збірку. *Не завезли з осені брикету*.

БРИЛЬЯ́НТ, -а

БРИ́НЗА, -в

БРИ́ТВА, род. мн. бритв і бритов
БРИ́ФІНГ, -у, ор. -ом. Коротка нарада представників засобів масової інформації з представниками (чи представником) влади переважно перед визначеними подіями чи після них (переговори, засідання, конференції), де подається інформація про них, з'ясовуються погляди.

БРИ́СТОЛЬ, -я, ор. -ем. Назва міста.

БРОВА́, -й, мн. бровя́в, брів, дав. брова́м, але дві брові́

БРОДИ́ТИ, броджу́, бродя́ш, бродя́ть

БРО́КЕР, -а, дав. -ові. Посередник (особа або фірма) при укладанні угод; одержує комісійну винагороду (брокераж).

БРОНЕ... Перша частина складних слів, що відповідає слову «броньовий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *бронемашина, броненосець, бронетанковий*.

БРО́НЗІВНИ́К — **БРО́НЗУВА́ЛЬНИ́К**. Розрізняються значенням.

Бро́нзівник, -а. Майстер, який виготовляє бронзу чи вироби з бронзи.
Бро́нзува́льник, -а, спец. Майстер, який покриває що-небудь бронзою.

БРО́НХІА́ЛЬНИ́Й

БРО́НХІ́Т, -у. *Приступ бронхіту*.

БРО́НЯ¹, -і, ор. -єю. Те, що зарезервоване; документи на це. *Мати броню на номер у готелі*.

БРО́НЯ² і **БРО́НЯ**, броне́, ор. броне́ю. Міцний захисний покрив.

БРО́ШУРА [не брошора], -в

БРУНАТНИЙ

БРУС, -а, *мн.* -і, -ів, але два бруси, сім брусів

БРУСКОВИЙ, -а, -е

БРУССЯ, *с.*, *збірне*. Будівельний матеріал.

БРУТТО. Вага товару разом з тарою.

БРЮНЕТ, -а

БРЮССЕЛЬ, -я, *ор.* -ем

БРЮССЕЛЬСЬКИЙ

БУБОН, -бна. Музичний інструмент.

БУБОН, -у. Напухла лімфатична залоза.

БУВАЄ і **БУВА**, *незм.* Уживається: 1. Як присудок в односкладному реченні. *По всякому буває (бува). Іноді й так буває.* 2. Як вставне слово. *Отак, буває, в темну лму святес сонечко загляне* (Шевченко).

БУГ, -у, *місц.* (на) -зі, (по) -гу

БУДАПЕШТСЬКИЙ

БУДДА, -в, *ор.* -ою. Ім'я засновника релігії, що виникла в Індії у VI ст. до н.е. Пишеться з великої літери.

БУДДИСТСЬКИЙ

БУДИНОК, -нку, *мн.* -яки, -нків.

З великої літери пишеться у власних назвах: *Будинок архітектора. Будинок культури. Будинок школярів. Будинок преси. Будинок учителя.* З малої літери — у сполученнях *будинок інваліда, будинок-музей* та ін.

БУДИТИ, -джу, -диш, -дять

БУДІВЕЛЬНИЙ — **БУДІВНИЙ** — **БУДІВНИЧИЙ**

Будівельний і **будівничий** збігаються у знач. «пов'язаний з будівництвом, спорудженням чогось».

Будівельний виступає у сполученнях: *будівельний майданчик, будівельна бригада, будівельне управління, будівельний дієвід* та ін.

Будівничий ужив. переважно як частина складних слів: *кораблебудівничий, суднобудівничий, домобудівничий.*

Будівничий ужив. у знач. «творчий». *Будівнича сила.*

БУДІВЕЛЬНИК — **БУДІВНИК** — **БУДІВНИЧИЙ**

Будівник і рідко **будівничий** уживаються у знач. «творець, засновник». *Будівники (будівничі) нової держави.*

Тільки **будівельник** ужив. у знач. «людина, яка має будівельну спеціальність». *Інженер-будівельник. Професія будівельника.*

Тільки **будівник** ужив. в знач. «узгальована назва для людини, яка бере участь у спорудженні чогось». *Будівники зрошувального каналу.*

БУДІВЕЛЬНО-АРХІТЕКТУРНИЙ

БУДІВЕЛЬНО-МОНТАЖНИЙ

БУДНІЙ, -я, -є

БУДЬ... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться через дефіс: *будь-де, будь-коли, будь-котрий* (але *будь з котрим*), *будь-куди, будь-хто, будь-чий* (але *будь з ким, будь з чим*), *будь-що-будь, будь-як.*

БУДЬ-ХТО, *будь-кого, дав.* *будь-кому, ор.* *будь-ким* і *будь з ким, місц.* *будь на кому (будь на ким)*

БУДЬ-ЧИЙ, *будь-чийого, дав.* *будь-чийому (будь-чєму), ор.* *будь-чим, місц.* *будь на чийому, будь на чєму* і *будь на чім*

БУДЬ-ЩО, *будь-чого, дав.* *будь-чому, ор.* *будь-чим, місц.* *будь на чому* і *будь на чім*

БУДЬ-ЩО-БУДЬ, *присл.* Синоніми: *будь-що, хоч би там що, кінче, неодмінно, обов'язково.*

БУДЬ-ЯК, *присл.* Синоніми: *недбало, як-небудь, аби з рук, абияк.*

БУДЬ-ЯКИЙ, *будь-якого, дав.* *будь-якому, ор.* *будь-яким, місц.* *на будь-якому, на будь-яким, будь на якому, будь на яким*

БУДЯЧЧЯ, *с.*, *збірне*

БУЕНОС-АЙРЕС [*не* Буенос-Айрес].

1. *род.* -а. Назва міста. *Вулиці Буенос-Айреса.* 2. *род.* -у. Назва озера, провінції. *Глибина Буенос-Айресу. Природні багатства Буенос-Айресу.*

БУЕНОС-АЙРЕСЬКИЙ**БУЗКОВО-БЛАКИТНИЙ****БУЗОК**, -зку́, *мн.* -зкі́, зків**БУЗЬКИЙ**. *Прикм.* до Буг.**БУЙ**, б́уя, *ор.* -см, *мн.* бу́ї, бу́їв, але два бу́ї**БУЙВІЛ**, -вола, *дав.* -ові́ і -у, *мн.* -в, -ів**БУЙВОЛИЦЯ**, -і, *ор.* -єю́ і **БУЙ-**
ВОЛИЦЯ**БУКВА́Р**, -я́, *дав.* -єві́, *ор.* -є́м, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м**БУКВЕНИЙ** і **ЛІТЕРНИЙ****БУКВЕНОДРУКУВА́ЛЬНИЙ****БУКВЕНО-ЦИФРОВИЙ****БУКОВИ́НА** [*не* Буковина́], -я, *ор.* -ою**БУЛАВА́**, -я́, *мн.* -а́ви, -а́в, але дві булав́и**БУЛА́НИЙ** — **БУЛА́ТНИЙ**. Розрізняються значенням.**Була́ний**. Про коня світло-рудої масті. *Була́ний кінь*.**Була́тний**, *заст.* Який зроблений з високоякісної міцної сталі особливо гарту. *Була́тний меч. Була́тна сталь*.**БУЛА́Т**. 1. *род.* -а, *іст.* Сталевий клинок, меч. *Лезо була́та*. 2. *род.* -у. Високоякісна міцна сталь. *Твердий від була́ту*.**БУЛА́ТНИЙ див.** **БУЛА́НИЙ****БУ́ЛКА**, -я, *дав.* -лі́ц, *мн.* бу́лкі́ і бу́лки, бу́лок і бу́лок, *дав.* бу́лка́м і бу́лка́м, але дві бу́лки.**БУ́ЛЛА**, -я, *род. мн.* бу́лл. Папська грамота, послання.**БУ́ЛЬО́Н**, -у**БУ́ЛЬКО́ТАТИ**, -очу́, -о́чеш, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -о́чі, -о́чім(о), -о́чіть і **БУ́ЛЬКО́ТІТИ**, -очу́, -оті́ш, -оті́мо, -оті́те, -оті́ять; *нак.* -оті́, -оті́м(о), -оті́ть**БУ́НДЕСТА́Г**, -у, *міст.* (у) -зі. Нижня палата парламенту Німеччини.**БУ́НКЕР**, -а, *мн.* -я́, -ів, але два бу́нкери**БУ́НТ**¹, -а, *мн.* -я, -ів. Зв'язка, сувій. *Тютюн укладають у бунти*.**БУ́НТ**², -у, *мн.* -я́, -ів. Заколот, стихійне повстання. *Бу́нт піднімати. Бу́нт замирити*.**БУ́НТА́Р**, -я́, *дав.* -єві́, *ор.* -є́м, *кл.* -я́ржо, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м**БУРА́Н** — **БУРУ́Н**. Розрізняються значенням.**Бура́н**, -у. Сніжна буря; метелиця в степу. *Волох вже не вперше літав у грозах. Снігові бурани заставали його в повітрі* (Собко). *Зірвався буран*.**Буру́н**, -я́, переважно *мн.* буру́ний, -ів. Навальна пияста хвиля. *Погляди наші сфокусовані на темній цяті, що раз у раз вигулькус в морі між бурунами, — то вона тоне, то знов виринає* (Гончар). *Високі буруни. Піялі буруни*.**БУ́РЖУА́**, *невідм., ч.* Новоспечений буржуа.**БУ́РЖУА́ЗНО-ДЕМОКРА́ТИЧНИЙ****БУ́РИТИ**, -рю́, -ря́ш, -ря́мо, -ря́те. Свердлити.**БУ́РКІ́ЛИВИЙ** і **БУ́РКО́ТЛИВИЙ****БУ́РКО́ТАТИ**, -очу́, -о́чеш, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -о́чі, -о́чім(о), -о́чіть**БУ́РКО́ТІТИ**, -очу́, -оті́ш, -оті́мо, -оті́те, -оті́ять; *нак.* -оті́, -оті́м(о), -оті́ть**БУ́РКУ́Н**. 1. *род.* -я́. Буркотлива людина. *Невдоволення буркуна*. 2. *род.* -у́. Назва рослини. *Корінь буркуну*.**БУ́РКУ́Н-ЗІ́ЛЛЯ**, -я, *ор.* -ля́м**БУ́РЛА́К** — **БУ́РЛА́КА**. Розрізняються значенням.**Бурла́к**, -я́, *дав.* -о́ві, *кл.* -а́че, *мн.* -я́, -ів. Заробітчанин.**Бурла́ка**, -я, *дав.* -ці́, *кл.* -я́ко, *мн.* -я́ки, -я́к. Бездомна людина.**БУ́РЛЕ́СКИЙ****БУ́РО-ЖО́ВТИЙ****БУ́РО-ЗЕ́ЛЕНИЙ****БУРУ́Н див.** **БУРА́Н****БУ́РШТИ́Н**, -у. *Прикраси з бурштину* [*не з бурштина*].

БУРШТИНОВИЙ

БУРЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* бур
БУРЯК. 1. *род.* -а. Один корінь.
Є два підвиди культурного буряка.
2. *род.* -у. Збірна назва. *Урожай буряку.*

БУРЯКІВНИК, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом,
мн. -ів, -ів

БУРЯКІВНИЦЬКИЙ — **БУРЯКО-**
ВИЙ. Розрізняються значенням.

Буряківницький. Який стосується буряківництва, буряків. *Буряківницькі ланки.*

Буряківий. Пов'язаний з вирощуванням буряків; виготовлений з буряків. *Бурякова сировина. Буряковий сік.*

БУРЯКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «буряк, буряківий». Пишеться разом з наступною частиною: *бурякозбиральний, бурякокомбайн, бурякокопач, буряконавантажувач, бурякосійний.*

БУРЯКО-ЧЕРВОНИЙ

БУР'ЯН, -у [бур'ян]

БУР'ЯНИЙ, -а, -е [бур'аний]

БУР'ЯНИНА, -и [бур'янина]

БУР'ЯТИ, -ів, *мн.* (одн. бур'ят, -а, ч.; бур'ятка, -и, *дав.* -ті, *род. мн.* -ток, ж.)

БУСЕЛ, -сла, *мн.* буслі, буслів, але два буслі, п'ять буслів і **БУСОЛ**

БУТАФОРІЯ, -ї, -єю

БУТИ, буду, будеш, будуть; *мин.* був, була, було, були; *нак.* будь, будьмо, будьте. У ж в а в н я

1. Особові форми майбутнього часу від дієслова бути разом з інфінітивом утворюють складену форму майбутнього часу. *Буду працювати. Будемо вчитися.* Нелітературними є форми *буду вчилася, будеш працював.* 2. Форма майбутнього часу буде вжив. тоді, коли сподіваємось результатів, які отримаємо внаслідок відповідних мисленневих дій у процесі формулювання речення. Це т. зв. майбутній час визначень. *Вісімнадцять плюс*

п'ять буде двадцять три. Пом'ялканим є уживання форми *буде* у реченнях: *Це буде іменик. Це буде присудок. Це буде приголосний звук* (слово *буде* потрібно тут опустити).

БУФЕР, -а

БУФЕТ. 1. *род.* -а. Назва меблів. *Ніжки буфета.* 2. *род.* -у. Кав'ярня, ресторанчик. *Зайшов до буфету.*

БУХАРА, -ї

БУХГАЛТЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом,
мн. -ів, -ів, *дав.* -ам, але два бухгалтерів [не бухгалтеря], п'ять бухгалтерів

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ

БУЦІМТО, *спол., част.* Пунктуація. 1. Кома ставиться, коли сполучником починається підрядна частина (синоніми: *на́че, неначе, мовби́то, мов, немов, нібито*). *Мені здається, буцімто хтось пройшов по́від хату.* 2. Кома не ставиться, якщо буцімто виступає часткою, уживаючись для висловлення сумніву, непевненості у достовірності сказаного. *Вона буцімто не бачила нічого.*

Синоніми: *на́че, неначе, мов, немов, ніби, нібито.*

БЮВЕТ — **КЮВЕТ**. Розрізняються значенням.

Бювет, -а. Будівля над мінеральним джерелом, обладнана для приймання лікувальних вод. *Мрамуровий бювет.*

Кювет, -у. Водостічна канава вздовж шляху чи залізничного полотна. *Наповнений водою кювет.*

БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВИЙ

БЮЛЕТЕНЬ, -тєня, *ор.* -тєнем, *мн.* -тєні, -тєнів

БЮРО, *невідм., с.* *Адресне бюро.*

БЮРОКРАТІЯ [не бюрократія], -ї, *ор.* -єю

Б'ЮЧІЙ, *дісприсл.*

БЮСТ, -а

БЯЗЕВИЙ

БЯЗЬ, -і, *ор.* -ззю. Густа бавовняна тканина.

В

В[ве], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р.* *Велике в.* Як назва звука вжив. у *ч.р.* *Твердий в.*

В[у], *рідко* ув, во, вві (уві), ві, *прийм.* Чергується з у (див. також у). В ужив., щоб уникнути збігу голосних під час читання у таких випадках: 1) між голосними. *Весна в Одесі. Іти в оселю;* 2) перед голосними, незалежно від паузи й закінчення попереднього слова. *Скло в автомобілі й капот в автомобілі;* 3) після голосного перед більшістю приголосних (крім *в, ф, хв, св* та ін.). *Прибути в місто Київ.* Але: *прибути у своє місто.*

1. В — ДЛЯ. Прийменники синонімічні при позначенні обставинних відношень мети. *Посилаю хлопця вам у поміч — посилаю хлопця вам для помочі. Цей випадок тобі в науку — цей випадок тобі для науки.*

2. В — ДО. Прийменники синонімічні: 1. При вираженні просторових відношень, зокрема при позначенні предмета, місця, простору, куди спрямована дія. Відрізняються відтінками у значенні: в вказує, що дія спрямована всередину предмета, простору, до — що дія відбувається в напрямі до нього і може не закінчуватися проникненням усередину предмета чи простору. *Іти в школу — іти до школи.* 2. При вираженні об'єктних відношень, зокрема при позначенні дії, в яку хто-небудь включається, втручається, при позначенні сфери діяльності, середовища і т.ін., до якої (якого) хтось переходить, вступає тощо. *Втрутився у бійку — втрутився до бійки. Піти у військо — піти до війська.*

3. В — З. Прийменники синонімічні: 1. При вираженні просторових відношень, зокрема при вказівці на

предмет, місце, простір, в якому відбувається дія, чи хто-, що-небудь міститься, перебуває. Відрізняються відтінками у знач.: в вказує на місце, простір, в якому відбувається дія, з наголошує на тому, що дія спрямована зсередини цього простору. *Дитина сміється в колиці — дитина сміється з колицки.* 2. При вираженні означальних відношень, зокрема при позначенні зовнішнього вигляду, внутрішнього стану і т.д. Відрізняються відтінками значення: в вжив. для вказівки на повноту охоплення, з — для підкреслення частковості охоплення. *Одяг у дірках — одяг з дірками.*

4. В — НА. Прийменники синонімічні: 1. При вираженні просторових відношень, зокрема при вказівці на місце перебування. В конкретніше передає значення того, що дія відбувається всередині чогось, спрямована всередину чогось. *Працює в полі — працює на полі.* Відрізняються вживанням. *Працювати на заводі — працювати у фірмі.* Разом з тим у ряді випадків в і на вжив. паралельно. *У селі — на селі. Відбути в літаку — відбути на літаку* (можна також *літаком*). 2. При вираженні об'єктних відношень, при позначенні істоти, предмета, стану, в яку (який) перетворюється, переходить хто-, що-небудь. При цьому перевагу треба надавати конструкції з *на*. *Перетворити в політ — перетворити на політ.* 3. При вираженні обставинних відношень: при позначенні обставин, умов, у яких хтось перебуває; мети, з якою здійснюється або існує що-небудь; схожості, подібності когось, чого-небудь до когось, чогось. На при цьому точніше передає відтінки обставинності, в їх згладжує, нівелює. *У самоті — на самоті. У поміч — на поміч.* Але: в і на не бувають синонімічними при вираженні числових відношень. *П'ять*

збільшити у три (рази) — п'ять збільшити на три.

5. В — ПО. Прийменники синонімічні: 1. При вираженні просторових відношень. Відрізняються відтінками значення: в зазначає місце здійснення дії, по — вказує, що дія поширюється на більший, ніж при вживанні в, простір. Досить ховатися в кущах — досить ховатися по кущах. В лоб — по лобі. 2. При вираженні часових відношень. Вживання по тут вносить відтінок регулярної повторюваності дії. У вихідні — по вихідних (переважно розм.).

6. В — ПРИ. Прийменники синонімічні при вираженні обставинних відношень, зокрема способу дії. Почуваюся в силі — почуваюся при силі.

7. В — ЧЕРЕЗ. Прийменники синонімічні при вираженні просторових відношень, при позначенні предмета, через який здійснюється дія. Відрізняються відтінками значення: в указує на спрямованість дії, через — на предмет, за допомогою якого відбувається дія. Дивитися на зірки в телескоп — дивитися на зірки через телескоп.

ВАВИЛОНСЬКЕ СТОВПОТВОРННЯ, *класн.* Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

ВАГА, -ї, місц. (на) -зі, мн. ваги, ваг. Ужив. тільки в одн., крім знач. «прилад для зважування». На вагу золота. Центр ваги. Мати вагу. Але: автоматичні ваги.

ВАГАР, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям

ВАГОВИЙ, -а, -е

ВАГОНО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «вагон». З наступною частиною пишеться завжди разом: вагонобудівний, вагонобудівний, вагономійний, вагононавантажувач, вагонооббіг, вагоноперекидач, вагоноремонтний, вагоноскладальний.

ВАГОН-ЦИСТЕРНА, вагона-цистерна

ВАДИМ, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. Вадіме! Зменш.-пестл.: Вадімку! Вадімоньку! Вадімчику! [не Вадік!]; Вадімович, -а, дав. -у, ор. -ем; Вадімівна, -и [не Вадимівної], дав. -і [не Вадимівній]. У класі вчать два Вадіми [не два Вадіма]. Вадіме Вадімовичу! Маріє Вадімівно!

ВАЖИЛЬ, -желя, ор. -желем

ВАЖКО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «важкий». З наступною частиною пишеться разом: важкоатлет, важкоатлетичний, важковагоновий, важковагоновік, важковиходуваний, важкодум, важкорозчинний, важкохворий. Але як присл. з прикм. та присл. з дієприкм. пишеться окремо: важко вражений, важко кербований, важко навантажений, важко поранений, важко хворий.

ВАЖЧЕ, присл.

ВАК. Скорочення. Вища атестаційна комісія. Пишеться великими літерами. В офіційному стилі не відмінюється. Бюлетень ВАК.

ВАКАНСІЯ, -ї, ор. -єю. Вільна посада у штаті установи. Не рекомендується уживати словосполучення: вільна вакансія, звільнилася вакансія. Треба: вільна посада, звільнилося місце.

ВАКУУМ, -у.

ВАКУУМ... Перша невідмінювана частина складних слів, що відповідає поняттю «пустота». З наступною частиною пишеться через дефіс: вакуум-апарат, вакуум-машинна, вакуум-насос, вакуум-холодильник, але вакуумметр.

ВАЛІ. 1. род. -а, місц. (на) валу, мн. -ї, -ів, але два вали. Деталь машини. Механік зайнявся обточуванням вала. 2. род. -у, місц. (на) валу, мн. -ї, -ів. Насип; висока хвиля; ряд; вистки. Діти підійшли до високого валу.

ВАЛААМОВА ОСЛИЦЯ. Стийке словосполучення. Пишеться з малої літери. Ужив. у знач. «покірлива, мовчазна людина, що несподівано висловлює протест».

ВАЛЕНТНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю
ВАЛЕНТІЙН, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.:* Валентіве! *Змени.-пестл.:* Валентіноньку! Вальку! Вальчку! [не Валя!]; Валентінович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; Валентішівна, -и [не Валентинівної], *дав.* -і [не Валентинівній]. *На заводі працюють три Валентини [не три Валентина]. Валентіне Валентіновичу! Оксано Валентініано!*

ВАЛЕНТІНА, -я, *дав.* -і, *кл.* Валентіно! *Змени.-пестл.:* Валью! Вальюшо! [не Валя!]

ВАЛЕРІАН і **ВАЛЕР'ЯН,** -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Валеріане! Валер'яне! *Змени.-пестл.:* Валеріанку! Валеріанчику! Валеріку! Валерку! [не Валера!]; Валерінович і Валер'янович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; Валерішівна і Валер'яшівна, -и [не Валеріанівної, Валер'янівної], *дав.* -і [не Валеріанівній, Валер'янівній]. *Танцюють два Валер'яни [не два Валер'яна]. Іване Валер'яновичу! Галіно Валер'яніно!*

ВАЛЕРІАНОВІ КРАПЦІ. Пишеться з малої літери.

ВАЛЬДШНЕП [не вальдшнеп], -а
ВАЛЬПҀРГІЄВА НІЧ. Стийке словосполучення. Пишеться з малої літери. Ужив. у знач. «розгульна вечірка».

ВАЛЬЦЮВАЛЬНИЙ — **ВАЛЬЦЬОВАНИЙ** — **ВАЛЬЦЬОВИЙ.** Розрізняються значенням.

Вальцювальний. Який стосується пристрою, призначеного для вальцювання. *Вальцювальний пристрій. Вальцювальна машина.*

Вальцьований. Який стосується матеріалу, що знає вальцювання. *Вальцьована сталь.*

Вальцьовий. Який має у своєму механізмі вальці. *Вальцьова молотарка.*

ВАЛЮТА, -и. Грошова одиниця країни, а також тип грошової системи; іноземні гроші, векселі, чеки. *Іноземна валюта.*

ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИЙ

ВАЛЯНОК, -нка, *мн.* -нки, -нків [не валянок]

ВАНДАЛ, -а, *мн.* -я, -лів [не вандал]. Ужив. у знач. «неуки, варвари, руйнівники культури». *Вандали ХХ століття.*

ВАНДАЛЬСЬКИЙ [не вандалський]

ВАНІЛЬ, -і, *ор.* -лю.

ВАННА¹, -я, *род. мн.* ванн. Посудина; процес миття; лікування. *Стара ванна. Прийняти ванну. Рекомендувати ванни.*

ВАННА², -ної, *род. мн.* ванних. Кімната. *Вийти з ванної.*

ВАНТАЖНО-РОЗВАНТАЖУВАЛЬНИЙ

ВАНТАЖО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вантаж». Пишеться з наступною частиною разом: *вантажовідправник, вантажовласник, вантажомісткість, вантажоб'їз, вантажодержувач, вантажопідіймальний, вантажопідіймальний, вантажопідіймальність, вантажопотік, вантажосортувальний.*

ВАПНІСТО-ГІПСОВИЙ

ВАПНІСТО-СІРИЙ

ВАПНЯК, -у

ВАПНЯКОВО-ГЛІНИСТИЙ
і **ВАПНЯКОВО-ГЛІНЯСТИЙ**
ВАПНЯНО-ПІЩАНИЙ

ВАПНЯР, -а, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ам.

ВАРВАР [не варвар], -а, *мн.* -я, -ів. Ужив. у знач. «жорстокі, грубі люди, руйнівники культурних цінностей». *Загарбники перетворилися на справжніх варварів.*

ВАРЕНИЙ — **ВАРЕНИЙ**

Варений, *дісприкм.* Ретельно варена трава.

Варений, *прикм.* Їсти варені овочі.

ВАР'ЄТЄ, *невідм.*, *с.* Театр, у виставах якого поєднані елементи різних видів мистецтва. *Нічне вар'єте.*

ВАРІАНТ — ВАРІАЦІЯ

Варіант, *-а*. Видозміна будь-чого; одна з редакцій твору, документа; одна з можливих комбінацій. *Варіант твору. Варіант ходу.*

Варіація, *-ї, ор. -сю*. Видозміна музичної теми; в балеті сольний танець та ін. *Варіації на теми Баха.*

ВАРТА — ВАХТА. Розрізняються значенням.

Варта, *-и*. Група людей для охорони когось або чогось; сам процес охорони. *Стояти на варті. Нічна варта.*

Вахта, *-и*. 1. *мор.* Перебування на якому-небудь посту на судні; час перебування на посту. *Заступити на вахту. Позачергова вахта.* 2. *перен., перев. уроч.* Трудовий ентузіазм, самовіддана праця, присвячена чому-небудь. *Ударна вахта. Передсвяткова вахта.*

ВАРФОЛОМІВСЬКА НГЧ. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Ужив. у знач. «жорстока розправа, масове знищення людей».

ВАСАЛ, *-а*. Ужив. у знач. «підлегла, залежна держава або особа». *Сталійські васали.*

ВАСІЛЬ, *-я, дав. -єві, ор. -єм, кл. Васілью!* *Зменш.-пестл.:* Васільку! Васільчку! Васільку! Васільцо! Васільчуню! [*не Вася!*]; *Васільович* [*не Василевич*], *-а, дав. -у, ор. -ем; Васільна*, *-и* [*не Васильної*], *дав. -ї* [*не Васильній*]. *Васільо Васільовичу!* *Вікторіс Васільно!*

ВАСИЛІАНИ, *василіан, мн.*

ВАР'ЯГ, *-а, дав. -ові, кл. -яже, мн. -я, -ів*

ВАР'ЯЗЬКИЙ

ВАТ, *-а, род. мн. -ів*

ВАТ-ГОДИНА, *-и*

ВАТЕРЛІНІЯ, *-ї, ор. -єю*

ВАТЕРЛОО, *невідм.*, *с.* Селище біля Брюсселя. Внаслідок розгрому під

Ватерлоо наполеонівська армія зазнала остаточного краху.

ВАТЕРПÓЛО, *невідм.*, *с.* Спортивна гра з м'ячем на воді. *Популярне ватерполо.* Синонім: водне поло.

ВАТИКАН, *-у*

ВАУЧЕР, *-а, ор. -ом, мн. -и, -ів*. Приватизаційний сертифікат. *Вкласти ваучер.*

ВАФЛЯ, *-ї, ор. -єю, род. мн. -фель* [*не вафлів*].

ВАХТОВИЙ [*не вахтовий*], *-а, -є*
ВАШ, *займ.* З великої літери пишеться як форма звчливості при звертанні до однієї особи (в т.ч. юридичної). *З радістю прочитав Вашого листа. У відповідь на Ваш лист.*

ВАШИНГТОН, *-а* і **ВАШИНГ ТОН**
ВБЕРЕГТИ *див. УБЕРЕГТИ*
ВБІВЦЯ *див. УБІВЦЯ*

ВБІК *див. УБІК*

ВБОЖІННЯ *див. УБОЖІННЯ*

ВБОЗТВО *див. УБОЗТВО*

ВБОЛВАЛЬНИК *див. УБОЛВАЛЬНИК*

ВБОЛВАТИ *див. УБОЛВАТИ*

ВБРАННЯ *див. УБРАННЯ*

ВБРІД і **УБРІД**, *присл.*

ВВАЖАТИ і **УВАЖАТИ**. Мати якусь думку; думати, гадати; давати якусь оцінку. *Вважати правильним. Вважати за необхідне.* Неправильним є вживання у цьому значенні слова *рахувати*.

ВВЕРХ *див. УВЕРХ*

ВВЕСЬ і **ВЕСЬ** *див. УВЕСЬ*

ВВЄЧЕРІ *див. УВЄЧЕРІ*

ВВИСЬ і **УВИСЬ**, *присл.*

ВВІГНУТИЙ *див. УВІГНУТИЙ*

ВВІК (**УВІК**) — **В ВІК** (**У ВІК**)

Ввік, *присл.* Цієї роботи *ввік* не переробиш.

В ввік, *ім. з прийм.* У *ввік* пам'ятки внесено уточнення.

ВВІМКНЕНИЙ *див. УВІМКНЕНИЙ*

ВВІМКНУТИ *див. УВІМКНУТИ*

ВВІМКНУТИЙ *див. УВІМКНЕНИЙ*

ВВІСЬМОХ (УВІСЬМОХ) — В ВІСЬМОХ (У ВІСЬМОХ)

Ввісьмох, присл. Зробимо це ввісьмох. В вісьмох, числ. з прийм. У вісьмох учнів — п'ятиці оцінки.

ВВІТКНУТИ див. УВІТКНУТИ

В ВІЧІ див. У ВІЧІ

ВВООЛЮ і УВООЛЮ, присл. Синоніми: вдосталь, досlochó, досить.

ВВООСЬМЕ (УВООСЬМЕ) — В ВООСЬМЕ (У ВООСЬМЕ).

Ввосьме, присл. Нагадати ввосьме.

В восьме, числ. з прийм. У восьме століття до нашої ери.

ВВООСЬМЕРО і УВООСЬМЕРО, присл.

ВГЛИБ (УГЛИБ) — В ГЛИБ (У ГЛИБ)

Вглиб, присл. Пірнати вглиб.

В глиб, ім. з прийм. Подорожувати в глиб країни.

ВГНІДЖУВАТИСЯ, вгніжджуюся, вгніжджусь, вгніжджуємося, вгніжджуетесь, вгніжджуються; мін. вгніжджувався, вгніжджувалася; нар. вгніжджуйся, вгніжджуймося, вгніжджуйтеся і УГНІДЖУВАТИСЯ

ВГНІЗДІТИСЯ, вгніздїмся, вгніздїться, вгніздїмося, вгніздїтєся, вгніздїться; мін. вгніздївся, вгніздїлася; нар. вгніздїсь, вгніздїм(о)ся, вгніздїться і УГНІЗДІТИСЯ

ВГНОЇТИ див. УГНОЇТИ

ВГНУТИ див. УГНУТИ

ВГОРУ див. УГОРУ

ВГОСТИТИ див. УГОСТИТИ

ВДАЛЕЧИНІ (УДАЛЕЧИНІ) — В ДАЛЕЧИНІ (У ДАЛЕЧИНІ)

Вдалечині, присл. Вдалечині пролунав гудок.

В далечині, ім. з прийм. В далечині захмарній.

ВДАЛЕЧІНЬ (УДАЛЕЧІНЬ) — В ДАЛЕЧІНЬ (У ДАЛЕЧІНЬ)

Вдалечінь, присл. Іхати вдалечінь.

В далечінь, ім. з прийм. Поїзд поїхав у безкраю далечінь.

ВДАЛИНІ (УДАЛИНІ) — В ДАЛИНІ (У ДАЛИНІ)

Вдалині, присл. Вдалині майоріли прапори.

В далині, ім. з прийм. У голубії далині виднілися гори.

ВДАЛИНУ див. УДАЛИНУ

ВДАЛЬ (УДАЛЬ) — В ДАЛЬ (У ДАЛЬ)

Вдаль, присл. Вдивлятися вдаль.

В даль, ім. з прийм. Поїзд лише в даль полів.

ВДАЧА — УДАЧА. Розрізняються значенням.

Вдача, -і, ор. -єю. Характер людини. У хлопця горда вдача.

Удача, -і, ор. -єю. Бажаний результат, щасливий збіг обставин, успіх. Новий роман — творча удача письменника. В разі удачі вони продовжать експеримент.

ВДВОЄ див. УДВОЄ

ВДВОХ (УДВОХ) — В ДВОХ (У ДВОХ)

Вдвох, присл. Ходити вдвох.

В двох, числ. з прийм. У двох бідолах.

ВДЕВ'ЯТЕ див. УДЕВ'ЯТЕ

ВДЕНЬ (УДЕНЬ) — В ДЕНЬ (У ДЕНЬ)

Вдень, присл. Удень пригріло сонце.

В день, ім. з прийм. У день приїзду.

ВДЕРЖАТИ див. УДЕРЖАТИ

ВДИХ, -у [не вдох]

ВДОВЖ¹ див. УДОВЖ¹

ВДОВЖ² див. УДОВЖ²

ВДОВІН див. УДОВІН

ВДОГІН і УДОГІН, присл.

Вдома і удома [не дома], присл.

Вдосвіта і удосвіта, присл.

Синоніми: на світанні, на світанку, рано-вранці, перед світом.

ВДОСТАЛЬ і УДОСТАЛЬ, присл.

ВДРУГЕ (УДРУГЕ) — В ДРУГЕ (У ДРУГЕ)

Вдруге, присл. Приходить вдруге.

В друге, числ. з прийм. В друге століття нашої ери.

ВЕГЕТАРІАНЕЦЬ, -ця, дав. -нцеві, ор. -нцем

ВЕГЕТАТИВНИЙ — ВЕГЕТАЦІЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Вегетативний. Пов'язаний з ростом і живленням рослинних і тваринних організмів; такий, що розмножується вестатевним шляхом. *Вегетативна нервова система. Вегетативне розмноження.*

Вегетаційний. Пов'язаний з розвитком рослини. *Вегетаційний період. Вегетаційні поливи.*

ВЕДМЕДИЦЯ, -і, *ор.* -єю [не медведця]. Велика Ведмедіця. Назва сузір'я. Обидва слова пишуться з великої літери.

ВЕДМЕЖА, -ати, *дав.* -ати, *ор.* -ам, *мн.* -ата, -ат

ВЕДМІДЬ, -медя, *дав.* -медеві і -мєдо, *ор.* -мєдем [не медвідь]

ВЕДУЧИЙ — ПРОВІДНИЙ. Розрізняються значенням.

Ведучий, *прикм.* Який іде спереду. *Ведучий танк. У знач. ім. (чого). Ведучий концерт.*

Провідний, *прикм.* Який указує дорогу, напрямок руху; найважливіший, головний, основний. *Провідна зірка. Провідна установка. Провідна роль. Провідна ідея. Провідні вчені.*

ВЕЖА — ВІШКА — БАШТА. Збігаються в знач. «висока вузька споруда». *Вдалині виднілася вежа (вишка, башта).*

Вежа і башта збігаються у знач. «складова частина фортеці, палацу або окрема споруда». *Фортеця з вежами. Башта собору. Телевізійна вежа.*

Башта вжив. переважно як військовий термін. *Башта танка.*

Тільки **вішка** вжив. у знач. «споруда для стрибків у воду або для розміщення чогось на певній висоті». *Вишка для стрибків.*

ВЕЗТИ, *везу*, *везеш*, *веземо*, *везете*, *везуть*; *мн.* *віз*, *везла*, *везло*, *везли*; *нак.* *везі*, *везім(о)*, *везіть*

ВЄКСЕЛЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, але два вєкселі, п'ять вєкселів. Письмове боргове зобов'язання. *Комерційні*

вєкселі. Банківські вєкселі.

ВЄЛЕТЕНЬ [не великїв], -тня, *дав.* -тневі, *ор.* -тнем, *кл.* -тню, *мн.* -тні, -тнів

ВЕЛІКА ВІТЧИЗНЯНА ВІЙНА. Перше і друге слова пишуться з великої літери.

ВЕЛІКДЕНЬ, -кідня, *ор.* -кіднем. Пишеться з великої літери.

ВЕЛІКИЙ ПІСТ, Великого пісту. Перше слово пишеться з великої літери.

ВЕЛИКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «великий». З наступною частиною пишеться разом: *великоблòковий, великоваговий, великовантáжний, великогабарітний, великодержáвний, великодушний, великокаліберний, великомасштабний, великоробзмірний.*

ВЕЛИКОДНІЙ, -я, -є [не великодний, -а, -є]

ВЕЛИКОДНЯ П'ЯТНИЦЯ, Великодньої п'ятниці. Перше слово пишеться з великої літери.

ВЕЛИЧ, -і, *ор.* -чю

ВЕЛИЧАВИЙ — ВЕЛИЧАЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Величавий. Який викликає почуття поваги, певної урочистості. *Величава хода.*

Величальний. Який вшановує, звеличує кого-небудь. *Величальна пісня.*

ВЕЛИЧИНА, -и, *мн.* -ини, -ін, але дві величині

ВЕЛІТИ — ВОЛІТИ. Розрізняються значенням.

Веліти, -ліò, -ліш, *недок. і док., перев. уроч.* *Вимагати, наказувати. Веліти працювати.*

Воліти, -лію, -лієш, *недок.* *Хотіти, бажати. Волію знати все. Волію залишитися.*

ВЕЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «велосипедний». З наступною частиною пишеться разом: *велоблò, велогòнка, велодрòм, велозавòд, вело-*

крбс, веломотогоніки, веломотоспорт, велопробіг, велоспорт, велотрэк, велотур, велофігурист.

ВЕЛЬВЕТ, -у

ВЕЛЬМИЩАНОВНИЙ

ВЕЩОР, -у

ВЕНЕСУЕЛЬЦІ, -ів, *мн. (одн. венесуелець, -льця, ор. -льцем, ч.; венесуелка, -и, дав. -лці, род. мн. -лок, ж.)*

ВЕНЕЦІАНЦІ, -ів, *мн. (одн. венечіанець, -нця, ор. -нцем, ч.; венечіанка, -и, дав. -нці, род. мн. -пок, ж.)*

ВЕНЗЕЛЬ, -я, *ор. -ем, мн. -і, -ів, але два вензелі, сім вензелів*

ВЕНТИЛЬ, -я, *ор. -ем, мн. -і, -ів, але два вентилі, п'ять венти́лів*

ВЕНТИЛЮВАТИ, -юю, -юєш

ВЕРБА, -ї, *кл. вербо, мн. верба, верб, але дві верби*

ВЕРБЛЮДИЦЯ [*не верблюдця*], -і, *ор. -єю, мн. -йші, -йць*

ВЕРБЛЮДЯЧИЙ

ВЕРБНА НЕДІЛЯ, Вербної неділі. Перше слово пишеться з великої літери.

ВЕРБУВАЛЬНИЙ — ВЕРБОВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Вербувальний, *прикм.* Який вербує на роботу; пов'язаний з вербуванням. *Вербувальний пункт.*

Вербований, *дісприкм.* у знач. ім. Людина, яка завербувалася на роботу. *Зібралися вербовані.*

ВЕРДИКТ, -у. Ухвала присяжних засідателів у суді. *Оголосили вердикт.*

ВЕРЕС — ВЕРЕСК. Розрізняються значенням.

Верес, -у. Вічнозелений кущ. *Низько стелився верес.*

Вереск, -у. Провизливий, різкий крик. *Діти пробігли з вереском.*

ВЕРЕТЕНО, -а, *род. мн. веретен*

ВЕРЕЦАТИ, -щү, -щійш, -щямб, -щитє, -шать; *нак. -щій, -щім(о), -щить*

ВЕРЕПАЧИЙ, *дісприсл.*

ВЕРЛІБР, -у. Вільний вірш, система

рядків у якому не ґрунтується на рими. *Поєма написана верлібром.*

ВЕРМШЕЛЬ, -і, *ор. -лю*

ВЕРНІСАЖ, -у, *ор. -ем.* Уроцисте відкриття художньої виставки. *Побував на вернісажі.*

ВЕРНУТИ, *верну́, вернеш; нак.*

-ні, -нім(о), -ніть

ВЕРОНКА — ВЕРОНІКА. Розрізняються значенням.

Вероніка. Назва рослини. Пишеться з малої літери.

Вероніка. Жіноче ім'я. Пишеться з великої літери.

ВЕРСИФІКАЦІЯ, -ї, *ор. -єю.* Віршування, а також наука про нього. *Засоби версифікації.*

ВЕРСІЯ, -ї, *ор. -єю.* Одне з кількох пояснень фактів, подій; одне з припущень з приводу вчиненого злочину. *Висунуто кілька версій щодо вбивства бізнесмена.*

ВЕРСТА — ВЕРСТВА

Верста, *род. мн. верст.* Міра віддалі. *За версту від міста.*

Верста¹, *род. мн. верств.* Те саме, що й *верста*.

Верста², *род. мн. верств.* 1. *рідко.* Горизонтально розміщена маса. *Верства листя.* 2. Соціальна група, частина суспільного класу. *Верства населення.*

ВЕРСТАК — ВЕРСТАТ. Розрізняються значенням.

Верстак, -а, Стіл з кріпленнями для обробки дерев'яних або металевих предметів. *Столярний верстак.*

Верстат, -а. Машина для обробки деталей або матеріалів. *Токарний верстат.*

ВЕРСТАТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «верстатний». З наступною частинною пишеться разом: *верстатобудівний, верстатобудівник, верстатобудування, верстатойнструментальний, верстатозавбд.*

ВЕРСТВА *див.* **ВЕРСТА**

ВЕРТИКАЛ — **ВЕРТИКАЛЬ**. Розрізняються значенням.

Вертикал, -а, *астр.* Велике коло небесної сфери, що проходить через зеніт і довільну її точку; прилад для вимірювання висота світил. *Користуватися вертикалом.*

Вертикаль, -і, *ор.* -лпо. Прямовисна лінія, протилежна горизонталі. *За вертикаллю і горизонталлю [не по вертикалі і горизонталі].*

ВЕРТИТИ, верчу́, верті́ш, вертимó, вертите́, вертя́ть; *нак.* верті́, верті́м(о), верті́ть

ВЕРТЛЯВИЙ і **ВЕРТЛІВИЙ**

ВЕРТОЛІТ, -льóта. Синонім: гелікоптер.

ВЕРТОЛІТНИЙ [не вертольотний]

ВЕРТОЛІТНИК [не вертольотник], -а

ВЕРТОЛЬОТОВАБУДІВНИЙ, -а́, -é
ВЕРТОЛЬОТОНÓСЕЦЬ, -сця, -сцем

ВЕРФ, верфі́, *ор.* верф'ю́, *мн.* верфі́, верфей. Споруда, де будують і ремонтують судна.

ВÉРФНИЙ і **ВЕРФ'ЯНИЙ**, -а́, -é

ВЕРХ. 1. *род.* -а́, *місц.* (на) верху́ і (на) версі́, *мн.* -і́, -ів. Дах; димар; верхня, зовнішня частина шапки. *Дим з верха. Верхи шапок.* 2. *род.* -у. Верхня частина чого-небудь; верхина. 3. *самого верху.*

ВÉРХИ [не верхом], *присл.*

ВЕРХІВЕЦЬ, -вця́, *ор.* -вцём

ВЕРХІВ'Я, -в'я́, *ор.* -в'ям, *род. мн.* -ів'їв

ВЕРХНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «верхній». З наступною частинною пишеться разом: *верхньо-об'язний, верхньогортанний, верхньозубний, верхньокрейдяний, верхньолужницький, верхньонімечський, верхньопалубний, верхньоцелентий.*

ВЕРХНЬОДНІПРОВСЬК [не Верхнєдніпровськ], -а

ВЕРХОВІЙ, -а́, -é

ВЕРХОВІТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -іть

ВЕРХÓВНА РАДА УКРАЇНИ. Всі слова пишуться з великої літери.

ВЕРХÓВНИЙ СУД УКРАЇНИ. Перше слово і назва держави пишуться з великої літери.

ВЕРХОВÓДИТИ, -вóджу, -вóдич; *нак.* -вóдь, -вóдьмо, -вóдьте

ВÉРША, -і, *ор.* -єю́, *мн.* верші́, верш

ВЕРШІТИ, -шú, -ші́ш, -ші́мó, -ші́тэ, -ші́ть; *нак.* -ші́, -ші́м(о), -ші́ть

ВЕРШКÓВИЙ — **ВЕРШКОВІЙ**.

Розрізняються значенням.

Вершкóвий. Пов'язаний з мірою довжини. *Вершковий розмір.*

Вершкові́й. 1. Виготовлений з вершків. *Вершкове морозиво.* 2. Вершинний. *Вершкове листя.*

ВЕСЕЛИТИ, -лю́, -ли́ш, -лимó, -ли́тэ, -ля́ть; *нак.* -лі́, -лі́м(о), -лі́ть

ВÉСЕЛО [не весéло], *присл.* Синоніми: безжурно, радісно.

ВЕСІЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям, *мн.* весілля, -сі́ль, і весі́лля, -лі́в

ВЕСЛЮ́, -а́, *мн.* вéсла, вéсел, але два вéсла

ВЕСЛОВІЙ, -а́, -é

ВЕСЛУВА́ЛЬНИК [не гребець], -а

ВЕСЛУВА́ННЯ [не гребля], -я, *ор.* -нням

ВЕСЛЯ́Р, -а́, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *кл.* -я́р, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -ám

ВЕСНА́, -я́, *знак.* весну́ і вéсну, *кл.* вéсно, *мн.* вéсни, вéсен, але дві весні́

ВЕСНЯ́НИЙ і **ВЕСНЯНИЙ**, -а́, -é

ВЕСНЯНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «весняний». Пишеться, як правило, з наступною частиною через дефіс: *весняно-літній, весняно-польовий, весняно-посівний.*

ВЕСТ, -у, *мор.* Захід, західний напрямок, західний вітер. *Курс вест. Дмухнув вест.*

ВЕСТГО́ТИ, -ів, *мн.*

ВЕСТГО́ТСЬКИЙ

ВЕСТІ [не вєсті], веду́, ведєш, ведемо́, ведете́, ведуть; *мин.* вів, велá, велó, веля́; *нак.* ведя́, ведім(о), ведіть

ВЕСТИБЮЛЬ-ФОЙЄ, вестибюля-фойє, *ор.* вестибюлем-фойє

ВЕСТ-ІНДІЯ, -ї, *ор.* -єю

ВЕСТ-ІНДСЬКИЙ

ВЕСТ-НОРД-ВЕСТ, вест-норд-вєста

ВЕСЬ *див.* **УВЄСЬ**

ВЕТ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ветерина́рний». З наступною частиною пишеться разом: *ветамбулато́рія, ветдопомо́га, ветлікар, ветлікарня, ветогляд, ветнагляд, ветпункт, ветпраці́вник, ветфельдшер.*

ВЕТЕРИНА́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом,

кв. -аре, *мн.* -аря, -арів, *дав.* -арам

ВЕТЕРИНА́РІЯ, -ї, *ор.* -єю

ВЕТЕРИНА́РНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ветерина́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ветерина́рно-бактеріологі́чний, ветерина́рно-біологі́чний, ветерина́рно-зоотехні́чний, ветерина́рно-лікува́льний, ветерина́рно-медичні́й, ветерина́рно-профілакти́чний, ветерина́рно-саніта́рний, ветерина́рно-техні́чний, ветерина́рно-фельдшерський.*

ВЄТО, *невідм.*, с. Заборона. *Нак.* *клас.* *вето*.

ВЕЧЄ́РЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -єр

ВЕ́ЧІР, вє́чора, *ор.* вє́чором, *мн.* вє́чорі, вє́чорів, але два вє́чоря [не два вєчора]

В'ЄТНА́М, -у

ВЖА́ЛИТИ, вжа́ліо, вжа́лиш, вжа́лим(о), вжа́лите, вжа́лять; *мин.* вжа́лив, вжа́лила; *нак.* вжа́ль, вжа́льмо, вжа́літе і **УЖА́ЛИТИ**

ВЖЕ́ Ж і УЖЕ́ Ж

ВЖЕ́ Ж БО і УЖЕ́ Ж БО

ВЖИ́ТИ, -вү, -вєп, -вємо́, -вєте́, -вүть; *мин.* вжив, вжилá, вжилó, вжиля́; *нак.* вжив, вживмо́, вживте́ і **УЖИ́ТИ**. *Вжити заходів* [не прийняти мір].

ВЗАЄМИНИ — **ВІДНО́СИНИ** — **СТОСУ́НКИ** — **ВІДНО́ШЕННЯ** — **СТА́ВЛЕННЯ**

Взаємини, стосунки. Ужив. у знач. «зв'язок між людьми». Неправомірним є вживання в цьому значенні слів *взаємовідношення, відношення.*

Наші взаємини (наші стосунки). Взаємини (стосунки) між людьми.

Відно́сина. Ужив. у знач. «зв'язок між державами або групами людей». *Виробничі відносина. Суспільні відносина. Дипломатичні відносина.*

Ста́влення. Ужив. у знач. «характер поведження з ким-, чим-небудь». *Ставлення до нього. Ставлення до роботи.* Ненормативним є вживання у цьому значенні слова *відношення.*

Відно́шення. Ужив. у значеннях: 1. *Взаємозв'язок між предметами, явищами, величинами; аспект, погляд. Відношення мислення до буття. Геометричне відношення.* 2. *Діловий лист. Надіслати відношення.*

ВЗАЄ́МНО, *присл.* Пишеться окремо від наступних слів: *взає́мно ви́гідний, взає́мно ізолюва́ний, взає́мно кореляці́йний, взає́мно корис́ний, взає́мно незале́жний, взає́мно паралель́ний, взає́мно перпендикуля́рний, взає́мно прониќний, взає́мно проти́лежний, взає́мно синхроні́зований, взає́мно узго́джений, взає́мно шкідли́вий, але: взає́мно-зворóтний, взає́мно-однозна́чний.*

ВЗАЄ́МО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «взає́мний». З наступною частиною пишеться разом: *взає́мови́гідний, взає́мовпли́в, взає́מודі́я, взає́модопо́мога, взає́мозале́жний, взає́мозбага́чення, взає́мозв'язаний, взає́мозв'язо́к, взає́мознача́чування, взає́моінду́кція, взає́моко́нтроль, взає́мопере́вірка, взає́морозу́миння.*

В ЗА́ТИШКУ *див.* **У ЗА́ТИШКУ**

ВЗДОВЖ¹ *див.* **УЗДОВЖ¹**

ВЗДОВЖ² *див.* **УЗДОВЖ²**

ВЗІ́МКУ і УЗІ́МКУ, *присл.*

ВЗРІЄЦЬ, -риць, *ор.* -риєм

ВЗРІЄЦЬВИЙ

ВЗНАКІ *див.* **УЗНАКІ**, *присл.*

ВЗУТТЄВИЙ

ВЗУТТЯ, -я, *ор.* -ям, *с.*, *збірн.*

ВЗЯТИ *див.* **УЗЯТИ**

ВЗЯТИСЯ *див.* **УЗЯТИСЯ**

ВИБАЧАТИ, -аю, -аєш. Прощати провину. Керування: *кому*. *Вибацати синоні.* *Вибацте мені.* Неправомірним є вживання вислову *я вибачаюсь*.

ВІБІЙ, вибою, *ор.* вибоєм

ВІБІЙНИЙ, -а, -е

ВІБІЙНИК, -а

ВІБІЛЬНИЙ, -а, -е

ВІБОЇНА, -я

ВІБОЇСТИЙ

ВІБОРНІЙ — **ВІБОРЧИЙ**. Розрізняються значенням.

Віборний. Який визначається або обирається голосуванням. *Віборне начало. Віборна посада. Віборні козаки.*

Віборчий. Пов'язаний з виборами, з місцем, де відбуваються вибори, з правовими нормами виборів. *Віборча дільниця. Віборча урна. Віборчий бюлетень. Віборче право.*

ВІВОДКОВИЙ

ВІВОДОК, -дка

ВІВОРІТ — **ВІВОРОТ**. Розрізняються значенням.

Віворіт, -роту. Внутрішній, зворотний бік чогось. *Перевернути тканину з вивороту на лицьовий бік.*

Віворот, -у, *мед.* Невормальне положення якогось органа. *Віворот повік.*

ВІГІДНИЙ — **ВИГІДНИЙ**. Розрізняються значенням.

Вигідний. З якого можна одержати якусь вигоду, користь, прибуток. *Вигідна справа.*

Вигідний. Зручний для користування; сприятливий. *Вигідна дорога. Вигідна позиція.*

ВІГІН, -гону

ВІГЛЯД — **ВИД**. Розрізняються значенням.

Вігляд, -у. Сукупність зовнішніх ознак, зовнішній вираз. *Приємний вигляд. З виглядом знавця.*

Вид¹, -у. 1. Окрема галузь чогось, різновид у ряді предметів, явищ. *Види продукції. Види спорту.* 2. *лінгв.* Граматична категорія, що характеризує дію. *Недокопаний вид. Морфологічні засоби вираження виду.*

Вид², -у. 1. Обличчя. *На виду написано (щось, у когось).* 2. *Красвід. Гарний вид. Мальовничий вид.*

ВИГНАНЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем

ВИГНАНКА, -и, *дав.* -нці

ВИГНАННЯ, -я, *ор.* -нням

ВІГОДА — **ВИГОДА**. Розрізняються значенням.

Вігода. Те, що дає добрі наслідки, прибуток. *Вигода для господарства. Вигода.* Зручність, сприятливі умови; те, що створює їх. *Будинок із комунальними вигодами.*

ВИГОЙНИЙ

ВИГОЛОШУВАТИ — **ОГОЛОШУВАТИ** — **ПРОГОЛОШУВАТИ**.

Виголошувати і **проголошувати** *вжив.* у знач. «сприлюдно виступати з промовою, доповіддю, вимовляти які-небудь фрази». *Виголошувати (проголошувати) промову.*

Тільки **проголошувати** *вжив.* у знач. «декларувати, обнародувати». *Проголошувати рівноправність.*

Тільки **оголошувати**, -ошую, -ошуєш, *недок.* і **оголосити**, -ошу, -ошиш, *док.* *вжив.* у знач. «публічно заявляти про що-небудь, робити відомим, офіційно визнавати; офіційно заявляти про початок чого-небудь». *Оголосити подяку. Оголосити невинним. Оголосити збори відкритими [не Виносити подяку. Об'явити невинним. Об'явити збори відкритими].*

ВІГРАШ, -у, *ор.* -єм

ВІГРИЗОК, -зка

ВІГУК, -у

ВИД *див.* **ВІГЛЯД**

ВИДАВНИЦТВО, -а. Пишеться з малої літери. *Брошура вийшла*

у видавництва «Каменяр». Скорочене написання *вид-во*.

ВИДАННЯ, -я, род. мн. -ань (про літературу) і **ВИДАННЯ** (про дівчат). *Дівчина на виданні*.

ВИДАТНИЙ — **ВИЗНАЧНИЙ** — **ВІДОМІЙ**

Збігаються у знач. «який виділяється серед інших своїми позитивними рисами». *Видатний (визначний, відомий) учений*.

Тільки **відомий** ужив. у знач. «про якого знають люди; популярний». *Відомий своїм новаторством. Відома всім пісня*.

ВИДАТКИ див. **ВИТРАТИ**

ВИДЕЛКА — **ВІЛКА**. Розрізняються значенням.

Виделка. Знаряддя для їдв. *Срібна виделка. Їсти виделкою*.

Вілка. Деталь механізму; сукупність двох привідів; положення у шаховій грі. *Вилка штепселя. Брати у вилку. Створити вилку*.

ВИДИМІСТЬ, -ності, ор. -містю і **ВИДІМІСТЬ**

ВИДИМО-НЕВИДИМО, присл.

ВИДЛЯТИ — **ПРИДЛЯТИ**. Розрізняються значенням.

Видляти. 1. Керування: *кого, що*. Відокремлювати із загальної маси.

Видляти кошти. Видляти матеріальні ресурси. 2. Керування: *що*.

Видалати, виводити назовні з організму. *Видляти піт. Видляти запах*.

Придляти. Керування: *що, кому-чому*. Надавати, присвячувати комусь чи чомусь певний час. *Придляти час. Придляти йому увагу*.

ВИДІЛЬНИЙ, -а, -е

ВИДНОКІЛ, -колу, ч. і **ВИДНОКОЛО**, -а, с.

ВИДНОКРАЙ, -аю, ор. -аєм

ВИДНОТА, -і

ВИДОВЖЕНОТУПОКОНІЧНИЙ

ВИДОВІЙ, -а, -е

ВИДРА, -и, род. мн. видр

ВИЗВОЛЕНИЙ — **ВИЗВОЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Визволений. Який стосується звільнених від ворога територій, народів; звільнений. *Визволена країна. Визволений від окупації*.

Визвольний. Пов'язаний з боротьбою за звільнення. *Визвольний рух. Визвольна війна*.

ВИЗВОЛЯТИ — **ЗВІЛЬНЯТИ**. Збігаються у знач. «врятовувати когось з неволі, полону; відвойовувати захоплену ворогом територію тощо». *Визволяти (звільняти) народ. Визволяти (звільняти) країну*.

Тільки **визволяти** ужив. у знач. «допомагати вийти із скрутного становища, порятувати». *Визволяти товариша з біди. Визволяти з нужди*.

Тільки **звільняти** ужив. у знач. «позбавляти чогось; знімати з роботи». *Звільняти директора. Звільняти від обов'язків*.

ВИЗНАННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -ань

ВИЗНАЧИТИ, -чу, -чеш; *нак.* -ач і -ачи, *визначте і визначть*

ВИЗНАЧНИЙ див. **ВИДАТНИЙ**

ВИЗНАЧНИК, -а

ВИЇЖДЖАТИ [*не виїжджати*], виїжджано, виїжджаси, виїжджасмо, виїжджасте, виїжджають; *мин.* виїжджав, виїжджала; *нак.* виїжджай, виїжджаймо, виїжджайте

ВИЇЖДЖЕНИЙ

ВИЇЗДИТИ, виїжджу, виїздиш, виїздимо, виїздите, виїздять; виїздив, виїздила; *нак.* виїзди, виїздіть, *недок.*

ВИЇЗДИТИ, виїжджу, виїздиш, виїздимо, виїздите, виїздять; *мин.* виїздив, виїздила; *нак.* виїздь, виїздіть, *док.*

ВИЇЗНИЙ, -а, -е

ВІКЛАД — **ВИКЛАДАННЯ**. Розрізняються значенням.

Віклад, -у. Письмова чи усна розповідь, опис яких-небудь фактів, матеріалів; маєра розповіді. *Стислий виклад. Форма викладу*.

Викладання, -я, ор. -нням. 1. Дія або її результат, коли щось викладають,

виглядаючи звідкись, чи щось укривають. *Викладання товарів. Викладання узору.* 2. Читання лекцій, ведення уроків, навчання певної дисципліни. *Викладання літератури. Рівень викладання.*

ВИКЛАДАЧ, -а, дав. -ѣвї, ор. -ѣм, кл. -у, мн. -і, -ів

ВИКЛИК — **ЗАКЛИК** — **ПОКЛИК**

Збігаються у знач. «просьба, вимога прийти, з'явитися кудись», але **виклик** має відгінюк перев. офіційний.

Заклик і **поклик** збігаються також у знач. «те, що кличе кудись, до чогось; звертання, відозва; вимога діяти». *Заклик (поклик) сурми. Мужній заклик (поклик).*

Тільки **заклик** ужив. у знач. «політичне гасло». *Заклики до страйку.*

Тільки **поклик** ужив. у значеннях: 1. *перен., перев. поет.* Притягальна сила чого-небудь; відповідність своїм переконанням, покликанню. *Владний поклик. Поклик долі.* 2. Викрикнута фраза, слово, звук; вигук. *Гучний поклик. Розпочаливий поклик.*

ВИКЛИКАТИ, -аю, -аєш, нає. -ай, -аймо, -айте. *Викликати лікаря до хворого [не визивати лікаря до хворого].*

ВИКЛЮЧАТИ див. **ВИМИКАТИ**
ВИКЛЮЧЕННЯ — **ВИНЯТОК**.

Розрізняються значенням.

Виключення, -я, ор. -няям. Усунення зі складу чого-небудь, виведення зі складу якоїсь організації, колективу; позбавлення права навчатися в навчальному закладі. *Виключення з інституту.*

Виняток, -тку. Відхилення від звичайного, від загального правила. *Це слово — виняток [не виключення]. Усі без винятку [не всі без виключення].*

ВИКЛЮЧНО див. **ВИНЯТКОВО**
ВИКОНАВСЬКИЙ — **ВИКОНАВЧИЙ**. Розрізняються значенням.

Виконавський. Який стосується виконання планових завдань або художнього виконання. *Виконавська дисципліна. Виконавське мистецтво. Виконавчий*. Який здійснює практичне керівництво чимось, виконання рішень, постанов. *Виконавчий комітет міської Ради народних депутатів. Виконавчий лист. Виконавча влада.*

ВИКОНАННЯ — **ВИКОНАННЯ**.
Віконання (з вказівкою на закінченість дії). *Виконання зобов'язань.*

Віконання (з вказівкою на незакінченість дії). *Почали виконання робіт. Викопний* — **ВИКОПНИЙ**.

Вікопний, прикм. Належний до минулих геологічних епох. *Вікопні організми.*

Вікопаний, дієприкм. Зроблений у землі; видобутий із землі, з-під ґрунту і под. *Вікопана землянка. Вікопані буряки.*

ВИКОРИСТАННЯ — **ВИКОРИСТАННЯ**.

Вікористання (з вказівкою на закінченість дії). *Використання всіх можливостей.*

Вікористання (з вказівкою на незакінченість дії). *Використання нових механізмів.*

ВІКРІЙКА, -я, місц. (у) -йші, мн. -йків, -йіох

ВИКРУТАС, -у, мн. -я, -ів

ВІКРУТКА, -я, місц. (на) -ці, род. мн. -ток. *Мала викрутка [не отв'ортка]*

ВІЛЛА, вил, ор. вілами, мн.

ВИЛКОВНИЙ — **ВІЛКУВАНИЙ**

Вилкований, прикм. Який піддається лікуванню. *Вилкована хвороба.*

Вілкуваний, дієприкм. Позбавлений хвороби, здоровий.

ВІЛП, вільоту

ВІЛКА див. **ВИДІЛКА**

ВИМИКАТИ — **ВИКЛЮЧАТИ**. Розрізняються значенням.

Виключа́ти. 1. Усувати із складу чого-небудь, позбавляти чогось. *Виключати із меню гострі страви. Виключати з університету. Виключати третій блок АЕС з енергомережі України.* 2. Робити щось неможливим. *Виключати можливість.*

Вимика́ти. Припиняти дію чого-небудь. *Вимикати струм. Вимикати двигун. Вимикати світло.*

ВИМИКА́Ч, -а, *ор.* -ем. *Новий вимикач* [не вклучатель].

ВІМІСЕЛ — **ДОМІСЕЛ.** Розрізняються значенням.

Ві́мисел, -слу. 1. Те, що вигадане. *Ві́мисли пропаганди.* 2. *літ.* Створене фантазією митця (засіб творення художніх образів). *Ві́мисел письменника.*

До́мисел, -слу. Здогад, оснований на припущеннях, міркуваннях. *До́мисел у публіцистиці.*

ВИМОВА, -в

ВИМО́ГА, -я, *місц.* (у) -зі, *род. мн.* вимо́г

ВІМ'Я, *род.* ві́м'я і ві́мені, *дав.* ві́м'ю, *ор.* ві́м'ям, *мн.* ві́м'я, ві́м'їв, *дав.* ві́м'ям

ВИНАГОРО́ДА, -в

ВІНАГОРОДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням

ВИНАХІ́ДЛИВИЙ — **ВИНАХІ́ДНИЦЬКИЙ.** Розрізняються значенням.

Винахі́дливий. Здатний вигадати що-небудь, знайти вихід із складного становища. *Винахі́дливий учень.*

Винахі́дницький. Який стосується винахідника та його діяльності. *Винахі́дницький талант.*

ВІНИ́КНУТИ, -ну, -неш, -немо, -нете, -нуть; *мн.* ві́ник і ві́никнув, ві́никла і ві́никнула, ві́никли і ві́никнули; *нак.* ві́никим, ві́никнуть

ВІНИ́ТИ, -нію, -ніш, -нимо́, -ните́, -ня́ть; *нак.* -ні́, -ні́м(о), -ні́ть

ВІНОГРА́ДАР, -я, *дав.* -сві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ВИНЯТКО́ВО — **ВІКЛЮ́ЧНО.**

Розрізняються значенням.

Винятко́во, *присл.* Дуже, особливо, надзвичайно, не так, як усі. *Винятково красива квітка* [не виключно красива].

Ві́ключчо, *присл.* Лише, тільки. *Ві́ключчо для тебе.*

ВІ́НЯТОК *див.* **ВІКЛЮ́ЧЕННЯ**

ВІ́ПАДОК, -дку

ВІ́ПЛАТ, -у. *Брати на виплат.*

ВІ́ПЛАТА, -в. *Виплата грошей.*

ВИ́ПЛИВА́ТИ — **ВИ́ТІКА́ТИ.**

Збігаються у знач. «брати початок (про річку, струмок і т. ін.); з'являтися звідки-небудь». *З-під каменя витікало (випливало) джерело. Світло лампи випливає (витікає) з-під дверей.*

Тільки **виті́кати** *вжив.* у знач. «випливатися струменем або виходити краплями; виходити з резервуара (про газ)». *Витікає сік. Витікає вода з крана.*

Тільки **випли́вати**, -а́с, *недок.* і **випли́вати**, -ву, -веш, *док.* *вжив.* у значеннях: 1. Підніматися з глибини на поверхню або плавом вибиратися на берег. *Ми випливали на берег. Правда виплила на поверхню.* 2. Плисти по воді звідки-небудь, кудись; з'являтися звідкись. *Із-за скелі вплив човен. Вплив місяць із-за хмари.* 3. Бути логічним наслідком чого-небудь. *Зі сказаного впливає висновок* [не витікає висновок].

ВИ́ПРА́ВНО-ТРУДОВИ́Й, -а́, -е

ВІ́ПРОБУВА́ННЯ — **ВИ́ПРО́БУВА́ННЯ**

Ві́пробува́ння (з вказівкою на закінченість дії). *Ві́пробува́ння завершено.*

Ві́пробува́ння (з вказівкою на незавершеність дії). *Починаємо ві́пробува́ння літака.*

ВИ́ПРОМІ́НЮВА́ЛЬНИЙ — **ВИ́ПРОМІ́НЮВА́НИЙ.**

Ві́промі́нюва́льний. Який випромінює що-небудь. *Ві́промі́нюва́льний пристрій.*

Ві́промі́нюва́ний. Який випромінюється чим-небудь. *Ві́промі́нюва́на енергія.*

ВИПУСКНИЙ, -á, -é**ВІВРАЗ** *див.* **ВІСЛІВ****ВІВРАЗКА**, -в, *місц.* (у) -зії, *мн.* віразки, -зок і виразкі, -зók, але дві віразки, п'ять виразок**ВІВРАЗНИЙ****ВІВРАЗНИК**, -а**ВІВРАЗНІСТЬ**, -ності, *ор.* -вістю**ВІВРІЙ**, -ю, *ор.* -єм**ВІВРОБНИЧО...** Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «виробничий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *виробничо-споживчий, виробничо-технічний, виробничо-фінансовий.***ВІВСВІТТИТИ** — **ВІВСВІТЛИТИ**.Збігаються у знач. «освітлювати, робити видним». *Вісвітлити (вісвітлити) поверхню.*Тільки *вісвітлити* вжив. у знач. «зробити відомим; зображуючи, зробити зрозумілим». *Вісвітлити тему.***ВІВСЕЛЕНЕЦЬ**, -нця, *ор.* -нцем**ВІВСЕЛОК**, -сілка**ВІВСІВКИ**, -вок, *мн.***ВІВСТІТИ**, вішту, вісши і **ВІВСТІТИ**,вішу, вісши, вісять, висимó, виситé; *мн.* вісів і висів, вісіла і висіла, вісіло і висіло, вісіли і висіли; *нак.* віся і висі, вісім(о), вісять**ВІВСЛІВ** — **ВІВРАЗ**.Збігаються у знач. «сполучення слів, мовний зворот, фраза». Проте у цьому знач. *вівраз* ужив. рідко. *Влучний вислів* (не рекомендується *влучний вираз*).Тільки *вівраз*, -у вжив. у знач. «вияв настрою, почуття». *Вивраз обличчя.*Тільки *віслів*, -лову вжив. у знач. «твердження, передає небагатьма словами». *За слушним висловом Президента України, нам треба прискорити проведення реформ.***ВІВСМІЯНИЙ** *див.* **ОБСМІЯНИЙ****ВІВСНОВИЙ**, -вку**ВІВСНУТИ**, -ну, -неш; *мн.* вис і виснув, вісла і виснула, висли і виснули; *нак.* вісна, вісім(о), висніть**ВІСОКО...** Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «високій». З наступною частиною пишеться разом: *високоавторитетний, високоактивний, високовольтний, високоврождаючий, високогірний, високодохідний, високоефективний, висококваліфікований, висококласний, високооплачуваний, високоорганізований, високопатріотичний, високоповажний, високопоставлений, високопробний, високопродуктивний, високорентабельний, високорозвинений, високосвітлий, високотехнічний, високоураочистий, високочастотний, високочолой, високошвидкий, високоякісний.* Але: *вісоко піднятий, вісоко розташований, вісоко спрямований* (у нетермінологічному значенні).**ВІСОТА**, -я, *мн.* -óти, -óт, але дві висоті**ВІСОЧІНЬ**, -і, *ор.* -вню**ВІСОЧІТИ**, -ять і -чіє**ВІВСТАВКА-ПРОДАЖ**, вівставка-продажу, *ж.* *Вівставка-продаж відкриває.***ВІВХІДНИЙ**, -á, -é**ВІВСЬ**, -і, *ор.* -сско, *поет.***ВІВТИ**. 1. вію, віеш, віємо, вієте, віють; *мн.* вив, вієла; *нак.* вий, виймо, вийте. Скиглити, стогнати. *Віють вовки.* 2. в'ю, в'єш, в'ємо, в'єте; *мн.* вив, вієла, вієло, вієли; *нак.* вий, виймо, вийте. Плеств, закручувати. *Пташка вила гніздо.***ВІВТІКАТИ** *див.* **ВІВПЛИВАТИ****ВІВТРАТИ** — **ВТРАТИ** — **ЗАТРАТИ** — **ВІДАТКИ**.*Витрати, видатки і затрати* збігаються у знач. «кошти, гроші, витрачені на що-небудь». *Витрати (затрати, видатки) на капітальне будівництво.* Тільки *видатки* (бухг.) вжив. у знач. «кошти, витрачені або необхідні для витрат при здійсненні чого-небудь». Протилежне до *прибутків*. *Підраховати всі видатки.*Тільки *затрати* вжив. у знач. «матеріальні цінності, енергія, сила, праця

і под., що затрачені на що-небудь».

Затрати людської енергії.

Тільки втра́те вжив. у значеннях:

1. Марне витрачання чогось; збитки.

Втрати врожаю. Зазнавати втрат.

2. Жива сила і техніка, втрачені під час війни. *Тяжкі втрати. Людські втрати.*

ВИТЯГ, -у. *Витяг з протоколу* [не виписка з протоколу].

ВИТЯЗЬ, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -ю

ВИХОВАНЕЦЬ, -нця, дав. -щеві, ор.

-нцем і **ВИХОВАНЕЦЬ**

ВИХОДЕЦЬ, -хідця, дав. -хідцеві,

ор. -хідцем

ВИХОДИТИ див. **СХОДИТИ**

ВИХОР. 1. род. -хору і -хру. Рвучкий,

круговий рух вітру. *Порив вихору*

(вихру). Подув вихору (вихру). 2. род.

-хра. Пасмо волосся, яке стирчить

догори. *Не причесає вихра.*

ВИХРЯСТИЙ і **ВИХРЯСТИЙ**

ВИХРОВИЙ, -а, -є

ВИЧЕРПНИЙ

ВИШІВАНИЙ

ВИШКА див. **ВЕЖА**

ВИШНЯ, -і, ор. -єю, мн. вишні, ви-

шень і вишень

ВИЩЕ... Перша частина складних

слів, що за значенням відповідає

словам «раніше, перед цим, тільки

що». З наступною частиною пишеться

разом: *вищевікладений, вищевід-*

начений, вищевказаний, вищезазначе-

ний, вищезгаданий, вищенаве-

дений, вищеназваний, вищепісаний,

вищесказаний. Але: *згаданий вище.*

ВІБРО... Перша частина складних

слів, що відповідає за значенням

слову «вібраційний». З наступною

частиною пишеться разом: *віброгра-*

ма, вібрóграф, вібросану́рювач, вібро-

звнд, віброкоток, вібрóметр, вібромó-

лот, вібросіто, віброско́п, віброфо́н.

ВІВТАР, -а, ор. -єм, мн. -і, -ів, дав.

-ям і **ВІВТАР**

ВІВТОРОК, -торка

ВІВЦЯ, -і, ор. -єю, мн. вівці, овесь,

дав. вівцям, але дві вівці

ВІВЧАР, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл.

-арю, мн. -і, -ів, дав. -ям

ВІД (ОД), прийм., з род. відм.

1. **ВІД** — **БІЛЯ** (**КОЛО**). Приймен-

ники синонімічні на позначення міс-

ця, але від вжив. рідко. *Від лісу,*

поблизу річки стояв будиночок —

біля лісу, поблизу річки стояв буди-

ночок.

2. **ВІД** — 3. Прийменники синоніміч-

ні: 1. При позначенні місця, звідки

спрямовано рух. Відрізняються від-

тітками значення: від позначає на-

прямок, з має відтінок попереднього

дотику до предмета, місця і т.ін.

перед початком руху, а також від-

тінок того, що дія відбувається зсе-

редини чогось. *Подих вітру від мо-*

ря — подих вітру з моря. 2. При

позначенні причини дії. *Затанцював*

від радості — затанцював з радості.

3. При позначенні моменту початку

дії, стану і т. ін. Прийм. з має

відтінок більш точної вказівки на

початок дії, на її вихідний момент.

Від понеділка — з понеділка. 4. При

позначенні належності чогось пред-

метові. Конструкції з прийменником

з мають відтінок розм. *Ланцюг від*

години́ка — ланцюг з годинника.

Ручка від дверей — ручка з дверей.

3. **ВІД** — **ЗА**. Прийменники сино-

німічні у вживанні при вищому

ступені порівняння прикм.: *Брат*

старший від сестри — брат стар-

ший за сестру.

4. **ВІД** — **ЧЕРЕЗ**. Прийменники

синонімічні при вказівці на причину,

привід, підставу, стан. Розрізняють-

ся відтінками значення: від зазначає

безпосередню причину, через — об-

ставини. *Знемагати від спеки —*

знемагати через спеку. Страждати

від хвороби — страждати через

хворобу.

ВІДБИТОК, -тка

ВІДБІЙ, -бою, ор. -боєм

ВІДБІЙНИЙ, -а, -є

ВІДБІР, -бору

ВІДБІРНИЙ — **ВІДБІРНИЙ**. Розрізняються значенням.

Відбірний. Добірний. *Відбирне зерно. Відбірний*. Призначений для відбору кого-, чого-небудь. *Відбирна машина. Відбірний прилад.*

ВІДБУТИ, -буду, -будеш, *мим.* був, -була, -було, -були; *нак.* -б'удь, -будьмо, -будьте

ВІДВЇЖИТИСЯ, -жуся, -жишся, -жаться; *нак.* -ажся, -ажмося, -ажтеся

ВІДВАЛЬНИЙ — **ВІДВАЛЬНИЙ**.

Розрізняються значенням. **Відвальний**. Який стосується відвалу — купи землі, насипу. *Відвальна порода. Відвальний шлак.*

Відвальний. Призначений для відвалювання. *Відвальний механізм. Відвальний ніж грейдера.*

ВІДВАРНИЙ — **ВІДВАРЕНИЙ**.

Відварний, *прикм.* Який виготовлений відварюванням. *Відварне м'ясо.*

Відварений. Дісприкм. до *відварити*. Доведений варінням до готовності. *Відварена картопля.*

ВІДВІКНУТИ, -ну, -неш; *мим.* відвік і відвікнув, відвікла і відвікнула, відвікли і відвікнули; *нак.* -ікни, -ікніть

ВІДВІДНИЙ, -а, -е

ВІДВІКУ і **ОДВІКУ**, *присл.* Синоніми: споконвіку, зроду-віку, з-перед віків.

ВІДГОМН, -мону

ВІДГУК, -у [*не* відзив]. Керування: *про що* [*не* на що]. *Відгук про реферат. Відгук наукового керівника.*

ВІДГУКНУТИСЯ, -нуся, -нешся, -немосья, -нетесья, -нуться; *нак.* -нісья, -нім(о)ся, -п'іться

ВІДДАВНА, *присл.* Синоніми: здавна, відвіку, з давніх давніх.

ВІДДАЛИТИ, -алю, -алиш, -алимо, -алйте, -алять і -алю, -алиш, -алить, -алимо, -алйте, -алять; *нак.* -али, -алим(о), -алить

ВІДДАЛІК, **ВІДАЛЕКІЙ** і **ВІДАЛІЙ**, *присл.* Синоніми: здалеку, здалечку.

ВІДДАЛЬ, -і, *ор.* -лю, *род. мн.* -лей

ВІДДАТИ, -дам, -дася, -дасть, -дамó, -дастé, -дадуть; *мим.* -дав, -дала, -далó, -дали; *нак.* -дай, -даймо, -дайте

ВІДДІЛ *ужив.* у знач. «частина установи, підприємства (іх співробітники) або частина факультету вузу».

Відділ Академії наук. Відділ української мови і літератури філологічного факультету. Заочний відділ.

Не треба зловживати словом **відділення** у значенні «відділ».

ВІДЕНЬ, -дня, *дав.* -днєві і -дню, *ор.* -днем. Назва міста.

ВІДЕО... Перша частина складних слів, що вказує на приналежність поняття до зображення відповідних сигналів на екрані. З наступною частиною завжди пишеться разом: *відеограма, відеозапис, відемагнітофон, відеорекордер, відеосигнал, відеотелефон, відеофільм, відеофонограма.*

ВІДЗВУК, -у

ВІДЗНАЧАТИ — **ЗАЗНАЧАТИ**. Збігаються у знач. «визначити позначкою; відмічати, записувати; звертати увагу, зауважувати; підкреслювати».

Відзначати (зазначати) на полях. Всі промовці відзначали (зазначали).

Тільки **відзначати** *ужив.* у значеннях:

1. Виділяти когось чи щось похвалою, нагородою. *Відзначати переможців. Відзначати цінним подарунком.*

2. Святкувати. *Відзначати ювілей. Відзначати урочисту подію.*

ВІДІГРАВАТИ — **ГРАТИ**

Відгравати роль. Мати значення. *Виховання відіграє помітну роль у формуванні розумних потреб людей* [*не* відігравати значення].

Грати роль. Виконувати роль на сцені (у житті). *Грати роль Назара Стодолі. Грати роль благодійника.*

ВІД'ІЖДАТИ [*не* від'їжжаю], -джаю, -джаяш, -джає, -джаємо, -джаєте, -джайуть; *нак.* -джай, -джаймо, -джайте

ВІД'ІЗДИТИ — **ВІД'ІЗДИТИ**

Від'їздити, -їжджу, -їздиш, -їздимо, -їздіть; *мин.* від'їздив, від'їзділа, від'їздило, від'їздили; *нак.* -їзді, -їздім(о), -їздіть, *недок.* Від'їжджати. Від'їздити, -їжджу, -їздиш, -їздимо, -їздіть, -їздіть; *мин.* від'їздив, від'їздила, від'їздило, від'їздили; *нак.* -їздь, -їздьмо, -їздьте, *док.* Закінчати їздити.

ВІДКОЛИ, присл., *стал.*

ВІДКРИТИ *див.* **ВІДЧИНІТИ**

ВІДКУПНИЙ, -а, -є

ВІДКУСИТИ, -ушу, -усиш, -усить, -усимо, -усите, -усять; *нак.* -усі, -усімо, -усіть

ВІДЛЮДНИК — **ВІДЛЮДОК** — **ВІДЛЮДЬКО**. Збігаються у знач. «той, хто тримається або живе осторонь від інших людей», але розрізняються стилістично: *відлюдник*, *відлюдок* *нейтр.*, *відлюдько* *розм.*

Тільки *відлюдник* ужив. у знач. «чернець, що зрікає всяких стосунків з людьми; анаморет, самітник». *Проповідь відлюдника.*

ВІДМАЛКУ, присл.

ВІДМІНКОВИЙ

ВІДМІНОК, -яка

ВІДМІНЮВАТИ, -юю, -юєш, -юємо, -юєте, -юють; *нак.* -юй, -юймо, -юйте і **ВІДМІНЯТИ**, -яю, -яєш, -яємо, -яєте, -яють; *нак.* -яй, -яймо, -яйте

ВІДМОВЛЯТИ, -яюся, -яєшся; *нак.* -яйся, -яймося, -яйтеся. *Відмовлятися від гостинця* [не відказуватися від гостинця].

ВІДНАЙТИ, -айду, -айдеш; *мин.* віднайшов, віднайшла, віднайшло, віднайшли; *нак.* -айді, -айдім(о), -айдіть

ВІДНЕДАВНА, присл.

ВІДНЄХОТЯ і **ВІДНЄХОЧУ**, присл.

ВІДНІНИ, присл. Синоніми: *відтепер*, з цього часу.

ВІДНОСИНИ *див.* **ВЗАЄМИНИ**

ВІДНОСИТИСЯ *див.* **СТАВИТИСЯ**

ВІДНОШЕННЯ *див.* **ВЗАЄМИНИ**

ВІДНЯТИ, -німу, -нієш; *мин.* відняв, відняла, відняло, відняли; *нак.* -німі, -німім(о), -німіть
ВІДОМІЙ *див.* **ВИДАТНИЙ**
ВІДОМІСТЬ — **ВІДОМІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Відомість, -ності, -ор. -містю. Співсок, документ. *Відомість на заробітну плату. Екзаменаційна відомість.*
Відомість, -ності, ор. містю. Звістка; дані; популярність. *Зібрано цікаві відомості. Твір здобув широку відомість і визнання.*

ВІДОМСТІТИ, -мстю, -мстіш, -мстимо, -мстятє, -мстятє; *нак.* -мсті, -мстім(о), -мстіть і **ВІДІМСТІТИ**

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ — **ВІДПОВІДНИЙ** — **ВІДПОВІДНИЙ**. Розрізняються значенням.

Відповідальний. Такий, на якого покладена відповідальність; особливо важливий. *Відповідальний секретар газети. Відповідальна посада.*

Відповідний. Який перебуває у відповідності з чимось; належний; потрібний для даного випадку. *У відповідний момент. Відповідна реакція.*

Відповідний. Який дається у відповідь. *Відповідна нота.*

ВІДПОВІДАЧ, -а, *дав.* -єві, ор. -єм, мн. -і, -ів

ВІДПОВІДЬ, -і, ор. -длю, род. мн. -дей

ВІДПОВІСТІ, -ім, -ісі, -ість, -імб, -істє, -ідять, *мин.* відповів, відповіла, відповіло, відповілі і **ВІДПОВІСТИ**

ВІДПОЧИНОК, -яку. *Гарний відпочинок* [не віддих].

ВІДПРАВНИЙ — **ВІДПРАВНИЙ**. Збігаються у значенні «такий, з якого щось відправляють». *Відправна станція.*

Тільки *відправний* вжив. у знач. «вихідний; такий, від якого рупають, виходять». *Відправний пункт.*

ВІДПУСТКА -в, місц. (у) -стці, род. мн. -сток. Звільнення від роботи,

навчання для відпочинку і т. ін. *Пити у відпустку* [не у відпуск].

ВІДРАЗУ, присл.

ВІДРЕКТІСЯ, -ечуся, -чешся, -емобся, -четесья; *мил.* відрікся, відреклася, відреклосся, відрекліся; *нак.* -ечіся, -ечім(о)ся, -ечіться

ВІДРИВНИЙ, -а, -е

ВІДРІЗОК, -зка

ВІДРО, -а, *мн.* відра, -дер, але два відрá

ВІДРОБИТИ, -роблю, -робиш, -робимо, -робите; *нак.* -роби, -робім(о), -робіть

ВІДРОБІТОК, -тку

ВІДРУБНИЙ — **ВІДРУБНИЙ**.

Розрізняються значенням.

Відрубний. 1. Відокремлений від чого-небудь. *Відрубний розвиток культури*. 2. Уривчастий (про мову, слова). *Відрубна фраза*.

Відрубний. 1. Який стосується місця поперечного перерубу дерева. *Відрубна частина*. 2. *іст.* Який стосується відрубку — ділянки землі, яку виділяли селянинові, коли він виходив з громади. *Відрубний наділ*.

ВІДРЯДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -дженъ. *Наукове відрядження* [не наукова командировка].

ВІДСЛЯ і **ВІДСІЛЬ**, присл.

ВІДСІЧ, -і, *ор.* -ччу

ВІДСОТОК *див.* **ПРОЦЕНТ**

ВІДСТРЕЛИТИ, -лю, -лиш, -лимо, -лите, -лять; *нак.* -ель, -ельте і **ВІДСТРІЛИТИ**, *нак.* -іль, -ільте

ВІДСТУП, -у

ВІД СЬОГОДНІ

ВІДТАК, присл.

ВІДТЕПІР, присл.

ВІДТІК, -току і **ВІДТІК**, -току

ВІДТІЛЯ і **ВІДТІЛЬ** і **ЗВІДТІЛЯ** і **ЗВІДТІЛЬ**, присл.

ВІДТІНОК, -яку

ВІДТІНЮВАТИ, -юю, -юєш, -юємо, -юєте, -юють; *нак.* -юй, -юймо, -юйте

і **ВІДТІНЯТИ**, -яю, -яєш, -яємо, -яєте, -яють; *нак.* -яй, -яймо, -яйте

ВІДУСІЛЬ і **ЗВІДУСІЛЬ**, присл.

ВІДУСЮДИ і **ЗВІДУСЮДИ**, присл.
ВІДУЧОРА, присл.

ВІДХІД, -ходу, *мн.* -ходи, -ходів
ВІДЦЕНТРОВАНИЙ — **ВІДЦЕНТРОВИЙ**. Розрізняються значенням. **Відцентрований**, *дісприкм.* до **відцентрувати**. Який встановлений, розміщений правильно стосовно центру. *Відцентрована вісь*.

Відцентровий, *прикм.* Який під час руху має напрямок від центра до периферії; протилежне — **доцентровий**. *Відцентровий рух*. *Відцентрова сила* [не центробіжний рух, центробіжна сила].

ВІДЦІЛЯ і **ВІДЦІЛЬ**, присл., *розм.*

ВІДЧАЙ, аю, *ор.* -асм і **ВІДЧАЙ**

ВІДЧИНИТИ — **ВІДКРИТИ**. Розрізняються значенням.

Відчинити. Зробити вільним вхід, доступ до чогось або вихід назовні.

Відчинити двері. *Відчинити хату*.

Відчинити квартиру.

Відкрити. Забрати те, що закриває кого-, що-небудь; зробити доступним зорові; помітити раніше непомічене; започаткувати щось. *Відкрити хід*.

Відкрити невідомі землі. *Відкрити засідання*. Вжив. також у складі фразеологізмів. *Відкрити семафор*. *Відкрити обійми*. *Відкрити очі*. *Відкрити Америку*. *Відкрити душу* (*серце*).

Відкрити карти. *Відкрити рахунок*.

ВІДЧУТТЯ — **ПОЧУТТЯ**. Розрізняються значенням.

Відчуття, -я, *ор.* -ттям, *род.* *мн.* -ів.

1. Відображення мозком людини властивостей предметів об'єктивної дійсності, які безпосередньо впливають на органи чуття; стан організму при безпосередньому впливі подразників. *Зорові відчуття*. *Відчуття холоду*.

2. Відчування як розуміння чого-небудь, передчуття чогось. *Відчуття кольору*. *Відчуття небезпеки*.

Почуття, -я, *род.* *мн.* -ів. Чітке і ясне усвідомлення чогось у сфері психіки, моралі; емоції, вияв душевного стану.

Почуття обов'язку.

ВІДЬМА, -я, род. мн. відьом і відьом [не відьм]

ВІЗАВІ 1. незм. Один проти одного; навпроти. *Сидіти візаві*. 2. невідм. ч. і ж. Той, хто перебуває навпроти. *Мій візаві (моя візаві)*.

ВІЗІР¹, -а. Пристрій, прилад. *Візір у фотоапараті*.

ВІЗІР², -а. Урядовий сановник у країнах Близького і Середнього Сходу. *Візір султана*.

ВІЗИТ, -у. Відвідання когось-небудь, переважно офіційне. *Президент України прибув з візитом до Канади*.

ВІЙНА, -ї, мн. війни, воєн і війн

ВІЙСЬКОМАТ, -у
ВІЙСЬКОВИЙ — **ВОЄННИЙ**. Розрізняються значенням.

Військовий. Який стосується війська, встановлений у війську. *Військовий поїзд (ешелон)*. *Військові маневри*. *Військовий квиток*.

Воєнний. Який стосується війни. *Воєнний стан*. *Воєнна загроза*.

ВІЙСЬКОВІК, -а

ВІЙСЬКОВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «військовий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *військово-авіаційний, військово-адміністративний, військово-будівельний, військово-геодезичний, військово-господарський, військово-інженерний, військово-карний, військово-кримінальний, військово-лікувальний, військово-морський, військово-навігаційний, військово-окружний, військово-повітряний і військово-повітряний, військово-польовий, військовопродовольчий, військово-революційний, військово-ремонтний, військово-річний, військово-санітарний, військово-спортивний, військово-технічний, військово-топографічний, військово-хірургічний, військово-юрідичний*. Але: *військовозобов'язаний, військовополонений, військовослужбовець*.

ВІК, -у, місц. (на) віку, (у) віці, мн. вікі, віків

ВІКНО, -а, мн. вікна, вікон, але два вікна

ВІКТОР, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. Вікторе! *Змеши.-пестл.*: Вікторку! [не Вітя!]; *Вікторівна*, -а, дав. -у, ор. -ем; *Вікторівна*, -и [не Вікторівної], дав. -і [не Вікторівній]. У класі два Віктори [не два Віктора]. *Вікторе Вікторівчичу! Маріє Вікторівно!*

ВІКТОРІЯ, -ї, ор. -єю, кл. Вікторіє! *Змеши.-пестл.*: Вітүсю! Вітөнько! [не Віка!]

ВІЛА — **ВІЛЛА**. Розрізняються значенням.

Віла, -я, рідко. Русалка. *І здавила груди віла біла, щоб не тисло серце з туги-жалою* (Леся Українка).

Вілла, -и. Дача; особняк. *Заміська вілла*.

ВІЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вільний». З наступною частиною пишеться разом: *вільно-відпущений, вільнодум, вільнодумець, вільнодумний, вільнодумство, вільнолюбний, вільнолюбство, вільнолюбний*.

ВІЛЬХА, -и, місц. (на) -сі, род. мн. вільх

ВІЛЬХОВИЙ

ВІН, його (нього), дав. йому, ор. ним, місц. (на) ньому (нім); ж. вона, її (неї), дав. їй, ор. нею, місц. (на) ній; с. вони, його; мн. вони, їх (них), дав. їм, ор. ними, місц. (на) них.

ВІНДСЕРФІНГ, -у. Олімпійський вид спорту; катання на дошці під вітрилом. *Змагання з віндсерфінгу*.

ВІНЕГРЕТ, -у. 1. Холодна страва з дрібно нарізаних овочів. *Їсти вінегрет*. 2. перен. Суміш різних предметів або понять. *У нього в голіві вінегрет*.

ВІННИЦЬКИЙ. Прикм. до Вінниці.

ВІННИЦЯ, -ї, ор. -єю

ВІННИЧАНИ, -ан, мн. (одн. вінничанин, -а, ч.; вінничанка, -я, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.)

ВІННИЧЧИНА, -и

ВІННІПЕГ і **ВІННІПЕГ** *. 1. род. -а. Назва міста. *Населення Вінніпега (-га)*. 2. род. -у. Назва озера. *Береги Вінніпегу (гу)*.

ВІННІПЕЗЬКИЙ

ВІНЬСТКА, -и, місц. -тці, род. мн. -ток. Графічна прикраса в книгах та інших друкованих виданнях.

ВІОЛОНЧЕЛЬ, -і, ор. -лю, род. мн. -лей

ВІРА, -и, дав. -і, ор. -ою, кл. Віро! *Змени.-пестл.: Віронько! Віруню! Вірүсю! Вірцо!*

ВІРАЖ. 1. род. -у, ор. -ем. Розчин у фотографії. *Використання віражу*. 2. род. -у, ор. -ем. Поворот, фігура пілотажу, рух по кривій. *Фізи за віражем*.

ВІРМЕНИ, -ен і -єнів, мн. (одн. вірменів, -а і вірмен, -а, ч.; вірменка, -и, дав. -нци, род. мн. -нок, ж.)

ВІРНИЙ. Який заслуговує довір'я; відданий. *Вірна любов. Вірний запобіг батьків*. Неправомірним є звиняння слова вірний у знач. «правильний». *Правильна відповідь [не вірна відповідь]*.

ВІРНОПІДДАНИЙ

ВІРНОПІДДАНСЬКИЙ

ВІРТУОЗ, -а. Виконавець, який досконало володіє технікою свого мистецтва; взагалі людина, яка досягла в роботі майстерності. *Скрипаль-віртуоз [не майстерний віртуоз]*.

ВІРУС, -у, мн. -и, -ів

ВІРШ, -а, ор. -ем, мн. -і, -ів

ВІСІМ, восьм'я і вісьмох, дав. восьм'я і вісьмом, ор. вісьма і вісьмом, місц. (на) восьм'я і вісьмох

ВІСІМДЕСЯТ, -ті і -тьох, дав. -ті і -тьом, ор. -тьма і -тьома, місц. (на) -ті і -тьох

ВІСІМНАДЦЯТЬ, -ти і -тьох, дав. -ти і -тьом, ор. -тьма і -тьома, місц. (на) -ти і -тьох

ВІСІМСОТ, восьмисот, дав. восьмистам, ор. вісьмастами і вісьмомастами, місц. (на) восьмистах

ВІСТКА, -и, місц. (у) -тці, мн. -ткі, -ток, але дві вістки, сім вісток

ВІСТРЯ, -я, род. мн. -тер

ВІСТЬ, -і, ор. -стю, мн. вісті, віст'я, дав. віст'ям і вістям

ВІСЬ, осі, ор. віссю, мн. осі, ос'я, дав. осьям, ор. осьями, місц. (на) осьях

ВІТАЛІЙ, -я, дав. -єві, ор. -ем, кл. Віталію! *Змени.-пестл.: Віталю!*

Віталяку! [не Вітя!]; **Віталіович** [не Віталєвич], -а, дав. -у, ор. -ем; **Віталіова**, -и [не Віталіовної], дав. -і [не Віталіовній]. *Купаються два Віталі [не два Віталія]. Віталію Віталіовичу! Тет'яно Віталіовно!*

ВІТАМІН, -у, мн. -и, -ів

ВІТАМІНІЗОВАНИЙ — **ВІТАМІННИЙ** — **ВІТАМІНОЗНИЙ**

Вітамінізований, **диспрасм**. Насичений вітамінами. *Вітамінізований сік*.

Вітамінний. Який має в собі вітаміни; який виробляє вітаміни. *Вітамінні корми. Вітамінний завод*.

Вітамінний. Багатий на вітаміни. *Вітамінні продукти*.

ВІТАННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -ань

ВІТЕР, -тру, мн. -трі, -трів, дав. -трам

ВІТИ, віт, мн. (одн. віта, -и)

ВІТРАЖ, -а, ор. -ем. Твір монументально-декоративного мистецтва з кольорового чи безбарвного скла; кольорове скло у вікнах, дверях, ширмах. *Майстерний вітраж. Барвисті вітражі*.

ВІТРИЛО, -а, мн. -їла, -їл

ВІТРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вітер». З наступною частиною пишеться разом: *вітродви́гун, вітроелектри́чний, вітроенергетика, вітроенергія, вітрозапальний, вітрозахисний, вітрозахист, вітролом, вітромір, вітромірний, вітросиловий, вітростійкий, вітротехніка*.

ВІТРОГІН, -го́на

ВІТРЯНИЙ — **ВІТРЯНИЙ**. Розрізняються значенням.

Вітряний. 1. Наповнений вітром; з вітром. *Вітряна погода. Вітряний*

день. 2. перен., розм. Легковажний.

Вітряна дівчина.

ВІТРИЙІЙ. 1. Який діє за допомогою вітру. *Вітрийий двигун.* 2. Вжив. у термінологічному словосполуч. **вітряні вісця.**

ВІТЧИМ, -а

ВІЩЕ... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «заступництво». З наступною частинною пишеться через дефіс: *віще-адмірал, віще-адміральський, віще-губернатор, віще-губернаторський, віще-канцлер, віще-канцлерський, віще-консул, віще-консульський, віще-президент, віще-президентський.*

ВІЧ-НА-ВІЧ, присл.

ВІЧНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вічний». З наступною частинною пишеться разом: *вічнозелений, вічномёрзлий, вічнопам'ятний, вічносіговий, вічноспадковий.* Але як прислівник від прямих і дієпримк. пишеться окремо: *вічно живий, вічно зайнятий, вічно незворушний, вічно юний.*

ВІЧОВИЙ і **ВІЧЕВИЙ**

ВІШАК, -а, місц. (на) -ку. *Новий вішак [не нова вішалка].*

ВІЯ, -ї, ор. -сто, мн. вії, вій

ВКАЗІВКА, -и, місц. (у) -вці, мн. -вкі, -вók, дав. -вкám, але дві вказівки, п'ять вказівок

ВКАЗІВНИЙ, -а, -é

ВКЛАД див. **ВНÉСОК**

ВКЛАДАТИ див. **УКЛАДАТИ**¹

ВКЛАДКА, -и, місц. (у) -дці, род. мн. -док. Додатковий аркуш, вкладений у книжку, журнал і т. ін. *Кольорова вкладка [не кольоровий вкладиш].*

ВКЛОНЯТИСЯ і **УКЛОНЯТИСЯ**, -яюся, -яєшся. Нахилити голову на знак вітання, пошани; виражати пошану; покорятися комусь. *Уклонятися матері. Уклонятися пам'яті видатної людини.* Не треба плутати з рос. **уклоняться**: відсторонятися від чогось, уникати.

ВКЛЮЧАТИ див. **ВМИКАТИ**
ВКРАЙ (УКРАЙ) — В КРАЙ (У КРАЙ)

Вкрай, присл. Вкрай незадовільно.

В край, ім. з прийм. Поїхати в край, де ростуть екзотичні дерева.

ВКРАСТИ див. **УКРАСТИ**

ВКУПІ (УКУПІ) — В КУПІ (У КУПІ)

Вкупі, присл. Ми росли вкупі.

В купі, ім. з прийм. У купі каміння.

ВЛАД (УЛÁД) — В ЛАД (У ЛАД)

Влад, присл. Запрацювати влад.

В лад, ім. з прийм. Розмова не йшла в лад.

ВЛАДА́Р, -я, дав. -єві, ор. -ем, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям і **ВЛАДА́Р**, -я, дав. -єві, ор. -ём, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям

ВЛАДИВОСТÓК, -а, місц. (у) -ці і -ку

ВЛАДИВОСТÓЦЬКИЙ

ВЛАСТІВИЙ. Керуваннє властивістю, чому. *Властивий літературі [не властивий для літератури].*

ВЛÉСТИТИ див. **УЛÉСТИТИ**

ВЛІТИ див. **УЛІТИ**

ВЛІВО і **УЛІВО**, присл.

ВЛІТКУ і **УЛІТКУ**, присл.

ВЛУЧНИЙ

ВМÉРТИ див. **УМÉРТИ**

ВМИКАТИ (УМИКАТИ) — **ВКЛЮЧАТИ**. Розрізняються значенням.

Вмикати. З'єднувати з джерелом енергії, уводити в дію; пускати вхід. *Вмикати рубильник. Вмикати освітлення. Вмикати третю швидкість [не вкочати рубильник, вкочати освітлення, вкочати третю швидкість].*

Вкочати. Уводити до складу; з'єднувати, охоплювати. *Вкочати до стиску. Вкочати до бригади.*

ВМІСНЕ (УМІСНЕ) і **ВМІСНО** (УМІСНО), присл. Синоніми: *навмісне, зумісне, спеціально.*

ВМИТЬ (УМИТЬ) — В МИТЬ (У МИТЬ)

Вмиць, присл. *Вмиць розвиднілося.*

Синоніми: враз, міттю.

В мить, ім. з прийм. *В мить таку відповідальну він, ясна річ, хвилювався.*

В МІРУ і У МІРУ

ВМІСТ, -у

ВМІСТІТИ *див.* **УМІСТІТИ**

ВМІШУВАТИСЯ (УМІШУВАТИСЯ) — ВТРУЧАТИСЯ (УТРУЧАТИСЯ). Розрізняються значенням.

Вмішуватися, -уюся, -уєшся. Проникати куди-небудь; змішуватися з ким-небудь, чим-небудь. *Вмішуватися в наповн.*

Втручати́ся, -аюся, -аєшся. Самочинно займатися чімісь справами; встрявати в чві-небудь стосунки; брати активну участь для припинення чогось. *Він постійно втручався в цю справу [не вмішувався в цю справу].*

ВНАСЛІДОК *див.* УНАСЛІДОК

ВНЕСОК — ВКЛАД. Збігаються у значенні «що-небудь цінне, внесене у громадську справу, науку, літературу і т. ін.», але розрізняються вживанням: вклад вжив. рідко. *Внесок (вклад) у розвиток літератури.* Тільки вклад, -у вжив. у знач. «грошова сума, внесена на збереження до ощадної каси або державного банку». *Вклади від населення приймають усі ощадні каси.*

Тільки **внесок**, -ску вжив. у знач. «гроші, які хтось сплачує організації, установі тощо». *Членські внески. Добровільний внесок.*

Зловживання словосполученнями **вагітний внесок**, **значний внесок** призводить до штамтів.

ВНИЗ (УНІЗ) — В НИЗ (У НИЗ)

Вниз, присл. *Зїхати на санях вниз.*

В низ, ім. з прийм. *Пливти в низ Дніпра.*

ВНИЗУ і УНИЗУ

ВНІЧИЮ і УНІЧИЮ

В НОГУ *див.* У НОГУ

ВНОЧІ і УНОЧІ

ВНУК *див.* ОНУК

ВНУКА *див.* ОНУКА

ВНУЧА *див.* ОНУЧА

ВНУЧЧИН *див.* ОНУЧЧИН

ВНУТРІШНІЙ, -я, -є

ВНУТРІШНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «внутрішній». З наступною частиною пишеться разом: *внутрішньоютомний, внутрішньоювійний, внутрішньоювідомчий, внутрішньоюгалазузівий, внутрішньоюгосподарський, внутрішньоюдержавний, внутрішньоюзаводський, внутрішньоюполітичний, внутрішньоючеревній, внутрішньоючерепний, внутрішньоюдерний.*

ВОВК, -а, дав. -ові і -у, кл. -вче, мн. -я, -ів, але два **вовки**

ВОВНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «вовна», «вовняний». З наступною частиною пишеться разом: *вовнозаготівельний, вовнозаготівля, вовномійний, вовномійник, вовнообробний, вовнопрядільний, вовнопрядільня, вовнотіпальний, вовноткацький, вовночесальний, вовночесальня.*

ВОВНЯНИЙ і ВОВНЯНИЙ, -я, -є
ВОВГНИЙ

ВОВГНЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «вогні», «вогнівий». З наступною частиною пишеться разом: *вогнегістик, вогнеміт, вогнебезпечний, вогнепальний.*

ВОВГНИК, -а

ВОВГНЯНО-ЧЕРВОНІЙ і ВОВГНЯНО-ЧЕРВОНІЙ

ВОВГОНЬ, -гню, ор. -гвем, мн. вогві, -ів

ВОДА, -я, *знах.* -у, ор. -бою, мн. вода, вод

ВОДЕВІЛЬ, -ю, ор. -ем. Легка комедія чи фівал вистави з куплетами, піснями, танцями. *Веселий водевіль.*

ВОДЕНЬ, -дню, ор. -днем

ВОДІТИ, -джу {не вожу}, -диш

ВОДНО... Перша частина складних

слів, що відповідає за значенням слову «в'одний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *в'одно-ванільний, в'одно-електролітний, в'одно-енергетичний, в'одно-ліжний, в'одно-льодовиковий, в'одно-меліоративний, в'одно-моторний, в'одно-повітряний, в'одно-спиртовий, в'одно-транспортивний*. Але: *водноліжчик*.

ВОДНОБРАЗ, присл.

ВОДНОЧАС, присл. Синоніми: од-вочасно, заразом.

ВОДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вода». З наступною частиною пишеться разом: *водоболізь, водовбирний, водовимірювальний, водовід, водовідлив, водовідливний і водовідливний, водовмісний, водогосподарство, водогрязелікарня, вододіл, водозахисний, водоліз, водомагістраль, водомаслозаправка, водомісткий, водонагрівальний, водоналивний, водонапірний і водонапірний, водонепронікний, водонісний, водоосушувач, водоохолоджувач, водоохоронний, водоочисний, водопідіймальний і водопідіймальний, водоплавний, водопостачальний, водопровід, водопровідний, водопровідник, водопронікний, водопропускний, водорозбірний, водорозпильвач, водорозподільний, водорозподільник, водорозчинний, водоскидний, водоспуск, водостійкий, водостік, водотоніажність, водотривкий, водочерпалка*. Але: *в'одо- і енергопостачання*.

ВОДОРІСТЬ, -рості, *ор.* -рістю, *мн.* водорості, -ростей [не водорослі, -рослей]

ВОДЯВИЙ — **ВОДЯНИЙ** — **ВОДЯНИЙ**

В'одявий. Водянистий. *Водявий виноград*.

В'одяний. Водянистий, багатий на воду; багатоводний. *Водяна картопля. Водяне озеро*.

Водяний. Який стосується води; такий, що живе у воді; який приводить-

ся в рух силою води. *Водяна поверхня. Водяний фонтан. Водяна лілія*.

ВОДЯНО-ЗЕЛЕНИЙ

ВОЄВОДА, -и, *род. мн.* -вд

ВОЄДИНО, *присл.*

ВОЄННИЙ див. ВІЙСЬКОВИЙ

ВОЄННО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «воєнний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *воєнно-економічний, воєнно-історичний, воєнно-політичний, воєнно-промисловий, воєнно-стратегічний*.

ВОЗЗ'ЄДНАНИЙ

ВОЗЗ'ЄДНАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань і **ВОЗЗ'ЄДНАННЯ**, -я, *род. мн.* -ань

ВОЗІТИ, вожу́, в'озити; *нак.* возів, возім(о), возіть

ВОІСТИНУ, *присл., уроч.*

ВОКАЛІЗ — **ВОКАЛІЗМ**. Розрізняються значенням.

Вокаліз, -у, *муз.* Вправа або етюд для голосу без слів. *Звучить вокаліз*.

Вокалізм, -у, *лігв.* Система голосних звуків у мові. *Розвиток вокалізму*.

ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ

ВОКЗАЛ, -у [вогзál]

ВОЛАН, -а. 1. М'ячик або пробка з оперенням для гри в бадмінтон.

Волан перелетів через сітку. Бити ракеткою волан, граючи у бадмінтон

[не грати в волан]. 2. Оборка на жіночому одязі. *Сукня з воланом*.

ВОЛГО-ДОНСЬКИЙ СУДНОПЛАВНИЙ КАНАЛ. Пишеться з великої літери **Волго-Донський**.

ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ, -я, *ор.* -вням, *род. мн.* -ень

ВОЛЕЙБОЛ, -у

ВОЛЗЬКИЙ

ВОЛИНІЯНИ, -ян, *мн.* (одн. волінієнин, -а, ч.; волінієнка, -и, дав. -ниці,

род. мн. -нок, ж.)

ВОЛОГО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «волога». З наступною частиною пишеться разом: *вологозабез-*

печеність, вологозатримання, вологолюбний, вологомір, вологонасічення.

ВОЛОДАР, -я, дав. *єві* *ор. -ем, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям* і **ВОЛОДАР**, -я, дав. *єві, ор. -ем, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям*

ВОЛОДИМІР, -а, дав. *-ові, ор. -ом, кл. Володіміре!* *Зменш.-пестл.: Володімірку! Володіьку! Володію!* [не Володя! не Вова!]; **Володімірович**, -а, дав. *-у, ор. -ем; Володімірівна, -и [не Володімірівної], дав. *-і* [не Володімірівній]. *Идуть два Володімири* [не два Володімири]. *Іване Володіміровичу! Оксано Володімірівно!**

ВОЛОДИМІР ВЕЛИКИЙ. Обидва слова пишуться з великої літери.

ВОЛОДИМІР-ВОЛІНСЬКИЙ, Володіміра-Воліньського, *ім.*

ВОЛОДИМІР-ВОЛІНСЬКИЙ, володімір-воліньського, *прикм.*

ВОЛОК, -а

ВОЛОКОННИЙ. *Прикм.* до волокна.

ВОЛОКТІ, -очу, -очеш, -очемо, -ечетє, -очуть; *мн. волік, волоклі, волоклє, волоклі; нар. -очі, -очім(о), -очіть*

ВОЛОС. 1. *род. -а*. Волосина. *Діаметр волоса*. 2. *род. -а*. Тонкий водяний черв'як. *Зловити волоса*. 3. *род. -у*. Шерсть тварин, що використовується для технічних потреб. *Шапка з волосу бобра*.

ВОЛОССЯ, -я, *с.*, *збірн.* Тільки *одн.* *Кучеряве волосся*. Не вживається *вблос* у знач. «волосся».

ВОЛОСОЖАР, -у. Сузір'я. Пишеться з великої літери.

ВОЛОСЬКИЙ. *Прикм.* до воліх. *Волоський горіх* [не грецький горіх].

ВОЛОСЯНИЙ, -я, -є

ВОЛОШКОВИЙ і **ВОЛОШКОВИЙ**
ВОЛХВ, -а, *кл. -е, мн. -я, -ів*. Давньоукраїнський жрець, служитель язичницького релігійного культу. *Волхви володіли багатьма мовами*.

ВОЛЬЄРА, -и, *ж.* і **ВОЛЬЄР**, -а, *ч.* Пріміщення з огороженням майданчиком для утримання тварин. *Простора вольєра (просторий вольєр)*.
ВОЛЬТ, -а, *род. мн. -ів*. Одиниця виміру напруги електричного струму.
ВОЛЬТЕР'ЯНЕЦЬ, -нця, *ор. -нцем*
ВОЛЬТ-СЕКУНДА, -я
ВОРОН — **ВОРОНА**. Розрізняються значенням.

Вброн, -а. Великий хижий птах із блискучим чорно-синім пір'ям, що живе подалі від осель (переважно в лісі).

Ворона, -и. Хижий птах із чорним або сірим пір'ям, що живе на деревах поблизу населених пунктів.

ВОРОНЕЖ — **ВОРОНДЖ**

Воронеж, -а, *ор. -ем*. Місто в Росії.
Вороніж, -нежа, *ор. -нежем*. Селище міського типу в Україні (у Сумській області).

ВОРОННЯ, -я, *с.*, *збірн.* до ворона і вброн. *Налетіло вороня*.

ВОРОТА, -ріт, дав. *-рѳтам і -рѳтам, ор. -рѳтьмі, -рѳтьмі і -рѳтамі, місц. (на) -рѳтах і -рѳтах, мн.*

ВОРОТАР, -я, дав. *-єві, ор. -ем, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям*

ВОРС, -у, *ч.* і **ВОРСА**, -и, *ж.*

ВОСТАННЕ — **ВОСТАННЕ**

Востанше, *присл.* *Востанше перед відпусткою вишов на роботу*.

В астанше, *прийм.* з *прикм.* *В останнє турне*.

ВОСЬМЕРО, вісьмох, дав. *вісьмомь, ор. вісьмомь, місц. (на) вісьмох*

ВОСЬМИ... Перша частина складних слів, що означає «який має вісім одиниць, складається з восьми одиниць». З наступною частиною пишеться разом: *восьмибратство, восьмивесловий, восьмивідерний, восьмивірш, восьмигодинний, восьмигранний, восьмиліток, восьмилітний, восьмиповерховий, восьмиразбвий, восьмискладбвий, восьмистопний, восьмиструнний*.

ВОТЧИННИЙ

ВОЧЕВІДЬ, присл. Синоніми: нявбу, відкрито, відверто, явно.

В ОЧІ

ВОША, -і, ор. -єю, мн. -і, -ей, ор. -шамш і -шіма

ВОЩАНИЙ і ВОЩАНИЙ, -а, -є

ВОЩИТИ, -шу, -шіш, -шімо, -щитє, -щатє; нак. воші, вошім(о), вошіть

ВОЯК, -а, дав. -ові, кл. -яче, мн. -я, -ів

ВОЯЧЧИНА, -н, збірн, зневажл.

ВПАМ'ЯТКУ див. УПАМ'ЯТКУ

ВПАСТИ див. УПАСТИ

ВПЕРЕД і УПЕРЕД, присл.

ВПЕРЕДЖ див. УПЕРЕДЖ

ВПЕРТИСЯ див. УПЕРТИСЯ

ВПЕРШЕ (УПЕРШЕ) — В ПЕРШЕ (У ПЕРШЕ)

Вперше, присл. Вперше голосувати.

В перше, числ. з прийм. В перше озеро запустили мальків риби.

ВПІВГОЛОСА і УПІВГОЛОСА, присл.

ВПІВСІЛИ і УПІВСІЛИ, присл.

ВПЛАЧ і УПЛАЧ, присл.

ВПЛИВАТИ див. УПЛИВАТИ

ВПОВНІ див. УПОВНІ

ВПОВНОВАЖЕННЯ див. УПОВНОВАЖЕННЯ

ВПОДОБАННЯ див. УПОДОБАННЯ

ВПОДОВЖ і УПОДОВЖ, присл.

В ПОЗИКУ і У ПОЗИКУ

ВПОКОЇТИ див. УПОКОЇТИ

ВПОПЕРЕК і УПОПЕРЕК, присл.

ВПОРУ див. УПОРУ, присл.

ВПРАВО див. УПРАВО

ВПРАВОРУЧ і УПРАВОРУЧ, присл.

ВПРИТУЛ і УПРИТУЛ, присл.

ВПРОВАДЖУВАТИ див. ВТЛЮВАТИ

ВПРОВАДИТИ, -джу [не впроважу], -дяш; нак. -аць, -ацьмо, -ацьте і УПРОВАДИТИ

ВПРОГОЛОДЬ і УПРОГОЛОДЬ, присл.

ВПРОДОВЖ і УПРОДОВЖ, присл.

ВПУСКНИЙ, -а, -є

В ПУХ і У ПУХ

ВПХНУТИ див. УПХНУТИ

ВП'ЯТЕ (УП'ЯТЕ) — В П'ЯТЕ (У П'ЯТЕ)

Вп'яте, присл. Виступати вп'яте.

В п'яте, числ. з прийм. Постукати в п'яте вікно.

ВП'ЯТЕРО і УП'ЯТЕРО, присл.

ВП'ЯТЬОХ (УП'ЯТЬОХ) — В П'ЯТЬОХ (У П'ЯТЬОХ)

Вп'ятьох, присл. Працювати вп'ятьох.

В п'ятьох, числ. з прийм. У п'ятьох примірниках.

ВРАЖЕННЯ — УРАЖЕННЯ Збігаються у дії за знач. «уражати, вражати (ранити або убивати; порушувати життєдіяльність, нормальний стан організму)». Засоби враження (ураження). Ураженця (враження) внаслідок хвороби.

Тільки враження вжив. у знач. «те, що залишається у свідомості людини від баченого, пережитого; вплив чогось-небудь на когось». Поділитися враженнями. Справити враження.

ВРАЗ і УРАЗ, присл. Синоніми: різном, відрізу, зневацька, нагло.

В РАЗІ див. У РАЗІ

ВРАЗИТИ див. УРАЗИТИ

ВРАЗЛИВИЙ див. УРАЗЛИВИЙ

ВРАНЦІ і УРАНЦІ, присл. Синоніми: різном, різно-вранці.

ВРІШТІ і УРІШТІ, присл. Синоніми: зрештою, нарешті.

ВРІШТІ-РІШТІ і УРІШТІ-РІШТІ, присл.

ВРОДА, н і рідко УРОДА. Краса.

ВРОДЛИВИЙ і рідко УРОДЛИВИЙ. Гарний, красивий.

ВРОЖАЙ див. УРОЖАЙ

ВРОЗБИВКУ див. УРОЗБИВКУ, присл.

ВРОЗЕРІД див. УРОЗЕРІД

ВРОЗІГН див. УРОЗІГН

ВРОЗДРІВ див. УРОЗДРІВ

ВРОЗЛІТ див. УРОЗЛІТ

ВРОЗРІВ див. УРОЗРІВ

ВРО́ЗИП *див.* УРО́ЗИП
 ВРО́ЗПІЧ *див.* УРО́ЗПІЧ
 ВРО́ЗТЯЖ *див.* УРО́ЗТЯЖ
 ВРО́ЧІСТИЙ і УРО́ЧІСТИЙ [*не*
 уро́чястий]
 ВРО́ЧІСТІСТЬ *див.* УРО́ЧІС-
 ТІСТЬ
 ВРУКОПÁШ *див.* УРУКОПÁШ
 ВРУЧНУ́ *див.* УРУЧНУ́
 ВРЯДІ-ГОДІ́ і УРЯДІ-ГОДІ́,
присл. Синоніми: колісь-не-колісь,
 іноді, інколи, деколи, часом, зрідка.
 ВСЕБІ́ЧНИЙ
 ВСЕ Ж і УСЕ́ Ж
 ВСЕ Ж ТАКІ́ і УСЕ́ Ж ТАКІ́
 ВСЕІ́ДНИЙ
 ВСЕЛЮ́ДСЬКИЙ
 ВСЕ́МЕРО і УСЕ́МЕРО, *присл.*
 ВСЕМОГУ́ТНИЙ, -я, -с
 ВСЕ ОДНО́ і УСЕ́ ОДНО́
 ВСЕОСЯ́ЖНИЙ
 ВСЕПРО́ЩЕННЯ, -я, *ор.* -нням
 ВСЕРЕ́ДИНИ (УСЕРЕ́ДИНИ) — В
 СЕРЕ́ДИНІ (У СЕРЕ́ДИНІ).
 Всере́дні́, *присл.* Всередині розміще-
 ний механізм.
 В сере́дні́, *ім.* з *прійм.* У середині
 розділу.
 ВСЕРЕ́ДИНУ (УСЕРЕ́ДИНУ) —
 В СЕРЕ́ДИНУ (У СЕРЕ́ДИНУ)
 Всере́дну, *присл.* Зайти всередину.
 В сере́дну, *ім.* з *прійм.* В середину
 круга.
 ВСЕРІ́ОЗ і УСЕРІ́ОЗ, *присл.*
 ВСЕСВІ́ТНЯ РА́ДА МІ́РУ (ВРМ).
 Всі слова та абревіатура пишуться
 з великої літери.
 ВСЕСВІ́ТНЬО ВІДО́МИЙ
 ВСЕСВІ́ТНЬО-ІСТОРИ́ЧНИЙ
 ВСЕ́-ТАКИ́ і УСЕ́-ТАКИ́
 ВСИ́НОВІ́ТИ *див.* УСИ́НОВІ́ТИ
 ВСІ́МОХ (УСІ́МОХ) — В СІ́МОХ
 (У СІ́МОХ)
 Всі́мох, *присл.* У дорогу вирушили
 всімох.
 В сі́мох, *числ.* з *прійм.* У сімох
 при́мрниках.
 ВСКЛА́Д *див.* УКЛА́Д
 ВСКО́КИ і УСКО́КИ, *присл.*

ВСЛІ́Д (УСЛІ́Д) — В СЛІ́Д (У
 СЛІ́Д)
 Вслі́д, *присл.* Йому вслід надіслано
 телеграму.
 В слі́д, *ім.* з *прійм.* Іти слід у слід.
 ВСЛІ́ПУ і УСЛІ́ПУ, *присл.*
 ВСМА́К *див.* УСМА́К
 ВСТАВА́ТИ *див.* УСТАВА́ТИ
 ВСТАВНІ́Й *див.* УСТАВНІ́Й
 ВСТУ́П *див.* УСТУ́П
 ВСТУ́ПАТИ — НАДХО́ДИТИ.
 Розрізняються значенням.
 Вступáти *вжив.* у знач. «ставати
 членом якої-небудь організації; бути
 зарахованим до навчального закла-
 ду». *Вступати до університету* [*не*
 поступати до університету].
 Надхо́дять. Крім значення «підхо-
 дити», *вжив.* також у знач. «дійти,
 прийти за призначенням (про надіс-
 лане, повідомлене, передане)». *Над-
 ходити у продаж* [*не* поступати
 у продаж].
 УСУ́МШІ і УСУ́МШІ, *присл.*
 ВСУ́ПЕРЕЧ і УСУ́ПЕРЕЧ, *прійм.*
 з *дав. відм.* *Всупереч правилам* [*не*
 всупереч правил].
 ВСЬО́ГО-НА́-ВСЬО́ГО і УСЬО́-
 ГО́-НА́-ВСЬО́ГО, *част.*
 ВСЬО́МЕ *див.* УСЬО́МЕ
 ВСЮ́ДИХІ́Д, -хода́ і УСЮ́ДИХІ́Д
 ВСЯ́ЧИНА
 ВТА́ГТИ *див.* УТА́ГТИ
 ВТЕКТИ́, -ечу́, -ечеш, -ечемо́, -ечете́;
миш. втік, втекла́, втекло́, втекли́;
нак. -ечі́, -ечі́м(о), -ечі́ть і УТЕКТИ́
 ВТЕ́РТИ *див.* УТЕ́РТИ
 ВТИ́СКА́ТИ *див.* УТИ́СКА́ТИ²
 ВТІ́СКУВАТИ *див.* УТИ́СКА́ТИ²
 ВТІ́КАЧ *див.* УТІ́КАЧ
 ВТІ́ЛЮВАТИ — ВПРОВА́ДЖУ-
 ВАТИ. Розрізняються значенням.
 Вті́лювати. Здійснювати в конкретній
 формі певну думку; відбивати в собі.
Втілювати в життя заповіти [*не*
 впроваджувати в життя заповіти].
 Впрова́джувати [*не* впрова́жувати]. 1.
 рі́дко. Вводити когось куди-небудь.
Впроваджувати до хати. 2. Уводити

що-небудь у дію, в практику. *Впроваджувати передові методи праці.*

ВТІМ (УТІМ) — В ТІМ (У ТІМ)
Втїм, спол., ужив. разом із спол. а у знач. «проте, однак». А втїм вони самі добре це знають.

В тїм, займ. з прийм. В тїм селі.

ВТОНУТИ див. УТОНУТИ
ВТОПІТИСЯ див. УТОПІТИСЯ
ВТОПТАТИ див. УТОПТАТИ
ВТРЕТЕ (УТРЕТЕ) — В ТРЕТЕ (У ТРЕТЕ)

Втрете, присл. *Приходитьи третє.*
В трете, числ. з прийм. *Поїхати в третє село.*

ВТРИЧИ див. УТРИЧИ
ВТРИШИЯ і **УТРИШИЯ**, присл.
ВТРОЄ (УТРОЄ) — В ТРОЄ (У ТРОЄ)

Втрос, присл. *Тканину складено втрос [не втричі].*

В трос, числ. з прийм. *В трос саней.*
ВТРУТИТИСЯ. Встравати в чиєсь стосунки, протидіяти комусь, чомусь.
Втрутатися у розмову [не вмішатися у розмову].

ВТРУЧАТИСЯ див. ВМІШУВАТИСЯ

ВТРЯСТІ див. УТРЯСТІ
ВТРЬОХ (УТРЬОХ) — В ТРЬОХ (У ТРЬОХ)

Втрюх, присл. *Подорожувати втрюх.*

В трюх, числ. з прийм. *У трюх кімнатах.*

ВТЯМКІ див. УТЯМКІ

ВТЯТИ див. УТЯТИ

ВУАЛЬ, -і, ор. -ляу, род. мн. -лей
ВУГІЛЛЯ, -лля, ор. -ллям
ВУГІЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

слову «вугілля». З наступною частиною пишеться через дефіс: *вугільно-металургійний, вугільно-металургічний.*

ВУГЛЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «вугілля», «вугінець» тощо. З наступною частиною пишеться

разом: *вуглевітальований, вуглевітальований, вуглевод, вуглеводний, вугледобувний, вуглезабагачувальний, вуглекислий, вуглекислотний, вуглециантвживач, вуглеочисний і вуглеочисний, вуглеперекисний, вуглепідіймальний, вуглеподібний, вуглепостачання, вуглепромисловий, вуглерозвідник, вуглесклад.*

ВУГЛІЦЬ, -ю, ор. -єм
ВУГЛЯР, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -яре, мн. -і, -ів, дав. -ям

ВУДІЛА, -ял, мн.
ВУДИТИ, -джу [не вужу], -днш; *нак. вудь, вудьмо, вудьте*

ВУДКА, -н, місц. (на) -дці, мн. вудки, вудок і вудкі, вудок, але дві вудки, сім вудок

ВУЗЬКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вузький». З наступною частиною пишеться разом: *вузьководчий, вузькогабаритний, вузькогрудий, вузькодовгий, вузькоколія, вузькоколіяний, вузькоколіяний, вузькорядний, вузькоспеціальний, вузькофакховий, вузькочоловий.* Але як присл. від прикм. і дієприкм. пишеться окремо: *вузькопроаналізований твір.*

ВУНДЕРКІНД, -а. Дитина, яка має виняткові здібності, талант. *Цей хлопчик — вундеркінд [не талановитий вундеркінд].*

В УНІСОН
ВУС, -а, мн. вуса і вуся, вусів, ор. вусами

ВУСТА, вуст, мн. і УСТА
ВУХО, -а, місц. (у) вусі, мн. вуха, вух, дав. вухам, ор. вухами, місц. (у) вухал

ВХИТРИТИСЯ див. УХИТРИТИСЯ
В ЦІЛОМУ (У ЦІЛОМУ) і В ЦІЛОМУ (У ЦІЛОМУ)

В ЧІЛОСТІ і У ЧІЛОСТІ
ВЧАДЛИЙ див. УЧАДЛИЙ
ВЧАСНИЙ. *Вчасні жнива [не своєчасні жнива]*

ВЧЕНІЙ див. УЧЕНІЙ

ВЧЕННЯ *див.* УЧЕННЯ
 ВЧЕПІТИ *див.* УЧЕПІТИ
 ВЧЕТВЕРО і УЧЕТВЕРО, *присл.*
 ВЧЕТВЕРТЕ (УЧЕТВЕРТЕ) — В
 ЧЕТВЕРТЕ (У ЧЕТВЕРТЕ)
 Вчетверте, *присл.* Звертаюся до тебе
 вчетверте.
 В четверте, *числ. з прийм.* В чет-
 верте село.
 ВЧІНОК *див.* УЧІНОК
 ВЧИТЕЛЬ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -ю,
мн. -і, -ів, але два вчителі і УЧИТЕЛЬ
 ВЧИТЕЛЬКА, -я, *дав.* -лиці, *кл.*
 -лько, *мн.* -лькі, -льок, але дві вчї-
 тельки і УЧИТЕЛЬКА
 ВЧИТИ *див.* УЧИТИ
 ВЧИТИСЯ *див.* УЧИТИСЯ
 ВЧОТИРЬОХ (УЧОТИРЬОХ) —
 В ЧОТИРЬОХ (У ЧОТИРЬОХ)
 Вчотирьох, *присл.* Подорожуємо вчо-
 тирьох.
 В чотирьох, *числ. з прийм.* У чоти-
 рьох садках.
 ВШІСТЕРО і УШІСТЕРО, *присл.*
 ВШИР і УШИР, *присл.*
 ВШІСТЬОХ (УШІСТЬОХ) — В ШІ-
 СТЬОХ (У ШІСТЬОХ)
 Вшістьох, *присл.* Підемо вшістьох.
 В шістьох, *числ. з прийм.* У шістьох
 приміщеннях.
 ВШОСТЕ (УШОСТЕ) — В ШОСТЕ
 (У ШОСТЕ)
 Вшосте, *присл.* Переписувати вшосте.
 В шосте, *числ. з прийм.* Поїхати
 в шосте відрядження.
 ВЩЕНТ *див.* УЩЕНТ
 ВЩЕРТЬ і УЩЕРТЬ, *присл.*
 ВЩИПНУТИ *див.* УЩИПНУТИ
 В'ЮЧИТИ, -чу, -чеш; *нак.* в'юч,
 в'ючмо, в'ючте
 В'ЯЗИ *див.* М'ЯЗИ.
 В'ЯЗАТИ, в'язу [не в'язу], в'язеш;
нак. в'язі, в'язім(о), в'язіть
 В'ЯЗЕНЬ, -зня, *дав.* -зневі, *ор.* -знем
 В'ЯЗЬ¹, -і, *ор.* -ззю, *мн.* -зі, -зей. 1.
 Кріплення у будівництві. Скріплено
 в'яззю. 2. бот. Зав'язь. В'язь огірків.
 3. Вид пивсяма. Писати слов'янською
 в'яззю.

В'ЯЗЬ², -я, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів. Прі-
 сноводна риба. Зловити в'язя.
 В'ЯЧЕСЛАВ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом,
кл. В'ячеславе! Славо! Славу! Слав-
 чичу! [не Славік]. В'ячеславович, -а,
дав. -у, *ор.* -ем; В'ячеславівна, -я [не
 В'ячеславівної], *дав.* -і [не В'ячеславів-
 ній]. У класі два В'ячеслави [не два
 В'ячеслава]. В'ячеславе В'ячеславо-
 вичу! Оксано В'ячеславівно!

Г

Г [ge], *невідм.* Як назва букви вжив.
 у с. р. Велике г. Як назва звука вжив.
 у ч. р. Приголосний г.
 ГААЗЬКИЙ. *Примк.* до Гаага.
 ГАВАНЬ, -і, *ор.* -ню, *род. мн.* -ней.
 ГАДКА, -я, *місц.* (на) -дці, *мн.* гадкі,
род. -док, *дав.* -дкам, але дві гадки,
 сім гадок
 ГАЄЧКА, -я, *місц.* (на) -чці, *мн.*
 гаєчкі, *род.* -чок, *дав.* -чкам, але дві
 гаєчки, п'ять гаєчок
 ГАЗЕТА. Невідміновані назви газет
 належать до жіночого роду. «Таймс»
 опублікувала спортивні новини. Що-
 денна «Юманіте».
 ГАЗЕТНО... Перша частина склад-
 них прикметників, що відповідає за
 значенням слову «газетний». З на-
 ступною частиною завжди пишеться
 через дефіс: газетно-журнальний,
 газетно-ротаційний.
 ГАЗЕТЯР, -а, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*
 -яре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ам
 ГАЗИФІКАЦІЯ, -і, *ор.* -сю
 ГАЗВНИК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у, *мн.*
 -ів, *ів.* Досвідчений газетник [не газо-
 вник].
 ГАЗО... Перша частина складних
 слів, яка відповідає за значенням
 словам «газ, газовий». З наступною
 частиною завжди пишеться разом:
 газобалон, газодвигун, газометр, га-
 зомір, газонісний, газоосвітлення,
 газосховище.

ГАЗОН, -у

ГАЗОНЕПРОНИКНИЙ, -а, -е і

ГАЗОНЕПРОНИКНИЙ

ГАЗОПРОВІД, -воду, місц. (у) -вóді,

мн. -вóдн, -вóдів

ГАЗОПРОВІДНИЙ і ГАЗОПРОВІ-

ДНИЙ, -а, -е

ГАЗОПРОВІДНИК, -а

ГАЇВКА, -в, місц. (на) -вці, мн. -вки,

-вок. Українська народна обрядова пісня; веснянка.

ГАЙ, гаю, ор. гáсм, місц. (у) гáї і (у)

гаю, мн. гаї, гаїв

ГАЙДАМАКА, -в, дав. -ащ, кл. -ако,

мн. -аки, -аків

ГАЙДАМАЦЬКИЙ

ГАЙДАМАЧЧИНА, я

ГАЙДУК, -а, дав. -ові, кл. -уче, мн.

-й, -ів

ГАЙКА, -в, місц. (по) -йці, мн. -йкі,

-йок, але дві гайки, сім гайок

ГАЙКОВИЙ, -а, -е

ГАЙМОРІТ, -у

ГАЙОК, -йкá, дав. -ові і -у, місц. (у)

гайку, мн. -йкі, -йків

ГАК, -а, місц. (на) гаку, мн. гакі,

-ів, але два гаки, п'ять гаків

ГАЛАКТИКА, -в. Як назва зоряної системи пишеться з великої літери.

ГАЛАНТЕРЕЯ, -ї, ор. -сю

ГÁЛАЦ 1. род. -а. Назва міста. Заводи

Галаца. 2. род. -у. Назва області

у Румунії. Промисловість Галацу.

ГÁЛИЦЬКИЙ

ГÁЛИЧ¹, -а, ор. ем, місц. (у) -чі.

Назва міста.

ГÁЛИЧ², -ї, ор. -чю. Збірне до гáльс.

ГАЛИЧАНИ, -ан, мн. (галичанин,

-а, ч.; галичанка, -я, дав. -нці, род.

мн. -нок, ж.)

ГÁЛІСВИЙ

ГÁЛІЙ, -ю, ор. -см

ГАЛІЛЕЙ, -я, ор. -см і ГÁЛІЛЕЙ.

Прізвище.

ГАЛІФЕ, невідм., с. Штани особливого покрою. Сине галіфе.

ГÁЛКА, -в, дав. -лці, мн. гáлки,

-лок, дав. -лкам і галкі, -лók, дав.

-лкам, але дві гáлки, п'ять гáлок

ГÁЛЛИ, -ів, мн. (одн. галл, -а).

Плем'я.

ГÁЛІСЬКИЙ. Прикм. до гáльс.

ГАЛУЗЯ, -я, ор. -ззям, с., збірне.

ГАЛУЗКА, -и, місц. (на) -зці, мн.

-зкі, -зók, але дві галúzки, сім

галúзок.

ГÁЛУЗЬ, -ї, ор. -ззю, мн. -зі, -зей.

Галузь виробництва [не область виробництва].

ГАЛУН. 1. род. -á. Тасьма, нашивка.

Мати купила п'ять метрів галуна.

2. род. -у. Сіль. Для боротьби з густино використовують розчин галуни.

ГАЛУШКА, -в, місц. (у) -шці, мн.

-шкі, -шók, дав. -шкám, але дві галú-

шки, п'ять галушок

ГАЛЧАЧИЙ [не галчиний]. Прикм.

до гáльс.

ГÁЛЬКА, -в, дав. -льці. Ім'я.

ГÁЛЬМО, -á, мн. гáльма, род. гáльм,

але два гáльма. Мірні гáльма [не тормові].

ГАЛЬМУВАТИ, -ую, -уєш; нах.

-уй, -уйте. Гальмувати розвиток

культури.

ГÁЛЬЧИН. Прикм. до Гáлька.

ГАЛЯТÓВСЬКИЙ, -ого і ГÁЛЯТÓ-

ВСЬКИЙ. Прізвище.

ГÁМА -и, ор. -ою. Ужив. у значеннях:

1. Ряд звуків у межах октави, який послідовно зростає або спадає. За стіною... хтось починає грати гаму (Леся Українка).

2. чого, перен. Послідовний ряд якихось однотипних, але відмінних одне від одного предметів, явищ; послідовна зміна яких-небудь явищ. Гама почуттів. Гама барів.

ГАММА... Перша частина складних слів, яка означає стан речовин або зв'язок з гамма-промінням. Пишеться з наступною частиною через дефіс:

гамма-апарат, гамма-залізо, гамма-квант, гамма-промені, гамма-спектр, гамма-терапія, гамма-глобуліни, гамма-функція. Але: гаммаграма, гаммаграфія, бо слова грама, графія

самостійно не вживаються.

ГАМАНЕЦЬ, -ця, *ор.* -нцем, *місц.* (у) -нці. *Шкіряний гаманець [не кошльок].*

ГАМБІТ, -у. Початок шахової партії, в якій білі жертвують пішака або легку фігуру, щоб створити вигідну позицію для нападу.

ГАМБУРГ і **ГАМБУРГІ***, ч., *місц.* (у) -ту (-гу) і (у) -зі. 1. *род.* -а. Назва міста у Німеччині. *Населення Гамбурга (-га)*. 2. *род.* -у. Назва області. *Економіка Гамбургу (-гу)*.

ГАМБУРЗЬКИЙ

ГАМЛЕТ, -а

ГАНДБОЛ, -у. Командна спортивна гра з м'ячем руками. Синонім: ручний м'яч.

ГАНИТИ, -ню, -няш; *нак.* гань, ганьте

ГАННА, -в, *кл.* Ганно! і **АННА**, -и, *кл.* Анно! *Змени.-пестл.:* Ганну́ско! Ганю! Ганну́сенко! Ганну́сечко! Гандю́! Ання́чко! Ню́сю! [не Аня!].

ГАННІБАЛОВА КЛЯТВА. Стійке словосполучення. Перше слово пишеться з великої літери. Вживається на означення твердої рішучості боротися з ким- або чим-небудь.

ГАНУСОВИЙ і **ГАНУСОВИЙ**

ГАНЧІРКА, -в, *місц.* (ва) -рці, *мн.* -ркі, -ркі, але дві ганчірки, п'ять ганчірок. *Суха ганчірка [не тряпка].*

ГАНЬБА, -ї

ГАРАЖ, -а, *ор.* -єм

ГАРАСИМ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.*

Гарасіме! і **ГЕРАСИМ**, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Герасіме! *Змени.-пестл.:* Герасіку! Герасімку!

Гарасішо! Гарасю! [не Гера!]; **Гарасімович** і **Герасімович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Гарасімовича** і **Герасімовича**, -и [не Герасімовича], *дав.* -і [не Герасімовича].

Співають два Герасими [не два Герасима]. Іване Герасімовичу! Ніно Герасіміно!

ГАРЕБА, -ї, *мн.* гәрбя, гәрб, але дві гәрбі

ГАРДІНОВИЙ і **ГАРДІННИЙ**

ГАРДІНОВО-ТЮЛЕВИЙ і **ГАР-**

ДІННО-ТЮЛЕВИЙ

ГАРІБАЛЬДІ, *невідм.*, чі ж. і **ГАРІБАЛЬДІ**. Прізвище.

ГАРМІДЕР, -у. *Великий гармидер [не велика суматоха].* Синоніми: галас, гамір, метушня.

ГАРМОНІЙНИЙ — **ГАРМОНІЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Гармонійний. Злагоджений, милозвучний, стрункий. *Гармонійний розвиток людини. Гармонійні відносини.*

Гармонічний. Ужив. як музичний, математичний та фізичний термін. *Гармонічні коливання. Гармонічний ряд. Гармонічна пропозиція.*

ГАРМОНІЙНО РОЗВИНЕНИЙ і **ГАРМОНІЙНО РОЗВИНУТИЙ**.

Пишуться окремо, бо слово **гармонійно** виступає обставиною способу дії і відповідає на питання як?, а слова **розвинутий** і **розвинутий** є дисприкметниками.

ГАРМОНІЮВАТИ — **ГАРМОНІЮВАТИ**. Збігаються у знач. «бути у відповідності з чим-небудь». *Колір сумки гармоніював із сукнею. Ці кольори гармоніюють між собою.*

Тільки **гармоніювати** вжив. у знач. «створювати акордне супроводження (чи супровід) до якої-небудь мелодії».

Гармоніювати мелодії пісень.

ГАРМОНІЯ, -ї, *ор.* -єю

ГАРНІР, -у

ГАРНІТУР — **ГАРНІТУРА**. Розрізняються значенням.

Гарнітур, -а. Комплект, набір предметів, що служать якійсь меті. *Гарнітур меблів.*

Гарнітура, -и, *стел.* Повний комплект друкарських шрифтів різних накреслень, але однакового за характером малюнка.

ГАРЯЧЕ і **ГАРЯЧЕ**, *присл.*

ГАРЯЧКА, -в, *місц.* (у) -чці. Синонім: температура.

ГАСИТИ, гашу́, гасиш, гасимо, гасите, гасять; *нак.* гасі, гасім(о), гасіть **ГАСЛО**, -а, *мн.* гасла, гасел. Синоніми: заклик, лозунг.

ГАСНУТИ, -ну, -неш; *мин.* гас і гас-
нув, гасла і гаснула, гасля і гаснули
ГАСТРИТ, -у
ГАСТРОЛЁР [*не* гастрольор], -а
ГАСТРОНОМІЯ, -ї, *ор.* -єю
ГАТИТИ, гачу́, гатиш, гатить, га-
тимо, гатите, гатять; *нак.* гати́, гати́-
м(о), гати́ть
ГАТЬ, гати́, *ор.* гатіть
ГВНЁЯ-БІСАУ, Гвнє́і-Біса́у, *ор.*
Гвнє́сю-Біса́у і ГВНЁЯ-БІСАУ*.
Назва країни.
ГВНЁЯ-БІСАУСЬКИЙ і ГВНЁЯ-
БІСАУСЬКИЙ*
ГВОЗДИКОВИЙ — **ГВОЗДИЧ-**
НИЙ. Розрізняються значенням.
Гвоздиковий. Який стосується гвоз-
дики як декоративної рослини з за-
пахними квітами різних кольорів.
Гвоздикове насіння.
Гвоздичний. Який стосується гвоз-
дики як прянощів. *Гвоздичне дерево*.
Гвоздичний запах.
ГДАНСЬК, -а
ГЕБРИДСЬКІ ОСТРОВИ. З великої
літери пишеться лише перше слово.
ГЕГЕМО́НІЯ, -ї, *ор.* -єю
ГЕГЕ́ЛЬ, -я, *ор.* -єм
ГЕГЕ́ЛЬЯНЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві,
ор. -нцем
ГЕГЕ́ЛЬЯНСТВО, -а
ГЕГЕ́ЛЬЯНСЬКИЙ
ГЕЙ-ГЕЙ, *виг.*
ГЕКЗА́МЕТР, -а
ГЕКТА́Р [*не* гектар] -а. *Два гектари*
[*не* два гектара].
ГЕ́ЛІЄВИЙ
ГЕ́ЛІО... Перша частина складних
слів, що відповідає поняттям «сонце,
сонячний». З наступною частиною
завжди пишеться разом: *геліобіоло́-*
гія, геліогеографі́я, геліографі́я, ге-
ліоелектри́чний, геліотерапі́я, геліо-
техні́ка.
ГЕ́ЛІОМЕТР, -а. Оптичний прилад
для вимірювання небесних світел.
ГЕ́ЛІОТРО́П. 1. *род.* -а. Трав'яниста
декоративна рослина з запашихими
квітами, також квіти цієї рослини.

Насіння геліотропа. 2. *род.* -а. Прилад
для вимірювання горизонтальних
кутів. 3. *род.* -а. Порошок для фар-
бування тканин у фіолетовий колір.
4. *род.* -у. Прозорий зеленкуватий
з червоними крапочками мінерал,
що вжив. для виготовлення дрібних
художніх виробів.
ГЕ́ЛЬСІ́НКИ, *невідм.*, с. Назва міста.
Багатолюдне Гельсінкі.
ГЕ́ЛЬСІ́НСЬКИЙ. *Гельсінська угода*.
ГЕН-ГЕН, *присл.* Синоніми: геть-
геть, далёко, дуже далёко, аж там.
ГЕНЕРА́ЛЬНА АСАМБЛЕ́Я ОРГА-
НИ́ЗАЦІ́ ОБ'Є́ДНАНИХ НА́ЦІ́Й
(ООН). Усі слова й аббревіатура
пишуться з великої літери.
ГЕНЕРА́ЛЬНИЙ СЕКРЕТА́Р
ООН. Слово *Генеральний* та аббревіа-
тура ООН пишуться з великої літери.
ГЕНЕТИ́ЧНО СПО́РІ́ДНЕНИЙ.
Пишеться окремо, бо *генетично* ви-
ступає обставиною способу дії і від-
повідає на питання як?
ГЕНІА́ЛЬНИЙ
ГЕ́НІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*
гєнію, мн. -ї, -їв
ГЕННА́ДІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм,
кл. Геннадію! *Зменш.-пестл.*: Гє́нвику!
Гє́ню! [*не* Гєна!]; *Гє́ннаді́йович* [*не*
Гє́ннаді́євич], -а, *дав.* -у, *ор.* -єм;
Гє́ннаді́вна, -и [*не* Гє́ннаді́вної], -ї
[*не* Гє́ннаді́вній]. *Ідуть два Гє́ннаді́ї*
[*не* два Гє́ннаді́я]. *Іві́не Гє́ннаді́йовичу!*
Лідк Гє́ннаді́йово!
ГЕНО́ЦІ́Д, -у. Винищення окре-
мих груп населення за расовими,
національними, релігійними та ін-
шими мотивами.
ГЕ́НРІ, *невідм.*, ч. Одиниця індук-
тивності. *Один гє́нрі*.
ГЕ́НРІ-ГЕ́РЦ, -а, *ор.* -ом
ГЕ́НРІ-ПАСКА́ЛЬ, -я, *ор.* -єм
ГЕНУ́ЗЬКИЙ і ГЕНУ́ЗЬКИЙ*
ГЕ́НУ́Я, Гє́нуї, *ор.* Гє́нуєю і ГЕ́НУ́Я*
ГЕО... Перша частина складних слів,
що відповідає поняттям «земля»,
«земна кора». З наступною частиною
завжди пишеться разом: *геоботані́ка,*

геоботанічний, геогігієна, геодинаміка, геомагнетизм, геомеханіка, геотектоніка, геофізика, геофізичний, геохімічний, геохімія.

ГЕОЛОГО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «геологічний». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, коли складне слово називає підпорядковані одне одному поняття: *геолого-мінералогічний, геолого-промисловий, геолого-технічний*. 2. Разом, коли означає одне поняття: *геологорозвідувальний, геологорозвідка, геологорозвідання, геологорозвідник*.

ГЕРАСИМ *див.* ГАРАСИМ

ГЕРБЬ, -а, *мн.* герби, -ів

ГЕРКУЛЕСІВСЬКИЙ — **ГЕРКУЛЕСОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Геркулесівський. Дуже сильний, міцний (здоров'ям, силою); складний на Геркулеса. *Геркулесівські м'язи. Геркулесівський труд.*

Геркулесовий. Приготовлений із вівсяної крупи. *Геркулесова каша.*

ГЕРКУЛЕСОВІ СТОВПИ. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Ужив. у знач. «крайня точка, межа чого-небудь».

ГЕРЦ, -а, *ор.* -ом. Одніця виміру частоти коливань.

ГЕРЦЕГОВИНА, -и і **ГЕРЦЕГОВІНА**

ГЕРЦОГСТВО

ГЕРЦОГСЬКИЙ [*не герцозький*]

ГЕС, *невідм.*, *ж.* Гідроелектростанція. Пишеться великими літерами. *Каховська ГЕС.*

ГЕТЕ, *невідм.*, *ч.* і *ж.* і **ГЕТЕ**. Прізвище.

ГЕТЕРО... Перша частина складних слів, яка означає різноманітність. З наступною частиною завжди пишеться разом: *гетероатом, гетерогенез, гетероморфізм, гетеросфера, гетерополлярний, гетероциклічний*.

ГЕТО, *невідм.*, *с.* і *мн.* *Негритянське гето. Єврейські гето.*

ГЕТРИ, -ів, *мн.* (*одн.* гетр, -а, *ч.*)

ГЕТЬМАН, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -ань, -анів, але два гетьмани, п'ять гетьманів

ГЕТЬМАНСЬКИЙ [*не гетьманський*]

ГЕТЬ-ЧИСТО, *присл.* Синоніми: зовсім, цілком, повністю, дощенту.

ГИГОТАТИ, -гочу́, -готіш; *нак.* -очі́, -чім(о), -чіть

ГІДКО-БРИДКО, *присл.*

ГИКА́ННЯ *див.* ІКА́ННЯ

ГИКА́ТИ, -а́ю, -а́ш. Ікати.

ГІРКА, -и, *дав.* -рці́, *мн.* гірки, гірок і гиркі, гіро́к, але дві гірки, п'ять гірок

ГІРЛО, -а, *род. мн.* гирл

ГІРЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* гірі́, гир

ГІАЦІНТ. 1. *род.* -а. Декоративна рослина з пахучими квітками. *Листя гіацинта*. 2. *род.* -у. Мінерал. *Прикраса з гіацинту*.

ГІБРАЛТА́Р, -у і **ГІБЛА́РТА́Р***. Назва протоки.

ГІГІЄНО-ДІЄТИ́ЧНИЙ

ГІДРО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням словам «водний, водяний». З наступною частиною пишеться разом: *гідроелектростанція, гідробіологія, гідролітак, гідроавіація, гідроакустика, гідроапаратура; гідроакустичний, гідробіологічний, гідрогіологічний; гідрогіограф, гідрогіофія, гідроелектрометалургія, гідрокаучук, гідрометр, гідрометрія*.

ГІЛКА, -и, *місц.* (на) -ліці́, *мн.* -лкі́, -лók, *дав.* -лкám, але дві гілки, п'ять гілок

ГІЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям і **ГІЛЛЯ́**, -я́, *ор.* -ллям *с.*, *збірне.* *Гілля вишень ... висало просто до кімнати (Смолч).*

ГІЛЛЯ́, -і́, *ор.* -єю́, *ж.* Відросток від стовбура дерева. *Ку-ку! — десь зозуля кує на гіллі (Нехода).*

ГІЛЛЯ́СТИЙ

ГІЛЛЯ́ЧКА, -и, *місц.* (на) -чці́, *мн.* -чкі́, -чók, але дві гіллячки, сім гіллячок

ГІМН, -у

ГІМНАСТЕРКА, [не гімнастьорка],

-я, місц. (у) -рці, мн. -рки, -рок

ГІПЕРТОНІЯ, -ї, ор. -сю [не гіпертонія]. Підвищення кров'яного тиску.

ГІПНОЗ, -у

ГІПОТЕЗА [не гіпотéза], -я. Синоніми: здогад, припущення.

ГІПЮР, -у. І атунок мережива з опуклим візерунком.

ГІРКА, -я, місц. (на) гірці, мн. -рки, -рок. Спускатися з гірки [не з горки].

ГІРКНУТИ, гіркве, гіркнуть; мн. гіркі, гіркнув, гіркла і гіркнула, гіркли і гіркнули

ГІРКОТА́, -ї і ГІРКО́ТА, -я

ГІРКУВА́ТО-СОЛОНІЙ

ГІРНИ́ЦЬКИЙ — ГІРНИ́ЧИЙ.

Розрізняються значенням.

Гірницький. Який стосується гірника,

пов'язаний з ним. Гірничий колектив.

Гірничий край. Гірничі звичаї.

Гірничий. Пов'язаний з вивченням,

видобутком і використанням корисних копалин. Гірничий інститут.

Гірничий комбінат.

ГІРНИ́ЧО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

слову «гірничий». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли складне слово називає підпорядковані одне

одному поняття: гірничодобувний, гірничогеологічний, гірничоексплуатаційний, гірничопромисловий, гірничорозвідувальний, гірничотехнічний. 2.

Через дефіс, коли названі основами поняття не підпорядковані одне

одному: гірничо-буровий, гірничо-металургійний, гірничо-збагачувальний.

ГІРШЕ, присл. Керува́нн я від (за)

кого, чого [не кого, чого]; як (ніж)

хто. Сын пра́нос гірше від (за) батька.

Сын пра́нос гірше, ніж батько.

ГІСТЬ, гостя, дав. гостеві і гостю,

мн. гості, гостей, дав. гостям і гостям,

ор. гостями і гостями (гістьми і гістьми́), місц. (у, ва) гостях і гостях

ГЛАДІ́НЬ — ГЛА́ДЬ. Розрізняються

значенням.

Гладі́нь, -ї, ор. -нню. Рівня, плоска поверхня. Гладі́нь моря.

Гла́дь, -ї, ор. -длю. Вид вишивки. Дівчина добре вишивала простим хрестиком і гладдю.

ГЛА́ЗГО, невідм., с. і ГЛА́ЗГО. Назва міста. Старовинне Глазго (Ілазго). Вулиця Глазго (Ілазго).

ГЛА́НДА, -я, род. мн. гланд [не гландів]

ГЛЕЙ дав. ГЛЕЙ

ГЛЕК, -а, місц. (у) глєці, мн. глєкя, -ів

ГЛИБО́КО, присл..

ГЛИБО́ЧІНЬ, -ї, ор. -нню

ГЛИНОЗЕМ, -у

ГЛІ́НИСТО-ВАПНІ́СТИЙ

ГЛІ́НИСТО-ЩО́ДАНІЙ

ГЛІ́НЯНИЙ — ГЛІ́НЯСТИЙ

(ГЛІ́НИСТИЙ). Розрізняються значенням.

Глі́няний. Який складається або виготовлений з глини. Гліняна круча.

Гліняна піч. Гліняний глечик.

Глі́нястий, рідше глі́нястий. Який

містить у собі глину або має колір глини. Глінясте (глинисте) дно.

Глінясте обличчя.

ГЛОТКОВІ́Й і ГЛОТКО́ВИЙ

ГЛУЗ — ГЛУЗД. Розрізняються

значенням.

Глуз, -у, розм. Насміхання з когось,

з чогось; глузування. Сбличчя в Мишуні було круглясте, губи пухкі,

і саме вони викликали нестерпні глузи

дівчат (Яновський).

Глузд, -у, розм. Розум, розумний

зміст чогось; смисл. Скажіть, навіщо

втікати нам тепер? Який в тім

глузд? (Леся Українка).

ГЛУЗУВА́ТИ. Керува́нн я:

з кого-чого. Хай сміються з нас,

глузують — нам байдуже, бо за-

мовкнуть, як почують слово дуже

(Рильський).

ГЛУМИ́ТИСЯ. Керува́нн я:

з кого-чого у знач. «насміхатися».

Глумитися з хлопця.

ГЛУХА́Р, -я́, дав. -тві, ор. -ём, кл.

-я́рю, мн. -ї, -ів, дав. -їм

ГЛЯДАЧ {не глядач}, -а, дав. -єві, ор. -єм, кл. -ачу, мн. -і, -ів
ГЛЯНЕЦЬ, -нцо, ор. -нцем
ГЛЯНСОВИЙ і **ГЛЯНЦЕВИЙ**
ГНАТИ, жену, женеш, женемо, женете, женуть
ГНИТИ і **ГНИСТИ**, гнию, гниєш, гниємо, гниєте, гниють; мн. гнив, гниліа, гнило, гнилі
ГНІВИТИ, гнівлю, -віш, -віть, -вимо, -віте, -влять; *нак.* не гнівй, не гнівім(о), не гнівійть
ГНІВЛИВИЙ — **ГНІВНИЙ**. Розрізняються значенням.
Гнівливий. Схильний до гніву. *Гнівливий чоловік. Гнівлива жінка.*
Гнівний. Пройнятий гнівом. *Гнівний виступ. Гнівна відповідь. Гнівне слово.*
ГНІЗДИТИСЯ, гніздяться, гніздяться, і гніздяться, гніздяться
ГНІЗДО, -а, місц. (у) -зді, мн. гнізда, гнізд, але два гнізда
ГНІЙ, гною, місц. (у) гною, мн. гноі, -ів.
ГНІГ див. ГНІГ
ГНОБИТИ, -блю, гнобиш, гноблять
ГНОБИТИ, гною, гнобиш, гноїмо, гноїте, гноїть
ГНУТИ, гну, гнеш, гнемо, гнете; *нак.* гня, гнім(о), гніть
ГОБИ, *невідм., ж.* Назва пустелі. *Піщана Гоби.*
ГОВІРКИЙ — **ГОВІРКОВИЙ**. Розрізняються значенням.
Говіркий. Охочий до розмов; балакучий. *Всю дорогу був такий говіркий та веселий, бубонів, як міський дзвін, а тут ніби води в рот набрав (Марко Вовчок).*
Говірковий. Який стосується говірки як різновиду загальнонародної мови, поширеного на невеликій території. *Говіркова лексика. Говіркові елементи.*
ГОВОРІТИ, -ворію, -воріш, -ворять; *нак.* -вори, -ворім(о), -воріть. *Говорити англійською (німецькою) мовою або по-англійськи, по-німець-*

кому. Неправильним є вислів *говорити на англійській (німецькій) мові*.
ГОДИНА, -и, мн. -и, -ів. Вживається із займенником *котра година?* {не скільки годин?} Відповідають: *восьма (десята, сімнадцята) година [не вісім (десять, сімнадцять) годин], о дев'ятнадцятій годині [не у дев'ятнадцять годин], друга година тридцять хвилин, друга тридцять, пів на третю [не пів до третьої], за п'ятнадцять третя [не без п'ятнадцяти три чи третя], десять на третю [не десять по другій].*
ГОДИНА-ДВІ. Пишеться через дефіс, бо поєднання слів вказує на близькість.
ГОДИННИКОВИЙ
ГОДІ, присл. *Годі кричати [не хватить кричати].* Синоніми: *досять, вистачить, буде.*
ГОДІВНИЦЯ — **ГОДУВАЛЬНИЦЯ**. Розрізняються значенням.
Годівниця, -і, ор. -єю. Привстрій, куди кладуть корм для птахів. *Учні змайстрували годівницю [не кормушку].*
Годувальниця, -і, ор. -єю. 1. Жінка, яка годує грудьми дитину. 2. Жінка, яка утримує або доглядає когось.
ГОЇТИ, гою, гоїш, гоїмо, гоїте, гоїть
ГОЇТИСЯ, гоїться, гоїться
ГОЙДАЛКА, -и, місц. (на) -ліці, мн. -лки, -лок. *Нова гойдалка [не качеля].*
ГОЛІТИСЯ, -ліося, -липша; *нак.* -ліся, -літься
ГОЛІВКА — **ГОЛІВКА**. Розрізняються значенням.
Голівка, -и, місц. (на) -івці, мн. -вк, -вок. *Змени.-пестл.* до голови у знач. «частина тіла людини або тварини, в якій міститься мозок». *Гладити по голівці.*
Голівка, -и, місц. (по) -івці, мн. -овк, -овок, але дві голівки, п'ять голівок. Ужив. у значеннях: 1. Кулясте чи довгасте суцвіття або кулястий плід окремих рослин на кінці стебла. *Головка капусти.* 2. Заокруг-

лене потовщення кінцевої частини чого-небудь. *Головка цвяха*. 3. Частище *мн. головки*. Передня частина чобота, що покриває пальці і верх ступні. *Пришити головки до халля*.

ГОЛІРУЧ і **ГОЛІРУЧ**, присл. Св-ноніме: голими рукама, без зброї.

ГОЛКА-РІБА, голки-ріби

ГОЛЛАНДІЯ, -ї, ор. -єю

ГОЛЛАНДСЬКИЙ

ГОЛЛАНДИЦ, -ів, *мн. (одн. голландець, -ця, ор. -цею, ч.; голландка, -и, дав. -дці, род. мн. -док, ж.)*

ГОЛІБЛЯ, -і, ор. -єю, род. *мн. -лібель*

ГОЛОВА, -ї, *мн. голови*, але дві головї, голів, *дав. головам, місц. (на) головах*, але (в) головáх (про місце, куди кладуть голову). З великої літери слово пишеться як назва найвищої урядової посади. *Голова Верховної Ради України*.

ГОЛІВКА див. **ГОЛІВКА**

ГОЛОВНИЙ — **ОСНОВНИЙ**. Збігаються у знач. «найважливіший, найсуттєвіший». *Головна (основна) тема. Головне (основне) завдання. Головний (основний) зміст*.

Тільки *головний* ужив. у значеннях:

1. Який перебуває у центрі чогось.

Головний вхід. Головний корпус. Головна вулиця.

2. Який охоплює що-небудь, старший над кимсь.

Головне управління. Головний лікар.

3. Який рухається попереду когось, чогось; передній.

Головна автомашина. Головний загін.

ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧ, а, *дав. -єві, ор. -ем, кл. -у, мн. -ї, -ів*. Керування: чого [не чим].

Головнокомандувач армії. Слід уникати нехарактерної для української мови форми *головнокомандуючий*.

ГОЛУБ, -а, *дав. -ові і -у, ор. -ом, кл. голубе, мн. -ї, -ів*, але два голуби, п'ять голубів

ГОЛУБКА, -и, *дав. -бці, ор. -ою, кл. голубко, мн. -бки, -бок*

ГОЛЬФ. 1. *род. -а*. *Свєтр. В'язання гольфа*. 2. *род. -у*. *Спортивна гра. Змагання з гольфу*.

ГОЛЬФСТРІМ, -у і **ІЛЬФСТРІМ**

ГОНЕЦЬ, гінця, *дав. -нцєві, ор. -нцєм, кл. гінпро і гінче, мн. -ї, -ів*

і **ГІНЕЦЬ**

ГОНЧАР, -я, *дав. -єві, ор. -єм, кл. -арю, мн. -ї, -ів, дав. -ям* (загальна назва) і **ГОНЧАР**, -я, *дав. -ові, ор. -ом, кл. -аре, мн. -ї, -ів, дав. -ам* (власна назва).

ГОНЧАРНИЙ — **ГОНЧАРСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Гончарний. Який стосується гончарства — виготовлення глиняних виробів. *Гончарна майстерня. Гончарне виробництво*.

Гончарський. Який стосується гончаря, належить йому. *У селі живе багато гончарських родин. Гончарський талант*.

ГОРА, -ї, *знах. гору, кл. гору, мн. гори, гір, дав. гóрам, ор. за гóрамя, але дві гóри*. Прикладки до слова *гора*, виражені відмінюваними іменниками, звичайно не узгоджуються з цими словами. *Біля гори Казбек*. Узгодження буває тоді, коли прикладка виступає в ж. р. *На горі Говерлі*.

ГОРБ, -я, *дав. -ові і -у, ор. -ом, місц. (на) горбі, кл. горбе, мн. -ї, -ів*

ГОРБАЧ, -я, *дав. -єві, ор. -єм, кл. -ачу, мн. -ї, -ів*

ГОРДИТИСЯ, -джуся, -дишся, -діться, -димось, -дїтєся, -дїтєся; *нак. -дїсь, -дїм(о)ся, -дїтєся*. Керування: ким, чим. *Гордиться синами. Гордиться успіхами*.

ГОРДІВ ВУЗОЛ. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

Ужив. тоді, коли йдеться про заплутані питання, про складне переплетення обставин.

ГОРДУВАТИ. Керування: ким, чим у знач. «ставитись до когось, чогось зневажливо». *Чого ти мною гордуєси, чому ти слів моїх не чуєси*.

коли тобі вклоняюсь я? (Павличко).
ГОРЕЛЬЄФ *див.* **БАРЕЛЬЄФ**
ГОРІЦВІТ, -у
ГОРІЩЕ, -а, *ор.* -ем, *місц.* (на)
 -йші, *мн.* -йща, -йш. *Вилізти на*
горіще [не на чердак].
ГОРІЩИЦЬ і **ГОРІЛИЦЬ**, *присл.* Ся-
 новими: *навізнак, навізнаки, горічерева.*
ГОРОБЕЦЬ, -бця́, *дав.* -бцєві і
 -бцо́, *ор.* -бцєм, *кл.* горобче, *мн.*
 -бці, -бців
ГОРОДНИЙ, -я, -є
ГОРТАТИ, -аю, -аєш; *нак.* -аї, -аї-
 мо, -аїте. *Перегортати сторінки,*
листки і т. ін. Гортати книжку [не
листати книжку].
ГОРЩИК, -а, *дав.* -ові і -у, *місц.* (у)
 -ку, *мн.* -и, -ів
ГОРШОК, горішка́, *дав.* -шкови́ і
 -шку, *місц.* (у), горшкú, *мн.* -шкі,
 -шків
ГОСПІТАЛЬ *див.* **ШПИТАЛЬ**
ГОСПОДА́Р, -я, *дав.* -єві, *ор.* -ем,
кл. -одарю, *мн.* -одарі, -одарів, *дав.*
 -одарям
ГОСПОДА́РСЬКИЙ — **ГОСПО-**
ДА́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.
Господарський. Який стосується гос-
 подаря, пов'язаний з ним. *Госпо-*
дарські турботи. Господарська наука.
Господарський. Який стосується гос-
 подарства, пов'язаний з ним. *Гос-*
подарський механізм. Господарські
кадри.
ГОСПО́ДНИЙ, -я, -є. *Господня волл.*
Господня кара.
ГОСПО́ДЬ, Господа́, *дав.* -єві і -у,
ор. -ом, *кл.* Господя. Одна з назв
 Бога у християн. Пишеться з великої
 літери. *Господь (його) знає. Господь*
з тобою. Хай Господь милує. Спаси
Господи [не упася Господь].
ГОТЕ́ЛЬ, -ю, *ор.* -єм. *Новий готель*
[не нова гостиниця].
ГОТУВА́ТИ [*не* готівити], -ую,
 -уєш; *нак.* -уї, -уїмо, -уїте
ГРА, гри, *ор.* грю́, *мн.* ігря, ігор,
дав. іграм. *Олімпійські ігри.*

ГРАБ, -а, *мн.* -ї, -ів, але два гра́би,
 п'ять гра́бів
ГРАБЛІ́, -блів і -абель, *дав.* -блям, *мн.*
ГРАВЕ́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.*
 -єре, *мн.* -и, -ів
ГРАД, -у
ГРАДОВИ́Й, -а́, -е́
ГРАМ, -а, *род. мн.* -ів [*не* грам]
ГРАМ... Перша невідмінювана час-
 тина складних слів. З наступною
 частиною пишеться через дефіс:
грам-атом, грам-еквівалент, грам-
ма́са, грам-молекула, грам-рентге́н,
грам-сі́ла.
ГРАМА́ТИКО-СЕМАНТИ́ЧНИЙ
ГРАМАТИ́ЧНО ПРА́ВИЛЬНИЙ
ГРАНА́Т. 1. *род.* -а. Плодове дерево;
 квіти або плід цієї рослини. *Квіти*
граната. Сік граната. 2. *род.* -а.
 Напівкоштовний камінь. *Колір гра-*
ната. 3. *род.* -у. Назва мінералу класу
 силікатів. *Кристал гранату.*
ГРАНА́ТНИЙ — **ГРАНА́ТОВИЙ**.
 Розрізняються значенням.
Гранатний. Який стосується грана-
 та — розривного сваряда. *Гранатні*
набої.
Гранатовий. 1. Який стосується гра-
 вата — дерева. *Гранатове дерево.*
Гранатовий сік. 2. Зроблений з гра-
 вата, напівкоштовного каменя, при-
 крашений гранатами. *Гранатовий*
браслет (перстень).
ГРАНІ́ЧНО-МІНІМА́ЛЬНИЙ
ГРАНІ́Т, -у
ГРАНІ́ТНО-МАРМУРО́ВИЙ
ГРАНЬ, -і, *ор.* -ню, *род. мн.* -ней
ГРА́ТИ¹ *див.* **ІРА́ТИ**
ГРА́ТИ² *див.* **ВІДІГРАВА́ТИ**
ГРАФА́, -ї, *мн.* гра́фи, граф, але дві
 гра́фи
ГРАФІ́Н [*не* графів], -а
ГРАФІ́ТНИЙ — **ГРАФІ́ТОВИЙ**.
 Збігаються у знач. «виготовлений,
 зроблений з графіту». *Графітний*
(графітовий) виріб.
 Тільки *графітовий* вжив. у знач. «який
 складається з графіту». *Графітові*
породи. Графітові родовища.

ГРАФІТИ, *невідм., мн.* Стародавні написи й малюнки, зроблені гострим предметами на стінах споруд, посудинах тощо. *Київські графіти.*

ГРЕБУВАТИ. Керуванн^я: *ким, чим [не кого, що]. — Не всі це, значить, гребують нашим ремеслом, не перевелос^я чабанське порідд^я (Гончар).*

ГРЕЙПФРУТ, -а. Плодове дерево; плід цієї рослини.

ГРЕКИ, -ів, *мн. (одн. грек, -а, ч.; грек^{ія}, -і, ор. -єю, род. мн. -ів^ь, ж.)*

ГРЕКО... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться через дефіс: *греко-католик, греко-католицький, греко-латинський, греко-православний. Але: грекомовний.*

ГРЕНЛАНДІЯ, -і, *ор. -єю і ГРЕНЛАНДІЯ**

ГРИВНА, -в, *ор. -ою, мн. -я, -вн.* Прикраса.

ГРИВНЯ, -і, *ор. -єю, мн. -і, -вн^ь.* Грушова одиниця.

ГРИГІР, *розм. ГРИГОР*, -гора, *дав. -ові, ор. -ом, кл. Григоре! і ГРИГОРІЙ*, -я, *дав. -єві, ор. -єм, кл. Григорію! Змениш-пестл^ь: Гріню! Грішко! [не Гриша!]; Грибрович, -а, дав. -у, ор. -єм (від Григ^ір) і рідше Гриб^ірович [не Григорієвич] (від Григор^ій); Гриб^іриана, -я [не Григорівної], дав. -і [не Григорівній] (від Григ^ір) і рідше Гриб^іріана [не Григорієвна] (від Григор^ій). Слівають два Григори (Григор^ій) [не два Григора (Григор^ія)]. Іване Гриб^іровичу! Маріє Гриб^іріано!*

ГРИЗТИ, -з^у, -зеш, -зем^о, -зет^е; *нак.* гриз^і, гриз^іть

ГРИНВІЦЬКИЙ. *Прикм. до Грин^іч.*

ГРИНВІЧ, -а, *ор. -єм. За Грин^ічем [не по Грин^ічу].*

ГРИП, -у. *Захворіти на грип [не грипом].*

ГРІБ, гробу, *місц. (у) гроб^і, мн. -ів, -ів, але два гроб^я, п'ять гроб^{ів}*

ГРІНЧЕНКО, -а, *дав. -ові, ор. -ом.* Жіноче прізвище не відмінюється.

ГРІХ, -а, *дав. -ові, місц. (у) гріх^у, мн. -ів, -ів. Узяти гріх на душу. Слукотувати гріхи.*

ГРОЗА, -я, *мн. гроб^з, гроз, але дві грози*

ГРОЗИТИ, -ож^у, -озіш, -озіть, -озим^о, -озит^е, -озіть

ГРОЗЯЧИ, *дісприсл.*

ГРОМАДСЬКИЙ — **ГРОМАДЯНСЬКИЙ**. Розрізняються значенням. **Громадський** [не громадський]. Який стосується суспільства, громади чи окремого колективу; який відбувається в суспільстві (громаді, колективі) або пов'язаний з суспільно корисною діяльністю. *Громадські організації. Громадський будинок. Громадська думка.*

Громадянський. Який стосується громадянина як члена суспільства, властивий йому. *Громадянський обов'язок. Громадянська мужність.*

ГРОМАДСЬКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «громадський». З наступною частиною пишеться через дефіс: *громадсько-політичний, громадсько-просвітницький.*

ГРОМАДЯНИН, -а, *дав. -ові, кл. -є, мн. -янн, -ян*

ГРОШОВІЙ і **ГРОШЕВИЙ**

ГРОШ, -ей, *дав. -ам, ор. гріш^{ья} і гріш^яма, місц. (на) грішах, мн. Дрібні грош [не мелоч].*

ГРУДИ, грудей, *дав. г^руд^ям, ор. г^руд^ьм^й, місц. (у) г^руд^ях, мн.*

ГРУДЬ, г^руді, але від (до, з) г^руді, *ор. г^руд^ю, місц. (на) г^руді, мн. г^руді, г^рудей*

ГРУЗІНИ, -ів, *мн. (одн. грузин, -а, ч.; грузинка, -я, дав. -вці, род. мн. -нок, ж.) Два грузини [не два грузина].*

ГРУША, -і, *ор. -єю, мн. -і, груш*

ГРУШЕВИЙ

ГРУШКА, -я, *місц. (на) -ш^пі, мн. -ш^кі, -ш^{ок}, дав. -ш^кам, але дві грушки, сім грушок*

ГРУШОПОДІБНИЙ

ГУ-ГУ-ГУ, *виг.*

ГУАШ, -і, *ор.* -шпо, *ж.* Зелена гуаш.

ГУБА́, -й, *дав.* -і, *знах.* губу і губу́, *ор.* -юо, *мн.* губи, губ і губів, *дав.* губам

ГУБИ́ЩЕ, -а, *ор.* -ем, *с.* Велике губище.

ГУ́БНО-ГУ́БНИЙ

ГУ́БНО-ЗУ́БНИЙ

ГУМА́НІЗМ — ГУМА́ННІСТЬ.

Розрізняються значенням.

Гумані́зм, -у, *ч.* 1. Ідейна течія епохи Відродження, яка утверджувала право людини на земне щастя. *Французький гуманізм.* 2. Світогляд, проіннятий любов'ю до людини, піклуванням про її благо, повагою до її гідності. *Ідеали гуманізму.*

Гумані́вність, -ності, *ор.* -вістю. Людяність. *Гумані́вність лікаря. Гумані́вність вихователя.*

ГУМА́ННИЙ — ГУМА́НІСТИ́ЧНИЙ — ГУМА́НТА́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Гума́нний. Людяний у своїх діях і ставленні до інших людей. *Гуманна людина. Гуманні принципи.*

Гума́ністичний. Прикм. до гумані́зм і гумані́вність. *Гуманістичний твір. Гуманістичні ідеали. Гуманістичні переконання.*

Гума́нітарний. Пов'язаний зі спеціальними науками, що вивчають людину та її культуру; матеріальний, благодійний. *Гуманітарний факультет. Гуманітарні дисципліни. Гуманітарна допомога.*

ГУ́НИ, -ів, *мн.* (*одн.* гун, -а, *ч.*).

Кочові племена Центральної Азії.

ГУ́НСЬКИЙ

ГУРКО́ТАТИ, -кочу́, -кочеш, -коче́, -коче́мо, -кочете́, -кочуть; *нак.* -кочі́, -кочі́м(о), -кочі́ть і ГУРКО́ТИТИ, -кочу́, -коті́ш, -коті́ть, -коті́мо, -коті́те, -коті́ть; *нак.* -коті́, -коті́м(о), -коті́ть

ГУРКО́ТЛИВИЙ і ГУРКО́ТЛИВИЙ

ГУРМА́Н [*не* гурман], -а, *дав.* -ові, *кл.* -áne, *мн.* -áни, -áнів. Той, хто любить, цінує вишукані страви.

ГУ́РТ, -у, *місц.* (у) -і, *мн.* -й, -ів

ГУ́РТО́ЖИТОК, -тку

ГУ́СЕНИ́ЧНИЙ

ГУ́СЕНІ́Я, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т

ГУ́СИ, -е́й, *дав.* гу́сям, *ор.* гусьмі́я, *місц.* (на) гу́сях, *мн.*

ГУ́СІ́НЬ, -еві, *ор.* -і́нню

ГУ́СКА, -в, *дав.* -сці́, *мн.* гу́ски, гу́сок, *дав.* гу́скам

ГУ́СЛА, -сел, *дав.* -слам, *мн.*

ГУ́СЛЯ́Р, -а́, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -а́м

ГУ́СНУТИ, гу́сне, гу́снуть; *мин.* гус і гусну́в, гу́сла і гусну́ла, гу́сли і гусну́ли

ГУ́СТІ́Й, гуду́, гуде́ш, гудемо́, гудете́; *мин.* гув, гула́, гуло́, гулі́; *нак.* гуді́, гуді́ть

ГУ́СТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «густий». З наступною частиною слово пишеться: 1. Через дефіс, коли означає відтінок кольору: *гу́сто-зелений, гу́сто-червоний, гу́сто-фіолетовий.* 2. Okремо, коли виступає прислівником та членом речення і відповідає на питання як?: *гу́сто розстелений, гу́сто замішаний.*

3. Разом, коли підпорядковані одне одному поняття: *густоли́стий, густошкі́рний, густоросту́чий.*

ГУ́СЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* гуся́м, *мн.* -я́та, -я́т

ГУ́СЯ́ЧИЙ [*не* гусиний]. *Гуся́че м'ясо. Гуся́че пір'я.*

ГУ́ЦУ́Л [*не* гуцул], -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -в, -ів

ГУ́ЦУ́ЛКА [*не* гуцулка], -в, *дав.* -лі́, *кл.* -лко, *мн.* -лки, -лок

ГУ́ЩА, -і, *ор.* -юо

ГЮ́ГО, *невідм.*, *ч.* і *ж.* Прізвище.

Г

Г [ge], *невідм.* Як назва літери вживається у *с. р.* Друковане г. Як назва звука вживається у *ч. р.* Задньолзиковий г.

Буква г здавна використовувалася в українській мові для передачі звука [g] у словах іншомовного походження. Уперше вжив її Мелетій Смотрицький у своїй «Граматичі» 1619 р. Проте українська мова, запозичуючи іншомовні слова, завжди намагалася пристосувати їх до своєї фонетичної системи. Це стосується й чужого звука [g], який вона у багатьох випадках передавала українським г (*борг, вага, ланцюг, цегла* та ін.). Ця тенденція виразно позначилася передусім на центральних говорах України, а в західній її частині під польським впливом прищепилася вимова звука [g] у запозичених словах. Правописна конференція, що відбулася в Харкові 1927 р., спробувала погодити дві традиції в передачі чужого [g]. Згідно з «Українським правописом» 1928 р., у словах латинського походження, а також у новозапозичених словах із західноєвропейських мов треба писати букву г, а в словах грецького походження, а також давно запозичених і вже зукраїнізованих — літеру г. Цим правописом і сьогодні користуються українці в діаспорі. В Україні 1933 року вийшла нова редакція правопису, з якого літеру г вилучили, бо її не було в російській абетці. Тільки з проголошенням незалежності Української держави в третьому виданні «Українського правопису» (1990 р.) відновлено вживання літери г. За чинним нині правописом її треба писати лише в тих давнозапозичених і зукраїнізованих словах, у яких усталилася вимова звука [g]. У решті іншомовних запозичень етимологіч-

ний [g] передаємо через літеру г, бо така вимова характерна для більшої частини українських земель.

У власних назвах допускається паралельна вимова і паралельне написання: Гете і Гете, Гібралтар і Гібралтар.

Г АВА, -н, *род. мн. тав. Гав (тави) ловити.*

Г АВЕНЯ, -я́ти, *дав. -я́ті, ор. -я́м, мн. -я́та, -я́т*

Г АВДЕАМУС. Назва студентського гімну.

Г АЗДА, -н, *мн. га́здя, газд*

Г АЗДІНЯ, -і, *мн. -я́ні, -я́ні*

Г АЗДІВСТВО, -а

Г АЗДІВСЬКИЙ

Г АЗДУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш

Г АЛАГАН, -а і ГАЛАГАН. Прізвище.

Г АЛЛІ́Й, -я, *ор. -єм і ГАЛЛІ́Й.* Прізвище.

Г АЛА-КОНЦЕ́РТ, -у. Заключний святковий концерт.

Г АЛЯТОВСЬКИЙ і ГАЛЯТОВСЬКИЙ. Прізвище.

Г АНДЖ, -джу, *ор. -джем, ч.*

Г АНДУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш

Г АНОК, -нку, *мн. -нки, -нків*

Г АРІБА́ЛЬДІ, *невідм., ч. і ж. і ГА-РІБА́ЛЬДІ.* Прізвище.

Г АТУНОК, -нку, *мн. -нки, -нків*

Г ВАЛТ, -у

Г ВАЛТІВНИ́К, -а́

Г ВАЛТОМ, *присл.* Синоніми: гвалтовно, сілою, прімусом.

Г ВАЛТУВА́ННЯ, -я, *ор. -ня́м*

Г ВАЛТУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш

Г Е́АТИ, -ає, -ають і Г Е́ЕКАТИ

Г Е́ЕНУТИ, -ає

Г Е́ЕОТА́ТИ, -о́че, -о́чуть, Г Е́ЕОТА́ТИ, -о́че, -о́чуть і Г Е́ЕОТІ́ТИ, -я́ть, -я́ть

Г Е́ДЗАТИ́СЯ і Г Е́ДЗКАТИ́СЯ, -ється

Г Е́ДЗЬ, -дзя, *ор. -дзем, мн. -дзі, -дзів*

Г Е́ЛІПТ, -готу

Г Е́ЛІОТУ́Н, -а́, *мн. -а́, -ів*

ГЕРІОТАТИ, -оче, -очуть і ГЕРІОТІТИ, -отіть, -отять

ГЕТЕ і ГЕТЕ, *невідм.*, ч. і ж. Прізвисьце.

ГІРЛИГА, -ігн, *дав.* -ізі, *мн.* -ігн, -іг, ж. Ціпок, яким користуються пастухи і старі люди.

ГЛЕЙ — ГЛЕЙ. Розрізняються значенням.

Глей, -ею, *ор.* -еєм. Вишневий клей.

Глей, -ею, *ор.* -еєм. Глина, мул.

ГНГ — ГНГ. Розрізняються значенням.

Гніт, гніота, *мн.* гноті, -ів. Стрічка в газовій лампі.

Гніт. 1. *род.* -а. Важкий предмет, що кладеться на що-небудь для постійного тиснення; *прес.* Камінь для гніта. 2. *род.* -у. Утиск, пригноблення, тягар. *Визволення з-під гніту.*

ГНОТОВІЙ, -а, -е

ГОБЕЛЬ-МОБЕЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Сирій жовток яйця, розтертий із цукром.

ГОНТ -у, *мн.* -в, -ів, ч. і ГОНТА, -и, *род.* *мн.* гонт, ж. Покрівельний матеріал.

ГРАН-ПРІ, *невідм.*, с. Найвища нагорода, що її встановлюють на деяких музичних конкурсах, кінофестивалях, виставках. *Вишукане гран-прі.*

ГАСУВАТИ, -ую, -уєш. Витоптувати (копитами) землю.

ГРАТИ — ГРАТИ. Розрізняються значенням.

Гра́ти, грат і гратів, *мн.*, *ім.* Грати на вікнах.

Гра́ти, -аю, -аєш, *діссл.* Грати на скрипці.

ГРАТЧАСТИЙ

ГРІЧНИЙ

ГРІЧНИСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ГРІЧНО, *присл.* Синоніми: ввічливо, чемво.

ГРОГ, грóгу. Напій.

ГРИНДЖОЛИ, -джол, *мн.* Сани.

ГРУНТ, -у, *мн.* -ів, -ів

ГУДЗ, -дза, *ор.* -дзом, місц. (на)

гудзі, *мн.* гудзя, -дзів, *дав.* -дзам і ГУДЗЬ, -дзя, *ор.* -дзем, *мн.* -дзі, -дзів.

ГУДЗЬ, -дзя, *ор.* -дзем. Прізвисьце. Жіноче прізвисьце не відмінюється.

ГУДЗИК, -а, *мн.* -и, -ів

ГУДЗУВАТИЙ

ГУЛЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* гүлі, гүль

ГУЛЯСТИЙ

ГУМА, -в, *род.* *мн.* гум. Виготовлення гуми (не резини).

ГУМКА, -и, місц. (на) -міці, *род.* *мн.* -мок. *Стирати гумкою (не резинкою).*

ГУМОВИЙ. Гумові чоботи (не резинові чоботи).

Д

Д [де], *невідм.* Як назва літера вжив. у с.р. Початкове д. Як назва звука вжив. у ч.р. *Приголосний д.*

ДАВАТИ, даю, даєш, даємо, даєте, дають; *нак.* давай, даваймо, давайте

ДАВАТИ, -авіо, -авіш

ДАВНІЙ *див.* СТАРІЙ

ДАВНОМИНУЛИЙ

ДАВНООЧІКУВАНИЙ

ДАВНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКИЙ

ДАКТИЛЕ-ХОРЕГЧНИЙ

ДАКТИЛОГРАФІЯ, -і, *ор.* -ею

ДАКТИЛОСКОПІЯ, -ї, *ор.* -ею

ДАЛЕБІ, *незм.*, *розм.* Синоніми: бігме, справді, дійсно.

ДАЛЕКОГЛЯДНИЙ

ДАЛЕКО-ДАЛЕКО, *присл.*

ДАЛЕКОЗОРІЙ

ДАЛЕКОСХІДНИЙ

ДАЛЕКОСЯЖНИЙ

ДАЛЕЧ, -і, *ор.* -чю і ДАЛЕЧІНЬ,

-і, *ор.* -ню

ДАЛІ — ДАЛЬШЕ

Далі, *присл.* Вищий ступінь до даліко. Продовжуючи почате. *Іду далі. Далі буде (не даліше буде).*

Дальше, *примк.*, с. (ч. дальший, ж. дальша). *Дальше просування вперед.*

Дальше формування [не дальніше формування].

ДАЛЬ, -і, ор. -ллю, мн. -лі, -лей

ДАЛЬНИЙ, -я, -с

ДАЛЬШЕ див. ДАЛИ

ДАМОКЛІВ МЕЧ, дамोकлового меча. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Небезпека, яка постійно комусь загрожує. *Дехто вважає, що атомна енергетика перетворилася на дамоклів меч України.*

ДАНО, незм.

ДАНСИНГ, -у. Танцювальний зал або майданчик. *Дансінг у кафе [не танцювальний дансінг].*

ДАР, -у, мн. -й, -ів

ДАРДАНЕЛЛИ, -неллі і -неллів, мн. Назва протоки.

ДАРЄМНО і розм. ДАРЄМНЕ [не даром], присл. Синоніми: марно, без потреби, безкоштовно, безплатно.

ДАРМА ЩО. Синоніми: незважаючи на те, що; байдуже, що; нічого, що.

ДАТА, -и. У датах, що передаються словами, порядковий числівник може стояти або в наз., або в род. відм.

Дев'яте січня (дев'ятого січня). Тільки у формі наз. відм. числівник виступає: 1. Коли після названня дати безпосередньо йде опис цього дня або подій, які сталися. *Перше вересня! Як його чекали з нетерпінням!* 2. У назвах святкових дат. *Перше травня.*

ДАТИ, дам, дасі, дасть, дамó, дастé, дадуть; мн. дав, дала́, далó, дали́; нар. дай, даймо, дайте

ДАХ, -у, місц. (на) даху і (на) дасі, мн. -й, -ів. *Новий дах [не нова криша].*

ДБАТИ — ПІКЛУВАТИСЯ — ТУРБУВАТИСЯ. Розрізняються значенням.

Дба́ти. К е р у в а н н я: *про кого — що.* Виявляти старання, турботу, увагу. *Дбати про підвищення якості виробів.*

Піклува́тися. К е р у в а н н я: *про кого-що і ким-чим.* Виявляти особливу турботу про когось, щось, опі-

куватися (здебільшого йдеться про дітей, старих, хворих). *Піклуватися про сина. Піклуватися матір'ю.*

Турбува́тися. К е р у в а н н я: *про кого-що.* Непокоїтися, хвилюватися, тривожитися. *Не турбуйся про мене, мамо!*

ДВА — ДВОЄ — ПА́РА. Збігаються у значенні «кількість із двох одиниць», але розрізняються сполучуваністю.

Збірний числ. дво́є сполучається з обмеженою кількістю іменників, зокрема: 1. З іменниками ч. і спільного роду, які позначають осіб чоловічої статі: *двоє школярів, двоє суддів.* 2. З іменниками ч.р., які позначають назви тварин і птахів: *двоє коней, двоє орлів.* 3. З іменниками IV відмінни: *двоє телят, двоє хлоп'ят.* 4. З іменниками, що мають лише множину: *двоє воріт, двоє ножниць.* 5. З іменниками, що означають парні поняття: *двоє чобіт, двоє крил.* 6. З особовими займенниками мн, ви, вони у формі род. мн.: *двоє їх у мене.* 7. З іменниками, що мають в однині і множині різні основи: *двоє дітей, двоє курей.*

Збірні числівники не можуть входити до складених, тому при поєднанні складених числівників, які закінчуються на два, з множинними іменниками та іменниками IV відм. типу теля, лоша, курча використовують лічильні слова голова, штука, шара, шраміряк, оди́нці: *двадцять дві пари окулярів, п'ятдесят дві голови телят.* Ненормативним є словосполучення *двадцять двоє окулярів.* У формах непрямих відмінків лічильні слова зникають.

Два, дво́х, дав. двом, знах. два і дво́х, ор. двома́, місц. (на) дво́х. К е р у в а н н я: з числівником два (як і три, чоти́ри) іменники вживаються у формі наз. відм. мн.: *два приймачі, два фахівці [не два фахівця, не два приймача].*

Іменник з числівником два у формі наз. мн. наголошується так, як у непрямих відмінках однини: *два сім'ї, два брати*.

Іменники, які в однині та множині мають різні основи (громадянин, селянин, дівчина, людина, дитина), поєднуються з числ. два у формі род. відм. одн.: *два громадянина, дві дівчини*.

Означення, яке входить до складу кількісно-іменного словосполучення, має форму наз. відм. множини: *дві рівні частини, дві бурхливі ріки, дві маленькі дівчинки, два гірські озера, два військові літаки*.

Означення, виражене присвійним прикметником, ставиться у формі род. відм. мн. незалежно від граматичного роду іменника: *два батькових журнали*.

Слово *пара*, -и, мн. парв, пар поєднується: 1. З іменниками, що позначають два однорідних предмети, які становлять одне ціле: *пара чобіт, пара коней*. 2. З іменниками, що позначають двох осіб, об'єдваних спільною дією, станом, почуттям: *молода пара, пара боксерів, пара фігуристів*. 3. З іменниками (у множині), які позначають предмети роздрібної торгівлі: *пара яблук*. Ненормативними є вислови *сказати пару слів, поклукати на пару хвилин*. Треба: *сказати кілька слів, поклукати на кілька хвилин*.

ДВАДЦЯТЕРО, -тьох, дав. -тьом, ор. -тьма і -тьома, місц. (на) -тьох **ДВАДЦЯТИГРАДУСНИЙ** (20-градусний)

ДВАДЦЯТИЛІТНІЙ, -я, -є (20-літній, -я, -є) і **ДВАДЦЯТИРІЧНИЙ** (20-річний)

ДВАДЦЯТИЛІТТЯ (20-ліття), -я, ор. -ттям, род. мн. -іть і **ДВАДЦЯТИРІЧЧЯ** (20-річчя), -я, ор. -ччям, род. мн. -іч

ДВАДЦЯТИПОВЕРХОВИЙ (20-поверховий)

ДВАДЦЯТИП'ЯТИРІЧНИЙ (25-річний)

ДВАДЦЯТИП'ЯТИРІЧЧЯ (25-річчя), -я, ор. -ччям

ДВАДЦЯТИЧОТИРЬОХГРАННИЙ

ДВАДЦЯТИЧОТИРЬОХГРАННИК, -а

ДВАДЦЯТЬ, -ті і -тьох, дав. -ті і -тьом, ор. -тьма і -тьома, місц. (на) -ті і -тьох

ДВАНАДЦЯТЕРО, -тьох, дав. -тьом, ор. -тьма і -тьома, місц. (на) -тьох

ДВАНАДЦЯТИПАЛА КІШКА, дванадцятипалої кішки

ДВАНАДЦЯТЬ, -ти і тьох, дав. -ти і -тьом, ор. -тьма і -тьома, місц. (у) -ти і -тьох

ДВЕРІ, -ей, дав. -ям, ор. -рмі і ріма, місц. (у) -ях, мн.

ДВЕРЦЯТА, -ят, мн.

ДВІЙКА, -и, дав. -йці, мн. -и, -йок [не двоїка]

ДВІЙКА-БАЙДАРКА, двійки-байдарки

ДВІЙНЯТА, -ят, мн. [не двійня]

ДВІР, дворá і двору, мн. дворá, дворів

ДВІСТІ, двохсот, дав. двомстам, ор. двомастами, місц. (на) двохстах [не двухсот, двумстам, двумястами]

ДВІЧІ, присл. Синоніми: два рази, повторно, дворазово.

ДВО — ДВОХ... Перші частини складних слів, що означають «який складається з двох частин, одиниць чого-небудь; який має дві однакові ознаки». З наступною частиною завжди пишуться разом.

Дво... вживається, коли наступна частина починається з приголосного (крім слів *сотні, тисячний, мільйонний, мільярдний*): *двоквартирний, двокімнатний, двокласний, двогодишній, двоголовий, дворічний, двоєрусний*.

Двох... вживається: і. Коли наступна частина починається з голосного (*двохактний, двохарильний, двоха-*

томний, двоелементний). 2. Коли другою частиною є порядкові числівники сотий, тисячний, мільйонний, мільярдний: *двохмільйонний, двохмільярдний, двохсотий, двохтисячний*. 3. Коли є частиною складного прикметника: *двадцятидвохричний*.

ДВОЄ, двох, дав. двом, ор. двомá, місц. (на) двох

ДВОЇСТИЙ. Синоніми: суперечливий, подвійний.

ДВОРЯНИН, -а, дав. -ові, мн. -яни, -ян

ДВОЮРІДНИЙ

ДЕ Б, присл., част.

ДЕБАТИ, -ів, мн. Обмін думками на зборах, засіданні; дискусія. *Дебати з важливого питання. Розпочалися дебати. Бурхливі дебати.*

ДЕБЕТ — **ДЕБІТ**. Розрізняються значенням.

Дебет, -у. Ліва сторона бухгалтерського рахунку. *За дебетом і кредитом.*

Дебіт, -у. Кількість газу або рідини, яка виходить із джерела за одиницю часу. *Дебіт свердловини — 200 кубічних метрів на годину.*

ДЕБЮТ, -у. Перший виступ артиста на сцені; початок шахової або шашкової партії. *Це був його дебют [не перший дебют].*

ДЕВАЛЬВАЦІЯ, -ї, ор. -єю. Разове знецінення валюти, зниження її обмінного курсу щодо валюти іншої країни. *Девальвація долара. Відбулася девальвація.*

ДЕВІЗ — **ДЕВІЗА**. Розрізняються значенням.

Девіз, -у. Вислів, формулювання. *Зміст девізу. Розшифрування девізу.*

Девіза, -и. Вексель, чек для оплати його за кордоном. *Одержання девізи.*

ДЕВ'ЯНОСТО, род., дав., ор., місц. -а

ДЕВ'ЯНОСТОРІЧНИЙ (90-річний)

ДЕВ'ЯНОСТОРІЧЧЯ (90-річчя), -я, ор. -ччям, род. мн. -іч

ДЕВ'ЯТЕРО, -тьох, дав. -тьом, ор. -тьомá і -тьмá, місц. (на) -тьох

ДЕВ'ЯТИ... Перша частина складних слів, що означає «який має дев'ять одиниць, складається з дев'яти одиниць». 3 наступною частиною пишеться разом: *дев'ятибальний, дев'ятиденний, дев'ятикласник, дев'ятикүтник, дев'ятиметровий, дев'ятиповерховий, дев'ятиразовий, дев'ятирічний, дев'ятисильний*.

ДЕВ'ЯТНАДЦАТЕРО, -тьох, дав. -тьом, ор. -тьмá і -тьомá, місц.

(на) -тьох

ДЕВ'ЯТНАДЦЯТЬ, -ти і -тьох, дав. -ти і -тьом, ор. -тьмá і -тьомá, місц.

(на) -ти і -тьох

ДЕВ'ЯТСОТ, дев'ятисот, дав. дев'ятистам, ор. дев'ятьмастами і дев'ятьмастами, місц. (на) дев'ятистах

ДЕВ'ЯТЬ, -ті і -тьох, дав. -ті і -тьом, ор. -тьмá і -тьомá, місц. (на) -ті і -тьох

ДЕГЕНЕРАТИВНІСТЬ — **ДЕГЕНЕРАЦІЯ**. Розрізняються значенням.

Дегенеративність, -ності, ор. -ністю. Найявніші ознаки виродження.

Дегенерація, -ї, ор. -єю. Виродження; зниження життєдіяльності у кожного наступного покоління організмів порівняно з попереднім.

ДЕГРАДАЦІЯ, -ї, ор. -єю. Рух назад, занепад, втрата якихось властивостей. *Деградація суспільства. Деградація особистості. Помітна деградація.*

ДЕДАЛІ, присл.

ДЕ-ДЕ, присл.

ДЕЕТИМОЛОГІЗАЦІЯ, -ї, ор. -єю

ДЕ Ж, присл., част.

ДЕ Ж ТО, присл., част.

ДЕЗАВУЮВАННЯ, -я, ор. -нням. Спростування главою держави або уряду дій дипломатичного представника, який перевищив свої повноваження; заява про незгоду з діями представника, який не має повноважень діяти від імені того, хто про це заявляє. *Дезавуювання підписаних протоколів. Дезавуювання заяви посла.*

ДЕЗАКТИВАЦІЯ, -ї, *ор.* -сю
ДЕЗЕРТИР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мл.* -и, -ів

ДЕЗІНСЕКЦІЯ, -ї, *ор.* -сю

ДЕЗІНТЕГРАЦІЯ, -ї, *ор.* -сю

ДЕЗІНФЕКЦІЯ, -ї, *ор.* -сю

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ, -ї, *ор.* -сю

ДЕЗОРГАНІЗАТОР, -а. Той, хто вносить дезорганізацію, порушує порядок. Неправильним є вживання словосполучення *дезорганізатор порядку*.

ДЕЗОРИЄНТУВАТИ, -юю, -уєш

ДЕНДЕ, *присл.* Синоніми: *десь-інде*, *не тут, де-небудь*.

ДЕКАНАТ, -у

ДЕКВАЛІФІКАЦІЯ — **ДИСКВАЛІФІКАЦІЯ**. Розрізняються значенням.

Декваліфікація, -ї, *ор.* -сю. Втрата професійних знань, навичок. *Декваліфікація інженера*. *Часткова декваліфікація*.

Дискваліфікація, -ї, *ор.* -сю. Позбавлення спортсмена або команди права брати участь у змаганнях. *Дискваліфікація футболіста*.

ДЕКВАЛІФІКУВАТИСЯ, -ююся, -уєшся

ДЕКЛАРАЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. У назвах документів пишеться з великої літери. *Декларація прав людини*. Синоніми: *заява*, *маніфест*, *повідомлення*.

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ. З великої літери пишеться перше слово і назва держави.

ДЕКОЛИ, *присл.* Синоніми: *інколи*, *іноді*, *часом*, *коли-не-коли*, *вряд-годи*.

ДЕКОЛЬТЄ. 1. *невідм., с.* Виріз у верхній частині жіночого одягу. *Глибоке декольте*. 2. *незм., у знач. присл.* Декольтований. *Сукня декольте*.

ДЕКОМПЕНСАЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. Недостатня діяльність якогось органу або всього організму. *Декомпенсація серця*.

ДЕКОРАТИВНИЙ — **ДЕКОРАЦІЙНИЙ**. Розрізняються значенням. **Декоративний**. Призначений для оздоблення, прикраси; живописний, мальовничий. *Декоративна плита*. *Декоративне панно*.

Декоративний. Пов'язаний з виготовленням і зберіганням декорацій. *Декораційний цех*. *Декораційний склад*.

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНИЙ і **ДЕКОРАТИВНО-ВЖИТКОВИЙ** (**ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИЙ**) **ДЕКОТРИЙ**

ДЕКРЕТ, -у. Постанова, урядовий акт, що має силу закону. *Декрет уряду*. *Важливий декрет*.

ДЕКУДИ, *присл.*

ДЕЛІ, *невідм., с.* Назва міста. *Багатомільйонне Делі*.

ДЕЛІЙСЬКИЙ. *Примк.* до Делі.

ДЕЛІКАТЄС, -у. Вишукана, тонка страва. *Ця страва — делікатес* [*не вишуканий делікатес*].

ДЕЛЬТА... Перша невідмінювана частина складних слів, що пишуться: 1. Разом, якщо слово *дельта* означає зовнішню подібність на четверту літеру грецького алфавіту: *дельта-план*, *дельтапланеризм*, *дельтапланерист*. 2. Через дефіс, якщо слово *дельта* означає стан речовини або зв'язок з дельта-частинами (електронами): *дельта-деревина*, *дельта-електрони*, *дельта-залізо*, *дельта-метал*, *дельта-оператор*, *дельта-промені*, *дельта-функція*.

ДЕЛЬТО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «дельта» у значенні «гирло річки». З наступною частиною пишеться разом: *дельтоподібний*, *дельтовидний*.

ДЕМАГОГ, -а. Особа, яка вдається до демагогії, прагнучи завоювати популярність. *Впевнений демагог*. *Виступ демагога* [*не бреливий демагог*].

ДЕМАГОГІЯ, -ї, *ор.* -сю. Обман за допомогою бреливих обіцянок, газет, навмисного спотворення фактів.

Це просто демагогія [не брєхлива демагогія]. Синоніми: хїтрощі, облїда, викрутїсь, словоблїдство, обїцянки-цїцянки, околїзування, полїтїканство.

ДЕМА́РШ, -у, *ор.* -єм. Дїпломатичні заходи, спрямованї на застереження уряду їн. держави від певних дїй. *Вдалися до демаршу. Незрозумїлий демарш.*

ДЕМАСКУВА́ННЯ, -я
ДЕМІЛІТАРИЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Роззбросня. *Демілітаризація країни.*
ДЕМІСЕЗОННИЙ. Придатний для носїння навеснї і восени. *Демісезонне взуття. Демісезонний плац. Демісезонне пальто.*

ДЕМОБІЛІЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Переведення збройних сил і народно-го господарства країни з воєнного стану на мирний; увільнення із збройних сил військовослужбовцїв після закінчення війни. *Демобілізація воїнів.* Ненормативням є вживання словосполучення *демобілізація військовослужбовцїв.* Треба: *звільнення в запас військовослужбовцїв.*

ДЕМОКРАТИЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Утвердження принципів демократїї, встановлення демократичного ладу. *Демократизація суспільного життя. Розпочати демократизацію.*

ДЕМОКРАТИ́ЗМ, -у. Визнання і здійснення демократїї; народність, простота. *Демократизм суспільства. Демократизм керівника.*

ДЕМОКРА́ТІЯ, -ї, *ор.* -єю. Форма політичної організації суспільства, за якої народ бере участь в управлінні державними справами; форма керівництва колективом, яка забезпечує участь його членів у здійсненні всіх заходів. *Справжня демократія. Досягнення демократїї. Суспільна демократія [не народна демократія]*

ДЕМОНСТРА́ЦІЯ — **ДЕМОНСТРУВА́ННЯ**. Збігаються у знач. «публічний показ чого-небудь; вияв,

свідчення чого-небудь». *Демонстрація (демонстрування) фїльму. Демонстрація (демонстрування) прихильності.* Синоніми: показ, експозиція, вїставка, виставляння.

Тільки демонстрація вжив. у знач. «процесія людей на знак вираження громадсько-полїтичних настроїв; дїї, що виражають протест». *Демонстрація шахтарїв.* Синоніми: манїфестація, марш, похід, протест.

ДЕМОРАЛІЗУВА́ТИ, -ую, -уєш, -уємо, -уєте, -ують; *мин.* деморалїзував, деморалїзувала, деморалїзувало, деморалїзували; *нак.* -уй, -уймо, -уйте

ДЕМПІ́НГ, -у. Продаж товарів на експорт за навмисно низькою ціною. *Вдатися до демпїнгу. Протистояти демпїнговї.*

ДЕНАЦІОНАЛІЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. Повернення державою націоналізованих підприємств та їн. в колективну, акціонерну, приватну власність. *Денаціоналізація розпочалася.* 2. Втрата національних особливостей культури, мови тощо. *Негативні наслідки денаціоналізації.*

ДЕНДРА́РІЯ, -ю, *ор.* -єм
ДЕНДРО́МЕТР, -а
ДЕНДРОМЕТ́РІЯ, -ї, *ор.* -єю
ДЕ-НЕБУ́ДЬ, *присл.* Синоніми: десь, деїнде, де-бїдь, бїдь-де, абїде.

ДЕ-НЕ-ДЕ́, *присл.* Синоніми: десь-не-дєсь, рїдко, мїло-де, дє-де, мїсцїями.

ДЕНОНСА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю і **ДЕНОНСУВА́ННЯ**, -я, *ор.* -няєм. Відмова одїєї із сторїн від виконання договору. *Цї дїї спричиняють денонсацію (денонсування) угоди.*

ДЕНЬ, дня, *ор.* днем, *род.* мн. днїв. У назвах знаменних дат пишеться з великої лїтери: *День матері. День незалежності України.*

ДЕНЬ-ДРУ́ГИЙ
ДЕНЬ У ДЕНЬ. Синоніми: щодня, щодєнно.

ДЕПЕША, -і, ор. -єю. Термінове повідомлення. Телеграма. *Надіслати депешу [не термінову депешу].*

ДЕПО, невідм., с. *Залізничне депо.*

ДЕПОЗИТ, -у. Кошти і цінні папери, які тимчасово зберігаються в банках та ін. установах. *Депозити підприємств. Банківські депозити.*

ДЕПОНЕНТ, -а. Власник депозиту. *Організація-депонент.*

ДЕПОНЕНТСЬКИЙ

ДЕПОРТАЦІЯ, -ї, ор. -єю. Виселення. *Депортація чеченського народу.*

ДЕПРЕСІВНИЙ — ДЕПРЕСІЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Депресівний. Пов'язаний із хворобливим станом пригніченості, відчаю, скорботи. *Депресивний стан.*

Депресійний. Який стосується застою в економіці. *Депресійний характер відставаних галузей народного господарства.*

ДЕПРЕСІЯ, -ї, ор. -єю. 1. Застій в економіці. *Депресія спричиняє безробіття.* 2. Хворобливий стан пригніченості, безвиході, відчаю. *Депресія виникла як наслідок стресової ситуації.*

ДЕРЕВ'ЯНА — ДЕРЕВИНА. Розрізняються значенням.

Дерев'яна, -и, місц. (на) -і. Одне дерево. *Стоїть біля хати деревина.*

Деревиня, -ї, місц. (у) -ї. Тверда тканина, що міститься між корою і серцевиною; матеріал з дерева, що йде на будівництво та різні вироби. *З деревини роблять меблі. Запаси деревини.*

ДЕРЕВИННИЙ — ДЕРЕВНИЙ — ДЕРЕВ'ЯНИЙ — ДЕРЕВ'ЯНИСТИЙ. Розрізняються значенням.

Деревинний. Який стосується деревини як матеріалу. *Деревинна целюлоза. Деревинні відходи.*

Деревний. Який стосується дерева як багаторічної рослини; який добувають з дерева; який живе на (в) деревах. *Деревне вугілля. Деревні паразити.*

Дерев'яний. 1. Зроблений з дерева. *Дерев'яна підлога. Дерев'яні сходи.* 2. *перен.* Позбавлений руху, емоцій; невразливий. *Дерев'яна усмішка. Дерев'яне обличчя.* Синоніми: нерухомий, неживий, невразливий, тупий. **Дерев'янистий**. Чимось схожий на дерево. *Дерев'яниста рослина. Дерев'янистий плід.*

ДЕРЕВЛЯНИ -ян, мн. і **ДРЕВЛЯНИ** **ДЕРЕВО**, -а, мн. -ева, -ев, але два дерева

ДЕРЕВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «дерево». З наступною частиною пишеться разом: *деревобетон, деревонасадженья, деревообробка, деревообробний, деревопласт, деревостій, деревоточець.*

ДЕРЕВОРИТ. 1. род. -а. Гравюра. 2. род. -у. Техніка виконання.

ДЕРЕН — ДЕРЕН. Розрізняються значенням.

Дерен, -рну. Поверхневий шар ґрунту, вкритий травою. *На футбольне поле привезли багато дерну.*

Дерен, -у, бот. Кизил. *Листя дерену.*

ДЕРЖАТИ, -жү, -жіш, -жіть, -жимо, -житє, -жать і -дєржу, дєржиш, дєржить, дєржимо, дєржите, дєржать; *нак.* держі, держі-м(о), держіть

ДЕРЖАЧИ і **ДЕРЖАЧІ**, *дисприл.*

ДЕРМАТИН, -у [*не дермантин*]

ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТИЙ

ДЕРТИ, деру, дереш, дерє, деремо, деретє; *нак.* дерї, дерім(о), деріть

ДЕРТИСЯ, деремося, деретєся

ДЕРУН, -а, мн. -я, -ів

ДЕСАНТ, -у. Рід військ; висадка військ у ворожому тилу. *Повітряний десант. Морський десант. Вдалий десант.*

ДЕСЕРТ, -у. Солодощі, фрукти, які подають наприкінці обіду. *На десерт подали виноград.*

ДЕСНА, Десні, дав. Десні, *знах.* Десну, але за Дєсву, ор. Дєсною **ДЕСНЯНСЬКИЙ**

ДЕСПОТІЯ, -ї, *ор.* -сю. Форма державного правління, яка характеризується сваволею правителя, не обмеженою законом. *Деспотія монарха.*

ДЕСТРУКЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. Руйнування. *Зусилля, спрямовані на деструкцію, а не на конструктивну роботу.*

ДЕСЬ... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться через дефіс: *десь-інде, десь-біколи, десь-колись, десь-не-десь.*

ДЕСЯТЕРО, -тьох, *дав.* -тьом, *ор.* -тьма і тьома, *місц.* (на) -тьох

ДЕСЯТКОВИЙ

ДЕСЯТЬ, -ті і -тьох, *дав.* -ті і -тьом, *ор.* -тьма і -тьома, *місц.* (на) -ті і -тьох

ДЕ-ТАКИ, *присл.*

ДЕТАЛЬ, -і, *ор.* -лю, *род. мн.* -лей. Синоніми: подробиця, обставина, елемент, компонент, аспект, бік, ріса; дрібниця; частина.

ДЕТЕКТИВ. 1. *род.* -а. Агент. *Роль детектива.* 2. *род.* -у. Твір. *Читання детективу.*

ДЕ-ФАКТО, *незм., книжн.* Синоніми: насправді, справді, фактично, реально.

ДЕФЕКТИВНИЙ — ДЕФЕКТИВНИЙ. Розрізняються значенням.

Дефективний. Який має психічні або фізичні вади; ненормальний. *Дефективний хлопець.*

Дефективний. Який має дефект (дефекти); зіпсований, ушкоджений. *Дефективні вироби.*

ДЕФІЦІЯ, -ї, *ор.* -сю, *книжн.* Визначення.

ДЕФІС *див.* **ТИРЕ**

ДЕФЦІТ, -у. Брак яких-небудь ресурсів у мікроекономіці або перевищення видатків над доходами у макроекономіці. *Бюджетний дефіцит. Дефіцит торговельного балансу.*

ДЕХТО, *декого, дав.* *декому, ор.* *дєким* (з *дєким, дє* з *ким*), *місц.* (на)

дєкому (на *дєкім, дє* на *кому, дє* на *кім*). Синоніми: *дєякі люди, хтось, хто-небудь.*

ДЕЦЕНТРАЛІЗУВАТИ, -ю, -уєш. Скасувати або послабити централізацію; розширити права низових органів управління. *Децентралізувати економіку.*

ДЕЦИМЕТР [*не* дециметр], -а **ДЄЧИЙ**, *дєчвійого, дав.* *дєчвійому* (*дєчйесму*), *ор.* *дєчвійм, місц.* (на) *дєчвійому* і на *дєчвійм* (*дє* на *чвійому, дє* на *чвійм*)

ДЄШЕВО, *присл.* Синоніми: *недорого, помірно.*

ДЄШО, *дєчого, дав.* *дєчому, ор.* *дєчим* (з *дєчим, дє* з *чим*), *місц.* (на) *дєчому* (на *дєчим, дє* на *чому, дє* на *чим*). Синоніми: *що-небудь, щось, троля.*

ДЕ-ЮРЕ, *присл., книжн.* Синоніми: *формально, на папері, юридично.*

ДЄЯК, *присл.*

ДЄЯКИЙ, *дєякого, дав.* *дєякому, ор.* *дєяким, місц.* (на) *дєякому* і на *дєяким*, *дє* на *якому* (*дє* на *якім*); *ж.* *дєяка, дєякої, дав.* *дєякій, ор.* *дєякою, місц.* (на) *дєякій* (*дє* на *якій*); *с.* *дєяке, дєякого, мн.* *дєякі, дєяких.* Синоніми: *якийсь, певний, котрийсь, дєкотрий; незначний, невеликий.*

ДЖАЗ, -у

ДЖАЗ-ОРКЄСТР, -у

ДЖЕМ, -у

ДЖЄМПЕР, -а

ДЖЕНТЛЬМЄН, -а

ДЖЕНТЛЬМЄНСЬКИЙ

ДЖЕРЕЛО [*не* жерело], -а, *мн.* -єла, -єл, *але* два джерелá

ДЖЕРСІ, *невідм., с.* Ткання і одяг з цієї тканини. *Дешеве джерсі.*

ДЖИГІТ, -а. Вправний вершник. *Змагання джигітів.*

ДЖИГІ УН, -а, *дав.* -ові, *кл.* -уєне, *мн.* -ї, -їв. Синоніми: *баламут, джєнджик, зальотник, заліщільник, жєвжик, дєнді.*

ДЖИН¹, -у. Горілка, перегнана з ялівцевими плодами. *Пляшка джину.*

ДЖИН², -а. Назва добрих і злих духів в арабській та іранській міфології. *Випустити джинна з пляшки.*

ДЖИНСИ [не джінси], *мн.* -ів

ДЖИНСОВИЙ [не джінсовий], -а, -е

ДЖМІЛЬ [не жміль], -меля, *ор.* -мелём

ДЖУНГЛІ, -ів, *мн.*

ДЖУРА, -в, *ч.* Синоніми: зброяносець, слуга.

ДЗВІН. 1. *род.* дзвона. Ударний сигнальний підвісний інструмент. *Удари дзвона.* 2. *род.* дзвону. Звук цього інструмента. *Не чути дзвону.*

ДЗВІНОК [не звінок], -нка, *мн.* -ї

ДЗВОНАР [не звонар], -я, *ор.* -ём,

кл. -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ДЗВОНИК [не звоник], -а, *мн.* -в

ДЗВОНИТИ [не звонити], -ну́, *ниш*

ДЗЕРКАЛО [не зеркало], -а, *мн.*

-ала, -ал, але два дзеркала. Синоніми:

лю́стро, свіча́до, трюмо́б.

ДЗЕРКАЛЬЦЕ [не зеркальце], -я, *род.*

мн. -лещ

ДЗИГ А, -в, *дав.* -зі

ДЗИГ ЛИК, -а. Синоніми: стільчик,

ослі́н.

ДЗИЖЧАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.*

мн. -ань

ДЗЬОБ, -а, *місц.* (у) -і, *мн.* -ї, -ів,

але два дзьоби, п'ять дзьобів.

ДЗЬОБАТИ, -аю, -аеш, -ає і ДЗЬО-

БАТИ, -аю, -аеш, -ас

ДЗЬОБНУТИ, -ну, -неш і ДЗЬОБ-

НУТИ, -ну́, -неш

ДЗЮДО́, *невідм.*, *с.* Вид спортивної

боротьби.

ДЗЮРКІТ, -хоту

ДИВАН-ЛІЖКО, дивана-ліжка, *род.*

мн. диванів-ліжок

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ, -ї, *ор.* -єю.

Розширення активності великих

фірм, об'єднань за межі основного

бізнесу, перетворення їх на багато-

галузе́ві комплекси. *Рівень дивер-*

сифікації. Конкуренція стимулює дивер-

сифікацію.

ДИВІТИСЯ, -лю́ся, дівившся; *нак.*

-вісь, дивім(о)ся, -віться

ДИВІДЕНД, -у. Частина прибутку акціонерних товариств, яку щороку розподіляють між акціонерами за акціями або паєм. *Високі дивіденди. Отримати дивіденди.*

ДИЗАЙН, -у. Художнє конструюван-
ня, технічна естетика. *Світ дизайну.*

ДИЗАЙНЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом,
кл. -е, *мн.* -я, -ів. Фахівець з дизайну.

Творчість дизайнера.

ДИВО, -а, *мн.* дива́, див, *дав.* дива́м,
але два дива

ДИВЛЯЧИСЬ, *діспрсл.*

ДИЗЕЛЬ-ЕЛЕКТРОХІД, дизель-еле-
ктрохіда

ДИЗЕНТЕРІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДИКТА́НТ — ДИКТА́Т. Розрізня-
ються значенням.

Дикта́нт, -у. Письмова робота для
перевірки грамотності. *Аналіз дик-*

танту.

Дикта́т, -у. Нав'язування вимог,
умов, вказівок сильнішою стороною

слабшій. *Дикта́т монополії.*

ДИКТА́ТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом,
кл. -е, *мн.* -я, -ів, *дав.* -ам. Особа,

яка має необмежену владу і нав'язує
свою волю іншим. *Сваволя дик-*

татора.

ДИКТАТУ́РА, -я. Необмежена вла-
да, яка спирається на силу. *Наслідки*

диктатури.

ДИКТУВА́ННЯ [не диктовка], -я,
ор. -нням

ДИЛЕ́МА, -и. Судження, в якому
предметові приписують дві ознаки,

що суперечать одна одній; необхід-
ність вибору між двома можливос-

тями. *Переді мною постала дилема.*

Синоніми: одве́ з двох, або-або́, так
чи так, альтернаті́ва.

ДИЛЕТА́НТ, -а. Особа з поверхо-
вими знаннями у справі, якою зай-

мається. *Він був дилетантом у мис-*

тецтві. Синоніми: ама́тор, повер-

хова людина, школя́р.

ДИМ, -у, *місц.* (у) -у́, *мн.* -ї, -ів

ДИМА́Р, -я́, *ор.* -ём, *мн.* -і, -ів,
дав. -ям

ДИМІЙТИ і **ДИМІЙТИ**, -мію́, -міш, -мю́ю, -міте́, *нак.* -мі́, -мім(о), -міть

ДИМЛЯЧІЙ, *дісприсл.*

ДИМОВІДВІД, -вду

ДИМОХІД, -хду

ДИНАМО, *невідм., с.*

ДИНАМОВЕЦЬ, -мівця, *ор.* -мівцем

ДИНАСТІЯ, -ї, *ор.* -сю. Кілька монархів одного роду, які, успадковуючи владу, змінюють один одного на троні, або взагалі кілька поколінь однієї родини. *Династія Габсбургів. Хліборобська династія.*

ДИПЛОМА́НТ — **ДИПЛОМА́Т** —

— **ДИПЛО́МНИК**. Розрізняються значенням.

Дипломант, -а. Особа, відзначена дипломом за видатні успіхи в якій-небудь галузі. *Дипломанти музичного конкурсу.*

Дипломат, -а. Службова особа, яка має урядові повноваження для зносин з іноземними державами. *Українські дипломати.*

Дипломник, -а. Студент або учень середнього спеціального навчального закладу, який працює над дипломним проектом, дипломною роботою. *Сьогодні захищаються перші дипломники.*

ДИПЛОМА́ТІЯ, -ї, *ор.* -сю. 1. Офіційна діяльність щодо здійснення зовнішньої політики, захисту прав і інтересів держави за кордоном. *Успіхи української дипломатії.* 2. Мистецтво досягти своєї мети методами, притаманними дипломатові. *Йти до успіху, використовуючи засоби дипломатії.*

ДИПЛО́МНИК *див.* **ДИПЛОМА́НТ**

ДИРЕ́КТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -ів, -ів, але два директори [не два директора]

ДИРЕКТО́РІЯ, -ї *ор.* -сю. Колегія правителів; уряд в Україні, Франції, Росії. *Пішеться з великої літери.*

Лідери Директорії.

ДИСГАРМОНІ́Я, -ї, *ор.* -сю. Синоніми: какофонія, немилозвучність;

незлігода, розлад, невідповідність.

ДИСИДЕ́НТ, -а. Людина, чії погляди розбігаються з панівними догматами; відступник. *Рух дисидентів.*

Українські дисиденти-шістдесятники.

ДИСИДЕ́НТСЬКИЙ

ДИСИМІ́ЛІЯЦІЯ, -ї, *ор.* -сю

ДИСКА́НТ, -а. Високий дитячий голос. *Співати дискантом.*

ДИСКВА́ЛІФІКА́ЦІЯ *див.* **ДЕКВАЛІФІКА́ЦІЯ**

ДИСКОМФО́РТ, -у. Незручність; відсутність належних умов. *Відчуття дискомфорту.*

ДИСКРЕДИТА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. Підрив довіри до когось, приниження гідності, авторитету когось. *Кампанія з дискредитації кандидата в депутати.*

ДИСКРИМІНА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. Обмеження, позбавлення прав; створення невигідних умов. *Расова дискримінація. Дискримінація групи держав.*

ДИСКУ́СІЯ — **ДИСПУ́Т**. Розрізняються значенням.

Дискусія, -ї, *ор.* -сю. Публічне обговорення спірного питання. *Дискусія про позитивного героя.*

Діспут, -у. Публічне обговорення якоїсь теми. *Диспут про етику майбутньої професії.*

ДИСКУ́ТУВА́ТИ, -ую, -уєш

ДИСЛОКА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. 1. Розміщення військових частин, з'єднань, установ. *Дислокація батальйону.* 2. Порушення форми первинного залягання гірських порід. *Дислокація виникає під впливом внутрішніх сил Землі.* 3. Порушення періодичної структури кристалів. *Дислокація виникає під час руху кристалів.* 4. Зміщення кісток під час переломів. *Внаслідок перелому виникла дислокація.*

ДИСОНА́НС, -у. Немилозвучність; відсутність гармонії. *Ці думки прозвучали дисонансом щодо інших.* *Дисонанс — це неузгодженість.*

ДИСОНУ́ВА́ТИ, -ує, -ують

ДИСПАНСЕР, -у, дав. -ові, ор. -ом, мн. -и, -ів, дав. -ам. Спеціальний лікувально-профілактичний заклад. *Пішли до диспансеру [не до диспансера].*

ДИСПЕТЧЕР, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. -е, мн. -и, -ів, дав. -ам. Два диспетчери [не два диспетчера].

ДИСПОЗИЦІЯ, -ї, ор. -єю. 1. План розташування бойових кораблів; наказ щодо бойових завдань у сухопутних військах. *Диспозиція перед босм. Диспозиція полку.* 2. Складова частина правової норми. *Диспозиція визначає права і обов'язки.*

ДИСПРОПОРЦІЯ, -ї, ор. -єю. Несумісність, невідповідність частин чого-небудь, відсутність пропорційності. *Диспропорції у розвитку галузей народного господарства.*

ДИСПУТ див. **ДИСКУСІЯ**
ДИСТАНЦІЯ — **ІНСТАНЦІЯ**. Розрізняються значенням.

Дистанція, -ї, ор. -єю. Відстань, проміжок між чим-небудь. *Середня дистанція. Спринтерська дистанція.*

Інстанція -ї, ор. -єю. Щабель у системі підлеглих один одному органів державного управління. *Звертається у вищу інстанцію.*

ДИСТИЛЮВАТИ, -юю, -юєш
ДИСТИЛЯЦІЙНИЙ — **ДИСТИЛЬОВАНИЙ**. Розрізняються значенням.

Дистильований. Пов'язаний з дистилляцією, призначений для дистилляції. *Дистильційна фабрика. Дистильційна апаратура.*

Дистильований. Вільний від домішок, очищений перегонкою (про ріднину). *Дистильована вода.*

ДИСТРИБ'ЮТЕР, -а і **ДИСТРИБ'ЮТОР**, -а і **ДИСТРИБ'ЮТОР**, -а. Агент, який у межах свого регіону здійснює збут товарів (здебільшого іноземного виробництва), що їх він закупив у продавця за свій рахунок. *Наша фірма є офіційним дис-*

триб'ютером (дистриб'ютором, дистрибутором) «Джонсон і Джонсон» в Україні.

ДИСЦИПЛІНОВАНИЙ — **ДИСЦИПЛІНАРНИЙ**. Розрізняються значенням.

Дисциплінований. Привчений до дисципліни; організований, витриманий. *Дисциплінований учень.*

Дисциплінарний. 1. Зв'язаний з дисципліною, порядком. *Дисциплінарний статус.* 2. Зв'язаний з порушенням дисципліни. *Дисциплінарні заходи. Дисциплінарний батальйон.*

ДИТБУДИНОК, -яку

ДИТСАДОК, -джі

ДИТЯ, -яті, дав. -яті, ор. -ям

ДИТЯСЛА, -сел, мн.

ДИТЯТКО, -а, род. мн. -ток

ДИФЕРЕНЦІАЛ, -а

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИЙ — **ДИФЕРЕНЦІЙНИЙ**

Диференціальний і диференціальний збігаються у знач. «який залежить від якоїсь умови; різнищевий, різний». *Диференційні (диференціальні) ознаки стилю.*

Тільки **диференціальний** мат. термін ужив. у знач. «який стосується диференціала, пов'язаний з ним». *Диференціальне рівняння.*

Тільки **диференційований** ужив. у знач. «узгоджений з різними умовами, правилами; неоднаковий, роздільний». *Диференційований заліз. Диференційований підхід.*

ДИФТЕРІТ, -у

ДИФУЗІЯ, -ї, ор. -єю. Взаємне проникання речовин. *Дифузія газу.*

ДИХАЛЬНИЙ

ДИХАТИ, дихаю і диху, дихаєш і дихеш; *нак. дихай і дих*

ДИХНУТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -не́те; *нак. ні́, -ні́м(о), -і́ть*

ДИШЕЛЬ, -шля, ор. -шлем, род. мн. -шлів, ч. і **ДИШЛО**, -а, род. мн. -шел, с.

ДИЯКОН, -а

ДІАГОНАЛЕВИЙ — ДІАГОНАЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Діагоналевий. Зроблений з діагоналі — грубої тканини в рубчик. *Діагоналевий костюм.*

Діагональний. Розташований, спрямований по діагоналі. *Діагональний хід. Діагональний напрям.*

ДІАГОНАЛЬ, -і, *ор.* -лялю, *род.* *мн.* -лей

ДІАКРИТИЧНИЙ

ДІАЛЄКТ, -у

ДІАЛЄКТНИЙ — ДІАЛЄКТІЧНИЙ — ДІАЛЄКТОЛОГІЧНИЙ.

Розрізняються значенням.

Діалектний. Який стосується діалекту, місцевого різновиду мови. *Діалектні особливості вимови.*

Діалектичний. Той, що базується на законах діалектики; який стосується процесу розвитку, руху чого-небудь. *Діалектична єдність.*

Діалектологічний. Який стосується діалектології, галузі мовознавства, що вивчає місцеві діалекти. *Діалектологічний атлас.*

ДІАЛОГ, -у, *місц.* (у) -зі

ДІАМЕТРАЛЬНО ПРОТИЛІЖНИЙ

ДІАСПОРА — ДІАСПІРА. Розрізняються значенням.

Діаспора, -я, *мн.* -оря, -ор. Розсіяння у різних країнах народу. *Українська діаспора. Східна діаспора.*

Діаспіра, -я, *мн.* -іри, -іри, *біол.* Частина рослини, що відокремлюється від неї і виконує функцію поширення і розмноження. *Діаспіра — це спора, насіння, плід, бульба.*

ДІАХРОНІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДІБРАТИ і ДОБРАТИ, доберу́, добереш, доберемо́, доберете́, доберуть; *мін.* добрав, добрала, добрало, добрала; *нак.* добери́, доберім(о), доберіть

ДІВИЧВЕЧІР, -чора, *ор.* -чором

ДІВЧА́, -ати, *дав.* -ати́, *ор.* -ам, *мн.* -ата, -ат

ДІГТЯР, -а́, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -яре, *мн.* -ї, -їв, *дав.* -ам

ДІД, -а, *дав.* -ові, *мн.* -ї, -їв, але два діди

ДІДУ́СЬ, -уся і -уся́, *дав.* -у́севі і усе́ві, *ор.* -у́сем і -усе́м, *кл.* -у́стю, *мн.* -у́сі, -у́сів і -у́сі, -у́сів

ДІЄВИЙ і ДІЙОВИЙ, -а́, -е́

ДІЄВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ДІЄТЄСТРА́, -ї, *мн.* -сестри, -сестер і -сестер

ДІЄТХАРЧУВА́ННЯ, -я, *ор.* -ннїам

ДІЖА́, -ї, *ор.* -єю, *мн.* діжі, діж, але дві діжі

ДІЖДА́ТИ, діжду́, діждеш, діждемо́, діждете́, діждіть і діждеш, діждемо, діждете

ДІЖКОВІЙ, -а́, -е́

ДІЗНАВА́ТИСЯ, -наюся, -наєшся, -наємось, -наєтесь

ДІЙКА, -я, *місц.* (на) -їці, *мн.* -їкі, -їок, але дві дійки, сім діюк

ДІЙНЯ́ТИ, дійму́, діймеш; *мін.* дійнав, дійняла, дійняло, дійняли; *нак.* дійма́, діймім(о), дійміть.

ДІЙОВИЙ — ДІЯЛЬНИЙ.

Дійовий. Здатний активно діяти або впливати на що-небудь; який дає бажаний результат. *Дійова допомога. Дійова зброя.* Синоніми: активний, ефективний, результативний, плідний.

Діальний. Здатний до кипучої діяльності; сповнений бажання активно і практично діяти. *Діальний робітник. Діальний голова.* Синоніми: енергійний, рухливий, невтомний, працьовитий.

ДІЙСНИЙ — СПРАВЖНИЙ — ЧИННИЙ

Дійсний і справжній збігаються у знач. «який насправді існував чи існує, реальний», але **дійсний** має княжий відтінок. *Дійсне (справжнє) життя.*

Дійсний і чинний збігаються у знач. «який має законну силу, правомочний». *Повноваження стануть дійсними (чинними) з 1 листопада.*

Тільки дійсний ужив. у сполученнях: *дійсної способ, дійсна військова служба, дійсний член.*

Тільки справжній ужив. у значеннях: 1. Не шгучний, не підробний. *Справжнє золото.* 2. Досковалтий, взірцевий. *Справжній майстер.* 3. Надзвичайно подібний до кого-небудь, чого-небудь. *Не хлопець, а справжній котик.*

Тільки чинний ужив. у знач. «який діє за певних умов, має юридичну силу». *Чинне законодавство [не дійсне законодавство]. Чинний правопис [не діючий правопис].*

ДЛ, долу, мн. долі, долів

ДЛО див. СПРАВА

ДЛОВИЙ — ДЛОВИТИЙ

Дловий і дловитий збігаються у знач. «працьовитий і знаючий; добре підготовлений». *Длова (діловита) подива.*

Тільки діловий ужив. у знач. «який стосується роботи, заняття людини і наслідків цієї діяльності; який стосується суті справ». *Діловий лист. Длова порада. Ділові кола.*

Тільки діловитий ужив. у знач. «який зайнятий справами; заклопотаний».

Діловитий вираз обличчя.

ДЛЬНИК, -а

ДЛЬНИЦЯ — ДЛЯНКА. Розрізняються значенням.

Дльниця, -і, ор. -єю. Адміністративно-територіальна або виробнича одиниця. *Виборча дльниця. Складальна дльниця [не виборчий участок, не зборочний участок].*

Длянка, -и. Частина земельної площі; частина фронту; галузь, сфера діяльності. *Длянка землі. Длянка фронту [не участок землі, не участок фронту].*

ДЛЬНИЧНИЙ. *Дльничий лікар [не участковий лікар]*

ДМ, дому, мн. домі, домів, але два доми [не два дома]. Синоніми: будинок, будівля, споруда, хата, домівка, господа.

ДЮПТРІЯ і ДЮПТРІЯ, -ї, ор. -єю. Одиниця оптичної сили лінзи або сферичного дзеркала. *Одна дюптрія.* ДЮРАМА, -и. Вид живопису і картина великих розмірів з предметним бугафорським об'ємним планом. *Дюрама «Битва за Дніпро».*

ДІРКА, -и, місц. (у) -ці, мн. -рки, -рок, але дві дірки, шість дірок [не шість дирок]. Синоніми: отвір, проріз, щілина.

ДІТВОРА, -и і ДІТВОРА, -и

ДІТИ, -ей, дав. -ям, ор. -тьми [не дітьмі], місц. (на) -тех, ім. Синоніми: малеча, маліта, малюкі.

ДІТОНЬКИ, -ньок і ДІТОНЬКІ, -ньок

ДІЯЛЬНИЙ див. ДІЮВИЙ

ДЛЯ, прийм. з род. відм.

1. ДЛЯ — ДО. Прийменники синонімічні при позначенні мети, спонування до якої-небудь дії. Відрізняються відтінками у значенні: для — вносить відтінок зосередженості на меті дії, до — на кінцевому пункті руху. *Перші кроки до роззброєння — перші кроки для роззброєння.*

2. ДЛЯ — НА. Прийменники синонімічні при позначенні мети, до якої спрямована дія, але конструкції з на — розм. *Гроші для придбання машини — гроші на придбання машини.*

ДМИТРІО, -а, дав. -ові, ор. -ом; кл. Дмитре! *Змени.-пестл.: Дмитрику! Дмитрусо! [не Мітя! не Діма!]. Дмитрович, -а, дав. -у, ор. -ем; Дмитрівна, -и [не Дмитрівної], дав. -і [не Дмитрівній]. У класі два Дмитри [не два Дмитра]. Іване Дмитровичу! Світлаю Дмитрівно!*

ДМУХНУТИ, -ну, -неш, -немó, -ветé, -вуть; мн. дмухнўв, дмухнўла, дмухнўло, дмухнўли; нар. -ні, -нім(о), -ніть

ДМУЧИ, присл.

ДНІПРО, -а, місц. (на) -і, кл. Дніпре
ДНО, дна, мн. дéна, ден, дав. дéнам
ДО, прийм. з род. відм.

1. **ДО** — **БІЛЯ**. Прийменники синонімічні при позначенні особи або предмета, яких торкається хто-, що-небудь. Відрізняються відтінками значення: до вказує безпосередньо на дотик до істоти, предмета, біля — на місце (поблизу нього). *При-тулювся до дерева — при-тулювся біля дерева.*

2. **ДО** — **БЛИЗЬКО** — 3. Прийменники синонімічні при позначенні приблизної величини. Відрізняються вживанням: близько — стилістично нейтр., до, з — розм. *Бли-зько п'яти осіб — до п'яти осіб — з (зо) п'ять осіб.*

3. **ДО** — **В ДИВ.** **В** — **ДО**

4. **ДО** — **ДЛЯ ДИВ.** **ДЛЯ** — **ДО**

5. **ДО** — **З ДИВ.** **ДО** — **БЛИЗЬКО**

6. **ДО** — **НА**. Прийменники синонімічні при позначенні напрямку руху. Відрізняються відтінками у значенні: до вказує на кінцевий пункт руху, на виражає напрям руху відносно якогось об'єкта. *Піти на річку — піти до річки. Підбігти до греблі — підбігти на греблю.*

7. **ДО** — **ПЕРЕД**. Прийменники синонімічні при вказівці на події, явища, яким передують інші події, явища. Відрізняються відтінками у значенні: до вносять відтінок того, що подія або явище відбувалися до початку чогось; перед вказує, що подія або явище відбувалися безпосередньо перед початком чогось. *До війни — перед війною. До першого (числа) — перед першим (числом).*

8. **ДО** — **ПО**. Прийменники синонімічні: 1. При позначенні часової межі, стану та ін. Але во переважно розм. *З першого до п'ятого — з першого по п'яте.* 2. При позначенні міри довжини, поширення чого-небудь. *Вода до колін — вода по коліна.*

ДОБА, -ї, мн. доби, діб, але дві доби [не двоє суток]

ДОБИТИСЯ ДИВ. **ДОМОГТИСЯ**

ДОБІР, -бору і **ДОБІР**, -бору

ДОБЛЕСТЬ, -ї, ор. -ю, род. мн. -ей

ДОБОВИЙ, -а, -е, мн. -і, -іх

ДОБРАНІЧ, незм.

ДОБРИВЕЧІР, незм.

ДОБРИДЕНЬ, незм. Синоніми: на добридень, добрий день, здоров був, здоровеньки були, доброго здоров'я, помагайбі, Бог на поміч!

ДОБРОДІЙ, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -ю, мн. -ї, -ів

ДОБРОДІЙКА, -я, дав. -ці, кл. -о, мн. -я, -йок

ДОБРОЗІЧЛИВЕЦЬ, -вця, дав. -вцеві, ор. -вцем і **ДОБРОЗІЧЛИВЕЦЬ**

ДОБРОСЕРДИЙ і **ДОБРОСЕРДНИЙ**, **ДОБРОСЕРДІЧНИЙ**

ДОБУТИ, добуду, добудеш; мн. добув, добула, добулі; нак. добудь, добудьмо, добудьте

ДОВБНЯ, -ї, ор. -єю, род. мн. -бень

ДОВГО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «довгий». З наступною частиною пишеться разом: *довгобордий, довгобразий, довговидий, довговий, довговичний, довговолокистий, довговолодий, довговусий, довговухий, довгодзьобий, довгожданий, довголиций, довголітній, довгоносик, довгопільний, довгорічний, довгостроковий, довготелесий, довготермінний, довготерпіння, довготривалий, довгохвильовий, довгочасний, довгошійий.*

ДОВГОТА, -ї, мн. -отви, -от

ДОВЕЗТИ, -зу, -зеш, -земо, -зетє; мн. довіз, довезла, довезлі; нак. -зі, -зім(о), -зіть

ДОВЕРХУ, присл.

ДОВЕСТИ, -еду, -деш, -едемo, -едетє; мн. довів, довела, довело, довелі; нак. -еді, -едім(о), -едіть

ДОВЖИНА, -ї, мн. -їни, -їн

ДОВІДКА, -я, місц. (у) -дці, мн. -дки, -док [не справка]. Синоніми:

посвідка, посвідчення, свідцтво.

ДОВІДНИК, -а [не довідник]

ДО ВІДОМА

ДОВІКУ, присл. Синоніми: цілий вік, до смерті, до ско́ну, за́вжди, вічно.

ДОВКО́ЛА, присл. Синоніми: довкі́л, довкру́гі, навко́ло, навкру́гі.

ДОВО́ДИТИ, -джу [не довожу], -диш, *нак.* -о́дь, -о́дьте

ДОВО́ЛІ, присл. Синоніми: до́сить, доста́тньо, скільки трéба.

ДО ВПОДО́БИ. Синоніми: до сма́ку, до се́рця, до душі, до шма́гтя.

ДОГМАТИ́ЗМ, -у. Спосіб засвоєння і застосування знань, в якому якесь учення чи положення сприймається як закінчена, вічна істина. *Догматизм мислення. Догматизм світогляду.*

ДОГОВІ́Р, -во́ру і **ДО́ГОВІ́Р**, -вору, *мн.* догово́ри [не догово́ра]. *Орендний договір [не арендний договір]. Підписувати (укладати) договір (угоду) [не заключати договір].*

ДОГОВІ́РНИЙ

ДОГО́ДИТИ, -оджу́ [не догожу], -о́диш, -о́димо, -о́дите, -о́дять; *нак.*

-о́ді, -о́дім(о), -о́діть

ДОГО́ЛА і ДО́ГОЛА, присл.

ДОГО́РІ, присл. Синоніми: вго́ру, від землі, до не́ба, до со́нця, до хмар.

ДОГОРИ́ЧЕРЕВА, присл.

ДОГОРЯ́ТИ, -яю, -яєш; *нак.* -я́й, -я́йте

ДО ГУ́РТУ

ДОДАВА́ТИ, -даю́, -даєш, -даємо́, -дасте́; *нак.* -я́й, -я́ймо, -я́йте

ДОДА́НОК, -нка

ДОДА́ТИ, -да́м, -дасі́, -да́сть, -дамо́, -дасте́, -даду́ть; *мін.* дода́в, додала́, додало́, додали́; *нак.* -я́й, -я́ймо, -я́йте

ДОДАТКОВИ́Й

ДОДЕ́РЖУВАТИ — ДОДЕ́РЖУВАТИ́СЯ

Додержувати. Керування чого. Виконувати, здійснювати що-небудь точно, без відхилень. Додержувати чистоти [не чистоту]. Додержувати слова.

Додержуватися. Керування чого. Бути прихильником якихось думок,

поглядів; керуватися ними в своїх діях. Додержуватися прогресивних поглядів. Додержуватися курсу [не додержуватися порядку].

ДОДО́ЛУ, присл. Синоніми: вниз, дони́зу, на долі́вку, надолі́ну.

ДОДО́МУ — ДО ДО́МУ

Додому, присл. Пішов одразу додому. До до́му, ім. з прийм. Підійти до високого дому.

ДО ЗА́ВТРА

ДО ЗАГІ́НУ. Синоніми: безкомпромісно, відчайдушно, до о́станку, до сме́рті.

ДО ЗАПИ́ТАННЯ

ДО ЗАРІ́ЗУ. Синоніми: доковече́не, доко́нче, ко́нче, кров з но́са, обов'язко́во.

ДОЗЕМНИ́Й

ДОЗІ́МЕТР, -а

ДОЗИ́МЕТРІ́Я, -ї, *ор.* -єю

ДОЗІ́Р *див.* **ЧА́ТИ**

ДОЇ́ДЖАТИ [не доїзжати], -яю, -яєш, -яємо, -яєте, -яють; *нак.* -я́й, -я́ймо, -я́йте

ДОЇ́ДИТИ, -їжджу́, -їзди́ш, -їзди́мо, -їзди́те, -їздя́ть; *нак.* доїзди́, доїзди́м(о), доїзди́ть

ДО́ПІ, доо́, до́йш; *нак.* ді́й

ДО́КІР, -кору і **ДОКІ́Р**, -ко́ру. Синоніми: до́рікання, за́кид, карта́ння, вичі́тування.

ДОКОНЕ́ЧНЕ і ДОКОНЕ́ЧНО, присл.

ДОКОНЕ́ЧЕ, присл. Синоніми: доковече́не, до зарі́зу, ко́нче, кров з но́са, обов'язко́во.

ДО КРА́Ю. Синоніми: гра́нiчно, до кра́йньої ме́жі, до неможли́вого, ці́лком.

ДО КРИ́ХТИ

ДО́КТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -і, -ів, але два до́ктори [не два доктора]

ДОКТРИ́НЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам. Людина, яка дотримується застарілої, відірваної від життя теорії; схоластик. *Політичний доктринер.*

ДОКУМЕНТ, -а, *мн.* -в, -ів. Два документи [не два документа].

ДОКУМЕНТАЛЬНО-ХРОНІКАЛЬНИЙ

ДОКУПИ — ДО КУПИ

Докупи, присл. Зібралися всі докупи. До купи, ім. з прийм. Підійшов до купи хмизу.

ДО ЛАДУ. Синоніми: гаразд, добре, як слід, як треба.

ДОЛАР [не долар], -а, *мн.* -в. Два долари [не два долара].

ДОЛАРОВИЙ

ДОЛІТИ — БОРОТИ. Збігаються у знач. «перемагати кого-небудь; змагати кого-небудь». Долати (бороти) ворога. Мене долав (боров) сон. Тільки долати вжив. у значеннях:

1. Перемагати, знищувати щось. Долати фашизм. 2. Справлятися з чимось таким, що вимагає фізичних зусиль. Долати опір. 3. Переборювати труднощі під час вивчення, освоєння чого-небудь. Нарешті почав долати математику. 4. Позбавлятися чогось. Долати недоліки.

ДОЛІТИ, -лю, -леш, -лєсмь, -лєтє, -лєють; *мин.* долів, долилі, долило, долилі; *нак.* -лий, -лиймо, -лийте

ДО ЛІХА

ДО ЛИЦЯ. Синоніми: лічать, пасує, підходить.

ДОЛІЩИЦЬ, присл. Синоніми: ниць, долічєрева.

ДОЛШНИЙ, -я, -є і **ДОЛШНІЙ**. Синоніми: ніжній, ніжчий, спідній.

ДОЛОТІ, -а, *мн.* -лота, -літ, але два долота

ДОЛЯ — ПАЙКА. Розрізняються значенням.

Доля, -і, *ор.* -єю. Перебіг подій, збіг обставин, напрям життєвого шляху, що ніби не залежить від бажання. Така моя доля.

Пайка, -я, *місц.* -(у) -ці. Частина чого-небудь спільного, яка, зокрема, дістається під час розподілу. Його

пайка була найбільша [не його доля була найбільша].

ДОМАШНІЙ, -я, -є. Синоніми: хатний; приватний, родинний; некупований.

ДОМБРА — ДОМРА. Розрізняються значенням.

Домбра, -в. Казахський народний музичний інструмент.

Домра, -в. Російський народний музичний інструмент.

ДОМИСЕЛ див. **ВИМИСЕЛ**

ДОМІНО, *невідм.*, с. Нове доміно.

ДОМІНУВАТИ, -ю, -єш, -ємо, -єте; *нак.* -уй, -уймо, -уйте. Переважати, панувати, підноситися. У суспільстві домінують демократичні ідеї.

ДО МІРИ

ДОМНА, -в, *род. мн.* -мен

ДОМОВИТИСЯ, -влося, -вишє; *нак.* -мовся, -мовтєся. Домовитися про зустріч [не договоритися про зустріч].

ДОМОГОСПОДАРКА, -и, *дав.* -ів, *род. мн.* -рок. Спритна домогосподарка [не спритна домохазяйка].

ДОМОГТІСЯ — ДОБИТИСЯ — ДОСЯГТІ. Розрізняються відтінком у значенні.

Домогтисся, -ожуся, -ожєшє; *мин.* домігся, домоглася, домоглося, домоглися. Внаслідок наполегливості, настирливості добитися чого-небудь. Домігся її згоди на одруження.

Добитися. Вживши рішучих заходів, досягти поставленої мети, результатів. Добитися ядерного роззброєння.

Досягті. Домагаючись або добиваючись, дістати, одержати бажане.

Досягти успіхів у праці.

ДОМРА див. **ДОМБРА**

ДОН¹, -а. Шанобливе звертання до чоловіка в іспаномовних країнах. Пришов до дона Хуана.

ДОН², -у. Назва річки. Ми підійшли до Дону.

ДОНБАС, -у. Пишеться з великої літери. *Шахтарі Донбасу.*

ДО НЕВПІЗНАНОСТІ

ДО НЕВПІЗНАННЯ

ДОНЕДАВНА, присл.

ДОНЕСЕННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -ень

ДОНЕСХОЧУ і **ДОНЕСХОЧУ**, присл., розм.

ДОНЖУАН, -а, перен. Загальна назва; від власної Дон-Жуан.

ДОНЖУАНСТВО

ДОНІЗУ — **ДО НІЗУ**

Донізу, присл. Нахилитися донізу.

До низу, ім. з прийм. До низу самого добрався.

ДОНІНІ, присл. Синоніми: до сьогодні, дотепер, донедавна, досі.

ДОНКІХОТ, -а, перен. Загальна назва; від власної Дон-Кіхот.

ДОНКІХОТСТВО

ДОННА, -я, мн. донни, донн. Шанобливе звернення до жінок у деяких країнах. *Донна Марта.*

ДО НОГІ. Синоніми: до решти, до цурки, дочіста, зовсім, нанівіць, повністю, упень, ущент, цілком.

ДОНЬКА, -в, дав. -ці, род. мн. -ньок

ДОНЬЧИН

ДО ОБІДУ і **ДО ОБІД**

ДООКОЛА, присл.

ДО ОСТАНКУ. Синоніми: до кінця, до краю, до останньої хвилини, до смерті.

ДО ПАРИ

ДОПИСЕМНИЙ

ДОПІЗНА, присл.

ДОПІНГ, -у. Речовини, що спричинюють тимчасове підвищення активності організму. *Вживання засобів допінгу у спорті заборонено.*

ДО ПНЯ. Синоніми: до ногі, до решти, до цурки, дочіста, зовсім, нанівіць, повністю, упень, ущент, цілком.

ДОПНУТИ дав. **ДОП'ЯСТИ**

ДО ПОБАЧЕННЯ. Синоніми: на все добре, будьте здорові, ідіть здорові, щасливої дороги, з Богом!

ДОПОВІДАЧ, -а, дав. -єві, ор. -єм, кл. -у і **ДОПОВІДАЧ**, -а, дав. -єві, ор. -ем, кл. -у

ДОПОВІДНИЙ, -а, -є

ДОПОВІДЬ, -і, ор. -дпо, род. мн. -дей

ДОПОВІСТІ, -ім, -ісі, -ість, -імó, -істé, -ідять; мин. доповів, доповіла, доповіло, доповілі і **ДОПОВІСТИ**

ДОПОМІЖНИЙ і **ДОПОМІЖНИЙ**, -а, -є

ДО ПОРІ

ДОПУСКАТИ — **ПРИПУСКАТИ**. Розрізняються значенням.

Допускати. 1. Дозволяти комусь брати участь у чомусь або мати доступ кудись. *Допускати до екзамену. Допускати в архів.* 2. Керувати:

що. Робити що-небудь, примирюватися з чимсь. Допускати помилки. Допускати брак.

Пріпускати. Вважати за ймовірне, можливе що-небудь. *Пріпускати думку.*

ДО ПУТТЯ. Синоніми: гаразд, доречно, з користю, результативно, розумно, як годиться, як слід, як треба.

ДОП'ЯСТІ і **ДОПНУТИ**, -пнү, -пнєш, -пнемó, -пнетé, розм.

ДО РАНКУ

ДОРЕФОРМЕННИЙ

ДО РІЧІ

ДО РІШТИ. Синоніми: до ногі, до пня, до цурки, дочіста, зовсім, нанівіць, повністю, упень, ущент, цілком.

ДОРÓБОК, -бок

ДОРОГОВКАЗ, -у

ДОРОЖИТИ, -жү, -жіш, -жимó, -житé, -жать; нах. -жі, -жім(о), -жіть

ДОРОЖНИЙ, -я, -є

ДОРОЖНЬО-МОСТОВИЙ, -а, -є

ДОРОЖЧИЙ

ДОРУЧЕННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -ень. *Написати доручення [не довіреність]*

ДОСВІДЧЕНИЙ — **ОСВІЧЕНИЙ**. Розрізняються значенням.

Досвідчений. Який має великі знання в якійсь галузі, великий життєвий досвід. *Досвідчений лектор. Досвідчена вчителька.*

Освічений. Який має освіту, здобув глибокі знання. *Освічена людина.*

ДОСЕРЕДИНИ — ДО СЕРЕДИНИ

Досередина, присл. *Заглянути досередина.*

До середини, ім. з прийм. *Дійшов до середини сцени.*

ДОСИ [не до цих пір]. Синоніми: донині, до сьогодні, дотепер.

ДОСЛІДИТИ, -іджу [не досліжу], -ідши, -ідямó, -ідятé

ДОСЛІДНИЙ — ДОСЛІДНИЦЬКИЙ

Дослідний. Який стосується досліду, пов'язаний з ним. *Дослідне господарство. Дослідний інститут.*

Дослідницький. Який стосується дослідника, належить йому. *Дослідницьке мислення. Дослідницька група.*

ДОСЛІДНИК, -а, дав. -ові, кл. -у, мн. -в, -ів

ДОСЛІДНО-ВИРОБНИЧИЙ

ДОСЛІДНО-КОНСТРУКТОРСЬКИЙ

ДОСЛІДНО-НАУКОВИЙ

ДО СМАКУ. Синоніми: до вподоби, до душі, до серця.

ДО СМЕРТІ. Синоніми: до загину, до оставку.

ДО СНАГІ. Синонім: під сілу.

ДОСТАТНИЙ, -я, -є. Синоніми: задовільний, обігрунтований, переконливий.

ДОСТАТНЬО, присл.

ДОСТЕМЕННИЙ, розм. Синоніми: вікапаний, справжній, схожий, точнісінько такий.

ДОСТОПІАМ'ЯТНИЙ

ДОСТОТУ, присл. Синоніми: саме так, точно, якраз.

ДОСТРОКОВИЙ

ДОСХОЧУ, присл. Синоніми: вволю, вдосталь, скільки влізе.

ДОСЯГТИ див. **ДОМОГТИСЯ**
ДОСЬЄ, невідм., с. Сукупність документів, матеріалів, що стосуються певного питання, справи, особи, а також папка, в якій містяться ці матеріали. *Об'ємне досьє.*

ДОТАЦІЯ, -ї, ор. -єю. Асигнування з державного бюджету на покриття збитків, доплата. *Державна дотація.*

ДОТАЦІЯ галузі.

ДОТЕПЕР, присл. Синоніми: донині, досі, до сьогодні.

ДО ТОГО

ДО ТОГО Ж

ДОЦЕНТРОВИЙ

ДОЧИСТА і **ДОЧІСТА,** присл.

ДОЧІРНИЙ, -я, -є

ДОЧКА, -ї, дав. -чиї, кл. дочко, мн. дочки, -чок, але дві дочки

ДОЧЧИН, -а, -є

ДОПКА [не доска], -в, місц. (ва) -щі, мн. -пкві, -щók, але дві дочки, сім дошок

ДОПКІЛЬНИК, -а

ДОПКІЛЬНЯ, -їти, дав. -їті, мн. -їта, -їт

ДОПКУЛЬНИЙ і **ДОПКУЛЬНИЙ**

ДОЩ, -ї, ор. -єм

ДОЩАНИЙ, -а, -є

ДОЩЕНТУ, присл. Синоніми: до ноги, до решти, до цурки, дбчїста, зóвсім, навівéць, повністю, упéнь, ущéнт, цілком.

ДОЩЕЧКА, -в, місц. (ва) -чиї, мн. -чкї, -чók, але дві дощечки, п'ять дощечок

ДОЩОВИЙ, -а, -є

ДОЯР, -а, дав. -єві, ор. -єм, кл. -їре, мн. -ї, -ів, дав. -ім

ДОЯРКА, -в, дав. -ці, род. мн. -рок

ДРАГОВИНА, -ї, мн. -їнів, їн

ДРАЖЕ, невідм., с. *Вітамінізоване драже.*

ДРАЖНИТИ, -їю, дражнїш [не дражнїш], дражнїмо, дражнїте, дражнїть; *нак. дражнї, дражнїм(о), дражнїть*

ДРАЃТИ, -аїю, -аїш, -аїть

ДРАМАТИЗОВАНИЙ — **ДРАМАТИЧНИЙ** — **ДРАМАТУРГІЙНИЙ**. Розрізняються значенням. *Драма-ти-зо-ва-ний*. Такий, що пов'язує напруженість, драматизм. *Драма-ти-зо-ва-на* ситуація.

Драма-ти-чи-ий. Який стосується драми; сповнений драматизму. *Драма-ти-чи-ий* твір. *Драма-ти-чи-на* поза. *Драма-ти-чи-ий* тенор. *Драма-ти-чи-не* сопрано.

Драма-тур-гі-ий. Який стосується драматургії, драматурга. *Драма-тур-гі-ий*на майстерність.

ДРАМАТУРГІЯ, -ї, ор. -сю

ДРАТИ, деру́, дереш, деремо́, дерете́

ДРЕВНІЙ, -я, -є

ДРЕГОВИЧІ, -ів, мн.

ДРЕНАЖ, -у, ор. -ем

ДРЕНАЖНО-ПЛЯХОВІЙ, -а, -є

ДРИЛЬ, -я, ор. -єм, мн. -ї, -ів

ДРИБЛІНГ, -у. Часті удари гравця по м'ячу чи шайбі в русі або на місці. *Фу-т-бо-лі-ст* добре володіє дриблінгом.

ДРІБ, дрóбу

ДРІБНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «дрібний». З наступною частиною пишеться разом: *дрібно-власницький*, *дрібнозернистий*, *дрібнокаліберний*, *дрібнотоварний*, *дрібношерстий*.

ДРІБОТАТИ, -очу́, -бчеш, -бче, -бчимо, -бчите, -бчуть; *нак.* -очі́, -очі́м(о), -очі́ть і **ДРІБОТІТИ**, -очу́, -оті́ш, -оті́ть, -оті́мо́, -оті́те́, -оті́ть; *нак.* -оті́, -оті́м(о), -оті́ть

ДРІБ'ЯЗКОВІЙ

ДРІБ'ЯЗОК, -зку

ДРІЖДЖІ, -ів, мн.

ДРІЖДЖОВІЙ, -а, -є

ДРІВД, дрозда́

ДРІК, дрóку. Степова рослина. *Кві-тка* дрóку.

ДРІМОТА, -н

ДРІП, дрóту, мн. дроті́, дроті́в

ДРОБІЛЬНО-СОРТУВАЛЬНИЙ

ДРОБОВІЙ, -а, -є

ДРОВА, дров, дав. дрóвам і дрóва́м, ор. дрóвами і дрóва́ми, місц. (на) дрóвах і дрóва́х.

ДРОГОБИЦЬКИЙ. *Прикм.* до *Дро-го-бі-ч*.

ДРОГОБИЧ, -а, ор. -ем, місц. (у) і **ДРОГОБИЧЧИНА**, -н

ДРОЖ, дрóжу, ор. дрóжем, ч. і дрóжі, ор. дрóжаю, ж.

ДРОСЕЛЬ, -я, ор. -ем

ДРОХВА -н і **ДРОХВА́**, -і́, мн. дрóх-ва, дрóх-в

ДРУЖИТИ, дружу́, дру́жиш, дру́жимо, дру́жите, дру́жать; *нак.* дру́жі, дру́жім(о), дру́жіть.

ДРУЖНИЙ — **ДРУЖНИЙ**. Розрізняються значенням.

Дру́жний, -а, -е. Зв'язаний дружною; який проходить спільно, злагоджено; однотайний. *Дру́жний* колектив. *Дру́жна* робота. Протилежне — *роз-рі-ше-ний*, *роз'-ді-лений*.

Дру́жній, -я, -є. Заснований на дружбі; приязний. *Дру́жне* ставлення. *Дру́жні* зв'язки. Протилежне — *во-ро́жий*.

ДРУЖНО — **ДРУЖНЬО**. Розрізняються значенням.

Дру́жно. *Присл.* до *дру́жній*. *Дру́жно* працюють.

Дру́жньо. *Присл.* до *дру́жній*. *Дру́жно* ставитися.

ДРУК, -у, місц.(у) дру́ці. Газета у дру́ці [не в печаті].

ДРУКА́Р — **ДРУКА́РКА**. Розрізняються значенням.

Друка́р, -а́, дав. -єві́, ор. -єм, кл. -а́рю, мн. -ї́, -ів, дав. -ім. Фахівець друкарської справи, поліграфічного виробництва. *Працював* друкарем у Будинку преси.

Друка́рка, -н, дав. -ці́, род. мн. -рок. Жінка, що друкує на друкарській машинці. *Працювала* друкаркою в установі.

ДУБЛЕР, -а, дав. -ові́, ор. -ом, кл. -е, мн. -и, -ів, дав. -ам. Той, хто замінює основного виконавця. *Кос-монавт-дублер*.

ДУБЛЕТ. 1. *род.* -а. Другий однаковий примірник, предмет тощо. *У колекції з'явився дублет.* 2. *род.* -у. Постріл. *Вдався до дублету, але не влучив.*

ДУБЛКАТ, -а. Другий примірник, що має таку саму силу, як і оригінал; копія частин рукопису тощо. *Замість загубленого посвідчення видали дублікат.*

ДУБЛЯЖ, -у, *ор.* -ем. 1. Подвоєння чогось. *Газета виходить українською мовою з угорським дубляжем.* 2. Озвучування фільму іншою мовою і сам цей озвучений фільм. *На кіностудії зробили одразу англомовний дубляж.*

ДУГА́, -ї, *місц.* (на) -зі, *мн.* дуги, дуг, але дві дугі

ДУДА́, -ї, *мн.* дуди, дуд, але дві дуді

ДУДА́Р, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ДУ́ДКА, -в, *місц.* (на) -дші, *мн.* -джі, -дók, але дві дудки, сім дудок

ДУЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ДУ́ЖКА, -я, *місц.* (у) дужці, *мн.* -жкі, -жók, але дві дужки, сім дужок

ДУ́ЖЧИЙ

ДУПЕ́ЛЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

ДУПЛЕТ, -у

ДУПЛО́, -а, *мн.* дупла, дупел, але два дупла

ДУРИТИ, дурію, дуріш, дуримо, дуряте, дурять.

ДУРМА́Н, -у

ДУ́ТИ, дму, дмеш, дмемо́, дмете́, дмуть і дую, дуеш; *мин.* дув, дұла, дұло, дұлі; *наж.* дми і дуй, дміть і дуйте

ДУХ. 1. *род.* -у. Свідомість; дихання; запах. *Досягнення людського духу.* 2. *род.* -а. Надприродна істота (у міфології). *Викликати духа.*

ДУХИ́, -ів, *мн.*

ДУХМЯ́НИЙ

ДУ́ЧЕ, *невідм., ч.* *Независимый дуче.*

ДУША́, -і, *знах.* -у, *ор.* -єю, *кл.* -е, *мн.* душі, душ, але дві душі

ДУША́НБЕ́, *невідм., с.* Назва міста.

Святкове Душанбе.

ДУША́НБІ́НСЬКИЙ. *Прикм.* до Душанбе́.

ДЬОГО́ТЬ, -гтю, *ор.* -гтем

ДЬОГО́ТЬОВИ́Й, -а́, -е́

ДЮ́ЙМО́ВИЙ

ДЮ́НА, -я, *мн.* діюня, дюн

ДЮРА́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Сплав алюмінію з іншими хімічними елементами.

Вироби з дюрало.

ДЮРА́ЛОМІ́НІЄ́ВИЙ

ДЮШЕ́С, -у. Назва десертних сортів груші. Пишеться з малої літери.

Аромат дюшесу.

ДЯ́ГЕЛЬ, -ю, *ор.* -єм

ДЯ́ДЬКО́, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -у, *мн.* -ї, -ів, але два дядьки

ДЯ́КУВА́ТИ. Керування: кому-чому [не кого-чого]. Дякую тобі [не тебе].

ДЯ́ТЕЛ, -тля, *мн.* -тлі, -тлів

Е

Е, *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р.* *Велике е.* Як назва звука вжив. у *ч.р.* *Наголошений е.*

ЕВАКО́... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «евакуаційний». З наступною частиною завжди пишеться разом:

евакокомісія, евакоприймач, евакопункт, евакоуправління.

ЕВАКУА́ЦІ́ЙНИЙ — ЕВАКУЙО́-

ВА́НИЙ. Розрізняються значенням.

Евакуа́ційний. Пов'язаний з евакуацією, призначений для евакуації. *Евакуаційне життя. Евакуаційні автобуси.*

Евакуйова́ний. 1. Який залишився після евакуації. *Евакуйовані квартали.*

2. Вивезений з небезпечної зони. *Евакуйоване населення.*

ЕВАКУЮ́ВА́ТИ, -юю, -юєш, *недок.* і *док.*

ЕВЕНІ — ЕВЕН́КИ. Розрізняються значенням.

Евене́, -ів, *мн.* (одн. евен, -а, ч.; евенка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *жс.*) Народ,

який живе на узбережжі Охотського моря і в північних районах Якутії.

Евєнкіа, -ів, *мн.* (одн. евенк, -а, ч.; евенкійка, -и, дав. -йці, род. *мн.* -йок, ж.). Народ, який живе в лісовій смузі Сибіру, на Далекому Сході і в Північно-Східному Китаї; тунгуси.

ЕВОЛЮЦІЙНИЙ — **ЕВОЛЮЦІОНІСТИЧНИЙ** — **ЕВОЛЮЦІОНІСТСЬКИЙ**

Тільки еволюційний вжив. у знач. «поступовий, безперервний; який вивчає еволюцію чого-небудь». *Еволюційний розвиток мови. Еволюційна палеонтологія.*

Еволюціоністичний і **еволюціоністський**. Збігаються в знач. «який стосується еволюціонізму й еволюціоніста», але розрізняються вживанням: у знач. «який стосується еволюціонізму» частіше вжив. **еволюціоністичний**, у знач. «який стосується еволюціоніста» частіше вжив. **еволюціоністський**. *Еволюціоністична теорія. Еволюціоністські погляди.*

ЕВФОНІЯ [не евфонія], -ї, *ор.* -єю
ЕГОЇЗМ — **ЕГОЇСТИЧНІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Егоїзм, -у. Себелюбство, нехтування суспільними інтересами заради особистих інтересів, байдужість до людей. *Егоїзм самозакоханої людини.*

Егоїстичність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість егоїстичного. *Егоїстичність поведінки. Егоїстичність характеру.*

ЕЗОПІВСЬКА МОВА. Стійке словосполучення, що вжив. у знач. «замаскований спосіб висловлення думок з натяками та недомовками». Пишеться з малої літери.

ЕКЗАМЕН, -у. Синоніми: іспит, проба, випробування, випробування.

ЕКЗАМЕНАТОР, -а, дав. -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів. Два екзаменатори [не два екзаменатора].

ЕКЗЕМПЛЯР — **ПРИМІРНИК**. Збігаються у знач. «одиничний пред-

мет з ряду тотожних, однорідних». *Школа придбала десять примірників (екземплярів) словника синонімів.*

Тільки екземпляр ужив. у значеннях: 1. Представник якогось роду — тварин, рослин. *Учні збрали п'ять екземплярів польових рослин.* 2. перен. Особа, яка відзначається певними, переважно негативними рисами. *По за очі його називали цікавим екземплярком.*

ЕКЗОТИКА — **ЕКЗОТИЧНІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Екзотика, -я. Характерне для природи, побуту, культури віддалених, маловідомих країн, дивне і незвичне для жителів інших країн. *Екзотика Карпат. Тваринна екзотика. Екзотика в танцях.*

Екзотичність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість екзотичного, незвичайного. *Екзотичність одягу.*

ЕКІПАЖ, -у, *ор.* -ем. Команда корабля, літака, танка.

ЕКОЛОГІЯ — **ОНКОЛОГІЯ**. Розрізняються значенням.

Екологія, -ї, *ор.* -єю. Наука про зв'язок організмів з навколишнім середовищем.

Онкологія, -ї, *ор.* -єю. Розділ медицини, що вивчає причини виникнення в людини і тварин пухлин та розробляє методи їх лікування.

ЕКОЛОГІЧНИЙ — **ОНКОЛОГІЧНИЙ**. Розрізняються значенням. **Екологічний**. Який стосується екології, пов'язаний з нею. *Екологічне середовище. Екологічні умови. Екологічні проблеми.*

Останнім часом набувають поширення у мовленні експресивно забарлені словосполучення з прикметником **екологічний**: *екологічні семінари (симпозіуми, мітинги), екологічна неграмотність (доля, розважливість).*

Онкологічний. Який стосується онкології, пов'язаний з нею. *Онкологічний диспансер. Онкологічне захворювання.*

ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ — **ЕКОНОМІЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Економічний. 1. Який стосується економіки, сукупності суспільно-виробничих відносин, стану господарства країни, району та ін.; зв'язаний з вивченням економіки. *Економічна система. Економічна криза. Економічний район. Економічне життя. Економічний журнал.* 2. Який вигідний у господарському плані, в експлуатації. *Економічний трактор. Економічний бетон.*

Економічний. 1. Який ощадливо витрачає що-небудь, дотримується економії. *Економна господиня.* 2. Який сприяє економії, ощадливому витрачання чого-небудь, стриманий у виявленні чогось; скупий. *Економне витрачання води. Економне використання природних багатств. Економічний вислів думок. Економічний рух.*

ЕКОНОМІЧНО ВІДСТАЛИЙ. Пишеться окремо, бо другою частиною виступає дієприкметник, а до слова *економічно* можна поставити питання *як?*

ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНЕНИЙ і **ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИЙ**. Пишуться окремо, бо другою частиною виступають дієприкметники, а до слова *економічно* можна поставити питання *як?*

ЕКРАНІЗАЦІЯ — **ЕКРАНУВАННЯ**. Розрізняються значенням.

Екранізація, -ї, *ор.* -сю. Створення кінофільму на основі творів театрального мистецтва або літератури. *Екранізація повісті М. Коцюбинського «Фата моргана».*

Екранування, -я, *ор.* -нням, *спец.* Захист чогось від зовнішніх впливів, шкідливого діяння. *Екранування кабелю.*

ЕКС... Перша невідмінювана частина складних слів, що означає «колішній». З наступною частиною пишеться через дефіс: *екс-голова, екс-ди-*

реktor, екс-президент, екс-король, екс-чемпіон, екс-vice-прем'єр.

ЕКСКАВАТОР — **ЕСКАЛАТОР**. Розрізняються значенням.

Екскаватор, -а. Самохідна землерийна машина.

Ескалатор, -а. Механічні рухоми сходні.

ЕКСКУРС, -у. Відхилення від головної теми для висвітлення або уточнення другорядних питань. *Екскурс у минуле.*

ЕКСКУРСІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ

ЕКСПЕДИЦІЙНО-ТРАНСПОРТНИЙ

ЕКСПЕРИМЕНТ, -у. Синоніми: дослід, проба.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «експериментальний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *експериментально-дослідний, експериментально-механічний, експериментально-психологічний, експериментально-теоретичний.* З дієприкметниками слово експериментально пишеться окремо: *експериментально вивчений, експериментально перевірений.*

ЕКСПЕРТ, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів. Фахівець, що розглядає якусь справу чи питання з метою зробити правильний висновок. Синоніми: фахівець, знавець, спеціаліст.

ЕКСПЕРТНИЙ. *Експертна комісія.*

ЕКСПІРАТОРНИЙ. Пов'язаний з експірацією — видиханням повітря при творенні звуків мови. *Експіраторний наголос.*

ЕКСПЛУАТАТОРСЬКИЙ — **ЕКСПЛУАТАЦІЙНИЙ**. Розрізняються значенням.

Експлуататорський. Який стосується експлуататорів, пов'язаний з ними. *Експлуататорське суспільство.*

Експлуатаційний. Пов'язаний із систематичним використанням продук-

тивних сил, транспорту, родовищ тощо. *Експлуатаційні роботи. Експлуатаційні умови.*

ЕКСПО, *невідм.*, ж. Всесвітня виставка (переважно з числом, яке вказує на рік проведення виставки). Пишеться великими літерами, часто береться в лапки. *ЕКСПО-80, «ЕКСПО-93».*

ЕКСПОНАТ — **ЕКСПОНЕНТ**. Розрізняються значенням.

Експонат, -а. Предмет, продукція, що їх показують на виставці або виставляють у музеї для огляду. *Музейні експонати. Цікавий експонат.*

Експонент, -а. Особа або організація, які виставляють на виставці експонати. *Десятки експонентів прислали свої вироби на виставку.*

ЕКСПОРТ, -у. 1. Вивезення товарів або капіталу за кордон. 2. Загальна кількість або вартість товарів, що їх вивозять за кордон. Протилежне — імпорт.

ЕКСПОРТЕР, -а, *мл.* -и, -ів. Країна, установа, особа, що вивозять товари за кордон.

ЕКСПРЕС... Перша невідмінювана частина складних слів. З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *експрес-аналіз, експрес-лабораторія, експрес-метод.*

ЕКСПРЕСІВНИЙ — **ЕКСПРЕСНИЙ**. Розрізняються значенням.

Експресивний. Який містить у собі експресію; виразний. *Експресивний вислів. Експресивне виконання.*

Експресний. 1. Який стосується експреса, пов'язаний з ним. *Експресний поїзд. Експресна ізда. 2. спец.* Дуже швидкий. *Експресні методи аналізу.*

ЕКСПРЕСІВНІСТЬ — **ЕКСПРЕСІЯ**. Розрізняються значенням.

Експресивність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість, ознака експресивного. *Експресивність вислову. Гра акторів відзначалася динамічністю та експресивністю.*

Експресія, -ї, *ор.* -єю. Виразність, підкреслене виявлення почуттів, переживань. *Експресія акторської гри.*
ЕКСПРЕСІОНІСТИЧНИЙ — **ЕКСПРЕСІОНІСТСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Експресіоністичний. Який стосується експресіонізму. *Експресіоністичні тенденції. Експресіоністичний стиль.*

Експресіоністський. Який стосується експресіоністів. *Експресіоністський світогляд. Експресіоністські задуми.*

ЕКСПРОМТОМ, *присл.* Без підготовки, попереднього обдумування. Синоніми: блискавично, без обдумування, без підготовки.

ЕКСТРА... Перша частина складних слів (або префікс), що означає «надмірність, винятковість». З наступною частиною, як правило, пишеться разом: *екстравагантний, екстраклас, екстракристалічний, екстраординарний, екстрасенс, екстрасенсорика.*

ЕКЮ, *невідм.*, ч. Старовинна французька золота і срібна монета із зображенням щита. *Золотий екю.*

ЕЛАСТИНОВИЙ — **ЕЛАСТИЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Еластичновий. Який стосується еластину, складається з нього. *Еластичнові волокна.*

Еластичний. 1. Гнучкий, пружний. *Еластичний дріт. Еластичне волокно.*

2. *перен.* Позбавлений різкості; плавний. *Еластичні рухи.*

ЕЛЕКТРИК — **ЕЛЕКТРИК**. Розрізняються значенням.

Електрик, -а. Фахівець з електротехніки. *Інженер-електрик.*

Електрик, *невідм.*, *прикм.* Голубий або синій з сірим полиском. *Сукня кольору електрик.*

ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ [*не* електрофікація], -ї, *ор.* -єю

ЕЛЕКТРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «електричний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *електроагрегат, електробритва, еле-*

ктродвигун, електродинамічний, електродоїння, електродриль, електродіапа, електромагнітний, електрометр, електрометр, електромонтаж, електромотор, електропіл, електронбід, електронбід, електропровідність, електросердло, електротабль, електротрактор, електрохімічний.

ЕЛЕКТРОН. 1. *род. -а, фіз.* Найлегша елементарна частина речовини з найменшим негативним електричним зарядом. *Маса електрона.* 2. *род. -у, мет.* Сплав магнію з алюмінієм, цинком або марганцем; сплав золота й срібла для ювелірних виробів. *Вироби з електрону.*

ЕЛЕКТРОН-ВОЛЬТ, -а, *род. мн. -вільтів*

ЕЛЕКТРОННО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «електронний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *електронно-акустичний, електронно-вимірювальний, електронно-іонний, електронно-ламповий, електронно-обчислювальний, електронно-оптичний, електронно-променевий, електронно-світловий, електронно-хвильовий, електронно-цифровий, електронно-ядерний.*

ЕЛЕМЕНТ, -а

ЕЛПІС — **ЕЛПІСИС.** Розрізняються значенням і вживанням.

Еліпс, -а, *мат.* Плоска замкнена крива, сума відстаней кожної точки якої від двох заданих точок (фокусів) є сталою величиною.

Еліпсис, -а, *літв.* Пропуск у реченні слова або словосполучення, зрозумілого з контексту.

ЕЛІТА, -и, *збірна.* 1. Найдоброякісніші екземпляри яких-небудь рослин, а також найкраще сортове насіння. *Еліта картоплі. Вирощування насіння еліти.* 2. Про людей, що вирізняються серед інших своїм розумом, здібностями, високими моральними

якостями, суспільним становищем. *Еліта народу. Політична еліта. Національна еліта.*

ЕЛЛАДА, -и. Назва Греції.

ЕЛЛІНИ, ів, *мн. (одн. еллін, -а, ч.; еллінка, -и, дав. -щі, род. мн. -нок, ж.).* Стародавні греки.

ЕЛЛІНІСТ, -а. Фахівець з давньогрецької філології; прихильник стародавньої Греції, еллінської культури. **ЕЛЛІНІСТИЧНИЙ** — **ЕЛЛІНСЬКИЙ.** Розрізняються значенням.

Елліністичний. Який стосується еллінізму, епохи розквіту змішаної греко-східної культури; властивий еллінізму. *Елліністична культура. Елліністична епоха. Елліністичні риси.*

Елліністичний. Який стосується еллінів, властивий їм. *Елліністичний театр.*

ЕЛЛІНІСТКА — **ЕЛЛІНКА.** Розрізняються значенням.

Елліністка. Прихильниця і знавець Давньої Греції, елліністичної культури; спеціаліст з давньогрецької філософії.

Еллінка. Назва жіночої статі давніх греків; грекня. *На пароплаві було кілька еллінок.*

ЕЛЬБРУС, -у

ЕЛЬДОРАДО, *невідм., с., перен.* Країна казкових багатств і чудес. *Казкове Ельдорадо.*

ЕЛЬЗАС, -у

ЕЛЬЗАСЬКИЙ

ЕМАЛЬ, -і, *ор. -лю, род. мн. -лей*
ЕМБАРГО, *невідм., с., юр.* Заборона органом державної влади будь-якої країни ввозити або вивозити золоту, іноземну валюту та інші цінності. *Суворе ембарго.*

ЕМІГРАЦІЯ — **ІММІГРАЦІЯ** — **МІГРАЦІЯ.** Розрізняються значенням.

Еміграція, -ї, *ор. -єю.* 1. Масове переселення з батьківщини в іншу країну; тривале перебування за межами батьківщини внаслідок переселення. *Тимчасова еміграція. Соціальна*

еміграція. 2. збірне. Сукупність емігрантів, що живуть у якійсь країні. *Українська еміграція. Революційна еміграція.*

Імміграція, -ї, *ор.* -єю. 1. В'їзд іноземців у якусь країну на постійне або тривале проживання. *Імміграція населення. Інтенсивна імміграція.* 2. збірне. Сукупність іноземців, що оселилися в якійсь країні на постійне проживання. *Українська імміграція у Бразилії.*

Імміграція капіталу — надходження в яку-небудь країну чужоземного капіталу.

Міграція, -ї, *ор.* -єю. 1. Переселення народів усередині країни або за її межі; переміщення капіталу. *Сезонна міграція. Внутрішня міграція. Міграція населення. Міграція грошей.* 2. У біології — переміщення тварин, пов'язані зі зміною умов існування або з циклом їхнього розвитку. *Міграція тварин. Міграція риб.* 3. Переміщення якихось елементів, клітин. *Міграція хімічних елементів.*

ЕМІСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Випуск в обіг паперових грошей та цінних паперів.

ЕММА, -я, *ор.* -ою, *кл.* Еммо! *Змети.-пестл.: Еммочко!*

ЕММАНУІЛ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом; *кл.* Еммануїле! *Змети.-пестл.: Мануїльцо! Мануїльчику! [не Маяя!]* **Еммануїлович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Еммануїлівна**, -я [не Еммануїлівної], *дав.* -ї [не Еммануїлівній]. *Петре Еммануїловичу! Катеріно Еммануїлівно!*

ЕМОЦІЙНО ЗАБАРВЛЕНИЙ. Пишеться окремо, бо другою частиною виступає дісприкметник, а до слова емоційно можна поставити питання як?

ЕНДШПІЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Завершальна стадія шахової партії.

ЕНЕРГОМЕРЕЖА, -ї, *ор.* -єю, *мн.* -ї, -їж. Міська енергомережа [не енергосітка].

ЕНЕРГОЦЕНТР, -у

ЕОМ, *невідм.*, *ж.* Скорочення слів: електронна обчислювальна машина. Пишеться великими літерами. *Нова ЕОМ.*

ЕПІГРАМА, -я

ЕПІГРАФ, -а

ЕПІЗОД, -у

ЕПІКО-САТИРИЧНИЙ

ЕПІЛОГ, -у, *місц.* (в) -зі

ЕПІТЕТ, -а

ЕПЦЕНТР, -а

ЕПОС, -у

ЕПОХА ВІДРОДЖЕННЯ. Друге слово пишеться з великої літери.

ЕРЗАЦ, -у, *ор.* -ом

ЕРМІТАЖ, -у, *ор.* -єм. Як назва художнього музею у Санкт-Петербурзі пишеться з великої літери.

ЕРУДИЦІЯ — **ЕРУДОВАНІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Ерудіція, -ї, *ор.* -єю. Ученість, начитаність, обізнаність. *Відзначатися великою ерудіцією.*

Ерудованість, -ності, *ор.* -ністю. Властивість, ознака ерудованого. *Ерудованість студента.*

ЕСЕ, *невідм.*, *с.* Короткі наукові, критичні або інші нариса, які відзначаються вишуканістю форми. *Цікаве есе.*

ЕСКАДРИЛЬЯ, -льї, *ор.* -льєю, *род. мн.* -лей. Тактичний підрозділ військово-повітряних сил, що складається з кількох загонів або ланок.

ЕСКІМО, *невідм.*, *с.* Сорт морозива. *Смачне ескімо.*

ЕСКОРТ, -у. Військова охорона, супровід кого-, чого-небудь. *Почесний ескорт.*

ЕСПЕРАНТО, *невідм.*, *с.* Міжнародна штучна мова, яку створив у 1887 р. польський лікар Л. Заменгоф. *Популярне есперанто. Відоме есперанто.*

ЕСТЕТИЧНИЙ — **ЕСТЕТИСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Естетичний. Який стосується естетики, прийнятний естетизмом, пов'язаний зі сприйняттям прекрасного.

Естетичний смак. Естетичне виховання. Естетичні прикраси. Естетична теорія.

Естéтський. Який стосується естета. *Естетська манера. Естетський задум.*

ЕСТОЊЦИ, -ів, мн. (одн. естоўець, -ця, ор. -вцем, ч.; естоўка, -я, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.)

ЕСТРАЊНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «естраўний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *естраўно-симфонічний, естраўно-танцювальний, естраўно-цирковий.*

ЕТАЛОЊ, -а. Вимірний прилад великої точності; *перен.* зразок для порівняння з чимсь. Синоніми: зразок, взірєць, кшталт.

ЕТИКА — **ЕТИЧНІСТЬ.** Розрізняються значенням.

Етїка, -и. 1. Наука, що вивчає мораль. *Курс лекцій з етики.* 2. Норми поведінки представників суспільного класу, групи, професії. *Лікарська етика.*

Етїчність, -ності, ор. -ністю. Властивість етичного. *Етичність учинку.*

ЕТНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «етнічний». З наступною частиною пишеться разом: *етноботаніка, етногеографія, етнопсихологічний, етноцентризм.*

ЕТРУСКИ, -ів, мн. (одн. етруск, -а, ч.; етруска, -я, дав. -суі, род. мн. -сок, ж.). Одне з племен стародавньої Італії.

ЕТРУСЬКИЙ

ЕФЕКТ *див.* **АФЕКТ**

ЕФЕДРИЊ [не ефедрін], -у

ЕФЕКТИВНИЙ — **ЕФЕКТНИЙ.** Розрізняються значенням.

Ефектївний. Дійовий, результативний, корисний, більш досконалий. *Ефективні ліки. Ефективні засоби.*

Ефэктний. Який справляє сильне враження; розрахований на те, щоб викликати ефект; зовнішньо показо-

вий. *Ефектний танець. Ефектна поза. Ефектна гра.*

ЕФЕКТИВНІСТЬ — **ЕФЕКТНІСТЬ.** Розрізняються значенням. **Ефектївність**, -ності, ор. -ністю. Дійовість. *Ефективність заходів. Ефективність змагання.*

Ефэктність, -ності, ор. -ністю. Властивість ефектного, здатність викликати сильне враження. *Ефектність стрибка. Сценічна ефектність.*

ЕФІРНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ефірний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ефірно-ацетонний, ефірно-валеріановий.*

ЕФІРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «ефір, ефірний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *ефіро-валеріановий, ефіронісний, ефіро-олїїний, ефіроцелюлозний.*

ЕШЕЛОЊ, -у

Є

Є, *невідм.* Як назва літери вжив. у с. р. *Велике є.* Може позначати: 1. Два звуки [йє] — на початку слова, після голосного та апострофа: Євген [йевген], твоє [твое], п'є [пйє]. 2. М'якість попереднього приголосного: сїне [сйн'є], лїє [л'їє].

ЕВАНГЕЛІЯ, -ї, ор. -єю, ж. і **ЕВАНГЕЛІЄ**, -я, ор. -єм, с. Частина Біблії, у якій вміщено твори, що оповідають про земне життя та науку засновника християнської релігії Ісуса Христа. Пишеться з великої літери.

ЕВАНГЕЛІСТ, -а, дав. -ові, кл. -е, мн. -и, -ів

ЕВАНГЕЛІЧНИЙ — **ЕВАНГЕЛЬСЬКИЙ.** Розрізняються значенням. **Евангелічний.** Який спирається на Євангелію як єдину основу віро-

вчення. *Евангелічна община. Евангелічна церква.*

ЕВАНГЕЛЬСЬКИЙ, Який стосується Евангелії, пов'язаний з нею. *Евангеліський текст. Евангеліське оповідання.*

СВГЕН, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. Євгєне! і рідше **СВГЕНІЙ**, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. Євгєнію! *Зменш.-пестл.: Євгєнку! Євгєновичу! Євгєночку! Євгєнцю! Євгєню! І вно!* [не Жєна! Жєнька!]; *Євгєнович*, -а, дав. -у, ор. -єм і рідше *Євгєніювич* [не Євгєнієвич]; *Євгєнієва*, -в [не Євгєнієвноі], дав. -і [не Євгєнієвоі] і рідше *Євгєнієва* (від Євгєніє). *Працює два Євгєні* [не Євгєна]. *Дмитре Євгєновичу! Марк Євгєнієво!*

ЄВРАЗІЙСЬКИЙ

ЄВРАЗІЯ, -ї, ор. -єю

ЄВРОПЕЙСЬКО-АЗІАТСЬКИЙ

ЄВРОПЕЙЦЬ, -ів, мн. (одн. європєць, -йця, ор. -йцем, ч.; європєйка, -и, дав. -йці, род. мн. -йок, ж.)

ЄВСТАХІЄВА ТРУБА. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

ЄВШАН-ЗІЛЛЯ, -я, ор. -ям, нар.-поет. Степовий западний полін.

ЄГЕР, -я, дав. -єві, ор. -єм, мн. -ї, -ів, дав. -ям. Синоніми: мислівець, ловівець.

ЄГИПЕТ, Єгїпту

ЄГИПЕТСЬКИЙ

ЄГИПТЯНИ, -ян, мн. (одн. єгїптєянин, -а, ч.; єгїптєянка, -и, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.)

ЄДИНО... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться разом, коли складне слово називає поняття, підпорядковані одне одному: *єдиновимірний, єдиновірець, єдиновладдя, єдинокорисаний, єдинокорисаний, єдинокорисаний, єдинокорисаний, єдинокорисаний, єдинокорисаний*. Коли до слова єдино можна поставити питання як?, пишемо його окремо: *єдино можливий, єдино правильний*.

ЄЛИЗАВЄТА [не Єлісавета], -я, кл. Єлізавето! *Зменш.-пестл.: Лізо! Лізонько! Лізочко!* [не Ліза!]

ЄЛИСЕЙСЬКІ ПОЛІА. Обидва слова пишуться з великої літери як назва однієї з головних вулиць Парижа. У перен. знач. «чудесна країна вічної весни, вічного миру і благоденства» з великої літери пишеться перше слово.

ЄМЕН, -у [не Йємен]

ЄМЕНСЬКИЙ [не Йєменський]

ЄМЕНЦІ, -ів, мн. (одн. єменець, -ця, ор. -нцем, ч.; єменка, -и, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.) [не Йєменці, Йєменець, Йєменка]

ЄНА, -и [не Ієна]

ЄПІСКОП [не єпіскоп], -а, дав. -ові, кл. -є, мн. -ї, -ів

ЄПИТРАХІЛЬ, -і, ор. -лєю. Частина одягу священника у вигляді довгої смуги.

ЄРЕСЬ, -і, ор. -єсю, мн. -сі, -сей

ЄРЕТИК [не єрєтик], -ї, дав. -бві, кл. -у, мн. -ї, -ів

ЄРЕТИЧКА [не єрєтчєка], -и, дав. -чці, род. мн. -чок

ЄСЕНТУКІЙ, -ів, мн. Як загальна назва на означення мінеральної води пишеться з малої літери, як власна назва на означення міста пишеться з великої літери.

ЄСЕНТУЦЬКИЙ

Ж

Ж [жє], невідм. Як назва літери вжив. у с.р. *Мале ж*. Як назва звука вжив. у ч.р. *Твердий ж*. Вимова. Звук [ж] вимовляється звичайно твердо (*жито, жати, жест, жовтий, жук, ніж*), тільки перед [й] та при подовженні — напівм'яко (*ж'їнка, Запоріж'я*).

ЖАБО, невідм., с. Оздоба з мережива або тонкої тканини на блузці, сукні, чоловічій сорочці. *Біле жабо. Багате жабо.*

ЖАГА, -ї, дав. -зі

ЖАДАНІЙ

ЖАДАННЯ, -я, *ор.* -нням
ЖАДІБНИЙ і **ЖАДІБНИЙ**. Керування: *чого, до чого*. *Жадібний втіхи. Жадібний світла. Жадібний до тепла. Жадібний до знань.*

ЖАДІБНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю і **ЖАДІБНІСТЬ**

ЖАДІБНО і **ЖАДІБНО**, *присл.*

ЖАДОБА, -н. Керування: *чого, до чого* і з інфін. *Жадоба наживи. Жадоба до кмиг. Жадоба працювати.*

ЖАЙВІР — **ЖАЙВОРОН** — **ЖАЙВОРОНОК**. Збігаються у знач. «польова чи степова співуча пташка», але розрізняються вживанням:

жайвір і *жайворон* вжив. рідко, *перев. поет.*, *жайворон* — часто. *Перший проліс розплющив око, Перший жайвір увис злетів* (Малюшко). *Високо вгорі співатимуть жайворони* (Скляренко).

Тільки *жайворон* вжив. у знач. «вірив з тіста у формі жайворонка». *Пишечничі жайворонки.*

ЖАКЕРІЯ, -ї, *ор.* -єю. Антифеодалне селянське повстання 1358 року у Північній Франції.

ЖАКЕТ, -а

ЖАЛІБНИЙ — **ЖАЛІБНИЙ**. Збігаються у знач. «траурний». *Жалібний марш. Жалібний похід. Жалібна сукня.*

Тільки *жалібний* вжив. у знач. «такий, що виражає тугу, печаль; журливий». *Жалібна музика. Жалібний голос. Жалібні пісні.*

ЖАЛІСЛИВИЙ — **ЖАЛІСНИЙ**. Збігаються у знач. «співчутливий». *Жаліслива (жалісна) людина.*

Тільки *жалісливий* вжив. у знач. «сповнений суму, горя». *Жалісливий погляд.* Тільки *жалісний* вжив. у знач. «який виражає біль, муку, слабкість». *Жалісний звук. Жалісна пісня.*

ЖАЛО, -а і **ЖАЛО**, -а, *мн.* жала, жал
ЖАЛОБА, -я, *місц.* (у) -ї. Траур; чорний одяг, пов'язка на знак скорботи.

ЖАЛЬ, жально і жаліо, *ор.* жалём, *місц.* (у) жаліо, *мн.* жалі, жалів

ЖАЛЮЗІ, *невідм.*, *с.* і *мн.* Віконниця, штори або пластини для регулювання світла і повітряного потоку в приміщенні. *Матове жалюзі. Жовті жалюзі.*

ЖАНР, -у

ЖАР, -у, *місц.* (на, у) жару

ЖАР-ПТИЦЯ, жар-птиця, *ор.* жар-птицею

ЖАРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «жар». З наступною частиною пишеться разом: *жарозніжжувальний, жаромірний, жаростійкий, жаротрипкві.*

ЖАРТ, -у. Вдалий жарт [*не вдала шутка*].

ЖАРГУВАТИ, -ую, -уєш. Керування: з *кого-чого* у знач. «насміхатися, глузуватися». *Жартувати з хлопця [не шуткувати з хлопця].*

ЖАТИ, жву, жнеш, жнемó, жнетé, жнуть; *нак.* жни, жнім(о), жніть

ЖАТКАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -ём, *кл.* -ярю, *мн.* -ї, -їв, *дав.* -йм

ЖБУРНУТИ, -ну́, -неш, -немó, -нетé, -нуть

ЖВАВЕНЬКИЙ

ЖДАТИ, жду, ждеш, ждемó, ждетé, ждуть; *мін.* ждав, ждала́, ждалó, ждали́; *нак.* жди, ждїть. Керування: *кого* і рідко *на кого*. У *Підпарі Гафійку ждала цілоденна робота* (Коцюбинський).

ЖДУЧИ, *дісприся.*

ЖЕВРІННЯ, -я, *ор.* -нням

ЖЕВРІТИ, жєвріє, жєвріють

ЖЕЗЛ, -а, *мн.* жезлі, -їв. Паличка особливої форми як символ влади; паличка в руках регулювальника вуличного руху.

ЖЕЛÉ, *невідм.*, *с.* *Вишневе желе. Яблуше желе.*

ЖЕЛАТИН, -у, *ч.* і *техн.* **ЖЕЛАТИНА**, -н, *ж.* Додати желатину. *Фотографічна желатина.*

ЖЕЛАТИНОВИЙ і *техн.* **ЖЕЛАТИННИЙ**. *Желатинова маса. Желатинний папір.*

ЖЕНИТИ, женіо, жєниш; *нак.* жені, женім(о), жєвїть
ЖЕНИТИСЯ, женіюся, жєніацяся.
Керування: з *ким.* *То скажїть своїй матерї, що я буду женитися із вами* (Нечуй-Левицький).
ЖЕНЬШЕНЬ, -я, *ор.* -єм
ЖЕРДИНА, -я, *спорт.* *Стрибати з жердиною [не з шестом].*
ЖЕРДКА, -я, *місц.* (на) -дці, *мн.* -дкї, -дїк, але двї жєрдкї, п'ять жєрдок
ЖЕРЛО, -а, *мн.* жєрла, жєрл. Дуло, ствол; вузький і глибокий отвір.
ЖЕРСТЯНИЙ, -а, -є
ЖЕРСТЯНИК, -а
ЖЕРСТЯНО-ШТАМПУВАЛЬНИЙ
ЖЕРТВА, -и, *род. мн.* жертв
ЖЕРТВУВАННЯ, -я, *ор.* -нням
ЖЕРТВУВАТИ, -ую, -уєш. *Керування:* що і чим. 1. що. Привносити в дар матеріальні цінності. *Жертвувати гроші.* 2. чим. Відмовлятися від усього або від багато дечого на користь чого-небудь, нічого не шкодувати. *Жертвувати життям.*
ЖЕСТ, -у
ЖИВИТИ, живлю, живиш
ЖИВИТИСЯ, живлюся, живишся
ЖИВОКІСТ, -кїсту, ч. і рїдко **ЖИВОКІСТЬ**, -кїсті, *ор.* -кїстю, ж.
ЖИВОПИС, -у, *місц.* (у) -сі
ЖИВУЧИЙ, *дієприсл.*
ЖИГУЛІ, -їв, *мн.*
ЖИЛАВИЙ — **ЖИЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.
Жилавий. 1. Який має багато сухожялок або випнуті жили. *Жилаве м'ясо. Жилаві руки.* 2. Міцний, мускулистий, цупкий. *Жилавий кулак. Жилаве дерево.*
Жильний. 1. Виготовлений з жили. *Жильна тетива.* 2. Пов'язаний з жилою, гірською породою в тріщині. *Жильна форма залагання породи.*
ЖІЛКА, -я, *місц.* (на) -лці, *мн.* -лкї, -лїк, дав. -лкїам, але двї жїлкї, п'ять жїлок

ЖИЛЬНИЙ *див.* **ЖИЛАВИЙ**
ЖИР, -у, *місц.* (на) жирі, *мн.* жирї, -їв
ЖИРАФА, -я, ж. і рїдко **ЖИРАФ**, -я, ч. Звичайна жирафа. Звичайний жираф.
ЖИТЕЙСЬКИЙ — **ЖИТІЙНИЙ**. Розрізняються значенням.
Житейський. Який стосується життя; життєвий, повсякденний, буденний.
Житейська сушта. Житейська мудрість.
Житїйний, *літ., іст.* Який стосується опису чийогось життя, найчастіше святого. *Житїйна література.*
ЖИТИ — **МЄШКАТИ**. Збігаються у знач. «перебувати, проживати де-небудь», але розрізняються вживаністю: *жити* виступає часто, *мешкати* — рїдко. *Мої батьки жили у селі. Мешкають [нащадки запорожців] по багнотич місцях та захопланих селах словетної ... Полтавщини* (Панас Мирний).
Тільки жити, -вї [не жио], -вєш [не жвєш], -вєм [не жвємо], -вєтє [не жвєтє]; *мін.* жив, жилї, жилїо, жилїє; *нак.* живї, живїм(о), живїть вжив. у значеннях: 1. Бути живим, існувати. *Він не хоче вмирати. Він хоче жити* (Коцюбинський). 2. Проводити життя в якийсь спосіб. *Жили собі тихо і мирно* (Панас Мирний). 3. *перен.* Бути, існувати, мати місце. *Потреба краси, що жила в душі Антона викликала у нього потребу скрізь шукати її, але дійсність давала мало* (Коцюбинський).
Жив собі, жив-поживав [не жив-був собі].
Тільки мешкати, -аю, -аєш вжив. у значеннях: 1. Жити, проживати у певному приміщенні. *Вїлла, де я мешкаю, в країї, тихїїї і теплїїї частинї острова* (Коцюбинський). 2. Жити в гнізді, лігві. *...казали йому [горобчиків], що вона [сова] в сухому дубї в дуплї мешкає* (Леся Українка).

ЖИТИСЯ, живється [не жветься], мин. жилбся, безос.

ЖИТІЙНИЙ див. **ЖИТЕЙСЬКИЙ**
ЖИТЛО, -а, мн. житла, -тел

ЖИТЛО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням слову «житловий». З наступною частиною слова пишеться разом: *житлобудівний, житлобудівництво, житловідділ, житлокооперативний, житлоуправління, житлофінд.*

ЖИТЛОВИЙ, -а, -е. *Житлова площа* [не жила площа].

ЖИТЛОВО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням слову «житловий». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *житлово-будівельний, житлово-експлуатаційний, житлово-кооперативний, житлово-орендний, житлово-побутовий, житлово-санітарний.*

ЖИТНІЙ, -я, -є

ЖИТО, -а, мн. житів, -ів

ЖИТОМИР'ЯНИ, -ян, мн. (одн. житомир'янини, -а, ч.; житомир'янка, -я, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.) і **ЖИТОМИРЦІ**, -ів, мн. (одн. житомирець, -рця, ор. -рцем, ч.; житомирка, -я, дав. -рці, род. мн. -рок, ж.)

ЖИТТЄВИЙ і **ЖИТТЬОВИЙ**, -а, -е

ЖИТТЄВИСТЬ, -вості, ор. -вістю

ЖИТТЄВО НЕОБХІДНИЙ

ЖИТТЄПИС, -у, місц. (у) -сі

ЖИТТЄЗДАТНИЙ

ЖИТТЕРАДІСНИЙ

ЖИТТЯ, -я, дав. -ю, ор. -ям, місц. (у) *житті*, род. мн. життів

ЖИТТЯ-БУТТЯ, ор. життям-буттям

ЖІНКА — **ДРУЖИНА**. Збігаються у знач. «заміжня особа стосовно до свого чоловіка», але розрізняються вживаністю: *жінка* вживається часто, *дружина* — рідше, при цьому переважно в офіційно ділових ситуаціях. — *Галю, будь мені жінкою та поїдь із мною, — каже козак* (Марко Вовчок). *Заколисаний родивим щастям*

з лобою дружжиною, Семен забув за свої колишні турботи (Коцюбинський). *Президента України з дружжиною тепло вітали.*

Тільки *жінка*, -я, дав. -нці, мн. -нкі, -нок, дав. -нкам, але дві *жінки*, п'ять *жінок* ужив. у значеннях: 1. Особа жіночої статі. *Жінки жито жалі, а чоловіки в'язали.* 2. Доросла, на відміну від маленької дівчинки. *Налякані діти починали ревіти, жінки їх гамували і витирали слози руками* (Коцюбинський).

Тільки *дружина* вжив. у значеннях: 1. Загін, група, добровільне об'єднання людей, створене з якоюсь метою. *Санітарна дружина. Народні дружини.* 2. У стародавній Русі — збройний загін як постійна військова сила князя. 3. *дружиною* малою вийшов князь з Переяслава (Франко).

ЖМІНЯ, -і, ор. -єю, род. мн. жмень

ЖМУРИТИ, -рю, -риш

ЖМУРИТИСЯ — **ЖМУРИТИСЯ**.

Розрізняються значенням.

Жмуритися, -рюся, -ришся; *нак. жмурся*. *Мружитися*. *Жмуритися від яскравого світла.*

Жмурітвся, -ріося, *жмурішся*; *нак. жмуріся*. Грати в *жмурки*.

ЖМУРКИ, -рок, мн. і **ПІЖМУРКИ**

ЖМУТОК, -тка, місц. (у) -ткү, мн. -ткі, -тків

ЖНЕЦЬ, женця, дав. женцеві, ор. -єм, кл. жєнче, мн. женці, женців

ЖНИВАР, -а, дав. -єві, ор. -єм, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ім

ЖНИВАРСЬКИЙ — **ЖНИВНИЙ**.

Розрізняються значенням.

Жниварський. Який стосується жниваря, пов'язаний з ним. *Жниварський інструмент. Жниварський заробіток.*

Жнивний. Пов'язаний з жнивними.

Жнивна пора. Жнивні пісні.

ЖНУЧИ, *дісприсл.*

ЖОВКНУТИ, -ну, -неш; мин. жовк і жовкнув, жовкла і жовкнула, жовкли і жовкнули

ЖОВНІР, -а, дав. -ові, мн. -я, -ів
і **ЖОВНІР**

ЖОВТІ ВОДИ, Жовтих Вод. Назва міста. Обидва слова пишуться з великої літери.

ЖОВТО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням слову «жовтий». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли складне слово називає підпорядковані одне одному поняття: *жовтоголобий, жовтодзьобий, жовтозілля, жовтолісий, жовтоликий*. 2. Через дефіс, коли означає поєднання кількох кольорів в одному предметі: *жовто-зелений, жовто-синій, жовто-фіолетовий, жовто-червоний, жовто-чорний*. Але: *жовтогарячий (оранжевий)*

ЖОВТЮРЮХ — ЖОВТЮРЮХА. Розрізняються значенням і родами. **Жовтюрюх**, -а, ч. Велика неотруйна змія з жовтуватим черевом.

Жовтюрюха і жовтюрюха, -и, ж. Маленька пташка з жовтим черевцем.

ЖОВТОВОДСЬКИЙ. Прикм. до **Жовті Води**.

ЖОВТОЦВІТ, -у і **ЖОВТОЦВІТ**
ЖОВТУВАТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «жовтуватий». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *жовтувато-білий, жовтувато-рожевий*.

ЖОВТЯВИЙ і ЖОВТАВИЙ
ЖОВТЯНИЦЯ, -і, ор. -єю. *Захворіти на жовтяницю [не жовтуху]*.

ЖОВЧ, -і, ор. -цю
ЖОВЧОКАМ'ЯНА ХВОРОБА. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

ЖОКЕЙ-КЛУБ, жокей-клубу
ЖОЛОБ, -а, мн. -ів, -ів, але два жобоби, п'ять жобобів

ЖОЛУДЬ, -я, ор. -єм, мн. жолуді, -ів, дав. -ям і жолуді, -ів, дав. -йм, ор. -дъмй, місц. (на) -ім, але два жолуді, п'ять жолудів

ЖОЛУДЛЯ, -я, ор. -длям, с., збірне
ЖОНГЛЕР, -а, дав. -ові, ор. -ом, мн. -я, -ів

ЖОНГЛЕРСЬКИЙ
ЖОНГЛЮВАТИ, -юю, -юеш
ЖОРНО, мн. жорна, жорен
ЖОРСТКИЙ. *Жорстке волосся [не шорстке волосся]*.

ЖРЕЦЬ, жерця, дав. -єві, ор. -єм, кл. жерче, мн. жерці, -ів

ЖРИЦЯ, -і, ор. -єю
ЖУВАТИ, жую, жуєш, жуємо, жуєте; *нак. жуї, жуїте*

ЖУЖІЛЬ, -желі, ор. -жілло, мн. жужелі, -ей, ж. і **ЖУЖІЛЬ**, -жело, ор. -желем, мн. жужелі, -ів, ч.

ЖУЖЕЛИЦЯ, -і, ор. -єю
ЖУК, -а, дав. -бві і -у, кл. жу́че, мн. -ів, -ів

ЖУК-НОСОРИГ, жука-носорога
ЖУЛЬ-ВЕРНІВСЬКИЙ

ЖУПАН, -пана і -паня, мн. жупані, -ів

ЖУРАВЕЛЬ, -вля, дав. -єві, ор. -єм, кл. журавло, мн. -і, -ів

ЖУРАВКА дав. **ЖУРАВЛИЦЯ**
ЖУРАВЛИНИЙ — ЖУРАВЛИНИЙ. Розрізняються значенням.

Журавлиний. Який стосується журавля, пов'язаний з ним. *Журавлина пісня. Журавлине пр'я.*

Журавлиний. Який стосується журавлини. *Журавлиний сік.*

ЖУРАВЛИЦЯ, -і, ор. -єю і **ЖУРАВКА**, -и, дав. -вці, род. мн. -вок, поет.

ЖУРИТИСЯ, -рюся, журишся, журиються; *нак. жури́ся, жури́м(о)ся, жури́ться*

ЖУРІ, *невідм.*, с. Група спеціалістів, яка вирішує питання про присудження премій та нагород на конкурсах, змаганнях і т.ін. *Театральне журі [не жюри]*.

ЖУРНАЛ, -у

ЖУРНАЛЬНО-ГАЗЕТНИЙ
ЖУРНО, присл.

3

З [зе], невідм. Як назва літери вжив. у с.р. Велике з. Як назва звука вжив. у ч.р. Приголомний з. М'який з.

З — ЗІ — ІЗ, прийм. Вживання: прийм. зі, із вжив. перед словами, які починаються на з, с та шиплячі, а також після паузи. В усіх інших випадках вжив. прийм. з. Зі школи на майдан вивалила дівчора (Головко). По неспокійній ночі Тихович разом із сходом сонця зрівався на рівні ноги (Коцюбинський). І блідий місяць на ту пору із хмари де-де виглядав (Шевченко). Поїзд зупинився на якійсь великій станції з високим пероном, з вокзалом (Гуреїв).

ЗАБАГАНКА, -я, дав. -вці, мн. -нки, -нок. Синонім: прїмха.

ЗАБАРВИТИ, -влю, -виш, -влять; нак. -арв, -арвте

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ — ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. Розрізняються значенням. *Забезпеченість*, -ності, ор. -ністю. Ступінь забезпечення ким-, чим-небудь. *Недостатня забезпеченість сільських шкіл методичною і довідковою літературою. Матеріальна забезпеченість.*

Забезпечення, -я, ор. -нням. 1. Створення надійних умов для здійснення чого-небудь; задоволення кого-, чого-небудь у якихось потребах. *Забезпечення учнів підручниками.* 2. Матеріальні засоби до існування. *Пенсійне забезпечення.*

ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ, -ую, -уш. 1. кого-що чим. Задовольняти потреби в чомусь. *Забезпечувати учнів словниками.* 2. кому що. Гарантувати кому-небудь щось. *Забезпечувати мешканцям міста порядок.*

ЗА БЕЗЦІНЬ. Синоніми: недорого, за півдарма, дешево.

ЗАБИТИ, заб'ю, заб'єш, -б'ємо, -б'єте, -б'ють

ЗАБІГ, -у, мн. -и, -ів

ЗАБІЙ, -бю, ор. -бєм

ЗАБІЯКА, -и, ч. і ж. Відомий (відом) забіяка. Синонім: задирака.

ЗАБЛІЗЬКО, присл.

ЗАБОБОН, -у, род. мн. -ів. Синоніми: марновірство, передсуд.

ЗАБОЛІТИ, -літь. Керування: у кого. *У батька заболіла рука.*

ЗАБОЛОЧЕНІСТЬ — ЗАБОЛОЧЕННЯ. Розрізняються значенням.

Заболоченість, -ності, ор. -ністю. Наявність боліт. *Заболоченість лісів.*

Заболочення, -я, ор. -нням. Перетворення на болото. *Заболочення ґрунту.*

ЗАБРЕСТІ, -реду, -редеш, -редє, -редемо, -редете; мн. забрів, забрелі, забрелі, забрелі

ЗАБРИНІТИ, -ніть, -ніть

ЗАБРОДИТИ — ЗАБРОДИТИ. Розрізняються значенням.

Забродити, -бджу, -бдиш, недок. 1. Бродячи, заходити куди-небудь. *Весною, коли спадає вода, забродить туди пастися худоба (Гютювник).*

2. Заходити, залізати у воду, іти вбрід. *Забродить (Оксана) по кісточки в чисто-прозору воду (Цюпа).*

Забродити, -одяв, док. Почати бродити, ферментувати. *Компот забродив.*

ЗАБУЛЬКОТАТИ, -очу, -бчеш, -бчуть; нак. -очі, -очім(о), -очіть і ЗАБУЛЬКОТІТИ, -очу, -отіш, -отіять; нак. -оті, -отім(о), -отіть

ЗАБУРМОТАТИ, -очу, -бчеш, -бчуть; нак. -очі, -очім(о), -очіть і ЗАБУРМОТІТИ, -очу, -отіш, -отіять; нак. -оті, -отім(о), -отіть

ЗАВАНТАЖЕНИЙ. *Завантажена машина [не загружена машина].*

ЗАВАНТАЖИТИ, -жу, -жиш, -жать; нак. -аж, -ажмо, -ажте. *Завантажити вагон [не загрузити вагон].*

ЗАВАРИТИ, -арію, -аріш, -арять, -арімо, -арите, -арять

ЗАВБАЧУВАТИ, -чую, -чуєш і ЗАВБАЧАТИ, -чаю, -чаєш. Синоніми: передбачати, догадуватися, знати наперед.

ЗАВБІЛЬШКИ, присл.

ЗАВВІЙШКИ, присл.

ЗАВДАВАТИ, -дав, -даєш, -даємб, -дастє, -дають. 1. Керуванн^я: чого [не що]. Робити комусь щось неприємне. *Завдавати страждань*. 2. кому що, розм. Допмагаючи комусь підняти щось. *Завдавати батькові на плечі мішок*.

ЗАВДАННЯ — **ЗАДАЧА**. Розрізняються значенням.

Завдання [не завданн^я], -я, ор. -нням, мн. завданн^я, -ань. Те, що визначено або заплановано для виконання. *Домашнє завдання*. *Бойове завдання* [не бойова задача].

Задача, -і, ор. -єю, мн. -і, зад^{ач}. Питання, переважно математичного характеру, яке розв'язують обчисленням за визначеною умовою. *Розв'язувати задачу*.

ЗАВДАТИ, -дам, -дася, -дасть, -дамб, -дастє, -дадуть. Керуванн^я: чого [не що]. *Завдавати шкоди*. Ненормативним є вислів *нанести шкоду*.

ЗАВДОВЖКИ, присл.

ЗАВДЯКІ, прийм., з дав. відм. Уживається для позначення причини, що викликає бажаний результат. *І клумба ця, і латка асфальту виникли завдяки настійливості Лукії Назарівни* (Гончар). Неправильним є вживання прийм. завдяки для називання негативної причини. *Учень не прийшов у школу завдяки хворобі*. **Треба**: через хворобу.

ЗАВДЯЧУВАТИ, -чую, -чуєш. Керуванн^я: кому-чому, чим у знач. «бути зобов'язаним комусь або чомусь чим, за що». *Йому, Оленчуківі, завдячує він тепер своїм життям* (Гончар). *Свою перемогу спортсмен завдячує тренеріві*.

ЗАВЕЗТИ, -зу, -зеш, -земб, -зетє; мн. завіз, завезла, завезло, завезлі; нак. -везі, -везім(о), -везіть

ЗАВЕРНУТИ, -ну, -вернеш; нак. -верні, -вернім(о), -верніть

ЗАВЕРШЕНІСТЬ — **ЗАВЕРШЕННЯ**. Розрізняються значенням.

Завершеність, -ності, ор. -ністю. Досконалість, найвищий рівень у викінченні чогось. *Українська комедія у своїх найкращих зразках завжди відзначалась... завершеностю і виразністю комічних характерів* (З журналу).

Завершення, -я, ор. -нням. Здійснення, доведення чогось до остаточного кінця і закінчення. *Завершення будівництва метро*.

ЗАВЕРШИТИ, -шу, -шиш, -шіть, -шимб, -шитє, -шать і **ЗАВЕРШИТИ**, -шу, -шиш, -шіть, -шимо, -шите, -шать

ЗАВЕРШИТИСЯ — **ЗАКІНЧИТИСЯ**. Розрізняються значенням.

Завершитися, -їться, -ається, вжив. у знач. «довести здійснення чого-небудь до остаточного кінця». *Матч завершився перемогою столичних футболістів*. *Змагання завершилися перемогою п'ятикласників*.

Закінчитися, -иться і **закінчитися**, -їться, вжив. у знач. «довести до кінця різні види робіт, діяльності, навчання тощо». *Закінчилися жнива*. *Закінчилася війна*. *Закінчилося свято*. *Вечір закінчився великим святковим концертом*.

ЗАВЕСТИ, -веду, -ведеш, -ведемб, -ведетє; мин. завів, завела, завело, завелі; нак. -веді, -ведіть

ЗАВЖДИ і **рідше ЗАВЖДИ**, присл. Синоніми: повсякчас, завжди, постійно.

ЗАВЗЯТТЯ, -я, ор. -ттям, род. мн. завзять

ЗАВИВАНЕЦЬ, -нця, ор. -нцем

ЗАВИДНА, присл. Синонім: засвітла.

ЗАВІСНУТИ, -ну, -неш; мн. завіс і **рідше** завіснув, завісла і **рідше** завіснула, завісли і **рідше** завіснули

ЗАВИСОКО, присл.

ЗАВИТОК, -тка і **ЗАВИТОК**, -тка

ЗАВІХОРИТИ, завіхорить і **ЗАВІХРИТИ**, завіхрить і завихрять
ЗАВІЩИТИ, -шу, -щиш, -щать;
нак. -іш
ЗАВІДУВАТИ. Керування: *чим*.
Завідувати лабораторією. Завідувати аптекою.
ЗАВІДУВАЧ, -а, *дав.-єві, ор.* -ем, *кл.* -у. Керування: *чого [не чим]*.
Завідувач кафедри. Завідувач магазину. Бажано уникати нехарактерної для української мови форми *завідуючий*.
ЗАВІЗ, -вѳзу
ЗАВМЕРТИ, замру, замреш, замре, замремѳ, замретѳ, замруть; *нак.* замрѳ
ЗАВОД-АВТОМАТ, заводу-автомата, *мн.* заводи-автомати
ЗАВОДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род. мн.* -дей
ЗАВОЛЖЯ, -я, *ор.* Заволжям
ЗАВОЛЗЬКИЙ. *Примк.* до Заволжя.
ЗАВОЛОКТИ, -очу, -очеш; *мин.* заволк, заволоклѳ, заволоклѳ, заволоклѳ; *нак.* -очѳ, очѳть
ЗАВОЛОДІВАТИ, -ваю, -ваеш, *недок.*, **ЗАВОЛОДІТИ**, -лю, -леш, *док.*
 Керування: *чим [не що]*. *Заволодівати увагою присутніх.*
ЗАВОРОЖИТИ, -ожу, -бжиш, -бжать; *нак.* -ожѳ, -ожѳм(о), -ожѳть
ЗАВОРОТ, -у і **ЗАВОРОТ**
ЗАВОРУШИТИ, -ушу, -ушиш, -ушать
ЗАВТОВШКИ, *присл.*
ЗАВТРАШНІЙ, -я, -ѳ
ЗАВШІРШКИ, *присл.*
ЗАВ'ЯЗКА і **ЗАВ'ЯЗКА**, -я, *мн.* зав'язки, -зок і зав'язки. Те, чим зав'язують що-небудь (мотузок, стрічка).
 Тільки зав'язка, -я, *мн.* зав'язки, -зок. Початок, вихідний пункт, дія чого-небудь; епізод, яким починається розвиток сюжету в творі.
Зав'язка твору. Се була перша і тривала зав'язка моєї кореспонденції з Драгомановим (Франко).
ЗАВ'ЯЗЬ, -і, *ор.* -ззю, *мн.* -і, -зей

ЗАГАДКА, -в, *мѳсц. (у)* -дѳі, *мн.* -джи, -док
ЗАГАЛЬНИЙ — **СПІЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.
Загальний 1. Який охоплює, стосується всіх. *Загальна мобілізація. Загальне роззброєння.* 2. Головний, основний, без деталей, без спеціалізації. *Загальний висновок. Загальна освіта. Загальне враження.*
Спільний. Властивий, належний кільком або багатьом, усьому загалові; такий, яким користуються двоє або більше осіб. *Спільна квартира. Спільна справа. Спільні інтереси.*
ЗАГАЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «загальний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *загальноживий, загальноблизкий, загальностворений, загальногосподарський, загальнодемократичний, загальнодержавний, загальнонаступний, загальноєвропейський, загальнозрозумлий, загальнобвний, загальнонародний, загальнонаціональний, загальнообов'язковий, загальнопрійнятй.*
ЗАГАЛЬНОКОРИСНИЙ
ЗАГАЛЬНООСВІТНИЙ, -я, -ѳ
ЗАГАСИТИ, -ашу, -ашеш, -ашемо, -ашете, -ашять; *нак.* -гасѳ, -гасѳм(о), -гасѳть
ЗАГАСНУТИ, -гасне; *мин.* загас і загаснув, загасла і загаснула, загасли і загаснули
ЗАГАТИТИ, -ачу, -атиш, -атить, -атимо, -атите, -атять
ЗАГР'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -рѳв
ЗАГНУЗДАТИ, -аю, -аш
ЗАГОВОРИТИ, -орю, -бриш, -брать; *нак.* -орѳ, -орѳм(о), -орѳть
ЗАГОЄННЯ, -я, *ор.* -вням
ЗАГОЇТИСЯ, -бѳться, -бѳться
ЗАГОЛОВОК, -вка і **ЗАГОЛОВОК**
ЗАГОЛОСИТИ, -ошу, -бсиш, -бсятъ
ЗАГОРІТИ, -рю, -ріш

ЗАГОРОДА — ЗАГОРОДА. Розрізняються значенням.

Загорода. Огороджена ділянка в господарстві, у полі, на випасі для літнього утримування або ночівлі свійських тварин і птахів. *На ніч пастухи загнали худобу в загороду.*

Загорода. 1. Тян, паркан, стіна та ін., чим огорожене щось; огорожа. 2. Спеціальна перешкода для перекриття підступів до чого-небудь.

ЗАГОРОДИТИ, -оджу́, -бдиш, -бдять; *нак.* -бдь, -бдьте

ЗАГОРЯННЯ і ЗАГОРАННЯ

ЗАГОТІВЕЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «заготівельний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *заготівельно-виробничий, заготівельно-збутовий.*

ЗАГОТІВЛЯ — ЗАГОТІВКА

Заготівля вжив. у знач. «готування, виготовлення чого-небудь заздалегідь, до настання потреби». *Заготівля кормів [не заготовка кормів].*

Заготівка вжив. у знач. «сировинний продукт у промисловому та ін. виробництві». *Хромові заготівки.*

ЗАГОТОВЛЯТИ, -яю, -яеш і **ЗАГОТОВЛЮВАТИ,** -юю, -юєш

ЗАГРАВА, -в і рідше **ЗАГРАВА**

ЗАГРЕБТИ, -бу́, -беш, -бемб, -бетє, -буть; *мин.* загріб, загребліа, загреблб, загреблі

ЗАГРИЗТИ, -зу́, -зєш, -земб, -зетє

ЗАГРОЖУВАТИ — ПОГРОЖУВАТИ. Розрізняються значенням.

Загрожувати. Становити небезпеку, створювати небезпеку. *Суперечка загрожувала перейти в сварку (Колесник). Тепер небезпека загрожувала підводному човнові (Трублаїні). Артамонову загрожувала сліпота (Дмитерко).*

Погрожувати. Залюкувати чим-небудь, нахвалятися, грозити покаранням. *Погрожувати розстрілом. Погрожувати кулаком.*

ЗАГС, -у. Скорочення: запис актів громадянського стану. Пишеться малими літерами.

ЗАГУБИТИ, -гублб, -губиш

ЗАГУДИТИ і ЗАГУСТИ, -гуду́, -гудєш; *мин.* загудів і загув, загуділа і загула, загудіш і загулі

ЗАГУРКОТИТИ, -очу́, -отіш, -отіть, -отіять; *нак.* -оті́, -отім(о), -отіть

ЗАГУРКОТАТИ, -очу́, -бчеш, -бче, -бчуть; *нак.* -очі́, -очім(о), -очіть

ЗАДАРМА і ЗАДАРМА, *присл.*

ЗАДАТИ, -дам, -дасі, -дасть, -дамб, -дастє, -дадуть; *мин.* задав, задала, задалб, задалі

ЗАДАЧА *див.* **ЗАВДАННЯ**

ЗАДЕРТИ і ЗАДРАТИ, -деру́, -дерєш, -ремб, -ретє, -руть

ЗАДЗВОНИТИ {не зазвонити}, -дзвонб, -дзвоніш. Ненормативним є вислів *зазвони до мене.* Треба *зателефонувати до мене.*

ЗАДИРАКА, -в, ч. і ж. *Завзятий задирака. Маленька задирака.* Синонім: *забіяка.*

ЗАДИРКА — ЗАДИРКА

Задирака, -в, *місц.* (на) -рці, *мн.* -в, -рок. *Задерта шірочка біля нігтя.*

Задирака і задирика, -в, *місц.* (на) -рці, *мн.* -рки, -рок. *Шершавість на гладкій поверхні чогось (металу, дерева).*

ЗАДИХАТИ, -іхаю́ і -ипу́, -іхашп і -ішеш; *нак.* -іхай і -ішп

ЗАДИШКА, -в, *місц.* (у) -шці

ЗАДНІЙ, -я, -є

ЗАДНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «задній». З наступною частиною пишеться разом: *задньопіднебінний, задньозайківий.*

ЗА ДНЯ

ЗАДОВОЛЬНЯТИ, -яю́, -яє. *Мене (його) це не задовольняє [не мене (його) це не влаштує].*

ЗАДОВОЛЬНЯТИСЯ, -яюся́, -яєшся, *недок.* і **ЗАДОВОЛЬНИТИСЯ,** -нібся́, -нібішся, -німбся́, -нітєся́, *док.* **Керувати:** чим. *Задовольнятися малим. Задовольнитися успіхами.*

ЗАЄЦЬ [не зайць], зайця, дав. -еві і -ю, *ор.* зайцем, *мн.* зайці, зайців, але два зайці, п'ять зайців

ЗАЖЕВРТИ, -іє

ЗАДАЛЕГІДЬ, *присл.* Синоніми: завчасу, завчасно, наперед.

ЗАДРИТИ, -рю, -риш, -рятъ. Керування: кому. *Задрити сусідові.*

ЗАДРІСНИЙ

ЗАЗЕМЛИТИ, -лю, -ліш, -лямб, -лїтє, -лїть

ЗАЗНАВАТИ, -знаю, -знаєш, -знаємб, -знаєтє, *недок.* і **ЗАЗНАТИ**, -яю, -яєш, *док.* Керування: чого. *Зазнавати щастя. Зазнати поразок.*

Зазнати збитків. Ненормативним є вислів *понести збитки.*

ЗАЗНАЧАТИ *див.* **ВІДЗНАЧАТИ**

ЗАЗНАЧИТИ, -значу, -значиш і **ЗА-**

ЗНАЧИТИ, -значу, -значиш; *нак.* -знач, -значмо, -значте і -значі, -значім(о), -значіть

ЗАЖДЖИЙ [не зайжжій]

ЗАКНУТИСЯ, -нуся, -нешся, -немаєся, -нетєся

ЗАЙР. 1. *род.* -у. Назва країни. *Населення Заїру.* 2. *род.* -а. Грошова одиниця Заїру.

ЗАЙВИЙ. *У кого є зайвий квиток? [не у кого є лишній квиток?].*

ЗАЙВИНА, -я

ЗАЙНЯТИ, -ймаю, -ймаєш; *мін.* зайняв, зайняла, зайняло, зайняли

ЗАЙНЯТИЙ [не зайнятий, зайнятий]

ЗАЙНЯТИСТЬ, -тості, *ор.* -тістю

ЗАКАВКАЗЯ, -я, *ор.* -ззям

ЗАКАВКАЗЬКИЙ

ЗАКАЗУВАТИ — **ЗАМОВЛЯТИ**. Розрізняються значенням.

Заказувати, -зую, -зуєш, *недок.*, *заказати*, -кажу, -кажеш, *док.* Ужив.

у знач. «забороняти комусь щось, рішуче радити не робити чого-небудь». *Та й де той пан, що нам какає і думат так і говорить?*

(Шевченко). *Мати заказала синові купатися в холодній воді.*

Замовляти, -ляю, -ляєш, *недок.*, *замовити*, -влю, -виш, *док.* Ужив. у зна-

ченнях: 1. Доручати комусь виготовити, виконати щось у певний термін; просити принести які-небудь страви або напої у їдальні чи ресторані; домовлятися на телефонній станції про розмову з кимсь. *Замовляти меблі. Замовити обід. Замовити Київ.* 2. *етн.* Промовляти магичні слова з метою чинити вплив на когось, виліковувати когось. *Замовляти рани.*

ЗАКАРПАТТЯ, -я, *ор.* -ттям

ЗАКАРПАТСЬКИЙ

ЗАКВІГЧАТИ *див.* **УКВІГЧАТИ**

ЗАКИНУТИЙ і **ЗАКИНЕНИЙ**

ЗАКІНЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -єнь

ЗАКІНЧИТИ, -чу, -чиш, -чіть, -чимб, -чите, -чіть; *нак.* -кінчі, -кінчіть і **ЗАКІНЧИТИ**, -кінчу, -кінчиш, -кінчать, -кінчимо, -кінчите, -кінчатъ; *нак.* -кінч

ЗАКІНЧИТИСЯ *див.* **ЗАВЕРШИТИСЯ**

ЗАКЛАДКА — **ЗАКЛАДАННЯ**. Розрізняються значенням.

Закладка. Смужка паперу, тасьма, що закладається в книгу для позначення потрібного тексту. *Гарна закладка. Різнокольрна закладка.*

Закладання. Заснування чого-небудь. *Закладання нових насаджень. Закладання нової хати.*

ЗАКЛЄПКА — **ЗАКЛЄПУВАННЯ**. Розрізняються значенням.

Заклепка і заклєпка. Металева деталь. *Клепати заклепки.*

Заклєпування. Дія. *Ручне заклепування [не ручна заклепка].* Механічне заклепування [не механічна заклепка]

ЗАКЛИК *див.* **ВИКЛИК**

ЗАКЛЮВАТИ, -кляю, -кляєш, -кляємб, -кляєтє, -кляють

ЗАКЛЯСТИ і **ЗАКЛЯСТИ**, -явю, -явєш, -явємб, -явєтє, -явють

ЗАКОЛІСАТИ, -коляшу, -коляшеш, -коляшуть; *нак.* -коляші, -коляшім(о), -коляшіть

ЗАКОЛИХАТИ, -лишу́ і -лиха́ю, -лішещ і -лиха́еш, -лішуть і -лиха́ють

ЗАКОЛОТИ, -оль, -блеш, -блемо, -блете, -блють

ЗАКОЛОТИЙ [не заколбтвий]

ЗАКОН, -у. *За законом (законами) [не по закову (законах)].*

ЗАКОРДОН, -у, *розм.* Зарубіжні країни. *Повернутися із закордону.*

ЗА КОРДОН, ім. з прийм. *Князь Костянтин подумав вирядити мене за кордон як найкращого учня (Тулуб).*

ЗАКОРДОННИЙ. *Закордонний паспорт [не заграничний паспорт].*

ЗАКОЦЮБНУТИ і **ЗАКОЦЮБТИ**, -бну, -бнеш; *мин.* -цюб, -цюбла

ЗАКОТИТИ, -очу́, -бтиш, -бтять

ЗАКРАСИТИ, -ашу́, -асяш і **ЗАКРАСИТИ**, -ашу, -асяш; *нак.* -ася́ і -ась, -асіть і -асьте

ЗАКРЕСЛИТИ, -лю, -лиш; *нак.* -еслі́ і -есль, -есліть

ЗАКРИПІТИ, -ишу́, -йшиш, -йшать

ЗАКРІЙНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів

ЗАКРПІТИ, -іплі, -іпиш

ЗАКРІПЛЮВАТИ, -юю, -юеш і **ЗАКРІПЛЯТИ**, -яю, -яеш

ЗАКРУГЛИТИ, -углі, -углиш, -угльмб, -угльте; *нак.* -угля́, -угльть

ЗАКРУГЛЮВАТИ, -люю, -люеш і **ЗАКРУГЛЯТИ**, -яю, -яеш

ЗАКУПИТИ, -плі, -купиш

ЗАКУПІВЕЛЬНИЙ. *Закупівельна ціна [не закупочна ціна].*

ЗАКУПОВУВАТИ, -вую, -вуеш

ЗАКУПОРИТИ і **ЗАКУПОРИТИ**, -рю, -ряш; *нак.* -купор́ і -купор

ЗАКУПОРЮВАТИ і **ЗАКУПОРЮВАТИ**

ЗАКУСИТИ, -кушу́, -кусяш; *нак.* -куся́, -кусім(о), -кусіть

ЗАКУСКА, -а, *місц.* (у) -сі, *мн.* -ски, -сок і **ЗАКУСКА**

слово *жін. р.* зала — з французької (la salle). У сучасній українській мові частіше вживається варіант зал. *Читальний зал. Актний зал. Дзеркальний зал.*

У художніх творах XIX і поч. XX ст. трапляється лише варіант зала. *Ясна зала вся світлом палац* (Леся Українка).

ЗАЛЕГКИЙ, -а, -е

ЗАЛЕЖНО. Керування: *від чого. Залежно від погоди.* Ненормативним є вислів *в залежності від погоди.*

ЗАЛИТИ, -ліл, -лілш, -лілє, -лілємб, -лілєтє, -лілєть; *мин.* залів, залил, залилб, залилш

ЗАЛИШИТИ, -лишу́, -лишиш, -лишиять, -лишимо, -лишите, -лишать; *нак.* -лиші́, -лиші́м(о), -лишіть і -лиши, -лишимо, лиште

ЗАЛИПІТИСЯ, -ипі́ся, -ипі́шся, -ипі́шаться

ЗАЛІЗНИЧНО-АВТОМОБІЛЬНИЙ

ЗАЛІЗНО-ЧАВУННИЙ

ЗАЛІЗНЯК. 1. *род.* -а. Річковий рак. *Клініні залізняка.* 2. *род.* -у. Мінерал, що містить у собі залізо. *Родовища залізняка.* 3. *род.* -у. Добре випалена цегла. *Хата, споруджена із цегли-залізняка.* 4. *род.* -у. Багаторічна трав'яниста медоносна і кормова рослина. *Листочки залізняка.*

ЗАЛОЗА, -а, *мн.* -ози, -оз

ЗАЛОЗИСТИЙ

ЗАЛОСКОТАТИ, -очу́, -бчеш, -бчуть; *нак.* -очя́, -очім(о), -очіть

ЗАЛУЧАТИ, -аю, -аеш, *недок.* і

ЗАЛУЧИТИ, -учу́, -учиш, *док.* Керування: *до чого* в знач. «заохочувати, спонукати». *Залучати до праці.*

ЗАЛЬЦБУРГ і **ЗАЛЬЦБУРГІ**, -а, *місц.* (у) -гу(-гу) і -зі

ЗАЛЬЦБУРЗЬКИЙ

ЗАЛЮБКИ [не залюбки], *присл.* Своніми: *охоче, радо, з привітністю.*

ЗАМАНІТИ, -ані́, -аніш, -ануть

ЗАМЕРЗНУТИ і **ЗАМЕРЗТИ**, -зну, -знеш, -немо, -нете; *мин.* замєрз, замєрзла, замєрзло, замєрзли

ЗАМЕСТІ, -егу́, -егеш, -етемб, -ететé; *мн.* замів, замелá, замелб, замелі́
ЗАМДЖ [не заму́ж], *присл.*
ЗАМДЖНЯ [не заму́жня], -ньо́ї і **ЗАМДЖНЯ́**, -ньо́бі, *ім.*
ЗАМІСИТИ, -мішу́, -місиш
ЗАМІСТЬ [не взамі́в]
ЗАМКНЕНИЙ і **ЗАМКНУТИЙ**
ЗАМКОВИЙ — **ЗАМКОВИЙ** — **ЗАМКОВИ́Й**. Розрізняються значенням.
Замковий. Який стосується замку, пов'язаний з ним. *Замковий вал. Замкова стіна.*
Замковий. Який стосується замка, пов'язаний з ним. *Замкова майстерня. Замкова цілина.*
Замковий, -во́го, ч. Один з військовослужбовців, що входять до складу обслуги артилерійської гармати. *Замковий ретельно виконував своє завдання.*
ЗАМОВЛЕННЯ, -я, *ор.* -нн'ям, *род. мн.* -ень. *На замовлення* [не по замовленню і не по заказу].
ЗАМОВЛЕННЯ-НАРЯД, замовлення-на́ряду, *род. мн.* замовлень-на́рядів. Присудок узгоджується зі словом *замовлення*, яке є основним. *Будівельники отримали нове замовлення-наряд.*
ЗАМОВЛЯТИ *див.* **ЗАКАЗУВАТИ**
ЗАМОК — **ЗАМО́К**. Розрізняються значенням.
Замок, -мка. Будівля.
Замок, -мкá. Пристрій для замикання дверей.
ЗАМО́К-БЛИ́СКАВКА, замкá-бліскавки. Присудок узгоджується зі словом *замок*, яке є основним. *Мама купила новий замок-блискавку.*
ЗАМОРГÁТИ, -áю, -áеш
ЗАМОРИТИ, -орію́, -бриш, -оря́ть
ЗАМОЧИТИ, -очу́, -бчиш, -бчать
ЗАМУ́ЛИТИ, -ить, -ять
ЗАМУРКОТАТИ, -очу́, -бчеш, -бче, -бчемо, -бчете, -бчуть; *нак.* -очі́ і **ЗАМУРКОТІТИ**, -очу́, -бтиш, -бтять, -бтимо, -бтите, -бтять; *нак.* -оті́

ЗА́МША, -і, *ор.* -ею
ЗА́МШЕВИЙ [не замшовий]
ЗАНЕДУ́ЖАТИ, -жаю́, -жаеш. Керування: *на що* [не чим] у знач. «стати хворим». *Занедужати на голову.*
ЗАНЕПÁСТИ, -аду́, -адеш, -адемб, -адетé, -аду́
ЗАНЕСТИ, -есу́, -есеш, -есé, -есемб, -есетé; *мн.* занéс, занеслá, занеслó, занеслí
ЗАНЗІБÁР. 1. *род.* -а. Назва міста. *Вулиці Занзібара.* 2. *род.* -у. Назва країни, острова. *Сільське господарство Занзібару. Узбережжя Занзібару.*
ЗАНІЗИТИ, -і́жу, -і́зиш; *нак.* -і́зь
ЗАНО́СИТИ — **ЗАНОСИТИ**. Розрізняються значенням.
Заносити, -ошу́, -бсиш; *нак.* -бсь, *недок.* Приносити, відносити щось. *Заносити газети.*
Заносити, -ошу́, -бсиш, *док.* Забруднити, обтріпати. *Заносити сорочку.*
ЗАНЯ́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -ть. *Ужив.* у значеннях: 1. Урок, лекція в навчальних закладах і взагалі навчання. *Заняття в університеті. Практичні заняття.* 2. Те, чим хтось займається; справа, праця. *Всяке заняття, всяку роботу вона покamула* (Франко).
ЗАОКРУ́ГЛИТИ, -лб́, -лиш, -лемо, -лите, -лять
ЗА́ПАЛ — **ЗАПÁЛ**. Розрізняються значенням.
За́пал, -у. Азарт, пристрасть, завзя́ття. *Запал до боротьби.*
Запáл, -у, *спец.* 1. Пристрій для запалювання вибухової речовини. 2. с.г. Пошкодження зерна злакових у колосі внаслідок посухи чи сухові́в. 3. *вет.* Хвороба свійських тварин, що супроводжується задихкою.
ЗАПА́ЛИТИ, -палб́, -пáлиш, -пáлять, -пáлимо, -пáлите, -пáлять
ЗАПА́ЛЬНИЙ — **ЗАПАЛЬНИ́Й**. Розрізняються значенням.

Запальний. Який стосується запалу, вибухового пристрою. *Запальний гніт.*

Запальний. 1. Який служить для запалювання. *Запальна бомба. Запальна свічка.* 2. *перен.* Який дає натхнення, викликає хвилювання, збуджує. *Запальна відозва. Запальна промова.* 3. *перен.* Сповнений енергії, завзяття; палкий. *Запальний чоловік.* 4. *перен.* Який відбувається напружено, запекло. *Запальні збори. Запальне обговорення.* 5. *мед.* Пов'язаний із запаленням. *Запальний процес шлунка.*

ЗАПАЛЬНИК, -а

ЗАПАНБРАТА, присл.

ЗАПАНУВАТИ, -ну́ю, -ну́єш. *Запанувати над собою.* Ненормативним є вслід *взяти себе в руки.*

ЗАПАС, -у, мн. -в, -ів

ЗАПА́СКА, -и, місц. (у) -сці, мн. -ски, -ска

ЗАПА́ЩО, присл. Синонім: ароматно.

ЗАПЕВНЯТИ, -яю, -яєш; нак. -яй, -яймо, -яйте, недок., ЗАПЕВНИТИ, -ню, -ниш; нак. -ни, -ніть, док. Запевняти (запевнити) виборців [не завіряти (завірити) виборців].

ЗАПЕКТИ, -печу́, -печеш, -печемо́, -печете́, -печу́ть

ЗАПЕРЕ́ЧИТИ, -чу, -чиш, -чать; нак. -́ч, -́чте

ЗАПЕ́РТИ, -пру́, -преш, -премо́, -прете́, -пру́ть

ЗА́ПИС, -у, місц. (у) за́писі

ЗА́ПИСАТИ, -ишу́, -ишиш; нак. -иші́, -иші́м(о), -иші́ть

ЗА́ПІСКА, -в, місц. (у) -сці, мн. -скі́, -сбк, дав. -ска́м, але дві за́писки, п'ять за́писок

ЗА́ПИТ, -у

ЗАПИТА́ННЯ — ПИТА́ННЯ. Збігаються у знач. «словесне звертання до когось, яке вимагає відповіді», але розрізняються вживаністю: *запита́ння* вжив. часто, *пита́ння* — рідше. *Несподіване запитання (пита́ння).*

Тільки *запита́ння* вжив. у знач. «вимога, прохання дати які-небудь відомості або офіційне роз'яснення з приводу чогось». *Звертатися з запитаннями в якусь інстанцію. До запитання.*

Тільки *пита́ння* вжив. у знач. «положення, проблема, справа, які вимагають обговорення, дослідження, вивчення; пункт документа, порядок дня; розділовий знак». *І коли сьогодні стоїть питання про місце поета, то скажу: воно посеред бурі (М. Олійник). На порядку денному стояло одне питання. Знак питання.*

ЗАПІЗНИ́ТИСЯ, -ізни́юся, -ізни́шся, -ізни́ться, -ізни́мося, -ізни́теся, -ізни́яться

ЗАПЛА́ТИТИ, -ачу́, -ати́ш, -ати́ть, -ати́мо, -ати́те, -ати́ть

ЗАПЛЕ́СТИ, -лету́, -летеш, -летемо́, -летете́; мн. заплі́в, заплі́ла, заплі́ло, заплі́лі

ЗАПЛИ́ВТИ, -ву́, -веш, -вемо́, -вете́; мн. заплі́в, заплі́влá, заплі́влó, заплі́влі

ЗАПЛИ́ГАТИ, -аю, -аєш

ЗАПЛИ́ГНУТИ, -гну́, -гнеш, -гнемо́, -гнете́, -гну́ть

ЗАПЛИ́СТИ, -ливу́, -лиवेश, -ливемо́, -ливете́; мн. заплі́в, заплі́ла, заплі́ло, заплі́лі

ЗАПЛІ́СНЯВЛІЙ І ЗАПЛІ́СНЯВЛІЙ

ЗАПЛІ́СНЯВТИ І ЗАПЛІ́СНЯВТИ, -віс, -віло

ЗАПЛІ́ЧЧЯ, -я, ор. -ччям, род. мн. -́ч

ЗАПЛЯ́МИТИ, -млю́, -ми́ш, -ми́ть, -ми́мо, -ми́те, -ми́ять

ЗАПНУ́ТИ, -пну́, -пнеш, -пнемо́, -пнете́

ЗАПОБІ́ГАТИ. Керування 1. *чого [не чому] у знач. «домагатися». Запобігати ласки.* 2. *чому [не чого] у знач. «унижати, відвертати». Запобігати втратам. Запобігати руйнуванню. Запобігати лихові.*

ЗА́ПОВІ́ДЬ, -і, ор. -́ддо, род. мн. -́дей
ЗАПОВІ́СТІ І ЗАПОВІ́СТИ, -ві́в, -ві́в, -ві́сть, -ві́мо, -ві́сте́, -ві́дять;

мин. заповів, заповіла, заповіло, заповілі

ЗАПОВІТНИЙ. *Заповітна мрія* [не завітна мрія].

ЗАПОЛОНИТИ, -лоню́, -лониш

ЗАПОЛОСКАТИ, -лощу́, -лощеш, -лощуть; *нак.* -лощій, -лощійть

ЗАПОЛЯР'Я, -р'я, *ор.* -р'ям

ЗАПОНКА, -я, *місц.* (на) -нці, *мн.* запонки, -нок

ЗАПОРІЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям (місто, Запорізька область, історична область) і **ЗАПОРОЖЖЯ** (історична область)

ЗАПОРІЗЬКИЙ — ЗАПОРОЗЬКИЙ.

Запорізький. Який стосується Запоріжжя, пов'язаний з ним. *Запорізька область. Запорізькі заводи. Запорізькі спортсмени. Запорізька Січ.*

Запорозький. Який стосується Запоріжжя, пов'язаний з ним. *Запорозькі козаки. Запорозька Січ.*

ЗАПОРОЖЕЦЬ, -ріжця, *дав.* -ріжцеві, *ор.* -ріжцем (від Запоріжжя) і -рбжця, *дав.* -рбжцеві, *ор.* -рбжцем (від Запоріжжя)

ЗАПОРУКА — ПОРУКА. Розрізняються значенням.

Запорука, -я, *місц.* (у) -ці *вжив.* у знач. «гарантія в чому небудь; умова, яка забезпечує успіх чогось». *Постійне тренування спортсмена — запорука його успіхів.*

Порука *вжив.* у знач. «гарантія в чому-небудь; прийнята на себе відповідальність за когось». *Кругова порука. Брати когось на поруки.*

ЗАПРИСЯГТИ і ЗАПРИСЯГНУТИ, -гну́, -гнеш; *мин.* заприсяг і заприсягну́в, заприсягла́ і заприсягну́ла, заприсягли́ і заприсягну́ли

ЗАПРОДАТИ і ЗАПРОДАТИ, -да́м, -дасі́, -да́сть, -дамó, -дасте́, -даду́ть; *мин.* -óдав, -óдала і -ода́в, -ода́ла

ЗАПРЯГТИ, -яжу́, -яжеш, -яжемó, -яжете́, -яжуть; *мин.* запрягі́, запрягла́,

запрягло́, запрягли́; *нак.* запряжі́, запряжі́м(о), запряжі́ть

ЗАПУСК, -у

ЗАПУСТИТИ, -ущу́, -устиш

ЗАПЧАСТИНИ, -ів, *мн.*

ЗАП'ЯСТИ, -пну́, -пнеш, -пнемó, -пнете́, -пнуть

ЗАП'ЯСТЯ, -я, *ор.* -ям, *род. мн.* -ясть

ЗАРАЗ — ТЕПЕР. Значення цих слів близькі, але не тотожні.

Зараз, присл. 1. У цей самий момент, у що хвилину; негайно, дуже скоро. *Зараз візьму сундук — і на вокзал (Пютюник). Аркадіо, не треба, зараз урок (Копиленко).* 2. З першого погляду, відразу. *А се ж хатина знайо-мої дівчини Мар'яни, — Павлусь зараз пізнав (Леся Українка).*

Тепер, присл. 1. У момент висловлювання. *Колись тут в урочисті дні відбувалися загальношкільні збори... Тепер приміщення було пус-те — ні столів, ні стільців, ні гербарія під склом (Гончар). Так же буде поле, як тепер синіти (Со-сюра).* 2. Після цього, далі. *Перед світлофором машини зупинилися. Тепер можна переходити вулицю.* 3. У цей час, нині, сьогодні. *Тепер швидко розвиднюється.*

ЗАРАНІ і ЗАРАННЯ, присл. Синоніми: рано-вранці, дуже рано.

ЗАРОБИТИ, -роблю́, -робвш, -роблять

ЗАРОБІТОК, -тку, *мн.* -тки, -ів

ЗАРОСТІ, -ей, *мн.* Синоніми: зарослі, хліщі.

ЗАРУБКА — ЗАРУБКА. Розрізняються значенням.

Зарубка, -я, *род. мн.* -бок, *гірн.* Розкривання пласта (вугілля, руди і т. ін.); зарубування. *Механізована зарубка вугілля. Ручна зарубка руди.*

Зарубка, -я, *род. мн.* -бок. Виїмка або спеціально зроблена сокирою, ножем чи іншим знаряддям позначка на чомусь. *Робити зарубки ножем за дереви́.*

ЗАРУМ'ЯНИТИ, -вію, -вієш
ЗАРЯДИТИ, -яджу, -ядиш, -ядять
ЗАСАДИТИ, -аджу, -адиш, -адять
ЗАСВИСТАТИ, -ишу, -ищеш,
 -ищуть; *нак.* -ишія, -ишіть
ЗАСВИСТІТИ, -ищу, -истіиш, -ист-
 тять; *нак.* -исті, -истіть
ЗАСВІДЧИТИ, -свідчу, -свідчиш;
нак. -свідч, -свідч(о), -свідч(т)ь.
 Синоніми: завітрити, підтвердити.
ЗАСВІТЛА, *присл.* Синонім: завідна.
ЗАСВОЮВАТИ — ОСВОЮВАТИ.
 Розрізняються значенням.
Засвоювати, -вбіюю, -вбіюєш, *недок.*,
 -засвоїт(и), -бію, -біш, *док.* 1. Сприйма-
 ючи щось нове, робити його звичним
 для себе. *Засвоїти складну науку.*
Засвоювати правила. 2. *фізіол.* Вби-
 рати в себе, поглинати, перетрав-
 лювати. *Засвоювати вуглекислий газ.*
Освоювати, -вбіюю, -вбіюєш, *недок.*,
 -освоїт(и), -бію, -біш, *док.* 1. Робити
 придатним для використання в на-
 родному господарстві; повністю або
 частково використовувати. *Освою-
 вати капіталокладення.* 2. За до-
 помогою навчання опанувати щось.
Освоїти нову техніку.
ЗАСЕЛЯТИ, -яю, -яєш, **ЗАСЕЛЮ-**
ВАТИ, -юю, -юєш, *недок.* і **ЗАСЕ-**
ЛИТИ, -елю, -елиш, *док.*
ЗАСІВ, -у
ЗАСІДАННЯ — ЗАСІДАННЯ. Роз-
 різняються значенням.
Засідання, -я, *ор.* -нням, *род. мн.*
 -ань. Зборн. *Засідання кафедри.*
Засідання, -я, *ор.* -нням, *род. мн.*
 -ань. Чатування, підстерігання. *Засі-
 дання на вояків.* Синоніми: засідка,
 чатування.
ЗАСІК, -а і **ЗАСІК**, *мн.* -я, -ів. *Великі*
засіки [не великі закрома].
ЗАСІЛ, -солу
ЗАСКАКАТИ, -ачу і -акаю, -ачеш
 і -акаєш, -ачуть і -акають; *нак.* -ачі
 і -акай, -ачіть і -акайте
ЗАСЛАНЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.*
 -нцем, *мн.* -нці, -нців
ЗАСЛАННЯ, -я, *ор.* -нням

ЗАСЛН, -лону
ЗАСНУТИ, -ну, -неш, -немб, -нетє;
нак. засні, засні(о), засніть
ЗАСПІВ, -у
ЗАСПІВАТИ, -аю, -аєш; *нак.* -ай,
 -аймо, -айте. Ненормативним є вис-
 лів *давайте заспіваємо.*
ЗАСПОКОЇТИ, -бію, -кобіш; *нак.*
 -бй, -бйте
ЗАСТАВАТИ, -таю, -таєш, -таємб,
 -таєтє
ЗАСТАВКА, -н, *місц.* (у) -вці, *мн.*
 -вкн, -вок і **ЗАСТАВКА**
ЗАСТІЙ, -тбію, *ор.* -тбієм
ЗАСТОПОРЕНИЙ
ЗАСТОСУВАННЯ, -я, *ор.* -нням.
 Синоніми: вживання, вжиття, вжі-
 ток.
ЗАСТРЕЛИТИ, -лю, -лиш; *нак.*
 -ель і **ЗАСТРЕЛИТИ**, -лю, -лиш;
нак. -ль
ЗАСТРУГАТИ, -ужу і -угаю, -ужеш
 і -угаєш; *нак.* -ужі і -угай, -ужіть
 і -угайте
ЗАСТРЯВАТИ, -яв'аю і застряб,
 -яв'аєш і -яєш, -яємб, -яєтє і **ЗА-**
СТРЯГАТИ, -аю, -аєш, *недок.*
ЗАСТРЯГТИ і **ЗАСТРЯГНУТИ**,
 -ну, -неш, -немо, -нете; *мн.* застряв
 і застряг, застрягла, застрягло, за-
 стрягла, *док.*
ЗАСТУПНИК, -а, *дав.* -ові, *кн.* -у,
мн. -я, -ів
ЗАСУДЖУВАТИ — ОСУДЖУВА-
ТИ. Розрізняються значенням.
Засуджувати, -ую, -уєш, *недок.*, **засу-**
дити, -суджу, -судиш, *док.* 1. *кого, до*
чого. Визначати винному яку-небудь
 міру покарання. *Залишившись з Швеч-*
ченком віч-на-віч, Герн попросив поета
засудити йому ті вірші, за які його
засудили (Тулуб). *Засуджувати до*
страсти. 2. *що.* Не схвалювати, нега-
 тивно ставитися до кого-, чого-не-
 будь. *Засуджувати погані вчинки*
(легковажність, боягузство).
Осуджувати, -ую, -уєш, *недок.*, **осу-**
дити, -суджу, -судиш, *док.* 1. *кого.*
 Висловлювати невдоволення чимись

діями, вчинками. *Осуджувати ледачих. 2. кого.* Неславити, поширювати погані думки про когось. *Осуджувати хлопця.*

ЗАТВЕРДИТИ, -твёрджу, -твёрдиш; *нак.* -твёрдь, -твёрдьте. Схвалити.

ЗАТВЕРДІТИ, -ію, -ієш і **ЗАТВЕРДНУТИ**, -ну, -неш; *мин.* затвердів і затверд, затверділа і затверділа, затверділи і затверділи

ЗАТЄ — **ЗА ТЕ**

Затє, спол. Федько вчився непогано, *зате* Митрикові доводилось допомагати (Довченко).

За те, займ. з прийм. *Заховався за те дерево.*

ЗАТЄПЛА, *присл.*

ЗАТИШНО і **ЗАТІШНО**, *присл.*

ЗАТИШОК, -шку і **ЗАТІШОК**

ЗАТІНИТИ, -ію, -ієш

ЗАТРАТИ *див.* **ВИТРАТИ**

ЗАУВАЖИТИ, -жу, -жеш, -жать; *нак.* -аж, -ажте

ЗАХАР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом і рідко

ЗАХАРІЙ, -я, *дав.* -ві, *ор.* -єм, *кл.*

Захаре! Захарію! *Зменш.-пестл.:* Захароньку! Захарочку! Захарчику! Захарцю!

Захарович, -а, *дав.* -у, *ор.*

-єм (від Захар) і рідко Захаріювич

[не Захарівич] (від Захарій); Захарівна, -и

[не Захарівної], *дав.* -і [не Захарівній]

(від Захар) і рідко Захарівна (від Захарій).

У класі два Захари (Захарі) [не два Захара (Захарія)].

Іване Захаровичу! Надіє Захарівно!

ЗАХВОРІТИ, -ію, -ієш; *мин.* -ів, -іла.

Керувати я: *на що* [не чим]

у знач. «стати хворим». *Захворіти на грип* [не грипом].

ЗАХИСНИК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у, *мн.* -а, -ів

ЗАХИСНИЦЯ, -і, *ор.* -єю, *кл.* -е, *мн.* -ніці, -ніць

ЗАХИСНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

слову «захисний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *захисно-герметичний, захисно-очисний.*

ЗАХІД — **ЗАХІД**. Розрізняються значенням.

Захід, -ходу. 1. Одна з чотирьох частин світу. *Чорні хмари неслися на північній захід.* 2. Частина обрїю, де заходить сонце. *Захід зовсім поблід, пошовк; стало якось жовто-сумно* (Панас Мирний). 3. При позначенні територіального найменування пишеться з великої літери. *Країни Заходу.*

Захід і захід, заходу. 1. Спуск небесного світла за обрїю. *Захід сонця.* 2. Час, коли заходить сонце. *Перед заходом сонця почалася буря.* 3. *перев. мн.* заходи, -ів. Сукупність дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь. *Заходи щодо поліпшення умов праці.* Неворнормативним є вислів *заходи (міроприємства) по поліпшенню умов праці.*

ЗАХІДНИЙ — **ЗАХІДНИЙ**. Розрізняються значенням.

Західний. Пов'язаний із стороною світу. *Західні держави. Західний вїтер.*

Західний. Пов'язаний із заходом сонця. *Західні промені сонця.*

ЗАХІДНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

слову «західний». З наступною частиною пишуться разом у складі загальних і власних географічних назв: *західноєвропейський, західноукраїнський, західносибірський, західнослов'янський; Західноавстралійська течія; Західноказахстанська область; Західносибірська низовина.*

ЗАХОПЛЛИВИЙ. Синоніми: звабливий, привабливий, прива́дний, зна́дний, знадлі́вий.

ЗАЧЕПИТИ, -еплю, -єпиш

ЗАЧЕСАТИ, -ешу, -єшеш

ЗАЧИН — **ПОЧИН**. Розрізняються значенням.

Зачин і **зачін**, -у, *літ.* Початок, перші вступні рядки або фрази у художніх творах. *Казковий зачин.*

Почин, -у. 1. Перші моменти вияву дій, початок. *Почин нового життя.*

2. Ініціатива, починання. *Патріотичний почин.*

ЗАЧИНИТИ, -иню́, -иниш; *нак.* -иня́, -ини́(о), -иніть. *Зачини́ти вікно (двері) [не закрити вікно (двері)].*

ЗАШМОРГ, -у, місц. (у) -зі і -гу
ЗБАНКРУТОВАНИЙ і **ЗБАНКРОТОВАНИЙ**

ЗБАРАЖ, -а, *ор.* -ем і **ЗБАРАЖ**

ЗБАРАЗЬКИЙ

ЗБЕРЕГТИ, -жу́, -ежеш, -ежемб, -ежете, -ежуть; *мин.* зберіг, зберегла́, зберегло́, зберегли́; *нак.* -режі́, -режі́(о), -режіть.

ЗБИТИ, зіб'ю́, зіб'еш і зіб'еш, зіб'е́ і зіб'е́, зіб'емо́ і зіб'емо́, зіб'ете́ і зіб'ете́, зіб'ють і зіб'ють

ЗБІГАТИСЯ, -ється, -ються. *Цифри не збігаються [не цифри не співпадають].*

ЗБІДНИТИ — **ЗБІДНІТИ**. Розрізняються значенням.

Збідніти, -ню́, -ніш, -нимб, -ни́те. Зробити щось дрібнішим, менш виразним. *З бо́лем я думаю про те, як ми збіднили свої фільми, коли почали уникати в кіно напльову роздумів і спогадів (Довженко).*

Збідніти, -ію, -ієш. Стати бідним, біднішим на щось, втратити що-небудь. *А у вас що це за глина? Казна-що. Невже наші гори збідніли? (Цюпа).*

ЗБІДЖА, -я, *ор.* -жжям, *має одн.*

ЗБІЛЬШИТИ, -шу, -шиш; *нак.* збільш, збільште

ЗБІРКА — **ЗБІРНИК** — **ЗБРАННЯ**. Розрізняються значенням.

Збірка. Книжка, яка містить у собі твори одного або кількох авторів, зібрані за певним принципом. *Збірка поезій. Збірка новел.*

Збірник. Книжка, яка містить у собі однотипні матеріали, документи, зведені за законом, розпорядження, тексти певного призначення. *Збірник наказів. Збірник диктантів. Тематичний збірник.*

Збірник. 1. Сукупність творів, однорідних предметів, багатотомне

видання праць якогось автора. *П'яти томне зібрання творів Лесі Українки. 2. Іст.* Зустріч групи людей, товариства для розваги, дискусій. *Театральне зібрання. Літературне зібрання.*

ЗБРОЙНІ СИЛИ ООН. Перше слово та аббревіатура пишуться з великої літери.

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ. Перше і останнє слово пишуться з великої літери.

ЗБРОЯ — **ЗБРУ́Я**. Розрізняються значенням.

Зброя. 1. Зброя для нападу або оборони. *Старовинна зброя. Чистити зброю. 2. перен.* Засіб для боротьби з ким або чим-небудь для досягнення поставленої мети. *Слово, моя ти єдина зброя. Ми не повинні загинути обом! (Лєся Українка).*

Збру́я. Предмети для запрягання або сідлання коней; упряж. *На конях була блискуча збруя.*

ЗБРО́ЯР, -а́, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -яре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ЗВАЛИТИ, звалю́, звалюш, звалють, звалюмо́, звалюте́, звалють

ЗВАРИТИ, зварю́, зварюш, зварять, зваримо́, зварите́, зварять

ЗВАТИ, зву, звеш, звемо́, звете́; *нак.* зви, зві́(о), звіть

ЗВЕЗТИ, -зу́, -зеш, -земо́, -зете́; *мин.* звіз, звезла́, звезло́, звезлі́

ЗВЕРНЕНИЙ і **ЗВЕРНУТИЙ**

ЗВЕРХУ, *присл.* Синоніми: збóвні, згорі́, не в середні́.

ЗВЕРШУВАТИ, -ую, -уєш, *недок.*, **ЗВЕРШИТИ**, -шу́, -шіш, *док.*

ЗВЕСТИ, -ду́, -деш, -демо́, -дете́; *нак.* -ді́, -діть

ЗВЕ́ЧОРА — **З ВЕ́ЧОРА**

Звечора, *присл.* Сніг почав падати ще вечора.

З вє́чора, *ім. з прийм.* Дівчата поверталися додому з вечора, присвяченого Шевченкові.

ЗВІКНУТИ, -ну, -неш; *мин.* звікнув і звик, звікнула і звікла, звікнули

і звійкли. Футболісти звикли до спеки [не футболісти освоїлися зі спекою].

ЗВІСОКА, присл. Синоніми: зарозуміло, гордовіто, пихато, з погордою.

ЗВІХНЕНИЙ і **ЗВІХНУТИЙ**

ЗВІЧАЙ, -ю, ор. -ем, мн. -ї, -ів

ЗВІЧКА — **НАВІЧКА**. Розрізняються значенням.

Звічка, -и, дав. -ці, мн. -чки, -чок. 1. Властивий кожній людині певний спосіб дій, життя, манера поведінки або висловлювання. *Звичка заперечувати*. 2. Уміння, навички, набуті тривалим досвідом, тренуванням. *Без звички в лісі ставало страшно*.

Навичка, -в, дав. -ці, мн. -чки, -чок. Схильність діяти, робити, поводитися відповідним чином; уміння, набуте вправами, досвідом. *Практичні навички учнів*.

ЗВІДДАЛІК, присл.

ЗВІДДАЛЯ, присл.

ЗВІДКИ-НЕБУДЬ, присл.

ЗВІДКЛЯ і **ЗВІДКІЛЬ**, присл.

ЗВІДКОЛИ, присл.

З ВІДОМА [не з відому]

ЗВІДСИ, присл.

ЗВІДСІЛЯ і **ЗВІДСІЛЬ**, присл.

ЗВІДТИ, присл.

ЗВІДТІЛЬ, **ЗВІДТІЛЯ** і **ВІДТІЛЬ**,

ВІДТІЛЯ, присл.

ЗВІДУСІЛЬ і **ВІДУСІЛЬ**, присл.

ЗВІДУСЮДИ і **ВІДУСЮДИ**, присл.

ЗВІДЦІЛЯ і **ЗВІДЦІЛЬ**, присл.

ЗВІКУ-ЗРІДУ, присл.

ЗВІКУ-ПРАВІКУ

ЗВІЛЬНЯТИ дав. **ВИЗВОЛЯТИ**

ЗВІЛЬНЯТИСЯ, -яюся, -яєшся, *недок.*, **ЗВІЛЬНИТИСЯ**, -яюся, -яєшся,

-яюся, -яєшся, *док.* Керування: *від кого-чого, з чого*.

Звільнитися від національного гніту.

Звільнитися з неволі.

ЗВІР, -а, дав. -ові і -у, ор. -ом, кл. -е, мн. -ї, -ів, дав. -ам

ЗВІРИНА — **ЗВІРИНА**. Розрізняються значенням.

Звірина, -в. Дика, переважно хижа, тварина; звір. *Глуха тиша причаїлась в непрохідних хащах. Жодна пташка не подавала голосу; жодна звірина не пробігала* (Донченко).

Звірина, -ї, **звірне**. 1. Дикі, звичайно хижі, тварини, звірі. *Пташки ущушли, звірина причаїлась...* (Коцюбинський). 2. М'ясо дикого звіра. *Смачна звірина*.

ЗВІРОБІЙ. 1. род. -бб'я. Мисливець на морського звіра. *Рушниця звіробоя*. 2. род. -бб'ю. Трав'яниста рослина з густими суцвіттями жовтого кольору. *Листя звіробою*.

ЗВІТНО-ВИБОРЧИЙ. *Звітно-виборчі збори*.

ЗВІТНО-ПЕРЕВІБОРЧИЙ. *Звітно-перевіборчий акт*.

ЗВОДИТИ, зводжу, зводьш; *нак.* зводи, зводьте

ЗВУЗИТИ, звужу, звужш; *нак.* звужь, звужьте

ЗВУК, -а (у музиці, мовознавстві) і -у (в інших значеннях), *місц.* (у) звуці

ЗВУКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «звук, звуковий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *звукоапаратура, звуковибірання, звуковідтворення, звукозапис, звукознімач, звукоізолюючий, звукооператор, звукопоглинання, звуколовлювач і звукоуловлювач, звукометрія, звукопровідний і звукопровідний, звукопроникний, звукопроникність*.

ЗВ'ЯЗАТИ, зв'яжу, зв'яжеш; *нак.* зв'яжі, зв'яжі(о), зв'яжіть

ЗВ'ЯЗКІВЕЦЬ — **ЗВ'ЯЗКОВИЙ**. Збігаються у знач. «той, хто здійснює зв'язок між військовими частинами або підрозділами, між партизанськими загонами, підпільними групами». *Він служив зв'язківцем (зв'язковим) у штабі*.

Тільки **зв'язківець** ужив. у знач. «працівник зв'язку, установи, що забезпечує технічні засоби спілкування на відстані». *Зв'язківці району*.

ЗВ'ЯЗНИЙ. *Зв'язний текст. Зв'язний ґрунт. Зв'язне ціле.*

ЗГАРЯЧУ, присл. Синонім: зопалу.

ЗГІДНИЙ і **ЗГОДЕН**

ЗГІДНО, прийм. Керування

з чим [не чого]. *Згідно з планом.*

Згідно з постановою. Згідно з наказом.

ЗГОРНЕНИЙ і **ЗГОРНУТИЙ**

ЗГОРНУТИ, згорну́, згорнеш

ЗГОРЯТИ, -яю, -яеш і **ЗГОРАТИ**,

-яю, -яеш

ЗГУБИТИ, згублю́, згубиш, згублять

ЗГУСНУТИ, -ну, -неш; *мн.* згус

і згуснув, згусла і згуснула, згусли

і згуснули

ЗГУЩЕНИЙ. *Згущене молоко [не згушонка].*

ЗДАВАТИ, здаю́, здаєш, здасмо́,

здаєть

ЗДАВАТИСЯ, здаєтьсЯ у знач.

вставного слова. *ЗдастьсЯ, ти і вчора був тут.*

З ДАВНІХ-ДАВЕН, присл. Синонім:

віддавна.

З ДАВНЬОГО-ДАВНА, присл.

ЗДАЛЕКА і **ЗДАЛЕКУ**, присл. Си-

нонім: здаля́.

ЗДАТНИЙ — **ЗДІБНИЙ**. Розрізня-

ються значенням.

Здатний. Керування: *до чого, на*

що та з інфінітивом. Який має мож-

ливість, силу, певні дані щось зро-

бити, виконати; спроможний. *Здат-*

ний до всього (на все). Здатний на

подвиг. Здатний перемогти.

Здібний. Який має природні зді-

бності; обдарований, талановитий,

кмітливий. *Здібна учениця. Здібний*

спортсмен.

ЗДИВОВА́ННЯ і **ЗДИВУВА́ННЯ**

З ДІДА-ПРА́ДІДА, присл. Синоніми:

з давніх-давєн, з давнього-да́вва.

ЗДІЙСНЕНИЙ — **ЗДІЙСНЕН-**

НИЙ. Розрізняються значенням.

Здійснений. Який здійснився, став

дійсним, реальним. *Здійснені мрії.*

Здійснені сни.

Здійсвєнений. Який можна здійснити

або який може здійснитися. *Фан-*

тастика в науково-фантастичному творі повинна бути здійсвєненою, корисною, а не безглуздою, непотрібною нам (Довченко).

ЗДІЙСНИТИ, -сню́, -свїш; *нак.*

-снї́, -снї́м(о), -снїть

З ДНЯ НА ДЕНЬ

ЗДОБИЧ, -і, *ор.* -чю

ЗДОБУВАЧ, -а́, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*

-у́, *мн.* -ї, -їв. *Здобувач наукового*

ступеня [не співшукач наукового

ступеня]

ЗДРИГНУ́ТИСЯ, -вусЯ, -вєшсЯ,

-вємсЯ, -нетєсЯ

ЗДУ́ТИ, здую́ і зідму́, здуєш і зід-

дмєш, зідмє́, зідмемб́, зідметє́, зід-

дмуть; *нак.* здуй́ і зідмї́, здуйте́

і зідмїть

ЗЕЛЕНА́ВИЙ і **ЗЕЛЕНЯ́ВИЙ**

ЗЕЛЕНКА — **ЗЕЛІ́НКА**. Розрізня-

ються значенням.

Зелєнка, -н. Ліки.

Зелїнка, -н, *спец.* Зелена (мідна)

фарба.

ЗЕЛЕНО... Перша частина складних

слів, що відповідає за значенням

слову «зелений». З наступною час-

тиною пишеться через дефіс: *зе-*

лєно-білий, зелєно-жовтий, зелєно-

червоний.

ЗЕЛєНО-БІЛО-ФІОЛєТОВИЙ

ЗЕЛЕНЯ́ВИЙ *див.* **ЗЕЛЕНА́ВИЙ**

ЗЕЛЮ́, -а́, *мн.* зє́ля, зє́л

ЗЕМЕЛЬНО... Перша частина склад-

них слів, що відповідає за значенням

слову «земельний». З наступною

частиною пишеться через дефіс: *зе-*

мєльно-водний, земєльно-мелїоратив-

ний, земєльно-зрїшувальний.

ЗЕМЛЕКОРІСТУВАЧ, -а, *дав.*

-єві, *ор.* -єм і **ЗЕМЛЕКОРІСТУ-**

ВА́Ч, -а́, *дав.* -єві, *ор.* -єм

ЗЕМЛЯ́, -ї, *знах.* зє́млю, *ор.* -єю, *кл.*

-є, *мн.* зє́млі, -мє́ль. Як назва планети

пишеться з великої літери.

ЗЕМЛЯ́НИН, -а, *дав.* -ові. Житель

планети Земля.

ЗЕНО́ВИЙ *див.* **ЗІНО́ВИЙ**

ЗЕНО́ВІЯ *див.* **ЗІНО́ВІЯ**

ЗЕНОН, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. Зеноне! *Змени.-пестл.: Зѣнѣку! Зѣню!*
Зеніонович, -а, дав. -у, ор. -ем; **Зеніві-**
на, -н [не Зенівіної], дав. -і [не
 Зеновівій]. *Співають три Зенони [не
 три Зенона]. Іване Зеніновичу! Піді
 Зенівіно!*

ЗЕРЕНЦЕ, -я, ор. -ем

ЗЕРНО, -а і **ЗЕРНО**, -а, мн. зёрна,
 -рев, але два зернá. Лише *раціональне
 зерно*.

ЗЕРНО... Перша частина складних
 слів, що відповідає за значенням
 словам «зерно, зерновий». З наступ-
 ною частиною пишеться разом: *зер-
 нобобівий, зернодробárка, зернозби-
 ральний, зерноід, зернохóвище, зер-
 нофура́ж*. Але: *зёрно-трав'яній*.

ЗЕРНООЧІСНИЙ і **ЗЕРНООЧИС-**
НИЙ, -а, -é

ЗЕРНЯ, -ятн, дав. -яті, ор. зёрням,
 мн. -ята, -ят

ЗЕРНЯТКОВИЙ

З'ЄДНАННЯ — **З'ЄДНАННЯ**. Роз-
 різняються значенням.

Тільки *з'єднання*, -я, ор. -нням, род.
 мн. -ань ужив. у знач. «велика війсь-
 кова одиниця, яка складається з кіль-
 кох частин одного або різних родів
 військ». *Партизанське з'єднання. Вій-
 ськові з'єднання*.

З'єднання і *з'єднання*, -я, ор. -нням,
 род. мн. -ань і -ань ужив. у знач.
 «об'єднання, згуртування, зближен-
 ня, сполучення з чимось, з'єднуван-
 ня; місце, де що-небудь з'єднане».
*Прагнуть до з'єднання. З'єднання
 проводів*.

ЗЖАТИ, зіжну́, зіжнеш, зіжнемо́,
 зіжнете́; *нак. зіжні́, зіжніть*

З-ЗА, *прійм.*

ЗЗАДУ і **ВЗАДУ**, *присл.*

З-ЗА КОРДОНУ і **В-ЗА КОРДОНУ**

ЗОВНІ, *присл.* Синонім: *знадвору*.

ЗИГ ЗАГ, -а і **ЗИГЗАГ**

ЗИГ ЗАГ-МАШИНА, -н і **ЗИГЗАГ-**
МАШИНА. Присудок узгоджується
 зі словом *машина*, яке є основним.
Зиг заг-машина поламалася.

ЗИМА́, -а́, мн. зими́, зим, дав. зима́м,
 але дві зимы́

ЗИМІВНИК — **ЗИМІВНИК**. Роз-
 різняються значенням.

Зимівник, -а, Той, хто залишається
 зимувати де-небудь з певною метою.
*Хоробрі зимівники провели на Північ-
 ному полюсі багато досліджень*.

Зимівник, -а́. 1. Утеплене приміщення
 для зимування бджіл. *З наступанням
 холодів бджолосім ї поміщають у зи-
 мівник*. 2. *Іст.* Зимове житло запорож-
 ців поза межами Січі. *З правіку
 селилися тут по зимівниках запорож-
 ці та коцманн дніпровські*. (Гончар).

ЗИМОВИЙ і **ЗИМОВИЙ**, -а́, -é
ЗИМОВО-ВЕСНЯНИЙ і **ЗИМО-**
ВО-ВЕСНЯНИЙ, -а́, -é

ЗИНОВІЙ *див.* **ЗИНОВІЙ**

ЗИНОВІЯ *див.* **ЗИНОВІЯ**

ЗИЧИТИ *див.* **БАЖАТИ**

ЗІБРАННЯ *див.* **ЗІРКА**

ЗІБРАТИ, зберу́, збереш, зберемо́,
 зберете́; *нак. збері́, зберім(о), зберіть*
ЗІГНАТИ, зжену́, зженеш, зженемо́,
 зженете́; *нак. зжені́, зженім(о),
 зженіть*

ЗІГНЕНИЙ, **ЗІГНУТИЙ** і **ЗІГНУ-**
ТИЙ

ЗІДРАТИ, здеру́, здереш, здеремо́,
 здерете́; *нак. здері́, здерім(о), здеріть*

ЗІЗНАННЯ, -я, ор. -анням, род.
 мн. -ань

ЗІЛ. 1. *род.* ЗІЛу, ор. ЗІЛом. С к о р о ч е н н я : завод імені Лихачова. 2. *род.* ЗІЛа. Назва марки машини. *Швидкість ЗІЛа*.

ЗІЛЛЯ, -я, ор. зіллям, *лише одн.*

ЗІМБАБВЕ, *невідм., ж.* Держава
 в Африці. У 1980 році *Зімбабве стала
 членом ООН*.

ЗІМКНЕНИЙ і **ЗІМКНУТИЙ**

ЗИМ'ЯТИЙ

ЗИНОВІЙ, **ЗИНОВІЙ**, **ЗЕНОВІЙ**,

-я, дав. -єві, ор. -ем, кл. Зиновію!
 Зиновію! Зеновію! *Змени.-пестл.:
 Зѣнѣку! Зѣнку! Зѣню!*; *Зинівіович [не
 Зіновієвич], -а, дав. -у, ор. -ем і Зи-
 нівіович [не Зіновієвич], Зенівіович*

[не Зеновієвич]; **Зіновіаа**, -и [не Зіновівної], *дав.* -і [не Зіновівній] і **Зіновіаа**, **Зеновіаа**. У класі два **Зінові** (**Зінові**, **Зенові**) [не два Зіновія]. *Микола Зіновійовичу!* (*Зіновійовичу!* *Зеновійовичу!*). *Ганно Зіновійено!*

ЗІНОВІЯ, **ЗИНОВІЯ**, **ЗЕНОВІЯ**, -ї,

ор. -сю, *кл.* Зіновіє! Зіновіє! Зеновіє!

ЗПСУВАТИ, -суть, -суєш, -суємб, -суєтє

ЗІПХНУТИЙ і **ЗІПХНУТИЙ**

ЗІРВАТИ, -вуть, -веш, -вє, -вемб, -ветє

і зірвеш, зірве, зірвемо, зірвете; *нак.*

зірві, зірві(о), зірвіть

ЗІРКА, -и, *місц.* (у) -рці, *мн.* -ркі,

-ркі, *дав.* -ркіам, але дві зірки, п'ять

зірок

ЗІРОНЬКА, -и, *дав.* -нці, *мн.* -нки,

-нкі, *дав.* -нкам і зіронькі, -нкі,

дав. -нкаам, але дві зіроньки, сім

зіроньок

ЗІРОЧКА, -и, *дав.* -чці, *мн.* -чки,

-чки, *дав.* -чкам і зірочки, -чки, *дав.*

-чкаам, але дві зірочки, п'ять зірочок

ЗІСПОДУ, *присл.* **Зіновім:** зайзу.

ЗІСТАВИТИ, -влю, -виш; *нак.* -ав,

-авмо, -авте. *Зіставити факти* [не

співставити факти].

ЗІСТАВЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.*

-лень. *Зіставлення фактів* [не спів-

ставлення фактів].

ЗІСТАВЛЯТИ, -яю, -яш. *Зістав-*

ляти факти [не співставляти факти].

ЗІСТИКУВАТИ, -кую, -куєш і **ЗСТИ-**

КУВАТИ

ЗІТКАТИ, -тють, -тєш, -тємб, -тєтє;

нак. зітчі, зітчіть

ЗІТКНУТИСЯ, -нуся, -нєся, -нє-

тєся, -нємбся, -нєтєся, -нєтєся і зітк-

нєся, зіткнєтєся, зіткнємбся, зітк-

нєтєся, зіткнєтєся

ЗІТХНУТИ, -ну, -нєш, -нємб, -нєтє

ЗІЗДИТИ, з'їжджу, з'їздиш; *нак.*

з'їд, з'їдєтє, *док.*

ЗІЗДИТИ, з'їжджу, з'їздиш, з'їздять,

з'їздять, з'їздятє, з'їздятє; *нак.* з'їдї,

з'їдїть, *недок.*

ЗІСТИ, з'їм, з'їсі, з'їстє, з'їмб, з'їстє,

з'їдятє; *нак.* з'їж, з'їжмо, з'їжте

ЗІХАТИ, з'їду, з'їдєш; *нак.* з'їд,

з'їдмо, з'їдєтє

З КРАЮ В КРАЙ

ЗЛЄГКА, *присл.* **Зіновім:** лєд-

лєд, трбхя, не сільно.

ЗЛЄЖАТИСЯ, злєжтєся, злєжтєся

ЗЛИДАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*

-ярю, *мн.* -ї, -їв, *дав.* -їм

ЗЛИЗАТИ, злижуть, злижєш; *нак.* зли-

жі, злижіть

ЗЛИЗНУТИ, -ну, -нєш, -нє, -нємб,

-нєтє, -нєтє

ЗЛИТИ, зиллєб, зиллєш, зиллє, зил-

лємб, зиллєтє, зиллєтє; *мін.* злив,

злилї, злилїб, злилї

ЗЛІВА, *присл.*

ЗЛІСТЬ, злїсті, *ор.* злїстю

ЗЛІТ, злїту, *ор.* злїтом, *мн.* злїти,

злїтє

ЗЛО, зла, *род. мн.* зол

ЗЛОБА і **ЗЛОБА**, -я

ЗЛОВИТИ, зловлєб, зловлєш

ЗЛОВІСНИЙ [не зловіщий]

ЗЛОМИТИ, -млю, -миш, зломлєш

ЗМАРНІТИ — **СХУДНУТИ**. Роз-

різняються значенням.

Змарніти вжив. у значеннях: 1.

Виснажитися від хвороби, недоїдан-

ня, важкої праці, туги і т. ін.

— *Марку! подивися, Подивися ти на*

мене! Бач, як я змарніла? (Шевчен-

ко). 2. *перен.* Зів'янути, зблякнути

від нестачі вологи, поживних речо-

вин. *Травиця змарніла.* 3. *перен.*

Втратити велич, занепасти. *Гей,*

щоб наша червона китайка, Гей, гей,

червоїла, А щоб наша козацька

слава, Гей, гей, не змарніла! (Іст.

пісня).

Схуднути, -ну, -нєш, *мін.* схуд і сху-

днув, схудла і схуднула, схудли

і схуднули вжив. у знач. «стати

худим». *За дні штурму Чернаш*

помітно схуд (Гончар).

ЗМЕНШЕНО-ПЕСТЛИВИЙ

ЗМЕНШИТИ, -шу, -шиш, -атє; *нак.*

зменш, зменшіть

ЗМЕСТИ, -єтуть, -єтєш, -єтємб, -єтєтє;

мін. змів, змєлї, змєлїб, змєлї

ЗМИЛОСЕРДИТИСЯ, -джуся, -дя-
пся; *нак.* -дсья, -дідсья. Керуван-
ня: *над ким.* Змилосердитися над
сиротою.

ЗМИЛОСТИВИТИСЯ, -влюся,
-внсья, -вляться і **ЗМІЛОСТИВИ-**
ТИСЯ. Керування: *над ким.* Зми-
лоствитися над калкою.

ЗМИЛОСТИТИСЯ, -ощуся, -остіш-
ся, -остимбсья, -остятєся і **ЗМІ-**
ЛОСТИТИСЯ, -ощуся, -остішсья.
Керування: *над ким.* Змилоствити-
ся над бідним.

ЗМІЙ, змія, *дав.* -єві і -ю, *ор.* -єм, *кл.*
змїю, *мн.* змїї, змїїв — **ЗМІЯ**, -ї, *ор.*
-єю, *кл.* зміє, *мн.* змїї, змій, але дві
змїї. В основному збігаються у зна-
ченнях, але розрізняються вживан-
стю. У знач. «плазун з видовженим
тілом, укритим лускою» частіше
вжив. змія, рідше змій. У значеннях
«казкова істота з крилами і зміїним
тулубом, яка наділена надзвичайною
силою», «дитяча іграшка у вигляді
каркаса, обтягнутого папером або
тканиною, з довгою ниткою для
запускання в повітря» частіше вжив.
змій, рідше змія.

Тільки змій вжив. у знач. «біблійний
образ диявола, що спокусив людину
в раю».

ЗМІННО-ДОБОВИЙ, -а, -є
ЗМІСТИТИ, -ищу, -істиш, -істять
ЗМІСТОВИЙ — **ЗМІСТОВНИЙ**.
Розрізняються значенням.

Змістовий. Пов'язаний з реальним
змістом, суттю, характерними риса-
ми, зображенням чогось. *Змістове*
багатство твору. *Змістовий зв'язок.*
Змістовний. Багатий змістом, зоб-
раженням чого-небудь; розумний
метою, призначенням чогось. *Змі-*
стовна доповідь. *Змістовний урок.*

ЗМІЯ *див.* **ЗМІЙ**
ЗМОВКНУТИ, -ну, -неш і **ЗМОВК-**
ТИ, -кну, -кнеш; *мн.* змовкнув
і змовк, змовкнула і змовкла,
змовкнули і змовкли; *нак.* змовкня,
змовкнїть

ЗМОГТИ, зможу, зможеш; *нак.* не
утворюється.

ЗМОЛОТИТИ, -очу, -бтнш
ЗМОРІТИ, -рію, змориш
ЗМОРШКА, -в, *місц.* (ва) -шці, *мн.*
-шка, зморшок
ЗМОРШКУВАТИЙ
ЗМОРШКУВАТИСТЬ, -тості, *ор.*
-тісто

ЗМОЧИТИ, -чу, змочив
ЗМ'ЯКШИТИ, -ищу, -шиш, -шимб,
-пштє, -шать; *нак.* зм'якш, зм'якшїть
ЗНАДВОРУ, *присл.* *Синонім:* ззбвні.
ЗНАЙТИ, знайдю, знайдеш, знайде,
знайдемо, знайдете, знайдуть

ЗНАК. 1. *род.* -а. Позначка, мітка,
які вказують на щось. *Нема умовного*
знака. *Розпізнавальні знаки.* 2. *род.*
-а, *спец.* Зображення з відомим умов-
ним значенням. *Уживання м'якого*
знака. 3. *род.* -а. Доказ, вияв, ознака
чого-небудь. *Не виявив знака уваги.*
4. *род.* -а. Значок. *Удостойний почес-*
ного знака. 5. *род.* -у, *мн.* знакя, -їв.
Слід, відбиток чогось. *На руці не*
залишилося жодного знаку.

ЗНАМЕНІТИЙ — **ЗНАМЕННИЙ**.
Розрізняються значенням.

Знаменітий. Який має широку славу,
популярний; славнозвісний. *Знаме-*
нитий співак.

Знаменний. Дуже важливий з певного
погляду; видатний. *Знаменний день.*

ЗНАМ'ЄНО, -а і **ЗНАМ'ЄНО**, -а, *мн.*
знам'єна, -єн

ЗНАР'ЯДЦЯ, -я, *ор.* -дцям, *род.* *мн.*
знар'ядь

ЗНАХАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*
знахарє, *мн.* -ї, -їв, *дав.* -ям, але два
знахарі, п'ять знахарів

ЗНАХІДКА, -в, *дав.* -дці, *мн.*
-дки, -док

ЗНАХОДИТИ, -ходжу [не знахожу],
-ходиш; *нак.* -ходь, -ходьмо, -ходьте
і **НАХОДИТИ**

ЗНАЧИТИ — **ЗНАЧИТИ**. Розріз-
няються значенням.

Значити, -чу, -чиш, -чить, -чимо,
-чите, -чать. 1. Означати що-небудь,

свідчити про щось. *За мир в усьому світі — Це значить: за народ, За колоски наліті, За шум весняних вод* (Рильський). 2. Відігравати певну роль, мати якесь значення. *Більше для мене значить усміх мого Деві, аніж прокльони твого Годвінсона* (Леся Українка).

ЗНАЧАТИ, -чу́, -чіш, -чять, -чмб, -чятé, -чять. Робити мітки, позначки ва чомусь, мітити. *До пізнього вечора не розходились новобугюці з полів: одні ще отримували землю, другі пакіляям значили межі* (Стельмах).

ЗНАЧНИЙ, -а́, -а́. *Значною мірою [не в значній мірі].*

ЗНЕНАВИДІТИ, зненавиджу, зненавидиш

ЗНЕПРИТОМНІТИ, -нію, -нієш. Неправомірним є вислів *втратити свідомість*.

ЗНЕХОТЯ, присл. Синоніми: неохоче, без охоти.

ЗНИЗУ — З НИЗУ

Знизу й ізнизу, присл. Знизу схили були вкриті густим лісом.

Знизу, ім. з прийм. Знизу і майже до самого верху вікна були замуровані цеглою.

ЗНИКНУТИ, зникну, зникнеш; *мин. зник і зникнув, зникла і зникнула, зникли і зникнули*

ЗНІВЕЧЕНИЙ

ЗНІМОК, -мка. Синоніми: фбго, фотографія, фотокартка, світлина.

ЗНІЧЕВ'Я, присл. Синоніми: ні сіло ні впало; ні з того ні з сього.

ЗНІЯКОВІТИ, -вію, -вієш і **ЗНІЯКОВІТИ** -вію, -вієш

ЗНОВ-ТАКИ і **ЗНОВУ-ТАКИ**, присл. Синоніми: ще раз, удруге, наново, повторно.

ЗНУЩАТИСЯ. Керування: з ко-го. *Знущатися з сироти.*

ЗНЯТИ, знімú, знімєш; *мин. зняв, зняла, зняло, зняли. Зняти шапку.*

Зняти кору з дерева. Зняти полуду з очей. Неправомірним є вислів *зняти квартиру*. Треба: *найняти квартиру*.

ЗОБ, -а, *ми. зобі, -ів, але два зоби, п'ять зобів*

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, -я, *ор. -ням, род. ми. -ань і ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, род. ми. -ань*

ЗОБОВ'ЯЗАТИ, -в'яжу́, -в'яжеш

ЗОБРАЗИТИ, -жу́, -зіш, -зіть, -зімб, -зітé, -зіть

ЗОВНІШНІЙ, -я, -є

ЗОВНІШНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «зовнішній». З наступною частиною пишеться разом: *зовнішньополітичний, зовнішньоторговельний*.

ЗОВСІМ, присл. Синоніми: повністю, цілком.

ЗОГНІЛИЙ і **ЗІГНІЛИЙ**

ЗОГНІТИ, -жю́, -неш, -немб, -нетé; *ми. зогнів, зогнила, зогнило, зогнилі і ЗІГНІТИ*

ЗОГРІВАТИ і **ЗІГРІВАТИ**

ЗОЗЛА, присл.

ЗОКРЕМА і **ЗОКРЕМА**, присл. Синоніми: зокрема, окремо.

ЗОЛОТАВО-ЖОВТИЙ

ЗОЛОТАВО-ЧЕРВОНІЙ

ЗОЛОТАР, -а́, *дав. -а́, ор. -а́, кл. -а́рю, ми. -і, -ів, дав. -а́м*

ЗОЛОТИСТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «золотистий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *золотисто-жовтий, золотисто-чорний, золотисто-червоний*.

ЗОЛОТОНІСЬКИЙ. *Прим.* до Золотоніша.

ЗОЛОТОНІША, -і, *ор. -ею*

ЗОПАЛУ, присл. Синоніми: необачно, згарачу.

ЗОРЕПАД, -у

ЗОРОВО-СЛУХОВИЙ, -а́, -а́

ЗОРЯ, -і, *ор. -ею, кл. зоре, ми. зорі, зір, дав. зорям, але дві зорі*

ЗОРЯНИЙ

ЗОСЛПУ, присл.

З-ПЕРЕД, *прийм.*

З-ПІД і **ІЗ-ПІД**, *прийм.*

З-ПОЗА, *прийм.*

З-ПОМДЖ, прийм.

З-ПОНАД, прийм.

З-ПОПІД, прийм.

З-ПОСЕРЕД і **З-ПОСЕРЕД**, прийм.

З-ПРОМДЖ, прийм.

ЗРАДЖУВАТИ. Керування: ко-го, що [не кому, чому]. Зраджувати Батьківщину. Зраджувати дівчину.

ЗРАДИТИ, -джу, -диш; *нак.* зрадь, зрадьте. Керування: кого, що [не кому, чому]. Зрадити дівчину. Зради-ти своє слово.

ЗРАДІТИ. Керування: кому-чо-му, з кого-чого. Пшиов би я в Україну, пшиов би додому, там би мене приві-тали, зраділи б старому (Шевченко). Учні зраділи з того, що їм дозволили купатися в озері.

ЗРАНКУ — **З РАНКУ**

Зранку, присл. Поїзд прибув до Києва зранку. Синоніми: вранці, зрання, ранком.

З ранку, ім. з прийм. Щодня з ранку до ночі по шляху йдуть та й йдуть люди (Головко).

ЗРАННЯ, присл. Синоніми: вранці, зранку, ранком.

ЗРІДИТИ — **ЗРІДІТИ**. Розрізня-ються значенням.

Зрідити, -джу, -диш, -димб, -диге. Зробити щось рідшим (посіви, насад-ження, ліса та ін.). В затітку рослини розвиваються погано, тому для ос-вітлення та нормального росту їх необхідно помірно зрідити.

Зрідити, -іє, -іють. Стати рідшим, менш густим; кількісно зменшитися. Внаслідок сильних опадів посіви зрідили.

ЗРІДНІТИСЯ — **ПОРІДНІТИ-**
СЯ. Розрізняються значенням.

Зріднітися, -нієся, -нієся. Керу-вання: з ким. Стати близькими, дорогими одне одному. Вона (Ольга) полюбила тебе за твої мрії-ідеали, прийняла їх, як своїх, духовно зрід-нилася з тобою (Колесняк).

Поріднітися, -нієся, -нієся. Керу-вання: з ким. Стати рідними, род-ичами; породнитися. Ми хочемо

поріднитися з вами, — сказав сват. — У вас дочка на виданні, а в нас жених (Нечуй-Левинський).

ЗРОБИТИ, зроблю, зробиш; *нак.* зробі, зробім(о), зробіть
ЗРОДИТИ, зроджу, зродяш; *нак.* зроді, зродіть

ЗРОДУ — **З РОДУ**

Зроду, присл. Дівчина зроду була веселою.

З роду, ім. з прийм. Хай перейде її слава з роду в рід (Довженко).

ЗРОДУ-ВІКУ, присл.

ЗРОДУ-ЗВІКУ, присл.

ЗРОШУВАЛЬНИЙ — **ЗРОШУВА-**
НИЙ. Розрізняються значенням.

Зрошувальний. Призначений для зро-шування або який здійснює зрошен-ня. Зрошувальний канал.

Зрошувалий. Який зрошують. Зро-шувалий плісц.

ЗРУЧНИЙ. Зручне місце [не удобне місце].

З-СЕРЕД, присл.

ЗСЕРЕДИНИ — **З СЕРЕДИНИ**.

Зсередины, присл. Двері замикались зсередины на гачок.

З середины, ім. з прийм. Всі дивились, як він кусав тиріє і виколупував паль-цем з середины сливи (Копцюбинський).

ЗУБ, -а, мн. -я, -ів, дав. -ям

ЗУБНО-ГУБНИЙ

ЗУБНО-ПІДНЕБІННИЙ

ЗУБО... Перша частина складних слів. З наступною частиною завжди пишеться разом: зуболікня, зубо-подібний, зубопротезний, зубостру-гальний, зубошліфувальний.

ЗУБОЖІЛИЙ

ЗУБОЖІННЯ, -я, ор. -нвям, род. мн. -жінь

ЗУБОЖІТИ, -ію, -ієш

ЗУБОК, -бка, мн. зубкя, -ів. Змети від зуб.

ЗУБОК, -бка, мн. зубкя, -ів. Зубець, частина часника.

ЗУМОВЛЮВАТИ — **ОБУМОВ-**
ЛЮВАТИ. Розрізняються значен-ням.

Зумовлювати. 1. Бути причиною чогось, приводити до чогось, викликати щось. *Серед багатьох причин, які зумовлюють шизку схожість навія, основною є надмірний вміст у ньому вологи* (3 журналу). 2. Будучи умовою існування, розвитку, формування чогось, визначати його характер, якість, специфіку та ін. *Вони (моря, океани) не тільки надихають поетів. Разом із Сонцем вони зумовлюють клімат нашої планети* (3 журналу).

Обумовлювати. Керувати: що, чим. Ставати в залежність від певних умов, обставин; визначати умови, терміни виконання чогось. *Адміністрація підприємства не має права вимагати виконання роботи, яка не була обумовлена при укладенні колективного договору.*

ЗУПИНІТИ, -инію, -йниш; *нак.*

-вий, -инім(о), -ивіть

ЗУПИНКА, -и, місц. (на) -нці, *мн.* -нки, -нок. *Автобуса зупинка* (не автобуса остановка).

ЗУСИЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям, *род.* *мн.* -яль

ЗУСТРІНУТИ, -іну, -інеш; *мн.* зустріну і зустрів, зустрінула і зустріла, зустрінули і зустріли

ЗУСТРІЧ, -і, *ор.* -чю, *мн.* -чі, -чей
ЗУСТРІЧАТИСЯ — **ТРАПЛЯТИСЯ**. Розрізняються значенням.

Зустрічається, -аюся, -аєшся, *недок.*, зустрігся і зустрігтися, -інуся, -інишся, *док.* Ужив. у значеннях:

1. Керування: з ким, кому і без додатка. *Зближатися, сходяться з кимсь рудуючись напроти. Стали й [Мотрю] сусіди обходити, а зустрілишсь — сторонитись* (Павас Мирний). 2. Керування: з ким. *Сходяться разом, бачитися де-небудь. Зустрічатися (зустрітися) з батьком. Зустрітися з випускниками школи.*

Трапляється, -ається, *недок.*, трапиться, -иться, *док.* Ужив. у значеннях: 1.

Відбуватися, діятися, ставатися. *В житті людини можуть траплятися такі випадки, що без болю їх згадувати не можна* (Тютювник).

2. Випадково виявлятися, бути, попадатися. *Трапилося сілій курці зерно, та й те порожнє* (Нар. прислів'я). *Села траплялися все рідше* (Нечуй-Левницький). *У дипломній роботі трапляються стилістичні помилки.*

3. *безос.* Мати можливість, нагоду; доводитися. *Ще не траплялося бачити ніколи, як плачуть, опадаючи, квітки* (Воронько). Синоніми: попадатися, бувати, можна втрапити, можна надібати, мати, місце.

ЗУСТРІЧНИЙ

ЗІДІТИ, зідіджу, зідідш

ЗІДІТИ, зідію, зідіш

ЗЧЕПІТИ, зчеплю, зчепиш

ЗЧЕСАТИ, зчешу, зчешеш

ЗЧІНИТИ, зчяню, зчянеш

ЗШІТОК, -тка

ЗЩУЛЕНИЙ і **ЗЩУЛЕНИЙ**

ЗЮЙД, -у

ЗЮЙД-ВІСТ, -у

ЗЮЙД-ВІСТОВИЙ

ЗЮЙД-ОСТ, -у

ЗЮЙД-ОСТОВИЙ

З'ЮРБИТИСЯ, -биться, -бляться

З'ЮРБЛЕНИЙ

З'ЮРМИТИСЯ, з'юрмиться, з'юрмляться і **З'ЮРМИТИСЯ**, з'юрмиться, з'юрмдяться

З'ЮРМЛЕНИЙ

ЗЯБ, -у

ЗЯБЛЕНИЙ і **ЗЯБЛОВИЙ**, -а, -а

ЗЯБРА, зябер, *мн.*

З'ЯВИТИСЯ — **ПОЯВИТИСЯ**. Збігаються у значеннях: 1. Прийти, прийти куди-небудь. *Був [Калинович] один в бухгалтерії, бо жоден з його колег не з'явився сьогодні на роботу* (Франко). *Під вечір на селі з'явився Підпара* (Жоцобинський).

2. Показатися де-небудь, стати доступним зорові. *На обличчі дівчини з'явилася (появилася) усмішка*. 3. Вийти у світ, стати опублікованим.

Книжка з'явилася (появилася) друком. 4. Зародитися, утворитися, постати. У Карпатах з'явилися (появилися) нові породи дерев.

Тільки з'яв'ється, з'яв'юся, з'явишся, з'яв'ється, з'яв'ляться вжив. у знач. «постати в уяві, в пам'яті, привидітися». Андрій лежав і дивився в небо... На мить з'являвся образ панички і зник (Довженко).

ЗЯТІВ, -тева, -теве

ЗЯТЬ, -я, дав. -еві, ор. -ем, кл. -ю, мн. -і, -ів, але два зяті

ЗЯЯТИ, з'яє, з'яють

I

І, *певідм.* Як назва літери вжив. у с.р. Велике і. Як назва звука вжив. у ч.р. Голосний і.

Якщо попереднє слово закінчується на приголосний, то в деяких словах, що починаються з двох незручних для вимови звуків, уживається для м'якозвучності приставке і: *мла — імла, ржа — іржа, ще — іще*. У слові *гра* приставке і вживається лише у формі множини — *ігри*.

З цією ж метою початковий венаголощений і чергується з й у словах *іменія — йменія, імовірність — ймовірність, іти — йти, ідеться — йдеться*.

І — Й — ТА, *спол.* Уживання: щоб уникнути збігу голосних або важких для вимови приголосних, сполучник і чергується з й.

І вживається: 1. Після приголосного або паузи, що на письмі позначається відповідним розділовим знаком, перед наступними словами з початковим приголосним звуком. *Соломія знесилалась і впала (Коцюбинський). Тим часом од'їхали вони далеко, і не стало чути їх розмови (П. Куліш).*

2. На початку речення. *А на сусідній вишні розлилася соловейко. І де воно*

в такій маленькій пташчині стільки енергії, воно та сили в голосі бралося? (Винниченко).

Й уживається: 1. Між літерами, що позначають голосні. *Де й оглядається.* 2. Після літери на позначення голосного перед літерою, що позначає приголосний. *Посміхатися й бути в доброму гуморі було його основною властивістю, критерієм його ставлення до світу (Підмогильний).* Не передається на письмі чергування і з й:

1. При зіставленні або протиставленні понять. Сполучник і в такому разі підсилює протиставлення або смислову вагу другого однорідного члена. *Задала Стеха своє перше і останнє кохання (Кониський).*

2. Перед словами, що розпочинаються з літер й, я, ю, с, і. *Усі вони, наче живі, вставали поволі в моїй уяві — хазяїн, хазяйка і їхні діти (Коцюбинський).*

3. Якщо на початку наступного слова є збіг кількох приголосних. *Холодні осінні тумани клубочать угорі і спускають на землю мокрі коси (Коцюбинський).*

У значенні сполучника і може вживатися і сполучник та: *Ідуть дівчата в поле жати та, знай, співають ідучи (Шевченко).* Сполучники і — та розрізняються вживанням: і — стилістично нейтральний, та — вживається в розмовному і художньому стилях мови.

Сполучник і входить до складу стійких сполук: і так далі [не і так далі], і таке інше, і подібне [не і тому подібне].

Пунктуація: Кома перед і ставиться:

1. Якщо і повторюється при однорідних членах (кома ставиться після першого однорідного члена). *В промінні сонячнім, як в морі, атоналуниви, і луки, і темні проліси, і гори (Олесь).*

2. Якщо сполучник і з'єднує частини складносурядного речення. *Хитаються й повзуть холодні твіні ночі, і зорі дивляться на місто без огнів* (Сосюра).

Якщо частини складносурядного речення виражають швидко зміну подій або різке протиставлення, між ними ставиться тире. *Минулась буря — і сонце засяло* (Рильський). Зрідка, якщо друга частина складносурядного речення виражає наслідок того, про що говориться в першій частині, між ними може ставитися кома і тире. *Всім серцем любить Україну свою, — і вічні ми будемо з нею* (Сосюра).

Кома перед і не ставиться:

1. Якщо сполучником і розпочинається перелік однорідних членів. *Як не любить той край, що дав тобі і силу, і гострий зір очей, і розум молодий...* (Сосюра).

2. Якщо сполучник і вжитий один раз. *Стояла я і слухала весну* (Леся Українка).

3. Якщо повторюваний сполучник і з'єднує різні однорідні члени. *Знав я міста, ліси і гори і в морі бачив кораблі* (Малишко).

4. Якщо однорідні члени з'єднані сполучником і попарно. *Знов підійму я руки робочі до вітру і сонця, хмар і трави* (Малишко).

5. Якщо однорідні члени, що з'єднані повторюваним сполучником і, становлять тісну смислову єдність: *і так і сляк, і туди і сюди, і сміх і гірх, і вдень і вночі*.

6. Якщо частини складносурядного речення мають спільний компонент (другорядний член, спільне головне або підрядне речення), які однаково стосуються кожної частини зокрема. *Знов весна настане і квітки барвисті принесуть хвилини щастя і тепла* (Сосюра). *Коли народ усім своїм життям присягся праве діло*

боронити, його ніяким не розбити громам і жодним океаном не залити (Рильський).

7. Якщо частини складносурядного речення є питальними, спонукальними чи окличними. *Надіє! Надіє! ...О хто тебе ніжно на грудях не грів і хто за тобою орлом не летів?* (Олесь). *Хай дружби непогасної крило гірке від тебе відганяє зло і хай у час останній свій про сина спокійно я подумаю: Людина!* (Рильський). *Який простір і як легко дихати під високим небом Кавказу!* (Масенко).

8. Якщо частини складносурядного речення є безособовими або називними. *Було заташно і пахло вогкістю* (Головка). *Брязкіт металу і гуркіт вибухів. І нескінченні кубометри переміщеної землі* (Довженко).

ІВАН, -а, дав. -ові, місц. (на) -ові, кл. Іване! Зменш.-пестл.: Іванку! Іваноньку! Іваночку! Іванцо! Іванчику! Івасю! Івасичку! Івасічку! [не Ваня! не Ванька! не Ванюша! не Ванюшка!]; Іванювч, -а, дав. -у, ор. -ем; Іваніш, -и [не Іванівної], дав. -і [не Іванівній]. *Співають три Івани* [не три Івана]. *Петре Івановичу! Віро Іванівно!*

ІВАНЕЦЬ-КИВАНЕЦЬ, іванця-киванця, ор. іванцём-киванцём. Загальна назва. Пишеться з малої літери.

ІВАННА, -в, кл. Іванно! Зменш.-пестл.: Іваночко! Іванко! Іванцо!

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК, -а, ім.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ, -ого, прикм.

ІВАНОФРАНКІВЦІ, -ів, мн. (одн. іванофранківець, -вця, ор. -вцем, ч.; іванофранківка, -и, дав. -вці, род. мн. -вок, ж.)

ІВАН-ПОКИВАН, івана-покивана, ор. іваном-покиваном. Загальна назва. Пишеться з малої літери.

ІВАН-ЧАЙ, -ю, ор. -єм. Загальна назва. Пишеться з малої літери.

ІВАСІ, невідм., ж. Смачна івасі. Івасі була свіжа.

ІВОЛГА, -н, дав. -лзі, род. мн. [волг ІГНОРУВАТИ. Керувати: кого, що (не ким, чим). Ігнорувати звичай (не ігнорувати звичаями). Ігнорувати закони (не ігнорувати законами).

ІГОР, -я, дав. -єві, ор. -ем, кл. Ігоре! Змени.-пестл.: Ігорчюк! Ігорцю! Ігорчюк! (не Ігорюк! не Горя!); Ігорович, -а, дав. -у, ор. -ем; Ігорівна, -я (не Ігорівної), дав. -і (не Ігорівній). У класі два Ігори (не два Ігоря). Леоніде Ігоровичу! Надіс Ігорівно!

ІГРАШКА, -я, місц. (на) -шці, мн. -шки, -шок. Гарні іграшки (не ігрушки)

ІДЕАЛ, -у

ІДЕАЛІЗМ, -у

ІДЕАЛІЗАЦІЯ, -ї, ор. -єю і рідко **ІДЕАЛІЗУВАННЯ**, -я, ор. -ням. Ідеалізація (ідеалізування) старовини. Ідеалізація (ідеалізування) дійсності. **ІДЕАЛІСТИЧНИЙ** — **ІДЕАЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Ідеалістичний. Який стосується ідеалізму як філософського напрямку. **Ідеалістичний погляд**. **Ідеалістичний світогляд**.

Ідеальний. 1. Який існує у свідомості; абстрактний, уявний. **Ідеальний світ**. 2. Досконалий, дуже добрий, чудовий. **Ідеальна чистота**. **Ідеальний пристрій**.

ІДЕЙНО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням слову «ідейний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: **ідейно-виховний**, **ідейно-естетичний**, **ідейно-політичний**, **ідейно-творчий**, **ідейно-теоретичний**, **ідейно-художній**.

ІДИШ, невідм., ж. Сучасна мова єврейського населення Східної та Центральної Європи, а також США. Ідиш відокремилася від німецької мови в XVI-XVIII ст.

ІДЮМА, -я, род. мн. ідібм, ж.

ІДУЧИ, дісприсл.

ІЗ див. 3

ІВАБЕЛЛА, -я. 1. Сорт винограду. Пишеться з малої літери. 2. Жіноче ім'я.

ІЗ-ЗА, прийм. Уживається при позначенні дії або руху звідкись. Варіант: з-за. **Із-за місц**, **із-за туману**, **місяць випливає** (Шевченко). Не можна вживати прийменник із-за у сполученнях, що виражають значення причини. Не **із-за хвороби**, **із-за вас**, а **через хворобу**, **через вас**.

ІЗАДУ див. **ЗІЗДУ**

ІЗ-ЗА КОРДОНУ див. **З-ЗА КОРДОНУ**

ІЗНИЗУ див. **ЗНИЗУ**

ІЗОЛЯТОРНИЙ — **ІЗОЛЯЦІЙНИЙ**. Розрізняються значенням.

Ізоляторний. Який виготовляє ізолятора. **Ізоляторний завод**.

Ізоляційний. Який не проводить електрики. **Ізоляційний матеріал**. **Ізоляційна стрічка** (не ізоляційна лента).

ІЗОЛЯЦІЙНО-НАМОТУВАЛЬНИЙ

ІЗОТОП, -у

ІЗ-ПІД див. **З-ПІД**

ІЗРАЇЛЬ, -ю, ор. -єм

ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ

ІЗРАЇЛЬТЯНИ, -ян, мн. (одн. ізраїльтянин, -а, ч.; ізраїльтянка, -я, дав. -шці, род. мн. -нок, ж.)

ІКАННЯ — **ІКАННЯ**. Розрізняються значенням.

Ікання, **лвігв**. Вимова «і» на місці давніх «о» та «е» в новозакритих складах.

Ікання і гикання. Стан організму. **Безперервне ікання** (**гикання**). **Часте ікання** (**гикання**).

ІКЕБАНА, -я, ж. Букети і художні композиції з квітів.

ІКЛО, род. мн. іклів (не ікол)

ІКОНОПИС, -у, місц. (в) -сі (не іконопис, іконпис). Галузь релігійного живопису, мистецтво малювання ікон.

ІКОНОСТАС, -а, місц. (в) -сі Стіна із встановленими в неї іконами, яка відокремлює у православній церкві вівтар від центральної частини.

ІКРА, -ї, лише одн.

ПЕРИСТІЙ — **ПЕРИСТІЙ**. Розрізняються значенням.

ПЕРИСТІЙ. Який містить багато ікри. *ПЕРИСТІЙ риба.*

ПЕРИСТІЙ, -а, -е. 1. Який містить у собі ікру. *ПЕРИСТІЙ риба.* 2. Виготовлений з ікри. *ПЕРИСТІЙ сир. ПЕРИСТІЙ масло.*

ПЕРИСТІЙ, -а, ор. -бм, мн. -ів, -ів
ПЕРИСТІЙ... Перша невідміювана частина складних слів. З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *пЕРИСТІЙ-одиноця, пЕРИСТІЙ-проблемі, пЕРИСТІЙ-хромосома.*

ПЕРИСТІЙ, -і, ор. -єю, кл. ПЕРИСТІЙ! ПЕРИСТІЙ!
і розм. ПЕРИСТІЙ, -а, ор. -бм, кл. ПЕРИСТІЙ!
Змеви.-пестл.: ПЕРИСТІЙ! ПЕРИСТІЙ! (не ПЕРИСТІЙ! не ПЕРИСТІЙ!); ПЕРИСТІЙ, -а, дав. -у, ор. -ем і розм. ПЕРИСТІЙ, -а, дав. -у, ор. -ем; ПЕРИСТІЙ (не ПЕРИСТІЙ), -в [не ПЕРИСТІЙ], дав. -і [не ПЕРИСТІЙ] і ПЕРИСТІЙ, -в [не ПЕРИСТІЙ], дав. -і [не ПЕРИСТІЙ]. Борисе ПЕРИСТІЙ! Маріє ПЕРИСТІЙ! (не Маріє ПЕРИСТІЙ).

ПЕРИСТІЙ див. ПЕРИСТІЙ

ПЕРИСТІЙСЬКИЙ

ПЕРИСТІЙ, -ю, ор. -ем

ПЕРИСТІЙНИЙ — **ПЕРИСТІЙНИЙ**. Розрізняються значенням.

ПЕРИСТІЙНИЙ. Який служить ілюстрацією чогось, призначений для ілюстрування чогось; ваочний. *ПЕРИСТІЙНИЙ матеріал. ПЕРИСТІЙНИЙ цитата.*

ПЕРИСТІЙНИЙ. Який має ілюстрації. *ПЕРИСТІЙНИЙ книга. ПЕРИСТІЙНИЙ видання.*

ПЕРИСТІЙ — **ПЕРИСТІЙ**. Збігаються у знач. «наведення, використання прикладів, малюнків, схем для ваочного пояснення чи підтвердження чогось». *ПЕРИСТІЙ (ілюстрування) книги.*

Тільки **ПЕРИСТІЙ** вжив. у знач. «зображення у знімку або журналі, що пояснює зміст тексту; малюнок». *Тарас той зими заквісив свою картину «Катерина», робив ПЕРИСТІЙ до книжок (Іваненко). Кольорові ПЕРИСТІЙ.*

ПЕРИСТІЙ — **ПЕРИСТІЙ**. Розрізняються значенням.

ПЕРИСТІЙ, -у. Декадентська течія в англійській та американській поезії початку ХХ ст., для якої характерною була передача суб'єктивних вражень, штучне поєднання метафор та образів.

ПЕРИСТІЙ, -у. Літературна група, що існувала в Росії в перші післявоєнні роки і яка надавала найбільшого значення в поезії штучним образам — метафорам, побудованим на певних суб'єктивних асоціаціях.

ПЕРИСТІЙ, -у [не івбир]

ПЕРИСТІЙНИ, іменіч, мн.

ПЕРИСТІЙ див. ПЕРИСТІЙ

ПЕРИСТІЙ див. ПЕРИСТІЙ

ПЕРИСТІЙ див. ПЕРИСТІЙ

ПЕРИСТІЙ і **ПЕРИСТІЙ**

ПЕРИСТІЙ. 1. род. -а, грам. Наказовий спосіб дієслова. *Друга особа імператива від дієслова писати.* 2. род. -у, книжн., перен. Величчя, категорична, настійна вимога. *Зауваження у формі імперативу.*

ПЕРИСТІЙНИЙ — **ПЕРИСТІЙНИЙ**. Розрізняються значенням.

ПЕРИСТІЙНИЙ. Який стосується імперіалізму, пов'язаний з ним. *ПЕРИСТІЙНИЙ держави.*

ПЕРИСТІЙНИЙ. Який стосується імперіалістів, пов'язаний з ними. *ПЕРИСТІЙНИЙ кола.*

ПЕРИСТІЙ, невідм., ч. Приватний підприємець, який організовує концерти, гастролі окремих акторів або театральних колективів. *Діловий імпресаріо.*

ПЕРИСТІЙ — **ПЕРИСТІЙ** — **ПЕРИСТІЙ**. Збігаються у знач. «особиста назва людини, що дається після народження», але розрізняються сферою вживання: **ПЕРИСТІЙ** — нейтр., **ПЕРИСТІЙ**, **ПЕРИСТІЙ** — рідковживане, при цьому в художньому стилі.

Тільки **ПЕРИСТІЙ**, імені і **ПЕРИСТІЙ**, ор. іменем і **ПЕРИСТІЙ**, мн. іменів, іменів, дав. іменів

ужив. рідко у знач. «найменування; слава, репутація». *Яке глибоке щастя — жити, Будь гідним імені людини, Народу й людськості служити!* (Ряльський). *Ви, каже [майор], з'явитесь додому новими людьми, людьми з світовим іменем* (Гончар).

Правопис: 1. Подвійні імена пишуться через дефіс: *Богдан-Юрій, Олександра-Володимира*. 2. Подвоєння приголосних, здебільшого сорорних, наявне в іменах іношомовного походження, а також засвоєних давно: *Алла, Белла, Жанна, Ірина, Ніона, Елла, Емма, Ізабелла, Сусанна, Ганна, Іванна, Аполлон, Віссаріон, Геннадій, Палладій*. 3. Подвоєння л наявне в імені Ілля, що є наслідком уподібнення звука і м'якому приголосному. 4. Літери я, ю, є, і пишуться в іменах: а) на початку слова і після голосних на позначення звукосполучень й+а, й+у, й+е, й+і: *Ярина, Юрій, Єва, Ієга, Надія, Андрію; б)* після приголосних на позначення голосних а, у та м'якості цього приголосного: *Омелья, Кася, Тетяна, Людмила*. Сполучення йя, йї, йю, йє пишуться тільки в імені *Майя, Майї, Майю, Майє*. 5. Апостроф пишеться після губних, задньоязикових та р перед я, ю, є, і: *Дем'ян, Вячеслав, Лук'ян, Валер'ян, Мар'яна, Любов'ю*. Апостроф не пишеться, коли перед губним є приголосний, який належить до кореня (*Святослав*), або коли а, ю означають а, у в сполученні з пом'якшеним приголосним (*Зоряна*).

Відмінювання: 1. Чоловічі імена, що закінчуються на -а, -я, відмінюються як іменники першої відміни твердої і м'якої груп. 2. Чоловічі імена, що закінчуються на -о, -й, твердо й м'які приголосні, відмінюються як іменники другої відміни твердої і м'якої груп. 3. Ім'я Лев при відмінюванні має паралельні форми: *Льва і Лева, Львові і Левові, Львом і Левом*. 4. Чоловічі імена,

що закінчуються на шиплячий, відмінюються як іменники другої відміни мішаної групи (Лукаш, -а, -еві, -ем). 5. Жіночі імена, що закінчуються на -а, -я, відмінюються як іменники першої відміни твердої та м'якої групи. Кінцеві приголосні основи г, к, х у дав. і місц. відм. перед -і змінюються на з, м, с: *Ольга — Ользі, Палажка — Палажці, Явдоха — Явдосі*. 6. Жіночі імена, що закінчуються на приголосний, відмінюються як іменники третьої відміни (Любов, -і, -в'ю). 7. Імена, що в наз. відм. закінчуються на -р, у род. відм. мають -а (Віктор, -а, Макар, -а), імена м'якої групи мають -я (Ігор, -я, Лазар, -я). 8. В іменах типу Антін, Прокіп, Сидір, Федір, Тимш та ін. -і пишеться тільки в наз. відм. одн., у непрямих відмінках -о (Антон, Прокопа, Сидора, Федора та ін.). Але: *Лаврін, -ріна, -ріном; Олєфір, -фіра, -фіром*.

Кличний відмінок: 1. Імена ч. р. першої відміни твердої групи у кл. відм. мають закінчення -о (Микола, Яремо), м'якої групи -є, після голосного -є (Ілле, Ієреміє). 2. Імена ч. р. другої відміни твердої і мішаної груп мають закінчення -є (Павле, Явтуше), -у (Олегу, Фрідріху), м'якої -ю (Андрію, Василю). 3. Імена ж. р. твердої групи мають закінчення -о (Галино, Катеринно), м'якої -є, а після голосного -є (Мотре, Соломіє), -ю (Галю, Ганнусю, Наталю). 4. Деякі імена можуть мати паралельні закінчення (Лукаше і Лукашу, Олегу і Олеже). 5. У деяких іменах кличний відмінок може дорівнювати формі називного (Ілле і Ілля).

Особливості творення та відмінювання форм по батькові: 1. У чоловічих іменах по батькові пишеться суфікс -ович, якщо ім'я відмінюється за твердою, м'якою чи мішаною групами або закінчується на р: *Романович, Пет-*

ровнч, Дорошович, Васильович, Ігорович, Андрійович). 2. У жіночих іменах по батькові перед суфіксом -н(а) завжди пишеться -ів (-ів): Петрівна, Василівна, Сергіївна. 3. Жіночі імена по батькові у род. відм. мають закінчення -и, у дав. -і: Павлівни, Павлівні. Ненормативними є закінчення у род. відм. -ої (Павлівної), у дав. -ій (Павлівній). 4. У кл. відм. чоловічі імена по батькові мають закінчення -у: Іване Дмитровичу!, жіночі -о: Маріє Василівно!

ІНВЕСТИЦІЇ, -ій, *мн.* Довгострокове вкладення капіталу у промисловість, сільськогосподарські та інші підприємства, а також у цінні папери з метою одержання прибутку.

ІНГУСЬКИЙ

ІНГУШІ, -ів, *мн.* (*одн.* інгуш, -а, ч.; інгушка, -и, дав. -шці, *род. мн.* -шок, *ж.*)

ІНДИВІД, -а і **ІНДИВІДУУМ**, -а, *книжн.*

ІНДИВІДУАЛІСТИЧНИЙ — **ІНДИВІДУАЛІСТСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Індивідуалістичний. Який стосується індивідуалізму, проїнятий індивідуалізмом, ґрунтується на індивідуалізмі. *Індивідуалістична теорія. Індивідуалістичний підхід до справи.*

Індивідуалістський. Який стосується індивідуаліста, властивий йому. *Індивідуалістські прагнення. Індивідуалістські уявлення.*

ІНДИВІДУАЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «індивідуальний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *індивідуально-бригадний, індивідуально-творчий.*

ІНДИК, -а, *мн.* індіки, -ів. *Великий індик [не індок].*

ІНДИЧКА, -и, дав. -чії, *род. мн.* -чок. *Молода індичка [не індючка].*

ІНДІАНСЬКИЙ — **ІНДІЙСЬКИЙ** — **ІНДУСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Індіанський. Який стосується індіанців, пов'язаний з ними. *Індіанські племена. Індіанські мови. Індіанські селища.*

Індійський. Який стосується індійців та Індії, пов'язаний з ними. *Індійський уряд. Індійська нація.*

Індуський. 1. Те саме, що індійський. *Високі пальми... сподівались підглядіть яксь тайни ... відуських раджі (Нечуй-Левицький).* 2. Який стосується індусів, послідовників індуїзму. **ІНДІАНЦІ** — **ІНДІЙЦІ** — **ІНДУСИ**. Розрізняються значенням.

Індіанці, -ів, *мн.* (*одн.* індіанець, -тя, *ор.* -нцем, ч.; індіанка, -и, дав. -нци, *род. мн.* -нок, *ж.*). Загальна назва корінного населення Америки, крім ескімосів.

Індійці, -ів, *мн.* (*одн.* індієць, -йця, ч.; індійка, -и, дав. -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*). Загальна назва всього корінного населення Індії та Пакистану. **Індуси**, -ів, *мн.* (*одн.* індус, -а, ч.; індуска, -и, дав. -сці, *род. мн.* -сок, *ж.*) 1. *заст.* Те саме, що індійці.

Дайте мені спокій з тими червоношкірими! - кричав він, мішаючи індусів з американськими індіанцями (Франко). 2. *Послідовники індуїзму, панівної в Індії релігії.*

ІНДО... Перша частина складних слів, що означає «який стосується Індії, індійців». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли входить до складу іменників чи прікметників, що вживаються як терміни: *індосвропейський, індогерманський, індофранський, індосвропейст, індокитайський, Індокитай.* 2. Через дефіс, коли складне слово називає не підпорядковані одне одному поняття: *Індо-африканський, Індо-малайський, Індо-середземноморський.*

ІНДУСТРІАЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «індустріальний». З наступною частиною пишеться, як правило, через дефіс: *індустріаль-*

но-аграрній, індустриально-промисловій, індустриально-транспортній. Але: індустриально розвієний (розвієний), індустриально відсталий пишуться окремо, бо до прислівника індустриально можна поставити питання як?

ІНДУСТРІЯ, -ї, *ор.* -сю

ІНЕРТНИЙ. Синоніми: бездіяльний, малорухливий, малоактивний, пасивний.

ІНЕРТНІСТЬ — **ІНЕРЦІЯ**. Розрізняються значенням.

Інертність, -ності, *ор.* -ністю. Відсутність активності, бездіяльність, верухомість. *Інертність мислення.*

Інерція, -ї, *ор.* -сю. Властивість тіла зберігати рівномірний прямолінійний стан або спокій, поки яка-небудь зовнішня сила або дія іншого тіла не виведе його з цього стану. *Закон інерції. За інерцією [не по інерції].* Синоніми: за звичкою, несвідомо, мехалічно.

ІН'ЄКЦІЙНИЙ

ІН'ЄКЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. Введення в тканини та деякі порожнини організму лікувальних розчинів; впорскування.

ІНЖЕНЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -ере, *мн.* -и, -ів. *Два інженери [не два інженера].*

ІНЖЕНЕР-ЕКОНОМІСТ, інженера-економіста

ІНЖЕНЕР-МЕХАНІК, інженера-механіка

ІНЖЕНЕР-ТЕХНОЛОГ, інженера-технолога

ІНЖЕНЕРНИЙ — **ІНЖЕНЕРСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Інженерний. Пов'язаний з діяльністю, спеціальністю інженера; технічний. *Інженерний інститут. Інженерні кадри.*

Інженерський. Який стосується інженера, належить йому. *Інженерський диплом. Інженерський талант.*

ІНЖЕНЕРНО... Перша частина складних прикметників, що відпові-

дає за значенням слову «інженерний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *інженерно-будівельний, інженерно-геодезичний, інженерно-геологічний, інженерно-економічний, інженерно-механічний, інженерно-технічний, інженерно-фізичний.*

ІНЖЕНО, *невідм., ж.* Ампула актриси, що виконує ролі найвищих, простодушних дівчат. *Типова інженю.*

ІНЖИР. 1. *род.* -а. Фігове дерево; смоква. *Листя інжира. Плоди інжира.* 2. *род.* -у. Солодкий м'якстий плід цього дерева. *Повидло з інжиру.*

ІНІЙ, інею, *ор.* інеси

ІНЦІАЛЬНО-ЦИФРОВИЙ, -а, -е **ІНЦІАТИВНИЙ**. Синоніми: енергійний, винахідливий, заповзятливий.

ІНКОГНІТО¹, *невідм. і незм., ч., ж., с.* При назвах осіб чол. статі вживається у ч. р. *Тасмичий інкогніто.* При позначенні осіб жін. статі — в ж. р. *Тасмича інкогніто.* При іменниках — назвах неістот — в с. р. *Загадкове інкогніто. Зберігати суворо інкогніто.*

ІНКОГНІТО², *присл.* Синоніми: підтай, таємно, секретно, замасковано, приховано.

ІНКОЛИ, *присл.* Синоніми: іноді, часом, деколи, порію, вряді-годі.

ІНКРУСТАЦІЯ — **ІНКРУСТУВАННЯ**. Збігаються у знач. «врізування та вклеювання в поверхню предмета інших матеріалів для оздоблення його». *Інкрустація (інкрустування) вази малюнками.*

Тільки *інкрустація* вжив. у знач. «малюнок, узор та ін. виконані способом інкрустування». *Над ліжком висіла шабля із золотою інкрустацією на піхвах.*

ІНКУБАТОРНИЙ — **ІНКУБАЦІЙНИЙ**. Розрізняються значенням. **Інкубаторний**. Який стосується інкубатора або інкубаторія — апарата для штучного виведення з пташиних

яєць молодняка, а також приміщення, де встановлено такі апарати. *Інкубаторні качата (курчата). Інкубаторна станція.*

Інкубаційний. Який стосується інкубації — виведення в інкубаторі з пташиних яєць молодняка. *Інкубаційні яйця. Інкубаційний період.*

ІННОВАЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Нововведення, новаторство.

ІНОГОРОДНИЙ, -я, -є. З іншого міста.

ІНОДІ, *присл.* Синоніми: інколи, деколи, часом, вряді-годи, колі-неколі.

ІНОЗЕМНИЙ — ІНШОМОВНИЙ. Розрізняються значенням.

Іноземний. Який стосується іншої країни, належить їй. Синонім: чужоземний. *Іноземна валюта. Іноземне устаткування.*

Іншомовний. Який стосується іншої мови. Синонім: чужомовний. *Іншомовний текст. Іншомовна лексика. Іншомовні елементи.*

ІНОХІДЬ, -ході, *ор.* -хідю

ІНСПЕКТОР, -а, *дав.* -ові, *кл.* -оре, *мн.* -и, -ів. *Приїхали інспектори (не інспектора)*

ІНСТАНЦІЯ *див.* **ДИСТАНЦІЯ**
ІНСТРУКТИВНИЙ — ІНСТРУКЦІЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Інструктивний. Який інструктує або містить у собі вказівки, настанови. *Інструктивний лист. Інструктивна нарада.*

Інструкційний. Який належить до інструкції, міститься в інструкції. *Інструкційна карта. Інструкційні положення.*

ІНСТРУКТОР, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів. *Три інструктори (не три інструктора)*

ІНСТРУКТОРСЬКО-МЕТОДИЧНИЙ

ІНСТРУМЕНТ [*не інструмент*]. 1. *род.* -а. Знаряддя для праці. *В хаті не було жодного столового інструмента.* 2. *род.* -у, *збірн.* Сукупність

знаряддя для праці. *Треба щось думати, шукати якісно новий розчин, щоб часом не прихотило інструменту (Цюпа).*

ІНСЦЕНІВКА, -и, *місц.* (в) -вці, *род.* *мн.* -вок

ІНСЦЕНІЗАЦІЯ — ІНСЦЕНУВАННЯ. Збігаються у знач. «переробка літературного твору для сцени або кіно». *Інсценізація (інсцензування) повісті І.Франка «Захар Беркут».* Тільки *інсценізація* *вжив.* у знач. «інсценізований твір, вистава». *Інсценізація «Прапорonoсців».*

ІНТЕГРАЛЬНИЙ — ІНТЕГРАЦІЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Інтегральний. 1. *мат.* Який стосується інтеграла, інтегралів. *Інтегральні рівняння. Інтегральне числення.* 2. *книжн.* Суцільний, єдиний, нерозривно зв'язаний. *Характерною ознакою конструкції літака «152» є застосування інтегральних частин.*

Інтеграційний. Об'єднувальний. *Інтеграційні процеси в розвитку світової економіки.*

ІНТЕГРАЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Об'єднання в ціле окремих частин або елементів.

ІНТЕЛЄКТ, -у
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-МОРАЛЬНИЙ

ІНТЕЛІГЕНТНИЙ — ІНТЕЛІГЕНТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Інтелігентний. Освічений, культурний. *Інтелігентний хлопець. Інтелігентне товариство.*

Інтелігентський. Який стосується інтелігента, інтелігенції. *Інтелігентська верста. Інтелігентська звичка.*

ІНТЕНСИВНО ЗАБАРВЛЕНИЙ. Пишеться окремо, бо другою частиною виступає дієприкметник, а до прислівника *інтенсивно* можна поставити питання *як?*

ІНТЕНСИВНО-ЗЕЛЕНИЙ

ІНТЕР... Перша частина складних слів, що означає перебування між ким-, чим-небудь, періодичність дії.

З наступною частиною завжди пишеться разом: *інтербачення, інтервокальний, інтерклуб, інтеркристиальний, інтернаціональний*.

ІНТЕРВАЛ, -у. Синонім: проміжок.
ІНТЕРВ'Ю, *невідм.*, с. Розмова журналіста з політичним, громадським діячем та ін. *Цікаве інтерв'ю*. В ж и в а н н я. *Брати інтерв'ю у когось. Дати інтерв'ю комусь. Записати інтерв'ю про когось або про щось. Опублікувати інтерв'ю з кимсь.*

ІНТЕРЕС, -у

ІНТЕР'ЄР. 1. *род.* -у. Художньо оздоблена внутрішня частина приміщення, будинку. *Елементи інтер'єру житла*. 2. *род.* -а. Картина або малюнок, на яких зображено внутрішню частину якого-небудь приміщення. *Автор інтер'єра*.

ІНТЕРМЕЦО, *невідм.*, с. Невеличкий музичний твір довільної будови, іноді — самостійний оркестровий епізод в опері. *Чудове інтермецо*.

ІНТОНАЦІЙНО-АКЦЕНТОВИЙ
ІНТОНАЦІЙНО ВИДЛЕННИЙ.

Пишеться окремо, бо до прислівника *інтонаційно* можна поставити питання *як?*, а слово *видлений* виступає дієприкметником.

ІНТОНАЦІЙНО-ЗМІСТОВИЙ, -а,
←

ІНТОНАЦІЙНО ПОСИЛЕНИЙ.

Пишеться окремо, бо до прислівника *інтонаційно* можна поставити питання *як?* а слово *посилений* виступає дієприкметником.

ІНФІНІТИВ, -а

ІНФІНІТИВНО-БЕЗОСОБОВИЙ

ІНФЛЯЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Надмірне протв потреб товарообігу збільшення кількості паперових грошей і швидке їх знецінення.

ІНФОРМАТИВНИЙ — ІНФОРМАЦІЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Інформативний. Який наповнений інформацією, повним відомостями. *Інформативний виклад. Інформативна стаття*.

Інформаційний. Який містить, опрацьовує, видає інформацію; довідковий. *Інформаційний випуск останніх новин. Інформаційна панорама*.

ІНФОРМАЦІЙНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «інформаційний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *інформаційно-аналітичний, інформаційно-бібліографічний, інформаційно-довідковий, інформаційно-обчислювальний*.

ІНФОРМАЦІЯ — ІНФОРМУВАННЯ. Збігаються у знач. «повідомлення про що-небудь». *Інформація (інформування) населення про стихійне лихо*.

Тільки *інформація* вжив. у знач. «відомості про що-небудь, якісь події, чиясь діяльність тощо». *За всякими інформаціями просив би звернутись до мене (Коцюбинський). Давати інформацію*.

ІНФРАСТРУКТУРА, -и. Сукупність галузей та видів діяльності, що обслуговують і виробничу, і невиробничу сфери економіки (транспорт, зв'язок, освіта, охорона здоров'я та ін.).

ІНФРАХРОМАТИЧНИЙ

ІНФРАЧЕРВОНИЙ

ІНЦИДЕНТ, -у [*не інцендеят*, -а]. Синоніми: пригода, подія, випадок, епізод, сутичка, конфлікт.

ІНШИЙ. *Учні йшли до школи іншою дорогою* [*не другою дорогою*.] Синонім: *інакший*.

ІОНІЙСЬКИЙ і **ІОНІЧНИЙ**. Збігаються у знач. «який стосується Іонії — області Стародавньої Греції», але розрізняються здебільшого сполучуваністю: *іонійська школа, іонійські колонії, іонічний (іонійський) ордер*.

ІПСИЛОН, -а

ІРАК, -у

ІРАКСЬКИЙ

ІРАКЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* іракець, -кця, *ор.* -кцем, -ч.; іракійка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

ІРАН, -у

ПРА́НЦИ, -ів, *мн.* (*одн.* іра́нець, -ця, *ор.* -щем, *ч.*; іра́нка, -я, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ПРЖА́, -і, *ор.* -єю і РЖА, *лише одн.*

ПРЖА́ВИЙ і РЖА́ВИЙ

ПРЖА́ВІННЯ, -я, *ор.* -ням і РЖА-ВІ́ННЯ

ПРЖА́ВІТИ, -іє і РЖА́ВІТИ, -іє

ПРЖА́ВО-РУДІ́Й, -а́, -є

ПРЖА́ТИ, -жу́, -жеш, -жемó, -жетé і РЖА́ТИ, ржу, ржеш, ржемó, ржетé

ПРЖУ́ЧИ, *дісприєл.*

ПРИ́НА, -в, *кл.* Ірі́но! *Зметиш.-пестл.:*

Ірі́ночко! Ірі́нко! Ірочко! Іру́ю! [*не Іра!*]

ПРИ́С — ПРІ́С. Розрізняються значенням.

Прис, -а, *ч.* 1. Назва рослини.

Листя іриса. 2. *анат.* Райдужна оболонка ока.

Прис, -у, *ч.*, *збірне.* Сорт цукерок.

Мама купила кілограм ірису.

ПРІ́ПІ́НЬ, -пеня́, *ор.* -пенём

ПРА́ДІА́ЦІЯ, -і, *ор.* -єю

ПРА́ЦІОНА́ЛІ́ЗМ, -у

ПРА́ЦІОНА́ЛЬНИЙ

ПРЕА́ЛЬНИЙ

ПРЕГУ́ЛЯ́РНИЙ

ПРІ́ТИ́Ш, -а́, *ор.* -ём

ПІ́СКРА, -в, *род. мн.* іскор

ПІ́СІ́К-КУ́ЛЬ, Писі́к-Ку́лю, *ор.* Писі́к-Ку́лем

ПІ́СІ́К-КУ́ЛЬСЬКИЙ

ПІ́СТЕ́РІЯ, -ії, *ор.* -ією. Одна з форм нервово-психічного розладу.

ІСТОРИ́КО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «історичний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *історико-археологічний, історико-біографічний, історико-документальний, історико-культурний, історико-літературний, історико-революційний, історико-суспільний, історико-філологічний, історико-філософський.*

ІСТОРИ́ЧНО НЕОБХІ́ДНИЙ

ІСТОРИ́ЧНО ПРОДИ́КТОВА́НИЙ. Пишеться окремо, бо до при-

слівника історично можна поставити питання як?, а слово проди́ктований виступає дієприкметником.

І ТА́К ДА́ЛІ [*не і так* далше], скорочено: і т. д.

ПТА́ЛІ́ЙЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* іта́лієць, -йця, *дав.* -йцеві, *ор.* -йцем, *ч.*; іта́лійка, -я, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

ПТИ́ ДИВ. ЙТИ

ПТІ́СЯ, іде́ться

ПУ́ДА, -в, *ч.*, *лише ажл.* Зрадник, за-

продаєць. Пишеться з малої літери.

ПУ́ДИН ПОЦІ́ЛУНО́К. Сті́йке сло-восполучення, що вжив. у значеннях: а) нещярий поцілунок; б) учинок людини, що облеслявістю приховує свою зраду. Пишеться з малої літери.

Ҁ

Ҁ, *невідм., с.* Як назва букви вжив. у *с. р. Велике і*. Буква, яка завжди позначає два звуки [й + і] — на початку слова, після голосного та апострофа: *Ҁсти* [йісти], *Ҁаї* [гаїй], *Ҁд* [Ҁдати] [відйхати].

ҀДА́ — Ї́ЖА. Розрізняються значенням.

Ҁда́. Споживання їжі. *Повільна їда.*

До (після) їди. Перед їдою.

Ї́жа, -і, *ор.* -єю. Харчі. *Калорійна їжа. Рослинна їжа.*

Ї́ЖАКОВИ́Й — Ї́ЖАКУВА́ТИЙ.

Розрізняються значенням.

Ї́жакóвий. Властивий їжаківі,

пов'язаний безпосередньо з ним.

Їжаківі голки.

Ї́жакóвий. Подібний до голок їжака, настобурчений. *Їжакувата борода. Їжакувате волосся.*

Ї́ЖАЧО́К, -чка́, *дав.* -ові і -у́, *кл.*

-ачку, *мн.* -чки́, -чків

Ї́ДІ́ЄЦЬ, їдшя́, *дав.* їдшєві, *ор.* їдшєм

Ї́ДИТИ, їджу́, їдши́; *нак.* їдзь

Ї́СТИ, їм, їси́ [*не їшиш*], їсть, їмо́,

їсте́, їдять; *нак.* їж [*не їш, їд*],

-їжмо, -їжете

І́СТІВНИ́Й

ІХ — **ІХНІ**. Збігаються у знач. «належний їм», але розрізняються вживаністю: займ. Іх частіше вживається в офіційно-діловому та науковому стилях, займ. Іхній — в усіх інших. *Учитель пояснює їм обов'язки. Їхня кров ще гаряча на ранах, їхні рани горять ще в огні (Олесь).*

ІХАТИ, їду, їдеш; *нак. їдь, їдьмо, їдьте*

Й

Й [йот], *невідм.* Як назва літери вжив. у с.р. *Напівожирне й.* Як назва звука вжив. у ч.р. *Середньоязиковий й. Приголосний й.*

ЙМЕННЯ *див. ІМ'Я*

ЙМОВІРНИЙ *див. ІМОВІРНИЙ*

ЙНЯТИ, йму, ймеш, ймемо́, ймсте́; *мн. йняв, йняла́, йняло́, йнялі́*

ЙОРДА́НІЯ [не Йорданія], -ї, *ор. -єю*

ЙОРДА́НЬ, -ї, *ор. -нюю.* Назва релігійного свята. Пишеться з великої літери.

ЙОСИП і **ОСИП**, рідко **ЙОСИФ**, -а, *дав. -ові, ор. -ом, кл. Йосипе! Осипе! Йосифе! Зметаєш.-пестя.: Йосіпку! Юзяку!; Йосипович, -а, дав. -у, ор. -ем; Йосипівна, -и (не Йосипівної), дав. -і (не Йосипівній). Пишуть два Йосипи (не два Йосипа). Михайле Йосиповичу! Ірино Йосипівно!*

ЙОСИПА, **ОСИПА**, -и, *кл. Йосіпо!*

ЙОШКА́Р-ОЛА́, Йошкар-Олі

ЙОШКА́Р-ОЛІ́НСЬКИЙ

ЙТИ, йду, йде́ш, йдемо́, йдете́; *нак. йди, йдім(о), йдіть і ПТИ*

К

К [ка], *невідм.* Як назва літери вжив. у с.р. *Велике к.* Як назва звука вжив. у ч.р. *Задньоязиковий приголосний к. Глухий к.*

КАБАЛЬЄРО, *невідм.*, ч. Ліцар у середньовічній Іспанії, воїн-вершник; іспанський дворянин; в іспанських країнах — ввічливе звертання до чоловіка. *Відаважний кабальєро. Багатий кабальєро. Милый кабальєро.*

КАБАРЕ́, *невідм.*, с. Кафе або невеликий ресторан з естрадними виставами розважального характеру. *Затишне кабаре.*

КАБЕЛЬ, -ю, *ор. -ем, мн. -і, -ів*

КАБЕРНЕ́, *невідм.* 1. ч. Сорт винограду. *Солодкий каберне.* 2. с. Назва вина. *Червоне каберне.*

КАБУ́Л 1. *род. -а.* Назва міста. *Населення Кабула.* 2. *род. -у.* Назва річки. *Води Кабулу.*

КАВАЛЕ́Р, -а, *дав. -ові, кл. -єре, мн. -єри, -ів*

КАВКА́З, Кавка́зу

КАВКА́ЗЦІ, -ів, *мн. [одн. кавка́зець, -ця, ор. -цем, ч.; кавка́зка, -и, дав. -ці, род. мн. -зок, ж.]*

КАВКА́ЗЬКИЙ

КА́ВОВИЙ [не кавовий]

КАВУ́НИЩЕ, -а, ч. *Здоровий кавунище.*

КАДІ́ТИ, каджу́, ка́дять

КАДМІ́СВИЙ

КА́ДМІЙ, -ю, *ор. -єм*

КАДРІ́ЛЬ, -ї, *ор. -лю.* Танець.

КА́ЖУЧИ [не кажучі], *дісприсл. Коротко кажучи [не коротше кажучи].*

КА́ЗАТИ, кажу́, ка́жеш

КА́ЗАХИ, -ів, *мн. (одн. каза́х, -а, ч.; каза́чка, -и, дав. -шці, род. мн. -шок, ж.)*

КА́ЗАХСТА́Н, -у

КА́ЗАХСЬКИЙ

КА́ЗБЕК, Казбе́ку

КА́ЗБЕ́ЦЬКИЙ

КА́ЗИНО, *невідм.*, с. Гральний будинок з естрадою, рестораном. *Міське казино.*

КА́ЗИТИ́СЯ, кажу́ся, ка́зяться, ка́зяться

КА́ЗКА, -и, *місц. (у) -ці, мн. -зкі, -зкі, дав. -зкім, але дві ка́зки, сім ка́зок*

КАЗКАР, -я, дав. -ѣві, ор. -ѣм, кл.

-ѣрю, мн. -ї, -їв, дав. -ѣм

КАЗКОВИЙ

КАЗНА... На писанні в словотворчій частці *казна* як компонент складних прислівників та займенників завжди пишеться через дефіс: *казна-де, казна-звідки, казна-коли, казна-куди, казна-як, казна-хто, казна-що, казна-який*. Але: *казна з ким, казна до кого, казна від чого, казна на чому (чим)*

КАЗОЧКА, -ш, місц. (у) -чій, мн. -чій, -чок, дав. -чкѣм, але дві *казочки*, п'ять *казочок*

КАЗУАЛЬНИЙ — КАЗУСНИЙ. Розрізняються значенням.

Казуальний. Такий, що не піддається узагальненню; випадковий. *Казуальний характер події*.

Казусний. Надзвичайно складний, заплутаний. *Казусна справа*.

КАЙЛО, -а, род. мн. кайл. Металевий молоток для розбивання каміння.

КАКАДУ, невідм., ч. Рід папуг. *Білий какаду*.

КАКАО, невідм., с. 1. Тропічне вічнозелене дерево. *Гіллсте какао*. 2. Порошок із насіння цього дерева. *Дешеве какао*. 3. Напій з цього порошку. *Солодке какао*.

КАКАО-ПОРОШОК, -шку

КАЛАМАР, -я, дав. -ѣві і -ю, ор. -ѣм, мн. -ї, -їв, дав. -ѣм. Синонім: *чорнільниця*.

КАЛАМБУР, -у. Дотепна гра слів, побудована на гумористично-пародійному використанні різних значень того самого слова.

КАЛАНХОЕ, невідм., с. Рід багаторічних рослин родини товстолистяк. *Зелене каланхоє*.

КАЛАТАЛО, -а, мн. -ала, -ал

КАЛАТАТИ, -тати, -татиш

КАЛАТНУТИ, -ну, -неш, -немб, -нетє; *нак.* -тній, -тнім(о), -тніть

КАЛАЧ, -я, дав. -ѣві і -у, ор. -ѣм, кл. -че, мн. -ї, -їв

КАЛЕНДАР, -я, місц. (у) -рі, ор.

-ѣм, мн. -ї, -їв, дав. -ѣм

КАЛЕНДАР-ІНФОРМАТОР, календаря-інформатора

КАЛІБР, -у

КАЛІЙНО-ФОСФОРНИЙ

КАЛІКА, -ш, дав. -ці, кл. -о, род. мн. калк, ч. і ж. *Нещасний (нещасна) калка*.

КАЛІФ *див.* ХАЛІФ

КАЛІФАТ *див.* ХАЛІФАТ

КАЛОРИМЕТР, -а

КАЛОМЕТРІЯ, -ї, ор. -єю

КАЛОШ, -біш, мн. (*одн.* калбша, -ї, ор. -єю)

КАЛЬКА, -ш, місц. (на) -льці, мн. -лькв, -льок. *Червона калька*.

КАЛЬКУТТА, -ш

КАЛЬКУТТСЬКИЙ

КАЛЬСОНИ, -он, мн.

КАЛЬЦІЙ, -ю, ор. -єм

КАМАЗ, -у, ор. -ом, місц. (на) КамАЗі. Складноскорочене слово змішаного типу. *Камський автомобільний завод*. Відмінюється як іменник ч.р. другої відміння. Всі перші літери цього складноскороченого слова пишуться з великої літери, закінчення — з малої.

КАМБАЛА. Назва риби.

КАМБУЗ, -а. Кухня на судні.

КАМВОЛЬНО-СУКОННИЙ

КАМЕНИЩЕ, -а, ч. *Великий каменище*.

КАМЕНЯР, -я, дав. -ѣві, ор. -ѣм, кл. -яре, мн. -ї, -їв, дав. -ѣм. У переносному значенні пишеться з великої літери. *Пам'ятник Каменяреві*.

КАМЕР... Невідмінюване слово *камер* як компонент складних слів завжди пишеться через дефіс: *камер-колегія, камер-колезький, камер-юнкер, камер-юнкерський*.

КАМЕРНО-ВОКАЛЬНИЙ

КАМЕРНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ

КАМІНЬ. 1. *род.* -меню. Тверда гірська порода у вигляді суцільної маси або окремих шматків. *Хата*

збудована з каменю. 2. род. -меню. Коштовний мінерал як прикраса. 3. род. -меню, чого. Хвороба нирок, печінки, сечового міхура. 4. род. -меня. Окремий шматок, брила. Стрибати з каменя на камінь. 5. род. -меня, перен. Туга, горе, смуток.

КАМПА́НІЯ — **КОМПА́НІЯ**. Розрізняються значенням.

Кампа́нія. 1. Сукупність заходів для здійснення важливих громадсько-політичних, економічних або культурних завдань. *Виробнича кампанія. Посіана кампанія.* 2. Сукупність воєнних операцій у визначений період часу, що мають певну стратегічну мету. *Літня кампанія.*

Компа́нія. 1. Група осіб, об'єднана певними інтересами; товариство. *Весела компанія. Дружна компанія.* 2. Торговельне або промислове об'єднання; спілка. *Авіаційна компанія. Телевізійна компанія. Вугільна компанія.*

КА́МСА *див.* **ХА́МСА**

КАМФО́РА, -я. Органічна безбарвна речовина зі своєрідним запахом.

КАМФО́РНІЙ і **КАМФО́РОВИЙ**
КАМ'ЯНЕ́ЦЬ-ПОДІ́ЛЬСЬКИЙ, Кам'янця-Подільського, *ор.* Кам'янцем-Подільським, *ім.*

КАМ'ЯНЕ́ЦЬ-ПОДІ́ЛЬСЬКИЙ, кам'янць-подільського, *ор.* кам'янць-подільським, *прикм.*

КАМ'ЯНОВУ́ГІЛЬНИЙ і **КАМ'ЯНОВУ́ГІЛЬНИЙ**

КА́НВА, -я

КА́НВ, -нева, *ор.* -невом

КА́НКУ́ЛИ, -ул, *мн.*

КА́НФО́ЛЬ, -і, *ор.* -льш. Проводна смола.

КА́НФО́ЛЬНО-СКИПИДА́РНІЙ

КА́ННА, -и. Назва рослини.

КА́НОЕ, *невідм.*, с. Невеликий спортивний човен. *Нове каное.*

КА́НОЕ-ДВІ́ЙКА, -и, *мн.* канбе-двійки, -йок

КА́НО́Н, -у

КА́НО́ССА. Замок в Італії. Вислів *іти в Каноссу* означає згоду на привязливу капітуляцію перед противником.

КА́НО́ССЬКИЙ
КА́НТИЛÉННИЙ і **КА́НТИЛÉНО-ВИЙ**

КА́НТО́Н. 1. род. -у. Федеративна одиниця Швейцарії. 2. род. -у. Дрібна адміністративно-територіальна одиниця Бельгії, Франції, Еквадору та ін. 3. род. -а. Назва міста. *Вулиця Кантона.*

КА́НЦЕЛЯ́РИЗМ, -у
КА́НЦЕЛЯ́РСЬКО-БЮРОКРАТИ́ЧНИЙ

КА́НЦО́ВА́РИ, -ів, *мн.*

КА́ПАТИ, капає (*рідко* ка́пле), капають і **КРА́ПАТИ**, крапає, крапають. Збігаються у знач. «падати, литися краплями», але розрізняються сполучуваністю. *Капає вода з крана. Капають сльози. Крапає дощ [не капає дощ].*

КА́ПЕЛЬМЕ́ЙСТЕР, -ера. Застаріла назва керівника і диригента хору або оркестру.

КА́ПЕЛЬМЕ́ЙСТЕРСЬКИЙ

КА́ПЕЛЬНИ́ЦЯ [*не* капальниця], -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -ниць і **КРА́ПЕЛЬНИ́ЦЯ**

КА́ПГЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -льш. Верхня частина колоні або стовпа, на яку спирається головна балка.

КА́ПОТА́Ж, -у, *ор.* -ем. Вид аварії, коли транспорт, рухаючись по землі, перекидається через носову частину.

КА́ПРИ́ЧІО і **КА́ПРИ́ЧО**, *невідм.*, с. Музична інструментальна віртуозна п'єса примхливого характеру.

Веселе каприччіо.

КА́ПРІ, *невідм.*, ч. *Сонячний Капрі.*

КА́ПРО́Н, -у

КА́ПСУ́ЛА — **КА́ПСУ́ЛЬ**. Розрізняються значенням і відмінюванням. *Ка́сула*, -и, *мн.* -и, -ул. Оболонка. *Ліки в капсулах.*

Ка́суль, -я, *мн.* -і, -ів, ч. Металевий ковпак з речовиною, що вибухає від

удару й запалює пороховий заряд у набoї, гільзі.

КАПТУР, -а, *мн.* -я і **КАПТУР**, -á, *мн.* -ї, -ів

КАПУСНЯК, -у
КАПУСТЯНИЙ і **КАПУСТЯНИЙ**
КАРАБАСЬКИЙ. *Прим.* до *Карабах*.

КАРАВАН, -у
КАРАВАНИЙ і **КАРАВАНОВИЙ**
КАРАКАЛПАЦЬКИЙ

КАРАКУЛЕВИЙ — **КАРАКУЛЬСЬКИЙ**. Розрізняються значенням. *Каракулевий*. Який стосується каракулю як цінного хутра зі шкіри ягнят; виготовлений з каракулю. *Каракулева промисловість*. *Каракулева шапка*.

Каракульський. Який стосується каракулю як породи овець. *Каракульська вівця*.

КАРАНТИН, -у

КАРАТЁ, *невідм.*, *с.* Японська система самозахисту без зброї. *Сучасне карате*.

КАРДАНИЙ і **КАРДАНОВИЙ**. *Карданний (кардановий) вал*.

КАРДІО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «серце». З наступною частиною завжди пишеться разом: *кардіограма*, *кардіомонітор*, *кардіохірургія*.

КАРЁЛИ, -ів, *мн.* (*одн.* карёл, -а, *ч.*; карёлка, -я, *дав.* -лці, *род. мн.* -лок, *ж.*)

КАРЁР, -у

КАРІЄС, -у. Руйнування тканини кістки, зуба.

КАРМАЗИН, -у. Сукно темно-червоного кольору.

КАРМАНЬЮЛА, -я. Французька революційна пісня.

КАРМІН, -у. Яскраво-червона фарба.

КАРМІНОВИЙ

КАРМЕЛЮК, -á і **КАРМАЛЮК**, -á. Прізвище.

КАРНІЗ, -а [*не карніз*]

КАРО-ГНІДИЙ -á, -é

КАРТЁЛЬ, -ю, *ор.* -ем, *ч.* Об'єднання підприємств.

КАРТЁЧ, -і, *ор.* -чтю

КАРТКА, -я, *місц.* (на) -тці, *мн.* -ткі, -тók, *дав.* -ткám, але дві картки, п'ять карток. *Візитна картка [не візитна карточка]*.

КАРТКОВИЙ, -а, -е і **КАРТКОВИЙ**, -á, -é. *Карткова система [не карткова система]*.

КАРТОН, -у

КАРТОННИЙ і **КАРТОНОВИЙ**. *Картонна фабрика*. *Картонова (картонна) обкладинка*.

КАРТОННО-ПАПЕРОВИЙ
КАРТЮПЛЯНИЙ — **КАРТОПЛЯРСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Картопляний і **картопляний**. Який стосується картоплі; приготовлений або добутий з неї; засаджений картоплею. *Картопляний суп*. *Картопляне поле*. *Картопляна продукція*.

Картоплярський. Який стосується картоплярства, вирощування картоплі. *Картоплярська дослідна станція*.

КАРТЮПЛЯНО-ОВОЧЕВИЙ

КАРТОПЛЯР, -á, *дав.* -éві, *ор.* -ém, *кл.* -áре, *мн.* -ї, -ів, *дав.* -ám

КАРТОЧКА, -я, *місц.* (на) -тці, *мн.* -ткі, -тók, *дав.* -ткám, але дві картки, п'ять карточок. Не можна вживати слово *карточка* у знач. «фотографія».

КАРУСЁЛЬ, -і, *ор.* -лтю, *мн.* -ї, -лей

КАРЦЕР, -у

КАСАНДРА — **КАССАНДРА**. Розрізняються значенням.

Касандра, -я. Назва рослини.

Кассандра. Ім'я.

КАСІР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -áре, *мн.* -áри, -ів. *Два касіри [не два касира]*.

КАСТАНЬЄТА, -я, *мн.* -я, -éт. Іспанський музичний інструмент.

КАСЯН [*не Касьян*], -а, *дав.* -ові, *кл.* Касяне! *Змени-пестл.*: Касянку! Касяночку!; *Касянович*, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; *Касянівна*, -я [*не Касянівної*],

дав. -і [не Касянівній]. *Співають два Касяни [не два Касяна]. Іване Касяновичу! Люббве Касянію!*

КАТАКОМБА, -я, мн. -комби, -комб

КАТАЛОГ, -огу, ор. -огом, місц. (у) -озі, мн. -оги, -оги

КАТАР — **НЕЖИТЬ**. Розрізняються значенням.

Катар, -у. Запалення слизової оболонки деяких органів (носа, горла, шлунка).

Нежить, -ю, ор. -ем. Запалення слизової оболонки лише носа.

КАТЕРІНА, -и, кл. Катеріно! *Змети.-пестл.: Катре! Катрусо! Катерінко! Катруно! Катрусенько! Касю! [не Катя! не Катюша!]*

КАТЕХІЗИС, -у, місц. (у) -сі. Короткий виклад християнського віровчення у формі запитань і відповідей.

КАТОВІЦЕ, невідм., с. *Населення Катовіце. Промисловість Катовіце.*

КАТОЛІК, -а, дав. -ові, кл. -у, мн. -в, -ів

КАТОЛІЦТВО [не католіцтво], -а

КАТОЛІЦЬКИЙ [не католіцький]

КАТОЛІЧИТИ [не католічити]

КАТОЛІЧКА [не католічка], -я, дав. -ці, мн. -чки, -чок

КАТРАН. 1. род. -а. Невелика акула. *М'ясо катрана.* 2. род. -у. Назва рослини. *Листя катрану.*

КАУЧУК, -у, мн. -кі, -ків і **КАВЧУК**

КАФЕ, невідм., с. *Дитяче кафе.*

КАФЕ-ІДАЛЬНЯ, -і, род. мн. -лень. Граматичний рід складного слова визначається за його другою змінною частиною. *Кафе-ідаля прийняла перших відвідувачів.*

КАФЕ-РЕСТОРАН, -у. *Кафе-ресторан відремонтований.*

КАХЕЛЬНИЙ — **КАХЛІВНИЙ** — **КАХЛІНИЙ**. Збігаються у значенні, але розрізняються сполучуваністю.

Кахельний завод. Кахельна промисловість. Кахельне виробництво. Кахельна (кахляна, кахлева) піч (підлога, стіна).

КАХЛІ, -ів, мн. (одн. кахель, -хля, ор. -хлем, ч.; кахля, -і, ор. -єю, ж.)

КАХЛЯР, -а, дав. -єві, ор. -єм, кл. -аре, мн. -і, -ів, дав. -ам

КАЧАЧИЙ — **КАЧИНИЙ**. Збігаються у знач. «пов'язаний з качкою; такий, як у качки», але розрізняються вживаністю: **качаний** вживається часто, **качачий** — рідко. *Качиний (качачий) дзьоб. Качине (качаце) пір'я. Качаце (качине) полювання.*

Тільки **качаний** вжив. у знач. ім. (качині, -их, мн.) на означення водоплавних свійських або диких птахів родини качок.

КАЧЕЧКА, -чки, дав. -чці, мн. -чкі, -чок, дав. -чкям, але дві качечки, сім качечок

КАЧКА, -чки, дав. -чці, мн. -чкі, -чок, дав. -чкям, але дві качки, п'ять качок

КАШЕЛЬ, -шлю, ор. -шлем

КАШКЕТ, -а. *Новий кашкет [не нова фуражка].*

КАШЛЯНУТИ, -ну, -неш, -немо́, -нетé; нах. -ні́, -ніть

КАШНÉ, невідм., с. Шарф. *Червоне кашне.*

КАШТА́Н, -а

КАШТА́НОВИЙ

КАЮ́Т-КОМПА́НІЯ, -і, ор. -єю

КВАДРА́ТНИЙ — **КВАДРАТО́-**

ВИЙ. Збігаються у знач. «який має форму квадрата або формою нагадує квадрат». *Квадратна (квадратова) кімната. Квадратне (квадратове) обличчя. Але: квадратні дужки.*

Тільки **квадратний** вжив. у знач. «який стосується квадрата як добутка двох однакових множників, другого степеня будь-якого числа». *Квадратне рівняння. Квадратний корінь. Квадратний метр.*

КВАДРА́ТНО-ГНЕЗДОВИЙ, -а, -é

КВАЗИ... У складних словах означає «ніби, несправжній, фальшивий». У загальних назвах завжди пишеться разом, у власних — через дефіс: *квазівчений, квазілінійний, квазінау-*

квісий, квазіоб'єктивний, квазіоптика, квазіреволюціонер, квазіспеціаліст, квазістаціонарний; квазі-Пушкін, квазі-Фауст (прикметники від останніх утворень пишуться разом: *квазі-пушкінський, квазіфаустівський*).

КВАЗІМОДО, *невідм.*, ч. 1. Персонаж з роману В. Гюго «Собор Паризької Богоматері». *Веселий Квазімодо*. 2. *перен.* Потворна людина. Пишеться з малої літери. *Страшний квазімодо*.

КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ — **КВАЛІФІКОВАНИЙ**. Розрізняються значенням.

Кваліфікаційний. Який стосується кваліфікації, встановлює або визначає її. *Кваліфікаційна структура. Кваліфікаційна комісія. Кваліфікаційний розряд*.

Кваліфікований. Який має високу кваліфікацію, добру підготовку до якого-небудь виду праці; досвідчений. *Кваліфікований спеціаліст. Кваліфікована консультація*.

КВАРТАЛ [не квартал], -у

КВАРТИР'ЄР, -а і **КВАРТИР-МАЙСТЕР**, -а

КВАРТИРНО-ЖИТЛОВИЙ, -а, -б
КВАСОЛІВНИЙ і **КВАСОЛЯНИЙ**
КВАТИРКА, -а, *місц.* (на) -рці, *мн.* -рки, -рок. *Відчинити квартиру* [не відкрити форточку].

КВИТОК — **БІЛЕТ**. Розрізняються значенням і сполучуваністю.

Квиток, -тка. 1. Документ, який засвідчує належність до якоїсь організації. *Профспілковий квиток. Студентський квиток*. 2. Куплена картка, яка дає право проїзду на транспорті, відвідання театру, музею та ін. *Проїзний квиток. Вхідний квиток. Квитки продаються в касах стадіону*.

Білет, -а. 1. Картка з питаннями для тих, хто складає іспити. *Екзаменаційні білети. Білети з хімії*. 2. Цінні папери. *Лотерейний білет. Кредитний білет. Білети грошово-речової лотереї*.

КВИЛИТИ, -лю, -ляш, -лять, -льмб, -лмтє, -лать і **КВИЛИТИ**, -лю, -лиш, -лмть, -лммо, -лмте, -лмть
КВІТКА, -и, *місц.* (у) -тіц, *мн.* -ткі, -тók, *дав.* -ткám, але дві квітки, сім квіток

КВІТКОВИЙ, -а, -б
КВІТКОВО-ДЕКОРАТИВНИЙ
КВІТНИКАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -áрю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м

КВІТОЧКА, -и, *місц.* (на) -ціц, *мн.* -чкі, -чók, *дав.* -чкám, але дві квіточки, п'ять квіточок

КВОКТАТИ [не квокати], квокче [не квокає], квокчуть [не квокають]

КВÓЧКА, -и, *дав.* -ціц, *мн.* квóчки, -чók, *дав.* -чкám і квóчки, -чók, *дав.* -чкám, але дві квóчки, сім квóчок. Як назва сузір'я пишеться з великої літери.

КЕДРОВИЙ і **КЕДРОВИЙ**

КЕКС, -у

КЕЛИХ, -а і **КЕЛЕХ**

КЕЛИХОПОДІБНИЙ і **КЕЛЕХОПОДІБНИЙ**

КЕЛШОК, -шка, *місц.* (у) -шку, *мн.* -шки, -шків і **КЕЛИШОК**, **КЕЛЕШОК**, -пка, *мн.* -пкі, -пків

КЕМБРИДЖ. 1. *род.* -а. Назва міста. *Населення Кембриджа*. 2. *род.* -у. Назва затоки. *У водах Кембриджу багато риби*.

КЕМБРИДЖСЬКИЙ

КЕНГУРҮ, *невідм.*, ч. і ж. (при вказівці на самку). *Молодий (молода) кенгуру. Кенгуру годувала малят*.

КЕНТАВР, -а і **ЦЕНТАВР**. Міфічна істота — напівлюдина, напівкінь.

КЕРІВНИК, -а. *Керівник тресту*. Треба уникати слова *керуючий*.

КЕРІВНИЦТВО — **КЕРУВАННЯ**.

Збігаються у знач. «спрямування чьієсь діяльності, очолювання чогось», а розрізняються вживаністю: *керівництво* вживається часто, *керування* — рідко. *Керівництво (керування) державними справами*.

Тільки *керівництво* вжив. у знач. «керівний склад якої-небудь органі-

заці, установа». *Керівництво заводу.* Тільки керування вжив. у знач. «скупність приладів, за допомогою яких керують механізмами, машинами; спрямування дії в певних межах, за допомогою певних пристроїв». *Автоматичне керування. Керування оркестром.*

КЕРМО, -а, *мн.* кёрма, керм, але два керма. *Сісти за кермо* [не за руль].

КЕРЧ, Кёрчі, *ор.* Кёрчо

КЭСАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям і **ЦЭСАР**. Титул римських імператорів.

КЕФАЛЬ, -і, *ор.* -ляло. Назва морської риби.

КЕФІР, -у

КЗИЛ-ОРДА, Кзил-Орда, *ор.* Кзил-Ордо

КЗИЛ-ОРДИНСЬКИЙ

КІДАТИ, -аю, -аєш; *нак.* кідай, кідайте

КІЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ, Кієво-Могилянської академії. З великої літери пишуться перші два слова.

КІЄВО-ПЕЧЕРСЬКА ЛАВРА, Кієво-Печерської лаври. Перші два слова пишуться з великої літери.

КИЗИЛ. 1. *род.* -а. Назва міста. *Населення Кизила.* 2. *род.* -у. Чагарникова рослина або деревце із жовтими квітками та їстівними ягодами; кислі ягоди цієї рослини. *Кущі кизилу. Плоди кизилу.*

КИЗИЛОВИЙ

КІВ, Кієва, *дав.* Кієву, *ор.* Кієвом, *місц.* (у) Кієві, *кл.* Кієве

КІВСЬКИЙ. *Кієвський метрополітен.*

КІЙ, кія, *ор.* кієм, *мн.* кії, ків, але два кії, сім ків

КІЛИМ, -а, *мн.* -ів, -ів, але два кілими, п'ять кілими

КИЛИМАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

КИЛИМОВИЙ

КИНДЖАЛ [не кинжал], -а

КІНЕНИЙ і **КІНУТИЙ**

КИПАРИСОВИЙ

КІРЗОВИЙ [не кірзовий]

КИСІЛЬ, -сельо, *ор.* -сельм

КИСЛОМОЛОЧНИЙ

КИСЛО-СОЛОДКИЙ

КИСЛОТА, -я, *мн.* кислот, -от, але дві кислоти

КИСЛОТНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «кислотний». З наступною частиною слів пишеться через дефіс: *кислотно-лужний, кислотно-ферментативний.*

КИСЛОТНОТРИВКИЙ, -а, -є

КИСНЕВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «кисневий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *киснево-азотний, киснево-електричний, киснево-зарядний, киснево-зварювальний, киснево-конвеєрний.*

КИСНЕДОБУВНИЙ, -а, -є

КІСНУТИ, -ну, -неш; *мін.* кис і кіснув, кісла і кіснула, кісли і кіснули

КИСТЬ — **КІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Кість, кісті, *ор.* кістю. Частина руки від зап'ястя до кінця пальців.

Кість, кісті, *ор.* кістю, *місц.* (у) кісті, *мн.* кісті, -ей, *дав.* кістям, *ор.* кістями і кістам, *місц.* (у) кістах. Кістка.

КИТ. 1. *род.* -а. Найбільший морський ссавець, схожий на рибу. *М'ясо кита.* 2. *род.* -у. Замазка. У крамницях нема киту.

КИТАЙ, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) Китаї

КИТАЙКА — **КИТАЙКА**. Розрізняються значенням.

Китайка. Шовкова або бавовняна тканина, яку привозили з Китаю. *Червоною китайкою личенько накрыте* (Нар. пісня).

Китайка. Представниця народу, що становить основне населення Китаю. *Китайки добре грають у шахи.*

КИЦЬКА, -в, *дав.* -цьці, *мн.* кичькі, -цьок, *дав.* -цькам і кичьки, -цьок,

дав. -цькам, але дві кіщкы, сім кіщок
КІШКА, -в, місц. (у) -щкі, мн. -шкі, -шох, дав. -шкám, але дві кішки, п'ять кішок
КІПІМІШ, -у, ор. -ем. Ізюм.
КІЯНИ, -ян [не киевл'яни, киевл'ян], мн. (одн. киянин [не киевл'янин]), -а, ч.; киянка [не киевл'янка], -в, дав. -нци, род. мн. -нок, ж.).
КІВІ, невідм. 1. ч. Нелітаючий безкрилий птах з довгим дзьобом і чотирипалими ногами. *Молодий ківі*. 2. с. Плід тропічної рослини. *Солодке ківі*.
КІГОТЬ, кігтя, мн. кігті, кігтів
КІЛЮ дав. **КІЛОГРАМ**
КІЛЮАМПЕР, -а, мн. -я, -єрів
КІЛОВАТ, -а, род. мн. -átів
КІЛОВАТ-АМПЕР, -а
КІЛОВАТ-ГОДИНА, -я
КІЛОВОЛЬТ, -а, род. мн. -ольтів
КІЛОГРАМ, -а, мн. -ів і **КІЛЮ**, невідм., с. Збігаються у значенні, але розрізняються стилістично: кілограм — нейтр., кілоб — розм.
КІЛОГРАМ-ГОДИНА, -я
КІЛОГРАМ-МАСА, -я
КІЛОГРАМ-СИЛА, -я
КІЛОЛІТР, -а
КІЛОМЕТР, -а, мн. кілометри, -метрів [не кілометр, -а, мн. кілометри, -ів]
КІЛОМЕТРОВИЙ [не кілометровий]
КІЛОТОННА, -я, род. мн. -тонн
КІЛЬКА... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться разом: *кількагодинний, кількаденний, кількадесять, кількалітровий, кількаметровий, кількамісячний, кількаповерховий, кількаразовий, кількаскладовий, кількасвіт, кількатислітневий, кількахвилинний*.
КІЛКАНАДЦЯТЕРО, -тьох, дав. -тьом, ор. -тьма́ і -тьома́, місц. (на) -тьох
КІЛКАСОТ, кількохсот, дав. кількомста́м, ор. кількомаста́ми, місц. (на) кількохста́х

КІЛЬКІСНО-ПРЕДМЕТНИЙ
КІЛЬЦЕ, -я, ор. -єм, мн. кільця, кілець, але два кільця́, п'ять кілець
КІМОНО, невідм., с. Японський національний (чоловічий і жіночий) одяг типу халата. *Квітчасте кімоно*.
КІНЕМАТОГРАФІЯ, -ї, ор. -єю
КІНЕЦЬ КІНЦЕМ [не в кінці кінців]. Синоніми: *врешті-решт, зрештою*.
КІННОЗАВОДСЬКИЙ, -я, -є
КІННО-РУЧНИЙ, -я, -є
КІННОСПОРТИВНИЙ
КІНО, невідм., с. *Кольорове кіно*.
КІНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «кіно». З наступною частиною пишеться разом: *кіноактор, кіноактриса, кіноапарат, кіноапаратура, кіножурнал, кінозірка, кінокамера, кінокартина, кінокомедія, кінокомпанія, кінокарис, кінооператор, кіноплівка, кіносценарій, кінотеатр, кінофотолaboratorія, кінохрестіка*.
КІНОВАР. 1. род. -у, ч. Мінерал червоного кольору різних відтінків. 2. род. -і, ор. -р'ю, ж. Червона фарба, яку добувають із сірчатої ртуті.
КІНО- і **ФОТОРЕПОРТАЖ**. При з'єднанні за допомогою сполучника і двох або більше слів з однаковою кінцевою частиною, яка подається лише при останньому слові, при перших словах замість неї ставиться т.зв. висячий дефіс. Пор. ще *кіно- і фотоапаратура, кіно- і фотомонтаж*.
КІНОСТРІЧКА, -я, місц. (у) -чці, мн. -чкі, -чок, але дві кінострічки, п'ять кінострічок. *Нова кінострічка* [не кінолента].
КІНЧАТИ, -чаю, -чаєш
КІНЧИТИ, -чу, -чиш, -чить, -чимо́, -чите, -чать [не кінчати, -чу, -чиш, -чить, -чимо, -чите, -чать]
КІНЬ, коня́, дав. конє́ві і коню́, ор. конє́м, кл. коню́, місц. (на) коні́, мн. коні́, коней, дав. коня́м, знах. коні́ і коней, ор. кіньми́ і коня́ми, місц. (на) коня́х

КІПОТЬ, -пто, *ор.* -птем і **КІП-ТЯВА**, -я

КІПР, Кіпру, *ор.* Кіпром

КІПРІОТИ, -ів, *мн.* (одн. кіпріот, -а, ч.; кіпріотка, -и, дав. -тіц, *род. мн.* -ток, *ж.*)

КІПРСЬКИЙ

КІСТКА, -и, *місц.* (у) -сті, *мн.*

-стік, -стік, дав. -стіам, але дві кістки, п'ять кісток

КІСТКОВИЙ, -а, -б

КІСТКОВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «кістковий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *кістково-мозковий, кістково-м'язовий, кістково-хрящовий*.

КІСТЛЯВИЙ

КІСТОЧКА, -и, *місц.* (у) -чі, *мн.*

-чік, -чік, дав. -чіам, але дві кісточки, п'ять кісточок. Не можна вживати замість слова *пензляк*.

КІСТЬ *дв.* **КИСТЬ**

КІТ-ВОРКІТ, коті-воркоті

КЛАВІШ, -а, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, ч. і **КЛАВІША**, -і, *ор.* -єю, *мн.* -і, *ж.*

КЛАВІШНИЙ

КЛАВІШНО-СТРУННИЙ

КЛАДКА, -и, *місц.* (на) -дці, *мн.*

-дкі, -дкі, дав. -дкіам, але дві кладки, п'ять кладок

КЛАДОВИЩЕ, -а, *ор.* -ем і **КЛАДОВИЩЕ**. Синонім: цвинтар.

КЛАЙПЕДА, -я

КЛАЙПЕДСЬКИЙ

КЛАНЯТИСЯ, -яюся, -яешся; *нак.* -яйся, -яймося, -яйтесь

КЛАС, -у, *мн.* класи, -ів. *Заквичати десять класів* [не десятий клас]. *Йти до першого класу* [не в перший клас].

КЛАСТИ, кладу, кладеш, -демо, -деті; *нак.* кладі, класи(о), класити

КЛЄТИ, клєю, клєш, клєять; *нак.* клєй, клєйте

КЛЕЙ, -ю, *ор.* -ем, *місц.* (на) клєї (клєві) і клєю

КЛЕЙМО, -а. Синонім: тавро.

КЛЕКОТАТИ, -очу, -бчеш, -бче, -бчемо, -бчете, -бчуть; *нак.* -очі, -очім(о), -очіть

КЛЕКОТІТИ, -очу, -отіш, -отіть, -отім(о), -отіть

КЛЕПАТИ, -епіаю, -епіаеш; *нак.* -епіай, -епіаймо, -епіайте

КЛЄПКА, -и, *місц.* (у) -пці, *мн.* -пкі, -пкі і клєпки, -пок, але дві клєпки, п'ять клєпок

КЛИН. 1. *род.* -а. Загострений з одного кінця і розширений з протилежного боку шматок дерева або металу для розчеплення або розколювання чогось. *Сукувате дерево без клина важко розрубати*. 2. *род.* -а. Трикутня вставка в одязі. *Рукав без клина*. 3. *род.* -у. Ділянка землі або частина земельного угіддя, що виділяється за якоюсь ознакою. *Під ячмінь відведено одну п'яту частину зернового клину*.

КЛИНОПИС, -у, *місц.* (у) -писі. Тип письма стародавніх народів Близького Сходу.

КЛІПСИ, -ів, *мн.* (одн. кліпс, -а)

КЛІТКА, -и, *місц.* (у) -ті, *мн.* -ткі, -ткі, дав. -ткіам, але дві клітки, сім кліток

КЛІШЕ, *невідм., с., друк.* Креслення, план, малюнок тощо, зроблені на металевій або дерев'яній дошці для відтворення в друку. *Штрихове кліше*. *Дерев'яне кліше*.

КЛІШНЯ, -і, *мн.* клішні, клішень і **КЛЄПНЯ**, -і, *мн.* клєпні, клєпшень

КЛІЩ, -а, *ор.* -ем, *мн.* кліщі, -ів

КЛІЩІ, -ів, *мн.*

КЛОНІТИ, -онію, -бняш

КЛОПІТКІЙ — **КЛОПІТЛИВИЙ**. Збігаються у знач. «який постійно клопочеться, схильний до клопотання». *Клопйткий (клопйтливий) господар*.

Тільки **клопйткій** вжив. у знач. «який вимагає багато уваги, терпіння, зусиль». *Клопйтка робота*. *Клопйтке господарство*.

Тільки клопітливий вжив. у знач. «пов'язаний з турботами; наповнений тривогою, неспокоєм, різними справами тощо». *Клопітливі будні.*

КЛОПОТАТИ, -очу́, -бчеш; *нак.* -очі́, -очіть

КЛОЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *лише одн.*

КЛУБ. 1. *род.* -у, *мн.* клуби, -ів. Громадська організація, яка об'єднує людей для спільного відпочивку, розваг та ін. *Члени шахового клубу.*

2. *род.* -у. Будинок, приміщення освітніх організацій. *Приміщення сільського клубу.* Як назва громадської організації слово клуб пишеться з великої літери. *Клуб працівників культури.*

3. *род.* -а, *мн.* клуби́, -ів, але два клуби́. Маса диму, пари. *Клуби диму.* 4. *род.* -а, *мн.* клуби́, -ів. Стегно. *Запалення клуба.*

КЛЮВАТИ, клюю́, клюєш, клюємо́, клюєте́

КЛЮЧКА, -в, *місц.* (на) -чці́, *мн.* -чки, -чок, *дав.* -чкям і -чкі́, -чók, *дав.* -чкám, але дві ключки́, п'ять ключок. *Хочейна ключка [не ключка].*

КЛЯМКА, -я, *місц.* (на) -мці́, *мн.* -мкі́, -мо́к, *дав.* -мкám, але дві клямки́, сім клямок

КЛЯСТІ і **КЛЯСТИ**, кляну́, клянєш, клянє́, клянємо́, клянєте́; *мн.* кляв, кляла́, кляло́, клялі́; *нак.* клянй́, клянйть

КЛЯСТІСЯ і **КЛЯСТИСЯ**

КЛЯТВА, *род. мн.* клятв

КМИН *див.* **ТМИН**

КНИГАР, -я́, *дав.* -єві́, *ор.* -єм, *кл.* -ярю́, *мн.* -ї́, -їв, *дав.* -ям

КНИЖЕЧКА, -в, *місц.* (у) -чці́, *мн.* -чкі́, -чók, *дав.* -чкám, але дві книжечки́, п'ять книжечок

КНИЖКА, -в, *місц.* (у) -жці́, *мн.* -жкі́, -жók, *дав.* -жкám, але дві книжки́, п'ять книжок

КНИЖКОВИЙ — **КНИЖНИЙ**. Розрізняються значенням.

Книжковий. Який стосується книжки, призначений для неї; який випускає, виготовляє книжки або торгує ними.

Книжковий фонд. **Книжкова шафа**. **Книжкова виставка**.

Книжковий. Характерний для писемно-літературного викладу, невластивий живій розмовній мові. *Книжковий стиль*. *Книжковий зворот*. *Книжкова традиція*.

КНИЖКОВО-ЖУРНАЛЬНИЙ
КНИЖКОВО-ІЛЮСТРАТИВНИЙ
КНЯЖНА, -я́, *дав.* -і́ [не княжній]
КОБЗАР, -я́, *дав.* -єві́, *ор.* -єм, *кл.* -ярю́, *мн.* -ї́, -їв, *дав.* -ям. У перек. знач. пишеться з великої літери. *Геній Кобзаря*.

КОБИЛИЦЯ, -і, *ор.* -єю́ і **КОБИЛИЦЯ**

КОБУРА, -я́, *мн.* -буря́, -бур, але дві кобури́

КОВАДЛО, *род. мн.* ковадл

КОВДРА, -в, *род. мн.* ковдр. *Тепла ковдра [не тепле одягло]*.

КОВЕЛЬ, -еля, *ор.* -елем [не Ковля, Ковлем]

КОВЗАНИ, -ів, *мн.* *Дитячі ковзани [не коцьки]*.

КОВЗАНЯР, -я́, *дав.* -єві́, *ор.* -єм, *кл.* -яре́, *мн.* -ї́, -їв, *дав.* -ям

КОВЗКИЙ, -я́, -є́. *Ковзкі східці*.

КОЖНИЙ і **КОЖЕН**, кожна́ і кожде́. Йому подобається кожна пісня́ [не люба пісня́]. Синоніми: будь-який, всякий.

КОЖУХ, -а, *мн.* -жу́хи, -ів і -жу́хі, -ів

КОЖУШОК, -шка́ і **КОЖУШОК**, -шка

КОЗА, -я́, *мн.* кози́, кіз, *дав.* козам, але дві кози́

КОЗА-ДЕРЕЗА, кози́-дерези́

КОЗАЧЧИНА, -и

КОЗИР-ДІВКА, -в

КОЗУЛЯ, -і, *ор.* -єю́ і **КОСУЛЯ**

КОЗЯЧИЙ і **КОЗЯЧИЙ**

КОЙНЄ, *невідм.*, с. 1. Загальнонародна мова, що склалася у IV ст. до н. е. в Стародавній Греції на базі аттичного діалекту. *Старогрецьке койне*. 2. Мова спілкування людей, що розмовляють спорідненими мовами або діалектами. *Спільнобразилійське койне*.

КОКА-КОЛА, -в
КОЛЄГІУМ — **КОЛЄГІЯ**. Збігаються у знач. «закриті середні і вищі навчальні заклади в 16-18 ст. у Західній Європі, в Україні та в царській Росії». *Кисво-Могиллянський колегіум. Кисво-Могиллянська колегія.*

Тільки колегія вжив. у значеннях: «об'єднання осіб деяких професій», «органи центрального управління в Росії 18 ст.», «адміністративний, розпорядчий або дорадчий орган, що складається з офіційно затверженої чи обраної групи осіб». *Колегія адвокатів. Колегія Міністерства освіти України.*

КОЛЄДЖ, -у, дав. -єві і -у, ор. -ем і **КОЛЄЖ**. Навчальний заклад.

КОЛЕСО, -а, мн. -лєса, -лєс, ор. -лєсами і -лєсьми

КОЛИ-НЕБУДЬ, присл. Синонім: колєсь.

КОЛИ-НЕ-КОЛИ, присл. Синоніми: дєсь-колєсь, Іводи, Іноколи, дєколи, часом, вряді-годі.

КОЛИСАТИ, -ишú, -ишєш; *нак.* -иші і **КОЛИХАТИ**, -ишú і -ихаю, -ишиш і -ихасш; *нак.* -иші і -ихай

-ишіть і -ихайте

КОЛИСКОВИЙ
КОЛИСЬ-ТО, присл. Синоніми: дав-ніш(є), раніше, у минулому.

КОЛИ-ТО, присл.

КОЛИШНИЙ, -я, -с. *Колишній чемпіон* [не бувший чемпіон].

КОЛИ ЯК

КОЛІБРИ, *невідм.*, ч. і ж. *Сплучай(співуча) колібри.*

КОЛІНО, -а, ор. мн. колінами і коліньми

КОЛІНЦЕ, -ця, ор. -нцєм, *род.* мн. -нєць

КОЛІР, -льору, мн. -льорі, -ів, дав. -ім, але два кольори, п'ять кольорів

КОЛІРНИЙ — **КОЛЬОРОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Колірний. Який стосується кольору, забарвлення. *Колірна гама. Колірні особливості.*

Кольоровий. 1. Забарвлений, барвистий; який відтворює дійсність у кольорах. *Кольорові нитки. Кольорові лампочки. Кольорове квіно. Кольорова фотографія.* 2. Який стосується виробництва не заліза та його сполук, а інших металів. *Кольорова металургія. Кольорові руди.*

КОЛІСНИЙ і **КОЛІСНИЙ**, -а, -є
КОЛЩА, -ація, дав. -аці, ор. -ам, мн. -ата, -ат

КОЛОМБО, *невідм.*, с. *Півмілйонне Коломбо. Вулиці Коломбо.*

КОЛОМІЙКАР, -а, дав. -єві, ор. -єм, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ім

КОЛОНКОВИЙ — **КОЛОНКОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Колонковий. Який стосується колонки, різноманітних пристосувань у формі видовженого циліндра. *Колонкове буріння.*

Колонковий. Який стосується колонки, звірка з цінним пухнастим хутром; виготовлений із хутра колонка. *Колонкове хутро. Колонкова шуба.*

КОЛОРАДО, *невідм.*, ч. ж. і с. Рід визначається за словом, що називає родові поняття. *Великий Колорадо (штат). Широка Колорадо (ріка). Гірське Колорадо (плато).*

КОЛОРИСТИЧНИЙ — **КОЛОРИТНИЙ**. Збігаються у знач. «який відзначається багатством, вдалим поєднанням кольорів, фарб», але розрізняються вживаністю: **кологістичний** вжив. часто, **кологітний** — рідко. *Колористична (кологітна) картина. Колористичне багатство.*

Тільки **кологітний** ужив. у переносному знач. «яскраво виражений, мальовничий». *Колоритна постать.*

Колоритний вислів.

КОЛОС — **КОЛОС**. Розрізняються значенням.

Кіло. 1. *род.* -а. Колосок. *Зерна колоса.* 2. *род.* -у. Колосся. *Шум колосу.*

Кіло, -а, мн. -я, -ів. Велетень.

КОЛОТИ, коло́, ко́леш, ко́лють
КОЛЬЄ, *невідм.*, *с.* Намисто з коштовного каменю, перлів. *Діамантове кольє.*

КОЛЬНУТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нетé, -ну́ть

КОЛЬРАБІ, *невідм.*, *ж.* Різновид капусти. *Свіжа кольрабі.*

КОЛЯДА, -á. Обряд славлення Різдяних свят колядниками.

КОЛЯДКА, -а, *місц. (у)* -дці, *мн.* -дки, -док. Обрядова різдяна пісня; обряд колядування.

КОЛЯДНИК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у, *мн.* -и, -ів

КОЛЯДНИЦЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* -і, -нць

КОЛЯДУВАТИ, -дую́, -дусш; *нак.* -дуй, -дуймо, -дуйте

КОМАНДНО-ОСОБИСТИЙ

КОМАНДУВАННЯ. Керування чим і чого. Дія до командувати. *Командування групою (сотнею, полком).* 2. чого, збірне. Керівництво, командери. *Командування Збройних Сил.*

КОМАНДУВАЧ, -а, *дав.* -єві, *ор.* -чем. Керування: чого [не чим].

Командувач армії. Слід уникати нехарактерної для української мови форми командуючий.

КОМАР, -á, *дав.* -ові і -у, *ор.* -ом, *кл.* -áре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ám

КОМАРИЩЕ, -а, *ор.* -ем, *ч.* Великий комарище.

КОМБАЙНЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -єре, *мн.* -áйнера, -áйнерів

і **КОМБАЙНЕР**, -а, *кл.* -єре, *мн.* -єри, -єрів. Три комбайнери [не три комбайнера].

КОМБАЙНЕРКА, -а, *дав.* -ці, *кл.* -ко і **КОМБАЙНЕРКА**

КОМБКОРМ, -у, *мн.* -á, -ів. *Свіжі комбікорми [не комбікорма].*

КОМЕДІЯ-БУФ, *комедіи-буф.* Граматичний рід визначається за першим словом. *Театр поставив нову комедію-буф.*

КОМЕНТАР, -á, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ám

КОМЕРСАНТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -áнте, *мн.* -в, -ів. Особа, яка займається приватною підприємницькою діяльністю.

КОМІ, *невідм.*, *ч.*, *ж.* і *мн.* Молодий (молода) комі. Мова комі. *Культура комі.*

КОМІР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -á, -ів, *дав.* -ám, але два коміри, сім комірів

КОМПА́НІЯ *див.* **КАМПА́НІЯ**

КОМПЕНСА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Покрыття видатків, витрат, збитків.

КОМПОСТУВА́ТИ. 1. Робити компостером певний знак. *Компостувати талон.* Не рекомендується вживати в цьому значенні слово компостувати, бо суфікс -рувати не характерний для української мови.

2. Перетворювати на компост. *Компостувати торф.*

КОМПРОМЕ́ТУВА́ТИ, -ту́ю, -ту́єш [не компроментувати]

КОМПРО́МІС, -ісу, *мн.* -іся, -ісів

КОМП'Ю́ТЕР, -а

КОМП'Ю́ТЕРНИЙ. *Комп'ютерний клас. Комп'ютерний набір.*

КОМУНА́ЛЬНО-ЖИТЛОВИ́Й -á, -é

КОМУНІКА́ТИВНИЙ — **КОМУНІКА́ЦІЙНИЙ**. Розрізняються значенням.

Кому́нкативний. Який стосується спілкування за допомогою мови.

Кому́нкативна роль мови. Кому́нкативний засіб.

Кому́нікаційний. Який стосується шляхів сполучення, лівий зв'язку.

Кому́нікаційні шляхи.

КОМОНО́КЕ, *невідм.*, *с.* Офіційне повідомлення.

КОНВÉСР, -а

КОНВÉРСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Переведення промислових підприємств, які випускають оборонну техніку, на виробництво товарів народного споживання.

КОНГО і **КОНІ О***, *невідм.*, *ж.* 1. Назва держави. *Економіка Конго (Конго).* 2. Назва річки. *Широка Конго (Конго).*

КОНГОЛÉЗЦІ, -ів, *мн.* (одн. конголезець, -зця, *ор.* -зем, ч.; конголезка, -зки, *дав.* -зиці, *род. мн.* -зок, ж.)

КОН'ЄКТУРА — КОН'ЮНКТУРА. Розрізняються значенням.

Кон'єктура. Відновлення зіпсованого тексту на основі здогадів. *Великий інтерес у слухачів викликало обговорення багатьох кон'єктур «Слова о полку Ігоревім».*

Кон'юнктура. Обстановка, ситуація, що створювалася в якій-небудь діяльній. *Перебути складну кон'юнктуру.*

КОНКУРЕНТОЗДАТНИЙ, КОНКУРЕНТОСПРОМÓЖНИЙ [*не конкурентноспособний*]

КОНКУРÉНЦЯ, -і, *ор.* -сю. Боротьба між товаровиробниками за вигідні умови виробництва і збуту товарів.

КОНÓПЛЯ, -нопель, *дав.* -ноплѣм, *мн.* [*не конопля, конопля*]

КОНÓПЛЯНИЙ і КОНÓПЛЯНИЙ КОНОПЛЯР, -я, *дав.* -ѣви, *ор.* -ѣм, *кл.* -яре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ѣм

КОНСÉНСУС, -у. Збіг думок, однаковість у прийнятті рішень.

КОНСЕРВАЦІЯ — КОНСЕРВУВАННЯ. Збігаються у знач. «забезпечення чогось від псування, розкладу спеціальним обробленням або створенням спеціальних умов для зберігання». *Консервація (консервування) деревини. Консервація (консервування) крові.*

Тільки консервація *жив.* у знач. «тимчасове припинення діяльності чого-небудь». *Консервація будівництва.*

Тільки консервування *жив.* у знач. «перетворення чогось у консервацію». *Консервування огірків.*

КОНСÉРВИ, -ів, *мн.*

КОНСÉРВНО-ХОЛОДИЛЬНИЙ КОНСИЛУМ, -у. Нарада лікарів одного або кількох фахів.

КОНСÓРЦІУМ, -у. Угода групи банківських або промислових монополістів для спільного здійснення

значних фінансових операцій, великих цільових програм і проєктів.

КОНСТАТУВАТИ, -тую, -туєш [*не константувати*]

КОНСТИТУЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНИЙ

КОНСТИТУЦІЙНО-РЕВОЛЮЦІЙНИЙ

КОНСТРУКТИВНИЙ — КОНСТРУКЦІЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Конструктивний. 1. Пов'язаний з конструкцією, конструюванням.

Конструктивна схема. Конструктивна деталь. 2. Який може стати умовою для подальшої роботи, творчий.

Конструктивна розмова.

Конструкційний. Придатний для конструкцій, для споруд, будівель або їх частин.

Конструкційні матеріали.

Конструкційні метали.

КОНСУЛЬТАТИВНИЙ — КОНСУЛЬТАЦІЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Консультативний. Який має дорадчі права, дорадчий. *Консультативна зустріч. Консультативний пакт.*

Консультаційний. Який має поради з яких-небудь питань, призначений для консультацій. *Консультаційний пункт. Консультаційна година.*

КОНТИНІЕНТ — КОНТИНÉНТ.

Розрізняються значенням.

Континент, -у. 1. Сукупність людей, що становить якусь однорідність з соціального, професійного чи іншого погляду. *Континент учнів.*

Контингент військ. 2. Встановлена з якою-небудь метою гранична кількість когось або чогось; норма. *Контингент вивозу зерна.*

Континент, -у. Материк — великий масив суші, оточений з усіх боків або майже з усіх боків морями та океанами. *Азійський континент.*

Народи всіх континентів.

КОНТР... і КОНТРА... (від лат. contra — проти). Іншомовний префікс *контр* (*контра*) з наступною

частиною слова, як правило, завжди пишеться разом: *контратіка, контрзахід, контрманевр, контрпідступ, контрпропозиція, контрпроцес, контрреволюція, контррозвідка, контрудар, контрхідс*. Але: *контрадімірал, контр-адміральський*.

КОНТРАЛЬТО, *невідм.* 1. с. Найвищий голос. *Сильне контральто*. 2. ж. Співачка з таким голосом. *Славетта контральто*.

КОНТРАСТ, -у
КОНТРАСТНИЙ і **КОНТРАСТО-**
ВИЙ

КОНТРАСТНІСТЬ, -ності, *ор.* -ні-
стю

КОНТРАСТНО. Синонім: проти-
лєжно.

КОНТРОЛЬ, -ю, *ор.* -єм. Керу-
вання: за ким-чим і над ким-чим.
*Контроль за своєчасним виконан-
ням ухвали зборів. Контроль над
учнями.*

КОНТРОЛЬНО... Перша частина
складних слів, що відповідає за зна-
ченням слову «контрольний». З на-
ступною частиною пишеться через
дефіс: *контрольно-вимірювальний,
контрольно-касовий, контрольно-об-
літковий, контрольно-ревізійний, кон-
трольно-технічний*.

КОНФЕРАНСЬЄ, *невідм.*, ч. і ж.
Артист, який веде концертну про-
граму. *Знайомий (знайома) конферан-
сьє. Конферансьє оголосив (оголосила)
наступний номер*.

КОНФЕРЕНЦ-ЗАЛ, -у
КОНФЕСІЙНИЙ і **КОНФЕСІО-**
НАЛЬНИЙ. *Конфесійна (конфесі-
ональна) література. Конфесіональні
школи*.

КОНФЄСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синоніми:
віровизнання, віросповідання.

КОНФЕТТИ, *невідм.*, с. Різнобарвні
паперові кружальця, якими обспа-
ють на маскарadaх. *Червоне кон-
фетти*.

КОНЦЕРТМЕЙСТЕР, -а

КОНФЛІКТ, -у

КОНЦЕРТНО... Перша частина
складних слів, що відповідає за зна-
ченням слову «концертний». З на-
ступною частиною пишеться через
дефіс: *концертно-естрадний, концер-
тно-інструментальний, концер-
тно-театральний, концертно-форте-
піанний, концертно-хореографічний*.

КОНЦЕСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Договір, на
підставі якого на певних умовах на
певний термін іноземним підприєм-
цям передається право експлуатації
лісів, надр, підприємств та ін.

КОНЧА-ЗАСПА, *Кончі-Заспа, ор.*
Кончею-Заспою, місц. (у) *Кончі-
Заспі*

КОН'ЮНКТУРА *див.* **КОН'ЄКТУ-**
РА

КОНЮХ, -а, *дав.* -ові, *мн.* -ів, -ів,
але два кбюхи, п'ять кбюхів
КОНЮШИННИЙ і **КОНЮШИНО-**
ВИЙ. *Конюшинний (конюшинювий)
затах. Конюшинова молотарка*.

КОНЯР, -а, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*
-йрс, *мн.* -рі, -рів, *дав.* -ам
КООПЕРАТИВНО-ЖИТЛОВИЙ,
-а, -є

КОПА, -ів, *знах.* кбпу, *ор.* -бю, *місц.*
(на) кбпі, *мн.* кбпи, кп, *дав.* кбпам,
ор. кбпамв, але дві копів

КОПЕРНИК, -а. Прізвище.

КОПИРСАТИ, -саю, -састи

КОПІЯКА, -и, *місц.* (на) -йці, *мн.*
-йкі, -йкі, *дав.* -йкіам, але дві копійки,
п'ять копійок

КОПІЙКОВИЙ — **КОПІЙЧА-**
НИЙ. Збігаються у знач. «який має
вартість однієї копійки». *Копійкова
(копійчана) монета. Копійковий (ко-
пійчанювий) бублик*.

Тільки *копійчанювий* вжив. у знач. «який
коштує дуже дешево, низькооплачу-
ваний, не вартий уваги». *Копійчани
серезжи. Копійчани справа*.

КОПТКИЙ і **КРОПТКИЙ**, -а, -є
КОПНУТИ, -путь, -путь, -путь,
-ветє, -путь

КОРА, -ів, *знах.* кбру, *ор.* -бю,
лише одн.

КОРАБЕЛЬНИЙ і рідко **КОРАБ-ЛЕВІЙ**

КОРАЛИ — **КОРАЛІ**. Розрізняються значенням.

Коралі, -ів, *мн.* (одн. корал, -а). 1. Морські тварини, що живуть колоніями на морських та океанських скелях. 2. Вапнисті відклади деяких видів морських тварин, які використовують як прикрасу.

Коралі, -ів, *мн.* 1. Намисто з коралів, вапнистих відкладів; взагалі намисто. *Червоні коралі. Блискучі коралі.* 2. *розм.* Нарости червоного кольору на шиї індики.

КОРАН, -а. Як назва культової книги пишеться з великої літери.

КОРДИЛЬЄРИ, -льєрів і -льєр, *мн.*

КОРЕЙКА — **КОРЕЯНКА**. Розрізняються значенням.

Корейка. Свиняча або теляча груднина. *Шматок (кусьок) корейки.*

Корейка [не корейка], -а, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок. Назва жіночої статі народності корейців.

КОРЕКТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* коректоре, *мн.* -я, -ів, *дав.* -ам. *Два коректори [не два коректора].*

КОРЕНЕВИЙ — **КОРІННИЙ**. Розрізняються значенням.

Кореневий. 1. Який стосується кореня рослини. *Кореневий пагінець. Кореневе живлення.* 2. *лінгв.* Який стосується кореня — головної значущої частини слів; який складається лише з кореня. *Кореневі мови. Кореневий наголос.*

Корінний. 1. Споконвічний, постійний. *Корінне населення. Корінне слово.* 2. Дуже важливий, істотний. *Корінні завдання.*

КОРИДОР, -у

КОРИСЛИВИЙ — **КОРИСНИЙ**. Розрізняються значенням.

Корисливий. Який прагне до власної вигоди, робить щось заради власної наживи; користлюбний. *Корислива людина. Корислива мета.*

Корисний. 1. Керування: для кого і кому. Який приносить або здатний

привносити користь, добрі наслідки. *Дітям мед дуже корисний. Корисна книга для спеціалістів. 2. спец.* Який має певне призначення. *Корисний час машини. Корисний вантаж.*

КОРИСНО

КОРИСТУВАТИСЯ і **КОРИСТУВАТИСЯ**

КОРИСТУВАЧ, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів і **КОРИСТУВАЧ**, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -у, *мн.* -і, -ів **КОРИСТЬ**, -і, *ор.* -стю і **КОРИСТЬ** **КОРМ**, -у, *мн.* -ів, -ів. *Соковиті корми [не корма].*

КОРОГВА, -а, *мн.* -гві, -гів і **ХО-РУГВА**

КОРОК, -рка, *мн.* -рки, -рків **КОРОП**, -а, *дав.* -ові і -у, *мн.* -а, -ів, але два кропи, п'ять кропів **КОРОТКО**, *присл.* *Коротко кажучи [не коротше (короче) кажучи].*

КОРПУС. 1. *род.* -а, *мн.* -я, -ів. *Профіль людського корпусу. 2. род.* -у, *мн.* -я, -ів. Споруда; кістяк чи оболонка чогось; військове з'єднання; сукупність осіб одного фаху чи службового становища. *Підійти до головного корпусу університету. Виросли корпуси нових будівель [не вирости корпусу нових будівель]. Розетка складається з фарфорового корпусу і двох латунних гнізд. Лінія оборони танкового корпусу. Члени дипломатичного корпусу.*

КОРСИКА, -я. Назва острова. **КОРСУНЬ-ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ**, Кбрсуня-Шевченківського, *ор.* Кбрсунем-Шевченківським, *місц.* (у) Кбрсуні-Шевченківському, *ім.*

КОРСУНЬ-ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ, кбрсунь-шевченківського, *примк.*

КОРТЕЖ, -у, *ор.* -ем. Урочнста процесія, вїзд.

КОРУПЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. Підкупність, продажність урядовців і громадських діячів. *Боротьба з корупцією.*

КОРЧ¹, -а, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *ч.* *Стовбур, пень, куц. Вербовий корч. Корч калини.*

КОРЧ¹, -у, *ор.* -ем, *мн.* корчі, -ів, *ч.* Судомо. Хапають корчі.
КОРЧМАР, -я, *дав.* -ѣві, *ор.* -ѣм, *кл.* -ярю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям
КОСАР, -я, *дав.* -ѣві, *ор.* -ѣм, *кл.* -ярю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям
КОСИТИ, кошу́, ко́шиш; *нак.* косі́, ко́сім(о), ко́сіть
КОСО і **СКОСО**, *присл.*
КОСТЬОЛ [не костел], -у
КОСТЯНТИН, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Костянти́ве! рідко **КОСТЬ**, -я, *дав.* -єві, *ор.* -ем, *кл.* Кб́стю!
Зменш.-пестл.: Кб́стичу! Кб́стюсо! [не Костя! не Котька!]; Костянти́нович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і рідко Кб́стювич; Костянти́вна, -а [не Костянти́вною], *дав.* -і [не Костянти́вній]. *Іване Костянти́новичу! Олено Костянти́вно!*
КОСУЛЯ *див.* **КОЗУЛЯ**
КОТИТИ, кочу́, ко́тиш, ко́тятъ
КОТЛЯР, -я, *дав.* -ѣві, *ор.* -ѣм, *кл.* -яре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям
КОТРИЙ — **ЯКИЙ**. 1. Питальний займенник **котрий** ужив. в запитаннях, коли йдеться про порядок предметів при лічбі. *Котра година? Котрий учень? У котрому ряду?* Питальний займенник **який** ужив. у запитаннях, коли йдеться про якість чи властивість предмета, а також тоді, коли запитують про дату якоїсь події. *Які черевики краці? В якому році народився І.Франко?* 2. Відносні займенники **котрий** і **який** уживаються як сполучні слова у складнопідрядних реченнях. **Котрий** приєднує підрядні з'ясувальні речення. *Я не знаю, котра зараз година.* **Який** приєднує підрядні означальні речення; синонімічним відповідником йому виступає відносний займенник **що**. *Ішли безлюдним селом, заситаним снігом, мов глухим лісом, який швидко хотілось минути, щоб побачити простори* (Коцюбинський).
Уживання в підрядних означальних реченнях сполучного слова **котрий**

є ненормативним. Ненормативною є конструкція: *місто, в котрому минуло дитинство*. Треба: *місто, в якому минуло дитинство*.
КОТРИЙ-БУДЬ, котрого-будь, *дав.* котрому-будь, *ор.* котрим-будь, *місц.* (у) котрому-будь
КОТРИЙ-НЕБУДЬ, котрого-небудь, *дав.* котрому-небудь, *ор.* котрим-небудь, *місц.* (у) котрому-небудь
КОТРИЙСЬ, котра́сь, котре́сь, котри́сь
КОХАТИ *див.* **ЛЮБИТИ**
КОЦЮБА, -я, *мн.* -цб́би, -цб́б, але дві коцб́би
КОЧЕГАР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -яре, *мн.* -яря, -ярів
КОЧЕРГА, -черга́, *місц.* (на) -черзі, *мн.* -чєрги, -чєрг, але дві кочєргі
КОШИЦЕ, *невідм., с.* Поблизу Кошице збудовано металургійний комбінат.
КОШІЛЬ, -шеля́ і **КОШПІЛЬ**, -шеля
КОШТУВАТИ, -тую́, -тучеш, -тучє
КПІНИ, клин [не клинів], *мн.*
КПІТИ, кли́ко, кли́ш, кли́мо́, кли́те́, кли́яти. Синоніми: *глузува́ти, насміхати́ся*.
КРАВАТКА, -в, *місц.* (на) -тці́, *мн.* -тки, -ток. Синонім: *га́лстук*.
КРАВЕЦЬ, -впа́, *дав.* -ѣві, *ор.* -цѣм, *кл.* кра́вче, *мн.* кра́вці, -ів, *дав.* -цям
КРАДІЖ, -дежу́, *ор.* -деже́м [не кража]
КРАЙ, кра́ю, *дав.* кра́єві і кра́ю, *ор.* кра́єм, *місц.* (на, в, по) кра́ю і (в) кра́ї, *мн.* кра́ї, -ів
КРАЙНІЙ — **ОСТАННІЙ**. Розрізняються значенням.
Крайній, -я, -є. Який міститься скраю, на межі чогось. *Крайня хата. Крайнє вікно*.
Останній, -я, -є. Який закінчує собою ряд однорідних предметів, явищ, дій; протилежне — **перший**. *Останній екзамен. Останній дзвінок. Хто останній?* [не хто крайній?].
КРАКОВ'ЯК, -у
КРАМАР, -я, *дав.* -ѣві, *ор.* -ѣм, *кл.* -ярю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям і **КРАМАР**,

-а, дав. еві, ор. -ем, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ам

КРАМАРСЬКИЙ і **КРАМАРСЬКИЙ**

КРАНІВНИК, -а. Молодий кранівник [не молодий крановщик].

КРАПЕЛЬКА [не капелька], -и, місц. (у) -льці, мн. -лькі, -льок, дав. -лькám, але дві крапельки, п'ять крапельок

КРАПЕЛЬНИЦЯ дав. **КАПЕЛЬНИЦЯ**

КРАПКА — **ТОЧКА**. Розрізняються значенням.

Крапка, -и, дав. -пці, мн. -пкі, -пók, дав. -пкám, але дві крапки, п'ять крапок.

1. Розділовий знак. Ставити три крапки [не точки]. 2. Цятка.

Далеко в морі з'явилася чорна крапка. **Точка**, -и, дав. -чці, мн. -чкв, -чок.

1. Одне з основних понять геометрії, фізики. Точка перетину ліній.

2. Певне місце, пункт у просторі, на місцевості у середині або на поверхні чогось. Найвища точка Карпат.

3. Межа чогось. Точка кінця. Точка замерзання. Кульмінаційна точка.

4. Будівля, укріплення, пристосування, що є пунктом певного призначення. Вогнева точка.

Торгова точка.

КРАПЛЯ, -і, род. мн. -пель. До останньої краплі крові [не до останньої каплі крові].

Крапля в морі [не капля в морі]. У знач. «ліки» вжив.

тільки у мн. Валеріанові краплі.

КРАСТИ, краду, крадеш, краде, крадемо, крадете, крадуть; нак.

крадь, крадьте

...**КРАТЯ**. У складних словах відповідає поняттю «влада»: аристократія, бюрократія, демократія, плутократія, технократія.

КРАШАНКА — **ПІСАНКА**. Розрізняються значенням.

Крашанка, -и, дав. -нці, мн. -нкі, -нók, дав. -нкám, але дві крашанки, сім крашанок ужив. у знач. «пофарбоване яйце, призначене для Великодніх свят».

Пісанка, -и, дав. -нці, мн. -нкі, -нók, але дві пісанки, сім пісанок ужив. у значеннях: 1. Розписане великодне або декоративне яйце, звичайно дерев'яне.

2. перен. Вродлива дівчина, жінка; щось приємне, гарне; також у порівн. як, мов, немов, шаче, піба.

Дівчина — писанка. Село на нашій Україні — немаче писанка, зеленим газом поросло (Шевченко).

КРАЩЕ, присл. Керування: від кого, за кого [не кого]. Син написав краще від (за) батька.

Дочка вишивас краще, ніж мати.

КРАЩИЙ. Керування: від кого-чого [не кого-чого], за кого-що. Кращий від усіх (за всіх).

Конструкція кращий всіх має розмовний характер.

КРЕДИТ, -у. Надання грошей або товарів у борг на певний строк на умовах повернення з виплатою певного проценту. Взяти гроші у кредит [не у розстрочку].

КРЕДИТНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «кредитний».

З вступною частиною пишеться через дефіс: кредитно-банковий, кредитно-грошовий, кредитно-фінансовий.

КРЕДО, невідм., с. Погляд, переконання. Поетове кредо.

КРЕЙДИСТИЙ — **КРЕЙДЯНИЙ**. Розрізняється значенням.

Крейди́стий. Який містить у своєму складі крейду або складий на крейду. Крейди́сті породи. Крейди́сті вапняки.

Крейди́ний. 1. Виготовлений з крейди. Крейди́ний олівець.

2. перен. Який має колір крейди; білий. Крейди́не обличчя. Крейди́ний папір.

КРЕКІНГ. 1. род. -у, техн. Розщеплювання нафти й важких нафтопродуктів у спеціальних установках при високій температурі для одержання бензину, газоліну тощо.

2. род. -а. Завод для такої переробки. Будівництво крекінга затягнулося.

КРЕМІЗНИЙ і **КРЕМЕЗНИЙ**, -á, -é
КРЕМЕНЧУК, -á, місц. (в) -уці і
-уку

КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ

КРЕМІНЬ. 1. род. -меню. Дуже
твердий мінерал. *Запаси кременю*. 2.
род. -меня. Один шматок такого
мінералу для викресування вогню.
З кременя спалахнула іскра.

КРЕМЛЬ, -á, ор. -ém. Як назва
архітектурного ансамблю централь-
ної частини Москви пишеться з ве-
ликої літери. *Музеї Кремля*.

КРЕМ-СОДА, -я

КРЕП, -у. Прозора тканина чорного
кольору.

КРЕП... Перша невідмінювана час-
тина складних слів. З наступною
частиною (прикладкою) пишеться
через дефіс: *креп-діагональ, креп-жор-
жёт, креп-марокен, креп-сатін,
креп-шифон, креп-шотландка*.

КРЕСАТИ, кресу́, -єшеш

КРЕСЛЯР, -á, дав. -éві, ор. -ém, кя.
-áре, мн. -і, -ів, дав. -ám

КРЕЩЕНДО. 1. *невідм., с.* Посту-
пово збільшення сил звуку. *Для
гри піаніста характерними були кон-
трасти зитяжнього кресендо і ніж-
ного піанісимо*. 2. *незм.* Поступово
збільшуючи силу звуку. *Грати кре-
щендо*.

КРИВИЙ РІГ, Кривого Рóгу, місц.
(у) Кривому Рóзі. Обидва слова
пишуться з великої літери.

КРИВДИТИ, -джу, -диш; *нак.* не
кривдь, не кривдьте

КРИВИТИ, -влó, -вівиш, -влять

КРИВОРІЗЬКИЙ

КРИЖІ, -ів, мн. *Болять крижі* [не
болить поясниця].

КРИЗ — **КРИЗА**. Розрізняються
значенням.

Криз, -у, *мед.* Раптове погіршення
стану хворого. *Гіпертонічний криз.
Гіпотонічний криз*.

Кріза, -я. 1. Різка зміна звичайного
стану речей; різкий перелом або
занепад, різке загострення. *Промис-*

лова криза. 2. Гостра нестача чогось.
Вугільна криза. 3. *мед.* Переломний
момент у перебігу хвороби. *Перед
світанком у хворого відбулася криза,
йому стало легше*.

КРИЛО́, -á, мн. кри́ла, крил, ор.
кри́лами, крильми́ і кри́льми

КРИЛЬЦЕ́, -á, дав. -éві і -ю́, ор. -ém
і **КРИЛЬЦЕ**, -я, мн. кри́льця, -лещь
і кри́лещь

КРИМ, -у, місц. (у) Криму́

КРИНИЧКА, -я, місц. (у) -чці, мн.
-чек, -чок, дав. -чкэм і -чкі, -чók,
дав. -чкэм, але дві кринички, п'ять
кринічок

КРИ́СИ, -ів, мн. Поля в капелюсі,
краї предметів.

КРИСТА́Л — **КРИШТА́ЛЬ**. Розріз-
няються значенням.

Криста́л, -у. Тверде неорганічне тіло,
що має форму правильного багато-
гранника. *В майбутньому кіноплівку,
кажуть, замінить кристал. Безбарв-
ний кристал*.

Кришта́ль, -ю. Скло високого гатун-
ку; вироби з такого скла, здебіль-
шого посуд. *Вироби з польського
кристало (не хрустало). Дорогий
кристаль (не хрусталь)*.

КРИСТАЛІ́ЧНИЙ — **КРИШТА-
ЛÉВІЙ**. Розрізняються значенням.
Кристалі́чний. Який має кристалічну
будову, складається з кристалів.
Кристалічна структура.

Кришта́левий. 1. Який стосується
кристало, виготовлений з нього.
*Кришталевий кубок. Кришталева
ваза [не хрустальна ваза]*. 2. *перен.*
Ясний, прозорий, блискучий, ме-
лодійний. *Кришталевий голос. Кри-
шталева вода. Кришталева пісня*.
3. *Високоморальний. Кришталева
людина*.

КРИТ, Криту. Назва острова.

КРИ́ХТА, -я, мн. кри́хти, крихт

КРИ́ШИТИ, -шу́, -ішиш, -ішать;
нак. криші́, криші́(о), криші́ть

КРИ́М, *прійм.*, *ужив.* з род. відм.
Пунктуація. Зворот зі словом

крім може відокремлюватися (на письмі виділяється комами). *Не чути ніякого голосу, крім вічарської трембіти десь на далекій половині (Франко).* Крім того, учні допомагали селянам збирати фрукти.

КРИГ, кротá. Назва тварини.

КРОВ, -і, *ор.* кров'ю, *місц.* (у) крові
КРОЇТИ крбю, крбїш, крбятъ; *нак.* крїй, крїймо, крїйте

КРОК, -у, *місц.* (на) крбці, *мн.* -в, -ів. Неправомірною є військова команда *кроком руш*. *Треба: хбдом руш!*

КРОКВА, -в, *мн.* крбкви, -ков і крбкві, -кбв, але дві крбкви, п'ять крбков
КРОПИВА, -ї, *ор.* -бю, *місц.* (у) -ві
КРОПИТИ, крбплб, крбпїш, крбплатъ

КРОПТКИЙ *див.* **КОПІТКИЙ**

КРОХМАЛЬ, -ю, *ор.* -ем [*не* крохмал, -у, *ор.* -ом]

КРУГ, -у, *місц.* (у) крўзі і (по) крўту, *мн.* крўтá, -ів, але два крўтá, сім крўтїв

КРУГЛОЛИЦИЙ *див.* ...**ЛИЦИЙ**

КРУК, -а, *дав.* -ові і -у, *мн.* -ї, -ів, але два крўкв, п'ять крўкїв

КРУПІЙ, крўпїв і крўп, *дав.* крўпáм, *мн.* і **КРУПÁ**, -ї, *мн.* крўп, *дав.* крўпáм

КРУПНИЙ. Який складається з однорідних часточок великого розміру. *Крупний пісок. Крупа сіль. Крупе зерно. Крупні плоди.* Неправильним є вживання слова *крупний* у таких словосполученнях: *крупна буржуазія, крупна промисловість, крупна рогата худоба, крупний спеціаліст, крупним планом*. Замість них залежно від тексту і змісту потрібно вживати слова *великий, видатний, визначний, широкій*: *велика буржуазія (промисловість, рогата худоба); великий (видатний, визначний) спеціаліст; широким планом*. Неправильним є вживання слова *крупний* як складової частини складних прикметників типу *крупнокаліберний, крупнопанельний, крупномасштабний*.

Треба: великокаліберний, великопанельний, великомасштабний.

КРУТИТИ, кручў, крутиш

КРЯКАТИ, крїкає і крїче, крїкають і крїчуть

КУБ, кўба, *мн.* кубá, -ів, але два кўбн, сім кўбїв

КУБЛО, -блá, *мн.* кўбла, кўбел, *дав.* кўблам, але два кублá, також двоє кўбел

КУБОК, -бкá, *мн.* -бкн, -ів

КУВАТИ, куб, куєш, кує, куємб, куєтє

КУДИ [*не* куда], *присл.*

КУДИ-БЇДЬ, *присл.*

КУДИ-НЕБУДЬ, *присл.* Синоніми: кудїсь, кудя-інде, будь-кудї.

КУДКУДАКАТИ, -áкає і -áче, -áкають і -áчуть

КУЖІЛЬ, -желя, *ор.* -желем, *мн.* кужел, -ів, ч. і **КУЖІЛЬ**, -желї, *ор.* -жілпо, *мн.* -желї, -желей, ж.

КУЗБАС, Кузбáсу

КУЗБАСІВСЬКИЙ. *Прикм.* до Кузбáс.

КУЗЕН, -а. Двоюрідний брат.

КУЗЬМА, -ї, *дав.* -ї, *ор.* -бю, *кл.* Кузьмб! *Зменш.-пестл.:* Кўжо! [*не* Кузя! *не* Кузька!]; Кузьмїч, -á, *дав.* -ў, *ор.* -эм і Кузьмбвич; Кузьмївна, -н [*не* Кузьмївної], *дав.* -ї [*не* Кузьмївнїї]. *Микбдо Кузьмїчў! Марїс Кузьмївно!*

КУКІЛЬ, -кблб
КУКУРУДЗА [*не* кукуруза], *дзн*
КУКУРУДЗЯНИЙ [*не* кукурузяний]

КУЛІНАР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -áре, *мн.* -в, -ів, *дав.* -ам

КУЛІНАРІЯ, -ї, *ор.* -єю

КУЛІНАРНИЙ — **КУЛІНАРСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Кулінарний. Який стосується кулінарії. *Кулінарні вироби. Кулінарні рецепти.*

Кулінарський. Який стосується кулінара, пов'язаний з ним. *Кулінарський талант. Кулінарська династія.*

КУЛІШ, -лешў, *ор.* -лешэм, *мн.* -лешї, -лешїв. Назва страви.

КУЛІШ, Куліша́, *ор.* Куліше́м. Призвище.

КУЛЬГАВИЙ. Синонім: кривобогий.

КУЛЬГАТИ, -аю, -а́сш. Синоніми: кривуля́ти, шкутильга́ти, припа́дати на но́гу.

КУЛЬКА, -я, *місц.* (у) -льці, *мн.* ку́льки, -льок, *дав.* -лька́м і ку́лькі, -льо́к, *дав.* -лька́м, але дві ку́льки, сім ку́лок

КУЛЬКОВИЙ, -а́, -е́. *Кулькова ручка* [не шарикова ручка].

КУЛЬТ, -у

КУЛЬТИВАЦІЯ — **КУЛЬТИВУВАННЯ**. Збігаються у знач. «обробіток зораного ґрунту культиватором без перевертання його». *Культивація (культивування) ґрунту.*

Тільки *культивування* жив. у значеннях: «розведення, вирощування рослин», «розвиток, удосконалення чогось спеціальними засобами; сприяння розвитку чогось».

Культивування рослин. Культивування народної пісні.

КУЛЬТОСВІТНИЙ, -я, -с

КУЛЬТУРНИЙ — **КУЛЬТУРНИЦЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Культурний. 1. Освічений, вихований.

Культурна людина. 2. Такий, що стосується сукупності досягнень людства у суспільному, виробничому і духовному житті. *Культурний працівник. Культурні зв'язки. Культурне будівництво*. 3. Пов'язаний з діяльністю в галузі літератури, науки, освіти, мистецтва. *Культурний діяч. Культурна спадщина*. 4. Який вирощується, розводяться. *Культурні рослини.*

Культурницький. Який стосується культурництва, просвітительський.

Культурницька діяльність. Культурницькі прагнення.

КУЛЬТУРНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «культурний». З наступною частиною пишеться через

дефіс: *культурно-виховний, культурно-історичний, культурно-місцевий, культурно-національний, культурно-освітній, культурно-політичний, культурно-технічний.*

КУМАЧ, -у́, *ор.* -е́м

КУМИР, -а. У знач. «ідол» відмінюється як іменники назви неістот (*знах. відм. кумир*). *Повергнути кумир*. У переносному значенні «той, хто служить предметом захоплення, поклоніння» відмінюється як іменники назви істот (форма *знах. відм. кумира*). *Знайти кумира. Любити свого кумира.*

КУНГУШ, -а́, *ор.* -е́м і **КУНГУШ**, -а, *ор.* -е́м

КУПАЙЛО, **КУПАЛО**, -а. Як назва міфологічного персонажа в слов'ян пишеться з великої літери.

КУПЕ, *невідм., с.* *Чисте купе.*

КУПЕЦЬ, -пці́, *дав.* -пці́ві, *ор.* -пці́ем, *кп.* кúпче, *мн.* купці́, -ів, *дав.* -пці́м

КУПИТИ, куплю́, купити́. Вживання з прийм. за і ша. Сполучення *купити за і купити на* розрізняються значенням.

Купити за вказує на визначену суму. *Купив черевики за сорок карбованців.*

Купити на вказує на кількість придбаних предметів (можливо, і без вказівки суми). *Купив зошитів на три карбованці. На ці гроші можна купити телевізор або холодильник.*

КУПІВЛЯ-ПРОДАЖ, купівлі-продажу. Граматичний рід визначається за першим словом. *На виставці організовано широку купівлю-продаж промислових товарів.*

КУПІЛЬ, -пелі́, *ор.* -пі́лло, *мн.* кúпелі́, -лей, *ж.* і -пелю́, *ор.* -пеле́м, *мн.* кúпелі́, -пелі́в, ч.

КУПКА, -пки́, *місц.* (у) -пці́, *мн.* кúпки́, -пок, *дав.* -пка́м і купкі́, -по́к, *дав.* -пка́м, але дві кúпки́, п'ять кúпок

КУПОРОС, -у

КУПОЧКА, -чки́, *місц.* (у) -чці́, *мн.* -чки́, -чок, *дав.* -чка́м і купочкі́, -чо́к,

дав. -чкám, але дві кúпочки, сiм кúпочок
КУПУВАТИ, -úю, -úеш, -úють; *нак.* купúй, купúймо, купúйте [*не купляти, купляю, купляеш, купляють; нак.* куплúй, куплúймо, куплúйте]
КУРГАН. 1. *род.* -у. Насип над стародавньою могилою. *Схил кургану*. 2. *род.* -а. Назва міста. *Мешканці Кургана*.
КÛРДИ, -iв, *мн.* (одн. курд, -а, ч.; кúрдка, -и, дав. -дцi, *род. мн.* -док, курдúнка, -и, дав. -нцi, *род. мн.* -нок, ж.)
КУРДУПЕЛЬ, -пеля i -пля, *ор.* -пелем i -плем
КУР'ЄР, -а
КÛРИ, -ей, дав. -ям, *ор.* -курмú, *мiсц.* (на) -ях
КУРÍЛЬСЬКÍ ОСТРОВÍ, Курíльських островiв. Перше слово пишеться з великої лiтери.
КУРÍТИ — **ПАЛÍТИ**. Збiгаються у знач. «вдихати i видихати дим якоi-небудь речовини, переважно тютюву», але розрiзняються вживанiстю: у народнорозмовному мовленнi поширенiшим є слово курiти. Оскільки слово палiти має ще iнше значення — «розводити вогонь (багаття, пожежу) i «знищувати вогнем», то для уникнення непотрiбного паралелiзму доцiльно при тютювових виробах уживати слово курити, вiд якого утворено цiлий ряд похiдних: курець, курильний, куриво, курильня.
КУРÍТИ², -рiть. Порошкити, пилити.
КУРÍНЬ, -ренú, *ор.* -ренем
КУРÍПКА, -пки, дав. -пцi, *мн.* курiпки, -пок, дав. -пкам i курiпкú, -пóк, дав. -пкám, але двi курiпки, сiм курiпок
КУРКА, -рки, дав. -рцi, *мн.* куркú, -рóк, дав. -ркám, але двi кúрки, сiм кúрок
КУРЛÍКАТИ, -йкак i -йче, -йкають i -йчуть; *нак.* -йкай i -йч

КУРÓРТНО-САНАТОРНИЙ
КÛРОЧКА, -чки, дав. -чцi, *мн.* -чкú, -чóк, дав. -чкám, але двi кúрочки, сiм кúрочок
КУРСÍВКА [*не курсовка*], -и, *мiсц.* (у) -iвцi, *мн.* -сiвки, -сiвок
КÛРТКА, -тки, *мiсц.* (у) -тцi, *мн.* -тки, -ток
КÛРЯТИНА, -и
КÛРЯЧИЙ [*не куряний*]
КУСАЧКИ, -чок, *мн.*
КУСТАР, -ú, дав. -евi, *ор.* -ем, *кл.* -áрю, *мн.* -i, -iв, дав. -йм
КУТАÍСI, *невiдм., с. Славне Кутаíсi. Промисловiсть Кутаíсi.*
КУТÛ, -i, *ор.* -ею. Обрядова пшенична каша з маком i солодкою пiдливою, уживана напередоднi Рiздва i Водохреща.
КÛХАР, -я, дав. -евi, *ор.* -ем, *кл.* -áрю, *мн.* -i, -iв, дав. -йм, але два кúхари, п'ять кúхарiв
КУХАРКА, -и, дав. -рцi, *мн.* -рки, -рок
КÛХАРСТВО, -а
КÛХАРСЬКИЙ
КÛХЛИК, -а, *мiсц.* (у) -ку, *мн.* -и, -iв. *Кухлик молока* [*не кружка молока*].
КÛХНÛ, -i, *ор.* -ею, *мн.* кúхнi, -хонь
КУЧЕР¹, -а, *ор.* -ом, *кл.* -ере, *мн.* -ú, -iв, дав. -ám. Вiзник.
КУЧЕР², -я, *ор.* -ем, *мн.* -i, -iв, дав. -ям. Кучеряве завите волосся.
КУШНÍР, -ú, дав. -бвi, *ор.* -бм, *кл.* кушнiре, *мн.* -ú, -iв, дав. -ám
КУЩ, -ú, *ор.* -ем
КУЩАСТИЙ — **КУЩÍСТИЙ**. Збiгаються у знач. «який росте кущем, кушами». *Куцастi (куцистi) кiвти. Куцастi (куцистi) сходи озимани.* Тiльки кущастий ужив. у перен. знач. «який росте пучками». *Куцаста борода. Куцастi брови.*
КУЩЕННÛ, -я, *ор.* -ням i КУЩÍННÛ
КУЩÍТИСÛ, -йтьсÛ, -áтьсÛ. *Бузина куцитьсÛ. Озимi рослини куцатьсÛ.*
КЮВЕТ *днв.* БЮВЕТ

КЮРЕ, *невідм.*, ч. Католицький парафіяльний священик у Бельгії, Франції та деяких інших країнах. *Молодий кюре.*

КЮРІ, *невідм.*, с., *фіз.* Одиниця виміру радіоактивності.

Л

Л [ел], *невідм.* Як назва літери вжив. у с.р. *Велике л.* Як назва звука вжив. у ч.р. *Приголосний л.* Перед е приголосний л ніколи не пом'якшується: *лекція [не лекція], колега [не колега].*

ЛАБЕТИ, -ів, *мн.* *Вирватися з лабетів смерті [не лабет].*

ЛАБІАЛЬНИЙ — ЛАБІЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Лабіальний, *лінгв.* Губний. *Лабіальні звуки.*

Лабільний, *книжн.* Який легко змінюється, нестійкий. *Лабільна тактика.*

ЛАБРИНТ, -у, *мн.* -и, -ів. *Вибратися з лабіринту.*

ЛАБОРАНТСЬКИЙ

ЛАБОРАТОРІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род.* *мн.* -ій

ЛАБОРАТОРНИЙ [не лаболаторний]. *Лабораторна робота.*

ЛАВКА, -и, *місц.* (ва) -вці, *мн.* -вці, -вók, *місц.* (ва) -вкák, але дві лавки, п'ять лавок

ЛАВРЕНТІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Лаврентію! *Змени.-пестл.:* Лаврику! Лавріючку! Лавруно! Лаврентіювач [не Лаврентієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; Лаврентіювна, -и [не Лаврентіювної], *дав.* -і [не Лаврентіювній]. *Іване Лаврентіювичу! Надіє Лаврентієно!*

ЛАВРОВИЙ. Лавровий в'юк. Лавровий лист. У знач. «родина південних вічнозелених рослин» ужив. множина форма лаврові і лаврові.

ЛАВСАН, -у. *Вироби з лавсану.*

ЛАГДНІТИ, -лю, -іеш

ЛАГДНІШИЙ

ЛАД. Наголошування при відмінюванні: 1. *род.* лáду, *дав.* лáдові, *ор.* лáдом — у знач. «система суспільного устрою; будова, структура». *Основи державного ладу. Специфіка граматичного ладу мови.* 2. *род.* лáду і ладú, *ор.* лáдом і ладóm, *мн.* -й, -ів, *місц.* (в) -йх — в усіх інших значеннях. *До лáду і до ладú; без лáду і без ладú; нема лáду і нема ладú; йти своїм лáдом і йти своїм ладóm; на всі ладí; бути не в ладáх.*

ЛАДЕН, -дна, -дне, *мн.* -дні

ЛАДОЗЬКЕ ОЗЕРО. Перше слово пишеться з великої літери.

ЛАЗАР — ЛАЗЕР. Розрізняються значенням.

Лазар¹, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Лазаре! Лазарюч, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; Лазарівна, -и [не Лазарівної], *дав.* -і [не Лазарівній]. *Два Лазарі [не два Лазаря]. Мижіто Лазарювичу! Маріє Лазаріно!*

Лазар², -я, *ор.* -єм, *заст.* Жебрак. Ужив. у сполуч. *співати лазаря* у знач. «скаржитися, прикидатися нещасним, обідденим долею».

Лазер, лáзера, *ор.* лáзером, *мн.* лáзери, лáзерів [не лазар, лазарем, лазарі]. Прилад для генерування або підсилення монохроматичного світла.

ЛАЗЕРНИЙ. Лазерний промінь.

ЛАЗИТИ, лáжу, лáзюш, лáзять, лáзьмо, лáзьте, лáзять; *нак.* лазь, лáзьмо, лáзьте. *Лазити на колінах [не лазати на колінах].*

ЛАЗНЯ, -ї, *род.* *мн.* лáзень. *Митися в лазні [не в бані].*

ЛАКМУС, -у. *Застосування лакмусу.*

ЛАКОВАНИЙ. Лаковані меблі.

ЛАКОФАРБА, -и. Скорочення: лакова фарба.

ЛАКОФАРБОВИЙ

ЛАМАНІЙ. Ламана лінія [не лома на лінія].

ЛА-МАНШ, -у, *ор.* -єм, *місц.* (ва) -ї. Назва протоки.

ЛА-МАНШСЬКИЙ

ЛАМАТИ — **ЛОМІТИ**. Розрізняються значенням.

Ламати, -ію, -ієш, -іє. Ужив. у значеннях «відділяти частини чого-небудь або розділяти щось на частини; руйнувати ударами; рішуче відкидати що-небудь традиційне». *Ламати калю. Ламати двері. Ламати звичку.*

Входить до складу стійких сполучень: *ламати руки* (переживати), *ламати голову* (думати), *ламати ціну* (оцінювати щось занадто дорого), *ламати язик* (вимовляти важкі, незрозумілі слова). Ненормативним є уживання в цих значеннях слова *ломити*.

Ломити, -ить, *безос.* Ужив. у знач. «викликати хворобливе відчуття ломути». *Ломить у суглобах. Ломить кості.*

ЛАМПА-СПАЛАХ, *лампн-спіпалаху.* Користуватися лампою-спалахом [не користуватися вогнищем].

ЛАНДШАФТ, -у. Загальний вигляд місцевості; пейзаж. *Фотографування ландшафту.*

ЛАНТУХ, -а, *мн. -і, -ів*, але два *лантухи*, сім *лантухів*

ЛАНЦЮЖОК, -жкв, *мн. -жкві, -жків.* Носити ланцюжок [не носити цепочку].

ЛАНЬ, -і, *ор. -вню, род. мн. -ней.* Тварина родини оленів, струнка і дуже прудка.

ЛАОКООН, -а. Міфічний герой, що загинув із синами від васляних вах змій.

ЛАОС, -у. *Населення Лаосу.*

ЛАПКА, -и, *місц. (на) -пці, мн. -пки, -пок.* Кінцівка.

ЛАПКИ, -пкв. Розділовий знак. *Взяти в лапки.*

ЛАРИНГОСКОПІЯ, -і, *ор. -єю.* Медичне обстеження гортані за допомогою спеціального приладу.

ЛАСИЙ. Керувати як до кого-чого, на кого-що. *Ласий до грошей. Ласий на чуже добро.*

ЛАСОЩІ, -ів, *мн. Любити ласощі* [не лакомства].

ЛАСКА, -и, *місц. (у) -сці, мн. ласки, ласк.* Входить до складу стійких сполучень *будь ласка* (синовім — *прішу*), *коли ваша ласка, з ласки вашої, зробіть ласку.* Не рекомендується вживати в цих значеннях вислів *будьте добрі*.

ЛАСО, *невідм., с.* Аркан.

ЛАСУН, -а, *мн. -ні, -ів.* Він ласун [не він лакомка].

ЛАТВІЙСЬКИЙ — **ЛАТІСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Латвійський. Який стосується Латвії. *Латвійське узбережжя. Латвійське мистецтво. Латвійський сир.*

Латиський [не латишський]. Який стосується латишів — народу, що становить корінне населення Латвії. *Латиська мова. Латиські казки. Латиський орнамент* [не латишський].

ЛАТВІЙЦІ — **ЛАТИШІ**. Розрізняються значенням.

Латвійці, -ів, *мн. (одн. латвієць, -йця, ор. -йцем, ч.; латвійка, -я, дав. -йці, род. мн. -йок, ж.).* Населення Латвії.

Латиші, -ів, *мн. (одн. латиш, -а, ор. -єм, ч.; латишка, -я, дав. -ші, род. мн. -шок, ж.).* Нація, що становить корінне населення Латвії.

ЛАТИНА, -и, *розм.* Латинська мова. *Знати латину.*

ЛАТИНОАМЕРИКАНЕЦЬ, -ця, *ор. -нцем, мн. -нці, -нців*

ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИЙ

ЛАТИНЯНИН, -а, *мн. -яни, -ян*

ЛАТИНЯНКА, -и, *дав. -нці, род. мн. -нок*

ЛАТИШІ *див.* **ЛАТВІЙЦІ**

ЛАТУНЬ, -і, *ор. -нєю*

ЛЕБЕДИНИЙ — **ЛЕБЕДЯЧИЙ**. Збігаються у знач. «який стосується лебедя, належить йому». *Лебединий (лебедячий) пух* [не леб'язий пух].

Тільки **лебединий** ужив. у знач. «який чим-небудь нагадує лебедя; останній вияв таланту, діяльності». *Лебедина вірність. Лебедина пісня.*

ЛЕВІЙНИЙ і **ЛÉВ'ЯЧИЙ**. *Левина* (лев'яча) *грива*. *Левина* (лев'яча) *частка*.

ЛЕВ¹, лéва, *мн.* лéв'я і леві́, лéв'ів і леві́в, але два лéви, сім лéвів.

ЛЕВ², Лéва, *дав.* Лéвові, *ор.* Лéвом, *кл.* Лéве! *Зменш.-пестл.* Лéвку, Лéвцю; Лéвовач, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; Лéвішна, -в [не Левівної], *дав.* -і [не Левівній] і ЛЕВКО́, -á, *дав.* -бві, *кл.* Лéвку! *Зменш.-пестл.:* Лéвцю; Лéвковач, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; Лéвкішна, -в [не Левківної], *дав.* -і [не Левківній]. *Два Лéви*. *Два Левка*. *Іване Лéвовичу* (Лéвковичу)! *Марк Лéвіно* (Лéвкіно!).

ЛÉВ'ЯЧИЙ *див.* **ЛЕВІЙНИЙ**

ЛЕГАТО, *невідм., с., муз.* Плавний перехід одного звука в другий.

ЛЕГЕНЕВІЙ. *Легеневі захворювання*.

ЛЕГЕНІ, -гéнь і -гéнів, *мн.* (одн. легéня, -і, *ор.* -єю.). *Запалення легень* (легéнів).

ЛЕГНЬ, -гeня, *ор.* -гeнем, *мн.* лéгeні, -ів, *діал.* Синоніми: юна́к, па́рубok.

ЛЕГКІЙ, -á, -é. *Легкі атлетика*. *З легкім серцем*. *З легкію душею*. *Легкі рука*. *Легкі хліб*.

ЛЕГКО... 1. Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «легкий». З наступною частиною пишеться разом: *легкоатлét, легкоатлетічний, легковимóвний, легкозаймістий, легкозасвётований, легкоздійснёваний, легкоозбрóєний, легкоплáвний, легкопроникній і легкопронікний, легкопорáнений, легкорозчáпний*. 2. *Присл. до легкій*. *Легко поранений кулею*.

ЛÉГШЕ. 1. *присл.* Вищ. ступінь до *легко*. *Тепер стало жити легше*. 2. *прикм.* Вищ. ступінь до *легкій*. *Кeрування: від чого*. *Це завдання легше від попереднього*.

Ненормативною є конструкція *легше всього*. Треба: *найлéгше*.

ЛÉДАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -ю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям, *ор.* -ям'я, *місц.*

(на) -ях, ч. і ж. *Він* (вона) *ледар* [не лентяй].

ЛЕДАЩИЦЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -яць

ЛЕДАЩО, -а, *ор.* -ом, ч. і с. *Великий* (велике) *ледащо*.

ЛÉДВЕ-ЛÉДВЕ, *присл.*

ЛЕЖАНКА, -и, *місц.* (на) -нці, *род. мн.* -нок

ЛÉЖАЧИ — **ЛЕЖАЧИ**

Лéжачи, присл. *Читати лежачи*.

Лéжачі, дисприсл. *Не читай, лежачи на канаті*.

ЛÉЗО, -а, *мн.* -а, *лез.* *Лезо ножа*. *Леза для голівця* [не лезвія].

ЛÉЙБ-ГВАРДІЯ, -ї, *ор.* -єю

ЛÉЙПЦИГ і **ЛÉЙПЦИГ***. 1. *род.* -а, *місц.* (у) -у і -зі. Назва міста. *Заводи Лейцига(-та)*. 2. *род.* -у.

Округ. *Територія Лейцигу(-гу)*.

ЛÉЙПЦИЗЬКИЙ

ЛЕЙТМОТИВ, -у. Основна думка (тема) твору.

ЛЕКСИКОГРАМАТИЧНИЙ

ЛЕКСИКОГРАФІЯ, -ї, *ор.* -єю. Теорія і практика укладання словників.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ, -ї, *ор.* -єю. Розділ мовознавства, що вивчає словниковий склад певної мови.

ЛÉКТОР, -а, *дав.* -ові, *кл.* -оре, *мн.* -ій, -ів, але два лéктори [не два лектора], п'ять лéкторів.

ЛЕМІШ, -мешá, *ор.* -мешém, *мн.* -меші, -мешів, *ор.* -мешáми. Частина плуга, що підрізує шар землі знизу.

ЛÉМКИ, -ів, *мн.* (одн. лéмко, -а, *дав.* -ові, ч.; лемкі́ня, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -ійнь, ж.)

ЛЕПЕТАТИ, -печú, -пéчеш, -пéче, -пéчемо, -пéчете, -пéчуть

ЛЕСТІТИСЯ, -ешúся, -есті́шся, -есті́ться, -естимóся, -еститéся, -есті́ться

ЛЕТ *див.* **ЛПТ**

ЛЕТАРГІЙНИЙ і **ЛЕТАРГІЧНИЙ**

ЛЕТОВИЩЕ, -а, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і. Синонім: аеропóрт.

ЛЕЩАТА, лещáт і ЛÉЩАТА, лéщат, *мн.* *Попасти в лещата*.

ЛИВАРНО-МЕХАНІЧНИЙ

ЛІЖКІ, *лжж*, *мн.* (*одн.* *ліжка*, -і, *ор.* -єю) і **ЛІЖВИ**, *лжжв*, *мн.* (*одн.* *ліжва*, -я). Ненормативним є вислів *нагострити лжі*. Треба: *дати драла*, *п'ятами накласти*.

ЛІЖВЯР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ЛІЗАТИ, *лжж*, *ліжжш*, *ліжж*, *ліжжмо*, *ліжжете*, *ліжжуть*; *нак.* *лжжі*, *лжжіть*

ЛИМАН, -у, *мн.* -в, -ів. Затока з морською водою в гарлі річки або озера поблизу моря.

ЛИМОН, -а. Синонім: *цитріна*.

ЛИМОННО-ЖОВТИЙ**ЛИМОННОКІСЛИЙ**

ЛІМАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям, але два *лімарі*, сім *лімарів*. Майстер, що виготовляє ремінну зброю.

ЛІНУТИ — **ЛИНУТИ**. Розрізняються значенням.

Лінути, -ну, -неш, -не, *недок.* *Летіти. А я дивлюся ... і серцем лину в темний садочок на Україну* (Шевченко).

Лінути, -ну, -неш, -не, *немо*, -нетє, -нуть, *док.* *Полигтися*, *полити. Загуркотів грім, і на запилену землю линув дощ — буйний та теплий* (Довженко).

ЛІПНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нетє, -нуть; *мш.* *лип* і *ліпнув*, *ліпла* і *ліпнула*, *ліпли* і *ліпнули*

ЛІСГИ, -ію, -іеш, -іє

ЛИСТ, -я, *ор.* -ом, *місц.* (в) -і. Писав повідомлення. *Одержав листа* [не письмо].

ЛИСТІВКА, -в, *місц.* (у) -ві, *мн.* -в, -вок. Поштова картка. *Святкова листівка* [не відкритка].

ЛИСТКОВИЙ — **ЛИСЛОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Листковий. 1. Який стосується листка. *Листкова пластинка рослини*. 2. *кул.* Який ділиться на окремі тонкі шари (про тісто). *Листковий торт* [не сльойний торт].

Листовий. Який має форму тонкого листа. *Листове залізо*.

ЛИСЛОНОША, -і, *ор.* -єю, ч. і ж.

ЛИСЛОПАД. 1. *род.* -у. Опадання листя. *Пора листопаду*. 2. *род.* -я. Назва місяця. *Кінець листопада* [не листопада].

ЛИСЛОПАДНИЙ — **ЛИСЛОПАДОВИЙ**. Розрізняються значенням. **Листопадний**. Який стосується процесу опадання листя. *Листопадна пора*.

Листопадний. Який стосується назви місяця. *Листопадні дні*.

ЛИСТУВАННЯ, -я, *ор.* -нням. *Службове листування* [не службова переписка].

ЛИСТУВАТИСЯ, -уюся, -уєшся, -ується, -уємося, -уєтесь, -уються. *Листуватися з друзями* [не переписуватися з друзями].

ЛИТАВРИ, -тавр, *мн.* (*одн.* *літавра*, -в). Різновид барабана, що має форму півкулі, отвір якої затягнений шкірою.

ЛИТВА, -я. Назва держави.

ЛИТВІН — **ЛИТОВЕЦЬ**. Збігаються у знач. «варод, що становить основне населення Литви», але розрізняються вживанням: *литвини* - застаріла назва.

ЛІТИ, *лво*, *ллеш*, *лж*, *ллемо*, *ллетє*, *ллоть*; *мш.* *лив*, *ліла*, *ліло*, *ліля*; *нак.* *лив*, *ліймо*, *лійте*

ЛИЦАР і **РИЦАР**. Останнім часом починають розмежовувати вживання цих слів.

Ліцар, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -ю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям. Ужив. у знач. «благородний захисник кого-, чого-небудь; людина високих моральних якостей». *Поводиться як справжній лицар*.

Рицар, -я. Ужив. здебільшого у знач. «представник військово-дворянського стану в Західній Європі часів феодалізму». *Турнір рицарів*.

ЛИЦАРСЬКИЙ і **РИЦАРСЬКИЙ**
ЛИЦЕ — **ОБЛИЧЧЯ**. Збігаються у знач. «передня частина голови

людини». *Витирати лице (обличчя). Миватися на лиці (обличчі).* Входить до складу стійких сполучень: *не до лица, з лица хоч воду пий, стирати з лица землі, лица нема, показувати справжнє обличчя.*

Тільки **лице** вжив. у значеннях: 1. Верхня, зовнішня сторона предмета; протилежне — **свід**. *Розглядати ткачану на лице.* 2. мн. Щоки. *Лиця почервоніли.*

Тільки **обличчя** вжив. у знач. «загальний вигляд чогось; найсуттєвіша сторона явища чи предмета, його зміст». *Обличчя міста. Творче обличчя митця.*

ЛИЦЕВИЙ і **ЛИЦОВИЙ**. *Лицеві (лицьові) м'язи.*

...**ЛИЦІЙ**. Друга частина складних прикметників, які пишуться разом: *білолиций, вузьколиций, довголиций, жовтолиций, круглолиций, повнолиций, рум'янолиций, смагляволиций, смаглолиций, смуглолиций, темнолиций, тонколиций, червонолиций, чорнолиций, широколиций, яснолиций.* Прикметники на -лиций мають мішану систему відмінювання: *білолиций, -цього, дав. -цьому, знах. -цього, ор. -цим, місц. (на) -цьому і -цим; білолиця, -цьої, дав. -цій, знах. -цю, ор. -цьою, місц. (на) -цій; білолице, -цього, дав. -цьому, знах. -це, ор. -цим, місц. (на) -цьому і -цим; білолиці, -цих, дав. -цим, знах. -цих, ор. -цими, місц. (на) -цих.*

ЛИЧИТИ, -ять. 1. Гармонувати з зовнішністю. *Тобі личить оця сукня.* Не рекомендується вживати в цьому значенні дієслово *іде*. Неправильно: *їй іде капелюшок*. Треба: *їй личить (пасус, до лица) капелюшок*. 2. Годитися. *Мені не личить робити вам зауваження.* Не можна вживати в цьому значенні дієслово *пасус*.

ЛИШАЙ, -ю, ор. -єм

ЛИШЕ (ЛИШ) — **ТІЛЬКИ**. Виступають синонімами в ролі підсилювально-видільної або обмежувальної

частки. *Лише (тільки) ти можеш мене зрозуміти. Купив лише (тільки) яблук.* У ролі сполучника вживається, як правило, слово **тільки**. *Тільки мати почала розповідати, як у двері хтось постукав. Не тільки село, але й місто.* Ненормативним є сполучення *лиш тільки*. Треба: *як тільки, тільки-но*. **ЛИШИТИ**, -шуть, -шіш, -шіть, -шимб, -шитє, -шіть

ЛИШТВА, -я, мн. *ліштван, ліштв і ліштгов*. Кольорова вишита нашивка на нижній частині одягу.

ЛІАНА, -я, мн. -я, *ліан*

ЛІБЕРАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНИЙ **ЛІБРЕТО**, *невідм., с*. Текст опери. **ЛІВИЙ** {не лівий}. *Встати з лівої ноги. У ліву руку.*

ЛІВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «лівий». З наступною частиною пишеться разом: *лівоекстремістський, лівоопортуністський, лівофлагебвий, лівоцентристський.*

ЛІВША, -ї, ор. -єю, мн. -ї, -їв, ч. і ж. Синонім: *шульга*.

ЛІГА, -я. В офіційних назвах міжнародних об'єднань держав, організацій пишеться з великої літери. *Ліга арабських держав. Ліга націй. Ліга товариств Червоного Хреста.*

ЛІГВО, -а, ор. -ом, місц. (у) -ї, мн. *лігва, лігв*

ЛІД, льоду, місц. (на) *льоду, мн. льодя, -їв*

ЛІЖНИК, -а. Домоткана ковдра. **ЛІЙ**, люю, ор. *люєм, місц. (на) люю*. Жир рогатої худоби.

ЛІЙКА, -я, місц. (у) -ці, мн. *лійкі і лійки, лійок і лійок*, але дві *лійки*, п'ять *лійок*

ЛІКАР, -я, дав. -еві, ор. -ем, кл. -арю, мн. -ї, -їв, дав. -ям. Два *лікарі* [не два лікаря].

ЛІКАРНЯНИЙ. Який стосується лікарні. *Лікарняне ліжко. Лікарняний режим. Лікарняний листок* [не больничне].

ЛІКАРСЬКИЙ — ЛІКАРСЬКИЙ.

Розрізняються значенням.

Лікарський. Який стосується лікаря, належний лікареві; пов'язаний з лікуванням. *Лікарська порада. Лікарський халат. Лікарська дільниця.*

Лікарський. Який стосується ліків, має лікувальні властивості. *Лікарські рослини.*

Ліки, -ів, *мн.* *Витисувати ліки* [не лікарство]. *Керувати ліками* [проти чого]. *Ліки проти грипу* [не від грипу].

Лікоть, -ктя, *ор.* -хтем, *мн.* -хті, -хтів. *Кусати собі лікті* [не локті].

Ліктьовий, -а, -б. *Ліктьовий суглоб.*

Лікувально... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «лікувальний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *лікувально-діагностичний, лікувально-консультаційний, лікувально-оздоровчий, лікувально-профілактичний, лікувально-трудоий, лікувально-фізкультурний, лікувально-хірургічний.*

Лікувати — Лічити. Розрізняються значенням.

Лікувати. Застосовувати ліки для припинення болю, захворювання. *Лікувати хворого* [не лічити хворого].

Лічити. Вести підрахунки, називати числа в послідовному порядку. *Лічити гроші.*

Лілія, -ї, *ор.* -сю і *поет.* **Лілія**, -бі, *ор.* -бією. Назва рослини.

Лінгафон, -а. Приміщення з технічними засобами, пристосоване для вивчення іноземних мов.

Лінгвіст, -а. Синонім: мовознавець.

Лінгвістика — мовознавство. Збігаються у знач. «наука про мову», але розрізняються сполучуваністю. *Українське мовознавство. Загальне мовознавство. Порівняльне мовознавство. Прикладна лінгвістика. Структурна лінгвістика.*

Математична лінгвістика. Лінгвістика тексту.

Лінгво... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «лінгвістичний». З наступною частиною пишеться разом: *лінгвогеографія, лінгвопсихологія, лінгвосоціологія, лінгвостилістика, лінгвостилістичний.*

Лнійка, -я, *місц.* (на) -йці, *мн.* -я, -йок

Лнійно-функціональний лнійований. *Лнійований папір* [не лінований папір].

Лнія, -ї, *ор.* -сю. Не рекомендується вживати канцелярські звороти *по адміністративній лінії, по лінії профспілки*, які дуже загально, неконкретно окреслюють галузь чи діяльність якої-небудь діяльності.

Лногравюра, -я. Гравюра на лінолеумі.

Лпйти, -пльб, -пвиш, -пльть

Лпико... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «лпичний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *лпико-драматичний, лпико-публіцистичний, лпико-епічний і лпро-епічний.*

Ліс, -у, *місц.* у лісі, *мн.* -й, -ів. *Йти лісом* [не по лісу].

Лісабон, -а. *Мешканці Лісабона.*

Лісо... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словом «ліс», «лісовий». З наступною частиною пишеться разом: *лісовидволення, лісовпорядкування, лісогосподарський, лісозаготівельний, лісозахисний, ліскокомбінат, лісонасадження, лісопарк, лісопарковий, лісопромисловість, лісоствдв, лісостпн, лісотехнічний.*

Лісовий. *Лісове господарство* [не лісне господарство].

Лісопільно-деревообробний

Лпт, лпту і льбту, *місц.* (на) лпту і (на) льбту і *поет.* **Лпт**, -у

Лптера. Синонім: буква. *Писати з великої лптери* (букви).

ЛІТЕРАТУРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «літературний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *літературно-громадський, літературно-критичний, літературно-науковий, літературно-художній*.

ЛІТНИЙ — ЛІТНИЙ — ЛЬОТНИЙ

Літний¹, -я, -є. Який стосується літа; який буває влітку; який використовується влітку. *Літний ранок. Літня практика. Літис обмундирування.*

Літний², -я. Який (яка) починає старіти, немолодий (немолода). *Літний чоловік. Літня жінка.*

Літний³, -а, -є і льотний збігаються у знач. «який стосується польоту, літання». *Літна (льотна) майстерність. Літне (льотне) поле.*

ЛІТОПИС, -у, місц. (в) -і. В Галицько-Волинському літописі.

ЛІТОПИСНИЙ. *Літописні дані.*

ЛІТР, -а, мн. -я, -ів. Два літри, півтора літра, п'ять літрів [не дві літри, півтора літри, п'ять літер]

ЛІТУРГІЯ, -ї, ор. -єю. Церковна відправа, під час якої виконують обряди, пов'язані з таїнством причащення.

ЛІФТ, -а, мн. -я, -ів

ЛІХТАР, -а, ор. -єм, мн. -ї, -ів, дав. -ям

ЛІХТАРИК, -а. *Світити ліхтариком [не світити фонариком].*

ЛІЧИЛЬНИК, -а. Прилад для підрахування чого-небудь (електроенергії, води, газу тощо). *Записати покази лічильника.*

ЛІЧИТИ дав. **ЛІКУВАТИ**

ЛЛЯНИЙ, -а, -є і **ЛНЯНИЙ**

ЛОБУР, -я, ор. -єм, мн. -ї, -ів, дав. -ям, але два лобурі. Синоніми: нероба, ледар [не лоботряс].

ЛОВИТИ, -влю, -виш, -влять

ЛОГАРИФМ, -а, мат.

ЛОГІКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «логічний». З наступ-

ною частиною пишеться через дефіс: *логіко-граматичний, логіко-інформаційний, логіко-комунікативний, логіко-математичний.*

ЛОГО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «слово», «мова», «мовлення». З наступною частиною пишеться разом: *логограма, логометрчний, логопатичний, логопатія, логопатологія, логопедичний, логопедія, логопія.*

ЛОДЗИНСЬКИЙ

ЛОДЬ, -і, ор. -дзю, місц. (в) -дзі. Назва міста.

ЛОЖЕЧКА, -я, місц. (у) -ечці, мн. -ечки і -ечкі, -ечок і -ечок. Ненормативним є вислів *смокче під ложечкою*. Треба: *смокче під грудьми.*

ЛОЖКА, -я, місц. (у) лбжці, мн. лбжки і ложкі, лбжок, лбжок, але дві лбжки і п'ять лбжок.

ЛОЖКАР, -я, дав. -єві, ор. -єм, мн. -ї, -ів, дав. -ям

ЛОЗА, -я, знах. лбзу і лозу, мн. лбзи, ліз

ЛОЗАННА, -я. Назва міста.

ЛОЗАННСЬКИЙ

ЛОКШИНА, -я. Виріб із прісного пшеничного тіста у вигляді тонких висушених смужок. *Істи локшину [не лапшу].*

ЛОНДОН, -а

ЛОПАТКА, -я, місц. (на) -тці, мн. -тки і -ткі, -ток і -тбк, але дві лопатки

ЛОПАТЬ, -ї, ор. -ттю, мн. -ї, -тей. *Лопать пароплава [не лопасть пароплава].*

ЛОПАТЕПОДІБНИЙ і **ЛОПАТОПОДІБНИЙ**. Розрізняються значенням.

Лопатеподібний. Який формою схожий на лопать.

Лопатоподібний. Який формою схожий на лопату.

ЛОПОТАТИ, -очу, -бчеш, -бче, -бчемо, -бчете. -бчуть; *нак. -очі*

і **ЛОПОТІТИ**, -очу, -отіш, -отіть, -отімб, -отитіє, -отіять; *нак. -оті*

ЛОПУХ, -а, місц. (на) -усі і -уху

ЛОРД-КАНЦЛЕР, -а, *ор.* -ом. Найвища службова особа в Англії.

ЛОРД-МЕР, -а, *ор.* -ом. Особа, що очолює муніципалітет в Англії.

ЛОРНЕТ, -а

ЛОС-АНДЖЕЛЕС, Лос-Анджелеса, *місц.* (у) Лос-Анджелесі

ЛОСАНДЖЕЛЕСЕЦЬ, -ця, *дав.* -сцеві, *ор.* -сцем

ЛОС-АНДЖЕЛЕСЬКИЙ

ЛОСЕВИЙ, **ЛОСИНИЙ** і **ЛОСЯЧИЙ**. *Лосева (лосина, лосляч) шкура.*

ЛОСКОТЛИВИЙ і **ЛОСКІТЛИВИЙ**

ЛОСКОТНИЙ і **ЛОСКІТНИЙ**

ЛОСОСЕВИЙ і **ЛОСОСЯЧИЙ**. *Лососева (лососляч) ікра.*

ЛОСОСИНА, -я. М'ясо лосося.

ЛОСОСЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

ЛОСЯЧИЙ *див.* **ЛОСЕВИЙ**

ЛОТАРИНГІЯ, -ї, *ор.* -єю і **ЛОТАРИНІЯ**

ЛОТАРИНЗЬКИЙ

ЛОТІ, *невідм.*, *с.* Гра.

ЛОША, -ята, *дав.* -яті, *ор.* -ям, *мн.* -ята, *дав.* -ятам, *місц.* (ва) -ятах. *Двоє лошап.*

ЛУБЕНСЬКИЙ. *Прикм. до Лубна.*

ЛУБНИЙ, -бін, *місц.* (у) -бнах

ЛУБ'ЯНИЙ — **ЛУБОЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Луб'яний, -я, -є. Який стосується внутрішнього волокна рослини лубу; який містить у собі луб; виготовлений із лубу; схожий на луб. *Луб'яні волокна. Луб'яні рослини. Луб'яна дошка.*

Лубочний. 1. Надрукований із лубка — липової дошки для малювання або гравіювання. *Лубочні картини.* 2. Невисокої якості, примітивний виконанням, розрахований на невиблагливі смаки (про малюнки, масові дешеві видання). *Лубочна література. Лубочні малюнки.*

ЛУДИТИ, -джу [не лужу], -диш. Наносити олів'яне покриття на поверхню металевих виробів.

ЛУЖНО-КИСЛИЙ

ЛУЖНО-КИСЛОТНИЙ

ЛУЗАННЯ, -я, *ор.* -нням

ЛУЗАТИ, -яю, -яш, -яють. *Лузати насіння (не лузгати насіння).*

ЛУКА, -я, *дав.* -ці, *кл.* Лукі! *Змениш.-пестл.: Луцо! Лукіце, -я, дав.* -у, *ор.* -єм; *Луківна, -н [не Луківної], дав.* -і [не Луківній]. *Михайле Лукичу! Віро Лукіано!*

ЛУК'ЯН, -а, *дав.* -ові, *кл.* Лук'яне! *Змениш.-пестл.: Лукашу! Лук'янович, -а, дав.* -у, *ор.* -ем; *Лук'янівна, -н [не Лук'янівної], дав.* -і [не Лук'янівній]. *Іване Лук'яновичу! Оксівно Лук'яніно!*

ЛУНА, -я. *Луна пішла гасм [не ехо].*

ЛУНА-ПАРК, -у. Парк з різними розвагами та видовищами.

ЛУПА — **ЛУПА**. Розрізняються значенням.

Лува, -я. Збільшувальне скло. *Читати з луною.*

Луш, -я. Маленькі часточки рогових клітин і шкірного жиру, що утворюються біля коренів волосся на голові.

ЛУЧАНИ, -яв, *мн.* (одн. лучанин, -а, ч.; лучанка, -я, дав. -ниці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Меншкяці Луцька.

ЛУШПАЙКА, -я, *місц.* (у) -яйці, *мн.* -яйки і -айкі, -айок і -айок, але дві лушпайки, сім лушпайок

ЛВІВ'ЯНИ, -ян, *мн.* (одн. лвів'янин, -а, ч.; лвів'янка, -я, дав. -ниці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ЛВЄ, *невідм.*, *с.* Міра довжиня.

ЛВЄЖ, -а, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і. Назва міста.

ЛВЄЖСЬКИЙ

ЛВНЯНИЙ *див.* **ЛЛЯНИЙ**

ЛВОН, -у, *місц.* (ва) -у, *лвоня, -ів*

ЛВОН-ДОВГУНЕЦЬ, *лвону-довгунця, ор. лвоню-довгунцем*

ЛВОНИЩЕ, -а, *ор.* -ем і **ЛВОНІЩЕ**

ЛВОНООЧИСНИЙ, -я, -є

ЛВОНОТПАЛЬНИЙ

ЛВОН-РОШЕНЕЦЬ, *лвону-рбшенця, ор. лвоню-рбшенцем*

ЛВОН-СИРЕЦЬ, *лвону-сирця, ор. лвоню-сирцем*

ЛВІТНИЙ *див.* **ЛІТНИЙ**

ЛЬОТЧИК, -а, *мн.* -и, -ів. Синонім: лєтун.

ЛЬОТЧИК-ВИНИЩУВАЧ, льотчика-винищувача, *ор.* льотчиком-винищувачем

ЛЬОТЧИК-КОСМОНАВТ, льотчика-космонавта, *ор.* льотчиком-космонавтом

ЛЬОХ, -у, *місц.* (у) льохсі і льоху, *мн.* -ї, -ів, але два льохи

ЛЮБИЙ. Ужив. у знач. «який викликає любов до себе; дорогий, коханий, прємний». *Люба донечка. Любі гості. Люба дружина. Люба розмова.* Порущенням ворни є вживання слова **любий** у знач. «будь-який». Неправильно: *Уміє підтримувати розмову на лобу тему.* Треба: *Уміє підтримувати розмову на будь-яку тему.* Див. ще **улюблений**.

ЛЮБИСТОК, -стку. Багаторічна ароматична трав'яниста рослина.

ЛЮБИТИ — **КОХАТИ**. Збігаються у знач. «почувати, виявляти глибоку сердечну прихильність до особи іншої статі». *Любити (кохати) дівчину.* Тільки **любити**, -блю, -биш, -блять ужив. у значеннях: 1. Відчувати глибоку відданість, прив'язаність до кого-, чого-небудь. *Любити народ. Любити рідний край.* Не рекомендується вживати в цьому значенні слово **кохати**. 2. Мати інтерес, потяг, пристрасть до чогось; високо цінувати що-небудь; відчувати задоволення від чого-небудь. *Любити дисципліну. Любити золоту осінь.* 3. Потребувати якихось умов для нормального існування, росту. *Верба любить вологий ґрунт.*

Тільки **кохати** вжив. у знач. «дбайливо вирощувати, плекати що-небудь; виховувати, доглядати кого-небудь». Уживається здебільшого у формі докопаного виду. *Викохав хорошу бороду.*

ЛЮБОВ, -ові, *ор.* -бв'ю, *кл.* -бве

ЛЮДИНО-ДЕНЬ, людино-дяй

ЛЮДИНОЕНАВІСНИЦЬКИЙ

ЛЮДСЬКИЙ і **ЛЮДСЬКИЙ**. Збігаються у знач. «властивий людині; пов'язаний з людиною». *Людська (людськя) справедливість. Людський (людській) рід. Людська (людськя) гідність.*

Тільки **людський** ужив. у знач. «людяний, гуманний». *Людські стосунки. Людське ставлення. Людські почуття.*

ЛЮК, -а, *місц.* (у) люці, *мн.* люки і люкі, люків і люків, але два люки, п'ять люків

ЛЮКСЕМБҮРГ і **ЛЮКСЕМБҮРГ**.

1. *род.* -а, *місц.* (у) -зі і -гу (-гу). Назва міста. *Вулиці Люксембурга (та).* 2. *род.* -у. Назва країни. *Площа Люксембургу (ту).*

ЛЮКСЕМБҮРЗЬКИЙ
ЛЮКСМЕТР, -а. Прилад для вимірювання освітлення.

ЛЮКС-СЕКУНДА, -в
ЛЮЛЬКА, -в, *місц.* (у) -льці, *мн.* -лькі, -льк. *Курити люльку. Люлька миру [не трубка миру].*

ЛЮМІНЕСЦЕНЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. Світіння твердого тіла або речовини, яке не супроводжується тепловим випромінюванням.

ЛЮМІНЕСЦЕНТНИЙ

ЛЮМПЕН, -а. Людина з декласованих верств населення.

ЛЮТЬ, -ї, *ор.* -ттю

ЛЮШНЯ, -ї, *ор.* -єю, *мн.* люшні, люшень. Дерев'яна деталь, яка зв'язує вісь воза з полудрабком.

ЛЯГТИ, -жу, -жеш; *нак.* ляж, ляжмо, ляжте

ЛЯЛЬКА, -в, *місц.* (на) -льці, *мн.* -лькі, -льк, але дві ляльки, п'ять ляльок

ЛЯСЬКИЙ. *Примк. до лях.*

ЛЯХИ і **ЛЯХИ**, -ів і -ів, *мн.* (одн. лях, -а, *дав.* -ові, *кл.* ляше, ч.; ляшка, -в, *дав.* -шці, *род. мн.* -шок, ж.).

ЛЯЧНИЙ, -ї, -ї. Який лякас; страшний.

ЛЯЩ, -а, *ор.* -ем, *мн.* -ї, -ів. Рыба.

М

М [em], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р.* *Заголове м.* Як назва звука вжив. у *ч. р.* *Твердий м.* За нормами літературної вимови приголосний м твердий. Буквосполучення м'я, м'ю, м'є, м'ї читасмо [м'я], [м'ю], [м'є], [м'є] [м'я], [м'ю], [м'є].

МАБУТЬ і **МАБУТЬ**, *незм.* Завжди відокремлюється. *Ви, мабуть, утомилились?* Синоніми: здається, видно, очевидно.

МАЗОЛІЙ, -ю, *ор.* -ем. Надгробна споруда.

МАВПЯЧИЙ

МАВР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів **МАВРІЙСЬКИЙ**, -ю. Назва країни; острова. *Населення Маврикію. Рославний світ Маврикію.*

МАВРИТА́НІЯ, -ї, *ор.* -єю

МАГДАЛІ́НА і **МАГДАЛÉНА**, -и, *ор.* -ою, *кв.* Магдаліно! Магдалéно! *Змени.-пестл.:* Магдалі́нко! Магдалéнко! Магду́но! Магду́со!

МАГЕЛЛÁНОВА ПРОТÓКА. Перше слово пишеться з великої літери. **МАГІСТЕРСЬКИЙ** — **МАГІСТЕРСЬКИЙ.** Розрізняються значенням. **Магістерський.** Який стосується магістра як глави рицарського ордену. *Магістерський титул.*

Магістерський. Який стосується особи, що має науковий ступінь магістра. *Магістерська дисертація.*

МАГІСТРА́ЛЬ, -ї, *ор.* -лю, *род. мн.* -лей

МАГНÉТО, *невідм.*, *с.* Генератор змінного струму для запалювання від іскри робочої суміші в двигунах. **МАГНІЄВО-АЛЮМІНІЄВИЙ** **МАГНІЄВО-КА́ЛЬЦІЄВИЙ** **МА́ГНІЙ**, -ю, *ор.* -єм

МАГНІ́ТНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «магнітний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *магнітно-гравітаційний*,

магнітно-електричний, магнітно-звуковий, магнітно-м'який.

МАГНІ́ТНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «магніт», «магнітовий». З наступною частиною пишеться разом: *магнітоакустичний, магнітоальбóm, магнітоболо́гія, магніто́граф, магнітокеро́ваний, магніто́метр, магнітомеха́нічний, магнітоблiтка, магнітопа́уза, магніторозвiдування, магніторушiйний, магнітосфе́ра, магнітоте́плий.*

МАГНІ́ТОЕЛЕКТРИ́ЧНИЙ **МАГНІ́ТОФÓН-АВТОМА́Т**, магнітофóна-автомáта

МАГОМЕТА́НИ, -а́н, *мн.* (*одн.* магометáнин, -а, *дав.* -ові, *ч.*; магометáнка, -и, *дав.* -ни́, *род. мн.* -нок, *ж.*)

МАГДЕБУ́РЗЬКЕ* (**МАГДЕБУ́РЗЬКЕ**) **ПРА́ВО.** Право на самоврядування, що виникло в 13 ст. і поширилося на ряд міст Німеччини, України, Литви та Польщі. Обидва слова пишуться з малої літери.

МАДАГАСКА́Р і **МАДАГАСКА́Р**, -у. 1. Назва острова в Індійському океані. 2. Назва держави на острові. **МАДА́М**, *невідм.*, *ж.* Форма звертання до одруженої жінки у Франції та деяких інших країнах. *Елегантна мадам.*

МАДЕМУА́ЗÉЛЬ, -ї, *ор.* -лю, *род. мн.* -лей. Форма звертання до дівчини у Франції та в деяких інших країнах. Уживається здебільшого з прізвищем.

МАДО́ННА, -и, *род. мн.* мадо́нн **МАДРІ́Д**, -а. *При́хав з Мадрида.* **МАДРІ́ДСЬКИЙ**

МАДЯ́Р і **МА́ДЯР**, -а, *мн.* -яри, -яри́в [*не мадяр*]

МАЕ́СТРО, *невідм.*, *ч.* Почесна назва видатних діячів у різних галузях мистецтва. *Шановний маестро.*

МАЕ́СТОК, -тку. Синоніми: посілість; добро́, майно́.

МАЖОРИТА́РНИЙ — **МАЖО́РНИЙ.** Розрізняються значенням.

Мажоритарний. Який належить до більшості, заснований на більшості. *Мажоритарна виборча система.*

Мажорний. Який стосується мажору; *перен.* бадьорий, радісний, життєрадісний. *Мажорний настрій. Мажорна музика.*

МАЗАТИ, ма́жу, ма́жеш, ма́жуть; *нак.* маж, ма́жте

МАЗЬ, -і, *ор.* -ззю, *род. мн.* -зей

МАЙБУТНІЙ, -я, -є

МАЙДАН — ПЛОЩА. Збігаються у знач. «велике незабудоване місце». *Майдан на хвилину ожив, залюндився* (Коцюбинський). *Ще здалеку радо стрічаю розжеві плити міської площі* (Коцюбинський). *Майдан Незалежності. Площа Перемоги. Софійський майдан.* У знач. «відкрита, архітектурно організована, обрамлена будівлями частина території населеного пункту» перевагу надають слову **площа**. *Площа Ринок. Площа Микевича. Привокзальна площа.*

Тільки **площа** вжив. у знач. «ділянка землі або водної поверхні; обмежена стінами частина простору; обмежена лінією частина площини, яку можна виміряти». *Площа орних земель. Площа озера. Площа кімнати. Площа трикутника.*

МАЙОЛКА, -и. Вироби з випаленої глини, вкриті поливою.

МАЙОНЕЗ, -у

МАЙСТЕР, -тра, *мн.* -трій, -трів, але два майстри [*не* два майстра]

МАЙЯ. 1. *невідм., ч., ж., мн.* Народність. *Побут племен майя.* 2. *незм., невідм., ж.* Мова майя.

МАКАРОНИ, -ів [*не* макарон]. *Яловичина з макаронами* [*не* з макарonom]

МАКРАМЕ, *невідм., с.* Орнаментно-декоративні речі, вив'язані з вишок, шпагатів, шнурків. *Художнє макраме.*

МАКРО... Перша частина складних слів, яка має знач. «великий». З наступною частиною пишеться разом: *макроекономіка, макроелемент, мак-*

роклімат, макромолекула, макроорганізм, макросвіт, макросередовище, макроструктура.

МАКСИМ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Максiме! *Зменш.-лестл.:* Максiмку, Максiмочку, Максiмцо! [*не* Максiмко!]; *Максiмович,* -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; *Максiмівна,* -и [*не* Максiмівної], *дав.* -і [*не* Максiмівній]. *Танцюють три Максими* [*не* три Максима], *Іване Максiмовичу! Ольго Максiмівно!*

МАКСИМАЛІСТСЬКИЙ—МАКСИМАЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Максималістський. Який відзначається крайністю у поглядах, вимогах. *Максималістські вимоги.*

Максимальний. Найбільший, найвищий серед інших; протилежне — **мінімальний**. *Максимальна швидкість. Максимальна температура. Максимальна відстань.*

МАКСИМАЛЬНО БЛИЗЬКИЙ МАКСИМАЛЬНО ЗАВАНТАЖЕНИЙ

МАКСИМАЛЬНО ЗБІЛЬШЕНИЙ МАКСИМАЛЬНО-МІНІМАЛЬНИЙ

МАКСИМУМ, -у. У значенні прикличника не змінюється. *Відстань дорівнює максимум двомстам п'ятдесятьом метрам.*

МАКСІ... 1. Перша частина складних слів, яка має знач. «дуже довгий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *спідниця максі-мода.* 2. *невідм., прикм., розм.* Пишеться окремо. *Сукня максі. Пальто максі.*

МАЛА АЗІЯ. Обидва слова пишуться з великої літери.

МАЛОАЗІЙСЬКИЙ *Прикм.* до **Мала Азія**.

МАЛАХІТ, -у

МАЛАШИН. *Прикм.* до **Малашка**.

МАЛІНОВИЙ — МАЛІНОВИЙ. *Маліновий і малиновий* ужив. у знач. «який має колір ягоди малини». *Малинові уста.* *Сполучення малино-*

вий двій має знач. «дуже приємний, м'який тембр».

Тільки **малювочий** ужив. у знач. «який стосується малини, властивий їй; виготовлений з малини». *Малювочий куш. Малиновий запах. Маливочий сік.*
МАЛО. 1. *Неозн.-кількісний числ., невідм. Сьогодні на зборах мало батьків.* При підметі, до складу якого входить слово **мало**, присудок, як правило, ставимо у формі однини. *Мало учнів поїхало на екскурсію.* 2. *присл. Мало говори, а більше слухай (Нар. творчість).* Синоніми: **небагато**, **трохи**.

МАЛО... Перша частина складних слів, що має знач. «небагато, недостатньо». З наступною частинною пишеться разом: *малоавторитетний, малоактивний, маложивучий, маловивчений, маловігідний, маловиразний, маловрожайний, малограмотний, малодосвідчений, малоефективний, малозаселений, малоземельний, малознайомий, малоістотний, малокваліфікований, малокомпетентний, малокорисний, малокультурний, малолітній, малометражний, маломеханізований, маломірний, малонадійний, малонаселений, малонасичений, малообґрунтований, малоосвітчений, малопереконливий, малописьмений, малопоживний, малопоказовий, малопомітний, малопотужний, малопоширений, малоприбутковий, малопридатний, малопристосований, малоприступний, малородючий, малорухливий, малосвідомий, малосмієвий, малосприятливий, малотоннажний, малотямучий, малоуважний, малоуспішний, малохмарний, малоцікавий, малочутливий.*

МАЛОВІДЛЯ, -я, *ор. -длям і МАЛОВОДЛЯ*

МАЛО-ПОМАЛУ, *присл.* Синоніми: **поступово**, **не одразу**.

МАЛЬОВНИЧИЙ. Гарний, привабливий, мелий для ока; такий, що його ніби намалювала вправна рука

митця. *Мальовничі місцевість. Мальовничі куточки.* Синонім: **барвистий**. Недоречно вживати у цьому значенні слово **живописний**.

МАЛЮВАТИ *див. РИСУВАТИ*

МАЛЯР, -а, *дав. -ові, ор. -ом, кл. -яре, мн. -и, -ів, дав. -ам і МАЛЯР*, -а, *дав. -єві, ор. -єм, кл. -яре, мн. -і, -ів, дав. -ам*

МАЛЯРКА, -я, *дав. -рці, род. мн. -рок і МАЛЯРКА*

МАМА — **МАТИ** (**МАТІР**) — **НЕНЬКА**. Мають різну сферу вживання, а також особливості у сполучуваності.

Мама, -я, *мн. мамі і мами, род. мамів і мам, але дві мами, розм. Мамо! чи кожна пташина в вирії на зиму літає? — в мамі спитала дитина (Леся Українка).*

Мати, -єрі, *ор. -тірю, мн. -тері, -терів, дав. -теріям, ор. -теріям, офіц. і уроч. У спол.: хрещена мама (мати), весільна мама (мати, матір), верідна мама (мати), Мати (Матір) Божя, Свята Мати, Мати Україна.*

Від слів **мама**, **мати** утворено низку зменшено-пестливих слів: *мамуця, мамуся, мамуня, мамунця, матівка, матуся, матусенька.*

Кл.: мамо! маміце! мамусю! мамуню! мамунцю! матінко! матусю! Мати Божя! Мати Україно!

Ненька, -я, *образно. О Україно, о люба Ненько, тобі вірненько присягнем. ...МАН.* У складних словах відповідає поняттю «той, хто пристрасно щось любить»: *англоман, балетоман, бібломан, графоман, клеptomан, меломан, наркоман, театроман.*

МАНГО [не манго], *невідм., с. Плід тропічного дерева. Смачне манго.*

МАНДАРІН, -а, *род. мн. -ів [не мандарин].*

МАНДАРІННИЙ — **МАНДАРІНОВИЙ**. Збігаються у знач. «який стосується мандарина (плоду і дерева); виготовлений з мандаринів», але

мандариновий вжив. частіше. *Мандаринова (мандаринна) шкідка. Мандаринове (мандаринне) масло.*

Тільки мандариновий вжив. у знач. «який складається з дерев, що дають плоди мандарина». *Мандариновий сад. Мандаринова плантація.*

МАНЕВР, -у, *ор.* -ом, *мн.* -я, -ів
МАНЕВРУВАТИ, -ую, -уєш; *нак.* -уй, -уйте

МАНЖЕТА, -и, *мн.* -єти, -єт, *ж.* і МАНЖЕТ, -а, *мн.* -єти, -єтів, *ч.*

МАНИТИ, *маню, мانیш, мánять*
МАНІШКА, -и, *місц. (на) -шці, род. мн.* -шок і МАНІЖКА, -и, *дав.* -жці, *род. мн.* -жок

МАНІВЦІ, -ів, *мн. (одн. мавівець, -вця, ор. -вцём)*

МАНКЮР, -у. *Лак для манкюру.*

МАНІФЕСТ, -у. *Текст маніфесту.*

МАНІЯ, -ї, *ор.* -єю. Психічний розлад. *Манія величності. Манія переслідування.*

...МАНІЯ Друга частина складних слів, що означає «надмірний потяг до чогось»: *графоманія, наркоманія, клеттоманія.*

МАНІЯК, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -яче! Психічно хвора людина з нав'язливими ідеями, охоплена якоюсь манією.

МАНКЮРТ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -я, -ів. Людина, яку вороги позбавили пам'яті про свій народ, рід. Синоніми: відступник, зрадник, яничар.

МАННА, -и, *ж.* У Біблії — їжа, що падала євреям із неба під час їх мандрівки пустелею. У переносному вживанні *манна небесна* означає «те, що дається легко, без зусиль».

МАННИЙ, -а, -е. Виготовлений із дрібнорозмеленої пшениці; приготовлений із таких круп. *Манна крупа. Манна каша.* Уживане у цьому значенні слово *манька* є розмовним.

МАНОМЕТР [не маномётр], -а

МАНСАРДА, -и, *ор.* -ою, *род. мн.* -сард. Житлове приміщення на горіщі.

МАНСИ, *невідм., ч., ж., мн.* Народність.

МАНТИЛЬЯ, -лі, *ор.* -льєю, *род. мн.* -іль. 1. В Іспанії мереживна жіноча накидка, що накриває голову й верхню частину тулуба. 2. Коротка жіноча накидка без рукавів.

МАНТО, *невідм., с.* Широке жіноче пальто. В іспанців: легка накидка. *Нове маіто.*

МАНУСКРИПТ, -у
МАНЧЕСТЕР, -а. Назва міста. *Населення Манчестера.*

МАНЬЧЖУРІЯ, -ї, *ор.* -єю
МАРГАНЦЕВИЙ і МАРГАНЦЕВИЙ

МАРГАНЦЕВОКІСЛИЙ
МАРГАНЦЕВОРУДНИЙ
МАРГАНЦЕВО-ЦІНКОВИЙ

МАРГАРИН, -у. *Пачка маргарину [не маргарина].*

МАРЕВО, -а

МАРЕННЯ, -я, *ор.* -ням, *род. мн.* -єнь

МАРІНА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Маріно! *Зменш.-пестл.:* Маріно! Маріно! Маріновько! Маріночко! Марісю! Марісенько! Марісуню!

МАРІЯ, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Маріє! *Зменш.-пестл.:* Марію! Марісю! Марісенько! Марічко! Марісіню! Мánю! [не Маша!]

МАРКЕТИНГ, -у. Комплекс організаційних, рекламних засобів, що забезпечують стійкий збут продукції.

МАРКО, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом і МАРКО, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Марку!

Зменш.-пестл.: Марочку! Марчику! Маркович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; Марківна, -и [не Марківної], *дав.* -ї [не Марківній]. *Іване Марковичу! Маріє Марківно!*

МАРОККАНСЬКИЙ
МАРОККАНЦІ, -ів, *мн. (одн. марокканець, -ця, дав. -цеві, ор. -цем, ч.; марокканка, -и, дав. -ниці, род. мн. -нок, ж.)*

МАРОККО, *невідм., с.* Назва країни. *Марокко встановило дипломатичні відносини з багатьма країнами.*

МАРСЕЛЬ¹, -я, *ор.* -ем. Вітрило.
МАРСЕЛЬ, -я, *ор.* -ем. Назва міста у Франції.
МАРСЕЛЬЄЗА, -и. Французька революційна пісня, що згодом стала державним гімном Франції.
МА́РТА, -і, *ор.* -ою, *кл.* Ма́рто!
Зменш.-пестл.: Марту́ню, Марту́сю, Ту́сю!
МАРТЕ́Н. 1. *род.* -а. Піч. Ремонт мартена. 2. *род.* -у. Сталь. Вироби з мартену.
МАРШ, -у, *ор.* -ем. 1. Ритмічна хода. *Втомився кількаденим маршем.* 2. Музичний твір з еверґітним ритмом. *Звуки маршу.*
МАРША́ЛЛОВІ і **МАРША́ЛЬСЬКІ**
ОСТРОВІ́. Перше слово пишеться з великої літери.
МАСА́Ж, -у, *ор.* -ем
МА́СЛИТИ [*не* маслі́ти], -лю, -ляш; *нак.* ма́сли і ма́сль, ма́сліть
МА́СЛО, -а, у *мн.* вжив. на позначення сортів: ма́слá, ма́сел, ма́слáм. *Маши́не ма́сло. Мінеральні ма́сла.* Ненормативними є вислови *росли́не ма́сло, соняшникове ма́сло*. Потрібно: *соняшникове олія́*.
МА́СЛО-КАКА́О, ма́сла-кака́о
МАСЛОСИРОМОЛО́ЧНИЙ
МА́СЛЯНИЙ. Зроблений з масла, який містить у собі масло; який працює на маслі. *Масляна емульсія. Масляна пляма. Масляний вимикач.* Неправильним є сполучення *масляна фарба*. Треба: *олі́йна фарба*.
МАСЛЯНИ́СТО-ЧО́РНИЙ
МАСЛЯНО́КІСЛИЙ
МА́СЛЯНО-ЛА́КОВИЙ
МА́СЛЯНО-СМО́ЛЯНИЙ, -á, -é
МАС-МЕ́ДІА, *невідм., мн.* Вислів часто вживають у знач. «засоби масової інформації», розуміючи під цим пресу, радіо, телебачення. Пишуть також латинськими літерами — *mass media*.
МАСОВО-ПОЛІ́ТИЧНИЙ
МАСОВО-ФІ́ЗКУЛЬТУ́РНИЙ

МАСТИ́ТИ, ма́щу, ма́стни, ма́стять; *нак.* ма́стї, ма́стїть
МА́СТЬ, -і, *ор.* -ю, *род. мн.* -тей
МАТЕМА́ТИКО-ТЕХНІ́ЧНИЙ
МА́ТЕРИН — **МАТЕРІ́НСЬКИЙ**. Розрізняються значенням і вживанням.
Ма́терин. Належний матері. *Ма́терина хустина. Ма́терині сльози. Ма́терині руки.*
Матері́нський. 1. Властивий матері; такий, як у матері. *Матері́нський інстинкт. Ма́теринські права. Ма́теринська терпели́вість. Ма́теринська доброта. Ма́теринська усмі́шка.* 2. Такий, від якого або в якому зароджується щось нове. *Ма́теринська клі́тина.*
МАТЕ́РІАЛІ́ЗОВАНИЙ — **МАТЕ́РІАЛІ́СТИЧНИЙ** — **МАТЕ́РІА́ЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.
Матері́алізований. Втілений фізично. *Матері́алізований у звуках.*
Матері́алісти́чний. 1. Який ґрунтується на ідеях матеріалізму як наукового філософського напрямку. *Ма́теріалісти́чний світогляд. Ма́теріалісти́чна теорія.* 2. Вузько практичний, корисливий. *Ма́теріалісти́чні прагнення.*
Матері́альний. 1. Який існує незалежно від свідомості; речовий. *Ма́теріальна єди́ність світу.* 2. Який стосується майна, грошей, інших цінностей. *Ма́теріальний стан. Ма́теріальні нестатки. Ма́теріальна допомога.*
МАТЕ́РІА́ЛЬНО, *присл.* **Ма́теріально** *вигідний. Ма́теріально* *забезпечений. Ма́теріально* *зацікавлений.*
МАТЕ́РІА́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «матеріальний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ма́теріально-ви́робни́чий, ма́теріально-еконо́мічний, ма́теріально-ло́бутовіа́й, ма́теріально-фі́нансовий.*
МАТЕ́РІА́ЛЬНО ЗАБЕЗПЕ́ЧЕНИЙ
МАТЕ́РІА́ЛЬНО ЗАЦІ́КАВЛЕНИЙ
МА́ТИ *див.* **МА́МА**

МАТИ, маю, маєш, дісл. Ужив. у словосполученнях мати характер: *селянські повстання мали стихійний характер* [не носили стихійний характер]; *мати значення* [не відігравати значення].

МАТИ-Й-МАЧУХА, -и, місц. (у) -сі.

Назва рослини.

МАТОВО-БІЛИЙ

МАТОВО-СРІБЛЯСТИЙ

МАТРАЦ, -а, ор. -ом

МАТРИЦЯ, -і, ор. -єю, род. мн. -ць

МАТРИАРХАТ, -у

МАТЧЕВИЙ

МАТЧ-РЕВАНШ, матч-реваншу, ор.

матч-реваншем

МАТЧ-ТУРНІР, матч-турніру

МАУ, невідм., ж. Складноскорочене слово до назви Міжнародна асоціація українців. *МАУ провела у Харкові конгрес.*

МАФІЯ, -ї, ор. -єю. Таємна, як правило, організація, що шляхом терору й залякування втручається в політичне життя країни, захищаючи інтереси найреакційніших сил. Організовує розкрадання державного майна в особливо великих розмірах.

МАШІНА-АВТОМАТ, машини-автомата, місц. (на) машині-автоматі. Якщо така назва виступає в ролі підмета, то присудок, як правило, узгоджується з тим словом, яке є основним. *Машини-автомат виконувала багато операцій.*

МАШІНА-ФУРГОН, машини-фургона

МАШИНИСТ-ІНСТРУКТОР, машиніста-інструктора

МАШИННО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «машинний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *машинно-інформаційний, машинно-кінний, машинно-меліоративний, машинно-промисловий, машинно-творіницький, машинно-тракторний.*

МАШИНО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю

«машинна». З наступною частиною пишеться разом: *машинобудівний, машинобудівник, машинознавець, машинолічильний, машиноприладобудівник, машиноремонтний.* Але: *машинно-година, машинно-день, машинно-місце.*

МЕБЛЕВО-ДЕКОРАТИВНИЙ

МЕБЛІ, -ів, мн. *Купити нові меблі* [не купити нову мебелі]. *Ремонт меблів* [не ремонт мебелі].

МЕБЛЯР, -а, дав. -єві, ор. -єм, кл. -аре!, мн. -і, -ів, дав. -ам

МЕГА... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «мілльон», «великий», «грандіозний», «велетенський». З наступною частиною завжди пишеться разом: *мегаграм, мегаметр, меганьютон, мегарельсф, мегафон, мегацикл.*

МЕГАВАТ, -а, род. мн. -атів

МЕГАВАТ-ГОДИНА, -и

МЕГАВОЛЬТ, -а, род. мн. -вольтів

МЕГАГЕЦ, -а, ор. -ом, род. мн. -герців

МЕГАТОННА, -и, род. мн. -тонн

МЕД, -у, місц. (у, на) меду

МЕДАЛЬ, -і, ор. -лю, род. мн. -лей.

Слово медаль пишеться з великої літери лише тоді, коли воно виступає першим у складі найменування: *«Медаль материнства»*. Назви медалей беруться в лапки, з великої літери пишеться тільки перше слово та власне ім'я, що входить до складу цієї назви: *медаль «Ветеран праці», медаль «За оборону Кисва», медаль «За бойові заслуги»*.

МЕДАЛЬЄР, -а. Майстер, що виготовляє форми для відливання і карбування медалей.

МЕДАЛЬЙОН, -а

МЕДВЯНИЙ

МЕДИКАМЕНТИ, -ів, мн. *Лікарня має усі потрібні медикаменти. Медикаменти дітям не видають.* Синоніми: ліки у знач. «лікувальні засоби».

МЕДИКАМЕНТОЗНИЙ

МЕДИКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «медичний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *медико-біологічний, медико-географічний, медико-гігієнічний, медико-кібернетичний, медико-санітарний, медико-соціальний, медико-судовий, медико-хірургічний.*

МЕДВНИК, -á, мн. -ів, -ів і **МЕДЯНИК**

МЕЖИ див. **МЖ**

МЕЖИГІР'Я, -р'я, ор. -р'ям, род. мн. -ів

МЕЖИПЛІЧЧЯ і **МЕЖИПЛІЧЧЯ**, -я, ор. -ччям, род. мн. -пліч і -пліч

МЕЖИРІЧЧЯ і **МЕЖИРІЧЧЯ**, -я, ор. -ччям, род. мн. межиріч і межиріч

МЕЗО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «середній», «помірна величина». З наступною частиною завжди пишеться разом: *мезодерма, мезомолекула.*

МЕЗОЗОЙ, -ю, ор. -см

МЕКСИКА, Мексики, дав. Мексиці

МЕКСИКАНЦІ, -ів, мн. (одн. мексиканець, -ця, дав. -нцеві, ор. -нцем, ч.; мексиканка, -я, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.).

МЕЛАНЖЕВИЙ

МЕЛІВО, -а

МЕЛЮРАТИВНИЙ — **МЕЛЮРОВАНИЙ**. Розрізняються значенням і сполучуваністю.

Мелюративний. Який пов'язаний із здійсненням системи заходів, спрямованих на корінне поліпшення земельних угідь. *Мелюративна система. Мелюративне будівництво. Мелюративні роботи.*

Мелюрований. Який є наслідком мелюрації. *Мелюрована земля.*

МЕЛЮРАТИВНО-БУДІВЕЛЬНИЙ
МЕЛЮРОВАНИЙ див. **МЕЛЮРАТИВНИЙ**

МЕЛІС — **МЕЛІСА**. Розрізняються значенням і сполучуваністю.

Меліс, -у. Сорт цукру. *Виготовлення мелісу.*

Меліса, -я. Назва рослини. *Квітки меліси.*

МЕЛО... Перша частина складних слів, що означає «пов'язаний зі співом, музикою». З наступною частиною завжди пишеться разом: *мелодекламація, мелодраматичний, меломанія.*

МЕЛОДИКА — **МЕЛОДИЯ**. Розрізняються значенням.

Мелодика. Сукупність властивостей, які характеризують мелодичні явища в музиці, мові, поезії; наука про мелодію. *Мелодика вірша. Пластична мелодика.*

Мелодія. Єдність звуків, організованих ритмічно й ладово-інтонаційно, які створюють мотив, наспів. *Велична мелодія. Лірична мелодія. Мелодія вальсу.*

МЕЛОДИКО-ГАРМОНІЙНИЙ
МЕЛОДИЙНИЙ — **МЕЛОДИЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Мелодійний. Приємний для слуху, милозвучний. *Мелодійний дзвін курантів. Мелодійна музика.*

Мелодійний. Який стосується мелодики. *Мелодійний мажорак вірша. Мелодичне багатство українського музичного фольклору.*

МЕЛОДИЯ див. **МЕЛОДИКА**

МЕЛОДРАМАТИЗМ — **МЕЛОДРАМАТИЧНІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Мелодраmatизм, -у. Перебільшені чутливість, сентиментальність, шпугуність у зображенні чого-небудь, властиві мелодрамі. *Ця сцена сповнена мелодраmatизму.*

Мелодраmatичність, -ності, ор. -ністю. Властивість чого-небудь, що сповнене мелодраmatизму. *Мелодраmatичність ситуації.*

МЕЛОМАН, -а, дав. -ові, ор. -ом. Привстрасний любитель музики, співу.
МЕЛЬПОМЕНА, -я, перен. Символ театрального мистецтва. Пишеться з великої літери.

МЕМБРАННО-ПРУЖИННИЙ

МЕМОРИАЛ, -у. Меморіальна споруда, що увічне пам'ять видатних людей або подій. Помилковим є вживання *пам'ятний меморіал*.

МЕМОРИАЛЬНИЙ. Який увічне пам'ять. *Меморіальний музей. Меморіальна таблиця*. Помилковим є вживання *меморіальний пам'ятник*.

МЕМУАРИ, -ів, *мн.*

МЕНЕДЖЕР, -а. Управитель, спеціаліст з управління, завідувач, адміністратор. *Менеджер освіти. Курси менеджери*.

МЕНЕДЖМЕНТ, -у. Сукупність методів і форм управління, спрямованих на збільшення доходу; управління, керівництво виробництвом, його організація.

МЕНЗУЛА — **МЕНЗУРКА**. Розрізняються значенням.

Мензула. Прилад для топографічних зйомок. *Показники мензули*.

Мензурка. Посудина з поділками. *Рідина в мензурці*.

МЕНЗУЛЬНИЙ [*не мензúльний*]

МЕНЗУРКА *див.* **МЕНЗУЛА**

МЕНТАЛЬНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю. Спосіб мислити, почувати, а також ставитися до реальності, визначати свої обов'язки і завдання. *Національна ментальність. Дитяча ментальність. Тоталітарна ментальність*.

МЕНШ, *невідм.* 1. Разом з прикметником або прислівником утворює складену форму вищого ступеня на позначення ознаки, що виявляється меншою мірою: *менш відомий, менш зрозумілий, менш відповідальний, менш кваліфіковано*. 2. у спол. *менш над* (за) *усе*. Ненормативним є словосполучення *менш усього*.

МЕНШІСТЬ, -шості, *ор.* -шістю. Про узгодження присудка з підметом, до складу якого входить слово *меншість*, *див.* **БІЛЬШІСТЬ**.

МЕНЮ, *невідм.*, *с.* Перелік страв у ресторани. *Багате меню*.

МЕРЕЖА, *і, ор.* -єю, *род. мн.* -рєж. *Телефонна мережа [не сітка]*.

МЕРЕЖИТИ, -жу, -жиш, -жимо, -жите, -жать; *нак.* -єж, -єжте

МЕРКАНТИЛІСТІЧНИЙ — **МЕРКАНТИЛІСТСЬКИЙ** — **МЕРКАНТИЛЬНИЙ**

Меркантилістичний і меркантильний збігаються у знач. «такий, що стосується меркантилізму як економічного вчення торгової буржуазії Європи XVI—XVII ст.». *Меркантильна (меркантилістична) система*.

Тільки *меркантилістський* *ужив.* у знач. «який стосується меркантилістів». *Меркантилістські погляди. Меркантилістські плани*.

Тільки *меркантильний* *ужив.* у знач. «дрібничковий, генділярський». *Меркантильні інтереси. Меркантильний у всіх своїх справах*.

МЕРКУРІЙ, -я, *ор.* -єм. Планета. Пишеться з великої літери. *Супутники Меркурія*.

МЕРТВЕ МОРЕ. Перше слово пишеться з великої літери.

МЕРТВЕЧЧИНА, -я

МЕРТВОНАРОДЖЕНИЙ

МЕРТИ, *мру, мреш, мремó, мретé, мруть*

МЕСІЯ, -ї, *ор.* -єю. В іудейській і християнській релігіях — посланець Божий, що має з'явитися для врятування людства від зла. Переносно — той, у кому бачать рятівника, визволителя.

МЕСТІЙ, *метú, метéщ, метемó, мететé, метúть*

МЕТА... Перша частина складних слів, що означає проміжне становище, зміну, перетворення, переміщення. З наступною частиною завжди пишеться разом: *металевіаїстика, метамóва, металóгіка, метафраза, метаци́нтр*.

МЕТА — **ЦІЛЬ**. Збігаються у знач. «те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти», але *ціль* *ужив.* рідко. *Спільна мета (ціль). Мати на меті (мати ціль)*.

Не рекомендується вживати сполучення з *метою* у знач. прийменника для. Замість з *метою перевірки* треба для *перевірки*.

Тільки *ціль* ужив. у знач. «предмет, істота або місце, куди спрямують постріл, кидок або удар». *Вибирати ціль*. *Влучати в ціль*.

МЕТАЛО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «метал». З наступною частиною завжди пишеться разом: *металовіроби, металовідходи, металовіз, металографічний, металознавство, металокераміка, металометричний, металомагнітний, металоподібний, металопрокатний, металопромисловий, металопікільний, металохімічний*.

МЕТАЛОПОКРИТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -иттів і *рідише* -йтть

МЕТАЛУРГІЯ [не металургія], -ї, *ор.* -сю

МЕТАН, -у. *Концентрація метану*.

МЕТАТИ, *метаю* і *мечу*, *метаеш* і *мечеш*; *нак.* *метаї* і *мечі*, *метаїте* і *мечіть*

МЕТЕО... Перша частина складних слів, що означає «метеорологічний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *метеозвідення, метеоракета, метеорологічний, метеослужба*.

МЕТЕОАЕРОБІОЛЕТЕНЬ [не метеоаеробіолетень], -тєня, *ор.* -тєнем

МЕТЕОР — **МЕТЕОРІТ**. Розрізняються значенням.

Метеор, -а. Тверде тіло космічного походження, що потрапляє з величезною швидкістю в земну атмосферу. *Фотографія метеора*.

Метеорит, -а. Тверде тіло космічного походження, що випадає на поверхню Землі; залишок метеора. *Падіння метеорита*.

МЕТЕОРІТНИЙ — **МЕТЕОРНИЙ**. Розрізняються значенням.

Метеоритний. Який стосується метеорита. *Метеоритний пил*. *Метеоритна речовина*.

Метеорний. Який стосується метеора. *Метеорна речовина*. *Метеорне тіло*. **МЕТОД** — **МЕТОДИКА** — **МЕТОДОЛОГІЯ**. Розрізняються значенням.

Метод, -у. Прийом, система прийомів у якій-небудь діяльності. *Нові методи діагностики та лікування інфаркту міокарда*. *Методи навчання іноземної мови*. *Методи проведення уроку*. *Сучасні методи викладання математики*.

Методика, -я. Відчутна тенденція до заміни цього терміна іншими словами. У знач. «вчення про методи викладання якої-небудь навчальної дисципліни» закріплюється слово *дидактика*, у знач. «сукупність прийомів найбільш доцільного проведення якої-небудь роботи» — слова *методи*, *способи*.

Методологія, -ї, *ор.* -сю. Вчення про науковий метод пізнання або про методи, що застосовуються в окремих науках. *Методологія літературознавства*.

МЕТОДИЧНИЙ — **МЕТОДОЛОГІЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Методичний. 1. Розмірений, дуже послідовний. *Методичне навчання*. *Методична стрільба*. 2. У знач. «який стосується методів та сукупності прийомів» закріплюється слово *дидактичний*. *Дидактичні матеріали*. *Дидактичний процес*. *Дидактичні можливості*.

Методологічний. Який стосується методології. *Методологічні концепції*.

МЕТОДОЛОГІЯ *дм.* **МЕТОД**

МЕТР, -а. *Два метри* [не два метра].

МЕТРАЖ, -у, *ор.* -єм

МЕТРДОТЕЛЬ, -я, *ор.* -єм. Роз-

порядник у ресторані.

МЕТРО, *невідм.*, *с.* *Київське метро*.

МЕТРОНОМ [не метроном], -а.

Прилад для відрахування на слух

невеликих проміжків часу.

МЕТРОПІЛІА — **МИТРОПІЛІА**. Розрізняються значенням.

Метрополія, -ї, *ор.* -єю. Держава, що володіє захопленими нею колоніями й експлуатує їх.

Митрополія, -ї, *ор.* -єю. Церковно-адміністративний округ, яким відає митрополит.

МЕХАНІЗОВАНИЙ — **МЕХАНІСТИЧНИЙ** — **МЕХАНІЧНИЙ**.

Розрізняються значенням.

Механізований. Пов'язаний із застосуванням машин та механізмів. *Механізована ланка. Механізований комплекс.*

Механістичний. Заснований на принципах механізму, що полягає в абсолютизації законів механіки. *Механістичні теорії. Механістичний матеріалізм.*

Механічний. 1. Пов'язаний з механікою або механізмами. *Рух окремої молекули є також механічним рухом (з підручника). У медичній застосовуються механічні прилади. Механічна котильна система.* 2. Який виконується автоматично, машинвальний. *Механічне запам'ятовування. Механічна помилка.*

МЕХАНІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ
МЕХАНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
МЕХАНІСТИЧНИЙ *див.* **МЕХАНІЗОВАНИЙ**

МЕХАНІЧНИЙ *див.* **МЕХАНІЗОВАНИЙ**

МЕХАНО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «механіка, механічний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *механогідравлічний, механотерапевтичний.*

МЕХІКО, *невідм.* 1. с. Назва міста. *Зелене Мехіко.* 2. ч. Назва штату. *Густонаселений Мехіко.*

МЕЦЕНАТ, -а. Багата людина, яка допомагає науці, мистецтву.

МЕЦЕНАТСЬКИЙ

МЕЦО-СОПРАНО, *невідм.* 1. с. Живочий голос, середній між сопрано й контраalto. *Чаріане мецо-сопрано.* 2. ж. Співачка, що володіє таким

голосом. *Мецо-сопрано блискує вела партію.*

МЕЧ, -а, *ор.* -ем

МЕЧ-РИБА, меч-рибів

МІШКАНЕЦЬ, мішканця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *мн.* -і, -ів

МІШКАТИ *див.* **ЖИТИ**

МЖИЧИТИ, мжичить

МИГАТИ, -аю, -аєш

МИГДАЛІВИЙ [не мигдальний]. *Мигдалеві горіхи. Мигдалевий торт.*

МИГДАЛЬ [не мигдаль], -ю, *ор.* -ем

МИГНУТИ, -ну, -неш, -немо, -нетє, -нуть; *нак.* -ні, -нім(о), -ніть

МІЙНО-СУШИЛЬНИЙ

МИКОЛА, -я, *дав.* -і, *ор.* -ою і рідко **МИКОЛАЙ**, -я, *дав.* -єві, *ор.* -ем; *кв.* Миколо! Миколою! *Змени.-пестл.:*

Миколко, Микольцо, Миколойку! [не Коля!]; *Миколойович* [не Миколаевич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і рідко

Миколович; Миколойова, -я [не Миколаївної], *дав.* -і [не Миколаївній]

і рідко *Миколойова. Миколо Миколойовичу! Огого Миколойово! Святий*

Отче Миколою!

МИКОЛАЙ, -аєва, *ор.* -аєвом

МІЛИТИ, -лю, -лиш, -лять; *нак.* миль, мільм(о), мільть

МІЛИЦЯ, -і, *ор.* -єю. *Ходити на милицях* [не на костилях].

МІЛИСТЬ, -лості, *ор.* -лістю, *мн.* -лості, -лостей

МИЛОВИДИЙ [не миловидний]

МИЛОЛІЦІЙ *див.* ...**ЛІЦІЙ**

МИЛОСЕРДНИЙ і **МИЛОСЕРДИЙ**

МИЛОСТІВИЙ і **МІЛОСТИВИЙ**

МИЛОСТІВИСТЬ, -вості, *ор.* -вістю і **МІЛОСТИВИСТЬ**

МІЛОСТИНЯ, -і, *ор.* -єю

МІЛУВАТИ — **МІЛУВАТИ**. Розрізняються значенням.

Мілувати, -люю, -луєш, -луємо, -луєте, -лують; *нак.* -луй, -луйте.

Прощати.

Мілувати, -лую, -луєш, -луємо, -луєте, -лують; *нак.* -луй, -луйте. *Голубити.*

МИЛЬНИЦЯ, -і, *ор.* -єю. Коробка для мила.

МИЛЬНИЦЯ, -і, *ор.* -єю. Рослина.

МИЛЬНО-ЛУЖНИЙ

МИМОВОЛІ, *присл.*

МИМОХІДЬ — **МИМОХІТЬ**. Розрізняються значенням.

Мимохідь, *присл.* Минаючи когось, щось; між іншим. *Хотіли мимохідь і ми додому зазирнути, та капітан не дозволив* (Г.Тютюняк).

Мимохіть, *присл.* Мимоволі, несвідомо. *Мимохіть відвернути від чогось увагу. Мимохіть повернути голову.*

МИНТАЙ, -я, *ор.* -єм. Назва риби.

МИР. 1. -у, *місц.* (у) -і. Відсутність ворожвечі, війни. *Жити в мирі*. 2. -у, *місц.* (на, у) -у. Світ, громада; життя мирян. *Ходити по миру. Пускати по миру.*

МИРОЛЮБНИЙ [не миролюбивий]

МИРОСЛАВА, -в, *ор.* -ою, *кл.* Мирославо! *Зменш.-пестл.:* Мирсо! Мирсочко! Мирцо! Славіцо [не Слава!].

МИРШАВИЙ [не миршавий]

МИРШАВИТИ [не миршавіти]

МИРЯНИН, -а, *мн.* -яни, -ян

МИС ДЕЖНЬОВА [не Дежнева]. Друге слово пишеться з великої літери.

МИСЛІВСЬКО-СКОТАРСЬКИЙ

МИТЄЦЬ і **МИСТЄЦЬ**, -тця, *ор.* -тцём

МИТНИК, -а, *ор.* -ом

МИТНИЦЯ, -і, *ор.* -єю. *Працівники митниці* [не таможні].

МИТРОПОЛІТ, -а

МИТРОПІЛЛЯ *див.* **МЕТРОПІЛЛЯ**

МИТТЄВИЙ і **МИТТЬОВИЙ**, -а, -е

МИТТЄВИСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

МИТТЮ, *присл.* *Синоніми:* уміть, моментально, раптово, раптом.

МИТЬ — **МОМЕНТ**. Збігаються у знач. «дуже короткий проміжок часу». *Цієї миті (у цей момент) [не в даний момент]. Будь-якої миті (у*

будь-який момент) [не в любий момент].

Тільки момент ужив. у значеннях: 1. Етап у житті, розвитку чого-небудь. *Переломний момент*. 2. Нагода. *Чекати слушного моменту*. 3. Спеціальний термін у механіці. *Момент інерції. Момент опору.*

МИХАЙЛО, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.:* Михайле! *Зменш.-пестл.:* Михайлюку! Михасю! Миханю! Михаську! [не Міша!]; **Михайлович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Михайлівна**, -и [не Михайлівної], *дав.* -і [не Михайлівній]. *Приїхали два Михайли [не два Михайла]. Михайле Михайловичу! Маріє Михайлюно!*

МИША, -і, *ор.* -єю, *мн.* -і, -ей, *дав.* -ам

МИШ'ЯК, -ю

МИГРЕНЬ, -і, *ор.* -ню

МІДЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «мідь». З наступною частиною завжди пишеться разом: *міделиварний, мідеплавильний*.

МІДІ... Перша частина складних слів, що має знач. «середній довжиною». Пишеться з наступним словом через дефіс: *міді-модя, міді-спідниця*.

МІДІ, *невідм., прикм.* *Спідниця міді. Пальто міді.*

МІДЬ, -і, *ор.* -ддю

MDK — **МЕЖИ**, *прийм.* Розрізняються стилістично: *між* — *нейтр.*, *межи* — *розм.* *Синоніми:* серед, посеред. Уживаються для позначення просторових, часових, об'єктних та означально-обставинних відношень із родовим, звахідним і орудним відмінками. I. При род. відм. вжив. у значеннях: 1. Місце в середній групі предметів. *Табір стояв між гір. Пробратися між могил*. 2. Середовище, в якому відбувається дія. *Між вас (між вами) панує згода і дружба*. II. При знах. відм. вжив. на означення напрямку дії, скерованої в середину групи предметів. *Іде чернець*

у кельо між стіни німїї (Шевченко). Сором межи (між) люди показати-ся. III. При ор. відм. вжив. у значеннях: 1. Місце дії серед якогось оточення. Між горами старий Дніпро, не наче в молоці дитина (Шевченко). Між людьми всяке буває. 2. Визначення початкового і кінцевого моментів часу або початкового і кінцевого пунктів відстані. Між першою та другою годинами ночі. Шлях між Києвом і Львовом. 3. Взаємодія між предметами. Між матір'ю і сином пастав мир та лад (Панас Мирний). 4. Група, середовище, до якого належить окремий предмет з його індивідуальною характеристикою. Між учнями нашого класу багато відмінників.

Тільки між ужив. у сполуч. між ішим.

Тільки межи вжив. у сполуч. вдарити межю очі.

МДЖ... Перша частина складних слів, що відповідає слову «між». З наступною частиною завжди пишеться разом: міжконтинентний, міжбібліотечний, міжвидовий, міжвідомчий, міжгалузевий, міжгосподарський, міждержавний, міжзональний, міжзоряний, міжклітинний, міжміський, міжмовний, міжнародний, міжнаціональний, міжпланетний, міжрайонний, міжреберний, міжреспубліканський, міжрядковий, міжсезонний, міжсесійний, міжсистемний, міжурядовий, міжхребетний, міжцеховий, міжселищний, між'ядерний, між'ярусний.

МІЖГІР'Я, -р'я, ор. -р'ям, род. мн. -р'їв

МІЖ ІНШИМ

МІЖНАРОДНИЙ. У складі власних назв пишеться з великої літери: Міжнародна асоціація українців. Міжнародна організація праці. Міжнародний комітет Червоного Хреста.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ

МІЖРЯДДЯ, -я, ор. -ддям, род. мн. -ядь

МІЗАНСЦЕНА, -н. Розміщення акторів на сцені в різні моменти вистави.

МІЗАНТРОПІЯ [не мізантропія], -ї, ор. -єю. Людиноненависництво.

МІЗІНЕЦЬ, -нця, ор. -нцем
МІЙ, мого [не мого], дав. моєму, ор. моїм, місц. (на) моєму (моїм); ж. моя, моєї, дав. моїй, ор. моєю, місц. (на) моїй; с. моє, мого, мн. мої, моїх.

МІКРО... Перша частина складних слів, що означає «дуже малий, найдрібніший». З наступною частиною завжди пишеться разом: мікроампер, мікроаналіз, мікроаналітичний, мікробіологічний, мікровага, мікровіт, мікрогальванічний, мікродобриво, мікроеконіміка, мікроелектроніка, мікроклімат, мікрокристалічний, мікролампа, мікромашина, мікрометр, мікрометричний, мікропрістий, мікропрограмування, мікросередовище, мікросхе́ма, мікрохімічний, мікрофауна, мікрофлора.

МІКРО́Б, -а, мн. мікроби, -ів, знах. мікроби і мікробів. Знищувати мікроби. Розводити мікроби.

МІКРО-ЕОМ, невідм., ж. МікроЕОМ виконана на одному плоскому кристалі.

МІЛ'ЕДІ, невідм., ж. У Великобританії ввічливо-шанобливе звертання до заміжньої жінки.

МІЛІ... Перша частина складних слів, що означає тисячну частину одиниці виміру. З наступною частиною завжди пишеться разом: міліамперметр, міліва́т, міліво́льт, мілівольтметр, міліюрі, мілілітр, міліметр, міліокта́ва, міліре́нтген, мілісекунда.

МІЛІТАРИСТИЧНИЙ — МІЛІТАРИСТСЬКИЙ. Збігаються у знач. «який стосується мілітаризму». Мілітаристична (мілітаристська) політика.

Тільки мілітаристський ужив. у знач. «який стосується мілітаристів». Мі-

літаристські кола. Мілітаристські організації.

МІЛЬ, м'ялі, *ор.* мілло

МІЛЬЙОН, -а, *мн.* -и, -ів. Два мільйони [не два мільйона].

МІЛЬЙОННИЙ. Складні слова, які закінчуються на *-мільйонний*, пишуться разом: *сорокамільйонний*.

МІЛЬЙОННОГОЛОСІЙ

МІЛЬЯРД, -а, *мн.* -и, -ів. Три мільярди [не три мільярда].

...МІЛЬЯРДНИЙ. Складні слова, які закінчуються на *-мільярдний*, пишуться разом: *тридцятидесятимільярдний*.

МІМКРІЯ [не мімікрія]. Здатність організмів пристосовуватися до навколишнього середовища.

МІНАРЕТ, -у. Вежа коло мечеті, звідки скликають на молитву. *Стіни мінарету.*

МІНЕРАЛОГ, -а, *дав.* -ові

МІНЕРАЛОГІЯ, -ї, *ор.* -єю

МІНЕРАЛЬНО-СИРОВІННИЙ

МІНІ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням поняттю «дуже короткий» (протилежне *макс*). Пишеться з наступним словом через дефіс: *міні-мода, міні-процесор, міні-пальто, міні-спідниця*.

МІНІ, *невідм.*, *прикм.* *Спідниця міні*

МІНІ-ЕОМ, *невідм.*, *ж.* *Сконструйована міні-ЕОМ*.

МІНІМАЛЬНО-ФАЗОВИЙ

МІНІ-МОДЕЛЬ, -ї, *ор.* -лю, *род. мн.* -лей

МІНІМУМ, -у. У знач. прислівника не змінюється. *Довести температуру до мінімуму тридцяти п'яти градусів*.

МІНІСТЕРСТВО, -а. В офіційних документах пишеться з великої літери: *Міністерство освіти України*.

МІНІСТР, -а, -*дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е. В офіційних документах пишеться з великої літери: *Міністр освіти України*.

МІНІСТР-ПРЕЗИДЕНТ, міністра-президента

МІНІ-ФУТБОЛ, -у. Гра в футбол у закритому приміщенні при зменшених розмірах поля, кількості гравців тощо.

МІНУС, -а. При позначенні температури нижче нуля — *невідм.* Уживання слова *мінус* не впливає на відмінок числівника, що стоїть за цим словом. *Температура знизилася до мінус тридцяти семи градусів*.

МІНУСОВИЙ [не *мінусовий*]

МІРА, -я, *ор.* -ою. Ненормативними є словосполучення: *в міру можливостей, в рішній мірі, в повній мірі, зверх міри, приймати міри, по крайній мірі, в тій чи іншій мірі, в більшій (меншій) мірі, по мірі сил*. Потрібно: *по зможі; однаково, так само; цілком; над силу, над міру; ажквати заходів; провай-мешше, пршаймні; так чи інакше; більшою (меншою) мірою; по зможі, як змога*.

МІРАЖ, -ажу, *ор.* -ажем, *мн.* -ажі, -ажів. Оптичне явище.

МІРІАДИ, міріад, *мн.*

МІРРА, -и. Ароматична смола тропічних дерев.

МІС — **МІСТ**. Розрізняються значенням.

Міс, *невідм.*, *ж.* Назва незаміжньої жінки в Англії та Америці. *Елегантна міс*.

Місіс, *невідм.*, *ж.* Назва заміжньої жінки в Англії та Америці. *Молода місіс*.

МІССІСІПІ, *невідм.* 1. *ж.* Назва річки. *Глибоководна Міссісіпі*. 2. *ч.* Назва штату на півдні США. *Річковий Міссісіпі*.

МІССІСІПСЬКИЙ

МІССУРІ, *невідм.* 1. *ж.* Назва річки. *Каламутна Міссурі*. 2. *с.* Назва плато. *Річкове Міссурі*. 3. *ч.* Назва штату у Центральній частині США. *Густонаселений Міссурі*.

МІСТ, моста і м'ясту, *ор.* мостом і м'ястом, *місц.* (на, по) мосту і на мості, *мн.* мостів, мостів

МІСТА-ПОБРАТІЙМИ, міст-побратімів, *мн.*

МІСТИКА — **МІСТИЦИЗМ**. Розрізняються значенням.

Містика, -и. 1. Віра в таємне, надприродне. *Середньовічна містика*. 2. *перен.* Щось загадкове, незрозуміле. *Усе це схоже на містику*.

Містицизм, -у. Світогляд, що ґрунтується на містиці; схильність до містики. *Містицизм поетів-романтиків*.

МІСТІСТЬ, -кості, *ор.* -кістю

МІСТО, -а, *місц.* (у) місті, (по) місту, *мн.* міста, міст, *дав.* містам, але два міста.

Відмінювання. 1. Назви міст з іменниковими закінченнями відмінюються як звичайні іменники 1-ї, 2-ї, 3-ї відмін. 2. Назви міст з прикметниковими закінченнями відмінюються як звичайні прикметники: *Рівне, Рівного, Рівному*. 3. Назви міст, що складаються з прикметника та іменника чи, навпаки, іменника та прикметника, відмінюються в обох частинах: *Кривий Ріг, Кривого Рогу, у Кривому Розі; Кам'янець-Подільський, Кам'яця-Подільського, у Кам'яці-Подільському*; 4. Назви міст, що складаються з двох іменників або іменника і присвійного прикметника, відмінюються лише в другій частині: *Баден-Баден, Баден-Бадена; Івано-Франківськ, Івано-Франківська, (в) Івано-Франківську*. 5. У складених назвах із прийменником *на* відмінюється лише перша частина: *Ростов-на-Дону, Ростова-на-Дону, у Ростові-на-Дону; Франкфурт-на-Майні, у Франкфурті-на-Майні*.

Не відмінюються назви міст з кінцевим -е (-с), -ї (-ї), -о, -у (-ю): *Туапсе, Тбілісі, Глазго, Баку* (не плутати їх з відмінюваними назвами на -е, -ї: *Рівне, Чернівці*).

Рід невідмінюваних назв міст. Невідмінювані назви міст мають середній рід (за загальним сло-

вом місто). *Сучасне Токіо, Нове Делі, Зелене Сочі*.

Узгодження. Назви міст, які виступають у ролі прикладки до слова місто і виражені відмінюваним іменником, як правило, узгоджуються у відмінку зі словом місто: *в місті Чернівцях, з міста Сум, над містом Алматою*. Звичайно не узгоджуються, тобто зберігають початкову форму: 1. Назви, які рідко вживаються. *Біля грецького міста Волос. В італійському місті Потенца*. 2. Складені назви. *За містом Старий Самбір. У місті Мінеральні Води*. 3. Назви міст, які вживаються у спеціальній літературі (географічній, військовій), в офіційних документах, повідомленнях.

МІСТО-ДЕРЖАВА, міста-держави, в місті-державі. Якщо така назва виступає в ролі підмета, то присудок узгоджується з тим словом, яке в тексті виражає головне поняття. *Місто-держава уклала договір. Місто-держава упорядковане*.

МІСТО-РЕСПУБЛІКА, міста-республіки

МІСТО-СУПУТНИК, міста-супутника

МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ, -я, *ор.* -вням

МІСЦЕ НАРОДЖЕННЯ

МІСЦЕПЕРЕБУВАННЯ, -я, *ор.* -вням

МІСЦЕПОЛІЖЕННЯ, -я, *ор.* -вням

МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ

МІСЯЦЬ, -я, *ор.* -ем. Пишеться з великої літери у знач. «спутник Землі».

В інших випадках — з малої. Стилістично невиправданним є сполучення *у місяці жовтні*. Треба: *у жовтні*.

МІТИНГ, -у, *місц.* (на) -у

МІТЛЯ, -ї, *мн.* мітли, мітел, але дві мітлі, сім мітел

МІФІЧНИЙ — **МІФОЛОГІЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Міфічний. Який стосується міфу; *перен.* неіснуючий, фантастичний. *Міфічні істоти. Міфічні труднощі.*
Міфологічний. Який стосується міфології — сукупності міфів якогось-небудь народу. *Міфологічна література. Міфологічна теорія.*

МІФОТВОРЧІСТЬ, -чості, *ор.* -чисто
МІХ, -а, *місц.* (у) міху, *мн.* міхи, -ів, але два міхи і **МІШОК**, -шка, *ор.* -шкóm, *місц.* (у) мішку, *мн.* -шкі, -шків

МІЩНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

МІЩЬ, міщи, *ор.* міщю

МІЧИГАН, -у. 1. Назва озера. *Глибина Мічигану.* 2. Назва штату. *Населення Мічигану.*

МІЧИГАНСЬКИЙ

МІШАТИ, -аю, -аєш; *нак.* -аї, -аїте. Перемішувати щось; сполучати що-небудь неоднорідне. *Мішати ложкою кашу. Мішати карти. Мішати житю з пшеницею.* Ненормативним є уживання слова **мішати** у знач. «заважати». Неправильно: *не мішай мені.* Потрібно: *не заважай мені.*

МІШОК *див.* **МІХ**

МЛА, *млн* і **ПМЛА**, -я

МЛИНАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ім

МЛИНОВИЙ і **МЛИНОВІЙ**, -а, -є

МЛІСТЬ, млісті, *ор.* млістю

МНОЖАЧИ [не множучи], *дісприсл.*

МНОЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням

МНОЖИНА [не множина], -я, *мн.* -їни, -їн

МНОЖИТИ, -жу, -жиш, -жать; *нак.*

множ, множете

МНОЖНИК, -а [не множник, -а]

МНУЧИЙ [не мнучи], *дісприсл.*

МОВ, *спол., част.* Пунктуація 1.

Перед **мов** кома ставиться: а) якщо **мов** *спол.* у порівняльному звороті (**мов** у знач. «подібно»). Синоніми: *як, ваче, шваче, мовба.* *Стріли зашвирили, мов змії, і, перелетівши понад головами дружинників, повбивалися в стіни* (Франко); б) якщо **мов** *спол.* з'ясувальний. Синоніми: *що,*

мовба, мовбато. *Удас, мов не чує.* 2. **Мов** виділяється з обох боків як вставні сл. (у знач. «мовляв»). *Бачили, мов, очі, що купували.* Ненормативним є уживання в цьому значенні слова **мол**.

Кома не ставиться:

а) якщо частка **мов** приєднує іменний складений присудок (можливе тире, якщо іменна частина — іменник у наз. відм.). *Люди — прекрасні. Земля — мов казка. Крайшого сонця ніде нема* (Симоненко). *Вона була мов розбита* (Кобилляньська); б) якщо зворот з **мов** утворює з присудком семантично стійке сполучення. *Вона поблідла мов смерть*; в) якщо част. **мов** ужив. для висловлення сумніву, впевненості. Синоніми: *мовба, мовбато.* *Мирослава мов не чула нічого* (Франко). *Виступав щербатий місяць з-за могили і на шатро мов позирав* (Шевченко).

Частка **мов** повинна бути коло слова, якого вона стосується. Неправильно: *На ній з дзеркала дивилося мов обличчя іншої людини.* Потрібно: *На ній з дзеркала дивилося обличчя мов іншої людини.*

МОВА, -и. Розмовляти українською мовою [не на українській мові]. Ненормативним є вислів *мова йде*. Потрібно: *йдеться*.

МОВА-ПОСЕРЕДНИК, мовя-посередника

МОВБИТО, *спол., част.* Синоніми: *немовби, немовбито, нібито, начебто.*

МОВИТИ, -влю, -виш, -влять; *нак.* мов, мовте

МОВЛЕННЄВИЙ. *Мовленнєва діяльність.*

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ
МОВОЗНАВСТВО *див.* **ЛІНГВІСТИКА**

МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКИЙ, Могилєва-Подільського, *ім.*

МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКИЙ, Могилів-подільського, *прикм.*

МОГИЛЬОВ, -а. *Приїхав з Могильова.*

МОГИЛЬОВСЬКИЙ

МОГІКАНИ, -ан, *мн. (одн. могоканин, -а і могокан, -а, ч.; могоканка, -а, дав. -ниці, род. мн. -нок, ж.).*

Вимерле плем'я північноамериканських індіанців. *Останній із могокан.*

МОДЕЛЬ, -і, *ор. -лю, род. мн. -лей*

МОДЕЛЬЄР, -а, *ор. -ом, мн. -в, ів*

МОДЕЛЬОВАНИЙ

МОДЕРАТО, *муз. 1. незм. Помірний темп. В темпі модерато. 2. невідм., с. Твір, виконаний у темпі модерато.*

Ліричне модерато.

МОДЕРН. 1. -у. *Елементи модерну. 2. невідм., прикм. Стиль «модерн».*

МОДЕРН-БАЛЕТ, -у

МОДЕРНИЙ — МОДЕРНІЗОВАНИЙ — МОДЕРНІСТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Модерний. Новомодний, сучасний.

Модерна поезія. Модерна музика.

Модерне мистецтво.

Модернізований. Осучаснений, змінений відповідно до вимог сучасності, вдоскоалений. *Модернізований приймач.*

Модерністський. Який стосується модерніста і модернізму як течії у мистецтві та літературі. *Модерністська музика.*

МОДУС ВІВЕНДІ, *невідм., ч. У дипломатії назва тимчасової короткострокової угоди*

МОЖЕ. Пунктуація. 1. *присл. Виділяється комами як вставне слово. Діти, може, ви втомилися? 2. дієсл. Не виділяється, коли виступає частинною присудка (у формі 3-ї особи одн.). Він може добре вчитися.*

МОЖЛИВО, *невідм., присл. Пунктуація. 1. Виділяється комами як вставне слово. Можливо, буде дощ. 2. Не виділяється, коли виступає у ролі присудка. У казці все можливо.*

МОЗАМБІК. 1. *род. -а. Назва міста. Збудова Мозамбіка. 2. род. -у. Назва країни. Родовища Мозамбіку.*

МОЗАМБІЦЬКИЙ [*не мозамбітський*]

МОЗОЛЬ, -я, *ор. -єм, мн. -і, -ів. і МОЗОЛЯ, -і, *ор. -єю. Наступна на мазоль (мазолю).**

МОКАСІНИ, -сінів, *мн. Вид взуття.*

МОККО, *невідм., с. Сорт кави. Смачне мокко.*

МОКНУТИ, -кну, -кнеш і **МОКТИ**, мок і мокнув, мокла і мокнула, мокли і мокнули

МОКРОТА і **МОКРОТІННЯ**. Сли-

зисте виділення з дихальних шляхів і легенів.

МОКРОТА, -я. Вологість.

МОЛ, -у, *місц. (на) молу. Захвсна споруда в порту у вигляді стіни, що виступає в море.*

МОЛДОВА, -я

МОЛДОВАНИ, -ан, *мн. (одн. молдованин, -а, ч.; молдованка, -а, дав. -ниці, род. мн. -нок, ж.)*

МОЛДОВЕНЬСКА, -я, *місц. (у) -сті. Молдавський народний танець.*

МОЛДОВСЬКИЙ

МОЛБЕНЬ, -бня, *ор. -бнем. Коротке богослужіння за здоров'я, благополуччя кого-небудь, за щасливе закінчення справи.*

МОЛІТВА, -я, *мн. -тві, -тів, але дві молітви*

МОЛІТВЕННИК *дм.* **МОЛІТОВНИК**

МОЛІТИ, -лю, -лиш, -лимо, -лять; *нак. -лі, -лім(о), -літь*

МОЛІТИСЯ, -люся, -лишся, -лять-ся; *нак. -ліся, молім(о)ся, моліться*

МОЛІТОВНИК і **МОЛІТВЕННИК**, -а

МОЛБЕДЕН, -у. *Запаси молібдену.*

МОЛОДЕЦЬ, -дця, *дав. -дцєві, ор. -дцєм, кп. молодче, мн. -дці, -дців, але хлопці-молодці*

МОЛОДЕЦЬКИЙ — МОЛОДЕЦЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Молодецький. Сміливий, хоробрий, завзятий. *Молодецький вигляд. Молодецька постать.*

Молодечий. Властивий молодій людині. *Молодечий ентузіазм. Молодеча вітха. Молодеча свіжість.*

МОЛОДЖНО-СПОРТИВНИЙ
МОЛОДОГЕГ ЕЛЬЯНЕЦЬ, -нця,
дав. -нцеві, ор. -нцем

МОЛОДЬ, -і, ор. -длю

МОЛОТИ, мелю́, мелеш, мелемо, меле́те, мелю́ть; *нак. мелі́, меліть*

МОЛОТИ́ТИ, -очу́, -оти́ш, -отя́ть

МОЛОТОБОЄЦЬ, -бі́йця́, дав. -бі́йцеві́, ор. -бі́йце́м

МОЛОТЬБА́, -я́

МОЛОХ, мѐлоха і МОЛО́Х, мо́лоха. Жорстока невблаганна сила, що вимагає людських жертв. *Невблаганний молох війни.* У знач. «бог сонця, вогню і війни» пишеться з великої літери. *Приписити жертву Молохові.*

МОЛОЧА́Р, -я́, дав. -ѐві, ор. -ѐм, мн. -і, -ів, дав. -ѐм

МОЛО́ЧНИЙ ШЛЯХ. Обидва слова пишуться з великої літери. Синоніми: Чумацький Шлях, Чумацька Дорога.

МОЛО́ЖНО... На писання. Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «молочний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо складне слово утворене від сполучення слів з підрядним типом зв'язку: *молочнокі́слий* (кисле молоко), *молочноконсерва́ний* (молочні консерви), *молочнопромисло́вий* (молочна промисловість), *молочнотова́рний* (молочні товари). 2. Через дефіс: а) якщо складне слово утворено від сполучення синтаксично рівноправних членів: *молочно-м'яси́й* (молочний і м'ясний), *молочно-скота́рський*, *молочно-тваринни́цький*; б) якщо складне слово позначає колір чи його відтінок: *молочно-бі́лий*, *молочно-голуби́й*, *молочно-сі́рий*.

МОЛЮ́СК, -а, мн. -я, -ів

МОМЕН́Т *див. МИТЬ*

МОНА́КО, *невідм., с.* Назва князівства. *На території сучасного Монако*

існували спочатку фінкійська, згодом — грецька колонії.

МОНА́КСЬКИЙ

МОНАСТІ́Р, -я́, дав. -ѐві і -ю́, ор. -ѐм, мн. -і, -ів, місц. (у, по) -я́х

МОНА́Х [*не мона́х*], -а́ха, дав. -а́хові, мн. -а́хи, -а́хів. Синонім: черне́ць.

МОНА́ХИНЯ [*не мона́хinja*], -і, ор. -єю́, мн. -а́хині, -а́хнь

МОНГО́ЛИ, -ів, мн. (*одн. монго́л*, -а, ч.; *монго́лка*, -и, дав. -лці́, *род. мн. -лок, ж.*)

МОНГО́ЛОЇ́Д, -а, мн. -я, -ів

МОНГО́ЛО-ТАТА́РСЬКИЙ

МОНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «одно». З наступною частиною пишеться разом: *моногенети́чний*, *моногра́ма*, *мономульсний*, *монокриста́л*, *монокульту́ра*, *монометале́вий*, *мономолекуля́рний*, *моноопера*, *монорейко́вий*, *монофто́нг*, *моноцентри́зм*.

МОНО́КЛЬ *див. БІНО́КЛЬ*

МОНОЛО́Г [*не моно́лог*], -у, місц. (у) -зі

МОНОПО́ЛІСТИ́ЧНИЙ — МО-

НОПО́ЛІСТСЬКИЙ — МОНОПО́-

ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Монополі́стичний. Який стосується монополії як великого об'єднання, що ґрунтується на концентрації виробництва; який базується на принципах монополії. *Монополістичні об'єднання.*

Монополі́стський. Який стосується монополістів. *Монополістські спілки капіталістів.*

Монопо́льний. Який стосується виключного права на володіння будь-чим і панування в певній галузі діяльності. *Монопольний прибуток. Монопольна рента. Монопольні ціни.*

МОНПА́НСЬЄ, *невідм., с.* Сорт цукерок; льодяники. *Смачне монпансьє.*

МОНРЕА́ЛЬ, -я, ор. -ѐм, місц. (у) -і

МОНТА́Ж, -у́, ор. -ѐм, мн. -і, -ів

МОНТА́ЖНО-БУДИВЕ́ЛЬНИЙ

МОНТА́ЖНО-ЕКСПЛУАТАЦІ́Й-

НИЙ

МОНТЕВДЕО, *невідм.*, с. Назва міста. *Монтевідео розташоване на березі затоки Ла-Плата.*

МОНТЕ-КАРЛО, *невідм.*, с. Назва міста. *Мальовниче Монте-Карло.*

МОНУМЕНТАЛЬНО-ДЕКОРАТИВНИЙ

МОРАЛПЕ, *невідм.*, с. Середньовічна п'єса повчального характеру. *Цікаве моралпе.*

МОРАЛЬ, -і, *ор.* -лю

МОРАЛЬНО... 1. Перша частина складних прикметників, які пишуться через дефіс: *морально-вольовий, морально-етичний, морально-побутовий, морально-політичний, морально-психологічний.* 2. Прислівник, на який падає логічний наголос. *Морально стійкий.*

МОРАТОРІЙ, -я, *ор.* -єм. Відстрочення платежу, яке встановлює уряд у зв'язку з особливими обставинами (війною, стихійним лихом); відкладання певних дій.

МОРДВІНИ, -ів, *мн.* і **МОРДВА**, -я (*одн.* мордвін, -а, *дав.* -ові, ч.; мордвінка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, ж.). Корінне населення Мордовії.

МОРДОВІЯ, -ї, *ор.* -єю

МОРЕЛЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -лей. Абрикос, вишня.

МОРЕПЛАВЕЦЬ, -вця, *дав.* -вцеві, *ор.* -вцем.

МОРЖ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм

МОРЖЕВИЙ

МОРЗЕ, *невідм.*, с. Телеграфний код. *Удосконалене морзе.*

МОРИТИ¹, -рю, -риш. Виснажувати.

МОРИТИ², -рю, -риш, -риво, -риве. Обробляти деревину.

МОРКВЯНИЙ і **МОРКВЯНИЙ**, -я, -є

МОРОЗ. 1. *род.* -а. Персонаж дитячих казок. *Подарунки Діда Мороза.* 2. *род.* -у. Явище природи. *Нема надворі морозу.*

МОРОЗИВО, -а. Шоколадне морозиво [не морожене].

МОРОК, -у, *місц.* (в) -ці

МОРОЧИТИСЯ, -очуся; *нак.* не морочся

МОРС, -у. Напій з води та фруктового соку. При позначенні сортів ужив. *мн.*: морси, морсів.

МОРФЕМНИЙ — **МОРФОЛОГІЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Морфемний, *лінгв.* Який стосується морфеми як найменшої значеннєвої частини слова, під якою розуміють корінь, префікс, суфікс, закінчення. *Морфемний аналіз. Морфемний ривень.*

Морфологічний, *лінгв.* Який стосується морфології як розділу граматики, що визначає форму слова. *Морфологічні категорії. Морфологічна система. Морфологічний спосіб словотвору.*

МОРФІЙ, -ю, *ор.* -єм

МОРОЛОГО-СИНТАКСИЧНИЙ

МОРЩИТИСЯ, -шуся, -щися, -щяться; *нак.* морщся

МОСТИТИ, мошу, мостиш, мостять

МОСЬЄ, *невідм.*, ч. Форма ввічливого звертання до чоловіка у Франції. *Шановний мосьє.*

МОТЕЛЬ, -ю, *ор.* -єм. Будинок на автотрасі для відпочинку туристів і ремонту транспорту.

МОТИВ — **МОТИВАЦІЯ**. Розрізняються значенням.

Мотив, -у. 1. Підстава для певних дій. *Мотиви людських вчинків.* 2. муз. Основна музична побудова; мелодія. *Мотив вальсу.* 3. літ. Тема мистецького твору. *Соціальні мотиви в творчості Шевченка.*

Мотивація, -ї, *ор.* -єю. Сукупність мотивів; обґрунтування. *Психологічна мотивація поведінки героїв твору.*

МОТО... Перша частина складних слів, що відповідає значенню: 1. «моторний»: *мотодрезина, мотофлот;* 2. «моторизований»: *мотодивізія, мотоколіна, мотопахота;* 3. «мотоциклетний»: *мотокрос, мотоспорт.*

З наступною частиною пишеться разом.

МОТОВЕЛОГОНКИ, -вок, *мн.*

МОТОМЕХАНІЗОВАНИЙ

МОТОР, -бра, *мн.* -бри, -брів

МОТОРАЛІ, *невідм.*, *с.* Спортивне змагання на мотоциклах. *Міжнародне моторалі.*

МОТОРНО-ВІТРІЛЬНИЙ

МОТОСТРІЛЕЦЬКИЙ

МОТОЦИКЛ, -а, *ор.* -ом, *мн.* -в, -ів

МОТОЧОВЕН, -човна і -човна, *мн.* -вні, -внів

МОТТО, *невідм.*, *с.* Влучний вислів, що використовується як епіграф.

МОТУЗКА, -в, *місц.* (на) -зці, *мн.* -зків, -зок. *Довга мотузка [не вірйовка].*

МОТУЗОК, -зкі, *місц.* (на) -зку, *мн.* -зкі, -зків

МОТУЗЯНИЙ

МОХ, мо́ху, *ор.* мо́хом, *місц.* (на)

моху, *мн.* мохі, мохів

МОХАСТИЙ — **МОХНАТИЙ**. Розрізняються значенням.

Мохастий. Порослий мохом. *Мохасті буки.*

Мохнатий. Волохатий, кошлатий. *Мохнаті брови. Мохнатий рушник [не мохнастий рушник].*

МОЧИТИ, мочу́, мочи́ш; *нак.* мочи́, мочіть

МОШКА, -в, *дав.* -шці, *мн.* мошки, мошок

МОШКА́, -і, *дав.* -шці, *збірне* [не мошкара]

МОЩІ, -ей, *мн.*

МРАКОБІССЯ, -я, *ор.* -ссям

МРЕЦЬ, мерця́, *дав.* мерце́ві, *ор.* мерце́м, *мн.* мерці, мерців

МРІЙЛИВИЙ і **МРІЙЛИВИЙ**

МРУЖИТИ, -жу, -жиш, -жимо, -жите, -жать; *нак.* мруж, мружете

МРЯКА, -в, *місц.* (у) -ці

МСТИТИ, мщу́, мсти́ш, мстимо́, мститі́, мстять; *нак.* мсти, мстіть.

Керування: *кому за кого, за що.*

МСТИТИСЯ, мщу́ся, мсти́шся, мстимо́ся, мститі́ся, мстяться; *нак.*

мста́ся, мсти́ться. Керування: *кому і за кого, за що. Мститися ворогові за руйни. Мститися за смерть брата.*

МУЖ, -а, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -у, *мн.* -і, -ів

МУЖНИЙ, -я, -є

МУЖНЬО, *присл.* Синоніми: відважно, хоробро, сміливо.

МУЗЕЙ, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) -і

МУЗЕЙ-КВАРТИРА, музе́ю-кварти́ри. Якщо таке сполучення виступає в ролі підмета, то узгоджується зі словом, з яким він семантично тісніше пов'язаний. *Музей-квартира поповнився новими експонатами. Музей-квартира відремонтована.*

МУЗИКА, -и, *місц.* (в) -ці. Вид мистецтва.

МУЗИКА, -в, *дав.* -ці. Музикант.

МУЗИКАЛЬНИЙ — **МУЗИЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Музикальний. 1. Який має здатність тонко сприймати музику, виконувати музичні твори. *Донька дуже музикальна і танцює дуже гарно (Кобилянська). Музикальний слух. Музикальна сім'я.* 2. Мелодійний. *Музикальний твор.* *Музикальний вірш.*

Музичний. Який стосується музики як виду мистецтва. *Музичне виховання. Музична вікторина. Музичне училище.*

МУЗИКО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «музика». Пишеться разом з другою частиною: *музикозна́вство, музикоте́рапія.*

МУЗИЧНИЙ *див.* **МУЗИКАЛЬНИЙ**

МУЗИЧНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «музичний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *музично-драматичний, музично-естра́дний, музично-етнографічний, музично-літературний, музично-танцюва́льний, музично-теоретичний, музично-хоровий.*

МУКАЧЕВЕ, -ого, *ор.* -вм. *Біля Мукачєвого.*

МУКАЧІВСЬКИЙ

МУКИ ТАНТАЛА, *перен.* Тяжкі страждання від незадоволених бажань. З великої літери пишеться друге слово.

МУКОМЄЛЬНО-КРУП'ЯНИЙ

МУЛ. 1. *род.-в.* Тварина. *Раціон мула.* 2. *род.-у.* Намул. *Очистити від мулу.*

МУЛАТ, -а, *мн.* -и, -ів

МУЛНЄ, *невідм., с.* Кольорові нитки для вишивання. *Чорне мулне.*

МУЛЛЯ [*не мўлла*], -лля, *дав.* мулли, *мн.* мўлли, мулл і мўллів, але два мулли. Служитель релігійного культу в мусульман.

МУЛЬТИ... Перша частина складних слів, що означає множинність предметів або багаторазовість якихось дій. З наступною частиною пишеться разом: *мультивібратор, мультимільйонєр, мультипрограмаїї, мультифункціональний.*

МУЛЯЖ, -у, *ор.* -єм, *мн.* -ї, -ів. Точне відображення (з гіпсу, воску, пап'є-маше) якого-небудь предмета, що служить головним чинном наочним посібником.

МУЛЯР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -яре, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам

МУНДШТУК, -а, *місц.* (у) мундштуку і мундштуці, *мн.* -ї, -ів

МУР, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

МУРАВА, -ї

МУРАВІНИЙ і **МУРАВЛІНИЙ**

МУРАХА, -и, *мн.* -и, -ах [*не мурахів*] і **МУРАШКА**, -и, *дав.* -щї, *мн.* -шки, -шок, *дав.* -шкам

МУРКОТАТИ [*не мурликати*], -очу, -бчеш, -бчемо, -бчете, -бчуть; *нак.* -очї, -очїть і **МУРКОТІТИ**, -очу, -отїш, -отїмб, -отїтє, -отїть; *нак.* -отї, -отїть

МУСИТИ, мўшу, мўсиш, мўсимо, мўсите, мўсятъ

МУСКУЛ, -а, *мн.* -и, -ів

МУСКУЛЬНИЙ

МУСОЇН, -у, *мн.* -и, -ів. Вітер.

МУСУЛЬМАЇНИ, -ан, *мн.* (*одн.* мусульманн, -а, ч.; мусульманка, -и, *дав.* -щї, *род. мн.* -нок, ж.)

МУСУЛЬМАНСЬКИЙ

МУШКЕТЄР [*не мушкетєр*], -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

МУШЛЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -пель

МУШТРА, -и, *род. мн.* муштр

МЧАТИ, мчу, мчиш, мчїмб, мчїтє мчатъ; *нак.* мчї, мчїть

МЮЗИКЛ, -у. Музичний сценічний твір комедійного характеру.

МЮЗИК-ХОЛ, -у. Вид естрадного театру. *Київський мюзик-хол.*

МЮНХЕН, -а. *Вулиця Мюнхена.*

МЮНХЕНСЬКИЙ

М'ЯЗИ — В'ЯЗИ. Розрізняються значенням.

М'яз, -а, *мн.* -и, -ів. Тканина живого організму, яка, скорочуючись, забезпечує його рух. *Тренування м'язів. Кожен м'яз боля від незвичної роботи.*

В'язи, -ів, *мн.*, *розм.* Шийні хребці; шия.

М'ЯЗОВИЙ і **М'ЯЗОВИЙ**, -а, -є

М'ЯЗОВО-ШКІРНИЙ

М'ЯКИЙ [*не м'який*], -а, -є

М'ЯКОПЛАСТИЧНИЙ

М'ЯКОТЛИЙ

М'ЯКОШЕРСТИЙ

М'ЯКУШ, -а, *ор.* -єм

М'ЯКШИЙ [*не м'якший*]

М'ЯСИСТИЙ

М'ЯСНИЙ, -а, -є

М'ЯСО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «м'ясо». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо складне слово утворене від словосполучення з підрядним типом зв'язку: *м'ясо-заготівельний* (заготовлять м'ясо), *м'ясоїд* (той, хто їсть м'ясо), *м'ясокомбінат* (комбінат для виробництва м'яса), *м'ясоконсервний* (який консервує м'ясо), *м'ясоконтрольний* (контроль за якістю м'яса). 2. Через дефіс, якщо складне слово утворене від

сурядного поєднання слів: *м'ясо-кістковий* (м'ясо і кістки), *м'ясо-молочний* (м'ясо і молоко), *м'ясо-овочевий* (м'ясо і овочі).

М'ЯТА, -я

М'ЯТИ, мну, мнеш, мнемо́, мнетé, мнуть; *нак.* мни, мніть

М'ЯЧ, -а, *ор.* -ем

Н

Н (ен), *невідм.* Як назва літери вжив. в *с.р.* *Велике н.* Як назва звука вжив. у *ч.р.* *Твердий н.* *Сонорний н.*

НА, прийм.

1. **НА** — **В** *див.* **В** — **НА**

2. **НА** — **ДО** *див.* **ДО** — **НА**

3. **НА** — **ПО**. Прийменники синонімічні на позначення місця, але розрізняються відтінками значення. *На стінах розвішані картини* (вказує тільки на місце) — *По стінах розвішані картини* (додаткове значення — поширення дії на всю поверхню предмета). *Високі на горі палати.* *Чималій у яру стовок, зелений на горі садок* (Шевченко). *По садочку ходжу.* *Мешкаю на вулиці Зеленої.* *Новий будинок на вулиці Тихій* [не по вулиці]. *Але: По вулиці (вулицею) проїхало таксі.* *Йду по вулиці (вулицею).*

НА... префікс. Керування дієслів з префіксом *на*. Перехідні дієслова з префіксом *на* керують *знах.* і *род.* відмінками, напр.: *наситати зерно* — *наситати зерна*, *налити молоко* — *налити молока*. Форма *род. відм.* звичайно вживається тоді, коли дія поширюється на неподільну речовину, на частину від цілого або коли об'єктом дії є абстрактне поняття, напр.: *напустити диму*, *накупити книг*, *нарізати сала*, *насікти капусту*, *наробити лиха*, *набрати сили*.

НАБАГАТО — **НА БАГАТО**

Набагато, *присл.* *Сьогодні день набагато кращий від учора.*

На багáто, *числ.* з *прийм.* *Прийшов на багато днів.*

НАБАКІР [не *набакір*], *присл.*, *розм.* *Шанка набакір.*

НАБЕРЕЖНА, -ої, *дав.* -ій, *ім.*

НАБИРА́ТИ, -аю, -аєш, -ають, *недок.* і **НАБРА́ТИ**, -беру́, -береш, -беремо́, -берете́, -беру́ть; *нак.* -бері́, -бері́м(о), [не давайте наберемо], -бері́ть, *док.* Керування: *чого, що.* 1. *Брати певну кількість чогось.* *Набрав з джеки дощової води.* 2. *При збільшенні інтенсивності (руху, сили тощо) досягтя потрібного ступеня чогось.* *Набирати швидкості (швидкість).* *Набирати силу (сили).*

НА́БІК — **НА БІК**

Набік, *присл.* *Шанка зсунулася набік.*

На бік, *ім.* з *прийм.* *Лягти на бік.*

НА́БІЛО, *присл.*

НАБУВА́ТИ, -аю, -аєш, *недок.* і **НАБУ́ТИ**, -у́ду, -у́деш, -у́дуть; *нак.* -у́дь, -у́дьмо, -у́дьте, *док.* Керування: *що і чого.* 1. *що.* *Переважно тоді, коли дієслово вжив. у знач.* «придбати; купити». *Набути масток.* 2. *чого.* *Переважно тоді, коли дія поширюється на предмети з абстрактним значенням.* *Набувати нових якостей.* *Образ набув глибокого ідейного значення.*

НАВАНТА́ЖУВАТИ, -жую, -жуюєш; *нак.* -жу́й, -жу́йте

НАВАНТА́ЖУВАЧ, -а, *ор.* -ем

НАВГА́Д *див.* **НАУГА́Д**

НАВДИВОВИ́ЖУ, *присл.* Синоніми: *напрочуд, надзвичайно.*

НАВЕ́РХ — **НА ВЕРХ**

Наве́рх, *присл.* *Вилізти наверх.*

На верх, *ім.* з *прийм.* *На верх щогли прикріпили розпізнавальний знак.*

НАВЕСНІ́, *присл.* Синонім: *напробесні.*

НАВЗДОГІ́Н і **НАЗДОГІ́Н**, *присл.*

НАВЗНА́К і **НАВЗНА́КІЙ**, *присл.*

НАВІ́ВОРИ́Т, *присл.* Синонім: *навпакі.*

НАВІ́ЛІПТ, *присл.* Синонім: *наскрізь.*

НА ВИПЛАТ. *Купити на виплат* [не в розстрочку].

НАВИПУСК — НА ВИПУСК

Навіпуск, присл. Зверху, не заправляючи (про одягу) в штани, в спідницю, в чоботи і т. ін. *Носити сорочку навіпуск.*

На випуск, ім. з прийм. *Приїхав в університет на випуск спеціалістів.*

НА ВИРІСТ

НАВИЧКА див. **ЗВІЧКА**

НАВІДЛІТ [не навідмаш], присл.

НА ВІДМІННО

НАВІДРІЗ і НАОДРІЗ, присл.

НАВІЖЕНИЙ [не навіжений]

НАВІЗШИ, дісприсл.

НАВІК і НАВІКИ, присл.

НАВІК-ВІКІ, присл.

НАВІКИ-ВІКІВ, присл.

НА ВІКИ ВІЧНІ

НАВІГТЬ, част. Ставиться біля того слова, значення якого частка виділяє. *Навіть він про це знав. Він знав навіть про це.* Слово *навіть* ніколи не буває вставним.

НАВІЧ, присл. Синоніми: на власні бці, особисто.

НАВІЧНО, присл.

НАВІШАНИЙ — НАВІШЕНИЙ.

Розрізняються сполучуваністю.

Навішаний. Дісприскм. до *навішати.* *Кругом навішані схеми.*

Навішений. Дісприскм. до *навісити.* *Навішена на шию коня торба.*

НАВІЩО, присл. Синоніми: нащо, для чого, з якою метою.

НАВКОЛИШНІЙ. *Навколшине середовище* [не оточуюче середовище]. Синонім: довкілля.

НАВКОЛІШКИ — НАВКОЛІШКАХ, присл. Розрізняються сполучуваністю. 1. У знач. «на колінах». *Лазити навколішках (навколішки). Стояти навколішках (навколішки).*

2. У знач. «на коліна». *Падати навколішки. Опускатися навколішки.*

НАВКОЛО. 1. присл. *Навколо було тихо. Поїду навколо* [не вкругову]. Синоніми: навкругі, довкола, до-

вкругі. 2. прийм, з род. відм. *Навколо себе бачив однодумців. Навколо хати розрісся квітник.*

НАВКОЛОЗЕМНИЙ [не навколоземний]

НАВКРУГ і НАВКРУГІ. 1. присл. *Навкруг (навкруги) засіяло.* 2. прийм. *Навкруг ялики танцювали діти.* Синоніми: довкругі, довкола, навколо. **НАВМАННЯ** див. **НАУГАД**

НАВМІСНО і НАВМІСНЕ, присл. *Зробив він це навмисно (навмисне).* Синоніми: зумісно, на злі, спеціально.

НАВОДИТИ, -оджу [не навожу], -одяш, -одять; *нак.* -одь, -одьте. *Наводити приклади* [не приводити приклади].

НАВОЗИТИ, -о́жу, -о́зиш, -о́зять; *нак.* -о́зь, *недок.* і **НАВОЗИТИ,** -о́жу, -о́зиш, -о́зять, *док.* Керування чого. *Навозити дров.*

НАВПАКІЙ. Пунктуація. 1. Як присл. не відокремлюється. *Робив усе навпаки* [не наоборот]. 2. Як вставне слово відокремлюється. *Голос його був не бадьорий, а, навпаки, приглушений.*

НАВПЕРЕЙМИ, присл. Синонім: напереріз.

НАВПІЛ і НАВПІЛ [не пополам], присл.

НАВПОМАЦКИ і НАПОМАЦКИ, присл. Синонім: набіліп.

НАВПОЧПКИ і НАПОЧПКИ, присл.

НАВПРІСІДКИ, НАВПРІСЯДКИ і НАПРІСІДКИ, НАПРІСЯДКИ, присл.

НАВПРОСТЕЦЬ і НАПРОСТЕЦЬ, присл. Синоніми: навпрямець, напрямцем, навпрямкі.

НАВПРІТИ і НАПРОТИ, присл.

НАВСКАЧ і НАВСКАЧ [не вскач], присл. Синоніми: чвалом, навскочкі, у чвал.

НАВСЬКІС і НАВКІС, НАВСЬКІС і НАВКІС, НАВСКОСІ і НАВКОСІ, НАВКІСЬ, присл.

НАВСКІСНИЙ

НАВСПРÁВЖКИ і НАСПРÁВЖКИ, присл.

НАВСТÓЖ [не настіж], присл. Синонім: наро́зтвір.

НАВСТÓЯЧКИ, присл. Сяноніми: стóячи, стóячки.

НАВУШНИК [не наушник], -а

НАВХРЕ́СТ [не навхрест], присл.

НАВЧА́ЛЬНИЙ [не учбовий]. *Навчальний процес. Навчальний рік.*

НАВЧА́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «навчальний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *навчально-допоміжний, навчально-консультаційний, навчально-педагогічний, навчально-тренувальний.*

НАВЧА́ТИ і НАУЧА́ТИ, -аю, -аєш. Керування: *кого-що і чого [не чому]. Навчати дітей. Навчати правди. Навчати покори.*

НАВЧИ́ТИСЯ, -чуса, -чійся, -чимось, -чїтєся, -чаться; *нак. -чїся, -чїсь(о)ся [не давайте навчимось], -чїться.* Керування: *чого [не чому]. Навчитися грамоти. Навчитися всього доброго.*

НАВШПІ́НЬКИ — НАВШПІ́НЬКАХ, присл. Розрізняються сполучуваністю. *Іти (підійти, стояти) навшпінках [не на ципочках]. Навшпінках підійшов до дверей. Стати (звестися, підвестися) навшпінки [не на ципочки]. Став навшпінки і парвав яблуц.*

НАВ'Ю́ЧУВАТИ, -чую, -чуєш

НАВ'Я́ЗАТИ, -в'яжу, -в'яжеш. Керування: 1. *що, чого.* Виготовити. *Нав'язати десять пар рукавиць. Нав'язати панчіх.* 2. *що.* Змусити когось робити щось усупереч бажанню. *Нав'язати революцію не можна.*

НАВ'Я́ЛИТИ, -в'ялю, -в'ялиш і -в'ялиш, -в'ялимо і -в'ялимо́, -в'ялите і -в'ялите́; *нак. -в'ялі, -в'ялім(о) [не давайте нав'ялимо], -в'яліть.* Керування: *що, чого.* *Нав'ялити велику кількість риби. Нав'ялити вобли.*

НАГА́Й, -я, *ор. -ем, мн. нагаї, -їв*
НАГАСА́КІ, *невідм., с. Зелене Нагасакі.*

НАГАСА́ЦЬКИЙ. *Примк. до Нагасакі.*

НАГІ́Р'Я, -р'я, *ор. -р'ям, род. мн. -р'їв*
НАГЛЯ́ДАЧ і НАГЛЯ́ДАЧ, *наглядача і наглядача́, дав. наглядачеві і наглядачеві́, ор. наглядачем і наглядачём, мн. наглядачі і наглядачі́*
НАГО́ДА — ПРИГО́ДА. Розрізняються значенням.

Нагбда. Служний момент, сприятливі обставини. *Не пропускати зручної нагоди. Шукас нагоди зустрітися. Хочу при цій нагоді сказати. Користуватися нагодою.*

Пригбда. 1. Подія, випадок (здебільшого непередбачений, несподіваний). *Нічна пригода. Стати комусь у пригоді [не в нагоді].* 2. *перев. мн.* Події, які трапляються під час мандрівок, подорожей. *Романтичні пригоди. Мисливські пригоди.*

НАГО́ЛО і рідко НАГО́ЛО, присл.
НАГО́ЛОШУВАТИ, -ую, -уєш, -ують; *нак. -уй, -уймо, -уйте.* Керування: *що, на чому.* 1. *що.* Сялою голосу виділяти звук, склад, слово. *Наголошувати перший склад слова.* 2. *на чому, перен.* Підкреслювати, виділяти якусь думку. *Наголошумо на тому, що...*

НА-ГОРÁ, присл., *гірн.*

НАГОРІ́ — НА ГОРІ́

Нагорі́, присл. *Там, нагорі́, нам буде безпечніше [не наверху].*

На горі́, *ім. з прийм.* *На горі́ розрієся садок.*

НАГО́РУ — НА ГОРУ́

Нагбру, присл. *Швидко подалася сходами нагору.*

На гору́, *ім. з прийм.* *Я на гору круту крем'яную буду камінь важкий підіймать (Леся Українка).*

НАГОТУВА́ТИ, -тую, -туєш. Керування: *чого і що.* *Наготувати води (воду). Наготувати Їси́ (Їсу) на велику сім'ю.*

НАГРОМАДИТИ, -джу, -диш, -дять; *нак.* -а́дь, -а́дьмо [не давайте нагромаджмо]. Керування: *що, чого.* Нагромадити велике багатство. Нагромадити сіна.

НАД, НА́ДІ, рідко **НА́ДО**, *прійм.*
НАДАВА́ТИ, -даю, -даєш, -даємо́, -даєте́, -дають; *нак.* -дава́й, -дава́ймо, -дава́йте. Керування: *що, чого.* Надавати допомогу. Надавати стусанів.
НАДА́ЛІ, *присл.* Синоніми: наперед, у майбутньому.

НАДАРЕ́МНО і **НАДАРЕ́МНЕ**, *присл.*

НАДБИ́ТИ, -діб'ю́, -діб'єш і -діб'єш, -діб'є́ і діб'є́, -діб'ємо́ і -діб'ємо́, -діб'єте́ і -діб'єте́, -діб'ють і -діб'ють; *нак.* надбій, надбіймо, надбійте

НАДБРИ́В'Я, *род. мн.* -в'їв
НАДВА́РТИ́СТЬ, -тості, *ор.* -тістю [не зверхвартість]

НАДВЕ́ЧІР і **НА́ДВЕЧІ́Р**, *присл.*
Синонім: перед вечором.

НАДВЕ́ЧІР'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

НАДВИ́СОКИЙ [не зверхвисокий]
НАДВІ́Р — **НА ДВІ́Р**

Надвір, присл. Вийшли з хати надвір.
На двір, ім. з прійм. Зайшли на двір батька.

НАДВО́Є, НА́ДВОЄ — **НА ДВО́Є**
Надвоє і надвоє, присл. Розрізати надвоє [не пополам]. Синонім: наполовину.

На двое, числ. з прійм. Вистачило тканини на двое штанів.

НАДВО́ЛЗЬКИЙ [не надволжський]
НАДВО́РІ — **НА ДВО́РІ**

Надворі, присл. Надворі стемніло.
На дворі, ім. з прійм. На дворі у сусіда було весело.

НАДДНІ́ПР'ЯНСЬКИЙ
НАДДНІ́ПР'ЯНЩИ́НА, -в. Пишеться з великої літери. Синонім: Наддніпрянська Україна.

НАДДНІ́СТР'ЯНСЬКИЙ
НАДДНІ́СТР'ЯНЩИ́НА, -в. Пишеться з великої літери.

НАДДУНА́ЙСЬКИЙ

НА ДИ́БИ

НА ДІ́ВО

НАДІ́ВАТИ — **НАДЯ́ГАТИ** — **ОДЯ́ГАТИ**. Збігаються у знач. «покривати одягом кого-небудь». *А Максимові кривому нічого не вадить; шкандибас на милиці і гадки не має. А в недільку святую мундир надіває (Шевченко). Несміло взяв козак сорочку і надягнув (Стефаник). І Ярина дає зброю, а Степан сідлає коня, свого товариша, й жупан одягас (Шевченко).*

Тільки надігати *вжив.* у знач. «закріплювати щось на комусь-чомусь».

Надіти сережки. Надіти окуляри.

Тільки одягати *вжив.* у знач. «забезпечувати одягом кого-небудь», «покривати поверхню чогось». *Одягати дітей. Туман одягас дерева.*

НАДІ́Й — **НАДО́ЮВАННЯ**. Розрізняються значенням.

Наді́й, -до́ю, *ор.* -до́єм. Кількість надосного молока. *Наді́й молока від корови збільшився.*

Надо́ювання, -я, *ор.* -нням. Одержування певної кількості молока. *Змагаються за надоювання 150 тонн молока на рік.*

НАДІ́Я, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Надіє!
Зменш.-пестл.: Надійко! Надієчко!
На́до! Надо́сю! Надо́сенько!

НАДІ́Л [не наді́л], -у

НАДІ́СЛАТИ, -ішлю́, -ішлеш і -ішлеш, -ішлемо́ і -ішлемо́, -ішлете́, і шлете́, -ішлють і -ішлють; *нак.* -ішли́, -ім(о) [не давайте надішлемо], -іть

НАД'І́ДЖАТИ, -а́ю, -а́еш, -а́ємо, -а́єте; *нак.* -а́й, -а́ймо, -а́йте

НАД'І́ДІТИ, -і́джу́, -і́дйш, -і́здимо́, -і́здете́, -і́здять

НАД'І́СТИ, -і́м, -і́сі, -і́сть, -і́мо, -і́сте́, -і́дять; *нак.* -і́ж, -і́жмо, -і́жте

НАДЛАМА́ТИ, -а́ю, -а́еш, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́йте і **НАДЛО́МИТИ**, -омлю́, -омйш; *нак.* надломі́, надломі́ть

НАДЛІМАНИЙ і **НАДЛОМЛЕНИЙ**

НАДЛИТИ, -ділля, -діллєш -діллємо, -діллєтє; *мин.* надлів, надлялє, надлєлє, надлєлє; *нак.* -лій, -ліймо [*не* давайте надлісмо], -лійте

НАДЛІШОК, -шку

НАДЛЮДСЬКИЙ [*не* надлюдський]

НАДМІР — **НАДМІРУ**

Надмір, -у, *ім.* *Надмір* вологи в ґрунті.

Надміру, *присл.* Зробився надміру вразливим. Синоніми: надмірно, надто.

НА ДОБРАНІЧ

НА ДОБРЕ. *Вчиться на добре.*

НАДОВГО, *присл.*

НАДОСНИЙ

НАДОЇТИ, -ою, -оїш; *нак.* -дій. Керування чого, що. *Надоїти* молока. *Надоїти* бідон молока.

НАДОЮВАННЯ *див.* **НАДІЙ**

НАДПІЙТИ, -діп'ю, -діп'єш, -діп'ємо, -діп'єтє, -діп'ють; *мин.* надпів, надпилє, надпилє; *нак.* надпій, надпійте

НАДРА, *надр*, *мн.*

НАДУЖИВАННЯ — **НАДУЖИТТЯ**. Збігаються у знач. «надмірне використання», «використання на шкоду». Керування: **Надуживання** чим. *Надуживання* книжними словами. **Надужитті** чого. *Надужиття* сил.

Тільки **надужитті** вжив. у знач. «незаконні дії», «вчинок». *Надужиття* владою.

НАДХОДИТИ *див.* **ВСТУПАТИ**

НАДЧУТЛИВИЙ — **НАДЧУТТЄВИЙ**. Розрізняються значенням.

Надчутливий. Який має чутливість більшу від звичайної. *Надчутливі* органи у деяких тварин.

Надчуттєвий. Який міститься по той бік матеріального світу і недоступний для чуттєвого сприймання. *Надчуттєвий* стан душі.

НАДЯГАТИ *див.* **НАДІВАТИ**

НА ЖАЛЬ. У знач. вставн. слова відокремлюється комами. *Ми, на жаль, не могли вчасно прийти.*

НАЖАТИ, -жну́, -жнєш, -жнемó, -жнетє́, -жнуть; *нак.* -жні́, -жні́м(о); Керування чого. *Нажати* життя. *Нажати* осоки. Ненормативним є вислів *нажати на клавішу*. Потрібно: *натиснути на клавішу*.

НАЖИВА — **ПОЖИВА**. Розрізняються значенням.

Нажива. 1. Збагачення шляхом махінацій, нагромадження матеріальних цінностей. *Погоня за наживою*. 2. Принада, почеплена на гачок чи іншу снасть, для ловлення риби, птахів, звірів. *Нажива з черв'яків*. *Нажива* для риби.

Пожива. 1. Те, що живить організм. *Шукати для себе поживу*. 2. *перен.* Те, що дає матеріал для роздумів, збагачує духовний світ. *Оригінальні казки дають поживу розумові*. *Духовна пожива*. *Пожива* для душі.

НАЖИТИ, -иву́, -ивєш, -ивемó, -иветє́, -ивуть. Керування чого і чого. *Нажити* капітал. *Нажити* собі клопотів.

НАЗАВЖДИ і **НАЗАВЖДІ**

НАЗАВТРА, *присл.*

НА ЗАДОВІЛЬНО

НАЗАР, -а, *дав.* -єві, *ор.* -ом, *кл.* Назаре! і **НАЗАРІЙ**, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Назарію! *Зменш.-пестл.:* Назарку! Назарочку! Назарчику! Назарцо! Назарович, -а, *дав.* -у, *ор.* -єм і Назарійович, [*не* Назарієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -єм; Назарівна, -я [*не* Назарівної], *дав.* -і [*не* Назарівній] і Назарівна, -я [*не* Назарівної], *дав.* -і [*не* Назарівній]. *Співзвучать два Назари* [*не* два Назара]. *Іване Назаровичу! Васіло Назарійовичу! Ольго Назарієно! Олено Назарієно!*

НАЗБИРАТИ, -аю, -аєш, -ають; *нак.* -аї́, -аї́мо [*не* давайте назбираємо], -аї́те. Керування чого, чого. *Назбирати* квітів. *Назбирати* дієсті *карбовати* на дорогу.

НАЗВАНІЙ — **НАЗВАНІЙ**. Розрізняються значенням.

Названий. Дієприкм. до *назвати*. Були названі приччини.

Названий, *прикм.* Нерідний. *Названа мати. Названий син.*

НАЗДОГІН і **НАВЗДОГІН**, *присл.*

НАЗІРЦЕМ і **НАЗІРЦІ**, *присл.* Синоніми: *назіркою, крадькома.*

НА ЗЛО

НАЗМІТАТИ, -аю, -аєш, -ають; *нак.*

-ай, -аймо [*не давайте назмітаємо*], -айте. Керування: *чого, що. Назмітати борошна. Назмітати купу листя.*

НАЗНОСИТИ, -ошу, -осяш. Керування: *чого, що. Назносити хмизу й сухої трави. Назносити купу одержі.*

НАЗОВНІ, *присл.*

НАЗУСТРІЧ — **НА ЗУСТРІЧ**

Назустріч. 1. *присл.* *Назустріч плив корабель.* 2. *прийм.* *І я пішов, прискорюючи крок, назустріч людям і назустріч світанню нового дня* (Симоненко).

На зустріч, *ім. з прийм.* Керування: *з ким. Ми ходили на зустріч з колишніми однокласниками.*

НАЇДОК, -дку, *мн.* -и, -ів і **НАЇДОК**

НАЇДЖАННЯ, -я, *ор.* -нням

НАЇДЖАТИ, -аю, -аєш

НАЇДЖЕНИЙ

НАЇЗД, -у і **НАЇЗД**

НАЇЗДИТИ — **НАЇЗДИТИ**. Розрізняються значенням.

Наїздити, -їжджу, -їздиш; *нак.* -їздь.

1. Тривалою їздою набрати певну кількість кілометрів. *Наїздив машиною 20 тисяч кілометрів.* 2. Привчати коня до їзди в упряжі, під сідлом. *Наїздив коня.*

Наїздити, -їжджу, -їздиш, -їздімо, -їздіте. 1. Приїжджати в певній кількості. *Гості наїздять та й наїздять.*

2. Приїжджати на якийсь час або несподівано в гості. *У школу наїздив інспектор.*

НАЙ... Префікс. 1. Уживається у формах найвищого ступеня порівняння прикметників та прислівників, які утворені: а) префіксальним способом (префікс *най-* додається до форми вищого ступеня порівняння): *найглибокий, найкращий, найдешевший, найкоротше, найперше*; б) префіксально-суфіксальним способом (префікс *най-* і суфікс *-ш* чи *-ші* одночасно приєднуються до твірної основи слова): *найвідповідніший, найвластивіший, найліберальніший, найславетніший, найрізноманітніший, найсучасніший.*

Без префікса *най-* такі прикметники не вживаються. 2. Вступає у слова, які вказують на надзвичайно високу міру вияву ознаки, але не є формами ступеня порівняння. У таких словах є префікс *пре-*, суфікс *-ісляк-*: *найпрекрасніший, найзвичайнісвський.*

НАЙБІЛЬШ, *присл.* Уживання: вступає у складеній формі найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників. Поєднується із прикметниками чи прислівниками у початковій формі. Ненормативними є вислов'я: *найбільш зручніше місце, найбільш досконаліший, найбільш глибокий, найбільш глобальніше.* Треба пам'ятати, що а) слово *найбільш* переважно поєднується з відносними прикметниками: *найбільш населений район, найбільш промислова область*; б) природними для української мови є синтетичні форми найвищого ступеня порівняння якісних прикметників: *найзручніший, як(що)найзручніший, як(що)найглибший, найсуттєвіший.*

НАЙБЛИЖЧЕ, *присл.*

НАЙБЛИЖЧИЙ

НАЙВАЖЧИЙ

НАЙВИЩИЙ

НАЙДОРОЖЧИЙ

НАЙДУЖЧИЙ

НАЙМЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -ень

НАЙМЕНШ, *присл.* Уживання: вступає у складеній формі найви-

щого ступеня порівняння прикметників і прислівників для позначення найменшої міри вияву ознаки. Подвоюється тільки із прикметниками чи прислівниками у початковій формі. *Найменши зрозумілий, найменши відомий, найменши доступний, найменши небезпечно.* Ненормативними є вислови: *найменши зрозуміліший, найменши вразливіший, найменши відповідальніший.*

НАЙМИ — НАЙМИТУВА́ННЯ. Розрізняються значенням.

Найми, -ів. Робота або служба, на яку хтось найнявся. *Віддати у найми. Іти в найми. У наймах служити.*

Наймитувáння, -я, ор. -ням. Праця наймютом. *Роки наймитування. Безрадiсне наймитування.*

НАЙНЯТИ, -йму́, -ймеш, -ймуть; мн. найняв, найняла́, найняло́, найнялі́; *нак. наймі́, наймі́м(о), наймі́ть*

НАЙТИ, -йдú, -йдéш і **ЗНАЙТИ**

НАКА́З — УКА́З. Розрізняються значенням.

Наказ, -у. Офіційний документ, у якому викладено розпорядження, постанову керівника установи, підприємства, організації. *Наказ про звільнення [не приказ про звільнення].*

Указ, -у. Постанова, розпорядження найвищого органу влади або глава держави, що має силу закону. *Указ про присудження Шевченківської премії.*

НАКАПАТИ, -аю, -аеш. Керування: *що, чого.* *Накапати кілька крапель валер'янки на цукор. Накапати води.*

НАКАЧАТИ, -аю, -аеш, -ають; *нак. -а́й, -а́ймо [не давайте накачасмо], -а́йте.* Керування: *що, чого; чим.* *Накачати повітрям камеру. Накачати води.*

НАКВАСИТИ, -а́шу, -а́сиш, -а́сять; *нак. -а́сь, -а́сьте.* Керування: *що, чого.* *Наквасити капусту (капусту).*

НАКОЛО́ТИ, -коло́, -ко́леш, -ко́лють. Керування: *що, чого.* *Наколоти ногу. Наколоти дровець.*

НАКОПА́ТИ, -а́ю, -а́еш. Керування: *чого.* *Накопати ямок. Накопати картоплі.*

НАКОСИ́ТИ, -о́шу, -о́сиш. Керування: *що, чого.* *Накосити сіна. Накосити трави.*

НАКРИ́ТТЯ, -я́, ор. -ття́м, род. мн. -ття́в і рідко -я́ть

НАКРИ́ШИТИ, -и́шу, -и́шиш, -и́шать; *нак. -и́ш, -и́ш(о) [не давайте накришим(о)], -и́ть.* Керування: *чого.* *Накришити хліба. Накришити цибулі.*

НАКРУ́ТИТИ, -у́чу, -у́тиш, -у́тять; *нак. -у́т, -у́т(о), -у́ть.* Керування: *що, чого.* *Накрутити волосся на бізуді. Накрутити перевесел.*

НАКУ́ПИТИ, -ку́плю, -ку́пиш, -ку́плять; *нак. -ку́п, -ку́п(о) [не давайте накупимо], -ку́пть.* Керування: *чого.* *Накупити краму. Накупити хліба.*

НАЛАМА́ТИ, -а́ю, -а́еш, -а́ють; *нак. -а́й, -а́йте.* Керування: *що, чого.* *Наламати купу гілля. Наламати цвiту з калани.*

НАЛІ́ТИ, -ля́ю, -ля́еш, -ля́емо́, -ля́етé, -ля́ють; *нак. -ля́й, -ля́йте.* Керування: *чого, що.* *Налити олії. Налити чай в склянку.*

НА ЛІ́ХО

НАЛІ́ВО і ЛІ́ВОРУЧ, присл. Синоніми: *уліво, у лівий бік.*

НАЛОВІ́ТИ, -овлю́, -ови́ш, -ови́мо, -ови́те, -овля́ть. Керування: *чого, що.* *Наловити скупбриї. Наловити відро риби.*

НАЛУ́ЩИТИ, -и́щу, -и́шиш, -и́шимо, -и́шите, -и́шать; *нак. -и́щ, -и́щмо, -и́ште.* Керування: *що, чого.* *Налушити мiшок кукурудзи. Налушити гороху.*

НАМАРИ́НУВА́ТИ, -у́ю, -у́еш. Керування: *чого, що.* *Намаринувати гриби́в. Намаринувати бочку огірки́в.*

НАМА́РНО і НАМА́РНЕ, присл.

НАМЁТ [не палатка], у
НАМЁТОВИЙ. Наметове містечко
[не палаточний городок].

НАМИТИ, -ію, -ієш. Керуван-
ня: чого, що. Намити дві тисячі
кубометрів ґрунту. Намити золо-
того піску.

НАМОРОЗЬ див. ПАМОРОЗЬ
НАНЕСТИ, -сү, -сєш, -семó, -сетє,
-сүть; мин. наніс, навєслá, навєслó,
навєсля́; нає. -неся́, -несім(о), -не-
сіть. Керування: чого, що. Нанєсло
намулу. Нанєсти вїзит.

НАНИЗ — НА НИЗ

Наниз, присл. З крутої гори вїз покотився наниз.

На низ, ім. з прийм. На низ провалля
подало каміння.

НАНИЗУ — НА НИЗУ

Нанизу, присл., розм. Нанизу в долині
шумить потік.

На низу, ім. з прийм. На низу шу-
хляди.

НАНІВЄЦЬ, присл. Синонім: нінá-
що.

НА НІЧ

НАНОВО, присл. Синоніми: зно́ву,
ще раз, по-новóму.

НАОДИНЦІ, присл. Синоніми: сам
на сам, на самоті.

НАОПАШКИ і рідко **НАОПАШКУ**,
присл.

НАОСЯП, присл. Синоніми: не ба-
чачи, не дивлячись, навмання.

НАОСТАНКУ, присл. Синоніми: на
закінчення, під кінець, наприкінці.

НАПАМ'ЯТЬ — НА ПАМ'ЯТЬ

Напам'ять, присл. Вивчити напам'ять
вірш.

На пам'ять, ім. з прийм. Подарував
мені фото на пам'ять про нашу
зустріч.

НАПАСТИ¹, -адү, -адєш, -адємó,
-адєтє, -адүть; нає. -адя́, -адім(о) [не
давайте нападаємо], -адіть. Напасти
на ворога. Напасти на слід.

НАПАСТИ², -сү, -сєш, -семó, -сетє,
-сүть; нає. -сія́, -сім(о), -сіть. Напасти
корову.

НАПА́СТЬ, -ті, ор. -тю, род. мн.
-тей і **НАПАСТЬ**

НАПА́ЮВАННЯ, -я, ор. -няєм.
Ужив. у знач. «прикріплювання, при-
палювання». Напаювання металевих
пластинок [не напайка металевих
пластинок].

НАПЕ́ВНО і **НАПЕ́ВНЕ**, присл.
Пунктуація. У знач. «точно, без-
перечно, безсумнівно, не боячись
помилитись» комою не відокрем-
люється. Діяти можна напевно. Пла-
цдарм можна втримати напевно.
У знач. «мабуть» відокремлюється
як вставне слово для вираження
ймовірності повідомлюваного. Йо-
му, напевно, важко.

НАПЕКТІ, -ечү, -ечєш, -ечємó,
-ечєтє, -ечүть; мин. напєк, напєклá,
напєклó, напєкля́; нає. -ечя́, -ечім(о)
[не давайте напечємо], -ечіть. Ке-
рування: чого, що. Напєкти хлїба.
Напєкти тарїаку пирога́.

НАПЕРЕБІЙ і **НАВПЕРЕБІЙ**,
присл.

НАПЕРЕГÓНИ і **НАВПЕРЕГÓ-**
НИ, присл.

НАПЕРЕ́Д — НА ПЕРЕ́Д

Наперед. 1. присл. Наперед сказати.
Йшов, простягнувши наперед руки.

2. прийм. з род. відм. Він став
наперед тебе.

На перєд, ім. з прийм. На перєд воза
накидали соломи.

НАПЕРЕДÓДНІ. 1. присл. Напере-
додні весь день дощило. 2. прийм.
з род. відм. Напередодні свят. Напе-
редодні вітати.

НАПЕРЕКІ́Р. 1. присл. Робити усе
наперекір. 2. прийм. з дав. відм. Йти
наперекір долі.

НАПІ́ЛОК [не напильник], -лка
НАПІ́ЛЯТИ, -яю, -яєш. Керу-
вання: що, чого. Напильяти купу
дров. Напильяти дощок.

НА́ПИС. Керування: на чому,
чим. 1. на чому (коли йдеться про
конкретні предмети). Напис на сірх
стінах. 2. У поєднанні зі словом

мова тільки чим. *Напис українською мовою.* Синоніми: по-українському, по-українськи. Ненормативним є вислів *напис на українській мові.*

НАПИСАТИ, -ишу́, -йшеш, -йшуть; *нак.* -иши́, -ім(о) [*не* давайте напишемо], -иши́ть. Керування: *на чому і чим*. 1. *на чому.* *Написати оголошення на дошці.* 2. У поєднанні зі словом *мова* тільки чим. *Написати німецькою мовою.* Синоніми: по-німецькому, по-німецьки. Ненормативним є вислів *написати на німецькій мові.*

НАПІТИСЯ, -п'юся́, -п'єшся́, -п'ємо́ся, -п'єте́ся, -п'ю́ться; *мин.* напи́вся, напи́лася, напи́лося, напи́лися; *нак.* -пийся́, -пиймо́ся [*не* давайте напи́смося], -пийте́ся.

НАПІВ... Перша частина складних слів, що означає «не повністю, частково, не до кінця, не зовсім». Завжди пишеться разом із повнозначними частинами мови: *напівавторит, напіввідомий, напівжовтий, напівгнилий, напівкруглий, напівлещачи, напівлюдина, напівм'який, напівосвітлений, напівощепки, напівпідвіл, напівпустеля і напівпустілля, напівроздлігнений і напівроздлігнений, напіврозчаний, напівсирій.*

НАПІВГОЛОСНО і **НАПІВГОЛОСА** (*не* вівголоса), *присл.*

НА ПІВДОРІЗІ

НАПІВЖАРТОМ і **НАПІВЖАРТОМ**, *присл.*

НАПІВЗЛИДАР, -а́, *дав.* -єві́, *ор.* -єм, *ми.* -і́, -ів, *дав.* -ям

НА ПІВСЛОВО

НАПІЙ [*не* напйток], -о́ю, *ор.* -о́єм, *ми.* -о́ї, -о́їв

НАПНУТИЙ і **НАПНУТИЙ**

НАПОГОТОВИ, *присл.*

НАПОКАЗ, *присл.*

НАПОЛЕОН. 1. *род.* -а. Прізвище полководця. *Полки Наполеона.* 2. *род.* -у. Солодке печиво. *Крем для наполеону.*

НАПОЛОВІНУ — **НА ПОЛОВІНУ**

Наполовіну, *присл.* *Розламати булку наполовіну* [*не* пополам]. *Скоротити текст наполовіну.*

На половіну, *ім.* з *прійм.* *Килим на половіну стіни.*

НАПОЛЯГТИ, -яжу́, -яжеш, -яжемо́, -яжете́, -яжуть; *мин.* напо́ліг, напо́лягла́, напо́лягло́, напо́лягли́; *нак.* -яж, -ля́жете

НАПОМАЦКИ і **НАВПОМАЦКИ**, *присл.* Синоніми: *напóтемки*, у те́мряві.

НА ПОРУКИ

НА ПОТАЛУ

НА ПОЧАТКУ

НАПОЧПКИ і **НАВПОЧПКИ**, *присл.*

НАПОЮВАТИ, -юю́, -юєш і **НАПУВАТИ**, -аю́, -аєш

НАПРАВДУ — **НА ПРАВДУ**

Направду, *присл.* Синонім: *справді.* *Я на правду дуже втомився.*

На правду, *ім.* з *прійм.* *На правду надійся.*

НАПРАВО і **ПРАВОРУЧ**, *присл.* Синонім: у *правий бік.*

НАПРИЗВОЛЯЩЕ, *присл.* Синоніми: *на ласку долі*, *на Божу ласку.*

НАПРІКІНЦІ і **НАПРІКІНЦІ**. 1.

присл. *Наприкінці виступив директор.*

2. *прійм.* з *род.* *відм.* *Наприкінці XVI століття спалахнуло на Україні селянсько-козацьке повстання.*

НАПРІКЛАД — **НА ПРІКЛАД**

Наприклад, *присл.*, *вставн. сл.* *Гортензії, наприклад, не мають запаху.*

На приклад, *ім.* з *прійм.* *Посилатися на приклад інших.*

НАПРІСІДКИ і **НАВПРІСІДКИ**, *присл.*

НАПРОБЕСНІ, *присл.*

НАПРОКАТ, *присл.*

НАПРОЛОМ, *присл.*

НАПРОСТЕЦЬ і **НАВПРОСТЕЦЬ**, *присл.*

НАПРОТИ і **НАВПРОТИ**, *присл.* **НА ПРОТИВАГУ**. Керування: *кому, чому.* *На противагу усталеним поглядам.*

НА ПРОТЯЗІ — ПРОТЯГОМ. Розрізняються значенням.

На протязі, *прійм.* на з *ім.* протяг у знач. «різкий струмінь повітря, що продуває». *Сидів на протязі біля дверей.*

Протягом, *прійм.* з *род.* відм. Синонім: *упродовж.* Уживається в конструкціях на позначення часу тривання, існування чогось. *Протягом восьми років. Протягом року.* Ненормативними є: *на протязі року, на протязі години.*

НАПРОЧУД, *присл.* Синонім: *надивовіжжю.*

НАПРУЖЕНІСТЬ — НАПРУЖЕННЯ. Розрізняються значенням.

Напруженість, *-ності, ор.* *-вістю.* Властивість, стан чого-небудь стосовно знач. *примк.* *напружений.* *Ослаблення міжнародної напруженості.*

Напруження, *-я, ор.* *-ням.* Вищий ступінь вияву, дії чого-небудь. *Напруження уваги. Перве напруження.*

НАПРЯМ — НАПРЯМОК. Збігаються в знач. «лінія руху або лінія розміщення чого-небудь».

Напрямок, *-мку, вжив.* переважно тоді, коли йдеться про порівняно менші віддалі. *Йти в напрямі (в напрямку) до моря.*

Тільки **напря́м**, *-у, вжив.* тоді, коли йдеться про заходи важливого суспільно-політичного значення, що провадяться в широких масштабах. *Основні напрями розвитку медицини.*

НАПРЯСТИ, *-яду́, -ядеш, -ядемо́, -ядете́, -яду́ть; нак.* *-яди́, -яді́м(о), -ядіть.* Керування: *що, чого.* *Напрясти клубок ниток. Напрясти пряді.*

НАПУСТИТИ, *-уцу́, -устиш, -усти́мо, -усти́те, -усти́ть; нак.* *-усти́, -усти́ть.* Керування: *що, чого.* *Напустити в хату купу людей. Напустити в кімнату пари.*

НАПУХНУТИ, *-не; мин.* *напу́х і напу́хну, напу́хла і напу́хнула, напу́хли і напу́хнули*

НАПУХЛИЙ [*не напухший*]

НАГУЯСТИ, *-пну́, -пнеш, -пнемо́, -пнете́, -пну́ть; мин.* *нап'яв, нап'яла, нап'яло, нап'ялі; нак.* *-пні́, -пні́м(о), -пніть і НАПНУТИ*

НАП'ЯТИЙ (НАП'ЯТИЙ) і НАПНУТИЙ

НАРА́ДА. З великої літери пишеться у складі власної назви. *Відбувалася Рада з питань безпеки і співробітництва в Європі.*

НАРА́З, *присл.* Синоніми: *враз, ра́птом, несподівано, зеніа́цька.*

НАРВА́ТИ, *-ву́, -веш, -вемо́, -вете́, -ву́ть; нак.* *-ві́, -ві́м(о), -ві́ть.* Керування: *чого, що.* *Нарвати барвінку. Нарвати букет квітів.*

НАРЕ́ШТІ, *присл.* *Нарешті приїхали* [*не накінець*]. Пунктуація: Слово *нарешті* відокремлюється комами як вставне: 1. Якщо вказує на зв'язок думок, послідовність викладу. *Та й, нарешті, ви зможете одержати в нього належну консультацію.*

2. Якщо вказує на те, що член речення, при якому воно стоїть, завершує сказане або є останнім членом при переліченні. *Минають села, наче сни. І от, нарешті, засиніли Дніпропетровщини лани (Сюсюра).*

3. Якщо дає оцінку факту, служить для вираження нетерпіння, незадоволення і т. ін. *Та вийдіть же, нарешті!* Слово *нарешті* не виділяється комами, якщо вживається у функції обставини у знач. «в результаті всього, після всього, як наслідок чогось». *Сьогодні нарешті дійшли згоди.*

НА́РИ, *нар, мн.*

НА́РІВНІ і НАРІ́ВНІ, *присл.*

НАРІ́ЗАТИ, *-рі́жу, -рі́жеш, -рі́жемо, -рі́жете, -рі́жуть; нак.* *-рі́ж, -рі́жмо, -рі́жте.* Керування: *чого і що.* *Нарізати хліба (хліб).*

НА́РІ́ЗНО, *присл.* Синоніми: *окре́мо, зо́сібна.*

НА́РІ́СТ, *-росту*

НА́РІ́ЧЧЯ, *-я, ор.* *-ччям, род. мн.*

-іч

НАРКОЗ, -у

НАРКОПСИХОТЕРАПІЯ, -ї, ор. -сю

НАРОДИТИ, -оджу́, -одиш, -одимо, -одите, -одять

НАРОДИТИСЯ [не родитвся]. *Народився 1985 року.*

НАРОДНИЙ — НАРОДНИЦЬ-КИЙ. Розрізняються значенням.

Народний. 1. Який створений народом, належить йому. *Народна творчість. Народна пісня.* 2. Який тісно пов'язаний з народом, відповідає його світоглядові. *Твори народних поетів живуть вки.*Народницький. Пов'язаний з народництвом — суспільно-політичним рухом російської інтелігенції в пореформенний час. *Народницькі погляди.*НАРОДНО... Перша частина складних прикметників, які пишуться: 1. Разом, якщо утворені від сполучення слів, підпорядкованих одне одному: *народногосподарський* (народне господарство), *народнописемний* (народна пісня), *народнопоетичний* (народна поезія), *народноромантичний*. 2. Через дефіс, якщо вони утворені від сполучення слів, не підпорядкованих одне одному: *народно-визвольний, народно-демократичний, народно-революційний, народно-республіканський.*НАРОДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «народ». З наступною частиною завжди пишеться разом: *народовладдя, народоволець, народознавець, народознавство, народолібець, народолібство, народонаселення.*НАРУБАТИ, -аю, -аєш, -аємо, -аєте, -ають; *нак. -ай, -аймо* [не давайте варубасмо], -айте. Керування: *чого, що. Нарубати дров. Нарубати вагон вугілля.*НА РУКУ. *На руку нечистий, розм.*НАСАМКІНЕЦЬ, *присл.* Синоніми: під кінець, на завершення, наприкінці.НАСАМПЕРЕД, *присл.* Синоніми: передусім, найперше, перш за все.

НА СВІТАНКУ

НАСЕЛЕНІСТЬ — НАСЕЛЕННЯ. Розрізняються значенням.

Населеність, -ності, ор. -ністю. Густина населення. *За населеністю район дорівнює великому обласному центрові.*Населення, -я, ор. -ням. Сукупність людей. *Населення Землі постійно збільшується.*

НАСИЛУ — НА СІЛУ

Насілу, *присл.* Докладаючи зусиль. *Насілу доплив.*На сілу, *ім. з прийм.* На силу покладайся, але й розум май.НАСИПАТИ, -плю, -плеш; *нак. -сіп, -сіпте, док.* Керування: 1. *чого і що. Насипати пісок на доріжку — насипати піску для квітів.* 2. *що.* Будувати, споруджувати. *Насипати могилу.*

НАСИЧЕНО-ВОЛОГИЙ

НАСІКТИЙ, -ічу́, -ічеш, -ічемó, -ічете́, -ічуть; *мін. насік, насіклá, насіклó, насіклі́; нак. -ічі, -ічіть.* Керування: *я: що, чого. Насікти дьвжку капусти. Насікти капусту.*

НАСІННЕОЧИЩУВАЛЬНИЙ

НАСІННЕСХОВИЩЕ, -а, ор. -ем

НАСКІЛЬКИ — НА СКІЛЬКИ

Наскільки, *присл.* *Ви, наскільки мені відомо, ще до війни закінчили університет.* Синоніми: якою мірою, в якій мірі.На скільки, *числ. з прийм.* *На скільки років сестра старша від тебе? На скільки частин розділити?*

НАСКРІЗНИЙ [не наскрізний]

НАСКРІЗЬ [не наскрізь], *присл.*

НА СЛÁВУ

НА СМÉРТЬ

НАСМІКАТИ, -ікаю́, -ікаєш і -ічу́, -ічиш; *нак. -ікай і -іч, -ікайте і -ічте*НАСМІХАТИСЯ, -аюся, -аєшся, -аємося, -аєтесь, -аються; *нак. -айся, -аймося, -айтесь.* Керування: *з ко-го-чого* [не над ким]. *Насміхатися з нього ніхто не наважувався.* Сино-

німи: кпїти, глузувати, кепкувати, висмівати, глумитися.

НАСМІШКА [не насмішка], -н, мн. -ішки, -ішок

НАСМІШКУВАТО, присл.

НАСПІД — НА СПІД

Наспід, присл. *Покласти наспід.*

На спід, ім. з прийм. *На спід скрині наклали нафталину.*

НАСПОДІ — НА СПОДІ

Насподі, присл. *Витягнув з торбини хліб і намацав насподі кілька яблук.*

На споді, ім. з прийм. *На споді хлібниці розсипана сіль.*

НАСПРАВДІ, присл. Синонім: справді.

НАСТАННЯ, -я, ор. -нням і **НАСТАННЯ**

НАСТАСІЯ див. **АНАСТАСІЯ**

НАСТІЙ [не вастойка], -юю, ор. -бю

НАСТІЙЛИВИЙ — НАСТІЙНИЙ.

Збігаються у знач. «завзятий, стійкий при досягненні чого-небудь, наполегливий». *Настійлива (настійна) вимога.*

Тільки настійний вжив. у знач. «дуже потрібний, невідкладний». Відчувалася настійна потреба в тлумачному словнику.

НАСТІЛЬКИ — НА СТІЛЬКИ

Настільки, присл. *Настільки заглибився в читання книги, що нічого не чує.*

На стільки, числ. з прийм. *Не розраховано на стільки осіб.*

НАСТІЛЬНИЙ — НАСТІННИЙ.

Розрізняються значенням.

Настільний. 1. Який розміщується на столі. *Настільний теніс. Настільна лампа.* 2. Який завжди потрібний, необхідний. *Настільна книга. Настільний підручник.*

Настійний. Який вивіщується чи малюється на стіні. *Настійний розпис.*

НАСТОРОЖІ — НА СТОРОЖІ

Насторожі, присл. *Вартовому треба бути завжди насторожі.*

На сторожі, ім. з прийм. *Я на сторожі коло їх поставлю слово* (Шевчен-

ко). *І встане правда і любов на світі, і на сторожі правди стане труд* (Симоненко).

НАСТУПАЛЬНИЙ — НАСТУПНИЙ.

Розрізняються значенням. **Наступальний**. Який пов'язаний з інтенсивними діями для досягнення бажаного. *Наступальні бої. Наступальний рух.*

Наступний. Який з'являється слідом за чимось; найближчий у часі чи просторі. *Наступного дня* [не на слідуючий день]. *Наступна зупинка* [не слідуюча зупинка]. *Наступний номер програми* [не слідуючий номер програми].

Неформативним є уживання слова **наступний** у знач. «такий».

Неправильно: *Вступники подають наступні документи.* Потрібно:

Вступники подають такі документи

НАСУХО [не насүхо], присл.

НА СЬОГОДНІ [не на сьогоднішній день]

НАТАЛІЯ, -ї, ор. -єю, кл. Наталіє! *Змени.-пестя:* Наталко! Наталонько! Наталочко! Натүсю! Наталю! [не Наташа!]

НАТЕРПІГИСЯ, -пїюся, -пїшся, -пїться, -пїяться і **НАТЕРПІГІСЯ**, -пїюся, -пїшся, -пїється, -пїяться

НАТИСКАТИ, -аю, -аєш, -аємо, -аєте; *нак.* -ай, -аймо, -айте. *Натискати кнопку* [не важимати кнопку].

НАТКАТИ, -тчү, -тчеш, -тчемо, -тчете, -тчуть; *нак.* -тчй, -тчйм(о), -тчїть. Керування: *чого, що.* *Наткати доріжок. Дівчата наткали білосніжні полотна.*

НАТОМІСТЬ. 1. присл. *Чернишевці вже вдалося подавити кілька вогневих точок, але натомість оживають інші* (Гончар).

2. *спол. протиставний*. Синоніми: *затє, одніак.* *Вишня цього року не вродила, натомість від яблук згиналися гілля.*

НАТРОЄ, НАТРОЄ і НА ТРОЄ

Натроє і натроє, присл. *Розділити натроє.* Синонім: *на три частіни.*

На трібе, числ. з прийм. Кутити завіси на тріс дверей.

НАТРУДЖЕНІЙ [не натружений]
НАТРУДІТИ, -уджу [не натружу],
-удити, -удять

НАТУРАЛІСТИЧНИЙ — **НАТУРАЛЬНИЙ** — **НАТУРНИЙ**. Розрізняються значенням.

Натуралістичний. 1. Який стосується натуралізму — напряду в мистецтві і літературі, що вимагає фотографічно точного копіювання явищ життя. *Натуралістичне мистецтво*. 2. Який механічно копіює дійсність без належних узагальнень. *Закидали часом Котляревському і деякі гостро натуралістичні риси* (Рильський).

Натуральний. 1. Природного походження, протилежний штучному. *Натуральний каучук. Аромат натуральної кави*. 2. Справжній, невідданий. *Гра актора була натуральною. Натуральний зелений колір*. 3. Який виражений натурою (товарами, продуктами). *Натуральне господарство. Натуральний податок*.

Натурний. Який виконаний з природи, зроблений з природи, робиться на фоні природи. *Підготували натурний майданчик для кінознімання натурних кінодекорацій просто неба*.

НАТХНЕНИЙ — **НАТХНІННИЙ**. Розрізняються сполучуваністю.

Натхнений, дісприкм. *Натхнений чарівною поезією Шевченка, М. Лисенко створив прекрасні романи*.

Натхнений, прикм. *Натхненна пісня. Натхненна праця. Обличчя стало натхненим*.

НАТХНІННИСТЬ — **НАТХНІННЯ**. Розрізняються значенням.

Натхненність, -ності, ор. -ністю. Властивість, що характеризує піднесення творчих сил людини, активізацію її психічних процесів. *Натхненність поетичного стилю автора*.

Натхнення, -я, ор. -нням. Псвчичий стан піднесеності творчих потенцій людини. *В період натхнення праця*

буває найпродуктивнішою. Сповнений натхнення.

НАТЩЕ, **НАТЩЕ** і **НАТЩЕСЕРЦЕ**, присл. *Ліки приймайте натщесерце* [не приймайте ватошак].

НАТЮРМОРТ, -у, мн. -в, -ів
НАУГАД, **НАВГАД** і **НАВМАННЯ**, присл.

НАУКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ. Усі три слова пишуться з малої літери.

НАУКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ. Усі три слова пишуться з малої літери.

НАУКОВО. Написання: 1. Окремо пишеться з дісприкметниками (слово науково виступає як самостійний член речення, відповідає на питання як? яким чином?: *науково обґрунтований, науково розроблений*. 2. Через дефіс пишеться в складних прикметниках, у яких обидві частини означають рівноправні поняття: *науково-фантастичний, науково-дослідний, науково-популярний, науково-теоретичний, науково-художній*.

НА УРА, розм. *Робити щось на ура*.

НАУЧАТИ див. **НАВЧАТИ**
НАФТАЛІНОВИЙ — **НАФТАЛІННИЙ**. Збігаються в знач. «який стосується нафталіну». *Нафталіновий (нафталіновий) запах. Нафталіновий (нафталіновий) порошок*.

Тільки **нафталіновий** вжив. у знач. «який виробляє нафталін». *Нафталіновий цех*.

НАФТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «нафта», «нафтовий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *нафтобаза, нафтовидобувний, нафтовидобуток, нафтодобування, нафтоналивний, нафтоносний, нафтоочишувальний, нафтоперегінний, нафтопромисловий*.

НАФТОВИЙ і **НАФТОВИЙ**, -а, -е
НАФТООЧІСНИЙ і **НАФТООЧІСНИЙ**, -а, -е

НАФТОПРОВІД, -воду, *мн.* -води, -вдів

НАХА́БА, -в, *ч.* і *ж.* *Він такий (така) нахаба [не нахал].*

НАХА́БСТВО, -а, *ор.* -ом. *Це справжнє істинське нахабство [не нахальство].*

НАХИЛ — **НАХИЛЕННЯ**. Збігаються у знач. «положення тіла під кутом між горизонтальною і вертикальною площинами». *Невеликий нахил стіш. Нахилення магнітної стрілки компаса.*

Тільки **на́хил** ужив. у знач. «потяг до чогось; природні здібності; риси характеру». *Мас нахил до педагогічної діяльності.*

Тільки **нахиле́ння** ужив. у знач. «зміна прямого положення на похиле». *Втомилась від довгого нахилення.*

НАХИЛЬЦІ і **НАХИЛЬЦЕМ**, *присл.*

НАХО́ДИТИ *див.* **ЗНАХО́ДИТИ**

НА ХОДУ

НАХРА́ПОМ і **НАХРА́ПОМ**, *присл.*

Синоніми: по-хамському, наха́бно.

НАЦІСТСЬКИЙ

НАЦІ́ДЖЕНИЙ

НАЦІ́ДИТИ, -іджу, -ідеш. Керування: *чого, що.* *Націдити свіжої води. Націдити літр молока.*

НАЦІ́ЛИТИ, -лю, -лиш, -лять; *нак.* -іль, -ільте

НАЦІ́НКА — **НАЦІ́НКА**. Розрізняються значенням.

Наці́нка. Сума, на яку підвищено ціну чогось. *Націнка на цей товар невелика.*

Наці́нка. Підвищення ціни. *Націнка проведена відповідно до тарифів.*

НАЦІОНА́Л... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «націоналістичний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *націона́л-демократ, націона́л-ліберал, націона́л-ліберальний, націона́л-соціаліст, націона́л-фашист.*

НАЦІОНА́ЛІСТ, -а, *дав.* -ови. Той, хто любить свою батьківщину, відданий своєму народові, прагне консолідації нації. Йому властиве почут-

тя високої відповідальності за долю народу; жертовно працює на його благо.

НАЦІОНА́ЛЬНИЙ — **НАЦІОНА́ЛІСТІЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Націона́льний. Який стосується нації; властивий певній нації; державний. *Національна політика. Національна культура. Національна ментальність. Національні риси характеру. Національна еліта. Національна опера. Національна валюта.* У складі власної назви пишеться з великої літери: *Національні збори.*

Націоналістичний. Який стосується націоналізму і націоналістів; який пройнятий любов'ю до своєї нації, жертовно працює на її благо (не плутати з такими поняттями, як нацизм і шовінізм). *Націоналістичні погляди. Націоналістична організація. Націоналістична газета.*

НАЦІОНА́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «національний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *націона́льно-визвольний, націона́льно-демократичний, націона́льно-державний, націона́льно-етнічний, націона́льно-колоніальний, націона́льно-культурний, націона́льно-мовний, націона́льно-патріотичний, націона́льно-політичний, націона́льно-релігійний, націона́льно-самобутній, націона́льно-специфічний, націона́льно-територіальний.*

НАЦІОНА́ЛЬНО, *присл.* *Національно свідомий*

НА́ЧЕ — **НА́ЧЕБ** — **НА́ЧЕБТО**.

Синоніми: *мов, немов, неначе, ніби, як.* 1. *спол.* *Міська площа шуміла, наче морський прибій.* 2. *част.* *Ти була мені наче мати... (Симоненко). В морі хвиля за хвилею рине, море наче здіймається вгору... (Леся Українка). Пунктуація.* Кома перед словами *наче, начеб, начебто* ставиться, якщо ці слова виступають сполуч-

никами, і не ставляться, якщо ці слова є частками.

НАЧЁТВЕРО — НА ЧЁТВЕРО

Начётверо, присл. *Начетверо розкопана, розрита могила* (Шевченко). **На чётверо**, числ. з прийм. *Хліб поділили на четверо хлопців.*

НАЧІСТИТИ, -ящу, -истиш; *нак.* -ясть, -ястьте. Керування: *чого, що.* *Начистити відро картоплі. Начистити буряків.*

НАЧІСТО, присл. Синоніми: *дочіства, набіло, остато́чно.*

НАЧІС [не начос], -чосу, мн. -чоси, -чосів

НАЧОРНО, присл. Синоніми: *не начесто, не остато́чно, не набіло, абіяк.*

НАШАТІР, -у, ор. -ом

НАШВИДКУ́ і **НАШВИДКУРУ́Ч**, **НАШВИДКУРУЧ**, присл. Синоніми: *квапливо, поспіхом.*

НА ВКО́ДУ

НАПУМІЛИЙ [не нашумівший]

НА ЩА́СТЯ. Пунктуація 1. *ім. з прийм.* *І рушник вишиваний на щастя, на долю дала* (Малишко). 2. *прислівникове спол., вставн. слово.* *Але, на щастя, все закінчилося добре.*

НАЩИПА́ТИ, -яю, -яеш [не ващиплю, ващипнеш]. Керування: *чого, що.* *Нащипати купу трави. Нащипати цибулі.*

НАЩО́ — НА ЩО́

Нащо. 1. *присл.* Синонім: *навіщо.* *О люди! Люди небораки! Нащо здалися вам царі? Нащо здалися вам псарі?* (Шевченко). 2. *рідко.* Як сполучне слово в підрядному допустовому реченні. *Нащо вже тихою була, та й то збунтувалася проти неправди.* **На щб́, займ.** з прийм. *На що сподіватися?*

НЕ, част. Уживання: 1. *част. заперечна.* Якщо стоїть перед присудком, то надає реченню повного заперечення. *Не жаль мені цвіту, не страшно і грому...* (Франко). Якщо стоїть не перед присудком, то надає

реченню значення неповного заперечення. *Гори мої високі́, не так і високі́, як хороші́, хороші́, блакитні́ здалека* (Шевченко). *Зранку було не дуже холодно.* 2. Уживається в складі двочленних сполучників *не тільки..., а й (але й); не стільки..., як; не просто..., а й* при однорідних членах або при частинах складносурядного речення. *Однак наука — не тільки процес пізнання, але й соціальний інститут з важливими соціальними функціями* (З журналу). *Бібліотекою будуть користуватися студенти не тільки університету, а й інших вузів.* Ненормативним є: *бібліотекою будуть користуватися не тільки студенти університету, а й інших вузів.* Не пишеться разом: 1) у всіх випадках, коли слово без *не* не вживається: *непівисть, негбда, недуга, немовля́, негдйний, негативний, неістатний, нестямний, негасимий, неволити, непівидіти, невдвізі, незабаром, непорушно, несамовіто;* 2) з іменниками, прикметниками, займенниками і прислівниками, якщо вони з *не* означають одне поняття (часто можна замінити синонімом): *невбля (гніт), невесілий (сумний), недбрий (злий), неабіхто, невже́ (ліба), недарма́ (недаремно);* 3) з іменниками, якщо частка *не* надає їм протилежного значення: *неспеціаліст, недруг;* 4) з прикметниками, утвореними від неперехідних дієслів або від дієслів доконаного виду: *еконімічно незалежні країни, невилковна недуга;* 5) з дієприкметником, якщо він є означенням до іменника (а не присудком) і не має при собі пояснювальних слів: *неорана нива, незакінчена праця, невиконаний план* (але: *нива не орана, план ще й до сьогодні не виконаний*); б) у складі префікса *недо-*: *недбботок, недббдок, недокрів'я, недотбржаність, недорбслий, недописаний, недооцінений, недооцінювати, недоплатити,*

недочувати; 7) з прислівником, який виступає у ролі присудка в безособових реченнях: *неважливо зрозуміти, невигідно застосовувати стару техніку, нецікаво його слухати; незрозуміло, чому він так зробив; нелегко бачити страждання близьких*; 8) у дієсловах *нездужати* у знач. «хворіти»: *я нездужаю* (але: *не здужати* у знач. «не змогти»), *непокоїтися* у знач. «турбуватися», *неславити* у знач. «ганьбити»; 9) у присудковому слові *немає*: *Немає гірше, як в неволі про волю згадувати* (Шевченко). З дієсловом *мати* у формі 3-ї ос. одн. пишеться окремо: *Він не має належної підготовки з математики*.

Не пишеться окремо: 1) з іменниками, прикметниками і прислівниками на -о, зміст яких заперечується: 1. *Це не правда, а вигадка. Жити не бідно і не замовно. Це не дійсний спосіб, а умовний* (але: *одна бюлетень недійсний*). *Не задовільно одержав, а відмінно* (але: *одержав незадовільно*). *Не часто тут падають дощі. Він ворог, а не вірний товариш* (але: *Хома певірний*). *Послати не звичайною бандеролою, а рекомендацією* (але: *голос її незвичайний*). У написанні прикметників і прислівників на -о можливі варіанти залежно від того, заперечується чи стверджується щось у реченні. *Це завдання нескладне* (стверджується «легкість») — *це завдання не складне* (заперечується «складність»); *повість нецікава* (нудна) — *повість не цікава* (не захоплює читача); *від нас до школи недалеко* (стверджується, що близько) — *від нас до школи не далеко* (заперечується, що далеко); *поїхав ненадовго* (на короткий час) — *поїхав не надовго* (не на довгий час).

Розрізняють протиставлення, де є сполучник *а*, і протиставлення, де є сполучник *але*: при першому одне поняття заперечується, а друге, про-

тягнє йому, стверджується; при спол. *але* обидва поняття сумісні, предметів чи дії одночасно приписують дві ознаки; у першому випадку не пишемо окремо, у другому — разом: *Ріка не глибока, а мілка — ріка неглибока, але холодна. Говорить по-німецькому не погано, а добре — говорить по-німецькому непогано, але з акцентом*; 2) з іменниками, прикметниками і прислівниками на -о, якщо вони виконують роль присудка у питальних реченнях при логічному підкресленні заперечення (можливі частки *хвіба, чи*): *Хвіба не правда, що питання надзвичайно актуальне? Чи не ясний цей висновок сам собою? Хвіба не цікаво це раз обговорити це питання?* Якщо заперечення не підкреслюється, то пишемо разом: *Хвіба це неправда? Невже цей висновок неясний? Чи нецікаво вам слухати музику?* 3) з короткими прикметниками: *не згоден, не повинен, не рад та ін.*; 4) з прикметниками і прислівниками на -о, які мають при собі пояснювальні слова *далеко, зовсім* або *займенники* і прислівники з префіксом *ві*: *зовсім не переконливі докази; нікому не відомий автор; ніскільки не цікаво; зовсім не важко; аж ніяк не присміє спогати*. При наявності інших пояснювальних слів прикметники з *не* пишуться разом: *незнайомий читачам автор; невідома нам адреса; неправильно в цьому випадку рішення; нездібний до математики учень*. Але якщо такий прикметник з *не* входить до складу звороту, що стоїть після означуваного іменника і логічно підсилює заперечення, то *не* з прикметником пишеться окремо: *твір, не підвладний часові; 5) з дієсловами* (в тому числі з дієприслівниками): *не був, не прийшов, не досягас рукою до вікна; не виходячи з дому, не виконуючи доручень; не зрозумівши завдання*; 6) з дієприкметниками, які мають при собі пояс-

пювальні слова: *вулиця, не засаджена деревами; не виконана вчасно робота; давно не метели підлога; ціле літо не кошена трава;* 7) при підсиловальних прислівниках і присудкових словах: *не дуже, не зовсім, не досить, не треба, не жаль, не варто;* 8) при приїменнях: *не за горами, не на жарт, не до речі.*

Не при перехідних дієсло-вах. При перехідному дієслові з заперечною часткою не додаток ставиться здебільшого в родовому, рідко в знахідному відмінку.

Родовий відмінок, як правило, вживається: 1) коли в реченні є частка *ні*, заперечний займенник чи прислівник з префіксом *ні-*. *Не читас ні газет, ні журналів. Ніхто цього браслета не брав до рук;* 2) коли вказується на частину від цілого. *Не дістав хліба. Не приїс води;* 3) при дієсловах *бачити, чути, думати, знати, розуміти, бажати, хотіти* та ін. зі значенням сприйняття, думки, бажання. *Не бажав йому горя. Не знав він села. Не чув в її словах жалю;* 4) якщо додаток — абстрактний іменник. *Я не шукаю веселощів;* 5) у стійких словосполученнях, що мають у своєму складі абстрактні іменники: *не вживати заходів, не брати участі, не має спокою, не робить з того секрету, не викликає довіри* та ін.

Знахідний відмінок може вживатися: 1) при вказівці на конкретний предмет або точно визначене число. *Не покоси кладе, гори* (Шевченко). *Він не додав мені сто карбованців;* 2) якщо додаток є іменником — назвою істоти. *Хвороба ще довго не покидала дівчинку;* 3) якщо додаток стоїть перед дієсловом-присудком. *Хату не замів* (пор.: *не замів хати*); 4) при залежності додатка не безпосередньо від дієслова з заперечною часткою, а від інфінітива, що прилягає до дієслова з запереченням і послаблює вплив заперечення. *Учень*

не встиг написати твір (пор.: *не написав твору*).

Форма знах. відм. здавна конкурує з родовим: *Не вернеться чорнобривий та й не привітас, не розплете довгу косу, хустку не зав'яже* (Шевченко). *Я рідну Україну не проміню на чужому* (Глібов). *Ту перлину не дістати ні з печер землі, ні з моря* (Самійленко).

НЕАБІХТО, неабікого, дав. неабікому, ор. неабіким (з неабіким, не абі з ким), місц. на неабікому (на неабіким, не абі на кому, не абі на кім)

НЕАБІЩО, неабічого, дав. неабічому, ор. неабічим (з неабічим, не абі з чим), місц. на неабічому (на неабічим, не абі на чому, не абі на чім)

НЕБЕЗГРІШНИЙ

НЕБАЖАНИЙ. Синонім: нежаданий.

НЕБАЙДУЖЕ і **НЕБАЙДУЖЕ**, присл. Синоніми: зацікавлено, чуло. **НЕБЕЗАХИСНИЙ** і **НЕБЕЗЗАХИСНИЙ**, -а, -є

НЕБЕСА, -єс, мн.

НЕБЕСНО-БЛАКІТНИЙ

НЕБЕСНО-ГОЛУБІЙ, -а, -є

НЕБДЖ, -божа, дав. -божеві, ор. -божем, кл. -боже і **НЕБДЖ**, -божа, дав. -божеві, ор. -божем, мн. *небожі, небожів*

НЕБОЄЗДАТНИЙ

НЕБЛАГАННИЙ. Синоніми: неполітний, непорушний, немилосердний, жорстокий.

НЕВВІЧЛИВИЙ. Синоніми: печемний, невихований, нетактівний, некоректний.

НЕ ВГАВАЮЧИ

НЕВДОВЗІ, присл. Синоніми: незабаром, тріхи згодом, найближчим часом, скоро.

НЕВЕСЕЛО, присл. Синоніми: сумно, безрадісно.

НЕВЖЕ, част.

НЕВЖЕ Ж ТАКІ

НЕВЖЕ-ТАКІ, част.

НЕВИГІДНИЙ — **НЕВИГІДНИЙ**.

Розрізняються значенням.

Невигідний. Який не дає вигоди. *Цей договір не вигідний нам.* Синоніми: неприбутковий, збитковий, нерентабельний.

Невигідний. Незручний. *Невигідний стілець. Невигідне крісло.*

НЕ ВИПАДКОВО

НЕВИРАЗНИЙ. Синоніми: нечіткий, блідий, тьмянний, розпливчастий.

НЕВИСОКО і **НЕВИСОКО**, присл.

НЕВИЧЕРПНИЙ

НЕВД'ЄМНИЙ

НЕ ВІД ТОГО, ЩОБ

НЕВІЙСЬКОВИЙ

НЕВІЙСЬКОВОЗОВОБОВ'ЯЗАНИЙ

НЕВІРА, -в, ор. -ою і **НЕВІР'Я**, -р'я, ор. -р'ям

НЕВІСТЧИН

НЕВ'ІКДЖЕНИЙ

НЕВЛІД [не невпаді], присл.

НЕВМИТИЙ і **НЕУМИТИЙ**

НЕВМІЛИЙ і **НЕУМІЛИЙ**

НЕВМОТИВОВАНИЙ і **НЕУМОТИВОВАНИЙ**

НЕ ВПЕРШЕ. Синонім: не в перший раз.

НЕВПІЗНАНИЙ — **НЕВПІЗНАНИЙ**. Розрізняються значенням.

Невпізнаний. Якого не впізнали. *Невпізнаний син.*

Невпізнаний. Який настільки змінився, що його важко пізнати. *Наші села стали невідомими.*

НЕ В ПОРУ

НЕВРАЛГІЧНИЙ — **НЕВРОЛОГІЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Невралгічний. Який стосується невралгії, викликаний хворобою нервів. *З'явилися невралгічні болі.*

Неврологічний. Який стосується неврології — науки, що вивчає нервову систему. *Неврологічна клініка.*

НЕВРИТ, -у. Запалення нерва. *Симптоми неврити.*

НЕВРОЛОГІЧНИЙ див. **НЕВРАЛГІЧНИЙ**

НЕВ'ЯНУЧИЙ

НЕГАДАНИЙ

НЕГАРАЗД, присл. Синоніми: негарно, недобре, погано, кепсько.

НЕГІДНИЙ див. **НЕДОСТОЙНИЙ**

НЕГЛДЖЕ, невід., с. Легке домашнє вбрання. *Шовкове негліже.*

НЕГОЖЕ, присл. Синоніми: не годяться, не лічить, не слід, погано, негарзд.

НЕДАВНИЙ, -я, -є. Синоніми: нещодавній, свіжий.

НЕДАВНО, присл. Синонім: нещодавно.

НЕДАЛЕКО. 1. присл. *Я живу недалеко.* *Недалеко й до світання.* 2. прийм. *Зупинилась недалеко села.* Синоніми: близько, поблизу, неподалік.

НЕДАЛЕКОГЛЯДНИЙ

НЕДАЛЕКОСЯЖНИЙ

НЕДАРЕМНО і **НЕДАРЕМНЕ**, присл. Синоніми: неарма, неарвно.

НЕДАРМА і **НЕДАРМА**, присл.

НЕДАЙЛИВИЙ і **НЕДАЇЛИЙ**.

Синоніми: веретельний, ледачий.

НЕДЕШЕВО, присл.

НЕ ДІВЛЯЧИСЬ, дісприсл. з част.

Уживається в значенні, пов'язаному з дією «дивитися», «бачити».

Виправдовувався, не дивлячись мені в вічі. Ненормативним є вислів: *Вчасно закінчили оранку, не дивлячись на погану погоду.* Треба: *Незважаючи на погану погоду (хоч була погана погода).*

НЕ ДІВНО

НЕДІБРАТИ, -доберу́, -добереш, -доберемо́, -доберете́, -доберуть; *нак.* -добері́, -добері́м(о), -добері́ть і **НЕДОБРАТИ**. Керування: *що, чого.* *Недобрати потрібної суми. Недобрати два центнери з гектара.*

НЕДІСВИЙ і **НЕДІЙОВИЙ**, -а, -є

НЕДІСДАТНИЙ

НЕДІЛЯ див. **ТИЖДЕНЬ**

НЕДО... Складний префікс, який надає словам значення неповноти прояву дії, ознаки: *недоїдати, недо-розвинутий, недосвілений, недопік.* Не

плутати з часткою *не*, що пишеться окремо з дієсловами, які мають префікс *до* і означають завершеність дії: *недокинув камінь до воріт*, але *не додав до сказаного нічого нового*. Керування дієслів з префіксом *недо...* Перехідні дієслова з префіксом *недо...* керують род. і знах. відм.: *Недобрали центнер картоплі. Недодали яблук*. Форма род. відм. звичайно вживається, коли кількісне значення не конкретизоване.

НЕДОБРОЗІЧЛИВИЙ і **НЕДОБРОЗІЧЛИВИЙ**. Синоніми: незічливий, неприхильний, неприязний, недружній.

НЕДОБРОЯКІСНИЙ

НЕДОВАЖЕНИЙ

НЕДОВАЖИТИ, -жу, -жиш, -жимо, -жите, -жать; *нак.* -важ, -важете. Керування: *що і чого. Недоважив триста грамів. Недоважив масла*.

НЕДОВЕРШЕНИЙ

НЕДОВІКОНАНИЙ

НЕДОВІРА, -я, *ор.* -ою і **НЕДОВІР'Я**, -р'я, *ор.* -р'ям. Синоніми: сумнів, підозра.

НЕ ДО ВПОДОБИ

НЕДОВЧЕНИЙ і **НЕДОУЧЕНИЙ**
НЕДОДАВАТИ, -даю, -дав, -даємо, -даєте, -дають

НЕДОДАТИ, -ám, -ася́, -амó, -асте́, -адуть; *мин.* недодав, недодала, недодало, недодали; *нак.* -дай, -дайте

НЕДОЗВОЛЕНИЙ — **НЕДОЗВОЛЕННИЙ**. Розрізняються значенням. Недозволений. Який заборонений, який не рекомендується. *Недозволене слово. Не робив нічого нез дозволеного.*

Недозволений. Неприпустимий, неможливий, який заслуговує на осуд. *Відбувається щось нез дозволенне.*

НЕДОЇДОК [*не* недоїдо́к], -дка

НЕДОКРІВ'Я, -в'я, *ор.* -в'ям

НЕ ДО ЛІДУ

НЕ ДО ЛИЦЯ. *Вам не до лиця цей капелюх* [*не* вам не йде цей капелюх].

НЕДОЛГОК, -тка, *дав.* -ткові, *ор.* -тком, *мн.* -тки, -тків

НЕДООЦІНЮВАННЯ, -я, *ор.* -нням

НЕДОПЛАТА і **НЕДООПЛАТА**, -я
НЕДОПУСКА́ННЯ і **НЕДОПУЩЕННЯ**, -я, *ор.* -нням

НЕ ДО РЕЧІ

НЕДОРЕЧНО, *присл.* Синоніми: недоладно, невідповідно, непотрібно.
НЕДОРозВІНЕНИЙ і **НЕДОРозВІНУТИЙ**

НЕДОСВІДЧЕНИЙ. Синоніми: небувальний, наївний.

НЕ ДОСИТЬ

НЕ ДО СМАКУ

НЕДОСТАТНІЙ, -я, -є

НЕДОСТОЙНИЙ — **НЕГІДНИЙ**.

Збігаються за значенням, але розрізняються сполучуваністю. Слово *недостойний* надає висловленому книжного характеру. *Недостойна кандидатура. Недостойний нагороди. Негідна поведінка. Негідні вчинки.*

НЕДРУЖНИЙ — **НЕДРУЖНИЙ**.

Розрізняються значенням.

Недружній, -а, -є. Неодностайний. *Недружна сім'я. Недружний колектив.*

Недружній, -я, -є. Ворожий, неприязний. *Недружній тон. Недружнє ставлення.*

НЕЖДАНО-НЕГАДАНО

НЕЖИТТЄВИЙ і **НЕЖИТТЬОВИЙ**, -а́, -є́

НЕЖИТЬ *див.* **КАТА́Р**

НЕЗАБУР'ЯНЕНИЙ

НЕЗАДОВГО, *присл.*

НЕЗАЙНЯТИЙ

НЕЗАМІЖНЯ, -ньо́ї і **НЕЗАМІЖНЯ́**, -ньо́бі [*не* незамужня]

НЕЗБАГНЕНИЙ — **НЕЗБАГНЕНИЙ**

Незбагнений. Якого не збагнули, не зрозуміли. *Жила в ньому незбагнена потреба самоутвердження.*

Незбагнений. Якого не можна збагнути, зрозуміти. *Незбагненна мудрість*. Синоніми: надзвичайний, феноменальний.

НЕЗВАЖАЮЧИ — НЕ ЗВАЖАЮЧИ

Незважаючи, прийм. у поєднанні з прийм. яв. *Незважаючи на те, що сім'я жила бідно, всі діти одержали освіту.*

Не зважаючи, дісприсл. з част. *Працював добре, не зважаючи ні на які обставини.*

НЕЗДІЙСНЕНИЙ — НЕЗДІЙСНЕННИЙ

Нездійснений. Який не здійснився, не збувся. *Жаль за нездійсненими бажаннями та мріями.*

Нездійснений. Який не може здійснитися, який неможливо виконати. *Ваші плани фантастичні, вони нездійсненні.*

НЕЗДОЛАННИЙ — НЕЗДОЛАННИЙ

Нездолалий. Якого не подолали, не підкоряли. *Нездолали почуття справедливості.*

Нездолалий. Якого не можна здолати, знищити; непереможний. *Нездолали сідність.*

НЕЗДУЖАТИ — НЕ ЗДУЖАТИ

Нездужати, -аю, -аєш, -аємо, -аєте, -ають. Хворіти. *Нездужав Катерина, ледве-ледве дише (Шевченко).*

Не здужати. Бути не в змозі щось зробити; не змогти. *Не здужав вчасно виконати ваше прохання.*

НЕЗЛАМНИЙ. Синоніми: дуже міцний, нездоланний, завзятий, запеклий, непохитний, стійкий.

НЕЗЛІЧЕНИЙ — НЕЗЛІЧЕННИЙ

Незлічений. Який не порахований. *Незлічені турботи випали на її долю.*

Незлічений. Який має велику кількість, незчислений. *У нього були незлічені отари овець.*

НЕ З РУКІЙ

НЕЗЧУТИСЯ, -чуюся, -чуєшся

НЕЗ'ЯСОВАНИЙ — НЕЗ'ЯСОВНИЙ

Нез'ясований. Якого хто-небудь не з'ясував; не пояснений, невідомий. *Нез'ясована тривога. Нез'ясоване хвилювання.*

Нез'ясований. Якого не можна з'ясувати, пояснити; незрозумілий.

Нез'ясоване почуття.

НЕЙРО... Перша частина складних слів, що вказує на причетність цих понять до нервової системи. З наступною частиною завжди пишеться разом: *нейроанатомія, нейробіологія, нейродерміт, нейролігвістика, нейропсихічний, нейропсихологія, нейрофіброматоз, нейрофізіологія, нейрохірургічний, нейрохірургія.*

НЕЙТРАЛЬНО-ЖОВТИЙ**НЕКОРИСЛИВИЙ — НЕКОРИСНИЙ**

Некорисливий. Який не прагне до наживи, власної вигоди (про людину). *Він був щирою, некорисливою людиною.*

Некорисний. Який не приносить користі. *Некорисні дії.*

НЕМАСЕ — НЕМА́ — НЕ МАЄ

Немасе і **нема́**, присл. Ужив. як головний член у безособовому реченні. *У нього немає (нема) цієї книжки. Нема (немає) спокою йому піде.*

Не має. Частина не з дієсловом мати у формі 3-ї ос. одн. ужив. як присудок у двоскладному реченні. *Він не має цієї книжки.*

НЕМИНУЧИЙ — НЕМИНУЩИЙ

Розрізняються значенням.

Немину́чий. Який обов'язково має наступити; якого не можна обминути. *Перемога неминуча. Катастрофа здавалась неминучою.*

Немину́щий. Який ніколи не минає; постійний. *Немину́ще світове значення Шевченка. Немину́ща слава.* Синоніми: вічний, нетлінний.

НЕМОВ 1. *стал., порівняльний*. Уживається для придання порівняльних зворотів і порівняльних підрядних речень (синоніми *мов, ваче, вєваче, вємвєвє, шївє*). *Там, у степу, хрестилися дороги, немов у серці дикому мечі (Симоненко).* 2. *стал., з'ясувальний*. *Здалось, немов хтось відчинив двері.* 3. *част.* *Вона того вечора немов*

віджила і стала такою веселою (Кобилляньська). Пунктуація. Кома перед *немов* ставиться, якщо *немов* виступає спол.; кома не ставиться, якщо *немов* є часткою.

НЕМОВБИ, *спол., част.* Те саме, що *немов*.

НЕМОВЛЯ, -ятя, *дав. -яті, ор. -ям, мн. -ята, -ят*

НЕ МОЖНА, *присл.* Синоніми: заборонено, не дозволено, не вільно.

НЕ НАБАГАТО, *присл.*

НЕНАВИДГТИ, -джу, -диш, -димо, -дите, -дять

НЕНАВИСНИЙ. Синонім: осоружний.

НЕНАВИСТЬ, -і, *ор. -ттю.* Синоніми: ворожнеча, ворожість.

НЕНАВМИСНО і **НЕНАВМИСНЕ**, *присл.* Синоніми: незумісно, ненароком, невідомо.

НЕНАДОВГО, *присл.*

НЕНАЧЕ 1. *спол., порівняльний.* Уживається для приєднання порівняльних зворотів і порівняльних підрядних речень (синоніми *якщо, ніби, мов, немов*). *В садах кохалися, цвіли, неначе лілії, дівчата* (Шевченко). 2. *спол., з'ясувальний.* *Здалось, неначе все заснуло.* 3. *част.* *Село неначе погоріло* (Шевченко). Пунктуація. Кома перед *неначе* ставиться, якщо *неначе* виступає спол.; кома не ставиться, якщо *неначе* є часткою.

НЕНАЧЕБТО, *спол., част.* Те саме, що *неначе*.

НЕНЦІ, -ів, *мн. (одн. ненець, -нця, дав. -нцеві, ор. -нцем, ч.; вєнка, -н, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.)*

НЕНЬКА *дів. МАМА*

НЕО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «но-вий», «нове». З наступною частиною завжди пишеться разом: *неоарктичний, неогетельністиво, неодавнізм, неонацізм, неореалізм, неофашізм.*

НЕОСВІЧЕНИЙ. Неграмотний. *Неосвічена людина.*

НЕОСУДНИЙ

НЕОФЦІЙНИЙ. Синонім: товариський.

НЕОЦНЕННИЙ. Синоніми: дуже коштовний, дорогий, цінний.

НЕОЩАДЛИВИЙ і **НЕОЩАДНИЙ**

НЕ ПІД СІЛУ
НЕПІЗНАВАНИЙ — **НЕПІЗНАВАНИЙ** — **НЕПІЗНАНИЙ** — **НЕПІЗНАНИЙ**

Непізнаваний і непізнаваний. Недоступний для пізнання. *Непізнавання природа спадковості.*

Непізнаваний. Якого ще не пізнали. *Непізнавані сили природи.*

Непізнаваний. Якого не можна пізнати. *Нема речей непізнаваних.*

НЕПОГІДНИЙ. Синоніми: непогожий, сльотавий.

НЕПОГРІШНИЙ. Синоніми: безгрішний, негрішний.

НЕПОДАЛІК, *присл.* Синоніми: поблизу, близько, недалёко.

НЕПОДОЛАННИЙ

Неподоланий. Якого не подолали, непереможений. *Неподолані труднощі.*

Неподоланий. Якого не можна подолати, непереможний. *Неподолання наша сила.*

НЕПОКОЇТИ, -ю, -біш, -бімо, -біте, -біять

НЕПОКОРА. Керування: *кому-чому, перед ким-чим, проти кого-чого.* *Непокоря батькові. Непокоря перед старшими. Непокоря проти гнобителів.* Синоніми: непокірність, непослух, веслухняність.

НЕ ПО ПРАВУ

НЕПОРУШЕНИЙ — **НЕПОРУШНИЙ**. Розрізняються значенням.

Непорущений. Який незачеплений. *Непорущені лісосмуги.*

Непорущений. Нерухомий, стійкий. *Сиділа весь день непорушна. Нічна тиша була непорушна.*

НЕПОЯСНЕНИЙ — **НЕПОЯСНЕНИЙ**

Неояснений. Якого не поясняли.
Непояснена тема.

Непояснений. Якого не можна пояснити.
Непояснені явища.

НЕПРАВИЛЬНИЙ. Уживається у знач. «який не відповідає певним нормам; який не відповідає істині; помилковий, хибний». *Неправильні методи. Неправильна форма. Неправильне уявлення. Неправильна відповідь.*

Неформативним є вжив. у знач. «помилковий» слова *невірний*.

Пор.: *Це невірне рішення. Невірна відповідь.* Треба: *Неправильне рішення. Неправильна відповідь.*

НЕПРИРОДНИЙ, -а, -є
НЕПРІЯЗНЬ, -і, ор.-зтво. Синоніми:

неприхильність, антипатія, ворожість.

НЕПРОЇДЖИЙ [не непроїждий]
НЕПРОЇЗНИЙ [не непроїздний],

-а, -є
НЕ РАЗ — НІ РАЗУ. *Не раз про це говорили. Ні разу про це не говорили.*

НЕРВОВО ЗБУДЖЕНИЙ
НЕРВОВО-СУДИННИЙ

НЕРВОВОХВОРИЙ
НЕРВУВАТИ — НЕРВУВАТИСЯ.

Розрізняються значенням.

Нервувати, -ую, -уєш, -уємо, -уєте, -ують; нар. -уй, -уйте. Приводять кого-небудь у стан нервового збудження, роздратування.

Не нервую мене. Синоніми: *дратувати, сердити, виводити з рівноваги.*

Нервуватися, -уюся, -уєшся. Бути в стані збудження, хвилювання, роздратування. *Вона нервувалася [не нервувала].*

НЕРІВНОБЕДРЕНИЙ
НЕРОЗВ'ЯЗАНИЙ — НЕРОЗВ'ЯЗНИЙ

Нерозв'язаний. Якого не розв'язали; який не дістав вирішення. *Нерозв'язаний вузол. Нерозв'язані проблеми.*

Нерозв'язкий. Якого не можна вирішити. *Нерозв'язкі суперечності.*

НЕРОЗЧИННИЙ

НЕСІЙЛА¹, -в, ім. *Руки в несилі опустилися.*

НЕСІЙЛА², незм. *Стояти несила.*

НЕСІТИЙ — НЕСИТНИЙ
Неситий. Який хоче їсти; жадібний, ненажерливий. *Ворог неситий. Несита жадоба.*

Неситний. Який не робить ситим. *Неситна їжа.*

НЕСКАЗАНИЙ — НЕСКАЗАНИЙ
Несказаний. Не виражений словами, невсловлений. *Несказані слова.*

Несказаний. Надзвичайний, невимовний. *Несказанне горе. Несказанна краса.*

НЕСКІНЧЕНИЙ — НЕСКІНЧЕНИЙ

Нескінчений. Незакінчений, незавершений. *Нескінчена справа.*

Нескінчений. Який триває дуже довго; безконечний. *Нескінчений розмови.*

Синоніми: *безконечний, безмежний.*

НЕСМІЛИВИЙ і НЕСМІЛИЙ. Синоніми: *боязкий, вершучий, сором'язливий, сором'язливий.*

НЕСПОДІВАНО-НЕГАДАНО,

присл. Синоніми: *раптово, миттю, блискавично.*

НЕСТІЙ, -су, -сеш, -семо, -сете; мин. віс, неслі, несло, неслия; нар. -сі, -сім(о), -сіть

НЕСТРИМАНИЙ — НЕСТРИМАНИЙ

Розрізняються значенням.

Нестриманий. Який не володіє собою. *Знали його як хлопця нестриманого.*

Нестримний. Який нічим не стримуваний; сальний, невпинний. *Нестримний дух. Нестримне бажання.*

НЕСТЯМА, -в. *До нестями.*

НЕСУСВІТНИЙ, -а, -є і НЕСУСВІТНИЙ, -я, -є

НЕ СЬОГОДНІ-ЗАВТРА
НЕТЕРПЕЛИВИЙ і НЕТЕРПЛЯЧИЙ

НЕТТО, невідм., с. Вага товару без тари.

НЕУМІСНЕ і НЕВМІСНЕ, присл. Синоніми: *незумісно, неавмісно, не на зло, неспівідомо.*

НЕХОТЯЧІ, присл.

НЄХТУВАТИ. Керування: *кого-що і ким-чим*. *Нехтувати давні звичаї*. *Нехтувати здоров'ям*. *Нехтувати безпекою*.

НЕЧУЛИЙ і **НЕЧУТЛИВИЙ**

НЕЩАСЛИВИЙ. Синоніми: *вешасний, безталанний, знедолений, бідоланний, сердешний*.

НЕЩОДАВНІЙ, -я, -є

НЕЩОДАВНО, присл.

НЕ ЩО ІНШЕ, ЯК

НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИЙ

НИЖЧЕ... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «далі, пізніше в тексті». З наступною частиною завжди пишеться разом: *нижчевікладений, нижчезгаданий, нижчеописаний, нижчепідписаний, нижчеподалий*.

НИЖЧЕ, присл., вищий ступінь порівняння. *Приклади нижче*. Ненормативний є вислів *скажемо нижче*. Потрібно: *скажемо далі*.

НИЗИНА — **НИЗОВИНА**. Збігаються у знач. «низька місцевість». *Село розкинулось на низині (низовині)*.

Тільки *низовина* вжив. як географ. термін у знач. «рівнинна частина суходолу, абсолютна висота якої не перевищує 200 м над рівнем моря». *Прикаспійська низовина*. *Амазонська низовина*. *Причорноморська низовина*.

НИЗИННИЙ — **НИЗОВІЙ**. Збігаються у знач. «нижчий від оточуючих земель; який знаходиться на низині».

Низинний край. *Низовина рослина*.

Тільки *низовий* вжив. у значеннях: 1. Який дме низом, переважно від води (про вітер). *Низовий вітер*. 2. іст. Який живе у низов'ї Дніпра. *Низове козацтво*. 3. Який зв'язаний з широкими масами, обслуговує їх. *Низова організація*. *Низовий осередок*.

НИЗЬКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «низький». З наступною частиною завжди пишеться разом: *низьковрожайний, низькокалорі-*

йний, низькооплачуваний, низькопродуктивний, низькосортний, низькоякісний.

НИЗЬКО, присл. *Низько кланяюсь*. **НИНІ** — **СЬОГОДНІ**, присл. Збігаються у знач. «у вищійшій час, тепер». Однак *нині* має відтінок урочистості. *Сьогодні ти дитина, а завтра — дорослий*. Зловживаючи словом *нині*, порушуємо стильові норми. Недоречним, наприклад, є такий вислів: *Нині він уже майстер*. *Нині усім нелегко*. Потрібно вжити слова *тепер, сьогодні*.

НИШКОМ-ТИШКОМ, присл. Синоніми: *мובчки, притісно, крадькома, по́тай, по́тайки*.

НІ. 1. част., *заперечна*. *Ні, я буду крізь сльози сміятись* (Леся Українка). 2. спол., *підсиловально-однальний*. *Він не знає ні батька, ні матері, ні брата, ні сестри*. 3. Уживається як відокремлена частина заперечного займенника в прийменникових конструкціях. *Ні в кого, ні до кого, ні з ким, ні до чого, ні за що, ні від кого, ні за які гроші*. Ненормативними є вирази *в нікого, до нікого, до нічого, за ніякі*.

НІБИ. 1. спол., *порівняльний*. Уживається для приєднання порівняльних зворотів і порівняльних підрядних речень. Синоніми: *мов, неначе, наче, як*. *Волошки, ніби сніг зіржи, блищать*.

2. спол. Уживається для приєднання підрядних речень способу дії, означальних, з'ясувальних. *Він робив вигляд, ніби не про нього йшла мова*.

3. част. Уживається для вираження певної вірогідності. *Він говорив ніби сам до себе*. Пунктуація. Кома перед *ніби* ставиться, якщо *ніби* виступає спол.; кома не ставиться, якщо *ніби* є часткою.

НІВРОКУ, присл. Синоніми: *непогано, так, як треба; слава Бóгу*.

НДЖНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає поняттю «ніжний». З наступною частиною

пишеться: 1. Разом, якщо прикметник утворений від підрядного сполучення слів: *ніжнотітний, ніжношкірий, ніжнолістий*. 2. Через дефіс, якщо слово означає відтінок кольору: *ніжно-білий, ніжно-голубий, ніжно-світло-коричневий*.

НІЖНО, присл. *Ніжно глянула. Ніжно кохати.*

НІЗАЩО — НІ ЗА ЩО

Нізащо, присл. *Ні за яких обставин. Нізащо не пристану на це.*

НІ ЗА ЩО, займ. з прийм. і запер. част. Даремно. *Ні за що не відповідає.*

НІ З КИМ — НІ З КІМ

Ні з ким. Немає з ким. *Ні з ким поговорити.*

Ні з ким. З жодною людиною. *Ні з ким із вас не хочу мати справи.*

НІКОЛИ — НІКОЛИ

Ніколи, присл. у ролі головного члена безособового речення. Немає часу для чого-небудь. *Львовому все ніколи.*

Ніколи, присл. у ролі другорядного члена. *Ні за яких обставин. Ніколи не забуду цього.*

НІНАЩО — НІ НА ЩО

Нінащо, присл. *Нанівещь. Зів'яла нінащо.*

Ні на що, займ. з прийм. і част. *Ні для чого. Ні на що не придатний.*

НІ ПРИ ЧОМУ

НІ РИБА НІ М'ЯСО

НІ СВІТ НІ ЗОРЯ

НІ СЕ НІ ТЕ

НІЯК — НІЯК

Ні як, присл. у ролі головного члена безособового речення. Нема можливості, неможливо. *Допомогти йому ні як.*

Ні як, присл. у ролі другорядного члена. *Ні як не можу пригадати.*

НО, част. 1. З попереднім словом пишеться через дефіс. *А дай-но вогню! Ти-но краще мовчи!* Якщо між частиною і словом, якого вона стосується, стоїть ще одна частка, то всі три

слова пишуться окремо. *Нехай же но; підійди ж но.*

НОБЕЛІВСЬКА ПРЕМІЯ. Перше слово пишеться з великої літери.

НОВГОРОД-СІВЕРСЬКИЙ, Новгород-Сіверського, ім.

НОВГОРОД-СІВЕРСЬКИЙ, новгород-сіверського, прикм.

НОВИЙ РІК. Перше слово пишеться з великої літери.

НОВО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «новий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *новобранець, новобудова, новозбудований, новонаселений, новопридбаний, новорічний, новостворений*.

НОВА ЗЕЛАНДІЯ, Нової Зеландії.

НОВОЗЕЛАНДСЬКИЙ

НОЖИЦІ, -ць, мн. *Малі ножиці [не ножниці].*

НОМЕР, -а, мн. -ї, -ів, але два номери, п'ять номерів.

НОРМАНДСЬКИЙ. Прикм. до *Нормандія*.

НОРМАНСЬКИЙ. Прикм. до *норман*.

НОСИТИ, носу́, носиш, носимо, носите, носять; *нак. носі, носім(о), носіть*

...НО, ...ТО. Невідмінювані дієприкметникові форми на *-ю, -то* — це активні українські конструкції, які О. Пешковський назвав «улюбленими в українській мові». Форми на *-ю, -то* є присудками у безособових реченнях; синонімами до них можуть бути неозначено-особові речення: *знайдено скарб — знайшли скарб, було видано книгу — книгу видали, наказ буде виконано — наказ виконаємо (виконають)*. Дієприкметникові форми на *-ю, -то* керують іменниками: а) у знахідному відмінку (якщо ці форми утворені від перехідних дієслів): *добуто руду, організовано зустріч, Михайлика врятовано, його поранено*; б) у родовому відмінку, якщо іменник семантично

пов'язаний з навчанням: *навчено грамоти*; в) у давальному відмінку, якщо іменник залежить від об'єкта мовлення і виявлення почуттів: *Дано людині землю і небо* (Загребельний). *Хлопцві категорично заборонено виходити*; г) в орудному відмінку, якщо іменник вказує на знаряддя або спосіб виконання дії. *Зроблено нашими руками. Інструкцією заборонено. Доріжки асипано піском. І серце ніби обгорнуто жаром* (Федунець). *Яничарам одружуватись заборонено* (Загребельний). Ненормативним є уживання назви особи, що активно діє, у формі орудного відмінка іменників. *Трактористами зорано поле. Двері відчинено водієм.*

Формам на *-во, -то* варто давати перевагу, коли вибираємо конструкції: *Під час семінару передбачено (передбачається) розглянути такі питання. Пропозиція розглядалася — пропозицію розглянуто. Твори перекладалися — твори перекладено. Відбір студентів буде проводитись — буде проведено. Дисертація виконувалася під керівництвом професора — дисертацію виконаю. Передбачається поступово збільшити частку покриття громадянам реальних витрат на житло — передбачено збільшити.*

НТШ (ен-те-ща), *невідм., с.* Складноскорочене слово. Наукове товариство імені Шевченка.

НУЛЬ [не воль], *-я, ор. -єм, місц. (ва) -і, мн. -і.* Три нулі [не три нуля]. **НЮРНБЕРГ** і **НЮРНБЕРГІ**, *-а, місц. (у) -зі і -гу(-гу)*

НЮРНБЕРЗЬКИЙ ПРОЦЕС. Перше слово пишеться з великої літери. **НЯНЬЧИН**

НЯНЬЧИТИ, *-у, -вш, -имо, -вте, -ать; нак. няньч*

НЯВКАТИ [не м'явкати], *-аю, -асш, -асемо, -асте, -ають*

НЬЮ-ЙОРК, Нью-Йорк

НЬЮ-ЙОРКІВЕЦЬ, *-вця, ор. -ем*

НЬЮ-ЙОРКСЬКИЙ

О

О¹, *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р.* *Заголовне о.* Як назва звука вжив. в *ч.р.* *Огублений о.* Порушенням літературної вимови є наближення ненаголошеного *о* до *я*.

О², *прийм.* Із знах. і місц. відм. З місц. відм. уживається при точному або приблизному називанні часу дії. *Збори відбудуться о 16-й годині. Вийду з дому о 10-й годині. О котрій годині?* Ненормативними є вислови: *в шість годин, в десять годин.*

О пів на уживається на позначення половини години, якої не вистачає до повної години. *Вийшла з хати о пів на десяту [не пів десятої].*

ОБ¹, **Обі**, *ор. Об'ю*

ОБ², *прийм., ужив.* із знах. і місц. відм. 1. З місц. відм. уживається як фонетичний варіант прийм. **О.** *Вийхати об 11-й годині.* 2. Із знах. відм. уживається при позначенні предмета: а) з яким хтось, щось стикається, зближується. *Віковиця стукала об стіну; б) який є опорою для когось, чогось. Сперся об стіл; в) який спричинює дію. Поколовся об гострі колючки. Ужив. у сполуч. Битися як риба об лід. Бити лихом об землю. Ударитися об поли руками. Битися об заклад.*

ОБАБІЧ. 1. *присл.* *Обабіч простягалися поля.* Синоніми: з обох боків, на обидва боки. 2. *прийм.* *Обабіч вулиці цвітуть садки.*

ОБВЕСТИ, *-еду, -едеш, -едемó, -едетé; мин. обвів, обвелá, обвелó, обвелі; нак. -еді, -едім(о) [не давайте обведемо], -едіть*

ОБВІНЕНИЙ і **ОБВІНУТИЙ**

ОБВИНУВАЛЬНИЙ

ОБВИНУВАЧЕНИЙ. Синоніми: звинувачений, оскáржений.

ОБВІСНУТИ, *-ну, -неш; мин. обвіс, і обвіснув, обвісла і обвіснула, обвісли і обвіснули*

ОБВІТИ, обві'ю, обві'єш, обві'ємо, обві'єте, обві'ють; *мин.* обвів, обвилі, обвіало, обвіалі; *нак.* обвій, обвійте

ОБВІТИСЯ, обві'юся, обві'єшся; *нак.* обвійся і **ОБВИНУТИСЯ**, -нуся, -нешся; *нак.* -віся

ОБВІВАТИ, -ає і **ОБВІЮВАТИ**, -ює

ОБВІД, -воду і **ОБВІД**, -воду
ОБВОДНИТИ, -ню, -ниш, -нимо, -ните; *нак.* -нів, -ніть, *док.*

ОБВОДНЮВАТИ, -юю, -юєш, і **ОБВОДНЯТИ**, -яю, -яєш, *недок.*

ОБГІН, -го́ну
ОБГО́ЛЕНИЙ — **ОГО́ЛЕНИЙ**. Розрізняються значенням.

Обго́лений. Якого погодили. *Обголене обличчя.*

Ого́лений. 1. З якого зняли одяг, покриття, зробила голім. *Оголені ступи. Оголена земля.* 2. Залишений без необхідного, без захисту. *Оголений фронт.* 3. *перен.* Розкрита суть чогось. *Оголене пупро лице́мира.*

ОБГО́РНЕНИЙ і **ОБГО́РНУТИЙ**
ОБГОРНУТИ, -орну, -орнеш, -орнуть; *нак.* -орній, -орнім(о) [*не давайте обгорнемо*], -орніть

ОБГОРО́ДЖЕНИЙ [*не обгорожений*]

ОБГОРО́ДИТИ, -оджу [*не обгороджу*], -одіш, -одять; *нак.* -оді, -одіть

ОБГО́РТКА, -и, *ор.* -ою, *місц.* (на)-ті. Синоніми: обкладі́нка, опра́ва.

ОБГО́РЯТИ, -яю, -яєш, -яють

ОБІРУНТОВАНИЙ. Синоніми: вмотивований, аргументований.

ОБДА́РОВАННИЙ
ОБДЕ́РТИ і **ОБДРА́ТИ**, обдеру́, обдереш, обдеру́ть, обдеремо́, обдерете́; *мин.* обде́р і обдра́в, обде́рла і обдра́ла, обде́рля і обдра́ля

ОБДЕ́РТИСЯ і **ОБДРА́ТИСЯ**, обдеру́ся, обдерешся, обдеремо́ся, обдеру́ться; *мин.* обде́рся і обдра́вся, обде́рлася і обдра́лася, обде́рлися і обдра́лися

ОБДУ́РЕНИЙ і **ОДУ́РЕНИЙ**
ОБДУ́РИТИ, -урю, -уриш і **ОДУ́РИТИ**, -урю, -уриш, -уриять; *нак.* обдурі і одурі, обдуріть і одуріть,

ОБЕР... Перша частина складних слів, яка означає старшого на посаді. З наступною частиною пишеться через дефіс: *обер-інтендант, обер-кондуктор, обер-лейтенант, обер-майстер, обер-офіцер, обер-прокурор.*

ОБЕРНЕНО ПРОПОРЦІЙНИЙ
ОБЕРНЕНОХРОНОЛОГІЧНИЙ
ОБЕРНУТИ, -єрну, -єрнеш, -єрнуть; *нак.* -єрній, -єрніть

ОБ'ЄДНА́ННЯ — **ОБ'ЄДНА́ННЯ**
Об'єднань, *род. мн.* -ань. Організація. *Літературне об'єднання.*

Об'єднань, *род. мн.* -ань. Дія. *Об'єднання людей.*

ОБ'ЄКТИ́ВІСТСЬКИЙ
ОБ'ЄКТИ́ВНИЙ. Синоніми: безсторонній, неупереджений, реальний, дійсний.

ОБ'ЄКТИ́ВНО ВІЗНАНИЙ
ОБ'ЄКТИ́ВНО ЗУМОВЛЕНИЙ
ОБ'ЄКТИ́ВНО ЙМОВІРНИЙ
ОБ'ЄМНО-ПРОСТО́РОВИЙ

ОБЖА́ТИ, обіжну́, обіжнеш, обіжнемо́, обіжнете́, обіжнуть

ОБИ́ДВА, обо́х, обо́м, обома́, (на) обо́х для ч. і с. р. і **ОБИ́ДВІ** - для ж. р.; **ОБО́Є** - не пов'язане з граматичним родом. У непрягих відмінках форми однакові для всіх трьох родів.

Уживання: 1. З іменниками, що вживаються тільки в множині, числ. *обидва, обидві* і їх форми не вживаються. Неправильно: *біля обох воріт*.

Треба: *біля цих і тих воріт*. 2. При іменниках та словах *обидва* і *обидві* прикметники звичайно мають форму наз. відм. мн. *Обидва маленькі хлопчики. Обидві маленькі дівчинки.*

ОБИ́РАТИ, обберу́, оббереш, обберемо́, обберете́; *нак.* оббері́, оббері́м(о), оббері́ть

ОБІД — **ОБІД**. Розрізняються значенням.

Обід, *обода*, *мн.* *ободі*, *ободів*, але два *обода*, сім *ободів*. Частина колеса чи іншого круглого або циліндричного предмета. *Метале-вий обід*.

Обід, *обіду*, *мн.* *обіди*, *обідів*. Їжа, яку споживають посеред дня; полу-день. *Під час обіду*.

ОБДРАТИ, *обдеру*, *обдереш*, *обдеремо*, *обдерете*, *обдеруть*; *нак.* *обдері*, *обдеріть*

ОБІЗНАНИЙ. Керування: з *ким-чим*. *Обізнаний зі станом події*.

ОБІЙНЯТИ, *-ійму*, *-іймеш*, *-іймуть*; *нак.* *-іймі*, *-ійміть* і **ОБНЯТИ**, *-німү*, *-німеш*, *-німуть*; *нак.* *-німй*, *-німійть* і *-німіте*

ОБІЙСТЯ. Синоніми: *двір*, *садіба*, *подвір'я*, *господарство*.

ОБЛІЛЯТИ, *-ллію*, *-ллієш*, *-лліємо*, *-ллієте* і **ОБЛІТИ**; *мн.* *облїв*, *облїля*, *облїляю*, *облїляю*

ОБІМЛІТИ, *-ію*, *-ієш*

ОБПРАТИ, *обперу*, *обпереш*, *обперемо*, *обперете*, *обперуть*; *нак.* *обпері*, *обперім(о)*, *обперіть*

ОБІТ, *-у* і **ОБІТНИЦЯ**, *-і*, *ор.* *-єю*. Синоніми: *зобов'язання*, *слово*.

ОБ'ЇЗДИТИ — **ОБ'ЇЗДИТИ**

Об'їздити, *-їжджу*, *-їздиш*, *-їздять*; *нак.* *-їздь*, *док.* *Побувати у багатьох місцях. Я об'їздив пів-Європи*.

Об'їздіти, *-їжджу*, *-їздиш*, *-їздимо*, *-їздіте*, *-їздять*, *недок.* *Об'їжджати. Об'їздив сусідні райони*.

ОБ'ЇЗНИЙ, *-я*, *-є*. *Об'їзна дорога*.

ОБ'ІХАТИ, *-їду*, *-їдеш*, *-їдемо*, *-їдете*, *-їдуть*; *нак.* *-їдь*, *-їдьмо*, *-їдьте*

ОБКЛІЄНИЙ

ОБКРІСЛИТИ, *-лю*, *-лиш*, *-лять*; *нак.* *-єсли* і *-єсль*, *-єсліть*

ОБЛАГОРОДЖЕННЯ [*не* *облагороження*], *-я*, *ор.* *-нням*

ОБЛІСЛИВИЙ і **УЛІСЛИВИЙ**

ОБЛЕТІТИ — **ОБЛІТАТИ**. Розрізняються значенням.

Облетіти, *-ечу*, *-етіш*, *-етимо*, *-етять*, *док.*, **облітати**, *-аю*, *-аєш*, *-ають*, *недок.* 1. Літаючи, здійсню-

вати рух по колу. *Облетіти Землю*. 2. Опадати з дерева (про листя, плоди тощо). *Облетіло пожовкле листя*. **Облітати**, *-аю*, *-аєш*, *-аємо*, *-аєте*, *-ають*, *док.* *Літаючи, побувати у багатьох місцях. Облітав усі кутки на Землі*.

ОБЛІЧЧЯ *див.* **ЛИЦЕ**

ОБЛІПІХА [*не* *обліпіха*], *-я*

ОБЛІПЛЕНИЙ

ОБЛІТАТИ *див.* **ОБЛЕТІТИ**

ОБЛЯМІВКА [*не* *кайма*], *-я*, *ор.* *-ю*, *місц.* (*на*) *-ійці*. Синоніми: *лямівка*, *обвідка*, *берег*.

ОБЛЮБОВАНИЙ

ОБМЕЖЕНО ПРИДАТНИЙ

ОБМІЛИНА [*не* *обмілина*], *-я*

ОБМІН — **ОБМІНЮВАНІСТЬ**.

Розрізняються значенням.

Обмін, *-у*. Процес обмінювання чимось. *Обмін товарами. Обмін між господарями. Обмін речовин*.

Обмінюваність, *-ності*, *ор.* *-ністю*. Здатність до обміну. *Обмінюваність товару*.

ОБМОТУВАЛЬНО-ВОЛЯЦІЙНИЙ

ОБМ'ЯКЛИЙ

ОБНОВА і **ОБНОВКА**, *-я*, *місц.* (*у*) *-овці*, *мн.* *-вки*, *-вок*

ОБНЯТИ *див.* **ОБІЙНЯТИ**

ОБНОСИТИ, *-ошу*, *-осиш*, *-осять*; *нак.* *-ось*, *-осьте*, *недок.*, **ОБНОСИТИ**, *-ошу*, *-осиш*, *-осять*; *нак.* *-осй*, *-осійть*

ОБОВ'ЯЗКОВО, *присл.* Синоніми: *неодмінно*, *кінче*, *докончево*.

ОБОЛОНЬ, *-і*, *ор.* *-нню*, *род.* *мн.* *-ней*. Заплавні луки. Як територіальна назва частини Києва пишеться з великої літери.

ОБОРОННО-НАСТУПАЛЬНИЙ

ОБОРОНОЗДАТНИЙ

ОБОРОНОСПРОМОЖНИЙ

ОБПЕРТИ, *обіпру*, *обіпреш*, *обіпруть*; *нак.* *обіпрі*, *обіпріть*

ОБПЕЧЕНИЙ і **ОПЕЧЕНИЙ**

ОБПІЛЕНИЙ. *Дісприкм.* до *обшліти*

ОБПІЛЯНИЙ. Дісприкм. до об-
пильтітв

ОБРАЖАЇТИСЯ [не обіжатися],
-аюся, -аєшся, -аються; *нак.* -аїся,
-аїмося, -аїтесея

ОБРАЗ. 1. *род.* -а, *мн.* -ів, але два
образи, п'ять образів. Ікона. Рама
для образу. 2. *род.* -у, *мн.* -ів.
Постать; художній засіб; тип. Ха-
рактеристика образу повісті.

ОБРАЗНО-МЕТАФОРИЧНИЙ

ОБРАЗНО-СИМВОЛІЧНИЙ

ОБРАЗНО-ХУДОЖНІЙ

ОБРАНЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.*
-нцем, *мн.* -нці, -нців

ОБРАЇТИ, оберу́, обереш, оберемо́,
оберете́, оберуть; *нак.* обері́, обер-
рім(о), оберіть

ОБРІЗ. 1. *род.* -а. Укорочена гвин-
тівка. *Вистріл з обрїза.* 2. *род.* -у.
Обрізаний край. *Лінія обрїзу.*

ОБРІЗАТИ, -аю, -аєш, -ають; *нак.*
-аї, -аїмо, -аїте, *недок.*, **ОБРІЗАТИ**,
-іжу, -іжеш, -іжуть; *нак.* -іж, -іжмо
[не давайте обріжем], -іжете, *док.*

ОБРОБІТОК — **ОБРОБКА.** Роз-
різняються значенням.

Обробіток, -тку. Готування ґрунту
для вирощування рослин. *Методи
обробітку ґрунту. Міжрядний об-
робіток буряків.*

Обробка, -и. 1. Надання чому-небудь
закінченого вигляду. *Обробка дереви-
ни.* 2. Опрацювання музичної теми.
Обробка народної пісні.

ОБРУБАНИЙ. Дісприкм. до обру-
бати

ОБРУБЛЕНИЙ. Дісприкм. до об-
рубати

ОБРУС, -а і **ОБРУС.** Синоніми:
скатертїна, скатерка.

ОБРУЧ, -а, *ор.* -ем

ОБРУЧЕВИЙ

ОБРУЧКА, -и, *місц.* (в) -чї, *мн.*
обручка і обручки, обручок і об-
ручок. Синоніми: перстень, каблучка.

ОБРЯД, -у. Синоніми: ритуал, церем-
онія.

ОБСАДЖЕНИЙ [не обсажений]

ОБСАДИТИ, -аджу́ [не обсажу],
-адиш, -ади́ть; *нак.* -ади́, -ади́м(о) [не
давайте обсадимо], -ади́ть

ОБСИПАТИ, -аю, -аєш, -ають; *нак.*
-аї, -аїмо, -аїте, *недок.*, **ОБСИПА-
ТИ**, -плю, -плеш, -плять; *нак.* -ип,
-ипмо, -ипте, *док.*

ОБСІКТИ, -ічу́, -ічеш, -ічемо́, -ічете́,
-ічуть, *мін.* обсік, обсікла, обсікло́,
обсікли́; *нак.* -ічі, -ічім(о), -ічіть

ОБСКУБАТИ, -аю, -аєш і **ОБСКУБ-
ТИ**, -бу́, -беш, -бемо́, -бете́, -бу́ть;
нак. -бі, -біть

ОБСМІЯНИЙ, **ОСМІЯНИЙ** і **ВІ-
СМІЯНИЙ**

ОВСТЕЖЕНИЙ

ОВСТРІЖЕНИЙ

ОВСТРІЛЯНИЙ

ОВСТРУГАННИЙ

ОБСТРУКЦІЙНИЙ — **ОБСТРУК-
ЦІОНІСТСЬКИЙ.** Розрізняються
значенням.

Обструкційний. Який проводить ро-
боту, спрямовану на зрив певних
дій, заходів. *Обструкційні заходи
в парламентській боротьбі.*

Обструкціоністський. Який стосуєть-
ся обструкціонізму і обструкціоністів.
Обструкціоністська тактика.

ОБТЕРТИ, обітру́, обітреш, обіт-
remó, обітрете́, обітру́ть і обітру,
обітреш, обітремо, обітрете, обіт-
руть; *нак.* обітри́, обітрім(о), обітріть

ОБТОЧЕНИЙ

ОБУМОВЛЮВАТИ *див.* **ЗУМОВ-
ЛЮВАТИ.**

ОБШУКАТУРНИЙ

ОБШУКАТИ — **ОШУКАТИ.** Роз-
різняються значенням.

Обшукати, -каю́, -каєш. 1. Зробити
обшук. *Полїція обшукала весь дім.* 2.
Старанно шукати кого-, що-небудь.
Обшукали навколо хати.

Ошукати, -каю́, -каєш, *розм.* Об-
дурювати когось. *Хтїв пан когось
ошукати та й сам ошукався* (Ру-
данський). *Ошукати чесну людину.*

ОБЩИННО-РОДОВИЙ, -а́, -е́

ОБ'ЮШЕНИЙ

**ОВАЛЬНО-ДОВГАСИЙ
ОВАЛЬНО-РОМБІЧНИЙ**

ОВЕС, вівса, *мн.* вівса. У знач. «вівсяне поле, вівсяні сходи» *вжив.* переважно *вівсі*. У цьому році гарно зазеленіли вівси.

ОВОЛОДІВАТИ, -аю, -аєш. Керування: *ким, чим.* *Оволодівати знаннями. Оволодівати теорією.*

**ОВОЧЕ-БАШТАНИЙ
ОВОЧЕЗАГОТІВІЛЬНИЙ****ОВОЧЕКОНСЕРВНИЙ****ОВОЧЕПЕРЕРОБНИЙ****ОВОЧЕСУПІЛЬНИЙ****ОВОЧЕСХОВИЩЕ**

ОВОЧИ — ФРУКТИ. Розрізняються значенням.

Овочі, -ів, *мн.* (*одн.* овоч, -а, *ор.* -ем). Плоди городніх (рідко польових) рослин. Синонім *городина* *вжив.* як побутове. *Овочі — дуже цінні продукти харчування.*

Фрукти, -ів, *мн.* (*одн.* фрукт, -а, *ор.* -ом). Плоди садових дерев, кущів. Синонім *садовина* сприймається як побутове. *Свіжі фрукти. Соки з фруктів.*

ОВРУЦЬКИЙ. *Прим.* до *Овруч.*

ОГЛЯДАЧ, -ядача, *дав.* -ядачеві, *ор.* -ядачем і **ОГЛЯДАЧ**, -ядача́, *дав.* -ядачеві, *ор.* -ядачём, *мн.* -і, -ів

ОГОЛЕНИЙ див. **ОБГОЛЕНИЙ**

ОГОЛОШЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.*

мн. -ень. Синонім: повідомлення.

Напиши оголошення [не об'яву].

ОГОЛОШУВАТИ, -ую, -уєш,

-ують; *нак.* -уй, -уйте, *недок.* **ОГО-**

ЛОСИТИ, -ошу́, -осиш, -осять, *нак.*

-осі́, -осі́м(о), -осіть, *док.* *Оголосили*

наказ [не об'явили приказ].

ОГРІХ, -у і **ОГРІХ**. Синоніми: хі-

ба, ва́да, про́гріх, по́милка. Не зло-

вживати словом недба́к.

ОДЕР, -у (німецька назва) і **ОДРА**, -и

ОДЕЩИНА, -в

ОДІН, одного́, *дав.* одному́, *ор.*

одні́м, *місц.* (в) одному́, ч.; **ОДНА́**,

одні́ї і одні́, *дав.* одні́й, *ор.* одні́єю

і одні́ю, *ж.*: **ОДНЄ́** і **ОДНО́**, одного́;

мн. одні́, одні́х, *дав.* одні́м, *ор.* одні́-ми. *В одному́ селі. На одному́ п'ятанні. Одного́ разу. Всі до одного́. Одне до одного́. Один за одним. Один одному. Узгодження присудка з підметом, до складу якого входить одні́, одна́, одно́. При підметі, до складу якого входить складений числівник, що закінчується на одні́, присудок, як правило, має форму одні́: Тридцять одні́ учень склав екзамен на відмінно. Форма присудка у множині пов'язана з умовами контексту: 1. Якщо присудок-дієслово вказує на взаємну дію. Двадцять одні́ делегат зустрівся за круглим столом. 2. Якщо між підметом і присудком є зворот, підрядне речення тощо. Двадцять одна́ організація, які підписали угоду, виконали свої зобов'язання. 3. Якщо у складі підмета є займенники у формі *мн.* Усі ці двадцять одні́ процент перевиконання свідчать про напружену працю колективу.*

ОДИНА́ДЦЯТЕРО, -тьо́х, *дав.* -тьо́м,

ор. -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -тьо́х

ОДИНА́ДЦЯТИЙ [не одина́дцятий]

ОДИНА́ДЦЯТЬ [не одина́дцять],

-а́дцяти і -тьо́х, *дав.* -а́дцяти і -тьо́м,

ор. -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -а́дцяти

і -тьо́х.

ОДИНА́РНИЙ — ОРДИНА́РНИЙ.

Розрізняються значенням.

Одина́рний. Не подвійний; який

складається з однієї частини. *Оди-*

нарна рама.

Ордина́рний. Звичайний; банальний;

який нічим не відрізняється від ін-

ших. *Ордина́рне обличчя.*

ОДІ́Н-ДВА, одна́-дві, одне́-два

ОДІ́Н-ДРУ́ГИЙ, одва́-дру́га, од-

не́-дру́ге

ОДІ́Н-ЄДИ́НИЙ, одна́-єди́на, од-

не́-єди́не

ОДІ́Н ОДНІ́М, Одна́ одно́ю

ОДІ́Н-ОДНІ́СІ́НЬКИЙ, одна́-одні́-

сі́нька, одне́-одні́сі́ньке

ОДИНО́КИЙ — ПОДИНО́КИЙ.

Збігаються у знач. «який не зливаєть-

ся з іншими, ізольований від інших». *Одинокі (поодинокі) перехожі. Одинокі (поодинокі) постріли* [не одиничні постріли].

Тільки *одинокій* ужив. у знач. «який не має сім'ї, самотній; нікому не потрібний». *Одинока молода вчителька.*

Тільки *поодинокій* ужив. у знач. «який не часто трапляється». *Насторожують факти, аж ніяк непоодинокі.*

ОДЮЗНИЙ. Який викликає негативне ставлення до себе. Синоніми: *небажаний, неприйнятний.*

ОДИСЄЯ, -ї, *ор.* -сю (у знач. «мандри»).

ОДНАК. Пунктуація. 1. *спол.* сурядності. Синоніми: *але, протє, одначе.* *Все постуло, однак нічна тиша ловна всякими звуками.* 2. *присл.* у знач. вставн. слова. *Усі замовкли. Павло, однак, довго не міг заспокоїтись.*

ОДНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «одійв». З вступною частиною завжди пишеться разом: *однобiтний, однобiрний, однокiмiнiтний, однокiрсики, однокiрсики, однокiрсики, однокiрсики, однокiрсики.*

ОДНОБiЧНИЙ — ОДНОБiКНИЙ. Збігаються у знач. «який має лише один робочий бiк (про інструменти, механізми тощо)». *Однобiчний шпильний верстат. Однобiкий меч.*

Однобiчний ужив. у значеннях: 1. Який здійснюється тільки в одному напрямі (про рух, зв'язок тощо). *Однобiчний зв'язок. Однобiчний рух по шосе.* 2. Вузкий, обмежений (про діяльність, інтереси, виховання). *Однобiчна спеціалізація.*

Тільки *одинокій* ужив. у знач. «який має один бiк більший від другого». *Після тяжкої хвороби в дитинстві став однокiм.*

ОДНОГОЛОБИЙ — ОДНОГОЛОБИНИЙ. Збігаються у знач. муз. тер-

міна «який виконується в один голос, звучить одним голосом». *Одноголобний (одноголобий) спів.*

Тільки *одноголобий* вжив. у знач. ім. мн. *Родина одноголобих* (про птахів).

Тільки *одноголобний* вжив. у знач. «одностайно схвалений, прийнятний усіма присутніми (про постанову, резолюцію і т. ін.)». *Одноголобне рішення.*

ОДНОИМЕННИЙ

ОДНОКОЛІРНИЙ [не *одноколірний*]

ОДНОМІСНИЙ

ОДНОРАЗОВИЙ — ОДНОЧАСНИЙ. Розрізняються значенням.

Одноразовий. 1. Який відбувається чи відбудеться один раз. *Одержав одноразову допомогу.*

Одноразовий. Який відбувається водночас з чим-небудь іншим; у той самий час. *Одноразові виступи фольклорних груп на естрадах парку.*

ОДНОСЕЛЕЦЬ, -льця, *дав.* -льцеві, *ор.* -льцем, *мн.* -льці, -льців

ОДНОСЕЛЬЧАНИН, -а, *мн.* -ань, -ан і **ОДНОСЛЬЧАНИН**

ОДНОСКЛАДНИЙ — ОДНОСКЛАДОВИЙ. Розрізняються значенням.

Одвоскладний. Ужив. як мовознав. термін стосовно речення. *Одвоскладне речення — речення, граматичний центр якого складається з одного головного члена.*

Одвоскладовий. Який має один склад. *Одвоскладові слова.*

ОДНОСТУЛКОВИЙ

ОДНОЧАСНИЙ див. ОДНОРАЗОВИЙ

ОДРУЖЕНИЙ. Синонім: *жонатий*
ОДРУЖИТИСЯ, -ужуся, -ужинься, -ужаться; *нак.* -ужіся, -ужіться. Керування: *з ким* [не на кому]. *Одружився з однокурсницею.*

ОДУРЕНИЙ див. ОБДУРЕНИЙ

ОДУРИТИ див. ОБДУРИТИ

ОДЯГАТИ див. НАДІВАТИ

ОЖЕЛЄДИЦЯ — **ОЖЕЛЕДЬ**. Спостерігається тенденція розмежовувати термінологічне значення цих слів. **Ожелєдиця**, -і, *ор.* -єю. Тонкий шар льоду на поверхні землі. *На дорогах ожеледиця [не голольод].*

Ожеледь, -і, *ор.* -длю. Кристали льоду-снігу, якими обростають стовбури та гілки дерев, дроти тощо. *Віття взялося ожеледдю і б'ється на вітрі, тріщить, ламається* (Кучер).

ОЖИВИТИ, -ивлю́, -івниш, -івлять; *нак.* -иві́, -ивіть

ОЖИЛИЙ [*не оживший*]

ОЖИТИ, -иву́, -ивещ, -ивемо́, -иветє́, -иву́ть, *мн.* ожів, ожіла, ожило́, ожилі́; *нак.* -ій, -ійте

ОЗВАТИСЯ, озвуся́, озвєшся́, озвемо́ся, озветє́ся і **ОЗОВУ́СЯ**, озвєшсся́, озвемо́ся, озветє́ся

ОЗВІРИЙ [*не озвірівший*]

ОЗДОбЛЮВАТИ, -юю́, -юєш

ОЗЕЛЄНЕНИЙ

ОЗЕЛЄНЮВАТИ, -юю́, -юєш,

-юють; *нак.* -юй, -юйте

ОЗЕРНО-ЛІСОВИЙ, -а́, -є́

ОЗЕРНО-РІЧКОВИЙ, -а́, -є́

ОЗЕРО, -а, *мн.* -єра, -єр. Назви озер, виражені відмінюваними іменниками, в переважній більшості не узгоджуються у відмінку зі словом озеро. *На озері Синьвір. Біля озера Світязь. На озері Глибина Наварія.*

Українські за походженням назви виявляють тенденцію до узгодження у відмінку зі словом озеро. *Біля озера Медяки* (назва озера — Медянка). Назва, виражена формою прикметника, узгоджується з іменником у відмінку. *На Святому озері. Глибина озера Пісочного.*

Рід невідмінюваних назв озер. Невідмінювані назви озер є іменниками середнього роду (за родом слова озеро). *Повноводне Ері. ОЗЕРЦЕ*, -я, *ор.* -єм і **ОЗЕРЦЄ**, -я́, *ор.* -єм, *мн.* -єрця, -єрєць і -єрця́, -єрєць

ОЗЛОбЛЮВАТИ, -юю́, -юєш, -юють; *нак.* -юй, -юйте і **ОЗЛОбЛЯТИ**, -яю́, -яєш, -яють; *нак.* -яй, -яйте

ОЗНАЙОМИТИ — **ПОЗНАЙОМИТИ**. Розрізняються значенням.

Ознайомити, -млю́, -миш, -млять; *нак.* -ом, -омте. Керування: *кого з чим. Дати певні відомості, інформацію про що-небудь. Майбутніх учителя... у вузах майже не ознайомлюють з елементами наукової організації праці... (З журналу).* Неворнативним є вислів: *познайомити з творчістю письменника.*

Познайомити, -млю́, -миш, -млять; *нак.* -омте. Керування: *кого з ким. Налагодити знайомство між незнайомими, представити когось кому-небудь. ...Я познайомлю вас з ним зараз (Кобилянська).* **Познайомити** *учня з письменником. Але: ознайомити з творчістю письменника.*

ОКЕАНОГРАФІЯ, -і, *ор.* -єю

ОКИ́СЛЕНИЙ

ОКИСЛІТИ, -лю́, -ліш, -лімо́, -літє́, -літь; *нак.* -лі́, -літь

ОКИ́СЛОВАЛЬНО-ВІДНОВНИЙ

ОКИ́СЛОВАТИСЯ, -юстє́ся і **ОКИСЛЯТИСЯ**, -яє́тєся

ОКИСНИЙ (від **ОКИС**). *Окисні сполуки і ОКИ́СЛОВАЛЬНИЙ (ОКИСНИЙ). Окислювальний (окисний) процес.*

ОКИ́СНО-МЕТАЛЄВИЙ

ОКИ́СНО-РТУ́ТНИЙ

ОКИ́СНУТИ, -не; *мн.* окіс і окіснув, окісла і окіснула, окісли і окіснули

ОКІ́П, *окіпу* і **ОКІ́П**. Синонім: *шанець.*

О́КО, *о́ка, місц.* в (на) *о́ці, мн.* *о́чі, о́чєй, ор.* *о́чима; у ві́чі. Впа́дати у ві́чі (в око).* Неворнативним є вислів *кидатися в ві́чі.*

ОКРЕ́МИЙ. *Окремий номер у готелі [не оди́нчний номер у готелі].*

ОКРЕ́СЛИТИ, -лю́, -лиш; *нак.* -єсли і -єсль, -єсльмо, -єсльте

ОКРИЛЕНИЙ

ОКРИЛЮВАТИ, -юю, -юєш, -юють

ОКРУГ — **ОКРУГА**. Розрізняються значенням.

Округ, -у, *мн.* -ів, але два округи, сім округів. Адміністративно-політичний, господарський, військовий і т.ін. підрозділи державної території. *Виборчий округ. Військовий округ.*

Округа, -и. Навколишня місцевість. *Цю вістку рознесли на всю округу.*

ОКРУГЛЕННЯ і **ОКРУГЛЮВАННЯ** — **ОКРУГЛІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Округлення (**округлювання**). Надання чомусь округлої форми; наближене вираження числа. *Округлення (округлювання) числа.*

Округлість. Властивість, стан чого-небудь округлого. *Округлості тіла. Округлість рухів.*

ОКРУГЛЮВАТИ, -юю, -юєш, -юють; *нак.* -юй, -юйте і **ОКРУГЛЯТИ**, -яю, -яєш, -яють; *нак.* -яй, -яйте **ОКСАМІТНИЙ** і **ОКСАМІТОВИЙ**

ОКСАНА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Оксано! і **ОКСЕНІЯ**, **КСЕНІЯ**, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Оксєніє! Ксєніє! *Змениш.-пестл.:* Оксанко! Оксаночко! Оксанонько! Ксєно! Сяню!

ОКСФОРД [*не* Оксфбрд], -а **ОКСФОРДСЬКИЙ** [*не* оксфбрдський]

ОКУЛЯР — **ОКУЛЯРИ**. Розрізняються значенням.

Окуляр, -а, *ор.* -ом. Елемент складної оптичної системи для збільшення зображення.

Окуляр, -ів, *мн.* Оптичний прилад, який застосовують для виправлення вад зору або для захисту очей від механічних ушкоджень. Синоніми: пенсне (окуляри без завушних дужок), монбкль (оптичне скло для одного ока).

ОКУНЬ, -я, *мн.* -і, -ів, але два окуні, п'ять окунів

ОКУПОВАНИЙ. Синонім: поневолений.

ОЛЕКСАНДР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Олександрє! *Змениш.-пестл.:* Олесю! Олеську! Олєсику! Лєсю! Лєсику! Сашо! [*не* Саша! *не* Алік!]; Олександрович, -а, *дав.* -у, *ор.* -єм; Олександрівна, -и [*не* Олександрівно!], *дав.* -і [*не* Олександрівній]. *Поїхали два Олександри. Іване Олександровичу! Віро Олександрівно!*

ОЛЕКСІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Олексію! *Змениш.-пестл.:* Олексійку! Олєсику! Олексієчку! Олю! Олесю! Олексійович [*не* Олексієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -єм; Олексіївна, -и [*не* Олексіївно!], *дав.* -і [*не* Олексіївій]. *У шахи грали два Олексії [не два Олексія]. Михайле Олексійовичу! Ніно Олексіївно!*

ОЛЕНА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Олено! *Змениш.-пестл.:* Олєнко! Олєнчко! Олєнцю, Олєнцуню! Олєсю! [*не* Лєна!]

ОЛЕНЯР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ОЛЕНЯРСЬКИЙ — **ОЛЕНЯЧИЙ**. Розрізняються значенням.

Оленярський. Який стосується оленярства і оленяра. *На півночі багато оленярських господарств.*

Олєнчий. Який стосується оленя. *Олєнчий рїз. Олєнчає стадо. Олєнча шкура. Олєнчий слїд.*

ОЛІВА — **ОЛІФА** — **ОЛІЯ**. Розрізняються значенням.

Олива, -и. 1. Субтропічна рослина родини маслинових; плоди (ще маслина). 2. Олія з плодів оливи.

Оліфа, -и. Рідка речовина, що її одержують переробкою олії для виготовлення фарб, лаків. З насіння льону-довгунця добувають льняну олію, яка є харчовим продуктом і їде на виготовлення оліфи.

Олія, -ї, *ор.* -єю. 1. Рідка жирова речовина, яку добувають з насіння або плодів деяких рослин. *Соняш-*

никова олія. Добувають олію з конопель. 2. спец. Олійна фарба. Серія робіт олією на льолеумі.

ОЛІВКОВИЙ [не олівковий]

ОЛІМПІЙСЬКИЙ. У складі власної назви пишеться з великої літери. Учасник Олімпійських ігор. Але: Мріяла стати олімпійською чемпіонкою. Збудовано олімпійське містечко.

ОЛІФА див. **ОЛІВА**

ОЛІЯ див. **ОЛІВА**

ОЛОВОРУДНИЙ

ОЛОВ'ЯНО-СВИНЦЕВИЙ

ОЛОВ'ЯНО-СІРИЙ

ОЛОВ'ЯНО-ФОСФОРИСТИЙ [не фосфористий]

ОЛЬГА, -в, дав. -зі, ор. -ою, кл. Ольго! Змени.-пестл.: Ольо! Оленько! Олечко! Олвюю! Олвнюко! Олвнюцо! Олвсю! [не Оля!]

ОМЕЛЯ, -в і **ОМЕЛЯ**, -й

ОМЕЛЯН, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. Омеляне! Змени.-пестл.: Омельку! Омельчику! Мільку! Омелянович, -а, дав. -у, ор.-ем; Омелявіва, -в [не Омелявнивою], дав. -і [не Омелявнівній]. У класі вчатьс я два Омеляни. Васілю Омеляновичу! Нічо Омеляніно!

ОМЕРТВІЛИЙ [не омертвілий]

ОМОЛОДЖЕНИЙ [не омоложений]

ОНДЕ і розм. **ОНДЕЧКИ**. 1. част. А онде під тиню опухла дитина голоднес мре (Шевченко). 2. присл. Синоніми: там, отам.

ОНІКС. 1. род. -а. Кристал. Вага онікса. 2. род. -у. Речовина. Вироби з оніксу.

ОНУК, -в, дав. -ові, кл. -уче, мн. онуки, -ів і **ВНУК**. Два онуки [не два онука].

ОНУКА, -в, дав. -ші, кл. -ко, мн. онуки, онук і **ВНУКА**

ОНУЧА, -і, ор. -єю. Шматок тканиня.

ОНУЧА, -ати, дав. -ати, ор. -ам, мн. -ата, -ати і **ВНУЧА**

ОНУЧИН і **ВНУЧИН**

ОПАЛ. 1. род. -а. Окремий кристал. Структура опала. 2. род. -у. Речовина. Вироби з опалу.

ОПАЛЮВАЛЬНО-ВЕНТИЛЯЦІЙНИЙ

ОПАНОВУВАТИ, -ую, -уєш. Керувати: що [не чим]. Опанувати ковальську справу.

ОПЕРА — **ОПЕРЕТА**. Збігаються у загальному значенні «вид музичного мистецтва».

Опера. Театральна вистава, у якій співають у супроводі оркестру. Класична опера. Соліст опери. 2. Театр, де ставлять такі твори.

Оперета. Комічна опера, у якій спів і танець поєднуються з розмовним діалогом.

ОПЕРА-БАЛЕТ, опери-балету

ОПЕРА-ВОДЕВІЛЬ, опери-водевілю, ор. оперою-водевілем

ОПЕРАТИВНО-ВИРОБНИЧИЙ

ОПЕРАТИВНО-ТЕХНІЧНИЙ

ОПЕРАТОР-ПОСТАНОВНИК, оператора-постановника

ОПЕРАЦІЙНО-ПЕРЕВ'ЯЗУВАЛЬНИЙ

ОПЕРТИ, опру, опреш, опремо, опрете і обіпру, обіпреш, обіпремо, обіпрете

ОПЕЧЕНИЙ див. **ОБПЕЧЕНИЙ**

ОПІЙ, -ю, ор. -єм і **ОПШУМ**, -у

ОПІВДНІ, присл. Синонім: о 12-й годині дня.

ОПІВНОЧІ, присл. Синонім: о 12-й годині ночі.

ОПІСЛЯ і **ОПІСЛЯ**. 1. присл. Синоніми: згодом, потім, пізніше. Дивись, щоб не помиливсь, а опісля не журивсь (Народна творчість). 2. прийм. Опісля свят приїду.

ОПЛАКАНИЙ

ОПЛАЧЕНИЙ

ОПЛАЧУВАНИЙ

ОПЛАЧУВАТИ — **ПЛАТИТИ**. Розрізняються способом синтаксичного зв'язку.

Оплачувати що, платити за що.

Оплачувати чек. Оплачувати проїзд.

Але: платити за проїзд. Вислів *оплачуюте за проїзд ненормативний*.

ОПЛЧ, присл. Синоніми: пліч-о-пліч, поруч, рука в руку.

ОПОВІТИ, опов'ю, опов'єш, опов'ємо, опов'єте і оповію, оповієш, оповіємо, оповієте

ОПОВІДЬ, -і, *ор.* -длю, *род. мн.* -дей

ОПОВІСТІ, -ім, -ісі, -ість, -імо, -істе, -ідять; *мин.* оповів, оповіла, оповіло, оповіла; *нак.* -іж, -іжмо, -іжте і **ОПОВІСТИ**,

ОПОВІСТИТИ, -іш, -істиш, -істимо, -істите і **СПОВІСТИТИ**

ОПОЗИЦІЙНО НАСТРОЄНИЙ

ОПОЗИЦІЯ *див.* **АПОЗИЦІЯ**

ОПОЛЧЕННЯ [*не* ополчення], -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ОПОРНО-РУХОВИЙ, -а, -е

ОПОРТУНІСТИЧНИЙ — **ОПОРТУНІСТСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Опортуністичний. Проникнутий опортунізмом. *Опортуністична течія. Опортуністична програма реформістів.*

Опортуністський. Який стосується опортунізму, опортуністів. *Опортуністська група.*

ОПОСЕРЕДКОВАНИЙ

ОПРОМІНЕНИЙ. *Опромінений організм* [*не* облучений організм].

ОПТИКО-МЕХАНІЧНИЙ

ОПТИЧНО ЧУТЛИВИЙ

ОПТОВИЙ [*не* оптовий]

ОПТОВО-РОЗДРІБНИЙ, -а, -е

ОПУКЛО-ВГНУТИЙ

ОПУКЛО-ПЛОСКИЙ

ОРАНЖЕВО-ЧЕРВОНИЙ

ОРАТИ, орю, орєш, оремо, орєте, орють; *нак.* орї, орїм(о), орїть

ОРАЧ, -а, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -ачу, *мн.* -ї, -їв

ОРГАН. 1. *род.* -а. Частина організму. *Лікування хворого органа.* 2. *род.* -у: а) установа. *Адміністративного органу. Органу народного контролю. Слідчого органу;* б) періодичне видан-

ня. *Звернися до газети — органу нашої організації.*

ОРГАН, -а. Музичний інструмент. *Звуки органа.*

ОРГАНІЗАТОРСЬКИЙ — **ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ**. Розрізняються значенням.

Організаторський. Який пов'язаний з організатором, властивий йому. *Досвід організаторської роботи. Організаторський хист.*

Організаційний. Пов'язаний з дією, спрямованою на організацію, згуртування, мобілізацію чогось, когось. *Організаційна побудова.*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-АДМІНІСТРАТИВНИЙ

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ООН). Усі три слова та аббревіатура пишуться з великої літери.

ОРГАНО-МІНЕРАЛЬНИЙ

ОРГАНОПЛАСТИКА, -в, *місц.* (у) -ці

ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧНИЙ

ОРДЕН. 1. *род.* -а. Відзнака. *Удостоєний орден Пошани.* 2. *род.* -у. Об'єднання. *Члени католицького ордену.*

ОРДЕР, -а, *мн.* -ів, -ів (документ) і -н, -ів (в архітектурі).

ОРДИНАРНИЙ *див.* **ОДИНАРНИЙ**

ОРЕОЛ. 1. *род.* -а. Променисте коло, сльиво, німб. *Навколо місяця не було звичайного ореола.* 2. *род.* -у, *перен.*

Атмосфера слави, успіху. *До ореолу героїчності додався ще ореол слави.*

ОРЕСТ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом; *кл.* Орєсте!

Зменш.-пестл.: Орєстику! Орїську! Орїсо! Орку! Орїрку! Орїро!

Орєстович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Орєстївна**, -я [*не* Орєстївної], *дав.* -ї [*не* Орєстївїній].

В ансамблі два Орєсти [*не* два Орєста]. *Павле Орєстовичу! Віро Орєстївно!*

ОРИГІНАЛ. 1. *род.* -у. Першотвір, придатний для відтворення, копіювання. *Текст оригіналу.* 2. *род.* -а, *розм.* Людина-дивак. *Такого оригінала бачили вперше.*

**ОРІЄНТИРНО-СИГНАЛЬНИЙ
ОРІЄНТУВАЛЬНО-ДОСЛІД-
НИЦЬКИЙ****ОРІНОКО**, *невідм., ж.* Назва річки.
*Судноплавна Орноко.***ОРКЕСТР**, -у
ОРКЕСТРАНТСЬКИЙ — **ОРКЕ-
СТРОВИЙ**. Розрізняються значен-
ням.**Оркестрантський**. Який стосується
оркестранта, оркестрантів. *Оркест-
рантський хист.***Оркестровий**. Призначений для ор-
кестру; який виконує оркестр. *Ор-
кестрова сюїта. Оркестрова будка.***ОРЛЕНЯ**, -ята, -яті, *ор.* -ям, *ми.*
-ята, -ят і **ОРЛЯ**, -яти, -яті, *ор.* -ям,
ми. -ята, -ят**ОРНАМЕНТАЛЬНИЙ** і **ОРНА-
МЕНТНИЙ****ОСВІТЛЕНИЙ** — **ОСВІЧЕНИЙ**.
Розрізняються значенням.**Освітлений**. Який видний, бо на
нього падає світло; який має освіт-
лення. *Освітлений вечірнім сонцем.*
Освітлені вікна. Освітлене місце.
Неформативним є вислів *освітчена*
*місяцем вулиця.***Освічений**. Який має освіту. *Освічене*
*сусільство. Освічена жінка.***ОСВІТНИЙ**, -я, -є**ОСВЮЮВАТИ** *див.* **ЗАСВЮЮВАТИ****ОСЕЛЄДЕЦЬ**, -дця, *ор.* -дцем. *Купив*
*два оселедці [не дві сельодки].***ОСЕРЕДКОВИЙ** і **ОСЕРЕДКО-
ВИЙ****ОСИП** *див.* **ЙОСИП****ОСИПА** *див.* **ЙОСИПА****ОСЛИЙ** [не осівший]**ОСІННЬО-ЗИМОВИЙ**, -а, -є**ОСІСТИ**, осяду, осядеш; *нак.* осядь,
осядьте**ОСКАЖЕНЛИЙ** [не оскаженівший]**ОСКІЛЬКИ** — **ОСТІЛЬКИ***найшвидше провести передписівну*
культивацію зябу (3 газети). 2. Ужив.
у знач. «наскільки, як». Оскільки мені
відомо, щось у цій справі вже робить-
*ся (Рильський).***Остільки**. 1. *спол.* Ужив. в складі
подвійного сполучника *остільки...*,
оскільки. 2. *присл.* *Чом я не можу*
забутись остільки, щоб лише міг
*я дивитись і дихати? (Олесь).***ОСМІЯНИЙ** *див.* **ОБСМІЯНИЙ****ОСОБИСТИЙ** — **ОСОБОВИЙ**.

Розрізняються значенням.

Особистий. 1. Який належить окремій
особі, призначений для індивідуаль-
ного користування. *Особистий ав-*
*тотранспорт. Особиста бібліотека.*2. Який стосується певної особи,
виражає її індивідуальність. *Але ж без*
особистого щастя життя — не
життя, людина — не людина (Фран-
*ко).*3. Який певна особа здійснює
безпосередньо, а не через інших.
Особистий запис. Хворий був під
особистим наглядом лікаря. Взяти
*під особистий контроль.***Особовий**. 1. Який стосується окремої
людини. Вживається в кількох стій-
ких словосполученнях. *Особова назва.*
Особовий склад. Особове посвідчення.
*Особова справа.*2. *грам.* Який вира-
жає категорію особа. *Особові дієслівні*
*закінчення.***ОСОКІР**, -кора**ОСТАННІЙ** *див.* **КРАЙНІЙ****ОСТ-ІНДСЬКИЙ****ОСТ-ІНДІЯ**, *Ост-Індії, ор.* *Ост-Ін-*
*дією***ОСТРОГ**, -у, *місц.* (в) -зі, *ми.* -я, -ів.
В'язниця. 2 род. -а, *місц.* (в) -зі.

Назва міста.

ОСТРОЗЬКИЙ. *Прикм.* до *Острого.***ОСУДЖУВАТИ** *див.* **ЗАСУДЖУВА-**
ТИ**ОСУДЛИВИЙ****ОСЯЙНИЙ** і **ОСЯЙНИЙ**, -а, -є**ОТАКИЙ-ТО**, **ОТАКА-ТО**, **ОТА-**
КЕ-ТО**ОТЕЦЬ** *див.* **БАТЬКО**

ОТЖЕ — ОТ ЖЕ

Отже. 1. част. Синонім: адже. *То отже слухай.* 2. присл. у ролі вставн. слова. *Право поета, отже, й право народу.*

От же, част. з част.— *Ну, от же й ваш Іван до школи ходить* (Леся Українка).

ОТРУЙНО-ЖОВТИЙ

ОТРУТОХІМІКАТ, -у, мн. -и, -ів

ОФІС, -у

ОФЦІЙНО-ДЛЛОВИЙ, -а, -е

ОХОПИТИ, охоплю, охопиш, охоплять

ОЧЕРЕТ, -у, мн. -ети, етів і -етá, -етів

ОЧИСНИЙ, -а, -е

ОЧКО — ОЧКО́. Розрізняються значенням.

Очко, -а, мн. очки і очка, очок, здріби. від око

Очко́, -а, мн. очки́ [не очка́], очо́к. Одиниця рахунку у спортивних змаганнях; азартна картярська гра.

ОЧО́ЛИТИ, -олю, -олиш; *нак.* -оль і **ОЧО́ЛИТИ,** -ольо

ОШУКА́ТИ *див.* **ОБШУКА́ТИ**

П

П [pe], *невідм.* Як назва літери вжив. у с. р. *Велике п.* Як назва звука вжив. у ч. р. *Твердий п.*

ПА, *невідм., с.* Танцювальний крок. *Швидке па.*

ПАВЛЬЙОН [не павільон], -у

ПАВЛЮ́, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.*

Павле! *Змениш.-пестл.:* Пáвлюку! Пáвлусю! [не Павлуша! не Паша!]; Пáвлович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; Пáвлича, -я [не Павлівної], *дав.* -і [не Павлівній]. *Ів́не Пáвловичу! Марі́с Пáвлі́но!*

ПАВУТИ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *с.* збі́рне

ПА́ГН, -гона, мн. -и, -ів

ПА́ГОНЕЦЬ, -гінця, *ор.* -гінцем, мн. -гінці, -гінців

ПА́ДАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* мн. -ань

ПА-ДЕ-КАЛÉ, *невідм., ж.* Назва протоки. *Широка Па-де-Кале.*

ПАДИЩА́Х, -а

ПАДИЩА́ХСЬКИЙ

ПАДІ́Ж, -дежу́, *ор.* -дежем, мн. -дежі, -дежив

ПАДІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* мн. -днів

ПА́ЗУР, -а, *ор.* -ом, мн. -я і -і, *род.* -ів, *дав.* -ам

ПА́ЗУХА, -и, *місц.* (у) -сі, *род.* мн. пазух

ПА́Й, паю́, *місц.* (у) па́ї і паю́, мн. паї́, паїв, але два па́ї, п'ять паїв

ПА́ЙКА *див.* **ДО́ЛЯ**

ПАКИСТА́Н, -у

ПАКИСТА́НСЬКИЙ. *Прим.* до Пакиста́н.

ПАКУВА́ЛЬНИЙ. Пакувальний папір [не упаковочний папір].

ПАЛА́ЖКА, -и, *дав.* -ажці́, *кл.* Пала́жко!

ПАЛА́ЖЧИН. *Прим.* до Пала́жка.

ПАЛАМА́Р, -я, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рко, мн. -і, -ів, *дав.* -а́м

ПАЛА́ТА, -и, мн. -и, палáт. Як назва установи пишеться з великої літери.

Пала́та мір і вимірювальних приладів.

ПАЛАХКОТА́ТИ, -о́чу, -о́чеш, -о́че,

-о́чемо, -о́чете, -о́чуть

ПАЛАХКОТІ́ТИ, -о́чу́, -о́тиш,

-о́ти́ть, -о́тимо́, -о́тита́, -о́ти́ть

ПАЛА́Ц, -у. У складі найменування установи пишеться з великої літери.

Пала́ц урочистих подій.

ПАЛЕО... Перша частина складних слів, що означає «старовинний, давній». З наступною частиною завжди пишеться разом: *палеоо́азіат, палеобіоло́гія, палеолі́т.*

ПАЛЕ́РМО, *невідм., с.* Місто в Італії. *Гостине Палермо.*

ПАЛЕСТИ́НА, -и

ПАЛЕСТИ́НСЬКИЙ

ПА́ЛЕЦЬ, -льця, *дав.* -льцеві і -льцо́, *ор.* -льцем, *род.* мн. -льців

ПА́ЛИВНО-ЕНЕРГЕТИ́ЧНИЙ

ПА́ЛИВО — ПА́ЛЬНЕ́. Розрізняються значенням.

Паливо. Горюча тверда, рідка або газоподібна речовина, яка служить джерелом теплової енергії. *Рідке паливо. Економія палива.*

Пальне, -ого, с. Паливо для двигунів внутрішнього згорання. *Пальне для трактора.*

ПАЛІТИ див. КУРИТИ

ПАЛІЦЯ, -і, ор. -єю. Довга палиця [не палка].

ПАЛІЧКА [не палочка], -и, дав. -чи, мн. -чкі, -чок, але дві палічки, сім палічок

ПАЛПУРНИК, -а, дав. -ові, кл. -у, мн. -я, -ів. Досвідчений палітурник [не перепльотчик].

ПАЛЬМА, род. мн. пальм

ПАЛЬТО, -а, ор. -ом, місц. (у) -і, мн. пальта, пальт, але два пальта

ПАМІР, -у. Вершина Паміру.

ПАМОРОЗЬ, -і, ор. -ззю і **НАМОРОЗЬ**

ПАМОЛОДЬ, -і, ор. -ддю. Учнівська памолодь. Синоніми: м'олодь, молоді покоління. Не рекомендується вживати підрастаюче покоління.

ПАМПУШКА, -и, місц. (у) -шці, мн. -шкі, -шок, але дві пампушки

ПАМФЛЕТ, -у, мн. -и, -ів

ПАМ'ЯТАТИ. Керуванн'я: про ко-го-що, кого-що. *Пам'ятати про ветеранів війни. Пам'ятати молодість. Пам'ятати бабусю.*

ПАМ'ЯТКА — ПАМ'ЯТНИК. Розрізняються значенням.

Пам'ятка, -и, місц. (у) -тці, мн. -ткі, -ток, але дві пам'ятки, п'ять пам'яток. Предмет матеріальної культури мивулого, який зберігся. *Літературна пам'ятка. Пам'ятка історії.*

Пам'ятник, -а. Архітектурна або скульптурна споруда в пам'ять ч'и на честь кого-, чого-небудь. Керуванн'я: кому-чому. *Пам'ятник Іванові Франкові [не Івана Франка].*

ПАМ'ЯТНИК-МЕМОРІАЛ, пам'ятника-меморіалу

ПАН... Перша частина складних слів, яка означає, що явище чи ознака, виражена другою частиною, стосується всього, поширюється на все. Пишеться: 1. Разом із загальними назвами: *паназіатський, панамериканський, пан'європійський.* 2. Через дефіс із власними іменниками, причому власна назва зберігає написання з великої літери: *пан-Європа, пан-Америка.*

ПАН, -а, дав. -ові, ор. -ом, мн. пані і панове, панів

ПАНАЦІЯ, -єї, ор. -єєю, перен. Універсальний засіб, що запобігає будь-якому лиху. *Панацея від усього зла.*

ПАНЕЛЬ, -і, ор. -лю, род. мн. -лей

ПАНІ, невідм., ж. і **ПАНЯ,** -і, ор. -єю, кл. -і, мн. пані, пань

ПАНІВНИЙ, -а, -е. Панівний клас [не пануючий клас].

ПАННА, -и, кл. панно, род. мн. пани

ПАННО, невідм., с. Декоративний розпис на стіні. *Велике панно.*

ПАНТОФЕЛЬ, -фля, ор. -флем, мн. -флі, -флів, ч. і **ПАНТОФЛЯ,** -і, ор. -єю, мн. -флі, -фель, ж.

ПАНЦИР, -а, ор. -ом, місц. (у) -і, мн. -и, -ів, дав. -ам

ПАНЧІШНО-ШКАРПЕТКОВИЙ

ПАНЧОХИ, панчіх (одн. панчоха, -и, місц. (у) -оці). Носити панчохи [не чулки].

ПАПЕРОВИЙ

ПАПЕРОВО-ЦЕЛЮЛОЗНИЙ

ПАП'Є-МАШІН, невідм., с. Пластична маса з паперу і клеючих речовин, з якої роблять іграшки, маски. *Дешево пап'є-маше.*

ПАПІР, -п'єру. Матеріал для п'єсьма. *Листок паперу [не бумаги].*

ПАПРІЦЬ, -рці, ор. -рціем, мн. -рці, -рців

ПАПРОТЬ, -і, ор. -ттю, род. мн. -тей

ПАПРИКА [не пап'єрка], -и, місц. (в) -иці

ПАПУГА [не попугай], -и, дав. -узі, род. мн. папуг

ПАР, -у, місц. (на) парú, мн. -ї, -ів. Рілля, залишена на одне літо без посіву.

ПАРА¹, -в, ор. -ою. Фізичний стан води. *Братися (взятися) парою. Водяна пара.* Ненормативним є вж. слів *мчати на всіх парах*. Треба: *мчати шодóху*.

ПАРА² див. ДВА

ПАРАГВАЙ, -аю, ор. -аєм

ПАРАДОКС, -а. Синоніми: несумісність, розбіжність, нелогічність, різка невідповідність.

ПАРАЛÉЛЬ, -ї, ор. -ллю, род. мн. -лей

ПАРАЛІЧ, -у, ор. -ем

ПАРАНДЖА, -ї, ор. -єю, мн. паранджі, парандж, але дві паранджі. Жіночий одяг у Середній Азії, який закриває обличчя.

ПАРАНО́Я, -ї, ор. -єю. Форма психічного захворювання.

ПАРАСО́ЛЬ, -я, ор. -ем, ч. і ПАРАСО́ЛЯ, -ї, ор. -єю, ж.

ПАРА́СЧИН. *Прим.* до Парáска.

ПАРАФІ́НУВА́ТИ — **ПАРАФУВА́ТИ**. Розрізняються значенням.

Парафінувати, -ю, -уєш. Покривати парафіном. *Парафінувати бочку.*

Парафувати, -ю, -уєш. Попередньо підписати ініціалами договір, угоду.

Парафувати торговельну угоду.

ПАРА́ФІЯ, -ї, ор. -єю, род. мн. -ій

ПАРАФІ́ЯЛЬНИЙ

ПАРАШУ́Т [не парашот], -а

ПАРАШУ́ТНО-ДЕСА́НТНИЙ

ПАРДУ́БИЦЕ, *невідм.*, с. Назва міста. *Мальовниче Пардубице.*

ПАРИ́Ж, -а, ор. -ем

ПАРИЖА́НИ, -а́н, мн. (одн. парижанин, -а, ч.; парижанка, -а, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.)

ПАРИ́ЗЬКИЙ

ПАРИ́ЗЬКА КОМУ́НА. З великої літери пишеться перше слово.

ПАРИТЕ́Т, -у. Принцип рівності сторін у чому-небудь.

ПАРІ, *невідм.*, с. Угода між двома особами, що побився об заклад. *Програти пари.*

ПАРК, -у. Як власна назва пишеться з великої літери: *Парк культури ім. Т. Шевченка.*

ПАРКА́Н, парканá і паркану, род. мн. -а́нів

ПАРЛА́МЕНТ, -у, род. мн. -ів

ПАРЛАМЕНТА́Р — **ПАРЛАМЕНТЕ́Р**. Розрізняються значенням.

Парламентáр, -я́, дав. -éві, ор. -éм. Член парламенту, найвищого представницького або законодавчого органу будь-якої країни.

Парламентéр, -а, ор. -ом. Офіційна особа, уповноважена військовим командуванням однієї з сторін, яка воює, проводить переговори з військовим командуванням іншої сторони на арені воєнних дій.

ПАРНИ́КОВО-ТЕПЛИ́ЧНИЙ

ПАРО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «пара» із знач. «газоподібний стан водня». З наступною частиною пишеться разом: *паровимірювальний, паровипускний, пароводяний, парогазотурбинний, пароелектричний, парозбірник, паропла́в, пароподібний, паротурбі́на.*

ПАРО́ЛЬ, -я, ор. -ем, род. мн. -ів

ПА́РОСТОК, -стка, місц. (на) -стку, род. мн. -стків

ПА́РОСТЬ, -рості, ор. -ростю, род. мн. -ростей

ПАРТЕ́Р [не партер], -у, місц. (у) -éрі

ПАРТИ́ЗАН, -а, род. мн. -ів

ПА́РУБОК, -бка, мн. -бкі́, -бків, але два парубки, сім парубків

ПАРФУМЕ́РІЯ, -ї, ор. -єю, збірна. Ароматичні косметичні вироби.

ПАРФУМЕ́РНО-КОСМЕТИ́ЧНИЙ

ПАРФУ́МИ, -ів, мн.

ПАСА́Ж, -у, ор. -ем

ПАСАЖИ́Р, -а, дав. -ові, кл. -іре, ор. -ом, мн. -в, -ів

ПАСТ́ЧНИЦЬКИЙ і **ПАСТ́ЧНИ́ШКИЙ**

ПАСКА і **ПАСХА**. Збігаються у знач. «християнське свято, присвячене воскресінню Христа; Великдень», але

розрізняються стилістично: *пашка* — нейтр., *пашка* — розм. На Пасху (Паску) було сонячно.

Тільки *пашка*, -и, місц. (у) -сці, мн. пашкі, пашок, але дві пашки, сім пашок ужив. у знач. «солодкий високий білий хліб округлої форми, що випікається до Великодня». Святити пашку.

ПАСКВІЛЬ, -я, ор. -ем, мн. -і, -ів

ПАСМО, -а, род. мн. -сом

ПАСОВИЩЕ, -а, ор. -ем, род. мн. -йщ

ПАСПОРТ, -а, мн. -ї, -ів, але два

паспорти [не два паспорта], сім паспортів

ПАСТИ, -сү, -сєц, -семо, -сетє, -сүть

ПАСТКА, -и, місц. (у) -стці, мн.

-сткі, -сток, але дві пастки, п'ять пасток

ПАСТОРАЛЬ, -і, ор. -ллю, род. мн.

-лей. Літературний твір, в якому ідилічно зображені пастух і пастушка на лоні природи.

ПАТЄТИКА, -и, місц. (у) -нці. При-

страшний, піднесений тон.

ПАТРІАРХАЛЬНО-РОДОВИЙ, -а, -є

ПАТРОНТАШ, -а, ор. -см, род. мн. -ів

ПАХВА, -ї, мн. пашви, пашв і пахов, але обидві пашві

ПАХНУТИ, -ву, -веш, -нуть; мн. пах і пахнув, пашла і пашула, пашли і пашнули

ПАХОЩ, -ів, мн.

ПАЩА, -і, ор. -єю, род. мн. пашч

ПЄВНИСТЬ, -ності, ор. -вістю

ПЄВНО, присл. У знач. вставного слова відокремлюється: Я, певно,

цього не зроблю.

ПЕДАЛЬ, -і, ор. -ллю, род. мн. -лей

ПЕДІАТР, -а, ор. -ом, мн. -в, -ів

ПЕЙЗАЖ, -у, ор. -ем, род. мн. -ів

ПЄКАР, -я, дав. -єві, ор. -ем, кл.

-арю, мн. пєкарі, пєкарі, -ів, дав.

-ям, але два пєкарі, сім пєкарів

ПЕКАРНЯ, -і, ор. -єю, род. мн.

-рень

ПЕКТИ, печү, печєщ, печє, печемо,

печетє, печүть; мн. пік, пеклā, пеклō,

пеклї; нах. печї, печім(о), печїть

ПЕЛЕНА, -ї, знах. пєлену, ор. -бю, місц. (у) -ї, мн. пєлєни, пєлен, але дві пєлєні

ПЕЛОПОННЄС, -у. Назва півострова.

ПЕЛОПОННЄСЬКИЙ

ПЕЛЮСТКА, -и, місц. (на) -стці, мн.

-сткі, -сток, дав. -сткām, але дві

пелюстки, п'ять пелюсток

ПЕЛЮШКА, -и, місц. (у) -шці, мн.

-шкі, -пюк, дав. -шкām, але дві пелю-

шки, п'ять пелюшок. Байкова пелюш-

ка [не пелєнка].

ПЕНАЛЬТІ, невідм., с., спорт. Одинадцятиметровий удар. Безперечне пенальті.

ПЄНЗЕЛЬ, -зля, ор. -злем, род. мн.

-злів. Малювати пензлем [не кісточкою].

ПЕНЦИЛІН, -у

ПЕНСИЛЬВАНІЯ, -ї, ор. -сю

ПЕНСНЄ, невідм., с. Окулярв,

закріплені на перевіссі. Золоте

пенсне.

ПЕНЬ, пєя, ор. пшем, род. мн. пєів

ПЕРВИННИЙ — **ПЕРВІСНИЙ** —

ПЕРВОЗДАННИЙ. Розрізняються

значенням.

Первінний. 1. Від якого або з якого

починається що-небудь; початковий.

Первинна обробка льону. 2. Який

з'явився раніше вторинного. Первин-

на форма.

Первісний. 1. Який існував у найдав-

ніші періоди історії людства. Пер-

вісне суспільство. 2. Який існував

спочатку і був замінений чим-небудь.

Первісний текст.

Первозданий, книжн. Який був з са-

мого початку; частий, незайманий.

Первозданий степ.

ПЕРВІСНООБЩІННИЙ

ПЕРВОЦВІТ і **ПЕРВОЦВІТ**, -у

ПЕРЕБОРОТИ, -борю, -бөреш,

-бөрють [не борять]

ПЕРЕБРАТИ, -берү, -берєш, -бере-

мо, -беретє, -берүть

ПЕРЕВАГА, -в, місц. (у) -зі, мн.

-аги, -аг. Керування: над ким-

чим. Перевага над противником.

ПЕРЕВАНТАЖЕНІЙ. *Перевантажена машина* [не перегружена машина].
ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням. *Перевантаження машини* [не перегрузка машини].
ПЕРЕВАНТАЖУВАТИ, -жую, -жущ; *нак.* -жуй, -жуймо, -жуйте
ПЕРЕВЕЗТИ, -везу, -везеш, -веземо, -везете; *мин.* перевіз, перевезла, перевезло, перевезлі; *нак.* -везі, -везім(о), -везіть
ПЕРЕВЕРНУТИ, -верну, -вернеш
ПЕРЕВЕРТЕНЬ, -вертня, *ор.* -вертнем, *род. мн.* -вертнів
ПЕРЕВЕСТИ, -веду, -ведеш, -ведемо, -ведете; *мин.* перевіз, перевезла, перевезло, перевезлі; *нак.* -веді, -ведім(о), -ведіть
ПЕРЕВИДАННЯ, -я, *ор.* -нями, *род. мн.* -ань
ПЕРЕВИКОНАННЯ, -я, *ор.* -нями, *род. мн.* -ань (з вказівкою на закінченість дії).
ПЕРЕВИХОВАННЯ, -я, *ор.* -нями, *род. мн.* -ань (з вказівкою на закінченість дії) і **ПЕРЕВИХОВАННЯ**, -я, *ор.* -нями, *род. мн.* -ань (з вказівкою на незакінченість дії)
ПЕРЕВІЗ, -вóзу, *ор.* -вóзом, *місц.* (на) -вóзі, *род. мн.* -вóзів
ПЕРЕВІРКА, -в, *місц.* (на) -рці, *мн.* -рця, -рок і **ПЕРЕВІРКА**
ПЕРЕВОДИТИ, -вóджу [не -вожу], -вóдиш, *недок.*, **ПЕРЕВОДИТИ**, -вóджу [не -вожу], -вóдиш; *мин.* -вóдів, -вóділа, *док.* *Переводити дорогу.* *Переводити стрілки годинника.* Ненормативним є сполучення *переводити текст.* Треба: *перекладати текст.*
ПЕРЕВТЛІТИСЯ, -люся, -лишся, -лимось, -литесь, -ляться; *нак.* -лься, -льмось, -льтеся
ПЕРЕВ'ЯЗНИЙ, -я, -є і **ПЕРЕВ'ЯЗУВАЛЬНИЙ.** *Перев'язний (перев'язувальний) матеріал* [не перев'язочний матеріал].
ПЕРЕГНАТИ, -жену, -женеш, -же-

немо, -женете і **ОБГНАТИ**, обжену, обженеш
ПЕРЕДАЧА, -і, *ор.* -сю, *род. мн.* -ач
ПЕРЕДБАЧЕННЯ, -я, *ор.* -нями, *род. мн.* -ень
ПЕРЕДІР'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв
ПЕРЕДДЕНЬ, -дóдня, *ор.* -дóднем
ПЕРЕДДОШОВИЙ, -я, -є
ПЕРЕДЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ
ПЕРЕДМІСТЯ, -я, *ор.* -містям, *род. мн.* -мість
ПЕРЕДНІЙ, -я, -є
ПЕРЕДНЬОЯЗИКОВИЙ
ПЕРЕДОБІДНИЙ, -я, -є
ПЕРЕДОВСІМ і ПЕРЕДУСІМ. Не зловживати в цьому значенні сполученням в першу чергу.
ПЕРЕДОСТАННІЙ, -я, -є
ПЕРЕДПЛАТА, -н. *Передплата газет* [не підписка на газети].
ПЕРЕДПЛАТИТИ, -плачу, -платиш, -платимо, -платите, -платять. *Передплатити газети* [не підписати, виписати газети].
ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ, -чую, -чущ. *Передплачувати газети (журнали)* [не виписувати газети (журнали)].
ПЕРЕДПЛІЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -пліч
ПЕРЕДПÓКІЙ, -кóю, *ор.* -кóсьм, *род. мн.* -кóів
ПЕРЕДРЕФОРМЕННИЙ
ПЕРЕДСМЕРТНИЙ
ПЕРЕДУСІМ — ПЕРЕДУСІМ
Передусім і передовсім, присл. *Передусім (передовсім) є свіжі враження.*
Перед усім, займ. з прийм. *Перед усім світом.*
ПЕРЕДЧАСНИЙ
ПЕРЕДЧУТТЯ, -я, *ор.* -чуттям, *род. мн.* -чуттів
ПЕРЕЖИТИ, -живу, -живеш, -живемо, -живете; *мин.* пережив, пережила, пережило, пережили
ПЕРЕЖИТОК і ПЕРЕЖИТОК, -тку, *род. мн.* -тків

ПЕРЕЇДЖАТИ [не переїжати], -жджаю, -жджаєш, -жджас, -жджасмо, -жджасте, -жджають і **ПЕРЕЇДИТИ**, -їжджу, -їждіш, -їждимó, -їждитé, -їждять
ПЕРЕЇЗД — **ПЕРЕЇЗД**. Розрізняються значенням.

Переїзд, -у. Місце переправи. *Переїзд через колію.*

Переїзд, -їзду, род. мн. -їздів. *Переїждання. Переїзд на нову квартиру.*

ПЕРЕЇЗНИЙ, -á, -é

ПЕРЕЙНЯТИ, -йму́, -йме́ш; *мин.* перейняв, перейняла́, перейняло́, перейняли́; *нак.* -ймі́, -ймі́(о), -ймі́ть

ПЕРЕКАЗ, -у. *Грошовий переказ* [не перевод].

ПЕРЕКАЗАТИ, -кажу́, -ка́жеш. *Переказати гроші* [не перевести гроші].

ПЕРЕКИС, -у

ПЕРЕКЛАДАТИ, -аю́, -а́еш. *Перекладати текст* [не переводити текст]. *Перекладати різними мовами. Перекладати з української мови на німецьку.*

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ — **ПЕРЕКЛАДНИЙ**. Розрізняються значенням.

Перекладацький, Який стосується перекладу. *Перекладацька робота. Перекладацький талант.*

Перекладний. Перекладений з іншої мови; який стосується перекладу як виду літературної діяльності. *Перекладна література. Перекладний словник.*

ПЕРЕКЛИК, -у. *Переклик учнів* [не перекличка учнів].

ПЕРЕКОНАННЯ, -я, ор. -ня́ям, род. мн. -а́нь

ПЕРЕКОП. 1. *род.* -а. Назва міста. *Заводи Перекопа.* 2. *род.* -у. Назва перешийка в Криму. *Росливість Перекопу.*

ПЕРЕКОТИПОЛЕ, -я, ор. -ем і **ПЕРЕКОТИПОЛЕ**

ПЕРЕКРИТТЯ́, -я́, ор. -ття́м, род. мн. -криттíв, рідше -кріть

ПЕРЕКРІЙ, -крію́, ор. -крóем, род. мн. -крóів

ПЕРЕКРОЇТИ, -крію́, -крóіш, -крóімо, -крóіте, -крóять; *нак.* -крі́й, -крі́йте

ПЕРЕЛІВНИЙ — **ПЕРЕЛИВНИЙ**. Розрізняються значенням.

Перелівний. Мінливий, перехідний від одного кольору до іншого, від одного звука до іншого тощо. *Перелівані звуки дзвонів.*

Перелівний. Пов'язаний з переливанням рідини. *Перелівана станція.*

ПЕРЕЛИТИ, -лю́, -ллі́ш, -ллі́, -ллі́мо, -ллі́те, -ллі́ють; *мин.* перелив, перелила́, перелило́, перелили́

ПЕРЕЛІГ, -ло́гу, род. мн. -ло́гів

ПЕРЕЛІК, -лі́ку, род. мн. -лі́ків

ПЕРЕЛІТ, -ле́ту, род. мн. -ле́тів

ПЕРЕЛІЧИТИ, -чу́, -чи́ши; *нак.* -чі́, -чі́м(о), -чі́ть. *Перелічити всіх учнів* [не перерахувати всіх учнів].

ПЕРЕМИКАТИ, -аю́, -а́єш. *Перемикати швидкість* [не переключати швидкість].

ПЕРЕМИКАЧ, -á, ор. -éм. *Справити перемикач* [не переключатель].

ПЕРЕМИШЛЬ, -я, ор. -ем, *місц.* (у) і **ПЕРЕМИШЛЬСЬКИЙ**. *Прикм.* до *Перемішль*.

ПЕРЕМИСТІТИ, -мі́шу́, -мі́стиш

ПЕРЕМО́ГА, -и, *місц.* (у) -о́зі, род. мн. -мо́г

ПЕРЕМО́ЖЕЦЬ, -жця́, *дав.* -жцеві́, ор. -жцем, мн. -жці́, -ів

ПЕРЕНІ́ССЯ, -я, ор. -сся́м, род. мн. -ссі́в

ПЕРЕНО́СНИЙ — **ПЕРЕНОСНИЙ**. Розрізняються значенням.

Переносний. Непряме значення слова. *Синоніми: алегоричний, непря́мий. Переносне вживання архайзмі́в.*

Переносний. Який можна переносити з місця на місце. *Переносний пристрій. Переносні магнітофони.*

ПЕРЕОБРА́ННЯ, -я, ор. -ня́ям, род. мн. -а́нь

ПЕРЕОЗБРО́СНЯ, -я, ор. -ня́ям, *род. мн.* -бе́нь

ПЕРЕ́ПИС — ПЕРЕПІСУВАННЯ.

Розрізняються значенням.

Пере́пис, -у. Спеціально організований масовий статистичний облік населення. *Перепис населення.*

Переписування, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань. Процес виготовлення копії чогось. *Переписування тексту.*

ПЕРЕПУСТКА, -в, *місц.* (на) -стіц, *род. мн.* -сток. *Забув перепустку [не пропуск].*

ПЕРЕ́РВА, -в, *род. мн.* перерв. *Велика перерва [не великий перерив].*

ПЕРЕХІД, -ходу, *род. мн.* -ходів

ПЕРЕХРЭСНИЙ

ПЕРЕХРЭСТЯ, -я, *ор.* -тям, *род. мн.* -хресть

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ, Переяслава-Хмельницького, *ор.* Переяславом-Хмельницьким, *ім.*

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ, переяслав-хмельницького, *ор.* переяслав-хмельницьким, *прикм.*

ПЕРИГЕЙ див. АПОГЕЙ

ПЕРИПЕТІЯ, -ї, *ор.* -сю, *мн.* -ї, -ій. Несподіваний поворот у розгортанні сюжету літературного твору; раптова зміна в якійсь події або в чисмусь житті.

ПЕРИФЕРІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій **ПЕРІОД**, -у. Проміжок, відрізок часу. Словосполучення *період часу* є тавтологічним і вживати його не рекомендується.

ПЕРСОНА́Ж, -а, *ор.* -ем, *мн.* -ів

ПЕРСТЕ́НЬ, -рсня, *ор.* -рснем, *мн.* персці, -рснів

ПЕРСЬКИЙ [не персидський]

ПЕРТУРБА́ЦІЯ [не пертурбація], -ї, *ор.* -сю. Раптове порушення нормального ходу чогось.

ПЕРУ́, *невідм.*, *ж.* Перу здобула незалежність 1821 року.

ПЕРУАНСЬКИЙ. *Прикм.* до Перу́.

ПЕРУКА́Р, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -ярю, *мн.* -ї, -ів, *дав.* -ям. Синоніми: голяр, щерульняк.

ПЕРУКА́РНЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.*

-рень. *Світла перукарня [не парикмахерська].*

ПЕРШИЙ-ЛІПШИЙ

ПЕРШІСТЬ, -шості, *ор.* -шістю

ПЕРШО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «перший». З наступною частиною завжди пишеться разом: *першоджерело, першооснова, першопроходець, першорозрядний, першочерговий.*

ПЕСТИТИ, пещу і пещу́, пеститиш; *нак.* песть, пестьмо, пестьте і пестя́, пестім(о), пестіть. *Пестити дитину [не ласкати дитину].*

ПЕСТЛІВИЙ

ПЕСТОЩІ, -ів, *мн.*

ПЕТЕРБУРЗЬКИЙ

ПЕТИ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПЕТЛЯ́, -ї, *ор.* -єю, *мн.* пєтлі, пєтель, але три пєтлі, сім пєтелє

ПЕТРО́, -я, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.*

Пєтре! *Змениш-пєстля!* Пєтраху! Пєтрюсю! Пєтрусіку! [не Пєтя!]; Пєтрівич, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; Пєтрівва, -в [не Пєтрівної], *дав.* -ї [не Пєтрівній]. *Співають два Пєтрі [не два Пєтра].*

Романе Пєтрівичу! Лідєк Пєтрівно!

ПЕТРОПА́ВЛОВСЬК-КАМЧА́Т-СЬКИЙ, Петропавловська-Камчатського, *ор.* Петропавловськом-Камчатським, *ім.*

ПЕТРОПА́ВЛОВСЬК-КАМЧА́Т-СЬКИЙ, петропавловськ-камчатського, *ор.* петропавловськ-камчатським, *прикм.*

ПЕЧА́ТКА — ПЕЧА́ТЬ. Розрізняються значенням.

Печатка, -в, *місц.* (на) -а́тіц, *мн.* -тки, -ток. І умовий чи металевий предмет з вирізаними на ньому знаками для створення відбитку; відтискування чи відбиток на чомусь цих знаків. *Гербова печатка. За сімома печатками.*

Печать, -ї, *ор.* -гтю, *мн.* -ї, -тей. Характерна ознака когось, чого-небудь. *Печать геника. Печать смутку.* У сполученні *кайнова печать* означає «тавро зради, злочину».

ПЕЧЕНІГИ, -ів, *мн.* (одн. печеніг, -а).

ПЕЧЕНЬБЬКИЙ

ПЕЧЕННЯ, -ї, *ор.* -єю. *Смачна печеня [не смачне жарке].*

ПЕЧИВО, -а. *Свіже печиво [не свіже печеня].*

ПЕЧІНКА, -я, *місц.* (у) -інці, *мн.* -никі, -нок, *дав.* -нкám, але дві печінки

ПЕЧІЯ, -ї, *ор.* -єю. *Пече печія [не жжого].* Синонім: згага.

П'ЕДЕСТАЛ, -у

ПІЛ, -у, *місц.* (у) пилу́, *розм.* ПИЛЮ́ГА, ПИЛЮ́КА, *місц.* (у) пилю́зі, (у) пилю́ці

ПІЛКА, -я, *місц.* (на) -ліці, *мн.* пилкі́, -лок і пїлки́, -лок, але дві пїлки́, сім пїлок

ПІЛЬНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПІСАНКА *див.* **КРАШАНКА**

ПІСАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ПИСАТИ, пишú, пишеш; *нак.* пишій, пишій(о), пишійть

ПИСЕМНИЙ — **ПИСЬМОВИЙ**.

Розрізняються значенням.

Писемний. 1. Написаний; виражений за допомогою графічних знаків. *Писемна пам'ятка. Писемні джерела.*

2. Книжний, властивий пам'яткам писемності. *Писемна мова.*

Письмовий. 1. Написаний (переважно в діловому і науковому мовленні).

Письмова робота. Письмове розпорядження.

2. Призначений для письмової роботи. *Письмовий стіл.*

ПИТАННЯ *див.* **ЗАПИТАННЯ**

ПІТИ, п'ю, п'еш, п'є, п'ємо, п'єте, п'ють; *мш.* пив, пїлá, пїлó, пїлї́; *нак.* пїй, пїймо, пїйте

ПИШНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю, *род.* *мн.* -ностей

ПИЩАТИ, -щú, -щїш, -щїть, -щїмо, -щїте, -щїть; *нак.* -щї́, -щїм(о), -щїть

ПІАНІСИМО. 1. *присл.* Дуже тихо. *Виконувати музичний твір піанісімо.*

2. *невідм., с.* Дуже тихо виконання звуків музичного твору. *Нїжне піанісімо.*

ПІАНІСТКА, -я, *дав.* -стці, *кл.* -стко, *мн.* -сткв, -сток

ПІВ... У складних словах, друга частина яких є загальною назвою,

пишеться разом: *піввіску, півлїну, півогірка, піваркуша, пів'яблука.*

Перед власною назвою ставиться дефіс: *пів-Кїєва, пів-Одеси.*

Якщо між пів і словом, якого воно стосується, вставляється прийменник чи якесь

їнше слово, то всі три слова пишуться окремо: *Пів чайної ложечки. Пів на десяту.*

ПІВДЕННИЙ. У складі власних найменувань пишеться з великої літери: *Південна Америка. Південний берег Криму. Південний полюс.*

ПІВДЕННО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

слову «південний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо вони утворені від сполучення слів,

підпорядкованих одне одному: *південноамериканський, південнослов'янський, південноукраїнський.*

Але: *Південно-Африканська республіка.*

2. Через дефіс, якщо вони утворені від сполучення слів, не підпорядкованих одне одному: *південно-західний (південь і захід), південно-східний (південь і схід).*

ПІВДЕНЬ, -дня, *ор.* -днем. При позначенні територіального найменування пишеться з великої літери: *курорти Півдня.*

ПІВНІЧ, -ночі, *ор.* -нічтю. При позначенні територіального найменування пишеться з великої літери: *народи Півночі.*

ПІВНІЧНИЙ. У складі власних найменувань пишеться з великої літери: *Північна Буковина, Північний Льодовитий океан, Північний полюс.*

ПІВНІЧНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

слову «північний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо вони утворені від сполучення слів,

підпорядкованих одне одному: *пів-*

нічноатлантичний, північноамериканський, північморський, північноукраїнський. Але: Північно-Американські Сполучені Штати. 2. Через дефіс, якщо вони утворені від сполучення слів, не підпорядкованих одне одному: північно-західний (північ і захід), північно-східний (північ і схід).

ПІВОНІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій
ПІВОСТРІВ, -рова, *мн.* півостровів, -ровів, але два півострови, сім півостровів

ПІВРІЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч
ПІВСОТНЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -тень

ПІВТОРА — ПІВТОРІ.

Півтора, *числ., невідм., ужив.* з ім. ч. і с.р. Керування: кого-чого. *Півтора тижня. Півтора раза. Півтора відра. Півтора літра.*

Півторі, *числ., невідм., ужив.* з ім. ж.р. *Півтори тони. Півтори години [не півтора тони, години].*

ПІВТОРАСТА, *числ., невідм. Півтораста років.*

ПІГМЕЙ, -я, *ор.* -єм, *мн.* -ї, -їв
ПІД, **ПІДІ**, рідко **ПІДО**, *прійм.* *Під хатою. Піді (підо) мною.* Ненормативним є уживання прийм. *під* у сполученнях: *під ранок* (треба: *на ранок*), *під кінець дня* (треба: *наприкінці дня*), *під редакцією* (треба: *за редакцією*), *під майонезом* (треба: *з майонезом*).

ПІДБИТИ, -діб'ю, -діб'єш, -діб'є, -діб'ємо, -діб'єте, -діб'ють і -діб'єш, -діб'є, -діб'ємо, -діб'єте, -діб'ють; *нак.* -бій, -біймо, -бійте

ПІДБІР — ПІДБОР. Розрізняються значенням.

Підбір, -бору. Дія за значенням «підбирати, добирати потрібне, відповідне чому-небудь». *Підбір кадрів.*
Підбір, -бора, *мн.* -борів, -борів. Дерев'яна, шкіряна та ін. набійка на підшви взуття. *Підбор черевика.*

ПІДБОРІДДА, -я, *ор.* -ддам, *род. мн.* -борідь

ПІДВАЛ, -у. Синоніми: льох, пивниця, погріб.

ПІДВЕЗТИ, -везу, -везеш, -веземо, -везете; *мн.* підвіз, підвезла, підвезло, підвезлі; *нак.* -везі, -везім(о), -везіть -ведуть

ПІДВИЩЕННЯ, -я, *ор.* -ням, *род. мн.* -ень

ПІДВИЩИТИ, -вищу, -вищити; *нак.* -вищ, -вищмо, -вищте

ПІДВОДИТИ, -вджу (*не* -вожу), -вдихи; *нак.* -вдзь, -вдзьмо, -вдзьте

ПІДВОЗИТИ, -вожу, -вдзихи; *нак.* -вдзь, -вдзьмо, -вдзьте

ПІДГІР'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *місц.* (по) -р'ю, (на) -р'ї, *род. мн.* -р'їв

ПІДГЛЯДАТИ, -аю, -аєш, *недок.*, **ПІДГЛЯНУТИ** і **ПІДГЛІДІТИ**, *док.*

Збігаються у знач. «помічати, виявляти кого-, що-небудь несподівано, випадково або стежачи з певною метою». *Підглядіти (підглянути) номер автомобіля.*

Тільки *підглядати, підглянути* ужив. у знач. «крадькома дивитися, глядіти, намагаючись простежити за ким-небудь, довідатися про щось».

Підглядати (підглянути) в книжку.

ПІДГОТОВЛЕНИЙ, **ПІДГОТОВАННИЙ**, *дісприкм.* до *підготувати, підготувати. Добре підготовлений (підготований) учень.*

ПІДІРУНТЯ, -я, *ор.* -ям
ПІДДАНИЙ — ПІДДАНИЙ. Розрізняються значенням.

Підданий, *дісприкм.* Який зазнав впливу, дії; досліджений, перевірений. *Підданий теплової обробці. Підданий аналізу.*

Підданий, ім. Особа, яка перебуває у підданстві певної держави, влади, правителя. *Підданий короля.*

ПІДДАНСТВО, -а,
ПІДДАТИСЯ, -дамся, -дасіся, -дасться, -дамось, -дастесь, -дадуться; *нак.* -дайся, -даймося, -дайтеся

ПІДСАДИТИ, -садж́у, -са́дши, -са́-
димо, -са́дите; *нак.* -саді́, -саді́м(о),
-саді́ть, *док.*

ПІДСМАЖЕНИЙ, -а, -е. *Підсма-
жена ковбаса [не піджарена ковбаса].*

ПІДСОЛÓДЖУВАТИ, -ло́джую,
-ло́джуеш, -ло́джуємо, -ло́джуєте,
-ло́джують, *недок.* і **ПІДСОЛÓДИ-**
ТИ, -лодж́у, -лоді́ш, -лоді́мо, -лоді́-
те; *нак.* -лоді́, -лоді́м(о), -лоді́ть, *док.*

ПІДСТИЛÁТИ і **ПІДСТЕЛЯ́ТИ**,
-стила́ю і -стеля́ю, -стила́еш і -стеля́-
єш, -стила́є і -стеля́є, -стила́ємо і -сте-
ля́ємо, -стила́єте і -стеля́єте, -стила́-
ють і -стеля́ють; *нак.* -стила́й і -сте-
ля́й, -стила́ймо і -стеля́ймо, -стила́йте
і -стеля́йте

ПІДСТЕЛІ́ТИ, -стелó, -стелі́ши і
-стелéш, -стелі́ть і -стелé, -стелі́мо
і -стелéмо, -стелі́те і -стелéте, -стелі́-
ють і -стелéють; *нак.* -стелі́, -стелі́-
м(о), -стелі́ть

ПІДСТІ́ЛКА і **ПІДСТІ́ЛКА**, -я,
місц. (на) -лі́, *мн.* -лкі, -лок

ПІДСТРÉЛЕНИЙ і **ПІДСТРÉ-**
ЛЕНИЙ

ПІДСТРÉЛИТИ і **ПІДСТРÉЛИТИ**,
-стрéлю і -стрі́лю, -стрéлиш і -стрі́-
лиш, -стрéлить і -стрі́лить, -стрéлямо
і -стрі́лямо, -стрéлите і -стрі́лите,
-стрéлять і -стрі́лять; *нак.* -стрéль
і -стрі́ль, -стрéльмо і -стрі́-
льмо, -стрéльте і -стрі́льте

ПІДСТРÉЛЮВАТИ і **ПІДСТРІ́-**
ЛЮВАТИ, -стрéлюю і -стрі́люю,
-стрéлюєш і -стрі́люєш, -стрéлюємо
і -стрі́люємо, -стрéлюєте і -стрі́-
люєте, -стрéлюють і -стрі́люють; *нак.* -стрé-
люй і -стрі́люй, -стрéлюймо і -стрі́-
люймо, -стрéлюйте і -стрі́-
люйте

ПІДСТУПІ́ТИ, -сту́плю, -сту́пиш,
-сту́пимо, -сту́пите, -сту́плять; *нак.*
-ступі́, -ступі́м(о), -ступі́ть

ПІДТВÉРДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нн́ям,
род. мн. -джен́ь

ПІДТОЧІ́ТИ, -точ́у, -то́чиш; *нак.*
-точі́, -точі́м(о), -точі́ть

ПІДТРИ́МКА, -и, *місц.* (у) -мці́, *мн.*
-мкі, -мок

ПІДТЮ́ПЦЕМ, *присл.* *Синоніми:*
тю́пцém, тю́пки, труго́м.

ПІДТЯГНУ́ТИ, -тягну́, -тя́гнеш

ПІДХÓДИТИ, -хóджу [не підхожу],
-хóдиш; *нак.* -хóдь, -хóдьмо, -хóдьте

ПІДХОПІ́ТИ, -хоплó, -хо́пиш; *нак.*
-хопі́, -хопі́м(о), -хопі́ть

ПІД ЧАС

ПІДЧЕПІ́ТИ, -чеплю́, -чепі́ш; *нак.*
-чепі́, -чепі́м(о), -чепі́ть

ПІД'Ю́ДЖУВАТИ [не під'южувати],
-ю́джую, -ю́джуєш; *нак.* -ю́джуй,

-ю́джуймо, -ю́джуйте, *недок.* і

ПІД'Ю́ДИТИ, -ю́джу, -ю́диш; *нак.*
-ю́дь, -ю́дьмо, -ю́дьте

ПІД'ЯРÉМНИЙ

ПІ́ЖМУРКИ *див.* **ЖМУ́РКИ**

ПІ́ЗНА́ННЯ, -я, *ор.* -нн́ям, *род. мн.*
-знáнь

ПІ́ЗНИЙ, -я, -є

ПІ́КЛУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нн́ям, *род.*
мн. -áнь

ПІ́КЛУВА́ТИСЯ *див.* **ДБА́ТИ**

ПІ́ЛОТÁЖ, -у, *ор.* -ем

ПІ́ЛЮ́ЛЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -лю́ль

ПІ́ЛЬГА, -я, *род. мн.* пі́льг. *Кори-*
стуватися пі́льгами [не льготами].

ПІ́НА, -и

ПІ́НИТИСЯ, -я́ться, -я́ться

ПІ́НО... Перша частина складних
слів. З наступною частиною пишеться
разом: *пі́нобетон, пі́нометáл, пі́-*
нопла́ст, пі́нокера́міка.

ПІ́НЦÉТ, -а, *ор.* -ом, *род. мн.* -ів

ПІ́ШÉТКА, -и, *місц.* (у) -ті́, *род.*
мн. -ток

ПІ́Р'І́НА, -и, *род. мн.* -р'і́н

ПІ́РНУТИ, пі́рну́, пі́рнеш, -рнемó,
-рнетé; *нак.* -рні́, -рні́м(о), -рні́ть

ПІ́РО... Перша частина складних
слів, що відповідає поняттям «во-
гонь», «висока температура», «тер-
мічний процес». З наступною час-
тиною пишеться разом: *пі́роеле́кт-*
рика, пі́ропла́зма, пі́ротехні́ка.

ПІ́Р'Я, -р'я́, *ор.* -р'я́м, *місц.* (ва,
у) пі́р'ї́

ПІ́СКОВІ́К, -у́, *мн.* -й́, -ів́

ПІСЛЯЗВТРА, присл.

ПІСЛЯМОВА, -н. Синонім: після-слово.

ПІСЛЯБІДНИЙ, -я, -є

ПІЩІКАТО. 1. присл. Спосіб гри на струнному музичному інструменті, коли звук виникає внаслідок шипання струн пальцями. 2. *невідм.*, с. Музичний твір, що виконується таким способом.

ПІЧ, *печі*, ор. *пичю*, *місц.* (на, у) *печі*, *мн.* *печі*, *печей*, *дав.* *печам*

ПІШКИ [*не пішком*], присл.

ПІШОХІД¹, -хода, *род. мн.* -ходів. *Перехожий.*

ПІШОХІД², -ходу, *род. мн.* -ходів. *Тротуар.*

ПІЩАНИЙ

ПІЩАНИК, -а

ПІЩАНО-СУГЛІНИСТИЙ

ПЛАВЕЦЬ, -вця, *дав.* -вцєві, ор. -вцєм, *род. мн.* -вців

ПЛАВИТИ, -влю, -виш; *нак.* *плав*, *плавмо*, *плавте*

ПЛАГІАТ, -у, *род. мн.* -атів. *Привласнення чужого літературного чи іншого твору без згоди автора.*

ПЛАЙ, -аю, ор. -аєм, *місц.* (на) -аю і (на) -аї, *мн.* -аї, -аїв, але два *плаї*, *п'ять плаїв*. *Стежка в горах.*

ПЛАНЕР, -а, ор. -ом, *мн.* -я, -ів

ПЛАНЕТАРІЙ, -ію, ор. -ієм, *род. мн.* -їв

ПЛАСТ, -а, ор. -ом, *мн.* -ів, -ів

ПЛАСТИР, -у, ор. -ом, *мн.* -я, -ів

ПЛАСТМАСА, -я, *род. мн.* -мас

ПЛАТИТИ *див.* **ОПЛАЧУВАТИ**

ПЛАТІВКА — **ПЛАСТІНКА**. *Розрізняються значенням.*

Платівка, -н, *місц.* (на)-вці, *мн.* -івки і -вкі, -івок і -вок, але дві *платівки*, сім *платівок*. *Диск з пластичного матеріалу із звуковим записом. Слухати (поставити) платівку (не пластинку).*

Платівка, -н, *місц.* (на)-вці, *мн.* -я, -нок. 1. *Плоска, тонка смуга якогось-небудь матеріалу. Металева пластинка. Скляна пластинка.* 2. *Шма-*

ток скла, покритий світлочутливим матеріалом для фотографування. Фотографічна пластинка. 3. *Частина листка рослини; одна із складок нижньої частини шапки в деяких грибів.*

ПЛАТА, -н. *Вислати накладною платою (післяплатою).*

ПЛАТО, *невідм.*, с. *Рівне плато.*

ПЛАТОСПРОМОЖНИЙ

ПЛАТТЯ, -я, ор. -ттям, *мн.* -аття, -аттів. Синонім: *сукня*.

ПЛАФОН, -а, *мн.* -я, -ів. *Абажур для ламп.*

ПЛАХА, -н, *місц.* (на) -сі, *род. мн.* *плах*

ПЛАХТА, -н, *мн.* *плахти* і *плахті*, *плахт*, *плахот* і *плахит*, але дві *плахти*

ПЛАЩ, -у, ор. -ом, *місц.* (на) -у

ПЛАЩОВИЙ, -а, -є

ПЛЕБІСЦИТ, -у, *мн.* -я, -ів. *Всенародне голосування, референдум.*

ПЛЕВРІТ, -у, *мн.* -я, -ів. *Запалення оболонки легенів та стінок грудної порожнини.*

ПЛЕМІННИЙ, -а, -є

ПЛЕМ'Я, -мені і -м'я, ор. -менем і -м'ям, *мн.* *племєна* і *племенá*, -мєн

ПЛЕНУМ, -у. *Збори, засідання.*

ПЛЕСКАТИ, -ещу, -єшеш, -єщемо, -єшете, -єщуть і -скаю, -скасш, -скасмо, -скасте, -скають; *нак.* -ещі і -скаї, -ещіть і -скайте

ПЛЄСКІТ, -коту, ор. -котом

ПЛЕСТИ, -єту, -етєш, -етємо, -етєте, -етуть; *нак.* *плєті*, *плєтім(о)*, *плєтіть*

ПЛЄТИВО, -а, *мн.* *плєтіва*, *плєтив*

ПЛЕЧЄ, -а, ор. -єм, *місц.* (на) *плєчі*, (по) *плєчү*, *мн.* *плєчі*, *плєчєй* і *плєч*, ор. -йма, *місц.* (на) *плєчах* і *плєчáх*

ПЛЕЧОВИЙ, -а, -є

ПЛИВТИ і **ПЛИСТИ**, -вү, -вєщ, -вє, -вємо, -вєтє; *мин.* *плив*, *пливлá* і *плилá*, *пливлó* і *плялó*, *пливлí* і *пливлí*; *нак.* *пливй*, *пливйм(о)*, *пливйть*

ПЛІД, *плóдá* (одичинче) і *плóду* (*збірне*), *мн.* *плóдй*, *плóдів*

ПЛІДНИЙ. *Плідна діяльність [не плóдотворна діяльність].*

ПЛІСЄ, *невідм.*, *с.* Дрібні паралельні складки на тканині, виготовлені машинним способом. *Розкішне плісє [не розкішна плісєвка, плісіровка].*

ПЛІСЕНЬ, *-і, ор. -яню*

ПЛІСНЯВА, *-я, ор. -юю*

ПЛЯГ, *плóту і плотá, місц. (на) плó-*

ті і (на) плотú, мн. плоті́, -ів

ПЛІТКА, *-я, місц. (у) -тці́, мн. -ткі́, -тók і плітки, -ток, але дві плітки.*

Синоніми: поговір, обмова.

ПЛЧ-О-ПЛЧ, *присл.*

ПЛОДОВИЙ і **ПЛОДОВИЙ**, *-á, -é*

ПЛОДОВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «плодовий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *плодово-виноградний, плодово-овочевий, плодово-ягідний.*

ПЛОДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «плід», «плодовий». З наступною частиною пишеться разом: *плодоконсервний, плодовоочевий, плодотеробний, плодоягідний.*

ПЛОДЮЧІСТЬ, *-чості́, ор. -чістю*

ПЛОСКОГІРНИЙ

ПЛОСКОГІР'Я, *-р'я, ор. -р'ям, род. мн. -р'їв*

ПЛОСКО-ОПУКЛИЙ

ПЛОТАР, *-á, дав. -éві, ор. -ém, кл. -áрю, мн. -і́, -ів, дав. -я́м*

ПЛОТЬ, *-і́, ор. плóттю, місц. (у) плóті*

ПЛОЩА *див. МАЙДÁN*

ПЛУГ. 1. *род. -а.* Знаряддя праці. *Частини плуга.* 2. *род. -у.* Назва літературної організації. Пишеться з великої літери і в латках: *Члени «Плугу».*

ПЛУГАТАР, *-я, дав. -éві, ор. -ém, кл. -áрю, мн. -і́, -ів і ПЛУГАТА́Р, -я́, дав. -éві, ор. -ém, кл. -áрю, мн. -і́, -ів*

ПЛЮС, *-а, мн. -і́, -ів, але два плюса.* При позначенні температури вище нуля — *невідм.* Уживання слова плюс не впливає на відмінок наступного числівника. *Температура піднялася до плюс двадцяти п'яти градусів.*

ПЛЮСКОТА́ТИ, *-очу́, -óчеш, -óче-мо, -óчете, -óчуть; нах. -очі́, -очіть і ПЛЮСКОТІ́ТИ, -очу́, -оті́ш, -отімó, -отитé, -отя́ть; нах. -оті́, -отіть*

ПЛЮШЕВИЙ

ПЛЯ́МА, *-в, род. мн. плям.* *Вивести пляму [не пятно].*

ПЛЯ́ШКА, *-в, місц. (у)-шці́, мн. -шкі́, -шók, але дві пляшка, сім пляшок*

ПНУ́ТИСЯ, *пну́ся, пне́шся, пне́ться, пнемóся, пнетéся, пнуться; нах. пні́ся, пні́м(о)ся, пні́ться*

ПО, *прім.* Уживається з іменником, займенником, числівником у місц. та (рідше) знах. відмінках і виражає різні відношення. Просторові — означають місце дії. *По всій долині розгорталося бурхливе будівництво (Гончар).* Вказує на спрямування дії, руху або на те, що дія стосується кількох місць. *...по голих посадках б'є вітер високих степових балів (Гончар).* У багатьох випадках можна замінити синонімічною безприйменниковою конструкцією. *Пізно́ї години мчить нічними полями авто (Гончар).* Конструкції з прийменником по та іменником у знах. відмінку означають місце дії чи розташування чогось: *Голова посадив Меланію по праву руку від себе, під прапорами... (Гончар); називають межу поширення дії, ознаки. Під небом день такий стоїть, що видно далину століть, мого життя безмежний лав: з Дніпра по Тихий океан (Павличко). Розстріляно білість. По віця. По вічка (Драч).* Часові відношення вказують на відтинок часу, після якого щось відбувається. *Сьогодні по обіді він теж зробив таку подорож... (Гончар).* Такі конструкції легко замінити синонімічними — іменником у родовому відм. з прім. *після: Наче після хвороби змінилася Маша (Гончар) або безприйменниковою формою орудного відм. іменників:*

Зоя цілими днями тряслася біля матері на тракторі (Гончар). Об'єктні відношення означають особу або предмет. *Курява летіла йому в лице, і, мабуть, через те сльози, прозорі між вій, котилися по щоках уже чорні* (Журахович). *Не одна дівчина зітхала по ньому* (Головко). Сполучення іменника з прийменником у знах. відмінку часто вживається з об'єктивним значенням, а також із значенням мети. *Поки що ж йому доводиться їздити з бочкою по воді до радгоспного артезіана* (Гончар). *Господар мій на баркас та на ніч по рибу, а я вдома цілється ніч не сплю...* (Гончар). Такі конструкції з іменником у місцевому відмінку вказують на галузь, вид чи сферу діяльності людини або колективу. *Незабаром до Меланії забігли дівчата, — напевне, її подруги по лавці* (Гончар). Серед них є вельми таких, що набули термінологічних функцій і використовуються в діловій сфері. *Комісія ООН по розбросишю. Міжнародне агентство по атомній енергії (МАГАТЕ)*. Часте їх вживання призводить до небажаних повторень таких висловів, тобто до штампів. Варто звертатися до синонімів — конструкцій з прийм. з: *заходи з удосконалення функцій, реалізація завдань з товарообороту*; з прийм. у(в): *Комітет у справах розбросишю*; з прийм. для: *Комісія для вивчення стану справ*; з прийм. за: *практикантка за фахом економіст*. З обставинних відношень найчастіше виявляються із значенням способу дії. *Мені аж не по собі стас від їхньої розмови, від усього навколишнього* (Гончар). Такі конструкції можна замінити сполученням іменника з прийменником з. *По самому лише подиху дівчини, по її першій вітонуції досвідчений бригадир уже може визначити, хто з ним сьогодні буде розмовляти зверху і що йому вщус така розмова* (Гончар). На

означення кількісних відношень (певна кількість осіб, предметів, дій) вживаються конструкції з прийм. по із знах. відмінком числівника: *по 15 осіб у групі; по 10 годин на добу*.

ПОБАЖАННЯ, -я, ор. -вням, род. мн. -ань

ПО-БАТЬКІВСЬКОМУ і **ПО-БАТЬКІВСЬКИ**

ПО БАТЬКОВІ

ПОБАЧЕННЯ, -я, ор. -вням, род. мн. -чень

ПОБАЧИТИ, -чу, -чеш, -чать, -чемо, -чите, -чать

ПОБІЛІТИ — **ПОБІЛІТИ**. Розрізняються значенням.

Побіліти, -біло, -білиш, -білимо, -білите, -білять, док. до білити. Робити білим; доводити до білого кольору; робити чистим. *Побілити стіни. Сонце побілило пологно*.

Побіліти, -ію, -ієш, -іємо, -ієте, -іють. Ставати, робитися білим, світлим, ясним. *День побіліє. Побіліти на виду*.

ПОБЛИЗУ. 1. присл. *Проїхав поблизу*. 2. прийм. *Поблизу школи*.

ПОБОЇЩЕ, -а, ор. -ем, род. мн. -бощ **ПОБОРОТИ**, -борю, -бореш, -боремо, -борете, -борють; нак. -борі, -борім(о), -боріть

ПОВАГОМ, присл. Синоніми: не поспішаючи, не кваплячись, поволі, повільно.

ПОВЕРНУТИ, -рну, -рнеш, -рне, -рнемо, -рнете, -рнуть; нак. -верні, -вернім(о), -верніть

ПОВЕРХ. 1. присл. *В білому одязі, і поверх парчею срібною покрита* (Щоголів). 2. прийм. *Глянути поверх окулярів*.

ПОВЕРХНІВИЙ — **ПОВЕРХОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Поверхнівий. Який здійснюють на великій глибині від поверхні землі; який розміщується на поверхні. *Поверхневий обробіток ґрунту. Поверхневі води*.

Поверховий. Неглибокий, який не торкається суті справи. *Поверховий аналіз. Поверхові судження.*

ПОВЕРХНЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* -хні, -хонь

ПОВЕРХОВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ПОВЗДОВЖ. 1. *присл.* *Розрізати повздожж.* 2. *прійм.* *Повздожж колії тягнулося шосе.*

ПОВЗДОВЖНИЙ, -я, -с

ПОВЗТИ, -взу́, -взеш, -вземо́, -взетé, -взуть; *мн.* повз, повзла́, повзло́, повзлі

ПОВІНЕН, повінна, повінне, повінні

ПОВІДОМЛЯТИ [*не* повідомлювати], -яю, -яєш, -яємо, -яєте, -яють. Керування: *кому і кого про що.* *Повідомляти батькові. Повідомляти брата про приїзд гостей.* Синонім: *сповіщати.*

ПОВІДЬ, -води, *ор.* -віддю, *род. мн.* -водей і **ПОВІНЬ**, -вені, *ор.* -віняю, *род. мн.* -веней

ПОВІК-ВІКИ і **ПОВІК-ВІКІВ**, **ПОВІК** і **ПОВІКИ** [*не* вовік і вовіки], *присл.* Синонім: *довіку.*

ПОВІР'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

ПОВІСИТИ, -вішу, -вісиш, -вісімо, -вісите, -вісять; *нак.* -вісь, -вісьмо, -вісьте

ПОВІСТЬ, -вісті, *ор.* -вістю, *мн.* -вісті, -вістéй, *дав.* -віст'ям

ПОВІСТ'ЯР, -а́, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -яре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ам

ПОВІТРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «повітря», «повітряний». З наступною частиною пишеться разом: *повітронегрівальний, повітровоохолоджувальний, повітроочисний, повітроплавальний, повітропровідний, повітророзподільник.*

ПОВІТРЯНИЙ і **ПОВІТРЯНИЙ.** *Повітряний (повітряний) простір.*

ПОВІТРЯНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «повітряний». З наступною частиною пишеться через дефіс:

повітряно-десантний, повітряно-кабельний, повітряно-космічний, повітряно-морський, повітряно-реактивний.

ПОВНИЙ. Керування: *чого і рідко чим.* У формі родового відм. ужив. здебільшого прикм. з абстрактним значенням. *Повної сили (енергії, надії, гніву, покори). Мос серце слізьми повне (Грабовський). Великі очі, повні сліз, мов ще дивилися на його (Грищенко).*

ПОВНОВАЖЕННЯ *див.* **УПОВНОВАЖЕННЯ**

ПОВНОВІДНЯ, -я, *ор.* -д'ням і

ПОВНОВІДЛЯ

ПОВНОВЛ'АДЛЯ, -я, *ор.* -д'ням

ПОВНОЛІТНИЙ, -я, -с

ПОВНОЛІТТ'Я, -я, *ор.* -т'тям

ПОВНОПРАВ'Я, -в'я, *ор.* -в'ям

ПОВНОЦІННИЙ

ПОВОДЖЕННЯ, -я, *ор.* -ням

ПОВОДИТИСЯ [*не* поводити себе], -джуся [*не* повожуся], -дишся, -диться, -димос'я, -д'тес'я, -д'ються. Ставиться до когось; орудувати чимось. *Добре поводитися з товаришами. Правильно поводитися з технікою.*

ПОВОДІОК, повідка́

ПОВОЛ'ЖЯ, -я, *ор.* -ям

ПОВОЛ'ЗЬКИЙ. Прикм. до **Повол'жя.**

ПОВОЛІ — **ПО ВОЛІ.**

Поволі, *присл.* *Не швидко. Шофер поволі, обережно виліз із кабіни.*

По волі, *ім.* з *прійм.* *На волі. Кінь гуля по волі (Народна творчість).*

ПОВОЛОКА, -я, *місц.* (на) -лоці, *род. мн.* -ло́к

ПОВСТАВІТИ — **ПОСТАВАТИ.** Розрізняються значенням.

Повставати, *недок.* і **повст'яти**, -ву, -неш; *нак.* -стань, -станьмо, -станьте, *док.* *ужив.* у значеннях: 1. Піднятися з місця. *Дівчата повставали з лавки.*

2. Прокинутися, пробудитися до активних дій. *Повставати відосвіта.*

3. Учинити опір, повстання. *Повстали робітники київських майстерень.*

Поставіти, *недок.* і **шостіти**, *док.* *ужив.* у знач. «звиникати, з'являтися; утворюватися, відроджуватися». *В уяві постають події минулих літ. Поставати з руїни. Переді мною постала проблема.*

ПОВСТАНЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *кл.* -нцю, *мн.* -нці, -нців

ПОВСТАЮЧІЙ, *діспрсл.*

ПОВСЮДИ, *присл.* Синоніми: усюди, скрізь.

ПОВСЯКДЕННИЙ

ПОВСЯКЧАС, *присл.* Синоніми: постійно, завжди.

ПОВТОРЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -рень

ПОВТОРИТИСЯ, -торюся, -торішся, -ториться, -торимося, -торитесь, -торяться

ПОВЧИТИСЯ, -вчүся, -вчійся, -вчійсья, -вчійсья, -вчійсья, -вчійсья, -вчійсья, -вчійсья; *нак.* -вчійсья, -вчійсья, -вчійсья

ПОГІРШАННЯ — **ПОГІРШЕННЯ**. Розрізняються значенням.

Погіршення (від погіршити). Зміна на гірше. *Погіршення стану здоров'я.*

Погіршення (від погіршити). Виготовлення чого-небудь гіршим за якість, ознаками, властивостями. *Погіршення якості виробу.*

ПОГЛІБИТИ, -йблю, -йбвиц, -йбять, -йбимо, -йбите, -йблять; *нак.* -гліб, -глібмо, -глібте

ПОГЛЯД, -у, *род.* *мн.* -ів

ПОГОВІР, -вору, *ор.* -вóром, *мн.* -вóри, -вóрів. Синоніми: плітка, обмова.

ПОГОДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -джень

ПОГОЛІВ'Я, в'я, *ор.* -в'ям, *род.* *мн.* -в'ів

ПОГОНЯ, -і, -*ор.* -єю, *род.* *мн.* -онь

ПОГРАБУВАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -ань

ПОГРОЖУВАТИ *див.* **ЗАГРОЖУВАТИ**

ПОГРУДДЯ, -я, *ор.* -ддям, *род.* *мн.* -грудь

ПОДАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -ань і **ПОДАННЯ**, -я, *ор.* -нням

ПОДАРУВАТИ, -рүю, -рүеш; *нак.* -рүй, -рүймо, -рүйте. *Подарувати книжку [не подарити книжку].*

ПОДАРУНОК, -вка, *дав.* -ові і -у, *мн.* -вкя, -ів. *Цинний подарунок [не подарок]*

ПОДАРУНКОВИЙ і **ПОДАРУНКОВИЙ**

ПОДВИЖНИК *див.* **СПОДВИЖНИК**.

ПОДВІР'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род.* *мн.* -р'ів

ПОДВІЄННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -єнь

ПОДІКОЛИ, *присл.* Синоніми: іноді, інколи, деколи, часом.

ПОДІКУДИ, *присл.* Синоніми: де-не-де, де-де, то тут то там; почасті, частково.

ПОДЗВОНИТИ (*не позвонити*), -дзвоню, -дзвонити; *нак.* -дзвоні, -дзвоніть

ПОДІБНИЙ *див.* **СХОЖИЙ**

ПОДІЛ, -ділу, *мн.* -діли, -ділів. Ділення.

ПОДІЛ, -дóлу, *мн.* -дóли, -дóлів. Низовина. Пелена.

ПОДІЛЛЯ, -я, *ор.* -ям, *місц.* (на) -і, (по) -ю. Як назва місцевості в Україні пишеться з великої літери.

ПОДІЛОВОМУ, *присл.*

ПОДІЛЬСЬКИЙ

ПОДОВЖЕНИЙ — **ПРОДОВЖЕНИЙ**. Розрізняються значенням.

Подовжений. Збільшений у довжину. *Подовжений шнур.*

Продовжений. Збільшений у часі. *Продовжений день. Продовжений рейс.*

ПОДОЛЯНИ, -ян, *мн.* (одн. подольянин, -а, ч.; подольянка, -н, *дав.* -нці, *род.* *мн.* -нок, ж.) і **ПОДОЛЯКІ**, -ів, *мн.* (одн. подольяк, -я, ч.; подольячка, -н, *дав.* -нці, *род.* *мн.* -чок, ж.)

ПОДОРІЖ, -і, *ор.* -жю, *род.* *мн.* -жей

ПОДОРІЖНИЙ, -я, -є

ПОДОРՈՋЧАННЯ [не подорожан-
ня], -я, ор. -нням, род. мн.
-жчань

ПОДОРՈՋЧАТИ [не подорожати],
-ає, -ають

ПОДРՈՑЬЦЯ, -і, ор. -єю, род.
мн. -ць

ПՈՃРУГА, -я, дав. -зі, мн. -друзи,
-друг

ПО-ДРУՃЕ, присл. Ужив. як вставне
слово при переліку на позначення
другого пункту. Збори ухвалили,
по-перше, затвердити звіт голови
профспілки, по-друге, преміювати кра-
щих працівників інституту.

ПО-ДРУՐНЬՈМУ, присл. Синоні-
ми: дружньо, привязно, по-братньому,
прихильно.

ПОДՈՄШКА, -я, місц. (на) -шці, мн.
-шкі, -шок, але дві подумки, сім
подумок

ПОДՈՅКУВАТИ, -ую, -уєш. Керу-
ванн^я: кому [не кого]. Подякувати
лекторові [не лектора].

ПОЕՐЗІЯ — **ПОЕТИКА**. Розрізня-
ються значенням.

Поєзія, -і, ор. -єю. 1. Словесна ху-
дожня творчість. Антична поєзія. 2.
Твори, написані віршами. Поєзія
Шевченка. 3. Окремий твір, написа-
ний ритмізованою мовою. Поєзія
«Надія» Лесі Українки. 4. Що-небудь
прекрасне, величне, піднесене. Поєзія
праці.

Поєтика, -я, місц. (у) -шці. Розділ
науки про літературу, в якому вив-
чаються структура і творчі прийоми
поетичних творів, система поетичних
форм і принципів. Поєтика творів.

ПОЄДНАННЯ, -я, ор. -нями, род.
мн. -ань

ПОՐАРИЩЕ — **ПОՐАРИЩЕ**. Роз-
різняються значенням.

Пожарище, -а, ор. -єм. Велика поже-
жа. У селі сталося велике пожарище.
Пожарище, -а, ор. -єм. Місце, де була
пожежа. На пожарищі було безводно.

ПОՐВАННЕННЯ, -я, ор. -нями, род.
мн. -ень

ПОՐЕՐЖА, -і, ор. -єю, род. мн. -єж
ПОЗАВՐՈՐА, присл.

ПОЗАВՐՈՐАШНІЙ, -я, -є

ПОՐԱԴԱ, присл.

ПОՐԱՐՈՐ, присл.

ПОՐՈՐՈՐՆІЙ, -я, -є

ПОՐՈՐՈՐЕННЯ, -я, ор. -нями,
род. мн. -вень

ПОՐІВԱՇ, -а, дав. -єві, ор. -єм, мн.
-і, -ів

ПО-ՐԻՐՈՐՈՄԱ, присл.

ПО ՐՈՐԻ

ПОՐԱՐՈՐԻՐԱԿ див. **ОЗНАЙՈՐ-**

ՈՐԻՐԱԿ

ՐՈՐԱՆ, **ՐՈՐԱՆ**, ор. **ՐՈՐԱՆՈՒ**

ՐՈՐԱՇԻՐԱԿ, -у, -іш, -іть, -імó,

-итє, -ать; *нак.* -й, -ім(о), -іть і **ՐՈ-**

ՐՈՐԱՇԻՐԱԿ, -ачу, -ачш, -ачить,

-ачимо, -ачите, -ачатъ; *нак.* -ач, -ачмо,

-ачте

ՐՈՐԱՇԻՐԱԿԻՐԱԿ і **ՐՈՐԱՇԻՐԱԿԻ-**

ՐԱԿ

ՐՈՐԱՇԻՐԱԿԱ, -я, місц. (на) -чці,
мн. -чқи, -чок. *Робити позначки [не
помітки].*

ՐՈՐՈՐԻՐԱԿ, -бішу, -бішш; *нак.*

-бсь, -бсьмо, -бсьте

ՐՈՐՈՐ, -зову, мн. -зови, -зовів

ՐՈՐՈՐՈՒԿ, -і, ор. -тто

ПО-ՐՈՐՈՐՈՒՄԱ, присл. *Глумачити
по-іншому [не по-другому].*

ՐՈՐԻԿ, -а, мн. -й, -ів, але два поїзди
[не два поїзда] і **ՐՈՐԻՅՐ**, -а, місц. (у)

-зі, мн. поїзти, -ів

ՐՈՐԻԿԱ, -я, місц. (у) -дці, мн.
-дқи, -док

ՐՈՐԻՐԱ, пою, поіш, поіть, поімо,

поіте, поіять

ПОՐԱՇԻՐԱԿ — **ПОՐԱՇԻՐԱԿ**. Роз-
різняються значенням.

Показчик, -я. 1. Позначка, яка щось
показує. *Показчик дороги.* 2. До-
відкова книжка чи список у князці.

*Алфавітний показчик. Показчик
слів.* 3. Контрольно-вимірювальний
прилад. *Показчик температури.*

Показник, -а, мн. -кй, -ків, але два
показники. 1. Свідчення, ознака чо-
го-небудь. *Успіхи спортсменів —*

показник серйозної роботи тренера.
2. Наочне вираження результатів праці, розвитку, ходу чогось. Спортивні показники. Показник успішності учнів.

ПОКАЗНИЙ — ПОКАЗОВИЙ. Розрізняються значенням.

Показний, -а, -е. 1. Помітний, привабливий. *Показний з себе.* 2. Навмисний, підкреслений. *Показна парадність.*

Показовий. 1. Характерний, типовий. *Показовий приклад.* 2. Прилюдний. *Показовий суд.* 3. Зразковий. *Експериментально-показове село.*

ПОКАРАТИ, -аю, -аєш; *нак.* -ай, -аймо, -айте. *Покарати злочинця [не наказати злочинця].*

ПОКИ ЩО

ПОКІЙ, -кою, *ор.* -коєм, *мн.* -кої, -коїв. Кімната, світлиця.

ПОКІРЛИВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ПОКІРНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПОКЛАДАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -ань

ПОКЛИК див. ВІКЛИК

ПОКЛИКАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -ань

ПО-КОЗАЦЬКОМУ і **ПО-КОЗАЦЬКИ**, *присл.*

ПОКОЇВКА, -я, *дав.* -виц, *род.* *мн.* -вок. *Молода покоївка [не горнична].*

ПОКОЛІННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -інь

ПОКРИВАЛО див. УКРИВАЛО

ПОКРИТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род.* *мн.* -ттів і -ять

ПОКРИШКА — ПОКРИШКА. Розрізняються значенням.

Покришка, -я, *місц.* (на) -шиц, *род.* *мн.* -шок. Предмет, яким накривається що-небудь зверху. *Мама накрила горщик покришкою [не кришкою].*

Покришка, -я, *місц.* (на) -шиц, *род.* *мн.* -шок. Футляр із товстої гуми, який надвається на камеру автомашини, велосипеда та ін. для захвсту від пошкодження. *Покришка на колеса.*

ПОКРІВЛЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* -ві, -вель

ПОКРІЙ, -крію, *ор.* -крієм, *мн.* -крії, -кріїв

ПОКРУЧ, -а, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, ч. і -і, *ор.* -ччу, *мн.* -чі, -чей, ж.

ПОКУПЕЦЬ, -пця, *дав.* -пцєві, *ор.* -пцєм, *мн.* -пці, -пців

ПОКУТТЯ — ПОКУТТЯ. Розрізняються значенням.
Покуття, -я, *місц.* (на) *покутті.* Куток у селянській хаті, розміщений по діагоналі від печі, а також місце біля нього.

Покуття, -я, *ор.* -ттям. Назва місцевості в Україні. Пишеться з великої літери.

ПОКУТСЬКИЙ. *Прим.* до *Покуття.*

ПОЛА, -я, *знах.* *пóлу*, *ор.* -ою, *місц.* (на) -і, *мн.* *пóли*, *пл*, *дав.* *пóлам*, але *дві поля*

ПОЛАГОДИТИ, -джу, -диш; *нак.* -одь, -одьмо, -одьте

ПОЛАСИТИСЯ, -ашуся, -асишся, -асимося, -аситесь; *нак.* -асься, -асьмося, -асьтєся

ПО-ЛАТІНІ і **ПО-ЛАТІНСЬКОМУ**, *присл.*

ПОЛЕ, -я, *дав.* -ю, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і, (по) -ю, *мн.* *поля*, *полів* і *піль*, *дав.* *полям*, але *два поля.* *Поле діяльності [не поприще діяльності].*

ПОЛІГКІСТЬ, -кості, *ор.* -кістю, *мн.* -кості, -костей

ПОЛІГШЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -ень

ПОЛІГШИТИ, -лєгшу, -лєгшиш; *нак.* -лєгш і -лєгшия, -лєгште і -лєгшть

ПОЛЕЖАТИ, -лєжу, -лєжиш; *нак.* -лєж, -лєжмо, -лєжте

ПОЛЕЗАХИСНИЙ, -а, -е

ПОЛІВА, -я. *Кольорові поливи [не глазури].*

ПОЛІН, -у, *ор.* -о́м, *мн.* -я́, -ів і рідко *ПОЛІНЬ*, -ю, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів

ПОЛІНОВИЙ і рідко **ПОЛІНЄВИЙ**

ПО-ЛІСЯЧОМУ, *присл.*

ПО-ЛИЦАРСЬКОМУ, ПО-ЛИЦАРСЬКОМУ і ПО-ЛИЦАРСЬКИ, ПО-ЛИЦАРСЬКИ, присл.

ПОЛІССЯ, -я, ор. -ссям. Як назва місцевості пишеться з великої літери.

ПОЛІСЬКИЙ. *Прим.* до Полісся.

ПО-ЛІТНЬОМУ, присл.

ПОЛІЩУКІ, -ів, мн. (одн. поліщук, -а, ч.; поліщучка, -и, дав. -чці, род. мн. -чок, ж.)

ПОЛК, -у, дав. полкóві і полкú, місц. (у) -ú, мн. -ів, -ів

ПОЛО, *невідм.*, с. Спортивна гра в м'яч. *Водне поло.*

ПОЛОВІНА, -и. Неправильним є вислів *більша половина*. Треба: *більша частина* або *більше половини*.

ПОЛОГОВИЙ. *Пологовий будинок* [не родильний будинок, роддом].

ПОЛОЖЕННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -ень. Вжив. у таких значеннях:

1. Місцезнаходження кого- або чого-небудь у просторі. *Визначити положення планети.* 2. Розміщення тіла або його частини. *Написидьче положення.* 3. Зведення правил, законів з певного питання. *Положення про вибори.* 4. Наукова думка, твердження про щось; теза. *Основні положення доповіді.* Уживання слова *положення* у знач. «становище», «стан», «обставини» є ненормативним. Замість *міжнародне положення, матеріальне положення, положення хворого* треба писати і говорити *міжнародне становище, матеріальне становище, стан хворого.*

ПОЛОНІТИ, -онó, -óниш; *нак.* -лóнь, -лóньмо, -лóньте

ПОЛОСКАТИ, -ощú, -óщеш; *нак.* -лощí, -лощím(о), лощíть

ПОЛÓТИ, полó, полéш, полé, полéмо, полéте, полéють [не полять]; *нак.* полí, полím(о), полíть

ПОЛОТНО, -а́, мн. полóтна, -óтен, але два полотна́, двоє полóтен

ПОЛТА́ВЦІ, -ів, мн. (одн. полта́вець, -вця, ор. -вцем, ч.; полта́вка, -и, дав. -вці, род. мн. -вож, ж.) і **ПОЛ-**

ТАВЧА́НИ, -ан, мн. (одн. полтавча́нин, -а, ч.; полтавча́нка, -и, дав. -вці, род. мн. -вож, ж.)

ПОЛТА́ВСЬКА БИ́ТВА. Стійке словосполучення. Перше слово пишеться з великої літери.

ПОЛТА́ВЩИНА, -и

ПО́ЛУМ'Я, -м'я, ор. -м'ям

ПОЛУМ'Я́НИЙ

ПОЛУ́НИЦЯ, -і, ор. -єю, род. мн. -ійць. *Смачна полуниця* [не клубніка].

ПО́ЛЬЩА, -і, ор. -єю

ПО́ЛЮВА́ННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -а́нь

ПО́ЛЮС, -а, мн. -сі́, -сі́в, але два по́люси

ПО́ЛЯГТІ́, -ля́жу, -ля́жеш; *мин.* полі́г, поля́гла, поля́гло, поля́гли́;

нак. -ля́ж, -ля́жмо, -ля́жте

ПО́ЛЯКИ, -ів, мн. (одн. поля́к, -а, ч.; по́лька, -и, дав. -льці́, род. мн. -льок, ж.)

ПОМЕ́ЛО, -а́, мн. -ме́ла, -ме́л, але два помелá, двоє помéл

ПОМАГА́ТИ, -мага́ю, -мага́ш; *нак.* -мага́й, -мага́ймо, -мага́йте

ПОМА́ЛУ і **ПОМАЛÉНЬКУ** [не помало], присл. Синоніми: повільно, поступóво, потро́ху, скро́мно.

ПОМАРА́НЧА, -і, ор. -єю, мн. -а́нчі, -а́нч. Синонім: апельси́н.

ПО-МАТЕ́РИНСЬКОМУ і **ПО-МАТЕ́РИНСЬКИ**, присл.

ПО́МАЦКИ і **НАВПО́МАЦКИ**, присл.

ПОМЕ́РЕЖАНИЙ і **ПОМЕ́РЕЖЕ-НИЙ**

ПОМЕ́РТИ, -мру́, -мрéш, -мремó, -мре́те, -мру́ть

ПОМІ́Й, помі́й і помі́йв, мн.

ПО́МИЛКА, -и і **ПОМІ́ЛКА**, -и, мн. -лкí, -лók, але дві помі́лки (по́милки)

ПОМІ́НКИ, -нок, мн.

ПО́МДЖ, *прим.* Ужив. з род., звах. і ор. відмінками. *Помі́ж людей, помі́ж люди, помі́ж людьми.*

ПОМІ́СТ, -мо́сту, мн. -мо́стя, -мо́с-тів

ПОМІТИТИ [не підмітити], -мічу, -мітиш; *нак.* -міть, -мітьмо, -мітьте
ПОМІЧ, -очі, *ор.* -іччу
ПОМОГТИ, -можу, -можеш; *нак.* -можі, -можім(о), -можіть
ПОНАД, *прійм.* Ужив. з *ор.* та знах. відмінками. *Понад водою. Понад годину. Понад план [не зверх плану].*
ПОНЕВІР'ЯННЯ, -я, *ор.* -вням, *род. мн.* -янь
ПОНЕВІР'ЯТИСЯ, -р'яюся, -р'яешся, -р'яється, -р'яємося, -р'яєтесь, -р'я-ються
ПОНІЖЧАТИ, -аю, -аеш
ПОНІЗ'Я, -я, *ор.* -з'ям, *род. мн.* -язь
ПОНІЗИТИ, -нижу, -низиш; *нак.* -нізь, -нізьмо, -нізьте
ПОНІВЕЧЕНИЙ
ПОНОВИТИ, -новлю, -новлиш, -новимо, -новите, -новлять; *нак.* -нові, -новім(о), -новіть
ПОНОВЛЕННЯ, -я, *ор.* -вням, *род. мн.* -вльє
ПОНОЧІ, *присл.* Синоніми: *пóтемкя, пóтемну, у тóмряві.*
ПОН'ЯТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -ять
ПООБІДНИЙ, -я, -є
ПООДИНОКІЙ *див.* **ОДИНОКІЙ**
ПООДІНЦІ, *присл.* Синоніми: *по одному, не разом, порізно, окремо, без інших.*
ПОПАСТИ *див.* **ПОТРАПИТИ**
ПОПЕЛІЩЕ, -а, *ор.* -ем, *род. мн.* -ящ. Синонім: *згáрище.*
ПОПЕРЕДУ 1. *присл.* *Попереду було село. Наш клас йде попереду.* 2. *прійм.* ужив. з *род. відм.* *Попереду колони несли прапор. Попереду всіх їхала машина.*
ПОПЕРЕДТИ, -джу [не попережу], -диш; *нак.* -р'єдь, -р'єдьмо, -р'є-дьте
ПОПЕРЕК¹, -у, *місц. (у)* -ку і **ПОПЕРЕК**. *Болить поперек [не поясниця].*
ПОПЕРЕК² 1. *присл.* *По ширині чого-небудь. Високий берег був перерізаний поперек западинами.* 2. *прійм.*

ужив. з *род. відмінком.* *Поперек дороги лежало свіжозрубане дерево.*
ПОПЕРЕЧНИЙ
ПО-ПЕРШЕ, *присл.* Ужив. як вставне слово при переліку на позначення першого пункту. *У хаті було темно, бо, по-перше, надворі був вечір, а, по-друге, не було світла.*
ПОПІДТІННЮ, *присл.* Синоніми: *пóпід тіннями, на вулиці, без при-тұлку.*
ПОПІЛ, -пелу, *ор.* -пелом
ПОПІЛЬНИЦЯ [не пепельниця], -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -яць і **ПОПІЛЬНИЧКА**, -и, *місц. (у)* -чці, *мн.* -чки, *чок*
ПОПЛУТАТИ *див.* **ПОПУТАТИ**
ПОПОВЗОМ, *присл.* Синоніми: *плáзом, по-пластóвськв, пóсувом.*
ПОПÓВНЕННЯ, -я, *ор.* -вням, *род. мн.* -єнь
ПОПОЛОВІНІ і **ПО ПОЛОВІНІ** *Пололовіні*, *присл.* *Усе майно по-ділили пополовіні.*
По шоловіні, *ім.* з *прійм.* *Дати по шоловіні яблука.*
ПО ПРАВДІ
ПОПРАВКА, -я, *місц. (у)* -віці, *род. мн.* -вок
ПО-ПРОСТОМУ і **ПО-ПРОСТОМУ**, *присл.*
ПОПРОСТУ, *присл.*
ПОПУЛЯРНИЙ — **ПОПУЛЯРИЗАТОРСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.
Популярний 1. Нескладний за змістом і формою викладу. *Популярна лекція.* 2. Який здобув загальне визнання. *Популярна пісня. Популярний засіб лікування.*
Популяризаторський 1. Спрямований на популяризацію. *Популяризаторські концерти.* 2. Властивий популяризаторові. *Популяризаторське обдарування.*
ПОПУТАТИ — **ПОПЛУТАТИ**. Розрізняються значенням.
Попутати, -аю, -аеш. 1. *Зв'язати ноги коня. Попутати коней.*

Поплутати, -аю, -аеш. 1. Безладно переплести що-небудь. *Поплутати нитки.* 2. Позбавити логічної стрункості. *Поплутати плани.*

ПОПУТНИЙ

ПОРА́ЗКА, -я, місц. (у) -зці, мн. -зци, -зок

ПОРВА́ТИ, -рвú, -рвеш, -рвє, -рвемб, -рвєтє; *нак.* -рві, -рвім(о), -рвіть

ПОРЕФОРМЕНИЙ

ПОРІВНЯ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* мн. -янь

ПОРІГ, -рога, *дав.* -рогові і -у, *ор.* -рогом, місц. (на) -рбі, *род.* мн. -рбів

ПОРІДНЕНИЙ — СПОРІДНЕНИЙ. Розрізняються значенням.

Поріднений. Последній дружніми зв'язками. *Поріднені міста.*

Споріднений. Близький за спільністю походження. *Споріднені підприємства.*

ПОРІДНИТИСЯ *див.* ЗРІДНИТИСЯ

ПО-РІЗНОМУ, *присл.*

ПОРОДИ́ТИ, -роджú, -родьш; *нак.* -роді, -родім(о), -родіть

ПОРО́ЖНИЙ, -я, с

ПО-РОСІ́ЙСЬКОМУ і ПО-РОСІ́ЙСЬКИ, *присл.*

ПОРОСЯ́, -ята, *дав.* -яті, *ор.* -ям, мн. -ята, -ят

ПОРО́ТИ, поріó, пореш, поре, поремо, порете, порють [*не порять*]

ПОРО́ША, -і, *ор.* -єю

ПОРТ *див.* ФОРТ

ПОРТ-АРТУ́Р, -а, *ор.* -ом, місц. (у) -і. Обидва слова пишуться з великої літери.

ПОРТРЕ́Т, -а, *род.* мн. -ів

ПОРТУГА́ЛЯ, -і, *ор.* -єю

ПОРТУГА́ЛЬСЬКИЙ

ПОРТУГА́ЛЬЦІ, -ів, мн. (*одн.* португалець, -льця, *ор.* -льцем, ч.; португалка, -я, *дав.* -льці, *род.* мн. -лок, ж.)

ПОРТЬЄ́РА, -я, *ор.* -єю, *род.* мн. -тьєр

ПОРУ́КА *див.* ЗАПОРУ́КА

ПОРУ́ЧНІ, -ів, мн. (*одн.* поручень, -чня, ч.) і ПОРУ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *збірне.* Триматися за поручні (*поруччя*) [*не за перила*].

ПОРУ́ШЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* мн. -ень

ПОРУ́ШУВАТИ, -шую, -шуєш, *недок.* і ПОРУ́ШИТИ, -шу, -шиш, *док.*

Порушувати питання (клопотання, проблему, справу). Синоніми: ставати, висувати (питання, проблему, клопотання). Неправомірними є вислови піднімати (підняти) питання (*проблему, клопотання*).

ПОРШЕ́НЬ, -шня, *ор.* -шнем, *род.* мн. -шнів

ПОРЯ́ДКОВИЙ [*не порядковий*]

ПОРЯ́ДОК, -дку, *ор.* -дком, *род.* мн. -дків. *Порядок денний* [*не повістка денна*].

ПОРЯ́ТУНОК, -нку, *ор.* -нком, мн. -нки, -нків

ПОСВІ́ДЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* мн. -дчень і ПОСВІ́ДКА, -я, місц. (у) -дці, мн. -дқи, -док

ПО-СВО́ЄМУ — ПО СВО́ЄМУ

По-своєму, присл. *Робити по-своєму.*

По своєму, займ. *Із прийм.* *По своєму шляху.*

ПОСВЯ́ТИТИ, -свячу́, -святитиш, -святимо, -святите, -святять; *нак.* -святі, -святім(о), -святить

ПОСВЯ́ЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* мн. -ень

ПОСЕ́ЛЕНЕЦЬ, -нця, *дав.* -щеві, *ор.* -нцем, *род.* мн. -нців

ПОСЕ́ЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* мн. -лень

ПОСЕ́ЛИТИ, -село́, -сєлиш; *нак.* -селі, -селім(о), -селіть

ПОСЕРЕ́Д і ПО́СЕРЕД, *прийм.* *Посеред (посеред) дороги.*

ПОСЕРЕ́ДИНІ 1. *присл.* *Стояти посередині.* 2. *прийм.* *Ужив.* з *род.* відмінком. *Посередині кімнати ставлять стіл.*

ПОСЕРЕ́ДНІЙ, -я, с

ПОСІ́ДІТИ, -сіджу́, -сідниш; *нак.* -сідь, -сідьмо, -сідьте

ПОСІВ, -у, *ор.* -вом, *мн.* -ви, -вів
ПОСЛАНЕЦЬ, -ця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *мн.* -нці, -нців і **ПОСЛА-
 НЕЦЬ**. *Гетьманський посланець [не
 посильний].*

ПОСЛУГА, -и, *місц.* (у) -зі, *мн.* -ги,
 -слуг

ПОСМІХНУТИСЯ, -хнуся, -хнешся,
 -хнемось, -хветесь, -хвуться; *нак.*
 -хніся, -хнім(о)ся, -хніться

ПОСМІШКА — **УСМІШКА**. Збіга-
 ються у знач. «міміка обличчя, уста,
 що виражають вдовolenня, прихиль-
 ність або презирство, іронію, недо-
 вір'я та ін.». *Всі знають, що усмішка
 викликає усмішку... (З журналу). Лу-
 кава, тиха усмішка світилася в його
 очах (В. Шевчук).*

Тільки **посмішка** вжив. у знач. «особ-
 ливий вираз обличчя, що відбиває
 глузування, кешкування, іронічне ста-
 влення». *Глузлива посмішка.*

ПОСМОКТАТИ, -окчү, -окчеш; *нак.*
 -окчі, -окчим(о), -окчіть

ПОСОЛ, -слá, *дав.* -слові, *ор.* -сло́м,
кл. посол і после, *мн.* послі, ів

ПОСПІЛЬ, *присл.* Синоніми: під-
 ра́д, одін за одним, безперервно,
 повсюди, усі чітко.

ПОСПІЩАТИ *див.* **СПІШИТИ**

ПО-СПРАВЖНЬОМУ, *присл.* Лю-
 бити по-справжньому.

ПОСТ, -á, *ор.* -бм, *місц.* (на) -у, *мн.*
 -ї, -ів

ПОСТАМЕНТ, -у, *місц.* (на) -і, *мн.*
 -и, -ів. Висока підставка або підніж-
 жя, на яких встановлюють пам'ятник
 або скульптуру. Синонім: п'єдестал.

ПОСТАНОВА *див.* **УХВАЛА**

ПО-СТАРОВИННОМУ, *присл.*

ПО-СТАРОДАВНЬОМУ, *присл.*

ПО-СТАРОМУ — **ПО СТАРОМУ**
 По-старому, *присл.* Жити по-ста-
 рому.

По старому, *прикм. з прийм.* Іхати
 по старому шляху.

ПОСТАТЬ, -і, *ор.* -ттю, *мн.* -ті, -тей

ПОСТАЧАЛЬНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.*
 -и, -ів

ПОСТАЧАННЯ, -я, *ор.* -ням, *род.*
мн. -ань

ПОСТАЧАТИ, -аю, -аеш. *Поста-
 чати продукти [не поставляти про-
 дукти].*

ПОСТЕЛЯ, -і, *ор.* -єю, *місц.* (на)
 -телі, *мн.* -телі, -телей

ПОСТІЛЬ, -телі, *ор.* -ілью, *місц.* (на)
 -стелі, *мн.* -телі, -тель

ПОСТОЯТИ, -стою, -стоїш, -сто-
 їть, -стоїмо, -стоїте, -стоять; *нак.*
 -стій, -стій(о), -стійте

ПОСТСКРИПТУМ, -у. Написане
 в кінці листа після підпису.

ПОСТУПКА, -и, *місц.* (у) -пці, *мн.*
 -пки, -пок. *Пйти на поступки [не
 уступки].*

ПОСТФАКТУМ, *присл.* Після того,
 як щось відбулося.

ПОСУД, -у і рідко **ПОСУДА**, -и

ПО СУТІ

ПОСУХА, -и, *місц.* (в) -сусі, *ор.*
 -сухою, *мн.* -сухи, -сух

ПОСЯГАННЯ, -я, *ор.* -ням, *род.*
мн. -ань

ПО-ТВОЄМУ — **ПО ТВОЄМУ**

По-твоєму, *присл.* Брат зробив
 по-твоєму.

По твоєму, *займ. із прийм.* По твоєму
 сліду.

ПОТЕМКИ, *присл.* Синоніми: по-
 вочі, у темряві, потемну.

ПО-ТЕПЕРШНЬОМУ, *присл.*

ПОТИСНУТИСЯ, -тиснуся, -тис-
 нешся, -тиснемося, -тиснетесь, -тис-
 нуться; *нак.* -тисніся, -тиснім(о)ся,
 -тисніться

ПОТІХУ, **ПОТИХЕНЬКУ**, **ПОТИ-
 ХЕСЕНЬКУ**, *присл.* Синоніми: помá-
 лу, тихо, стіха, тихцем, нішком,
 нішком-тішком.

ПОТІМ, *присл.*

ПОТІПАТИ — **ПОТІПАТИ**. Роз-
 різняються значенням.

Потіпати, -аю, -аеш. Потрясти. *По-
 тіпати ковдру.*

Потіпати, -аю, -аеш. *Потіпати льон.*

ПО-ТОВАРІСЬКОМУ і **ПО-ТО-
 ВАРІСЬКИ**, *присл.*

ПОТÓКОВИЙ — ПОТÓЧНИЙ.

Розрізняються значенням.

Потóковий. Який здійснюється безперервним потоком (про метод виробництва). *Потокова лінія. Потóковий спосіб.*

Потóчний. Який існує тепер, у цей час; пов'язаний із сучасним моментом. *Потóчний момент [не біжучий момент]. У потóчному році [не у біжучому році].*

ПОТРАПИТИ — ПОПАСТИ. Збігаються у значеннях: 1. Рухаючись, опинитися на чому-небудь, потрапляти в що-небудь. *Потрапити (попастити) на стежку. 2. Опинитися в несприятливих обставинах. Попадати, потрапляти (попастити, потрапити) в біду (течета, лабетти, на зуби). 3. Кидаючи щось, досягати цілі. Попастити (потрапити) каменем у воду. Тільки попáсти* ужив. у знач. «влучно вцілити». *Попав у ціль.*

Тільки потра́писти ужив. у знач. «могти, вміти щось зробити». *Та тільки бджілка сіла на шаблю, й занести шаблю вже не потра́пало...* (Драч).

ПО-ТРЕ́ТЕ — ПО ТРЕ́ТЕ.

По-тре́те, присл. Ужив. як вставне слово при переліку на позначення третього пункту.

По тре́те, числ. з прийм. *Екзаменаці́йна сесія триватиме по тре́те липня.*

ПО ТРО́Є. *Вишикувалися по троє.*

ПОТРО́ХУ, *присл.*

ПОТРА́СННЯ, -я, *ор. -ням, род. мн. -нь*

ПОТУ́ГА, -я, *місц. (в) -зі, мн. -гуги, -гуг*

ПОТУ́ЖНИЙ

ПОТУ́ЖНІСТЬ, -ності, *ор. -ністю, род. мн. -ностей*

ПОТЯГНУ́ТИ і **ПОТЯГТИ́,** -гну́, -гнеш; *мін. потягну́в і потяг, потягну́ла і потягла́, потягну́ли і потягли́*

ПО-УКРАЇ́НСЬКОМУ і **ПО-УКРАЇ́НСЬКИ,** *присл.*

ПО-ФРА́НЦУ́ЗЬКОМУ і **ПО-ФРА́НЦУ́ЗЬКИ,** *присл.*

ПО-ХАЗЯ́ЙСЬКОМУ і **ПО-ХАЗЯ́ЙСЬКИ,** *присл.*

ПО́ХАЩЕМ і **ПО́ХАПКИ,** *присл.* Синоніми: хашчём, хашко́м, хашко, хашкомá.

ПОХВАЛА́, -я, *місц. (у) -і, мн. -хва́ля, -хва́л*

ПОХІ́Д, -ходу, *род. мн. -ходів*

ПОХІ́ДНИЙ — **ПОХІ́ДНИЙ.** Розрізняються значенням.

Похі́дний, -а, -е. 1. Призначений для походу. *Похі́дний інвентар.*

2. Названий при війську, використовуваний у поході. *Похі́дна кухня.*

Похі́дний, -а, -е. Виведений з іншого подібного. *Похі́дні слова.*

ПОХО́ДЖЕННЯ, -я, *ор. -нями, род. мн. -джень*

ПОХО́ДИТИ — **ПОХО́ДИТИ.** Розрізняються значенням.

Походи́ти, -джу, -ходиш. 1. Належати за народженням до певної національності, класу, місцевості і т. ін. *Походи́ти з шахтарського роду.*

Походи́ти, -джу́, -ходиш. 1. Ходити якийсь час. *Походи́ти коло малюків.*

2. Прогулюватися. *Походи́ти по тротуару.*

ПОХО́ЛОДНИ́ТИ, -їє, *безос.* *Надворі похолодніло [не похолодало].*

ПО́ХОРОН [не похорони́], -у, *мн. -я, -ів*

ПОЦІ́ЛУНОК, -яку, *ор. -нком, мн. -нки, -нків*

ПОЧА́СТИ, *присл.* Синоніми: частково, не повністю.

ПОЧА́ТИ, -чну́, -чнеш, -чнемó, -чнетé; *мін. почав, почала́, почало́, почали́; нах. -чній, -чнім(о), -чніть*

ПОЧА́ТКІВЕ́ЦЬ [не початкуючий], -івця, *дав. -івцеві, ор. -івцем, род. мн. -івців*

ПОЧЕ́ПИТИ, -чеплю́, -чепиш

ПО ЧЕ́РЗІ

ПО́ЧЕРК, -у, *ор. -ом, мн. --я, -ів*

ПОЧЕ́РСТВИ́ЛИЙ і **ПОЧЕ́РСТВИ́ЛИЙ**

ПО-ЧÉСНОМУ, *присл.*

ПОЧЕСТЬ, -і, *ор.* -честю, *мн.* -честі, -честей
ПОЧЕТ, -чту, *мн.* -чти, -чтів. Особа, що супроводжують керівника.
ПОЧИН *дм.* **ЗАЧИН**
ПОЧИНАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -нь
ПОЧІМ і **ПОЧОМУ**, *присл.* *Почому яблука?*
ПОЧУТТЄВИЙ
ПОЧУТТЯ *дм.* **ВІДЧУТТЯ**
ПОШЕПКИ [*не шепетом*], *присл.* *Синоніми:* потишеньку, дуже тихо, на вухо.
ПОШЕСТЬ, -і, *ор.* -шестю, *мн.* -шесті, -шестей
ПОШИРИТИ, -шірю, -шіряш; *нак.* -шір, -шірмо, -шірте
ПОШИРЮВАТИ — **РОЗПОВСЮДЖУВАТИ**. Розрізняються значенням.
Поширювати, -рюю, -рюєш *ужив.* у значеннях: 1. Робити більшим за обсягом, змістом, розвивати. *Поширювати перекладацьку діяльність.* 2. Робити доступним, відомим для всіх. *Поширювати передовий досвід.* *Поширювати знання (ідеї).* 3. *на кого-що.* Розширювати сферу впливу на кого-, що-небудь. *Поширювати радість.*
Розповсюджувати, -джую, -джуєш *ужив.* у значеннях: 1. Роздавати, продавати що-небудь речове, предметне багатом. *Розповсюджувати лотерейні квитки (газети, журнали).* 2. Розносити в різні боки, сторони на велику відстань; переносити хвороби, епідемію і т. ін. *У вітряні дні бур'яни сильно розповсюджують своє насіння. Білд миші не розповсюджують висяного тифу (Кочерга).*
ПОШИГТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род.* *мн.* -ттів
ПОШКОДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* *мн.* -джень
ПОШКОДИТИ, -джу, -диш; *нак.* -шкодь, -шкодьмо, -шкодьте
ПОШТОВО-ТЕЛЕГРАФНИЙ

ПОШТОЮ. *Надіслати пакунок поштою [не по почті].*
ПО ШИРОСТІ
ПОЯВИТИСЯ *дм.* **З'ЯВИТИСЯ**
ПОЯСНЕННЯ, -я, *ор.* -нями, *род.* *мн.* -ень
ПОЯСНОВАЛЬНИЙ — **ПОЯСНЕНИЙ**. Розрізняються значенням.
Пояснювальний. Який використовується при поясненні або для пояснення чого-небудь. *Пояснювальні слова. Пояснювальна робота.*
Пояснений. *Дієприкм. нас.* до пояснити у знач. «з'ясувати, розкрити причини якоїсь дії чи явища». *Не всі явища природи досі пояснені.*
ПРАВЛІННЯ, -я, *ор.* -нями, *род.* *мн.* -нь
ПРАВОБЕРЕЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям, *місц.* (на) -жжі. Як історично-географічна назва частини українських земель пишеться з великої літери. *Синонім:* Правобережна Україна.
ПРАВОПІСНИЙ
ПРАВОПОРУШЕННЯ, -я, *ор.* -нями, *род.* *мн.* -ень
ПРАВОРУЧ, *присл.* *Синонім:* на-право.
ПРАВОСУДДЯ, -я, *ор.* -ддям, *род.* *мн.* -судь
ПРАГА, -и, *місц.* (у) -зі
ПРАГНЕННЯ, -я, *ор.* -нями, *род.* *мн.* -ень
ПРАЖЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* пражець, -ця, *ор.* -жцем, ч.; пражка, -и, *дав.* -жці, *род.* *мн.* -жок, -ж.)
ПРАЗЬКИЙ [*не пражський*]
ПРАКТИКУМ, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів
ПРАЛЬНЯ, -і, *ор.* -єю, *род.* *мн.* -ень
ПРАННЯ, -я, *ор.* -нями
ПРАПОР, -а, *мн.* -ї, -ів, але два прапори, п'ять прапорів
ПРАПОРНОСЕЦЬ, -ця, *дав.* -сцеві, *ор.* -сцем, *кл.* -сцо, *род.* *мн.* -сців
ПРАСКА, -и, *місц.* (на) -сці, *род.* *мн.* -сок. *Нова праска [не новий утію].*

ПРА́ТИ, *перу́, переш, перé, перемó, перетé, перу́ть; нак. пері́, перім(о), періть*
ПРАЦЕЗДА́ТНІСТЬ, *-ності, ор. -ністю*
ПРЕБАГА́ТО, *присл.*
ПРЕВЕЛІ́КИЙ
ПРЕДВІ́ЧНИЙ, *уроч.*
ПРЕДКОВІ́ЧНИЙ, *уроч.* Синоніми: *споконві́чний, предві́чний.*
ПРЕЗЕНТА́ЦІЯ, *-ї, ор. -єю.* Публічне представлення підприємства, фірми, наукових і художніх творів тощо з метою підвищення їхньої популярності.
ПРЕЗІ́ДІЯ, *-ї, ор. -єю.* У назві державної установи пишеться з великої літери. *Президія Верховної Ради України.*
ПРЕЗІ́ЯРЛИВІСТЬ, *-вості, ор. -вістю*
ПРЕМ'Є́РА, *-я, род. мн. -м'єр*
ПРЕМ'Є́Р-МІ́НІСТР, *-а, ор. -ом, мн. -я, -ів.* Як назва найвищої державної посади пишеться з великої літери.
ПРЕМІА́ЛЬНИЙ — **ПРЕМІО́ВА́ЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням. *Преміальний*. Який стосується премії. *Преміальні гроші. Преміальна система оплати.*
Преміовальний. Який стосується преміювання. *Преміовальна комісія.*
ПРЕРОГА́ТИВА, *-я, род. мн. -ів.* Виключне право, що належить комусь або чомусь.
ПРЕС-АТАШЕ́, *невідм., ч.* Співробітник посольства, що відає питаннями преси та інформації.
ПРЕС-БЮ́РО, *невідм., с.* Редакційний апарат для обслуговування преси під час з'їздів, конференцій, нарад.
ПРЕС-КОНФЕ́РЕНЦІЯ, *-ї, ор. -єю, род. мн. -ій.* Бесіда, зустріч державних, політичних, громадських діячів з представниками преси, радіо, телебачення з питань, що цікавлять громадськість.
ПРЕС-ПАП'Є́, *невідм., с.* Важкий предмет, яким притискають папери на столі. *Мармурове прес-пап'є.*

ПРЕСТІ́ЯЖ, *-у, ор. -єм.* Авторитет, вплив, який має хто-, що-небудь.
ПРЕС-ЦЕНТ́Р, *-у, ор. -ом, мн. -я, -ів*
ПРЕТЕНДЭ́НТ, *-а, дав. -ові, кл. -є, мн. -и, -ів*
ПРЕТЕНДЭ́НТКА, *-и, дав. -тці, кл. -тко, мн. -тки, -ток*
ПРЕТЭ́НЗІЯ, *-ї, ор. -єю, род. мн. -ій*
ПРЕЦЕДЭ́НТ, *-у.* Вчинок, випадок, що стався у минулому і є прикладом для наступних подібних вчинків, випадків.
ПРЕЧІ́СТИЙ
ПРИАЗО́В'Я, *-в'я, ор. -в'ям.* Пишеться з великої літери.
ПРИАМУ́Р'Я, *-р'я, ор. -р'ям*
ПРИБЕРЕГТ́Я, *-режу́, -режеш, -режемó, -режете́; мн. прибері́г, приберегла́, приберегло́, прибереглі́; нак. -режі́, -режі́м(о), -режіть*
ПРИБЕРЕЖО́ЖЯ, *-я, ор. -жжям*
ПРИБЕРЕЖНІ́Й
ПРИБІРА́ЛЬНИЦЯ, *-ї, ор. -єю, род. мн. -ниць*
ПРИБІ́Й, *-бою, ор. -ббєм, род. мн. -ббів*
ПРИБЛУ́ДА, *-я, ч. і ж. Якийсь (якась) приблуда.*
ПРИБО́РКА́ННЯ, *-я, ор. -нням, род. мн. -ань*
ПРИБРА́ТИ, *-беру́, -береш, -берé, -беремó, -берете́, -беру́ть*
ПРИБУ́ТИ, *-бу́ду, -бу́деш; мн. прибу́в, прибула́, прибуло́, прибулі́; нак. -бу́дь, -бу́дьмо, -бу́дьте*
ПРИБУТКО́ВИЙ, *Прибутковий податок [не подходящий податок, не подходит].*
ПРИБУТКО́ВО-ВИДАТКО́ВИЙ
ПРИБУТТ́Я, *-я́, ор. -тт́ям*
ПРИВАТИ́ЗАЦІЯ, *-ї, ор. -єю.* Передача державної власності (земельних наділів, промислових підприємств, банків тощо) за плату або безкоштовно у приватну власність.
ПРИВАТНОВЛАСНИ́ЦЬКИЙ
ПРИВЕ́СТИ *дв.* **ПРИЗВО́ДИТИ**
ПРИВЛІ́Й, *-єю, ор. -бєм, род. мн. -бів*

ПРИВЛЕЙОВАНИЙ

ПРИВІЛЛЯ, -я, ор. -ллям, род.

мн. -ль

ПРИВІТАННЯ, -я, ор. -ням, род.

мн. -ань

ПРИВІСНЕННЯ, -я, ор. -ням,

род. мн. -ень

ПРИВОДИТИ *див.* ПРИЗВОДИТИ

ПРИВСЕЛЮДНО, присл. Синоніми:

публічно, прилюдно, вселюдно.

ПРИВ'ЯЗЬ, -і, ор. -ззю

ПРИГЛАДЖЕНІЙ [не пригласе-
ний].ПРИГОДА *див.* НАГОДА

ПРИГОРЩА, -і, ор. -єю, род.

мн. -орщ

ПРИГОСТИТИ, -ощу, -ощиш, -ос-

тимó, -оститé, -остятé; *нак.* -ості,

-остім(о), -остіть

ПРИГОТОВАНИЙ і ПРИГОТÓ-

ВЛЕНИЙ

ПРИГОТУВАННЯ, -я, ор. -ням,

род. мн. -ань

ПРИГОЩАННЯ, -я, ор. -ням, род.

мн. -ань

ПРИДБАННЯ, -я, ор. -ням, род.

мн. -ань

ПРИДІЛИТИ, -ділю, -ділиш; *нак.*

-ділі, -ділім(о), -діліть

ПРИДІЛЯТИ *див.* ВИДІЛЯТИ

ПРИДНІПРОВСЬКИЙ і ПРИДНІ-

ПРЯНСЬКИЙ

ПРИДНІПРОВ'Я, -в'я, ор. -в'ям.

Пішеться з великої літери.

ПРИДНІСТРОВСЬКИЙ і ПРИ-

ДНІСТРЯНСЬКИЙ

ПРИДНІСТРОВ'Я, -в'я, ор. -в'ям.

Пішеться з великої літери.

ПРИДОРОЖНІЙ, -я, с

ПРИЄДНАННЯ, -я, ор. -ням, род.

мн. -ань

ПРИЖИТТЄВИЙ

ПРИЗВОДИТИ, ПРИЗВЕСТИ —

ПРИВОДИТИ, ПРИВЕСТИ. Роз-

різняються значенням.

Приводити, привести. 1. Доводити

кого-небудь до якогось стану, пере-
важно негативного. *Приводити до**важно негативний. Привести до*
втрат.

Приводити, привести. 1. Допомогати

або примушувати йти за собою.

Приводити до хати. 2. Спонукає,

примушувати прийти куди-небудь.

Жадоба знань привела до школи. 3.Доводити до якогось стану. *Приво-**дити в належний вигляд.*

ПРИЖИТТЄВИЙ і ПРИЖИТТЬО-

ВИЙ, -я, -є

ПРИЗЕМЛІТИСЯ, -землюся, -зем-

лішся, -землітьсЯ, -землимось,

-землитесь, -земліться

ПРИЗНАТИСЯ, -знаюся, -знаєшся,

-знається, -знаємося, -знаєтеся,

-знаються; *нак.* -знайся, -знаймося,-знайтеся, *док.* і ПРИЗНАВАТИСЯ,

-знаюся, -знаєшся, -знається, -зна-

ємося, -знається, -знаються; *нак.*

-знавайся, -знаваймося, -знавайтесь,

недок.

ПРИЗНАЧЕННЯ, -я, ор. -ням, род.

мн. -ень

ПРИЗНАЧИТИ і ПРИЗНАЧИТИ,

-чу і -чү, -чиш, -чить, -чимо, -чите,

-чать; *нак.* -знач і -значі, -значчо,

-значте і -значім(о), -значіть

ПРИЖДЖАТИ [не прийжати],

-жджаю, -жджаш; *нак.* -жджай,

-жджаймо, -жджайте

ПРИЖДЖИЙ [не прийжій], -ого,

ім. і *прикм.*

ПРИЗДІТИ, -жджу, -їздиш, -їзди-

мó, -їздитé, -їздятé; *нак.* -їзді, -їзді-

м(о), -їздіть

ПРИЙДЕПНІЙ, -я, с

ПРИЙМАЛЬНЯ, -і, ор. -єю

і ПРИЙМАЛЬНА, -вої. *Світла**приймальня* [не прийомна].

ПРИЙНЯТИ, -йму, -ймеш, -ймемо,

-ймете, -ймуть; *нак.* -ймі, -ймім(о),

-йміть. Ненормативним є вислів

прийняти участь. Треба: *взяти**участь.*

ПРИЙНЯТТЯ, -я, ор. -ттям

ПРИЙТИ, -йду, прийдеш, прийде,

прийдемо, прийдете, прийдуть; *нак.*

-йді, -йдім(о), -йдіть

ПРИКАЗКА — **ПРИСЛІВ'Я**. Розрізняються значенням.

Приказка, -я, місц. (у) -зці, мн. -зкі, -збі, але дві приказки, сім приказок. Влучний, часто римований вислів, близький до прислів'я, але без повчального змісту. *Шкода, та не вгода. Босий дохід, а голодна харч.*

Прислів'я, -в'я, ор. -в'ям, род. мн. -в'ів. Влучний образний вислів, часто ритмічний за будовою, який у стислій формі узагальнює різні явища життя. *Під лежачий камінь і вода не тече.*

ПРИКАРПАТСЬКИЙ

ПРИКАРПАТТЯ, -я, ор. -ттям. Пишеться з великої літери.

ПРИКЛАД — **ПРИКЛАД**. Розрізняються значенням.

Приклад, -у. Зразок; окремих випадок; математичний вираз. *Брати приклад. Розв'язати приклад.*

Приклад, -а. Дерев'яна частина рушвиці. *Удар прикладом.*

ПРИКЛІЄНИЙ

ПРИКОРДОННИЙ. *Прикордонна застава [не погранична застава].*

ПРИКОРДОННИК, -а, дав. -ові, мн. -и, -ів. Зустріч з прикордонниками [не пограничниками].

ПРИКРАСИТИ і **ПРИКРАСИТИ**, -ашу і -ашу, -асиш, -асимо, асите, -асять; *нак.* -асі, -асім(о), -асіть

ПРИКРИТТЯ, -я, ор. -ттям, род. мн. -ттяів і -ять

ПРИКРИПІТИ, -плю, -пийш, -пять, -пимо, -пите, -пять і -пийш, -пийть, -пимо, -пите, -пильть; *нак.* -кріп, -крім(о), -кріпть

ПРИКРИСТЬ — **ПРИКРОЦІ**. Розрізняються значенням.

Прикрість, -рості, ор. -рістю, род. мн. -ростей. Те, що викликає негативні емоції; неприємність. *Зробити прикрість. Не знати прикростей.*

Прикроці, -ів, мн. 1. Неприємні події, лихі пригоди, невдачі, злигодні. *Можє, й прикроці нам даються тільки для того, щоб ми повніше відчували радість буття* (З журналу). 2. Почут-

тя незадоволення, досада. *Прикроці невдачі.*

ПРИЛІТІТИ, -лечу, -летіш, -летіть, -летимо, -летите, -летять

ПРИЛІПІТИ, -плю, -пийш

ПРИЛІТ, -лету, ор. -летом, род. мн. -летів

ПРИЛУЧИТИ, -лучу, -лучиш

ПРИЛЯГТИ, -ляжу, -ляжеш; *нак.* -ляж, -ляжмо, -ляжете

ПРИМІРЕННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -рень

ПРИМІРНИК див. ЕКЗЕМПЛЯР

ПРИМІСЬКИЙ, -я, -є

ПРИМІТКА, -и, місц. (у) -ті, мн. -тки, -ток

ПРИМІЩЕННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -ень

ПРИМОРСЬКИЙ

ПРИМОР'Я, -р'я, ор. -р'ям, род. мн. -р'ів. Як власна назва пишеться з великої літери.

ПРИМУШУВАТИ, -шую, -шущ; *нак.* -шуй, -шуйте. *Примушувати мовчати [не заставляти мовчати].*

ПРИНАГІДНИЙ

ПРИНАДІТИ, -джу [не приважу], -дяш, -дямо, -дите, -дять; *нак.* -віль, -вільмо, -вільте

ПРИНАЙМНІ [не по крайній мірі], *присл.* Синоніми: щонайменше, у всякому разі.

ПРИНЦИП, -у, мн. -и, -ів

ПРИНЦИПОВІСТЬ, -вості, ор. -вістю

ПРИПАСТИ — **ПРИПАСТІ**. Розрізняються значенням.

Припасті, -паду, -падеш, -паде, -падеш, -падетє, -падуть. *Припулятися, вкритися чимось. Припасті до землі. Припасті порохом.*

Припасті, -пасу, -пасеш, -семо, -сетє, -суть; *мн.* припас, припасла, припасло, припаслі. *Зробити запас. Припасли хліба.*

ПРИПИНІТИ, -пиню, -пийшиш; *нак.* -пий, -пийм(о), -пийть

ПРИПІСКА — **ПРОПІСКА**. Розрізняються значенням.

Приписка, -и, місц. (у) -ці, род. мн. -сок. 1. Дописане до тексту. *Приписки під мстом.* 2. Перебільшення яких-небудь даних в офіційному документі. *Боротьба з приписками.*

Пропіска, -и, місц. (у) -ці, род. мн. -сок. Офіційна реєстрація за місцем проживання; оформлення документів на проживання. *Дістати прописку. Здати паспорт на прописку.*

ПРИПЛІД, -плόδу, род. мн. -плодів
ПРИПУСКА́ТИ *див.* **ДОПУСКА́ТИ**
ПРИПУСТИ́ТИ, -пушту́, -пустиш; *нак.* -пусті́, -пусті́м(о), -пустіть

ПРИПУ́ЩЕННЯ, -я, ор. -ням, род. мн. -ень

ПРІП'ЯТЬ, -і, ор. -ттю.

ПРІРІСТ, -росту, род. мн. -ростів
ПРИРО́ДНИЙ

ПРИСВО́ТИ, -о́ю, -о́ш, -о́ять; *нак.* -о́й, -о́йте

ПРИСВО́ЄННЯ, -я, ор. -ням, род. мн. -єнь

ПРИСВЯ́ТИТИ, -чу́, -я́тиш, -я́тимо, -я́тите, -я́тять; *нак.* -ті́, -ті́м(о), -ті́ть

ПРИСВ'Я́ЧЕННЯ, -я, ор. -ням, род. мн. -єнь

ПРИСИПАТИ, -сіплю, -сіплеш, -сіплють [*не свплять*]; *нак.* -сіп, -сіпмо, -сіпте

ПРИСКО́РИТИ, -рю, -риш, -риять; *нак.* -ско́р, -ско́рмо, -ско́рте

ПРИСЛА́ТИ, -шлю́, -шлеш, -шлемо́, -шлетé, -шлю́ть; *нак.* -шлі́, -шліть

ПРИСЛІВ'Я *див.* **ПРИКАЗКА**

ПРИСТАНЬ, -і, ор. -ню, мн. -ні, *ней*

ПРИСТО́СОВАНІСТЬ, -ності, ор. -ністю

ПРИСТОСУВА́ННЯ, -я, ор. -ням, род. мн. -ань

ПРИСТРАСНИЙ. *Пристрасна промова.*

ПРИСТРАСНІСТЬ — **ПРИСТРА́СТЬ**. Розрізняються значенням.

Приста́сність, -ності, -ор. -ністю. Властивість за значенням пристрасний. *Пристра́сність твору.*

Приста́рсть, -расті, ор. -растю. Сильне, бурхливе, вестривне почуття. *Приста́рсть полеміки.*

ПРИСТРІЙ, -строю, ор. -строем, мн. -строї, -строїв

ПРИСТУ́ПИТИ, -плю́, -упиш
ПРИСУ́ДЖЕННЯ, -я, ор. -ням, род. мн. -джень

ПРИСУ́ДИТИ, -джу́ [*не присужу*], -судиш

ПРИСУ́ТНІЙ, -я, -є
ПРИСУ́ТНІСТЬ, -ності, ор. -ністю

ПРИТАМА́ННИЙ. Керування: кому, чому. *Прита́манний нашому народові.*

ПРИТІСНУТИЙ і **ПРИТІСНЕ́НИЙ**

ПРИТО́КА, -и, місц. (у) -оці, род. мн. -то́к

ПРИТ́ЧА, -і, ор. -сю, мн. притчі, прятч

ПРИХВО́СТЕНЬ, -сня, ор. -снем, мн. -сні, -снів

ПРИХИ́ЛИТИ, -хли́ю, -хли́ш

ПРИХО́ДИТИ, -ходжу́ [*не приложу*], -ходиш, -ходимо, -ходите, -ходять; *мн.* -ходив, -ходила

ПРИ ЦЬО́МУ і **ПРИ ЦМ**

ПРИЧЕ́ПИТИ, -чеплю́, -чепиш; *нак.* -чепі́, -чепі́м(о), -чепіть

ПРИЧЕ́ТНІСТЬ, -ності, ор. -ністю

ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИЙ

ПРИ́ЧП, -чепи, мн. -чепи, -чепів.

Новий причіп [не причеп].

ПРИ́ЧОМУ, *стал.*

ПРИ́ЦЕПИТИ, -щеплю́, -щепиш, -щепимо, -щепите, -щеплять; *нак.* -щепі́, -щепі́м(о), -щепіть

ПРИ́ЯЗНІСТЬ — **ПРИ́ЯЗНЬ**. Розрізняються значенням.

При́язність, -ності, ор. -ністю. Виявлення приязні. *Почуття при́язності.*

При́язнь, -і, ор. -зню. 1. Дружня прихильність до кого-небудь, симпатія. *Велика при́язнь.* 2. Привітне ставлення до кого-небудь. *Обличчя світилося при́язню.*

ПРИ́ЗВИСЬКО — **ПРИ́ЗВИЩЕ**. Розрізняються значенням.

Прізви́сько, -а. Найменування, яке іноді дається людині (крім справжнього прізвища та імені) і вказує на яку-небудь рису її характеру, зовнішності, діяльності тощо.

Прізви́ще {не фамілія}, -а, *ор.* -ем. Найменування особи, набуває при народженні або вступі в шлюб, що передається нащадкам на спорідненість. Відмінювання. 1. Чоловічі прізвища (слов'янські та іншомовні), що мають іменникові закінчення, відмінюються за зразком відповідних українських іменників: *Маркевич, Маркевича, Маркевичу, Маркевичем, на Маркевичу; Фолкнер, Фолкнера, Фолкнеру (-ові), Фолкнером, на Фолкнері; Гойя, Гойї, Гойю, Гойєю, на Гойї*.

2. Чоловічі слов'янські прізвища на -ов, -ев (-ев), -ів (-ів), -ин, -ін (-ін) відмінюються як прізвища з закінченням на приголосний, але в орудному відмінку мають прикметникове закінчення -им: *Пушкіним, Тургенєвим, Ковалєвим, Гагаріним, Георгієвим*. У називному множині вони закінчуються на -и, в інших відмінках приймають закінчення прикметників твердої групи. 3. Іншомовні прізвища, які закінчуються на -е (е), -і (-і), -о (-ю), -у (-ю) та наголошений -а, не відмінюються: *Руж'є, Вінчі, Гюго, Амаду, Золя* та ін. 4. Жіночі прізвища на приголосний та -о не відмінюються: з *Гаяною Скалі, при Марії Гудимєнко*. Це саме стосується й іншомовних прізвищ: з *Анною Зетєрс*. В українських чоловічих прізвищах на -ів (-ів) допускаються паралельні форми у непрямих відмінках: із чергуванням з о, е та зі збереженням і: *Якимів, Якимова і Якиміва, дав. Якимову і Якиміву, ор. Якимовим і Якимівим*. Жіночі прізвища на -ів (-ів) не відмінюються. *Ганна Якимів, з Гаяною Якимів*.

ПРІРВА, -в, *ор.* -ою, *род. мн.* прірв

ПРІСНОВОДНИЙ

ПРОБЛЕ́МА — **ПРОБЛЕМА́ТИКА**. Розрізняються значенням.

Пробле́ма. Складне теоретичне або практичне питання, що потребує вирішення. *Проблема номер один*.

Проблема́тика. Сукупність проблем.

Проблематика дискусії.

ПРОБО́НА, -в, *род. мн.* -бо́ін

ПРОБУ́ДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -джень

ПРОБУ́ДИТИ, -буджу́, -бу́диш

ПРОВА́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям, *род. мн.* -а́ль

ПРОВЕ́ДЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -е́нь

ПРОВО́Д, -воду, *мн.* -води́, -воді́в, але два про́води, п'ять про́водів

ПРОВО́ДНИЙ, -а́, -е́. *Провідний інженер* {не ведучий інженер}.

ПРОВОДЖА́ТИ {не провозати}, -джáю, -джáєш; *нак.* -джáй, -джáймо, -джáйте

ПРОГАНЯ́ТИ, -ганя́ю, -ганя́єш

ПРОГНА́ТИ, -жену́, -жене́ш, -жене́, -жене́мо, -жене́те, -жену́ть; *нак.* -жені́, -жені́мо, -жені́ть

ПРОГНИ́ТИ, -гни́є, -гни́ють; *мн.* прогни́в, прогни́ла, прогни́ло, прогни́ли

ПРОГНОЗУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРОГОЛОСИ́ТИ, -лошу́, -ло́сши; *нак.* -лосі́, -лосі́мо, -лосі́ть

ПРОГОЛО́ШЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -е́нь

ПРОГОЛО́ШУВАТИ *див.* **ВИГОЛО́ШУВАТИ**

ПРОГРА́МА-МА́КСИМУМ, програ́ми-ма́ксимум

ПРОГРА́МА-МІ́НІМУМ, програ́ми-мі́німум

ПРОГРА́МНИЙ — **ПРОГРАМО́ВИЙ** — **ПРОГРАМО́ВАНИЙ**. Розрізняються значенням.

Програ́мний. Який містить у собі програму, визначає політичну платформу, що нею керуються. *Програмна основа. Програми положення*.

Програмо́вий. Який міститься в навчальній програмі. *Програмовий матеріал. Програмові вимоги*.

Програмуваний. Який здійснюється за допомогою програмування і навчальних пристроїв. *Програмувана система. Програмуване навчання.*

ПРОГРАМУВАННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -ень

ПРОДАЖ [не продажа], -у, ор. -ем, місц. (у) -жу і -жі

ПРОДАЖНИЙ

ПРОДАТИ, -дам, -дасі, -дасть, -дамó, -дастé, -дадуть; мин. продав, продалá, продалó, продали; нак. -дай, -даймо, -дайте

ПРОДЗИЖЧАТИ, -дзяжчáть, -дзижчáть

ПРОДОВЖЕНИЙ *див.* **ПОДОВЖЕНИЙ**

ПРОДОВЖЕННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -ень

ПРОЕКТ, -у

ПРОЕКТНИЙ — **ПРОЕКЦІЙНИЙ** — **ПРОЕКТИВНИЙ**. Розрізняються значенням.

Проектний. Який стосується проекту, проектування. *Проектне завдання. Проектний виступ.*

Проекційний. Який стосується збереження нерухомих об'єктів на екрані. *Проекційний апарат.*

Проективний. Який стосується графічного зображення просторової фігури на площині. *Проективна геометрія.*

ПРОЕКТУВАТИ, -ктую, -ктуюш, -ктує, -ктуюмо, -ктуюте, -ктують

ПРОЗАЇЧНИЙ *див.* **ПРОЗОВИЙ**

ПРОЗВІГУВАТИ, -тую, -туюш; нак. -туй, -туймо, -туйте. *Прозвітувати про успішність учнів [не відчитатися про успішність учнів].*

ПРОЗОВИЙ — **ПРОЗАЇЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Прозовий. Який властивий прозі як роду літератури. *Прозові твори.*

Прозаїчний. Позбавлений піднесеності, поетичності; буденний. *Прозаїчне життя. Прозаїчний вигляд.*

ПРОЗРІННЯ, -я, ор. -нням, мн. -івь

ПРОЇДЖАТИ [не проїж:ий],

-жджáю, -жджáш, -жджáє, -жджáємо, -жджáєте, -жджáють

ПРОЇДЖИЙ [не проїж:ий]

ПРОЇЗДИТИ, -їжджү, -їздиш, -їздіть

ПРОЇДОМ, присл.

ПРОЇЗНИЙ. *Проїзний квиток [не проїзний білет].*

ПРОЙНЯТИ, -ймү, -оймеш і -оймеш, пройме, -ймемо, -йметé, -ймуть; мин. пройняв, пройнялá, пройнялó, пройняли; нак. -ймі, -ймі м(о), -йміть

ПРОЙТИ, -йдү, -ойдеш, -ойдемо, -ойдете, -ойдуть; мин. йшов, йшла; нак. -йді, -йдім(о), -йдіть

ПРОКАТНО-ШТАМПУВАЛЬНИЙ

ПРОКП, -копа, дав. -копові, ор. -копом і **ПРОКІП**, -кóпа, дав. -кóпові, ор. -кóпом; кл. Прóкопе!

і Прóкопе! *Змени.-пестл.: Прокóпцо! Прокóпчику! Прокіпку! [не Копа!]; Прóкопович і Прокóпович, -а, дав. -у, ор. -ем; Прóкопівна і Прокóпівна, -и, [не Прокóпівної], дав. -і [не Прокóпівій]. У класі два Прокóпи. Іване Прóкоповичу! Маріє Прóкóпів!*

ПРОКЛІН, -кльóну, мн. -и, -ів

ПРОКЛЯТТЯ, -я, ор. -ттям, род. мн. -ятъ

ПРОЛÉЖАТИ, -лэжу, -лэжш; нак. -лэж, -лэжте

ПРОЛЕЖЕНЬ, -жня, ор. -жисм, род. мн. -жнів

ПРОЛÉТАР, -á, дав. -éві, ор. -ém, кл. -áрю, мн. -і, -ів, дав. -йм

ПРОЛІСОК, -ска. Рослина з синіми квітами. *Присмний запах проліска.*

ПРОМЕНЕВИЙ — **ПРОМЕНІСТИЙ**. Збігаються у знач. «який нагадує собою промінь, має вигляд променів». *Промениста (променева) енергія сонця.*

Тільки променевий вжив. у термінологічних сполученнях. *Променева терапія. Променева хвороба. Променева артерія.*

Тільки променістий вжив. у знач. «який випромінює світло». *Променисті міста. Променистий погляд.*
ПРОМИСЛІВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю
ПРОМІЖОК, -жку, *ор.* -жком, *мн.* -жкн, -жків і **ПРОМІЖОК**
ПРОМІННЯ, -я, *ор.* -ням
ПРОМІНЬ, -меня, *ор.* -менем, *мн.* -мені, -менів
ПРОМОВЕЦЬ, -вця, *дав.* -вцеві, *ор.* -вцем, *кл.* -вцю, *мн.* -вці, -вців. *Думки промовців були одноставними [не думки виступаючих були одноставними].*
ПРОБРАЗ [не праобраз], -у, *мн.* -н, -ів. Особа, яка служить оригіналом для створення літературного образу.
ПРОПАГУВАТИ, -гую, -гуюш [не пропагандувати]
ПРОПАСТИ, -дү, -деш, -де, -демб, -детє, -дуть; *нак.* -ді, -дїть
ПРОПИСАНИЙ — **ПРОПИСНИЙ**. Розрізняються значенням.
Прописаний. *Дісприжм. до прописів-тв. Прописаний у брата.*
Прописаний. 1. Який відповідає зразкам каліграфічного письма. *Прописні літери.* 2. Те, що є загальновідомим, заляженим. *Прописна істина.*
ПРОПІСКА *див.* **ПРИПІСКА**
ПРОПОВІДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род.* *мн.* -дей
ПРОПОЗИЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род.* *мн.* -ій
ПРОПОРЦІЙНІСТЬ, -вості, *ор.* -ністю
ПРОПОРЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род.* *мн.* -ій
ПРОПУСТИТИ, -пушү, -пуститиш; *нак.* -пусті, -пустім(о), -пустить
ПРОРІЗАТИ, -ріжу, -ріжеш; *нак.* -ріж, -ріжмо, -ріжте
ПРОРОК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -бче, *мн.* -н, -ів. Синоніми: проповідник, прорісник, вішүн, ясновідєш.
ПРОРОСЛИЙ. *Пророслі зерна пше-ниці [не проросені зерна шпєниці].*
ПРОРОСТИТИ, -рошү, -роститиш, -ростять; *нак.* -рості, -ростить

ПРОСВІТОК і **ПРОСВІТОК**, -тку. *Без просвітку.*
ПРОСИНЬ, -і, *ор.* -ню
ПРОСИТИ — **ПРОШУ** (звертаюся з проханням, клопочу) і **ПРОШУ** (закликаю, запрошую), *просиш*, -си-мо, -сите, -сять; *нак.* *просі, про-сім(о), просіть і ПРОХАТИ*, -аю, -аєш; *нак.* -ай, -аймо, -айте. Розрізняються вживаєністю: частіше використовується слово *просити*, причому в усіх стилях мови, рідше — *прохати*, здебільшого у художньому стилі.
ПРОСЛАВИТИ, -славлю, -славитиш; *нак.* -слав, -славмо, -славте
ПРОСТІЙ — **ПРОСТИЙ**
Тільки простий вжив. у знач. «елементарний за складом, однорідний»; протилежне — *складний, складеший. Простє відтворєня. Простє рєчєня. Простє число. Прості числівники. Простій прєсудок.*
Простий і **простий** ужив. у всіх інших значеннях: «легкий для розуміння, виконання», «не розкішний, скромний», «звичайний», «ширий, відвертий», «невисокої якості», «який належить до неправилєнованих верст», «найкоротший» та ін. *Простій план. Простє житло. Простя гра. Простє козацтво. Простє званя. Прості люди. Простя вулиця.*
ПРОСТИРАДЛО, -а, *ор.* -длом, *мн.* -дла, -радл. *Нове простирядло [не нова простинь].*
ПРОСТИТИ, -шү, -стіш, -стимб, -стятє, -стять. Керування: *кому що. Простити сямові провину.*
ПРОСТИЙ, -стою, *ор.* -стбєм, *мн.* -стбї, -стбів
ПРОСТИР, -ору і -бру, *мн.* -ори і -бри, -орів і -брів, *ор.* -брами
ПРОСТОРИНЬ, -роні, *ор.* -ріню
ПРОСТОРО і **ПРОСТОРО**, *присл.*
ПРОСТО-ТАКІ, *присл.*
ПРОСТРЕЛИТИ, -лво, -лиш; *нак.* -єль
ПРОСТРІЧИТИ — **ПРОСТРІЧИТИ**. Розрізняються значенням.

Прострочити, -бу, -бчиш; *нак.* -бч, -бчте. Пропустити визначений час. *Прострочити передплату книг.*

Прострочити, -очу, -бчиш; *нак.* -бч. 1. Прошити. *Прострочити сукню.* 2. Простріляти з автоматичної зброї. *Прострочити з кулемета.*

ПРОСТУДІТИСЯ, -уджуся [не простужуся], -удишся; *нак.* -удісь, -удіться.

ПРОСТЯГАТИ, ПРОСТЯГНУТИ і ПРОСТЯГТИ — ПРОТЯГАТИ, ПРОТЯГНУТИ і ПРОТЯГТИ. Збігаються у знач. «випрямляючи, витягати в якому-небудь напрямку (руку, ногу і т. ін.)». *Простягнути (протягнути) руку.*

Тільки **простягати, простягнути** вжив. у знач. «розпростирати, розпускати, розтягувати в різні боки». *Чорні смереки добродушно простягали над ними свої мохнаті лаби, наче благословляя (Коцюбинський).*

Тільки **протягати, протягнути, протягти** вжив. у знач. «просувати крізь що-небудь, повід чимсь». *Протягнути нитку через вушко голки. Протягнути дрот.*

ПРОСТЯГНУТИЙ і ПРОСТЯГНЕНИЙ, ПРОТЯГНУТИЙ і ПРОТЯГНЕНИЙ

ПРОСЬБА *див.* **ПРОХАННЯ**

ПРОТЄ — ПРО ТЕ

Протє. 1. *стал.* Не радий хрін тертушці, а протє на кожній танцюс (Прислів'я). 2. *присл.* У знач. «везважаючи на це» відокремлюється як вставне слово. *Я, протє, не наважуюсь його турбувати.*

Про те, займ. з прийм. *Стельмах пише про те, що добре знає (Рильський).*

ПРОТЕЖЕ, *невідм., ч. і ж.* Мій (моя) протєже.

ПРОТЄКЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПРОТИЗАКОННИЙ

ПРОТИЛЄЖНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю, *род. мн.* -ностей

ПРОТИПРИРОДНИЙ

ПРОТИРІЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч

ПРОТІСНЕНИЙ і ПРОТІСНУТИЙ

ПРОТІСНУТИСЯ, -нуса, -нешся; *нак.* -снїся, -снїться

ПРОТИСТАВИТИ, -ста́влю, -ста́виш; *нак.* -ста́в, -ста́вмо, -ста́вте

ПРОТИСТОЯТИ, -стою́, -стою́ш; *нак.* -стія́, -стія́мо, -стія́те

ПРОТОКА, -и, *місц.* (у) -оці, *род. мн.* -о́к

ПРОТОКО́Л, -у. *Витяг з протоколу.*

ПРОТРАСТИ, -су́, -се́ш, -се́мо, -се́те, -су́ть; *мн.* потря́с, потря́сла, потря́сло, потря́сли; *нак.* -сї́, -сї́ть

ПРОТЯГАТИ *див.* **ПРОСТЯГАТИ**

ПРОТЯГОМ *див.* **НА ПРОТЯЗІ**

ПРОТЯГТИ, -ягну́, -ягне́ш, -ягне́мо, -ягне́те, -ягну́ть; *мн.* протя́г, протя́гла, протя́гло, протя́гли; *нак.* -гні́, -гні́мо, -гні́ть

ПРОТЯЖНИЙ — ПРОТЯЖНИЙ.

Розрізняються значенням.

Протяжний, -а, -е. Який звучить довго і плавно. *Протяжний звук.*

Протяжні тони.

Протяжний, -а, -е. 1. Який має протяжність у просторі. *Протяжний шлях.* 2. *стєц.* Який обробляє метал способом волочіння, протягування.

Протяжний прєс.

ПРОФЕСІЙНИЙ — ПРОФЕСІОНАЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Професійний. Який стосується роду занять, трудової діяльності. *Професійне зростання.*

Професіональний. Який стосується професіонала. *Професіональний погляд.*

ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИЙ

ПРОФЕСІЯ *див.* **ФАХ**

ПРОФЕСОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -є, *мн.* -ї, -їв, *дав.* -їам, але два профєсоря [не два профєсоря], п'ять профєсорів [не п'ять профєсорів].

ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКИЙ

ПРОФІЛЬ, -ю, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів
ПРОХАННЯ — **ПРОСЬБА**. Збігаються у знач. «звличливе звертання до кого-небудь з метою домогтися чогось». *Вислухати прохання (просьбу)*.

Із значенням «письмове клопотання; заява, складена за офіційно встановленою формою», в сучасній мові переважає **прохання**.

ПРОХІД, -ходу, *ор.* -ходом, *мн.* -ходів, -ходів

ПРОХОДИТИ, -ходжу [*не прохожу*], -ходиш; *нак.* -ходь, -хосьмо, -хосьте

ПРОЦВІГАННЯ, -я, *ор.* -няям, *род. мн.* -івь

ПРОЦЕДУРА, -и, *род. мн.* -ур. Офіційно встановлений чи узвичаєний порядок виконання або здійснення якихось справ; лікувальні заходи.

ПРОЦЕНТ — **ВІДСОТОК**. Збігаються у знач. «сота частка числа, яке приймається за ціле, за одиницю». *У голосуванні взяло участь 80 процентів (відсотків) виборців*.

Тільки **процент**, -а (*перев.* у *мн.* **процентів**) *вжив.* у знач. «дохід, який одержують на кожні сто грошових одиниць капіталу або грошової суми, покладеної в ощадну касу або банк». *Одержувати проценти. Позичити під проценти*.

ПРОЦЕНТНО-ВИГРАШНИЙ

ПРОШУ — **ПРОШУ**. Розрізняються стилістично.

Тільки **прошу** *вживається*: 1. У сталих словосполученнях. *Прошу слова. Прошу уваги*. 2. Коли виражає прохання, клопотання у звичайному (усвому) мовленні, а також у діловодстві (заявах). *Прошу виступити. Прошу відпустити мене. Прошу вибачити*. **Прошу** *вживається* тоді, коли треба передати звичливу форму запрошення (спаном до будь ласка). *Прошу (будь ласка), заходьте. Прошу (будь ласка), пробачте*.

ПРОЩАННЯ, -я, *ор.* -няям, *род. мн.* -івь

ПРОЩАТИ, -щайю, -щайеш; *нак.* -щай, -щаймо, -щайте, *недок.* і **ПРОСТИТИ**, -ощу, -остійш, -остіть, -остимь, -оститє, -остять; *нак.* прості, простім(о), простіть, *док.*

Керування: кому, кого і без додатка. Я не хотів. Це сталося ненароком. Даруй мені. Прости мені. Пробач! (Павличко). *Все пригадалось. Петре мій, це ти! Прости, що не впізнав тебе, прости!* (Павличко).

ПРОЩЕНИЙ — **ПРОЩЕННИЙ**. Розрізняються значенням.

Прощений. *Дісприкм.* до **простити**. *А тільки я не прощена зосталась* (Леся Українка).

Прощений. *Прикм.* Якого можна простити. *Прощений гріх*.

ПРОЩЕННЯ, -я, *ор.* -няям, *род. мн.* -івь

ПРОЯСНИТИ, -ясню, -яснійш, -яснить, -яснимь, -яснитє, -яснять
ПРУЖНИЙ і **ПРУЖНИЙ**, -я, -є
ПРУСАК — **ПРУССАК**. Розрізняються значенням.

Прусак, -а. Тарган.

Прусак, -я, *кл.* -яче. Житель Пруссії.

ПРУССІЯ, -ї, *ор.* -ією

ПРУССЬКИЙ

ПРУССЬКО-АВСТРІЙСЬКИЙ

ПРУТ. 1. *род.* прута і прутів, *мн.* -ів, -ів. Товка палиця; хворостина. *Нема на тебе доброго прута*. 2. *род.* -у.

Назва річки. *Береги Пруту*.

ПРЯДИЛЬНО-ТКАЦЬКИЙ

ПРЯЖА, -і, *ор.* -єю

ПРЯЖИТИ, -жу, -жиш; *нак.* праж, пражмо, пражте

ПРЯЖКА, -и, *місц.* (на) -жці, *мн.* -жки, -жок

ПРЯЛЯ, -і, *ор.* -єю

ПРЯМОКУТНИЙ

ПРЯМОЛІНІЙНО-ПАРАЛЕЛЬНИЙ

ПРЯМО ПРОПОРЦІЙНИЙ

ПРЯМО ПРОТИЛІЖНИЙ

ПРЯМО-ТАКІ

ПРЯСТИ, -лу́, -дещ, -демо́, -детé, -дуть; *нак.* -дя́, -діть
ПСАЛОМ, -лмá, *мн.* -лмá, -лмів.
 Релігійна пісня, молитва.
ПСАЛТИР, -á, *ор.* -ém, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ám. Книга псалмів. Пишеться з великої літери.
ПСАР, -á, *дав.* -éви, *ор.* -ém, *кл.* -áрю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ám
ПСЕВДО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «не-справжній», «неправильний». З вступною частиною пишеться разом, у власних назвах — через дефіс: *псевдовчений, псевдовчення, псевдогеровичний, псевдоісторичний, псевдокласицизм, псевдонародний, псевдона-укбовий, псевдоспеціаліст, псевдотеб-рля, Псевдо-Нерон, псевдо-Фаяуст.*
ПСЕВДОНІМ, -а
ПСЕЛ, Псла [не Псьол, Псьола]
ПСИХІАТРІЯ, -ії, *ор.* -ією
ПСИХІКА, -а, *місц.* (на) -іці, *род.* *мн.* -ік
ПСИХІЧНИЙ — **ПСИХОЛОГІЧ-НИЙ**. Збігаються у знач. «пов'язаний із внутрішнім світом людини, її настроєм, почуттям». *Психологічна (психічна) адаптація студентів. Психологічна профілактика.* Тільки *психічний* ужив. у знач. «який стосується психіки». *Неусвідомленими є вроді деякі емоційні стани психічної активності* (з журналу). Тільки *психологічний* ужив. у значеннях: 1. Який стосується психології як науки і навчальної дисципліни. *Психологічна характеристика.* 2. Побудований на глибокому змалюванні психології персонажів. *Психологічна драма.*
ПСИХІЧНО ЗДОРОВИЙ
ПСИХІЧНО НЕПОВНОЦІННИЙ
ПСИХІЧНОХВОРОДИЙ
ПСИХОЛОГІЧНИЙ *див.* **ПСИХІЧНИЙ**
ПТАХ, -á і птáха, *мн.* птахá, -ів і птáхи, птáхів, але два птáхи, сім птáхів
ПТАША, -áти, *дав.* -áті, *ор.* -áм, *мн.* -áта, -áт

ПТАШЕНЯ, -áти, *дав.* -áті, *ор.* -áм, *мн.* -áта, -áт
ПТАШЕЧКА, -и, *дав.* -чші, *кл.* -чко, *мн.* -чки, -чок і пташечкі, -чók, але дві птáшечки, сім птáшечок
ПТАШНИК¹, -а. Доглядач птахів.
ПТАШНИК², -а і **ПТАШНИК**, -á. Приміщення для птахів.
ПТИЦЯ, -і, *ор.* -єю, *род.* *мн.* птиць
ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ — **ПУБЛІЧ-НИЙ**. Розрізняються значенням. **Публіцистичний**. Який стосується публіцистики як роду літературної творчості. *Публіцистичний стиль. Публіцистичні жанри.*
Публічний. 1. Прилюдний. *Підвіся на ринку Владко, щоб виголосити свою першу публічну промову* (Франко). 2. Призначений для широкого відвідування. *Публічна бібліотека.*
ПУБЛІЦИСТИЧНО-ФІЛОСОФ-СЬКИЙ
ПУБЛІЧНО, *присл.* Синоніми: *привселюдно, прилюдно, відкрито, гласно.*
ПУДІНГ, -у. Запіканка з сиру, м'яса і т. ін.
ПУЕРТО-РІКО, *невідм.* 1. ж. Назва країни. *Економічно відстала Пуерто-Рико.* 2. ч. Назва острова. *Приваблює Пуерто-Рико.*
ПУЕРТО-РИКАНСЬКИЙ
ПУЗІР, -я, *ор.* -ém, *місц.* (у) -і, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ám
ПУЛÓВЕР, -а, *ор.* -ом, -мн. -я, -ів
ПУНКТ, -у
ПУНКТУАЛЬНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю
ПУНКТУАЦІЯ, -ї, *ор.* -єю
ПУПЕЦЬ, -пці́, *ор.* -пцém, *мн.* -пці́, -пці́в, *дав.* -пці́м
ПУР'ЯНОК, -нка, *ор.* -нком, *род.* *мн.* -нків
ПУРПУР, -у, *ор.* -ом
ПУРПУРОВИЙ і **ПУРПУРНИЙ**. *Пурпурова (пурпурна) ткачина. Над нами хмари стали пурпурові, а сонце червоніло, наче мідь* (Павличко).
ПУРПУРОВО-ЧЕРВОНИЙ

ПУСТЕЛЯ і **ПУСТІНЯ**. Збігаються у знач. «відлюдне місце». *Напередодні, коли ми з капітаном Демб'юцьким блукали в кам'яній пустелі загиблого міста, то лише кілька разів бачили поодинокі постаті* (З журналу). *Твоя протилежність — пісок, пустиня безплідна й сумна* (Павличко).

Тільки **пустіня**, -і, ор. -єю, род. мн. -йнь ужив. у знач. «запустіння». *Не стало хазяїна в оселі, і почала панувати за його слідом пустиня* (Нечуй-Левитський).

ПУСТЕЛЬНИЙ і **ПУСТІННИЙ**
ПУСТІР, -я, ор. -єм, мн. -і, -ів, дав. -ям
ПУСТІТИ, -шú, -стиш, -стять; *нак.*
пусті, пустім(о), пустіть
ПУСТІТИ, -іє

ПУСТКА, -н, місц. (у) -стиці, ор. -ою, род. мн. -сток

ПУСТОЦВІТ, -у

ПУТІВЛЬ, -я, ор. -єм

ПУТІВКА, -н, місц. (у) -виці, род. мн. -вок. *Пільгова путівка [не путівка].*

ПУТНИЙ, -я, с

ПУТО, -а, мн. пúта, пут

ПУТЬ, -і, ор. пúттю, місц. (на) пúті, мн. пúті, пúтєй

ПУХ, -у, місц. (в) пухú і (у) пúсі

ПУХІР, -я, ор. -єм, мн. -і, -ів, дав. -ям

ПУХНАСТІЙ — **ПУХОВИЙ** і **ПУХОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Пухнастий. Вкритий м'якям, густим пухом, шерстю. *Пухнастий котик.*

Пухнастий черевичок.

Пуховий, -а, -е і **пуховий**, -а, -е. Зроблений з пуху; набитий пухом.

Пухова перина. 2. Сложий на пух.

Пухова хмарка.

ПУЧОК, -чкá, місц. (у) -чкú, мн. -чкá, -чків

ПУШКАР, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -áрю, мн. -і, -ів, дав. -ям

ПУЩА, -і, ор. -єю, род. мн. пуш
ПУЩА-ВОДИЦЯ, Пушш-Водіці, ор. Пушшє-Водіцєю. Обидва слова пишуться з великої літери.

ПУЩА-ВОДИЦЬКИЙ. Прикм. до Пушш-Водіци.

ПХЕНЬЯН, -а

ПШЕНИЦЯ, -і, ор. -єю, мн. -і, -йць, дав. -ям

ПШЕНИЧНИЙ. Звукосполучення чш вимовляється як шш.

ПШОНЦЕ, -я, ор. -єм і **ПШОНЦЕ**

ПШОНЯНИЙ
ПЮПІТР, -а, ор. -ом, мн. -н, -ів.

Підставка для нот або книг у вигляді похилої рамки або дошки.

ПЮРЕ, *невідм.*, с. *Густе пюре.*

П'ЯВКА, -я, дав. -вці, мн. -вки, вок і п'явкі, -вók, але дві п'явки, сім п'явок

П'ЯДЬ, -і, ор. -длю, род. мн. -дей

П'ЯЛЬЦІ, -ів і **П'ЯЛЬЦЯ**, -лєць, мн. Пристрій для рукоділля.

П'ЯНІТИ — **П'ЯНИТИ**. Розрізняються значенням.

П'яніти, -нію, -нієп. Ставати п'яним; *перен.* збуджуватися, відчувати захоплення.

Від неї [отрути] ми п'янієм. як рекрути, свою любов б'ємо на черепки, а потім їх, як ті матеріки, складаємо, щоб цілість їм вернути (Павличко).

П'яніти, -нять, -нять. Приводити у стан сх'яніння; збуджувати, викликати захоплення. *Радість п'янила душу.*

П'ЯСТІСЯ, п'яуся, п'яєпса, п'яєтьса, п'яемóся, п'яетéся, п'яуться; *мн.*

п'явся, п'ялása, п'ялóся, п'ялїся; *нак.* п'яїся, п'яїтьса

П'ЯСТКОВИЙ і **П'ЯСТКОВИЙ**

П'ЯТА, -я, мн. п'ятн, п'ят, але дві п'яті. *З голови до п'ят.*

П'ЯТДЕСЯТ, -ті і -тьóх [не п'ятидесяти], дав. -тї і -тьóм, ор. -тьмá і -тьóмá, місц. (на) -тї і -тьóх

П'ЯТДЕСЯТИЙ [не п'ятидесятий]

П'ЯТДЕСЯТИЛІТНИЙ, -я, -є і **П'ЯТДЕСЯТИРІЧНИЙ**. *П'ятдесятилітній (п'ятдесятирічний) ювілей [не п'ятидесятилітній ювілей].*

П'ЯТДЕСЯТИЛІТТЯ і **П'ЯТДЕСЯТИРІЧЧЯ** [не п'ятидесятиліття, не п'ятидесятиріччя].

П'ЯТЕРО, п'ятьóх, дав. п'ятьóм, ор. п'ятьмá і п'ятьóмá, місц. (на) п'ятьóх і рідко *невідм.* п'ятїрєо

П'ЯТИГОРСЬК, -а, ор. -ом

П'ЯТИ... Перша частина складних слів, що означає «який має п'ять одиниць, складається з п'яти одиниць». З наступною частиною завжди пишеться разом: *п'ятиактний, п'ятибальний, п'ятиборство, п'ятивідсотковий, п'ятивіковий, п'ятигранний, п'ятиденний, п'ятидесятилограмовий, п'ятизначний, п'ятирічний, п'ятишльобний, п'ятиразовий, п'ятисерійний, п'ятишлячний, п'ятишмук, п'ятихвилинний*.

П'ЯТИРІЧКА, -в, місц. (у) -чці, мн. -чкв, -чок

П'ЯТИСОТІЙ

П'ЯТИСОТЛІТНІЙ, -я, с і **П'ЯТИСОТРІЧНИЙ**, -а, -е

П'ЯТИСОТЛІТТЯ, -я, ор. -ттям, род. мн. -іть і **П'ЯТИСОТРІЧЧЯ**, -я, ор.

-ччм, род. мн. -іч

П'ЯТИТІСЯЧНИЙ

П'ЯТІРКА, -в, дав. -рці, -рки, мн. -рок

П'ЯТІРКО, невідм., збірн

П'ЯТНАДЦЯТЕРО, -тьох, дав. -тьом, ор. -тьма і тьома, місц. (ва)

-тьох

П'ЯТНАДЦЯТИРІЧЧЯ, -я, ор.

-ччм, род. мн. -іч

П'ЯТНАДЦЯТЬ, -ти і -тьох, дав. -ти і -тьом, ор. -тьма і -тьома, місц. (ва)

-ти і -тьох

П'ЯТНИЦЯ, -і, ор. -єю, род. мн. -іць

П'ЯТСОТ, п'ятсот, дав. п'ятстам, ор. п'ятьмастам і п'ятьомастам, місц. (ва) п'ятстах

П'ЯТСОТДВАДЦЯТИТІСЯЧНИЙ

П'ЯТСОТКІЛОМЕТРОВИЙ (500-кілометровий)

П'ЯТСОТРІЧНИЙ (500-річний)

П'ЯТСОТРІЧЧЯ, -я, ор. -ччм, род. мн. -іч (500-річчя)

П'ЯТЬ, п'яті і п'ятьох, дав. п'яті і п'ятьом, знах. п'ять і п'ятьох, ор. п'ятьма і п'ятьома, місц. (ва) п'яті і п'ятьох

Р

Р [er], невідм. Як назва літери вжив. у с. р. *Велике р*. Як назва звука вжив. у ч. р. *Твердий р*.

РА́БИН, -а, дав. -ові, ор. -ом, мн. -и, -ів. Духовний керівник єврейської громади.

РА́ВА-РУ́СЬКА, Ра́ви-Ру́ської, місц. (у) Ра́ви-Ру́ський

РА́ВА-РУ́СЬКИЙ, ра́ва-ру́ського **РАГУ́**, невідм., с. Страва з тушкованих овочів з м'ясом. *Смачне рагу*.

РА́ДА, -и, мн. ра́ди, рад. У назвах міжнародних організацій і органів державної влади пишеться з великої літери: *Рада Безпеки ООН, Рада Економічної Взаємодопомоги, Верховна Рада України, обласна Рада народних депутатів*. Але: *вчена рада філологічного факультету*.

РАДА́Р, -а, ор. -ом, мн. -и, -ів. Пристрій для виявлення об'єктів і визначення їх місцезнаходження.

РА́ДІЙ-РАДІСІ́НСЬКИЙ, ра́ди-радісінська, ра́де-радісінське

РАДІА́ЛЬНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «радіальний».

З наступною частиною пишеться через дефіс: *радіально-волокнистий, радіально-основий, радіально-пористий, радіально-свердловий і радіально-свердловальний, радіально-сферичний*. 2. присл. У напрямі радіусів, за радіусами. З дієприкметниками пишеться окремо: *радіально спрямований, радіально розташований*.

РАДІАЦІ́ЙНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає поняттям «радіація», «радіаційний». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметник означає не підпорядковані одне одному поняття: *радіаційно-активний, радіаційно-біологічний, радіаційно-екологічний, радіаційно-термічний, радіаційно-хімічний*. 2. Разом, коли при-

кметник означає підпорядковані одне одному поняття: *радіаційнозахисний* (захистає від радіації).

РАДІО, *невідм.*, *с.* *Українське радіо.*

РАДІО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «радіо». З наступною частиною пишеться разом: *радіоаматор*, *радіоапаратура*, *радіоузла*, *радіограма*, *радіодеталь*, *радіожурнал*, *радіозавод*, *радіозв'язок*, *радіоканал*, *радіоклуб*, *радіокоментатор*, *радіокомітет*, *радіоконцерт*, *радіомережа* [не радіосітка], *радіомонтаж*, *радіопередача*, *радіопереклик*, *радіо-програма*, *радіорепортаж*, *радіосигнал*, *радіослухач*, *радіоспектакль*, *радіотехнік*, *радіотовари*, *радіоконцерт*.

РАДІО-Й ТЕЛЕАПАРАТУРА

РАДІСТЬ, *-дості*, *ор.* *-дістю*

РАДІУС, *-а*. Відрізок прямої, що сполучає будь-яку точку кола з центром. *Довжина радіуса.*

РАДОМИШЛЬ, *-я*, *ор.* *-ем*, *місц.* *(у)* і **РАДОМИШЛЬСЬКИЙ**. *Прим.* до *Радомишля*.

РАЗ, *-у*, *мн.* *-ів*, *разів* і *раз*. *Два рази*, *п'ять разів (1 раз)*, але *разів п'ять*. *Кожного разу (щоразу)* [не всякий раз]. *Того разу* [не в той раз].

РАЗ НАЗАВЖДИ і **РАЗ НАЗАВЖДИ**

РАЗОМ, *присл.*

РАЗ ПО РАЗ. *Раз по раз лунали постріли* [не раз за разом лунали постріли].

РАЗ У РАЗ

РАЙ, *-ю*, *ор.* *-єм*, *місц.* *(у)* *раї* і *(у)* *раю*

РАЙ-ДЕРЕВО, *-а*

РАЙДУГА, *-я*, *місц.* *(в)* *-зі*, *мн.* *-я*, *-дуг*. *Синонім*: *веселка*.

РАЙДУЖНИЙ. *Райдужні мрії* [не радужні мрії]. *Синонім*: *веселковий*.

РАЙОН — **РЕГІОН**. Розрізняються значенням.

Район, *-у*. 1. Невелика адміністративно-територіальна одиниця у скла-

ді області, краю, країни або великого міста. *Зборняський район*. *Шевченківський район*. 2. Частина території, яка становить єдине ціле як економічна, промислова, географічна і т.ін. одиниця. *Промислові райони країни*. 3. Місце, в межах якого відбувається або поширюється щось; осередок чогось. *Район епідемії*. *Район землетрусу*.

Регіон, *-у*. Велика територія, що характеризується комплексом притаманних їй ознак (фізико-географічних, економічних тощо). *Карпатський регіон*.

РАК¹, *-а*. Назва тварини. *Клітині рака*. **РАК²**, *-у*. Назва хвороби. *Проблеми раку*.

РАКЕТА-НОСІЙ, *ракет*-носій, *ор.* *ракет*ою-носієм

РАКЕТА-ПЕРЕХОПЛОВАЧ, *ракет*-перехоплювача, *ор.* *ракет*ою-перехоплювачем

РАКЕТНО-КОСМІЧНИЙ
РАКЕТНО-ЯДЕРНИЙ

РАКЕТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ракета». З наступною частиною пишеться разом: *ракетобудівний*, *ракетодрум*, *ракетомоделизм*, *ракетоносій* [не ракетовоносець], *ракетоплан*, *ракетоподібний*.

РАКУРС, *-у* і **РАКУРС**. Вигляд різних предметів у перспективі, що спричинює зміну їхніх звичайних обрисів. *Фотографувати собор у різних ракурсах*.

РАЇ, *невідм.*, *с.* Спортивні змагання на автомобілях (авторалі) або мотоциклах і моторолерах (моторалі). **РАНЕЦЬ**, *-нця*, *ор.* *-нцем*, *місц.* *(у)* *-нці*, *мн.* *-нці*, *-нців*

РАНЖІР, *-у*, *ор.* *-ом*. Шякування людей за зростом в одну лаву. *За ранжиром* [не по ранжиру]. *Згідно з ранжиром*. *Під один ранжир*.

РАНІШЕ і **РАНІШ**, *присл.* *Раніше (раніш)* *все було по-іншому* [не раніше]. *Не раніше як (ніж)* *о третій*

годині [не не раніше третьої години]. Ненормативним є сполучення *раніше всього*. Треба: *передусім, передовсім, насамперед, найперше, що-найперше*.

РА́ННІЙ, -я, -є. *Раннього ранку* [не раннім ранком].

РАННЬО... Перша частина складних прикметників, що відповідає слову «ранній». З наступною частиною пишеться разом: *ранньовесняний і ранньовесняний, ранньоосвітній, ранньосередньовічний, ранньостіглий, ранньофеодалний, ранньохристиянський, ранньочетвертинний*.

РА́НО-ВРА́НЦІ, присл.

РА́НОК, -нку, дав. -нкові, мн. -нки, -нків. *Доброго ранку* [не добрий ранок]. *На ранок*. *Ранками бувають приморозки* [не по ранках бувають морози].

РА́НО-ПОРАНЕ́НЬКУ, присл. Синоніми: *рано-раненько, рано-ранесенько, рано-ранісінько, рано-рано*.

РАНТЬЄ, невідм., ч. Особа, що живе за рахунок доходів від цінних паперів, на проценти від капіталу, які передає в позичку.

РАНЧО, невідм., с. У країнах Латинської Америки — хутір, садиба. *Велике ранчо*.

РА́ПОРТ — РАПОРТ. Розрізняються значенням.

Ра́порт, -у, мн. -ї, -ів. 1. Офіційне повідомлення про що-небудь вищій інстанції, керівництву. *Рапорт командирів полку*. 2. Звіт про виконання взятих на себе зобов'язань. *Трудовий рапорт хліборобів*.

Ра́порт, -порту. Повторювана частина малюнка на тканині, шпалерах, килимах. *Елементи рапорту*.

РАСИ́СТСЬКИЙ — РА́СОВИЙ. Розрізняються значенням.

Раси́стський. Який стосується расистів; властивий расизму і расистам. *Расистська ідеологія*.

Ра́совий. Який стосується раси. *Расова дискримінація*.

РА́ТАЙ, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -аю і **РАТА́Й**, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -аю, нар.-поет.

РАТИФІКА́ЦІЯ, -ї, ор. -єю. Затвердження міжнародного договору, підписаного уповноваженими на це особами.

РА́УНД, -у. Проміжок часу, протягом якого відбувається бій боксерів. У переносному значенні означає проміжок часу, протягом якого відбувається певна подія. *Перший раунд переговорів*.

РАХА́Т-ЛУКУ́М, -у. Східні ласощі з цукру, фруктових соків та крохмалю.

РАХУВА́ТИ, -ую, -уєш, -ує, -уємо, -уєте, -ують. *Рахувати гроші*. *Рахувати до трьох*. Не можна вживати слово *рахувати* у знач. «зважати». Неправильно: *Я рахую, що він заслуговує подяки*. Треба: *Я вважаю, що він заслуговує подяки*.

РАХУ́НОК. 1. род. -а. Грошовий документ. *Оформлення рахунка*. 2. род. -у. Виражений у числах результат підрахунків, обчислень; результат спортивних зустрічей; облік прибутків і витрат у господарстві, а також запас такого обліку; фінансові операції. *Команда не відкрила рахунку*. *Відкриття особистого рахунку в ошадній касі*.

РВА́ТИ, рву, рвеш, рве, рвемо́, рвете́, рвуть; нар. рви, рвім(о), рвіть **РВУ́ЧИ**, дісприсл.

РЕАКТИ́ВНО-ТУРЕ́БНИЙ

РЕАЛІ́ЗМ, -у.

РЕВАНШІ́СТСЬКИЙ

РЕ́ВІНЬ, -веню, ор. -венем. Багаторічна рослина.

РЕВІ́ТИ, -в'у, -в'еш, -в'е, -в'емо́, -в'ете́, -в'уть; мн. ревів, ревіла, ревіло, ревіли і **РЕВТІ́**, -в'у, -в'еш, -в'е, -в'емо́, -в'ете́, -в'уть; мн. ревів, ревлá, ревлó, ревлі́

РЕВОЛЮ́ЦІЙНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «рево-

лоційний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *революційно-визвольний, революційно-демократичний, революційно-національний*. 2. *присл.* З дісприкметниками пишеться окремо: *революційно настроєний*.

РЕВУЧИ, *дісприсл.*

РЕВЮ, *невідм., с.* Естрадне або театральне видовище. *Цікаве ревію.*

РЕГБІ, *невідм., с.* Спортивна гра з м'ячем овальної форми.

РЕГЕНТ, -а, *ор. -ом, мн. -в, -ів.* Тимчасовий правитель держави на час відсутності короля; диригент церковного хору.

РЕГІОН *див.* **РАЙОН**

РЕГІСТР *див.* **РЕЄСТР**

РЕГОТАТИ, -гочу, -гочеш, -гоче, -гочемо, -гочете, -гочуть; *нак. -гочі, -гочіть і РЕГОТІТИ, -гочу, -готіш, -готіть, -готімó, -готитé, -готіять; нак. -готі, -готіть*

РЕГУЛЮВАЛЬНИК, -а, *дав. -ові, ор. -ом, мн. -в, -ів.* Працює регулювальником [не регулювщиком].

РЕГУЛЮВАТИ, -люю, -любеш, -любє, -любємо, -любєте, -любють. *Регулювати вуличний рух* [не регулювати вуличний рух].

РЕДАКТОР, -а, *дав. -ові, ор. -ом, кл. -е, мн. -ї, -ів,* але два редактори [не два редактора]

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧИЙ

РЕДАКЦІЯ, -ї, *ор. -єю.* За редакцією [не під редакцією].

РЕДИСКА — **РЕДЬКА** Збігаються у знач. «однорічна овочева рослина з їстівним червоним, іноді білим коренеплодом; коренеплід цієї рослини». *Рання редиска (редька). Купити редиску* [не редіску].

Тільки редька ужив. у знач. «дворічна овочева рослина з їстівним чорним або білим коренеплодом; коренеплід цієї рослини». *Салат з чорної редьки.*

РЕЄСТР — **РЕГІСТР**. Розрізняються за значенням.

Реєстр, -у. Співсок, перелік чого-небудь. *Реєстр слів* [не реєстр слів].

Регістр. 1. *род. -у.* Ділянка звукового діапазону. *Звуки нижнього реєстру.*

2. *род. -а.* Розподільник, регулятор у деяких машинах і приладах; пристрій в обчислювальних машинах. *Клавіш реєстра.*

РЕЄСТРАТОР, -а, *дав. -ові, ор. -ом, мн. -в, -ів.* Працює реєстратором [не реєстратором].

РЕЄСТРАТУРА, -и, *місц. (у) -і.* *Звернутися в реєстратуру* [не реєстратуру].

РЕЄСТРАЦІЯ, -ї, *ор. -єю.* Проводити реєстрацію [не реєстрацію].

РЕЄСТРУВАТИ, -ую, -уєш, -ує, -уємо, -уєте, -ують; *нак. -уй, -уймо, -уйте*

РЕЖИСЕР-ПОСТАНОВНИК, режисера-постановника, *ор.* режисером-постановником. *Режисер-постановник фільму* [не режисер-постановщик фільму].

РЕЗЮМЕ, *невідм., с.* Короткий висновок із сказаного, прочитаного або написаного.

РЕЙК'ЯВІК, -а. Назва міста. *Театри Рейк'явіка.*

РЕЙН, -у. Назва ріки. *Води Рейну.*

РЕЙС, -у, *ор. -ом, місц. (у) -і, мн. -в, -ів.* *Автобус не повернувся з рейсу.*

РЕЙСМУС, -а, *спец.* Інструмент для прокреслювання ліній, рисок.

РЕЙСФЕДЕР, -а. Креслярський інструмент для проведення ліній тушшю або чорнилом.

РЕЙТИНГ, -у. Авторитет у населення державного чи іншого діяча за результатами масового опитування. *Високий рейтинг.*

РЕЙТУЗИ, рейтүз і рейтүзів, *мн.*

РЕЙХСТАГ, -у, *місц. (у) -зі.* Парламент у Німеччині до 1945 р.; приміщення, де засідав цей парламент.

РЕКВІЄМ, -у. Музичний твір скорботно-патетичного характеру.

РЕКЛАМНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «рекламний». З наступною частиною пишеться

через дефіс: *рекламно-інформаційний, рекламно-видавничий, рекламно-телевізійний.*

РЕКРУТ, -а, іст. Солдат-новобранець.

РЕКРУТСЬКИЙ. Рекрутський набір.

РЕКРУТЧИНА, -я

РЕКТОР, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. -ре, мн. -і, -ів, але два ректори [не два ректора], сім ректорів.

РЕЛЕ, *невідм.*, с. Автоматичний пристрій, що замикає й розмикає електричне коло за певних умов, на які він повинен реагувати. *Теплове реле.*

РЕЛЬЄФ, -у. *Особливості гірського рельєфу.*

РЕМЕСЛО, -а, мн. -мєсла, -мєсел, але два ремєсла, двоє ремєсел

РЕМИ АТИ, -гає, -гають. *Корови ремиають.*

РЕМІНЄЦЬ, -нця, ор. -нцєм, місц. (на) -нці. *Ремінець годинника [не ремешок годинника].*

РЕМІНЬ — **РЕМІНЬ**. Розрізняються значенням.

Ремінь, -меня, ор. -менем, місц. (на) -мені, мн. -мені і -мені, -менів і -менів, але два ремєні, п'ять ремєнів. 1. Шкіряний пояс; довга смужка обробленої шкіри. *Виготовлення гуцульського ремєня.* 2. Довга смужка шкіри або цупкої тканини, що використовується для передачі руху від одного шківця до іншого.

Ремінь, -мєню. Оброблена шкіра, шевський товар. *Він вишивав з кишені шмат ремєню, пар на дві підметки (Головко).*

РЕМОНТНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «ремонтний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ремонтно-експлуатаційний, ремонтно-інструментальний, ремонтно-механічний, ремонтно-профілактичний, ремонтно-технічний, ремонтно-тракторний.*

РЕНЕСАНС, -у. Як назва архітектурного стилю пишеться з малої

літери, як назва епохи — з великої. *Стиль ренесансу. Епоха Ренесансу.*

РЕНКЛЮД. 1. род. -у. Сорт сливи. *Вирощування ренклоду.* 2. род. -а. Плід цього сорту. *Кістка ренклода.*

РЕНТГЕН. 1. род. -а. Одиниця вимірювання рентгенівського проміння; апарат для просвічування цим промінням. *Доза радіації не перевищує одного рентгена. Два рентгени [не два рентгена]. Ремонт рентгена.* 2. род. -у. Процедура просвічування рентгенівським промінням. *Не пройшов рентгену.*

РЕНТГЕНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «рентгенівський». З наступною частиною пишеться разом: *рентгенодіагностичний, рентгенокардіологічний, рентгенометричний, рентгенорадіологічний, рентгеноспектральний, рентгенотехнічний.*

РЕПАТРИАНТ, -а. Той, хто повертається на батьківщину.

РЕПЕТИЦІЯ, -ї, ор. -єю. *Проводити репетицію [не репетирувати].*

РЕПОРТАЖ, -у, ор. -єм, місц. (у) -і, мн. -і, -ів

РЕПРЕЗЕНТУВАТИ, -тую, -туєш, -тує, -туємо, -туєте, -тують. Представляти кого-, що-небудь.

РЕСПУБЛІКА, -я, місц. (у) -ці. В офіційних назвах країн пишеться з великої літери: *Республіка Венесуела, Республіка Індія.*

РЕТУШ, -і, ор. -ишу, мн. -ші, -шей. Підмальовування картин, фотографій.

РЕФЕРАТ, -у. *Тема реферату.*

РЕФЕРЕНДУМ, -у. Всеародне опитування з найважливіших питань державного життя. *Результати референдуму.*

РЕФЕРУВАТИ, -рую, -руєш, -рує, -руємо, -руєте, -рують. Робити короткий виклад чого-небудь.

РЕФЛЕКС — **РЕФЛЕКСІЯ**. Розрізняються значенням.

Рефлєкс, -у, *ор.* -ом, *мн.* -я, -ів. Реакція живого організму людини чи тварини на зовнішнє подразнення. *Умовний рефлекс.*

Рефлєксія, -ї, *ор.* -єю. Самоаналіз, роздуми людини над власним душевним станом. *Для героїв повісті характерні постійні рефлексії.*

РЕФЛЕКТОРНИЙ — РЕФЛЕКТИВНИЙ — РЕФЛЕКСИВНИЙ

Рефлектóрний, рефлексивний і рефлективний збігаються у знач. «який відбувається мимовільно, несвідомо». *Рефлекторні (рефлексивні, рефлексивні) рухи.*

Тільки **рефлектóрний** ужив. у знач. «який стосується рефлектора». *Рефлекторне освітлення. Рефлекторне дзеркало.*

РЕФОРМАТОРСЬКИЙ — РЕФОРМАТСЬКИЙ — РЕФОРМАЦІЙНИЙ — РЕФОРМІСТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Реформаторський. Який стосується реформатора або реформи в галузі суспільного життя, культури і т.ін. *Реформаторська роль Т. Шевченка.*

Реформатський. Який стосується реформатства — різновиду протестантизму в західному християнстві. *Реформатський рух.*

Реформаційний. Який стосується реформації. *Реформаційні настрої.*

Реформістський. Який стосується реформістів, реформізму. *Реформістські течії.*

РЕФОРМАЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Як назва соціально-політичного руху проти феодалізму в Західній Європі в XVI ст. пишеться з великої літери. *Епоха Реформації.*

РЕФРИЖЕРАТОР, -а, *місц.* (у) -і. Транспортний засіб з холодильними машинами для перевезення продуктів, що швидко псуються.

РЕЦЕНЗІЯ, -ї, *ор.* -єю, *місц.* (у) -ї, *мн.* -ї, -ій. Стаття, що аналізує і оцінює який-небудь твір, спектакль, концерт і т.ін. *Рецензія на кінофільм.*

РЕЦЕПТ, -а. *Нема рецепта. За рецептом лікаря [не по рецепту лікаря].*
РЕЦИДИВ, -у. Повторний в'яз чого-небудь. *Рецидив хвороби. Рецидив злочину.*

РЕЧИТАТИВ, -у. Настівне декламування.

РЕЧОВИНА, -ї, *ор.* -ю, *місц.* (у) -ї, *мн.* -я, -їн

РЕШЕТО, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -ї, *мн.* -шєта, -шіт, *дав.* -шєтам, але два решєта, сім решіт

РЖА *див.* **ПРЖА**

РЖАВИЙ *див.* **ПРЖАВИЙ**

РЖАВІТИ *див.* **ПРЖАВІТИ**

РЖАТИ *див.* **ПРЖАТИ**

РИБАЛКА, -я, *дав.* -лці, *ор.* -ою, *місц.* (на) -лці, *мн.* -лки, -лок. Людина, яка ловить рибу, займається рибальством.

РИБОКОНСЕРВНИЙ

РИВ'ЄРА, -я. Вузька смуга обмеженого горами узбережжя Середземного моря з курортами і будинками відпочинку.

РІДМА РИДАТИ

РИЗИКУВАТИ, -ую, -уєш і **РИСКУВАТИ**

РИЗЬКИЙ. *Примк. до Ріга.*

РИМ. 1. *род.* -а. Назва міста. *Вулиці Рима.* 2. *род.* -у. Стародавня держава. *Кордони Риму.*

РИМЛЯНИ, -ян, *мн.* (одн. римлянин, -а, ч.; римлянка, -я, *дав.* -нці, *род.* *мн.* -нок, ж.)

РИМСЬКО-КАТОЛІЦЬКИЙ

РИНГ, -у, *місц.* (на) -зі і -гу

РІНКОВИЙ. *Ринкова торгівля [не риночна].*

РІНОК — БАЗАР. Збігаються у знач. «місце роздрібної торгівлі продуктами сільського господарства та іншими товарами», але розрізняються вживанням: в офіційно-діловому мовленні перевага надається слову **ринок**. *Новий ринок. Центральний ринок. Критий ринок.*

Тільки **ринок**, -нку ужив. як політико-економічний термін. *Світовий ри-*

нок. Ринок збуту. Теорія ринків. Зовнішній ринок. Чортий ринок.

Тільки базар, -у ужив. у значеннях: 1. Передсвяткова або сезонна торгівля. Книжковий базар. Шкільний базар. Яловичий базар. 2. перен., розм. Шум, гам, голосні безладні розмови. Розводити базар. Стійке словосполучення *иташиний базар* означає «місце на морському березі, де гніздяться величезною масою птахи».

РИПТИ, -пті, -пійш, -пійть, -пімó, -пите́, -пійть; *нак.* (не) рипі́, (не) рипі́м(о), (не) рипі́ть

РИПЛЯЧІЙ, *дкприсл.*

РІСКА, -я, *місц.* (на) -сці, *мн.* -ски і -скі, -сок і -сók, але дві ріски, п'ять рісок

РИСУВАТИ — **МАЛЮВАТИ**. Розрізняються значенням.

Рисувати вжив. у знач. «відтворювати на площині лінійні обриси зображуваних предметів, робити їх контурний рисунок». *Рисувати купол церкви.*

Малювати вжив. у значеннях: 1. Зображати фарбою на площині когось, що-небудь. *Малювати портрет. Малювати картину.* 2. Зображувати словами, описувати. *Письменник малює картину літнього вечора.* 3. Викликати в уяві певні образи, картини. *Уява малювала картини щасливого життя.*

РИТМОМЕЛОДИКА, -я. Ритмічна та інтонаційна будова поетичного чи прозового тексту.

РИТОРИКА, -я. Наука красномовства, ораторське мистецтво. В переносному значенні — зовнішньо красиве, але позбавлене змісту красномовство.

РІЦАР *див.* **ЛІЦАР**

РІЦАРСЬКИЙ *див.* **ЛІЦАРСЬКИЙ**

РИШТОВАННЯ, -я, *ор.* -анням, *місц.* (у) -анні, *род. мн.* -ань і **РИШТУВАННЯ**

РІВ, *рóву, місц.* (у) *рóвú* і *рóві*, *мн.* *рóві*, -ів, але два *рóви*

РІВНЕ, -ого, *місц.* (у) -ому. Назва міста.

РІВНЕНСЬКИЙ. *Рівненська область* [не Ровенська область].

РІВНЕНЩИНА, -я

РІВНИНА, -я, *місц.* (на) -і, *мн.* -я, -ній

РІВНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

РІВНОБЕДРЕНИЙ. Який має рівні бокові сторони. *Рівнобедрений трикутник.*

РІВНЯ, -і, *ор.* -єю, ч. і ж. *Я ж тобі не рівня.*

РІГ. 1. *род.* *рóга*. Твердий кістковий нарост; виготовлений із кісткової речовини музичний інструмент. *У корови немає одного рога. Чути звуки рога.* 2. *род.* *рóгу*. Місце перетину двох вулиць; місце, де сходяться дві зовнішні сторони якогось предмета. *З-за рогу вулиці. З-за рогу хати.*

РІД, *рóду, місц.* (на) *рóдú*, (в) *рóді*, *мн.* *рóді*, -ів, але два *рóди*

РІЗДВО, -а. Християнське свято народження Христа. Пишеться з великої літери.

РІЗДВЯНИЙ

РІЗНИЙ — **УСЯКИЙ**. Уживання: *різний* ужив. у знач. «несложний, неоднаковий, відмінний у чому-небудь». *Різні кімнати. Різні погляди.* Коли нема потреби підкреслювати відмінність між тим, про що йдеться, вживають слово *усякий* у знач. «різноманітний». *Лунали всякі звуки. Повна хата всякого добра.* Неправильно: *Він наговорив багато різних слів. Треба: Він наговорив багато всяких (всіляких) слів.*

РІЗНОВІД, -у. *Різновид* народного танцю [не різновидність народного танцю].

РІЗНОКОЛІРНИЙ — **РІЗНОКОЛЬОРОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Різноколірний. Пофарбований у різні кольори. *Різноколірні прапори.*

Різнокольоровий. Який має різне забарвлення; різнобарвний. *Різнокольорові квіти. Різнокольоровий ліс.*

РІЗНОШЕРСТІЙ. *Різношерста компанія* [не різношерстна компанія].

РІЗЬБЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням і **РІЗЬБА́,** -я

РІЗЬБИТИ, -блю́, -биш, -бить, -бимо́, -бятé, -блять; *нак.* різьби́, різьбім(о), різьбіть

РІЗЬБО... Перша частина складних прикметників, що відповідає слову «різьба́». З наступною частиною пишеться разом: *різьбовимірювальний, різьботокарний, різьбофрезерний, різьбошліфувальний.*

РІЗЬБЯ́Р, -а́, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -яре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ам

РІЗЬБЯ́РСТВО

РІЗЬБЯ́РСЬКИЙ

РІЙ, ро́ю і ро́я, *дав.* ро́єві, *ор.* ро́єм, *мн.* ро́і, ро́ів

РІК, ро́ку, *місц.* (у) ро́ці, *мн.* ро́кі і ро́ки, ро́ків і ро́ків, але два ро́ки, п'ять ро́ків. *З давніх ро́ків.*

РІК У РІК

РІЛЛЯ́, -і, *ор.* -ллéю

РЮ-ДЕ-ЖАНЕ́ЙРО, *невідм., с.* З великої літери пишуться перша і остання частина слова.

РІЧ, ре́чі, *ор.* рі́чко, *мн.* ре́чі, ре́чей. *В чому річ?* [не в чому справа?]. *Річ у тому (у тім)* [не справа в тому].

РІЧКА, -я, *місц.* (у) -чці́, *кл.* -чко, *мн.* -чкі́, -чок. *дав.* -чкám, але дві річки, п'ять річок

РІЧКОВИ́Й, -а́, -é. Ужив. у знач. «який стосується річки; призначений для плавання по ріці, пов'язаний з роботою на ній». *Річковий вокзал. Річкова охорона. Річкові перевезення. Річкова вода. Річковий басейн. Річкова коса.* Неправильним є вживання в цьому знач. слова *річний*.

РОБИ́ТИ, -блю́, -биш, -бить, -бимо́, -бите, -блять; *нак.* -бі́, -бім(о), -біть

РОДЕ́О, *невідм., с.* Різновид спортивних змагань, що включають різ-

номанітні трюки з неприборканими кіньми, автомобілями тощо.

РОДИ́ННО-ПОБУТО́ВИЙ

РОДИ́ННО-СПАДКО́ВИЙ

РО́ДИЧ, -а, *дав.* -єві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

РОДОДÉНДРО́Н, -а. Назва рослини.

РОДОПЛЕ́МНИ́Й, -а́, -é

РОЖÉН, -жнá. Довга палиця з загостреним кінцем. *Лізти на рожен* [не рожон].

РОЗБИ́ТИ, -зіб'ю́, -зіб'єш, -зіб'є, -зіб'ємо́, -зіб'єте́, -зіб'ють і -зіб'ю́, -зіб'єш, -зіб'є, -зіб'ємо́, -зіб'єте, -зіб'ють; *нак.* розбі́й, -біймо́, -бійте.

РОЗБИ́Р, -бору і **РОЗБІ́Р,** -бору. Ненормативним є сполучення без розбору.

Треба: *не перебираючи.*

РОЗВА́ЖЛИВИ́Й — РОЗВА́ЖНИ́Й. Розрізняються значенням.

Розва́жливий і **розва́жний.** Поміркований, вдумливий. *Розважлива (розважна) людина. Розважлив (розважні) міркування.*

Розва́жний, -а́, -é. Який можна ділити на частини, розважувати. *Розважний цукор.*

РОЗВЕ́РНЕНИ́Й і РОЗВЕ́РНУТИ́Й

РОЗВИ́ДНЯ́ТИСЯ, -дня́ється і **РОЗВИ́ДНЮВА́ТИСЯ,** -дню́ється, *недок., РОЗВИ́ДНІ́ТИСЯ, -дні́ється, -дні́лося, *док.**

РОЗВИ́НЕНИ́Й і РОЗВИ́НУТИ́Й

РОЗВИ́НУТИ, -ну, -неш, -не; *мін.* розві́нув, -нула, -нуло, -нули; *нак.* розві́нь, розві́ньо́, розві́ньте. *Розвинути думку* [не розвинути думку].

РОЗВІ́ДКА¹, -дки, *місц.* (у) -дці́, *мн.* -дки, -док. Наукове дослідження.

РОЗВІ́ДКА², -дки, *місц.* (у) -дці́. Збирання відомостей про когось, щось; розвідувальний загін; організація, що збирає відомості про інші держави. *Результати розвідки.*

Начальник розвідки. Іноземна розвідка. У знач. «попереднє обстеження місцевих умов» треба вживати слово *розвідування*. *Розвіду-*

вання корисних копалин [не розвідка корисних копалин].

РОЗВІДНИЦЬКИЙ — **РОЗВІДУВАЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Розвідницький. Який стосується розвідки, властивий розвідникові. *Розвідницький талант. Розвідницьке завдання.*

Розвідувальний. Який стосується розвідування, пов'язаний із ним. *Розвідувальні роботи. Розвідувальний літак. Розвідувальне бурвння.*

РОЗВ'ЯЗУВАТИ, -ую, -уеш, -ують. *Розв'язувати задачу [не рїшати задачу].*

РОЗВ'ЯЗОК, -зку, мн. -зки, -зків. *Ця задача не має розв'язку.*

РОЗГНУЗДАНИЙ

РОЗГОРНУТИЙ і **РОЗГОРНЕНИЙ**
РОЗГОРЯТИСЯ, -ється. *Пожжежа розгорялася [не розгоралася].*

РОЗДІЛЬНИЙ — **РОЗДІЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Роздільний. 1. Який ділиться на послїдовні етапи або частини. *Роздільне збирання зернових культур.* 2. Відокремлений. *Роздільне зберігання продуктів.* 3. В якому чїтко виявляються складові елементи (про вимову, звуки); виразний. *Роздільна вимова.*

Роздільний, -а, -е. Який розділяє, відокремлює що-небудь одне від одного. *Роздільна лінія. Роздільна здатність фотооб'єктива.*

РОЗДОРЖЖА, -я, ор. -жжям, місц. (на) -жжі, мн. -жжя, -їж

РОЗДРІБ, -робу. *Торгувати в роздріб [не в рознидо].*

РОЗДРІБНИЙ, -а, -е. *Роздрібна торгівля.*

РОЗДУТИ, -зідму, -зідмеш, -зідме, -зідмемó, -зідметé, -зідмуть і -зідму, -зідмеш, -зідме, -зідмемо, -зідмете, -зідмуть і **РОЗДУТИ**, -ую, -уеш; *нак. роздуй, -дуймо, -дуйте*

РОЗДЯГАЛЬНЯ, -і, ор. -єю, місц. (у) -і, род. мн. -лень. *Здавати речі в роздягальню [не в роздягалку].*

РОЗДЯГАТИ, -аю, -аєш, -ають, *недок., РОЗДЯГНУТИ*, -ягну, -ягнеш, -ягне, -ягнемо, -ягнете, -ягнуть; *мин. роздяг, роздягла, роздягло, роздягли. Роздягати (роздягнути) дітей [не роздівати (роздіти) дітей].*

РОЗДЯГНЕНИЙ і **РОЗДЯГНУТИЙ**
РОЗ'ЄДНАННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -ань

РОЗЖАЛОБИТИ, -облю, -обиш, -обимо, -обите, -облять; *нак. -об, -обмо, -обте*

РОЗЖЕВРПИСЯ, -ється

РОЗЗБРОЄННЯ, -я, ор. -нням, род. мн. -єнь

РОЗЗУВАТИСЯ, -аюся, -аєшся, -аються

РОЗЗ'ЯВА, -в, ч. і ж. *Не будь розз'явою! [не зіважую].*

РОЗІМКНУТИЙ і **РОЗІМКНЕНИЙ**

РОЗІПНУТИ, **РОЗП'ЯСТІ** і **РОЗП'ЯСТИ**, -зіпну, -зіпнеш, -зіпне, -зіпнемó, -зіпнетé, -зіпнуть і -зіпну, -зіпнеш, -зіпне, -зіпнемо, -зіпнете, -зіпнуть; *мин. розіп'яв, розіп'яла, розіп'яло, розіп'ялі*

РОЗІПНУТИЙ і **РОЗІПНЕНИЙ** (від розіпнуть) і **РОЗП'ЯТИЙ** (від розп'ясті) і **РОЗП'ЯТИЙ** (від розп'ясти)

РОЗІСЛАТИ¹, -ішлю, -ішлеш, -ішлє, -ішлемó, -ішлетé, -ішлють і -ішлю, -ішлеш, -ішлє, -ішлемо, -ішлете, -ішлють

РОЗІСЛАТИ², -зстелю, -зстелеш, -зстелє, -зстелемо, -зстелете, -зстелють і **РОЗСТЕЛИТИ**, -єлю, -єлиш, -єлять, -єлімо, -єлите, -єлять

РОЗІГНУТИ, -ну, -неш, -не, -немó, -нетé, -нуть і -ну, -ітнеш, -ітне, -ітнемо, -ітнете, -ітнуть; *мин. розгів, розгяла, розгяло, розгялі; нак. розгін, розгіним(о), розгінить*

РОЗ'ІЖДАТИСЯ [не роз'їжжати-ся], -аюся, -аєшся, -аються

РОЗКІШ, -коші, ор. -кішню, місц. (в) -коші, мн. -коші, -кбіш

РОЗКОЛЕНИЙ і **РОЗКОЛОТИЙ**
РОЗКРОЇТИ, -ою, -оїш, -оїть,

-бімо, -біте, -б'ять; *нак.* розкрій, -крі-
ймо, -крійте

РОЗЛУЧИТИСЯ, -уч'ся, -учишся.
У знач. «розривати свій шлюб
з ким-небудь» не рекомендується
вживати слово *розводитися*.

РОЗМІСТИТИСЯ *див.* **РОЗТАШУ-**
ВАТИСЯ

РОЗМОВНО-ПОБУТОВИЙ

РОЗМ'ЯКШИТИ, -ш'у, -шиш,
-шіть, -ш'ямо, -шіть, -шіть

РОЗПАЧ, -у, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і

РОЗПЕЩЕНИЙ. *Розпещена дитина*
[не розбалувана дитина].

РОЗПІСКА, -я, *місц.* (у) -сці, *мн.*
-а, -сок

РОЗПЛИВЧАСТИЙ [не розпливча-
тий]. *Розпливчасті обриси будівель.*

РОЗПОВІСТІ і **РОЗПОВІСТИ**,
-ім, -іса, -ість, -імб, -істе, -ідять; *мін.*

розповів, розповіла, розповіло, роз-
повілі; *нак.* *сп.* не утворюється.

РОЗПОВСЮДЖУВАТИ *див.* **ПО-**
ПІЙРОВАТИ

РОЗПОРОШИТИ, -ош'у, -ошиш,
-ошить, -ошать

РОЗПРЯГТИ, -яж'у, -яж'еш, -яж'е,
-яж'емо, -яж'ете, -яж'уть; *мін.* роз-

пріг, розпрягла, розпрягло, розпряг-
ли; *нак.* -яжи, -яж(о), -яжіть

РОЗПРЯМИТИ, -ям'лю, -ям'иш,
-ям'ять, -ям'ямо, -ям'яте, -ям'яють

і **РОЗПРЯМІТИ**, -мя'ю, -мя'ш,
-мя'ть, -мя'мо, -мя'те, -мя'ять; *нак.*

-ям і -ямі, -ям(о), -яміть

РОЗПУЩИТИ, -уш'у, -ушиш,
-ушать

РОЗРАХУНКОВИЙ. *Розрахунковий*
номер.

РОЗРАХУНКОВО... Перша частина

складних прикметників, що відпові-
дає за значенням слову «розрахун-

ковий». З наступною частиною пи-
сється через дефіс: *розрахунково-*

аналітичний, розрахунково-касовий,

розрахунково-платіжний.

РОЗРАХУНОК, -нку, *місц.* (у) -нку,
мн. -нки, -нків. Неправомірним є спо-

кові. Треба: *розрахувати (збільшити)*
працівника.

РОЗРІВ-ТРАВА, -я. Назва рослини.

РОЗСАДА, -я

РОЗСАДЖУВАТИ [не розсажувати],
-джую, -джуеш, -джують, *недок.*

і **РОЗСАДИТИ**, -садж'у, -садиш, -са-
дять, *док.*

РОЗСАДНИЙ — **РОЗСАДНИЙ**.

Розрізняються значенням.

Розса́дний. Який стосується розсади;
який вирощується за допомогою

розсади. *Вирощувати помідори розса-*
дним способом. Розса́дні культури.

Розса́дний, -а́, -е́. Призначений для
розсаджування. *Розса́дний матеріал.*

РОЗСИЛЬНИЙ — **РОЗСИЛЬ-**
НИЙ. Розрізняються значенням.

Розси́льний, у знач. *ім.* Той, хто
розносить за призначенням листи,

пакети, виконує різні доручення;
кур'єр. *Прийшов розси́льний.*

Розси́льний, -а́, -е́. 1. Який служить
для запису пакетів, що розсилаються

з кур'єром. *Розси́льна книга. Роз-*
си́льний зошит. 2. Призначений для

розсилання. *Розси́льні пакети.*

РОЗСТАВАТИСЯ, -аємо́ся, -аєте́ся

РОЗСТЕБНУТИЙ і **РОЗСТЕБНЕ-**
НИЙ

РОЗСТЕЛЯТИ, -яю́, -я'еш, -я'ють,
РОЗСТИЛАТИ, -аю́, -а'еш, -а'ють

і **РОЗСТЕЛЮВАТИ**, -люю́, -лю'еш,
-люють

РОЗСТЕБАТИ, -аю́, -а'еш, -а'ють

РОЗТАВАТИ, -а'еш, -а'ють, *недок.*,

РОЗТАНУТИ і **РОЗТАТИ** [не роз-
таяти], -а'еш, -а'нуть, *док.*

РОЗТАШУВАТИСЯ — **РОЗМІ-**
СТИТИСЯ.

Розташува́тися *вжив.* у знач. «зай-
мати місце (про людей, людський

колектив); влаштуватися, оселити-
ся де-небудь на проживання, від-
починок; вмоцуватися, сидати, ля-
гати де-небудь». *Оркестр розта-*
шувався перед сценою. Туристи
розташувалися на відпочинок. Ді-
вчата розташувалися в сусідньому

гуртожитку. Він зручно розташований на дивані. Ненормативними є конструкції *школа розташована в центрі села, місто розташоване на березі моря*. Треба: школа стоїть у центрі села; місто розкинулось (лежить) на березі моря. Не рекомендується вживати в цьому значенні слово *розміститися*.

Розмі́стяться вжив. у знач. «перебувати в якому-небудь місці» і стосується неістот. *Шкільний музей розмістився в будинку навпроти*. Ненормативною є конструкція *Як ви розмістилися?* Треба: *Як ви розташувалися?*

РОЗТІ́РТИ, -зітру́, -зітрещ, -зітрé, -зітрёмó, -зітретé, -зітруть і -зітру, -зітреш, -зітре, -зітремо, -зітрете, -зітруть; *нак.* розітрі́, розітрі́м(о), розітріть

РОЗТРА́ТА, -и, *род. мн.* -а́т

РОЗТРА́ЧУВАТИ, -чую, -чуєш, -чує

РОЗТЯ́ГНЕНИЙ і **РОЗТЯ́ГНУТИЙ** **РОЗТЯЖНИЙ**. *Розтяжне поняття [не розтяжимо поняття].*

РОЗТЯ́ТИ, -зітну́, -зітнеш, -зітне́, -зітнемó, -зітнетé, -зітнуть і -зітну, -зітнеш, -зітне, -зітнемо, -зітнете, -зітнуть; *мн.* розтя́в, розтяла́, розтяло́, розтялі́

РОЗФОРМУВА́ТИ, -му́ю, -му́єш, -му́ють. *Розформувати бригаду [не розформіувати бригаду].*

РОЗХИ́ТАТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють

РОЗЧИ́Н, -у, *місц. (у)* -і. *Цементний розчин [не розтвор].*

РОЗЧИ́ННИЙ. *Розчинна кава [не розтворима кава].*

РОЗЩЕ́ДРИТИСЯ, -рюся, -ришся, -ряться, -римося, -ритесь, -ряться

РОЗЯ́СНИТИ, -ясню́, -ясни́ш, -ясни́ть, -яснимó, -яснитé, -ясня́ть і -ясню, -ясни́ш, -ясня́ть, -яснимо, -ясните, -ясня́ть; *нак.* -ясні́, -ясні́м(о), -ясніть

РОЗЯ́СНЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш, -я́ють і **РОЗЯ́СНЮВАТИ**, -юю, -юєш, -юють

РОЗЯ́ТРИТИ, -ятрю́, -ятря́ш, -ятря́ть, -ятримó, -ятритé, -ятря́ть і **РОЗЯ́ТРИТИ**, -я́трю, -я́триш, -я́тримо, -я́трите, -я́трять

РОК-Н-РОЛ, -у. Назва танцю.

РОКОКО́, *невідм., с.* Архітектурний і декоративний стиль XVII ст.

РОКСОЛА́НА, -и, *кл.* Роксолано! *Зменш.-пестл.:* Роксоланко! Роксоланцю!

РОЛИКОПІ́ДШІ́ПНИК, -а

РОЛИКОПІ́ДШІ́ПНИКОВИЙ

РОМА́Н¹, -у. Жанр епічної літератури. *Бібліотека історичного роману.*

РОМА́Н², -а, *дав. -ові, ор. -ом, кл.* Романо! *Зменш.-пестл.:* Ромчику! Ромцо!

[*не Рома*]; *Романович*, -а, *дав. -у, ор. -ем; Романівна*, -и [*не Романівної*], *дав. -і [не Романівній]. Два Романи [не два Романа]. Євгено Романовичу! Віро Романівно!*

РОМÉНСЬКИЙ. *Прим.* до **РОМІ́** **РОМНІ́**, -мéн, *дав. -мнám, місц. (у)* -мнáх. Назва міста.

РОНДЕ́ЛЬ, -я, *ор. -ем.* Віршований твір з обов'язковим повторенням у строфі одних і тих самих рядків у певному порядку.

РО́НДО — **РО́НДО́**. Розрізняються значенням.

Рóндо, *невідм., с.* Музичний твір, для якого характерне кількаразове повторення основної музичної теми, що чергується з побічними.

Рондо́, *невідм., с.* Віршовий твір, що має тематичні повтори.

РОПУ́ХА, -и, *місц. (на)* -у́сі, *ор. -у́хою, мн. -у́хв, -у́х*

РОСІ́ЯНИ, -я́н, *мн. (росіянин, -а, ч.; росіянка, -и, дав. -ящí, род. мн. -нок, ж.)*

РОСТА́ВИЦЯ, -і, *ор. -єю.* Назва річки.

РО́СТЫ́Ф, -а. Шматок засмаженої яловичини.

РОСТІ́, -сту́, -стéш, -стé, -стемó, -стетé, -стугь; *нак.* рості́, рості́м(о), ростіть

РОСТІТИ, рошú, ростиш, ростить, ростимó, роститé, ростять
РОСТÓВ-НА-ДОНУ, Ростóва-на-Донú, місц. (у) Ростóві-на-Донú
РОСТÓВСЬКИЙ-НА-ДОНУ, ростóвського-на-Донú, ростовським-на-Донú. *Ростовський-на-Дону університет.*
РОСЬ, -і, ор. -осю, місц. (на) -і. Назва річки.
РОТТЕРДАМ, -а. Назва міста.
РОТТЕРДАМСЬКИЙ
РОЯЛЬ, -я, ор. -ем, місц. (на) -і, мн. -і, -ів
РУБÉЛЬ, -блѝ, ор. -блѣм, мн. -і, -ів. Два рублѝ [не два рубля]. Російська грошова одиниця.
РУБЕРОЇД, -у, ор. -ом. Рулонний покривельний матеріал. Синонім: толь.
РУБІЖ, -бежú, ор. -бежѣм, місц. (на) -бежі, мн. -бежі, -бежів. Ужив. у знач. «межа, що відділяє кого-, що-небудь від когось, чогось». *Водний рубіж. Вогневий рубіж.* Не треба зловживати словом *рубіж*. Замість *працює за рубежем*, на *рубежі двох епох* треба: *працює за кордоном*, на *зламі* (на межі, на грані) *двох епох*.
РУБІН, -а. Коштовний камінь. *Кристал рубіна.*
РУЙНІВНИЙ, -á, -é
РУЙНІВНИК, -á, дав. -óві, ор. -óm, місц. (на) -óві, мн. -ій, -ів
РУКАВ, -á, мн. -авá і -авѝ, -авів. Ненормативним є сполучення *працювати спустивши рукава*. Треба: *працювати абяк*.
РУКАВИЧКА, -я, місц. (у) -ччі, род. мн. -чок. *Одягати рукавички [не перчатки].*
РУКОПАШІ і **ВРУКОПАШІ**, присл.
РУКОПИС, -у, місц. (в) -і, мн. -я, -ів
РУКОПІСНИЙ. *Рукописний журнал.*
РУЛÉТ, -у. Смак рулету.
РУМУНИ, -ів, мн. (одн. румún, -а, ч.; румúnка, -я, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.).

РУМУНІЯ, -ї, ор. -сю. *Їхати в Румунію [не в Румунію].*
РУМ'ЯНОЛІЦІЙ дав. ...**ЛИЦІЙ**
РУСИНИ і **РУСИНИ**, -ів і русинів, мн. (русін і русин, -а, ч.; русінка, -я, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.)
РУССÓ, невідм. Прізвище.
РУСЬ, Рúсі і Русі, ор. Рúссю, місц. (на) Рúсі і (на) Русі
РУСЬКИЙ. Який стосується Київської Русі. *Руська земля.* У XIX ст. ужив. у знач. «український». «*Історія літератури руської*» О. Огоновського. Не плутати з *російський*.
РУТА-М'ЯТА, рúтв-м'ятѝ
РУТВЯНИЙ. Який стосується рутв, зроблений із рутв. *Рутвяний в'юк.*
РУЧКА¹, -я, місц. (у) -ччі, мн. -чкѝ, -чок. Кінцівка.
РУЧКА², -я, місц. (у) -ччі, мн. -чкѝ і -чкі, -чок і -чók, місц. (на, в) -чках і -чкáх. Рукоятка; письмове приладдя.
РУПНІК, -á, ор. -óm, місц. (на) -ú, мн. -ій, -ів. *Витиратися рушником [не полотенцем].*
РЯД, -у, місц. (в) рáді і рáдú, мн. -ій, -ів, але два рáди. Не треба зловживати словом *ряд* у знач. «деяка кількість однорідних предметів». Замість *ряд статей*, *ряд праць*, *ряд книг* можна сказати *шизка статей*, *багато праць*, *чимало книг*. Ненормативним є уживання слова *рядом* у знач. прислівника. Неправильно: *сидить рядом зі мною*. Треба: *сидить поруч мене (зі мною)*.
РЯТІВНИК — **РЯТУВАЛЬНИК**. Розрізняються значенням.
Рятівник, -á, дав. -óві, мн. -ій, -ів. Той, хто рятує або врятував кого-, що-небудь. *Він мій рятівник.*
Рятувальник, -а, дав. -ові, мн. -я, -ів. Той, хто спеціально займається рятуванням кого-, чого-небудь. *Група рятувальників [не спасателів].*
РЯТІВНИЙ і **РЯТУВАЛЬНИЙ**. *Рятівний (рятувальний) круг [не спасательний круг].*

РЯТУВАТИ, -ую, -уєш, -ують. *Рятувати з бід* [не спасати з бід].

РЯТУВАТИСЯ, -уюся, -уєшся, -уються. *Треба рятуватися* [не спасатися].

РЯХТІТИ, -тять, -тять. Синонім: мерехтяти. *Ряхтять* (мерехтять) *вогні*.

С

С [с], невідм. Як назва літери вживається у с. р. *Велике с*. Як назва звука вжив. у ч. р. *Приголосний с*.

САБОТАЖ, -у, ор. -ем. Навмисний зрив роботи.

САБОТУВАТИ, -ую, -уєш, -ують, *недок.* і *док.*

САВА, -и, *дав.* -і, *кл.* *Са́во!* *Змеш-пестл.*: *Савчику! Савцо!* [не Сава!]; *Савч*, -а, *дав.* -у, ор. -ем і *Савович*; *Савана* -и [не Савівної], *дав.* -і [не Савівній]. *Іване Савичу! Півле Савовичу! Маріє Савівно!*

САВАН — **САВАНА**. Розрізняються значенням.

Саван, -а. 1. Поховальне убрання з білої тканини. *Загорнути в білий саван*. 2. *перен.* Покрив (перев. сніговий). *Білим саваном вкриті поля*.

Савана, -и. Тропічний степ, порослий високими травами, деревами та чагарниками. Тільки у *мн.* *савани*, *род. мн.* -ан вжив. у знач. «природні зони тропічного поясу з обох боків екватора, де переважає такий степ». *Савани Африки*.

САВАННИЙ. *Прикм.* до *савани*. *Саванна рослинність*.

САВЕЛІЙ, -я, *дав.* -єві, ор. -ем, *кл.* *Савелію*; *Савелішович* [не Савелісвич], -а, *дав.* -у, ор. -ем; *Савеліша*, -и [не Савелівної], *дав.* -і [не Савелівній]. *Евгєне Савелішовичу! Олено Савелішано!*

САВО́ЙЯ, -її, ор. -їєю. Історична область у Франції.

СА́ГА — **САЃА**. Розрізняються значенням.

Са́га, -и. Сказання, переказ. *Давньо-ірландська сага*.

Саѓа, -ї. 1. Річкова затока. 2. Протока, рукав річки. 3. Озеро, болото, рослинність у заплаві річки. *Дніпрова сага*.

СА́ГО, невідм., с. Крупа із зерен крохмалю, добутого з серцевини сагових та інших пальм, а також штучна крупа, виготовлена з картопляного та кукурудзяного крохмалю. *Кукурудзяне саго*.

САД, -у, *місц.* (у) сад́у, *мн.* -ї, -їв, але два сади, п'ять садів.

САДІТИ, -джу [не сажу], -диш, -дять і **САДЖАТИ** [не сажати], -джаю, -джаєш, -джають. *Садити* (саджати) *дерева*.

САДЖАНЕЦЬ [не сажанець], -нця, ор. -нцем. *Саджанець винограду*.

САДИВНИЙ — **САДІЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Садивний. Який призначений для садіння. *Садивні бульби*. *Садивний матеріал*.

Садільний. Яким користуються при садінні. *Садильний агрегат*. *Садильні ями*. *Садильні борозни*.

САДОВІТИ, -овлю, -овиш, -овять, -овимо, -овите, -овлять; *нак.* садові, садовіть. *Садовити за стіл* [не сажати за стіл].

САДОВО-ГОРОДНИЙ, -я, -є

САДО́К, -дка, *місц.* (у) садку́. *Дитячий садок* [не садік].

СА́ЖА, -і, ор. -єю

САК, -а, *місц.* (у) -у́, *мн.* -ї, -їв, але два саки.

САКВ́Й, -ків, *дав.* -квям, *місц.* (у) -квях *мн.* Дві з'єднані полотнищем торби, які перекидаються через плече на груди й спину.

САКВО́ЯЖ, -а, ор. -ем, *місц.* (у) -і, *мн.* -ї, -їв. Дорожня сумка з цупкої тканини або шкіри з замком.

СА́КЛЯ, -ї, ор. -єю, *мн.* -ї, *сакль*. Житло горців Кавказу.

САКРАМЕНТАЛЬНИЙ — **САКРАЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням. **Сакраментальний**. Узвичасний, традиційний; який має сумнівну або погану славу. *Сакраментальна фраза. Сакраментальна цифра.*

Сакральний. Який стосується релігійного культу. *Сакральне мистецтво. Сакральна лексика.*

САЛЬТО-МОРТАЛЕ, *невідм.*, *с.* Акробатичний стрибок із перевертанням у повітрі через голову. *Спарене сальто-мортале.*

САЛЬДО — **САЛЬТО**. Розрізняються значенням.

Сальдо, *невідм.*, *с.* 1. Різниця між приходом і видатком бухгалтерського обліку. *Дебетове сальдо. Кредитове сальдо.* 2. Різниця між грошовими надходженнями і платежами з усіх видів розрахунків однієї держави з іншою.

Сальто, *невідм.*, *с.* Акробатичний стрибок із перевертанням у повітрі через голову. *Карколомне сальто.*

САЛЯМІ, *невідм.*, *ж.* Сорт ковбаси. *Свіжа сальмі.*

САМ — **САМІЙ** — **САМІЙ**. Розрізняються значенням.

Сам і рідко **саміш**, **самого**, **самому**, **самім**; **самá**, **самої**, **самій**, **самою**; **самé**, **самого**, **самому**, **самім**; *мн.* **самі**, **саміх**, **самім**, **саміми**. *Займ. означ.* Уживається для позначення особи або предмета, що є безпосередньо джерелом або об'єктом дії чи стану (у знач. «тільки один, без інших»), для підкреслення значущості, особливості ваги особи чи предмета, а також у значенні часток «тільки», «навіть». *Вони (бійці) з останнього потовнення, яке Брянський сам добирає і сам навчає, поки стояли в обороні (Гончар). І до юрби полонених сам курінний підійшов (Сосюра). Хати не було. Була сама пів з високим коміном серед руїн біля груші (Довженко). Що й до чого воно написано, того й сам Микола не тямив (Нечуй-Левицький).*

Саміш, **самого**, **самому**, **самім**, (на) **самому** (**самім**); **самá**, **самої**, **самій**, **самою**, (на) **самій**; **самé**, **самого**, **самому**, **самім**; *мн.* **самі**, **саміх**, **самім**, **саміми**, (на) **саміх**. *Займ. означ.*

Уживається: 1. Після вказівних займенників *той, та, те, ті, цей, ця, це, ці, такий, така, таке, такі. Той самий чоловік. Така сама історія.* 2. З іменниками у поєднанні з прийменниками *в, від, до, на, перед, під* (на позначення часу), *в, до, край, на, під, при, біля* (на позначення місця). *До самого полудня. Під самий Новий рік. Біля самого моря. До самого верху. Поєднання займенника самий з якими-небудь прикметниками для творення найвищого ступеня порівняння є ненормативним. Неправильно: сама висока гора, сама краща дівчина. Треба: найвища гора, найкраща дівчина. Не рекомендується вживати сполучення в самий раз, в самому соку, в саме серце. Треба: якраз, в розквіті сил, в саміське серце.*

САМА САМОТЮ

САМІЙЛО, -а, *дав.*, -ові, *ор.* -ом, *кл.* Самійле; **Самійлович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Самійлівна**, -в [*не Самійлівної*], *дав.* -і [*не Самійлівній*]. *Іване Самійловичу! Оксано Самійлівно!*

САМІТНИЙ, **САМІТНИЙ**, -а, -é і **САМОТНИЙ**, -я, -с

САМІТНО і **САМОТНЬО**, *присл.* *Жити самітно (самотньо)* [*не самітьо*]

САМОВРЯДУВАННЯ, -я, *ор.* -нням. *Органи самоврядування* [*не самоуправління*].

САМ-ОДИН

САМООБСЛУГОВУВАННЯ, -я, *ор.* -нням. *Працювати за методом самообслуговування.*

САМООКУПНИЙ, а, -é

САМОПІЗНАННЯ, -я, *ор.* -нням

САМОСКІД, -а, *ор.* -ом, *місц.* (на) -і, *мн.* -я, -ів. *Кузов самоскида* [*не самосвала*].

САМО СОБОЮ

САМ ПО СОБІ

САМ-САМІСНЬКИЙ, самого-саміснього

САМ СОБОЮ

САНАТОРІЙ-ПРОФЛАКТОРІЙ, санаторію-профілакторію

САНАТОРНО-КУРОРТНИЙ

САНАТОРНО-ЛІКУВАЛЬНИЙ

САНДВИЧ, -а, *ор.* -ем. Дві складені разом скибки хліба з маслом, сиром, ковбасою між ними.

САНИ, -ей, *дав.* -ям, *ор.* -нъям і санъям, *місц.* (на) -ях, *мн.*

САНТАРІЯ, -ї, *ор.* -сю

САНТАРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «санітарній».

З наступною частиною пишеться через дефіс: *санітарно-ветеринарний, санітарно-гігієнічний, санітарно-епідеміологічний, санітарно-контрольний, санітарно-пропускний, санітарно-технічний, санітарно-токсикологічний, санітарно-транспортний.*

САНКИ, -нок, *дав.* -нкам, *ор.* -нками, *місц.* (на) -нках і санки, -нок, *мн.*

САН-МАРИНО, *невідм.*, *ж.* Назва держави. *Мальовнича Сан-Марино.*

САН-МАРИНСЬКИЙ

САН-САЛЬВАДОР. 1. -а. Назва міста. *Вулиці Сан-Сальвадора.* 2. -у. Назва острова. *Рослинистість Сан-Сальвадору.*

САНТИМЕТР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -в, -ів. *Два сантиметри [не два сантиметра].*

САНТО-ДОМІНГО, *невідм.*, *с.* Місто. *Зелене Санто-Домінго.*

САНТЬЯГО, *невідм.*, *с.* *Густонаселене Сантьяго.*

САН-ФРАНСІСКУ, *невідм.*, *ж.* Ріка в Бразилії. *Судноплавна Сан-Франсиску.*

САН-ФРАНЦІСКО, *невідм.*, *с.* Місто в США. *Сан-Франциско розташоване на вузькому півострові.*

САН-ФРАНЦІСЬКИЙ

САПА, -й, *ор.* -бою, *мн.* сапи, сап. *Синонім: мотика.*

САПАЛЬНИК, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -у, *місц.* (на) -ові, *мн.* -в, -ів. *Два сапальники [не два сапальника].*

САПАЛЬНИЦЯ, -ї, *ор.* -сю, *кл.* -е, *мн.* -ї, -нищ

САПАННЯ — **САПАННЯ**. Розрізняються значенням.

Сапаня, -я, *ор.* -ням. Важке дихання; звуки, утворені цією дією. *Сонне сапаня.*

Сапаня, -я, *ор.* -ням. Підпушування ґрунту сапою. *Ручне сапаня.*

САПАТИ — **САПАТИ**. Розрізняються значенням.

Сапати, -аю, -асш, -ають. 1. Важко дихати, видавати носом свистячі звуки. *Важко сапають коні.* 2. Утворювати свистячі звуки, випускаючи газ, пару (про машини, механізми). *Залізничний локомотив сапає парою.*

Сапати, -аю, -асш, -ають. Підпушувати ґрунт і виполовувати бур'ян, користуючись сапою. *Сапати бур'яни.*

САПФІР. 1. *род.* -у. Назва коштовного мінералу прозоро-синього або волошкового кольору. *Родовища сапфіру.* 2. *род.* -а. Окремий камінець цього мінералу, що використовується як ювелірна прикраса. *Вага сапфіра.*

САП'ЯН, -у. Тонка м'яка шкіра найрізноманітніших кольорів, виготовлена із козячих шкур. *Чобітки із червоного сап'яну [не саф'яну].*

САРАЙ, -я, *ор.* -єм, *місц.* (у) -ї, *мн.* -ї, -ів. *Два сараї [не два сарая].*

САРДИНА, -я, *мн.* -їни, -їн. *Дві сардини [не сардиня].*

САРКАЗМ, -у. Ідка іронія. *Говорити без сарказму.*

САРМАТИ, -атів, *мн.* Кочові іраномовні племена, що васеляли степи Поволжя, Приуралля, Приворно-

мор'я, Приазов'я в VI—II ст. до н. е.

САРНА, -в, *дав.* -ї, *ор.* -ою, *місц.* (на) -ї, *мн.* -в, сарн і СЕРНА. *Дві сарни [не дві сарні].*

САТУРН, -а. Планета. *Кільця Сатурна.*

САХАЛІН, -у, місц. (на) -і. *Природа Сахаліну.*

САЯНИ, -ів, мн. Гориста місцевість у південно-східному Сибіру.

СВЕРДЕЛ, -дла, мн. -дли, -длів і **СВЕРДЛО**, -дла, мн. -дла, -дел. *Пневматичний свердел (пневматичне свердло).*

СВЕРДЛИЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «свердлільний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *свердлільно-довбільний, свердлільно-нарзний, свердлільно-розточувальний, свердлільно-фрезерний.*

СВЕРДЛИТИ [не сверлити], -длю, -дліш, -дліть, -длімо, -дліте, -дліть. *Свердлити метал.*

СВЕРДЛЯР, -а, дав. -єві, ор. -єм, кл. -яре, мн. -і, -ів, дав. -ям і **СВЕРДЛУВАЛЬНИК**, -а, кл. -у, мн. -в, -ів. *Два свердлярі, два свердлувальники [не два свердляря, два свердлувальника].*

СВЕРДЛЯЧЙ, дієприсл.

СВИНАР, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -ярю, мн. -і, -ів, дав. -ям

СВИНЦЕВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «свинцевий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *свинцево-ізотопний, свинцево-кислотний, свинцево-мідний, свинцево-олов'яний, свинцево-сіній, свинцево-цинковий.*

СВИНІЯ, -і, ор. -єю, мн. -і, -ей, дав. -ям, ор. свіньям і свіньмі, місц. (на) -ях

СВИСТАТИ — **СВИСТІТИ**.

Свистати, свисту, свистеш, свисте, свистемо, свистете, свистуть; нак. свисти, свистіть і свистіти, свисту, свистіш, свистіть, свистимо, свиститі, свистять; нак. свиста, свистіть збігаються у знач. «видавати, утворювати свист; відтворювати свистом яку-небудь мелодію; насвистувати». Свистати (свистіти) у свисток. Перестати свистати (свистіти).

тїти). Вітер свисте (свистить) у кишенях.

Тільки свистати вживається у значеннях: 1. Свистом кликати, запрошувати. Свистати всіх нагору. 2. Бити, текти сильним струменем (про річку). Вода свисте.

СВИТА, -в, місц. (у) -і, мн. -в, свит. Старовинний довгополий одяг з грубого сукна. *Добра свита, та не на мене шита* (Нар. прислів'я). Ненормативним є уживання цього слова у знач. «супроводжуючі особи». Замість зі своєю свитою треба зі своїм почетом.

СВІДОМІСТЬ, -ності, ор. -містю. Ужив. у значеннях: 1. Процес відображення дійсності мозком людини. *Суспільна свідомість.* 2. Сприйняття, розуміння навколишнього, властиві людині. *Притуплення свідомості.* 3. Ясне розуміння, усвідомлення чого-небудь. *Національна свідомість.* Ненормативним є сполучення *втратити свідомість.* Треба: *звєспитоміти.*

СВІДОЦТВО — **СВІДЧЕННЯ**. Розрізняються значенням.

Свідцтво, -а, мн. -дцтва, -дцтв. Офіційний документ, що підтверджує, свідчить якийсь факт або містить відомості про кого-небудь. *Свідцтво про народження.*

Свідчення, -я, ор. -нням. Ужив. у значеннях: 1. Факт, обставина, що підтверджують що-небудь. *Словник — свідчення мовного багатства.* 2. Повідомлення про щось, підтвердження чого-небудь очевидцем або обізваною у певній справі людиною. *За свідченням автора.* 3. Показання свідка на суді. *Слухати свідчення близьких до потерпілого людей.*

СВІДЧИТИ, -чу, -чеш, -чать; нак. свідч і свідчи. Керування: *що, про що. Свідчити підпис. Свідчить про зростання життя.*

СВДЖО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням.

ченням слову «свіжий». З наступною частинною пишеться разом: *свіжозварений, свіжовипраний, свіжозобра- ний, свіжозрзаний, свіжозрубаний, свіжопобілений, свіжопогоблений, сві- жопофарбований, свіжоско-паний, сві- жоскобієний, свіжоспечений.*

СВІЙ, *свого, дав. своєму, ор. своїм, місц. (на) своєму і своїм; ж. свої, своїї, дав. своїй, ор. своєю, місц. (на) своїй; с. своє, свого; мн. свої, своїх.* *Дотримати свого слова. Брати віци- ативу до своїх рук. Вступати в свої права.*

СВІТАНКОВИЙ і **СВІТАНКОВИЙ**. *Світанкова (світанкова) зоря.*

СВІТАНОК — **СВІТАННЯ**. Збігаються у знач. «пора доби перед сходом сонця, коли починає розвид- нятися»; *перен.* «початок, ранній пері- од, зародження чогось». *Вирушати в похід на світанку (на світанні). На світанку (на світанні) життя.*

Тільки **світліша** вжив. у знач. «ста- вати світлішим, яснішим; розвид- нятися». *На сході почала виступати м'яка смуга світанку. Поволі воно розповзлася по небі сизоватим сер- панком, а ще за хвилину почалось світання — стало зовсім видно коні, дорогу, ліс (Досвітній).*

СВІТ ЗА ОЧІ

СВІТІТИ, *-ічу, -ітиш, -ітимо, -ітите, -ітять; нах. світій, світійте.*

СВІТЛІТИ — **СВІТЛІШАТИ**. Збі- гаються у значеннях: 1. Ставати світлішим. *Світліє (світлішає) не- бо.* 2. Розвиднятися, світати. *Почи- нає світліти (світлішає).* 3. *перен.* Набирати веселішого, радісні- шого, привітнішого виразу (про обличчя, очі). *Обличчя світліє (сві- тлішає).* 4. *перен.* Ставати ясні- шим, логічнішим, чіткішим (про думки). *Світліють (світлішають) думки.*

Тільки **світліти** вжив. у знач. «виді- ляться світлим кольором, видітні- ся». *В каюті вже було пітьмяно,*

і тільки ще світліли вконець люміна- торів (Донченко).

СВІТЛО... Перша частина складних прикметників, що відповідає словам «світлий», «світло». З наступною частинною пишеться: 1. Через дефіс, коли прикметник означає поєднання кольору з додатковим відтінком: *світло-жовтий, світло-коричневий, світло-біжевий, світло-блакитний, світло-брунатний, світло-голубий, світло-зелений, світло-каштановий, світло-рожевий, світло-русий, світ- ло-сіній, світло-сірий, світло-черво- ний.* 2. Разом, якщо прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *світловимі-рювальний, світ- лозахисний, світлокопювальний, світ- лолікувальний, світломаскувальний, світлонепрошкний, світлотехнічний, світлотіньовий, світлочутливий.*

СВІТОВІДЧУВАННЯ, *-я, ор. -нням* і **СВІТОВІДЧУТТЯ**, *-я, ор. -ттям* **СВІТОСПРИЙМАННЯ**, *-я, ор. -нням* і **СВІТОСПРИЙНЯТТЯ**, *-я, ор. -ттям*

СВІТЯЗЬ, *-ю, ор. -єм, місц. (на) -і.* Назва озера.

СВІЧАДО, *-а, ор. -ом, місц. (у) -і 1.* Дзеркало. 2. Підвісний свічник для багатьох свічок.

СВОБОДА *див. ВОЛЯ*

СВЯТ-ВЕЧІР, *-чора, ор. -чором, мн. -чорі, -чорів.* Вечір перед Різдом.

СВЯТИЙ ДУХ. За християнським віровченням — третя особа Пресвя- тої Трійці. Обидва слова пишуться з великої літери.

СВЯТО, *-а, мн. свята і святá, свят* **СВЯТОСЛАВ**, *-а, дав. -ові, ор. ом, кл. Святославе; Святославович, -а, дав. -у, ор. -єм; Святославівна, -и [не Святославівної], дав. -і [не Свято- славівній]. Співають два Святослави [не два Святослава]. Василю Свято- славовичу. Катеріно Святославівно!*

СВЯЧЕНИЙ — **СВЯЧЕНИЙ**

Свячений, прикм. Свячений хліб. Свя- чена вода.

Свячений, дієприсм. Свячений у церкві.
СВЯЩЕННИК, -а, дав. -ові, ор. -ом, місц. (на) -ові, мн. -и, -ів. Два священики [не два священика].

СВЯЩЕННИЙ

СВЯЩЕННОДІЙСТВО, -а

СЕБЕ, собі, себе (на себе), собою, (на) собі. Неворнативними є конструкції *вивести з себе; прийти до себе*. Треба: розлютити; отримитися (*опритомити*).

СЕБЕЛЮБНИЙ. Він не себелюбний [не себелюбивий]. Синонім: егоїстичний.

СЕГМЕНТ, -а. Площа сегмента.

СЕЙМ, -у. Найвищий законодавчий орган державної влади Польщі.

СЕЙСМО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «сейсмічний». З наступною частиною пишеться разом: *сейсмоактивний, сейсьмонезпечний, сейсьмостійкий, сейсьмотектоніка, сейсьморозвідка*.

СЕЙШЕЛЬСЬКІ ОСТРОВИ. У назві островів з великої літери пишеться перше слово, у назві країни — обидва слова.

СЕКВОЯ, -ї, ор. -сю. Хвойне дерево, що росте в лісах Каліфорнії.

СЕКРЕТАР, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям. Два секретарі [не два секретаря].

СЕКТОР -а, мн. -ів, -ів, але два сектори [не два сектора], п'ять секторів.

СЕКУНДА, -я, ор. -ою, мн. -хунди, -хунд. Неворнативним є сполучення *не замовкав ні на секунду*. Треба: *не замовкав ні на мить*.

СЕЛО, -а, місц. (в) -і, (по) -у і -і, мн. села, сіл, але два села, двос сіл. Узгодження. Назви сіл, які виступають у ролі прикладки до слова село і виражені відмінюваними іменниками, як правило, узгоджуються у відмінку зі словом село: у селі Залужжжі, біля села Писочного. Не узгоджуються назви сіл тоді, коли

вони мають складну будову або форму множини: у селі Олійникова Слобода, біля села Берізки-Бершадські, за селом Прибужжани, а також у тих випадках, коли виникають труднощі у точному відтворенні початкової форми (у селі Березовому — *Березове чи Березово?*). Не узгоджуються з означуванням словом назви сіл у спеціальній географічній та військовій літературі, в офіційних повідомленнях та документах для уникнення можливих неточностей та непорозумінь. При відсутності слова село власні назви відмінюються: *жити в Новосільцях, Підлісках, поблизу Берізок-Бершадських*.

СЕЛЯНИН, -а, мн. селяни, -ян, але два селянина

СЕМЕРО, сімбх, дав. сімом, ор. сімом, місц. (на) сімбх.

СЕМЕСТР -у, ор. -ом, місц. (у) -і, мн. -и, -ів

СЕМЕСТРОВИЙ

СЕМИРІЧНИЙ і СЕМИЛІТНИЙ

СЕМІНАР, -у. Учасники семінару.

СЕНТИМЕНТАЛЬНІСТЬ, -ності, ор. -ністю

СЕНЬЙОР — СИНЬЙОР. Розрізняються значенням.

Сеньйор. Ввічлива форма звертання до чоловіка в Іспанії та іспаномовних країнах.

Сеньйор. Ввічлива форма звертання до чоловіка в Італії.

СЕПАРАТИСТСЬКИЙ — СЕПАРАТНИЙ. Розрізняються значенням.

Сепаратистський. Який стосується сепаратистів або сепаратизму. *Сепаратистські плани. Сепаратистський рух*.

Сепаратний. Відокремлений, відособлений від інших. *Сепаратні переговори. Сепаратний мир*.

СЕРБИ, -ів, мн. (одн. серб, -а, ч.; сербка, -и, дав. -бці, род. мн. -бок, ж.).

СЕРБОЛУЖИЦЬКИЙ

СЕРВЕЛАТ, -у. Сорт копчено-вареної ковбаси. *Кілограм сервелату*.

СЕРВЕТКА, -а, місц. (на) -тці, мн. -тки, -ток. *Витирати руки серветкою.*
СЕРВІЗ, -у. Повний набір столового або чайного посуду, розрахований на певну кількість осіб. *Ціна чайного сервізу.*

СЕРГІЙ, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. Сергію! *Зменш.-пестл.: Сергіюку! Сергіючку! Сергіючку! [не Серьожа!]; Сергіювич [не Сергієвич], -а, дав. -у, ор. -єм; Сергіюва, -я [не Сергієвно], дав. -і [не Сергієвій]. У класі два Сергії [не два Сергія]. Микола Сергіювичу! Ольга Сергієвно!*

СЕРДІЧНИЙ — **СЕРДІШНИЙ** — **СЕРЦІВНИЙ**. Розрізняються значенням.

Сердечний ужив. у значеннях: 1. Пов'язаний із почуттям, переживаннями людини. *Сердечна туга.* 2. Добрий, чулий. *Сердечна людина.* 3. Пов'язаний із почуттям кохання, закоханості; любовний. *Сердечні тайни.*

Сердешний ужив. у знач. «який викликає співчуття, бідолашний». *Вітер освітлий реве і лютує. Дивлюся: під титом сердешна дитина, хлоп'ятко маленьке, — вся в латках свитина (Грінченко).*

Серцевий ужив. у знач. «який стосується серця, пов'язаний з хворобами серця, призначений для лікування серця». *Серцеві ліки. Серцеві м'язи. Серцева діяльність.*

СЕРДИТИ, -джу, -диш, -дять, -димо, -дите, -дять; *нак. (не) сердь, сёрдьмо, сёрдьте*

СЕРДИТИСЯ, -джуся [не сержуся], -дишся, -дяться, -димосся, -дитесь, -дяться; *нак. сёрдься, сёрдьмосся, сёрдьтєся*

СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКИЙ
СЕРЕДНЬО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «середній». З другою частиною пишеться разом: *середньоазійський, середньоарифметичний, середньовічний, середньодобовий,*

середньоевропейський, середньокаліберний, середньомісячний, середньопіднебінний, середньорічний, середньоязиковий.

СЕРТИФКАТ, -а, ор. -ом, мн. -я, -ів. Документ, що посвідчує асортимент, кількість і якість експортного товару.

СЕРЦЕ, -я, дав. -цю і -цеві, ор. -цем, місц. (у) -ці, мн. -я́, сердець і серць, дав. серціам

СЕРЦЕВО-ЛЕГЕНЕВІЙ
СЕРЦЕВО-СУДИННИЙ
СЕРЦЕПОДІБНИЙ. *Серцеподібна форма [не серцевидна форма].*

СІСІЯ, -ї, ор. -сю, місц. (на) -ї, мн. -ї, -ій. *Розпочала роботу сестра Верховної Ради України.*

СЕСТРА, -я́, кл. -о, мн. сестри, сестер і сестёр, дав. сестрам, ор. сестрами, але дві сестри́, п'ять сестёр

СЕСТРИ́Н, -я́, -я́, мн. -і
СИБІР, -у, ор. -ом, місц. (у) -у. *Клімат Сибіру.*

СИВА́СЬКИЙ. *Прикм. до Сива́ш.*
СИВА́Ш, -я́, ор. -єм, місц. (у) -і. Назва озера.

СИВИНА́, -я́, ор. -ю́ і **СИВИЗНА́.** *З сивини (сивизни) вікля.*

СИ́ВТИ — **СИ́ВТИ.** *Збігаються у знач. «ставати, робитися сивим». Сивіє (сивіє) волосся.*

Тільки сивіти ужив. у знач. «відлітатися, відлітатися своїм сивим кольором». *Сивіє ковила на обрії.*

СИ́ВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сівий». З наступною частиною пишеться разом: *сивобородий, сивобровий, сивоволосий, сивовусий, сивоголовий, сивогривий, сивокосий, сивочубий.*

СІ́ГМА, -я. Назва літери грецького алфавіту на позначення приголосного звука «с».

СИ́ДІТИ, -джу́ [не сижу], -ди́ш, -да́ть, -дамб́, -дятье́, -дять. *Сиджу навпроти.*

СІ́ДЯЧИ — **СИ́ДЯЧИ́**

Сідячи, присл. *Писати сідячи.*

Сідячі, діприсл. *Сідячи дома.*

СИЗО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сізій». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметник означає поєднання кольору з відтінком: *сізо-блакитний, сізо-голубий, сізо-зелений*. 2. Разом, коли прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *сізокрилий, сізоперий, сізобкий*.

СИЛА, -и, ор. -ою, місц. (в) -і, мн. сіли, сил. Зловживання словом сила породжує канцелярські вислови. Замість *силами учнів нашої школи підготовлено святковий концерт* треба: *учні нашої школи підготували святковий концерт*. Не рекомендується вживати сполучення *в силу обставин*. Треба: *через обставини, з огляду на обставини*.

СИЛА-СИЛЕННА, сіли-силєнної
СИЛКУВАТИСЯ, -уюся, -уєшся, -ується, -уємося, -уєтесь, -уються. *Силкувався встати* [не силівся встати].

СИЛЬЦЕ, -я, ор. -єм, місц. (у) -і, мн. сільця, сілець, але два сильця, п'ять сілець. Петля для ловлення птахів і дрібних тварин.

СИМВОЛ, -у, ор. -ом, мн. -и, -ів. *Знак символу.*

СИМВОЛІЧНИЙ — **СИМВОЛІСТСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Символічний ужив. у значеннях: 1. Який містить у собі символ, є символом. *Символічний зміст слова*. 2. Умовний, уявний. *Символічне покарання*.

Символістський ужив. у знач. «який стосується символізму як художнього напрямку і символістів». *Символістська поезія*.

СИМЕТРИЧНО-ПРОТИЛІЖНИЙ
СИМЕТРИЧНО РОЗТАШОВАНИЙ

СИМЕТРІЯ, -ї, ор. -єю

СИН, -а, дав. -ові, кл. -у, мн. -ї, -ів, але два сини, п'ять синів. У сполуч. *Син Божий* обидва слова пишуться з великої літери.

СИНОНІМКА — **СИНОНІМІЯ**. Розрізняються значенням.

Синонімка, -и, місц. (у) -ці. Розділ мовознавства, який вивчає синоніми.
Синонімія, -ї, ор. -єю. 1. Сукупність синонімів певної мови, певного художнього твору. *Багата синонімія української мови. Синонімія творів М. Коцюбинського*. 2. Подібність за значенням морфем, слів, фразеологічних зворотів і синтаксичних конструкцій при наявності в них різних змістових відтінків і стилістичного забарвлення. *Лексична синонімія. Синтаксична синонімія*.

СИНХРОНІЯ, -ї, ор. -єю
СИНЬОП див. **СЕНЬОП**

СИНЬО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «синій». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, коли прикметник означає поєднання двох кольорів: *синьо-білий, синьо-зелений, синьо-фіолетовий, синьо-червоний*. 2. Разом, якщо прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *синьобкий, синьокрилий, синьомундірний*.

СИНЮВАТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «синюватий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *синювато-блакитний, синювато-голубий, синювато-рожевий, синювато-сірий, синювато-фіолетовий, синювато-червоний*.

СІПАТИ, -плю, -плеши, -пле, -племо, -плете, -плють; *нак. сип, сипмо, сипте*

СИПНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нетє, -нуть; *нак. сипні, сипаїть*

СІР, -у, мн. -ї, -ів

СІРДАР'Я, -р'ї, ор. -р'єю, місц. (на) -р'ї. Назва ріки.

СИРІЙЦІ, -ів, *мн.* (одн. сврієць, -ійця, дав. -ійцеві, *ор.* -ійцем, ч.; сврійка, -я, дав. -ш, *род. мн.* -йок, ж.)
СИРІЯ, -ї, *ор.* -єю, *місц.* (у) -ї
СИРО́КО, *невідм.*, ч. Сильний теплий вітер південного та південно-східного напрямку, характерний для країн Середземномор'я. *Гарячий широко.*

СИРОТА́, -я́, *мн.* сироти, свріт, дав. сиротам, ч. і ж. *Круглий (кругла) сирота.*

СИТУАТИВНИЙ — **СИТУАЦІЙНИЙ**. Розрізняються значенням.

Ситуативний. Викликаний у певних умовах, зумовлений певною ситуацією. *Ситуативні неповні речення.*

Ситуаційний. Який стосується ситуації. *Ситуаційна несподіванка.*

СИЦИЛІЙЦІ, -ів, *мн.* (одн. свцилієць, -ійця, дав. -ійцеві, *ор.* -ійцем, ч.; свцилійка, -в, дав. -ш, *род. мн.* -йок, ж.)

СИЦИЛІЯ, -ї, *ор.* -єю, *місц.* (на) -ї
СІДНІЙ, -я, *ор.* -єм, *місц.* (у) -ї

СІЄСТА *дв.* **ФІЄСТА**

СВІФОВА ПРА́ЦЯ (РОБО́ТА). Стійке словосполучення. Ужив. у знач. «безплідна й виснажлива праця». Обидва слова пишуться з малої літери.

СОК, со́ку, *місц.* (у) соку́, *мн.* со́ки, со́ків

СІКТИ, -чу́, -чєн, -чє́, -чємо́, -чєте́, -чу́ть; *мін.* сік, сікля́, сікло́, сікля́; *нак.* січа́, січа́ть

СІЛЄ́ЗІЯ, -ї, *ор.* -єю, *місц.* (у) -ї

СІЛЬ, со́лі, *ор.* сіллю, *мн.* со́лі, со́лей

СІЛЬСЬКИЙ, -а́, -е́

СІЛЬСЬКОГОСПОДА́РСЬКИЙ. [*не сільськогосподарський*]. *Сільськогосподарський інститут.*

СІМ, семі́ і сімо́х, дав. семі́ і сімо́м, *ор.* сьома́ і сімома́, *місц.* (на) семі́ і сімо́х

СІМДЕСЯ́Т, сімдеся́ті і сімдесятьо́х [*не семидесяти*], дав. сімдеся́ті і сімдесятьо́м, *ор.* сімдесятьма́ і сімдеся-

тьома́, *місц.* (на) сімдеся́ті і сімдесятьо́х

СІМДЕСЯ́ТИЙ [*не семидесятий*]
СІМДЕСЯ́ТИРІ́ЧНИЙ і **СІМДЕСЯ́ТИЛІ́ТНИЙ**

СІМДЕСЯ́ТИРІ́ЧЧЯ [*не семидесятирїччя*], -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -їч і **СІМДЕСЯ́ТИЛІ́ТТЯ**, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -їть

СІМНА́ДЦЯТЕ́РО, -тьо́х, дав. -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -тьо́х

СІМНА́ДЦЯ́ТЬ, -ти́ і -тьо́х, дав. -ти́ і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -ти́ і -тьо́х

СІМСО́Т, семисо́т, дав. семиста́м, *ор.* сьомаста́ми і сімомаста́ми, *місц.* (на) семиста́х

СІМСО́ТРИ́ЧНИЙ, -а, -е́ і **СІМСО́ТЛІ́ТНИЙ**, -я, -є́

СІМСО́ТРИ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -їч і **СІМСО́ТЛІ́ТТЯ**, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -їть

СІМ'Я — **СІМ'Я́**. Розрізняються значенням.

Сім'я, -я́ і сімені́, дав. сімені́, *ор.* сім'ям. *Насіння.*

Сім'я́, -м'ї́, *ор.* -м'єю́, *мн.* -м'ї́, сімей і сіме́й, дав. сім'ям. *Родина.*

СІНЄ́ШНИЙ, -я, -є́. *На синєшньому порозі.*

СІНО́ЖАТЬ, -ї, *ор.* -ттю, *род. мн.* -тей і **СІНО́ЖАТЬ**

СІРКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «сірка». З наступною частиною пишеться разом: *сіркобактерія, сірководислий, сіркоорганічний, сіркообсний.*

СІРО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сірий». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметник називає поєднання кольору з відтінком: *сіро-білий, сіро-блакїтний, сіро-бурий, сіро-голубий, сіро-жовтий, сіро-зелений, сіро-попелїстий, сіро-рожевий, сіро-свинцевий, сіро-червоний.* 2. Разом,

коли прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *сіро-земний, сірокам'яний, сіролістий, сіропідний*.

СІРУВАТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сіруватий». З наступною частинною пишеться через дефіс: *сірувато-білий, сірувато-блакитний, сірувато-дімчастий, сірувато-жовтий, сірувато-зелений, сірувато-попеллястий*.

СІПІ, *невідм., с.* Центральна частина Лондона, де зосереджені контори, правління найбільших банків, фондова й товарна біржі. *Лондонське сіпі*.

СІТЬ, -і, *ор. -ттю, мн. -і, -тей*

СІЧ, -і, *ор. -чтю, місц. (на) -і*. Організація українського козацтва в XVI—XVII ст. Пишеться з великої літери. *Розповіді про Січ. Запорозька Січ*.

СІЧЕНИК, -а, *ор. -ом, мн. -и, -ів*. Страва з посіченого м'яса. *Два січеники [не два січенка]*.

СІЯЧ, -а, *ор. -єм, кл. -ячу, мн. -і, -ів, дав. -ам і СІВ'АЧ*, -а, *ор. -єм, кл. -ячу, мн. -і, -ів*

СКАЗАТИ, скаж́у, скаж́еш, скаж́уть; *нак. скаж́і, скаж́ім(о), скаж́іть*

СКАКАТИ, ска́чу, ска́чеш, ска́че, ска́чемо, ска́чете, ска́чуть; *нак. скач́і, скач́іть і скака́ю, скака́єш, скака́є, скака́ємо, скака́єте, скака́ють; нак. скака́й, скака́йте*

СКАЛЬКУВАТИ — **СКАЛЬКУЛЮВАТИ**. Розрізняються значенням.

Скалькува́ти. 1. Зняти за допомогою кальки точну копію креслення, малюнка, плану. *Скалькувати карту*. 2. Створити слово або вислів за зразком будови відповідного слова чи вислову іншої мови. *Скалькувати їдому*.

Скалькулюва́ти. Підрахувати собівартість, купівельну й продажну

вартість чого-небудь. *Скалькулювати вартість робіт*.

СКАНДИНА́ВИ, -ів і **СКАНДИНА́ВЦІ**, -ів, *мн. (одн. скандина́в, -а і скандина́вець, -вця, ор. -вцем, ч; скандина́вка, -я, дав. -ці, род. мн. -вок, ж.)*

СКАНДИНА́ВІЯ, -ї, *ор. -єю*
СКАНДИНА́ВСЬКИЙ ПІВОСТРІВ. З великої літери пишеться перше слово.

СКАРБ, -у, *ор. -ом, мн. -ї, -ів*, але два *скарби*

СКА́РГА, -и, *місц. (у) -зі*. *Написати скаргу [не жалобу]*.

СКА́РЖИТИСЯ, -жуся, -жншся, -жимося, -житесь, -жаться; *нак. ска́ржся, ска́ржетеся*. *Не любить ска́ржитися [не жалітися]*.

СКАСУВА́ТИ, -ую, -уєш, -ує, -уємо, -уєте, -ують; *нак. скасу́й, скасу́йте*. *Скасувати смертний вирок [не відмінити смертний вирок]*.

СКЕ́РЦО, *невідм., с.* Музичний твір у швидкому темпі. *Веселе скерцо*.

СКИПИДА́Р, -у, *ор. -ом*. Рідина, яку добувають перегонкою смоли хвойних дерев. *Запах скипидару*.

СКИРТУВА́ТИ, -ую, -уєш, -ують. Укладати в скирти сіно, солому. *Скиртують солому [не скирдують солому]*.

СКІ́ЛЬКИ-НЕ́БУДЬ, скі́лько́х-не́будь, *дав. скі́лько́м-не́будь, ор. скі́лькома́-не́будь, місц. (на) скі́лько́х-не́будь*

СКІ́НЧИ́ТИ, -чу́, -чи́ш, -чи́ть, -чимо́, -чнэ́, -ча́ть; *нак. скінч́і, скінч́іть і ЗАКІ́НЧИ́ТИ*. *Скінчити (закінчити) писати [не ківчити писати]*.

СКЛА́Д. 1. -у, *мн. -ї, -ів*. Частина слова. *Відкриті і закриті склади*. 2. -у, *мн. -и, -ів*. Приміщення для зберігання чого-небудь. *Повні склади товарів*. 3. -у, тільки *одн.* Сукупність чогось, що утворює єдине ціле; характерні особливості чогось; стиль, манера письма. *Класовий склад населення. Аналітичний склад розуму. Склад думання*.

СКЛАДА́ТИ — СТАНОВИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Складати, -аю, -а́си, -аю́ть ужив. у значеннях: 1. Розміщувати що-небудь у певному порядку. *Складати свої речі.* 2. Монтувати, з'єднувати. *Складати радіоприймач.* 3. Створювати літературний, музичний твір. *Складати вірші.* 4. Збирати, нагромаджувати. *Складати гроші.* 5. Проходити перевірку знань. *Складати іспит [не здавати іспит].*

Становити, -влю́, -ви́ш, -вля́ть ужив. у знач. «виражати якусь кількість». *Кількість населення становить п'ять мільйонів осіб [не кількість населення складає п'ять мільйонів осіб].*

СКЛА́ДНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «складний». З наступною частиною пишеться разом: *складнопідрядні, складносурядні, складноскорочений.*

СКЛА́СТИ, -аду́, -аде́ш, -аде́, -адемо́, -аде́те, -аду́ть

СКЛЮ, скла, *мн.* сте́кла, сте́кло

СКЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «скло», «скляний». З наступною частиною пишеться разом: *склобетон, скло-блок, скловолокно, склогума, склозавод, склокераміка, склокристалічний, склома́са, склопла́стик, склопласти́ковий, склотка́нина, склоце́мент, склофарфобровий.*

СКЛЯ́НКА, -в, *ор.* -ою, *місц.* (у) -ші, *мн.* -вкі́, -но́к, але дві склянки, п'ять склянок. *Повна склянка молока [не повний стакан молока].*

СКЛЯ́НО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «скляний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *скляно-дзерка́льний, скляно-керамі́чний, скляно-ма́товий, скляно-фарфобровий.*

СКЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

СКНА́РА, -и, *ч. і ж.* *Останий (остання) скнара [не скряга].*

СКО́БЕЛЬ¹, -я, *ор.* -ем. Інструмент у вигляді ножа з двома ручками на кінцях для знімання кори, обстругання дощок.

СКО́БЕЛЬ², -бля, *ор.* -блем. Металева дужка з гострими кінцями, що забивається у двері для навішування замка.

СКОВЗКІ́Й. Синонім: слизький
СКО́ВЗКО, *присл.* Синонім: слизько
СКОВО́РІДКА, -в, *місц.* (ва) -дці, *мн.* -дки, -док. *Смажити м'ясо на сковорідці [не сковородці].*

СКОРИСТА́ТИСЯ і СКО́РИСТУВА́ТИСЯ, СКО́РИСТУВА́ТИСЯ. Керування: *чим, з чого.* *Скористатися (скористуватися) нагодою (з нагоди).*

СКО́СА і КО́СО, *присл.*

СКОСИ́ТИ, -ошу́, -о́сиш, -о́сять, -о́симо, -о́сите, -о́сять; *нак.* ско́сі, ско́сіть

СКОТА́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

СКРА́ЄЧКУ і СКРА́Ю, *присл.*

СКРЕ́ГТТ, -готу, *мн.* -го́ти, -го́тів. *Скрегіт коліс [не скрежет коліс].*

СКРЕГО́ТАТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -о́чі, -о́чіть і **СКРЕГО́ТІТИ**, -очу́, -о́тіш, -о́тіть, -о́тимó, -о́тять, -о́тять; *нак.* -о́ті, -о́тіть

СКРЕКО́ТАТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -о́чі, -о́чіть і **СКРЕКО́ТІТИ**, -очу́, -о́тіш, -о́тіть, -о́тимó, -о́тять, -о́тять; *нак.* -о́ті, -о́тіть

СКРЕ́СНУТИ, -ве; *мн.* скрес і скресну́в, скресла́ і скресну́ла, скресл́в і скресну́ли

СКРИЖА́ЛЬ, -і́, *ор.* -лпо, *мн.* -і́, -лей. Плита з написаним на ній священним текстом; *перек.* те, що зберігає, куди занесені пам'ятні події, дати, імена. *Скрижалі історії.*

СКРІ́НЬКА, -в, *місц.* (у) -ці, *мн.* -й, -нью́к, але дві скріньки, п'ять скрі-

нок. *Поштова скринька* [не пошто-
вий ящик].

СКРИПАЛЬ, -я, дав. -єві, ор. -єм,
кл. -алу, мн. -і, -ів, дав. -ям. *Талановитий скрипаль* [не скрипач].

СКРИПКОВИЙ, -а, -є. *Скрипковий ключ* [не скрипичний ключ].

СКРУТНИЙ, -а, -є

СКУБТИ, -бу, -беш, -бє, -бемó, -бетє, -буть і **СКУБАТИ**, -аю, -асш, -ас, -асмо, -асте, -ають

СЛАБО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «слабій». З наступною частиною пишеться разом: *слабоактивний, слаборозвинутий і слаборозвинений, слаборозчичний, слабосильний* [не слабосильний], *слаботоксичний, слабохарактерний*.

СЛАВА. 1. -и, ор. -ою, місц. (у) -і. Загальна популярність; загальна думка про когось; чутка. *Мати славу. Добра слава. Слава пішла по всьому селу*. 2. виг. Схвалення, визнання; бойовий поклик. *Голоси мені співають «слава!»* (Українка). *І серця стримуючи лет, ми розгорнулися у лаву і ринули під крики «слава!» на лаву ворога* (Сосюра).

СЛІТИ¹ і СТЕЛІТИ. Розрізняються особовими закінченнями.

Слѣти, стелю, стелєш, стєле, стєлемо, стєлетє, стєлють. *Слѣти постіль*.

Стєліти, стелю, стєліш, стєліть, стєлімо, стєлітє, стєліять. *Стєліти килим*.

СЛІТИ², шлю, шлєш, шлє, шлємó, шлєтє, шлють. *Слѣти привіт*.

СЛИВОВИЙ і СЛІВОВИЙ

СЛІДОМ і СЛІДОМ

СЛІПНУТИ, -ну, -неш, -нуть; мн. сліп і сліпнув, сліпла і сліпула, сліпли і сліпули

СЛОБІДСЬКА УКРАЇНА. Історична область, територія сучасних Харківської і частини Сумської, Донецької, Луганської, Білгородської, Курської і Воронезької областей. Обидва слова пишуться з великої літери.

СЛОБОДА, -й, мн. слободи, слобід, дав. слободам, але дві слободи

СЛОБОЖАНИ, -ан, мн. (одн. слобожанни, -а, ч.; слобожанка, -н, дав. -щ, род. мн. -нок, ж.)

СЛОБОЖАНЩИНА, -н. Назва історичної області. Пишеться з великої літери.

СЛОВАЧЧИНА, -н

СЛОВЕНИ — СЛОВЕНЦІ — СЛОВІНЦІ. Розрізняються значенням.

Словєши, -ів. Назва деяких східнослов'янських племен.

Словєнци, -ів, мн. (одн. словєнець, -нця, ор. -нцем, ч.; словєнка, -н, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.). Представники населення Словенії.

Словінци, -ів, мн. (словінець, -нця, ор. -нцем, ч.; словінка, -н, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.). Представники народності, яка живе в Польщі.

СЛОВО, -а, мн. слова, слів. Рекомендується вживати сполучення одню (одне) слово, слово честі замість *одним словом, честе слово*. Неворомативним є сполучення іншими словами. Треба: *інакше кажучи*.

СЛОВОТВІРНИЙ — СЛОВОТВОРЧИЙ. Розрізняються значенням.

Словотвірний. Який стосується словотвору. *Словотвірний тип. Словотвірний клас. Словотвірний аналіз. Словотвірне значення. Словотвірна модель. Словотвірна категорія. Словотвірна характеристика*.

Словотвірчий. Який бере активну участь у процесі творення слів. *Словотвірчий афікс. Словотвірчий суфікс. СЛОВ'ЯНИ*, -ян, мн. (одн. слов'янин, -а, ч.; слов'янка, -н, дав. -ці, род. мн. -нок, ж.). *Два слов'янина, п'ять слов'ян*.

СЛУЖБОВО-ДОПОМІЖНИЙ СЛУЖБОВО-ПОСАДОВИЙ

СЛУЧ, -і, ор. -ччу. Назва ріки.

СЛЬОЗА, -й, мн. сльози, сліз, дав. сльозам, ор. слзьмя, слзьмі і сльозами, місц. (у) сльозах

СЛЮСАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям, але два слюсарі [не два слюсаря], п'ять слюсарів.

СЛЮСАР... Перша частина складних іменників. З наступною частиною пишеться через дефіс: *слю-сар-гід-рвалік*, *слюсар-інструменталіст*, *слюсар-сантехнік*, *слюсар-складальник*.

СЛЮСАРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «слюсарний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *слюсарно-механічний*, *слюсарно-монтажний*, *слюсарно-штампувальний*.

СЛЮСАРСТВО, -а і **СЛЮСАРСТВО**

СЛЮСАРСЬКИЙ і **СЛЮСАРСЬКИЙ**

СМАГА, -я і **СМАГÁ**, -я

СМАЖЕНИЙ. Смажена картопля [не жарена картопля].

СМАЖИТИ, -жу, -жиш, -жить, -жимо, -жите, -жать; *нак.* смаж, смажете. Смажити рибу [не жарити рибу].

СМАРАГД. 1. *род.* -у. Назва мінералу. Вироби із смарагду. 2. *род.* -а. Окремий кристал. Поверхня смарагда.

СМЕРКНУТИ, -не; *мин.* смёркло і смёркнуло

СМЕРКОМ, *присл.*

СМЕРЧ, -у, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів. Великої руйнівної сили повітряний вихор.

СМІКАТИ, -аю, -аєш, -ає, -аємо, -аєте, -ають і смічу, -чеш, -че, -чемо, -чете, -чуть; *нак.* смікай і смич, смікайте і смічте

СМІКНУТИ, -ну́, -неш, -не́, -немо́, -нетé, -нүть; *нак.* смикни́, смикніть

СМІЧКОВИЙ. Смічкові інструменти.

СМІЧОК, -чка́, *ор.* -чкóм, *місц.* (на) -чху́, *мн.* -чкі́, -чкі́в

СМІЛВИЙ, **СМІЛИВИЙ** і **СМІЛИЙ**

СМІЛВИСТЬ і **СМІЛИВИСТЬ**, -вості, *ор.* -вісто

СМІЛВИШИЙ і **СМІЛИВИШИЙ**

СМІЛИВИЩАТИ і **СМІЛІЩАТИ**

СМІГТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м, *місц.* (на) -тті́ і **СМІГТЯ́**

СМІХОВИНИЙ [не сміхотворний]

СМІЮЧИ́СЬ, *дісприсл.*

СМІЯТИ́СЯ, -юся́, -éшся́, -éться́, -емо́ся́, -етéся́, -ю́ться́; *нак.* смійся́, смійтеся́. Керування з когочого. Сміятися з парубка [не над парубком].

СМО́КВА, -я, *мн.* -я, смокв і смóков і **СМО́КВИ́НЯ** [не смоковниця],

-і́, *ор.* -ею́, *род. мн.* -я́ць. Плодове субтропічне дерево; інжир.

СМО́КТА́ТИ, -кчу́, -кчеш, -кче, -кчемо, -кчете, -кчуть; *нак.* смокчи́, смокчіть

СМО́ЛІСТИЙ. Смолисті речовини.

СМО́ЛІСТО-ЧО́РНИЙ і **СМО́ЛЯНО-ЧО́РНИЙ**

СМО́ЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «смола». З наступною частиною пишеться разом: *смоло-дія́льний*, *смоломagneзі́товий*, *смоло-скипіда́рний*, *смолоперегі́нний*.

СМО́ЛОСКИ́П *див.* **ФА́КЕЛ**

СМО́ЛЯНИЙ, -я́, -é. Смоляний запах.

СМО́ЛЯ́Р, -я́, *дав.* -єві́, *ор.* -éм, *кл.* -яре́, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м

СМУ́ГА, -я, *місц.* (на) -зі́, *мн.* -я, смуг. Прикордонна смуга [не полоса].

СМУ́ГАСТИЙ. Смугаста сорочка [не полосата сорочка].

СМУ́ЖКА, -я, *місц.* (на) -жці́, *мн.* -жхи́, -жок. Матерія у смужку [не в полосу].

СМУ́ГЛЯ́ВТИ і **СМУ́ГЛЯ́ВИЩАТИ**

СНА́СТЬ, -і́, *ор.* -стю́, *мн.* -і́, -ей́

СНІ́ГУ́Р, -я́, *дав.* -óві́, *ор.* -óм, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м

СНІ́ГУ́РО́НЬКА [не снігурочка], -я, *дав.* -нці́, *мн.* -нкі́, ньок.

СНІ́Д **СНІ́ДУ**, **СНІ́ДОМ**. Скорочення синдром вабубого імунodefіцінту. Захворювання на СНІД [не СПІД].

СНІ́ЖНО-БІ́ЛИЙ

СНОВИ́ГАТИ, -яю́, -яеш, -яють

СОБАКА, -и, ч. Синонім: пес.

СОБОР, -у, місц. (у) -і. Головна чи велика церква міста; головна церква в монастирі. *Софійський собор.*

СОБОРНІЙ. 1. Який стосується собору. *Соборний хор.* 2. Об'єднаний, неподільний. *Соборна Україна.*

СОКІЛ, -коля, кл. соколе і соко́ле, мн. -колі́, -колі́в, але два со́коли, сім со́колі́в

СОКОВИТИ́СКУВАЧ, -а, ор. -ем [не соковижималка]

СОКОВИТИЙ. *Соковите яблуко* [не сочне яблуко].

СОЛДА́Т, -а, мн. -в, -ів. *Два солдати* [не два солдата].

СОЛДА́ТЧИНА, -и. Солдатська служба.

СОЛІТИ, солло́, -лиш, -лить, -лимо, -лите, -лять

СОЛО. 1. *невідм.*, с. Музичний твір чи окрема його партія, які виконує один інструмент або один співак. *Соло для скрипки.* 2. *присл.* *Співають соло.*

СОЛОДИ́ТИ, -джу́ [не соложу], -дйш, -дйть, -димо́, -дйте́, -дйть

СОЛОДКО, *присл.*

СОЛОДО́ЩІ, -ів. Синонім: ласощі.

СОЛОМІ́Я, -ї, ор. -єю, кл. Соломі́є! *Зменш.-пестл.:* Соломі́йко!

СОЛОМ'ЯНИЙ

СОЛОНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «солоний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *солбно-кислий, солбно-маринований, солбно-солбдкий.*

СОЛЬ, *невідм.*, с. П'ятий звук музичної гамми, а також нота, що позначає цей звук. *Верхня соль.*

СОЛЬФЕДЖІО, *невідм.*, с. Вокальні вправи для розвитку слуху й голосу та набуття навичок читати ноти; навчальна дисципліна, призначена для розвитку слуху учнів.

СОЛЯНИЙ — **СОЛЯНИЙ**.

Соляний, -а́, -е́. Ужив. у знач. «який містить у собі сіль; пов'язаний із добуванням солі; пристосований для

обробки, зберігання, транспортування солі». *Соляні крупинки. Соляні озера. Соляні промисли. Соляний склад.*

Соляний. Ужив. у складі хімічних термінів. *Соляна кислота.*

СОЛЯНОКІСЛИЙ
СОЛЯНО-ЛУ́ЖНИЙ

СОМБРЕ́РО, *невідм.*, с. Крилатий капелюх, поширений у країнах Латинської Америки. *Нове сомбреро.*

СОН¹, сну, місц. (у) сні́, мн. снй, снів. Сновидіння.

СОН², сону, ор. со́ном. Назва рослини. *Дзвіночки сону.*

СОН-ТРАВА́, сон-трави́

СО́НЦЕ, -я, *дав.* со́нцєві і со́нцо, місц. (на) -і. Як власна назва зорі пишеться з великої літери. *Діаметр Сонця.*

СО́НЯЧНИЙ. Буквосполучення **чн** вимовляється як **шн**. *Сонячний* [соняшний] день. У складі термінологічних сполучень вимовляється **чн**. *Сонячна корона. Сонячне сплетіння.*

СО́НЯШНИК. 1. *род.* -а. Назва рослини. *Посіви соняшника.* 2. *род.* -у. Насіння цієї рослини. *Кілограм соняшнику.*

СОПІ́ЛКА, -и, місц. (на) -ці́, мн. -лкі́, -лók, *дав.* -лкám, але дві сопі́лки, п'ять сопі́лок

СОПІ́ЛКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, ор. -е́м, кл. -я́рю, мн. -і́, -ів, *дав.* -я́м

СОПІ́ТИ, -пліо́, -плйш, -плйть, -пймó, -плйте́, -плйть; *мн.* -плйв, -плйла і **СОПІ́ТИ**, -пй, -пеш, -пé, -пемó, -петé, -пйть; *мн.* сйп, соплá, соплó, соплй

СОПЛÓ, -а́, мн. со́пла, со́пел, але два соплá
СОПРА́НО, *невідм.* 1. с. Високий жіночий голос. *Дзвінке сопрано.* 2. ж. Співачка з таким голосом. *Заспівала сопрано.*

СОРБО́ННА, -и, місц. (у) -і. Назва Паризького університету.

СОРБО́ННСЬКИЙ

СО́РОК, *род.*, *дав.*, ор., місц. -а. *До сорока додати п'ять. Зустрітися з сорока студентами.*

СОРОКА... Перша частина складних слів, що відповідає слову «сорок». З наступною частинною пишеться разом: *сорокавідірний, сорокагодинний, сорокаградусний, сорокадінний, сорокакілометровий, сорокалітній, сорокаріччя і сорокаліття, сорокарічний і сорокалітній*.

СОРОМ, -у. Синонім: стид.
СОРОМИТИСЯ, -млюся, -мнися, -мляться. Синонім: стидатися.

СОРОМЛИВИЙ — СОРОМ'ЯЗЛИВИЙ — СОРОМ'ЯЗНИЙ. Збігаються у значенні. *Соромлива (сором'язлива, сором'язна) людина [не встидлива людина]*.

СОРОМНО, присл. Синонім: стидно.

СОРТ, -у, мн. -я, -ів. Два сорти [не два сорта].

СОРЕТИМЕНТ див. АСОРЕТИМЕНТ
СОРЕТУВАЛЬНИК, -а. Два сортувальники [не два сортувальника].

СОСНА, -ї і **СОСНА**, -я, мн. сосни, сосен і сосов

СОФІЯ, -ї, ор. -єю, кл. Софіє! *Зметає-пестя*: Софійко!

СОХНУТИ, -ну, -неш, -нуть; *мин.* сох і сохнув, сохла і сохнула, сохли і сохнули

СОЦІАЛ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «соціалістичний». З наступною частинною пишеться через дефіс: *соціал-патріот, соціал-патріотизм, соціал-патріотичний, соціал-демократ, соціал-демократичний, соціал-демократія, соціал-революційний, соціал-шовінізм, соціал-шовініст, соціал-шовіністичний*.

СОЦІАЛЬНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «соціальний». З наступною частинною пишеться через дефіс: *соціально-демографічний, соціально-економічний, соціально-історичний, соціально-культурний, соціально-побутовий, соціально-політичний, соціально-психологічний*. 2. *присл., ужив. у знач. «з суспільного*

погляду» і пишеться окремо з наступним словом: соціально активний, соціально зумовлений, соціально корисний, соціально небезпечний, соціально свідомий.

СОЧІ, *невідм.* 1. с. Назва міста. *Курортне Сочі*. 2. ч. Назва курорту. *Зелений Сочі*.

СОЧИНСЬКИЙ

СОЮЗ — СПІЛКА. Розрізняються значенням.

Союз, -у. Політичне або військове об'єднання. *Військовий союз. Союз держав*.

Спілка, -я, місц. (у) -ці, мн. -лкі, -лкі, але дві спілки. Громадське об'єднання; товариство. *Спілка письменників. Професійна спілка. Селянська спілка*.

СПАЗМ, -у, мн. -я, -ів, ч. і **СПАЗМА**, -я, мн. спазми, спазм

СПАНІЄЛЬ, -я, ор. -ем. Порода мисливських собак.

СПАРЖА, -ї, ор. -єю. Овочева рослина.

СПАС, -а. Назва церковного свята. Пишеться з великої літери.

СПЕКТР, -а. *Ліній спектр*.

СПЕРЕДУ, *присл.*

СПЕРЕЧАТИСЯ, -аюся, -аєшся, -ається. *Любить сперечатися [не спорити]*.

СПЕРТИСЯ, зіпруся, зіпрешся, зіпреться, зіпремося, зіпретесь, зіпруться і зіпруся, зіпрешся, зіпреться, зіпремося, зіпретесь, зіпруться

СПЕРШУ, *присл.*

СПЕЦІАЛІСТ — ФАХІВЕЦЬ. Збігаються у знач. «той, хто досконало володі певною спеціальністю, має глибокі знання в якій-небудь галузі науки, техніки, мистецтва тощо». *Досконалий фахівець (спеціаліст)*.

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ — ПРОФЕСІЯ — ФАХ.

Спеціальність. Окрема галузь науки, техніки, мистецтва і т. ін., в якій людина працює; основна кваліфікація. *Хірург за спеціальністю*.

Професія. Рід занять, певна форма трудової діяльності. *Вибір професії. Професія вчителя.* Слово професія найчастіше виступає як родове поняття стосовно слова *спеціальність*, тому вживати одне замість другого не рекомендується. Порівня.: *За професією лікар, за спеціальністю стоматолог.*

Фах ужив. з обома значеннями. *Він має фах учителя. Хірург за фахом.* Останнім часом частіше вживається слово *фах*, а *спеціальність* - рідше.

СПІНА, -я, *ор.* -ою, *місц.* (на) -і. *Гнути спину. Ховатися за чужу спину. За широкою стиною. Гладити по спині. Мороз іде по спині.*

СПИННОМОЗКОВИЙ, -а, -е

СПІННО-ЧЕРЕВНИЙ, -а, -е

СПИРТ, -у, *місц.* (на) -у, *мн.* -й, -ів
СПИС, -а, *місц.* (на) -і, *мн.* -й, -ів, але два списи [не два списа], п'ять списів.

СПІВАК — СПІВЕЦЬ. Розрізняються значенням.

Співак, -а. Людина, яка уміє й любити співати; той, хто займається співом професійно. *Українські романи у виконанні відомих співаків.*

Співець, -вця. Той, хто складає вірші; митець; той, хто оспівує, прославляє кого-, що-небудь у літературі, музиці і т. ін. *Я став Донецьким співцем. Я вийшов з піснею із бою і на перо змінив багнет (Сосюра).*

СПІВРОЗМОВНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів. *Мій співрозмовник [не співбесідник].*

СПІВРОЗМОВНИЦЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* -і, -ниць. *Моя співрозмовниця [не співбесідниця].*

СПІДЛОБА, *присл.* Дивитися спідлоба.

СПІДНИЗУ і ЗНИЗУ, *присл.* Спіднизу (знизу) віяло холодом.

СПІДНИЦЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* -ниць, -ниць

СПІДНИЙ, -я, -є. Спідня кишеня. Ненормативним є уживання в цьому

значенні слова *нижній*. Неправильно: *нижня білизна*. Треба: *спідня білизна*.
СПІДСПІДУ, *присл.* *Зачерпнути води спідсподу.*

СПІЛКА *див.* **СОЮЗ**

СПІЛЬНОСЛОВ'ЯНСЬКИЙ

СПІР — СУПЕРІЧКА. Розрізняються значенням.

Спір, *спору*, *мн.* *спіря*, -ів. Ужив. у знач. «взаємні домагання щодо володіння чим-небудь, посідання чогось, вирішувани переважно судом». *Адміністративний спір. Територіальний спір. Трудові спори.*

Суперічка, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки, -чок ужив. у знач. «словесне змагання між двома або кількома особами; дискусія». *Суперічка між учнями. Вступати в суперічку.*

СПІШИТИ — ПОСПІШАТИ. Збігаються у знач. «намагатися якнайшвидше зробити що-небудь, виконати якусь роботу; швидко йти, бігти, пливати, їлати; намагатися вчасно потрапити кудись, вчасно прийти», але розрізняються уживанням. Слово *поспішати* вживається частіше. *Поспішати (спішити) з відповіддю. Поспішати (спішити) на роботу.*

Тільки поспішати вжив. у знач. «ідучи прискорено, показувати пізніший час». *Годиналик поспішає [не спішить].*

СПІЇТАТИ — СПІЇТАТИ. Розрізняються значенням.

Спіїтати. Порушити певний порядок чого-небудь, робити безладдя у чомусь; помилково сприймати одне за друге; переплутати. *Що тобі у серце впало, мислі спіятало твої? (Первомайський). Той, хто хоч раз побував у осінньому лісі, ніколи не спіятас ясний промінь стрункого клена з червоновуватим, в глибінь захопаним жеврівням старого корчуватого граба (Собко). Спіятати карти [не спітати карти].*

Спітати. Стягнути путом передні ноги кова або іншої тварини; зв'язати комусь руки, ноги. *Увечері*

вони зупинились у полі під високою могилою, спутали коней (Скляренко).

СПЛЯМИТИ, -млю́, -ми́ш, -ми́ть, -мимо́, -ми́те, -ми́ять
СПЛЯЧИЙ, дієприсл.

СПОВИТИ, -в'ю́, -в'єш, -в'є́, -в'ємо́, -в'єте́, -в'ю́ть і -в'ю́, -в'єш, -в'є́, -в'ємо́, -в'єте́, -в'ю́ть; *мин.* сповів, сповила і сповилá, сповило і сповило́, сповилв і сповилв́

СПОВІДЬ, -і, *ор.* -длю, *род.мн.* -дей
СПОВІСТИТИ *дів.* **ОПОВІСТИТИ**
СПОВНА і **СПОВНА́**, *присл.*

СПОВНЕНИЙ. *Керування*: чого і чим. *Світ сповнений велми́ і загадковості* (Гончар). *У відчужене вікно струмували сивоюваті потоки літньої ночі, сповнені пахоцями квітів і достигаючих життів* (Цюпа).

СПОВНЮВАТИ, -нюю́, -нює́, -нюю́ть і **СПОВНЯТИ**, -няю́, -няє́, -няю́ть. *Сповнювати (сповняти) свій обов'язок.*

СПОДВІЖНИК — **ПОДВІЖНИК**. Розрізняються значенням.

Сподівачник. Чийсь соратник у якійсь надзвичайно важливій діяльності. *Сподівачники Хмельницького.*

Подвизник. Людина, яка самовіддано бореться за досягнення високої мети на якійсь ниві. *Подвизник мистецтва. Подвизник науки.*

СПОДІВА́ТИСЯ. *Керування*: 1. *кого-чого*. *Чекати кого-, що-небудь. Сподіватися гостей.* 2. *на кого-що*. *Розраховувати, покладати надію на що-небудь; надіятися. Сподіватися на краці часи.*

СПОЖИ́ВНИЙ — **СПОЖИ́ВЧИЙ**. Розрізняються значенням.

Споживний і **споживний**. Придатний для споживання як їжа; їстівний. *Споживна властивість продукції.*

Споживчий. Який служить для задоволення потреб споживання. *Споживчі товари. Споживча кооперація. Споживче товариство.*

СПОЖИ́ТИ, -иву́, -ив'єш, -ив'є́, -ивемо́, -ивете́, -иву́ть; *мин.* спожів,

спожилá, спожилó, спожилі́. *Я не споживу усієї картоплі [не я не споживу усієї картоплі].*

СПОЗАРА́НКУ, **СПОЗАРА́НА** і **СПОЗАРА́ННЯ**, *присл.*

СПО́КІЙ, спо́кою і споко́ю, *ор.* спо́кoем і споко́ем, *місц.* (у) спо́кої і (у) споко́ї і спо́кою

СПО́КІЙНИЙ. *Спокійна людина. Спокійне море.* *Не рекомендується вживати сполучення спокійної ночі.* *Треба: добраніч, на добраніч.*

СПОКОНВІ́К — **СПОКОНВІ́КІВ** — **СПОКОНВІ́КУ**, *присл.* *Збігаються у значенні. Споконвік (споконвіків, споконвіку) жити на цій землі.*

СПОКУША́ТИСЯ. *Керування*: на що і чим. *Спокушатися на гроші (грішми).*

СПОЛУ́ЧНИЙ — **СПОЛУ́ЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

Сполуччий. 1. Який скріплює, з'єднує, зв'язує що-небудь; призначений для сполучення. *Сполуччий матеріал. Сполуччий канал.* 2. Який служить для з'єднання, сполучення звуків, слів, речень. *Сполучний голосний. Сполучні слова.*

Сполуччий. Який можна поєднувати, сумішати з чим-небудь. *Сполучні метали.*

СПОМ'Я́НУТИ, -ну́, -неш, -не́, -немó, -нетé, -ну́ть. *Синонім*: згадати.

СПОНУКА́ТИ, -а́ю, -а́еш, -а́ють, *недок.* і **СПОНУ́КАТИ**, -аю́, -аеш, -ають, *док.*

СПО́РИШ, -у́, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і. Назва рослини. *Дорога заросла споришем.*

СПО́РІДНЕНИЙ *дів.* **ПО́РІДНЕНИЙ**

СПОРОЖНІ́ТИ, -шó, -ниш, -нить, -нимо́, -ите, -ять і -ожню́, -ожвиш, -ожнить, -ожнимо́, -ожните, -ожнять; *нак.* -ожні́, -ожніть

СПОРТИ́ВНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «спортивний». З наступною частиною пишеться

ся через дефіс: *спортівно-гімнастичний, спортівно-масовий, спортівно-мисливський, спортівно-показовий, спортівно-технічний, спортівно-тренувальний*.

СПОРТСМЕН-РОЗРЯДНИК, спортсмена-розрядника

СПОТВОРИТИ, -рю, -риш, -рять; *нак.* (ве) -ор, -орм(о), -орте

СПОЧАТКУ, *присл.*

СПРАВА¹, -я. *Іхати у справі* [не по справі]. Не рекомендується вживати сполучення *справа в тому*. Треба: *рід у тім (у тому)*.

СПРАВА², *присл.* Синонім: *праворуч*.

СПРАВЖНИЙ *див.* **ДІЙСНИЙ**

СПРИЙНЯТИ, -йму́, -ймеш, -йме, -ймемо, -ймете, -ймуть; *мин.* сприйняв, сприйняла, сприйняло, сприйнялі

СПРИЙНЯТТЯ, -я́, *ор.* -ттям, *род. мн.* -ттів і **СПРИЙНЯТТЯ**, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -я́ть

СПРИНТЕР, -а. Бігун, плавець на коротку дистанцію.

СПРИЧИНЯТИСЯ, -яюся, -яешся, -яється, -яємося, -яєтесь, -яються і **СПРИЧИНЮВАТИСЯ**, -ююся, -ююся, -юється, -юємося, -юєтесь, -юються

СПРОЖОГУ, *присл.* Синоніми: *швидко, поспішно*.

СПРОКВОЛА і **СПРОКВОЛУ**, *присл.* Синоніми: *повагом, повільно, поступово*.

СПРОМОГТИСЯ, -о́жуся і -о́жуся, -о́жешся, -о́жеться, -о́жемося, -о́жетеся, -о́жаться; *мин.* спромігся, спромоглася, спромоглося, спромогліся; *нак.* -можіся, -можіться

СПРОМОЖНИЙ, -а, -е [не спроможий]. *Спроможний вирішити це питання*.

СПРОСОННЯ, *присл.*

СПРОСТУВАННЯ — **СПРОСТОВАННЯ** Збігаються у знач. «повідомлення, в якому спростовується що-небудь». *Надрукувати офіційне*

спростування (спростовання).

Тільки *спростування* вжив. у знач. «доведення неправильності, помилковості, хибності чого-небудь; заперечення, відкидання якого-небудь твердження». *Спростування хибної тези*.

СПУТАТИ *див.* **СПІЛУТАТИ**

СП'ЯСТІСЯ, зіп'я́су, зіп'я́нешся, зіп'я́неться, зіп'я́немося, зіп'я́нетесь, зіп'я́нуться і зіп'я́нуся, зіп'я́нешся, зіп'я́неться, зіп'я́немося, зіп'я́нетесь, зіп'я́нуться; *мин.* сп'я́вся, сп'я́лася, сп'я́лося, сп'я́лися; *нак.* зіп'я́вся, зіп'я́ніться

СРІБЛИСТИЙ і **СРІБЛЯСТИЙ**. *Сріблеста (срібляста) поверхня місяця*.

СРІБЛИСТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сріблястий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *сріблесто-білий, сріблесто-матовий, сріблесто-перламутровий, сріблесто-сірий, сріблесто-чорний*.

СРІБЛО, -а і *поет.* **СРІБЛО**, -а́ **СРІБЛО-ЗЛОТО**, срібла-злата і **СРІБЛО-ЗЛОТО**, срібла-злата, *нар.-поет.*

СРІБЛЯСТИЙ *див.* **СРІБЛИСТИЙ** **СРІБЛЯСТО...** Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сріблястий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *сріблясто-білий, сріблясто-матовий, сріблясто-перламутровий, сріблясто-сіній, сріблясто-чорний*.

СРІБНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «срібний». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметник означає: а) поєднання кольору з додатковим відтінком: *срібно-сіній*; б) не підпорядковані одне одному поняття: *срібно-цінковий*. 2. Разом, коли прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *срібноволодський, срібноголовний, срібнокрилий, срібнолістий*.

ССАВЕЇЦЬ, -вці, дав. -вцєві, ор. -вцєм, мн. -вці, -вців

ССАТИ, ссу, ссеш, ссе, ссеом, ссетє, ссуть; мн. ссав, ссала, ссали; нак. сси, ссіть

СТАВАТИ, стаю, стаєш, стає, стаєм, стаєтє, стають

СТАВИТИСЯ — ВІДНОСИТИСЯ. Розрізняються значенням.

Ставитися вжив. у знач. «виявляти до кого-, чого-небудь своє ставлення». *Сумлінно ставитися до своїх обов'язків [не сумлінно відноситися до своїх обов'язків].*

Відноситися, мат., ужив. у знач. «перебувати в певній відповідності, співвідношенні з чим-небудь». *А відноситься до В. Ненормативними є конструкції це до мене не відноситься, дельфіни відносяться до класу ссавців, він до мене погано відноситься.* Треба: це мене не стосується, дельфіни належать до класу ссавців, він до мене погано ставиться.

СТАВЛЕННЯ див. **ВЗАЄМИНИ**

СТАВНИЙ, -а, -є. Який має високу, струнку постать, міцну будову тіла. *Ставний хлопець.*

СТАВРІДА, -я

СТАЄР, -а. Спортсмен, що спеціалізується з бігу на довгі дистанції.

СТАЖИСТ, -а, дав. -ові, ор. -ом, мн. -в, -ів. Той, хто проходить стажування. *Він був два роки стажистом [не стажером].*

СТАЖУВАННЯ, -я, ор. -нням, місц. (на) -і. Бути на стажуванні [не на стажировці].

СТАКАТО, невідм., с. Уривчасте виконання звуків, при якому вони чітко відокремлюються один від одного; протилежне — легато. *Дрїбне стакато.*

СТАЛЬ, -і, ор. -лцо, род. мн. -і, -лей. Синонім: криця, поет. *Леговані сталі. Слово, чому ти не твердая криця, що серед бою так ясно іскриться?* (Леся Українка).

СТАМБУЛ, -а, місц. (у) -і. Місто в Туреччині. Старі назви: Константинополь, Царєград.

СТАНКОВИЙ. 1. Пов'язаний із творами мистецтва, створеними на станку. *Станкове мистецтво.* 2. Закріплений на металевій основі. *Станковий кулемет.*

СТАНОВИЙ — СТАНОВИЙ. Розрізняються значенням.

Становий. Який стосується граматичної категорії стану. *Станові відношення в дієслові.*

Становий, -а, -є. Який стосується стану як соціальної групи людей. *Станова нерівність. Станові привілеї.*

СТАНОВИТИ див. **СКЛАДАТИ**
СТАНОВИЩЕ, -а, ор. -єм, місц. (у) -і. Бути у скрутному становищі [не положенні].

СТАНОК — ВЕРСТАТ. Розрізняються значенням.

Станок, -нка, місц. (на) -нку. 1. Металева основа, на якій укріплюється гармата, кулемет та ін. механізми. *Кулеметний станок.* 2. Підставка, на якій художник, скульптор устатковлює, закріплює картину, скульптуру для роботи над ними. *Прикріплювати картину на станок.* 3. Привстрій, що служить опорою під час деяких навчально-тренувальних занять. *Станок для вправ балерин.*

Верстат, -а. 1. Дерев'яне устаткування для ткання полотна, килимів ручним способом. 2. техн. Машина для оброблювання деталей. *Токарний верстат [не станок]. Стояти за верстатом [не станком].*

СТАРІЙ — ДАВНИЙ. Розрізняються значенням.

Старий. 1. Який досяг старості. *Старий чоловік.* 2. Який існує довгий час. *Стара книжка.* 3. Який довго був у вжитку. *Стара одежа.* 4. Який характерний для минулого. *Старий стиль. Старий фасон.* 5. Який зберігся від колишніх часів. *Старий замок.* 6. Який був раніше. *Старе суспільство.*

Давній, -я, -с. 1. Який давно минув; колишній. *Давня література*. 2. Який існує здавна. *Давній приятель* [не старий приятель]. *Давні друзі* [не старі друзі]. *Давня звичка* [не стара звичка]. *Давня легенда* [не стара легенда]. *Давні уподобання*. *Давня любов* [не стара любов].

СТАРТИ, -ію, -ієш, -іє, -іємо, -ієте, -іють і **СТАРТТИ**, -ію, -ієш, -іє, -іємо, -ієте, -іють

СТАРОВИНА, -ї. У старовину [не у старину].

СТАРОСТА. 1. мн. -ости, -ост. Керівна особа. *Нарада старост*. 2. мн. -ості, -остів. Назва особи у весільному обряді. *Засилати старостів*.

СТАРТОВИЙ і **СТАРТОВИЙ**, -а, -є. *Стартовий пістолет*. *Стартовий капітал*.

СТАРШИЙ. 1. Більший за віком. Керування: *від кого, за кого*. *Старший від мене (за мене)* [не мене]. 2. Вищий званням, посадою. *Старший викладач*.

СТАРШИНА — **СТАРШИНА**. Розрізняються значенням.

Старшина. Привілейована верхівка. *Козацька старшина*.

Старшина, -я, мн. -їни, -їн. Назва посади, звання. *Ротний старшина*.

СТАТТЯ, -і, ор. -єю, місц. (у) -і, мн. -і, -тій, місц. (у) статтях. Не рекомендується вживати вислови *це особлива стаття, по всіх статтях*. Треба: *це інша річ, з усіх поглядів*.

СТАТУС-КВО, невідм., ч. і с. Ставовище, що існувало або існує в той чи інший момент. *Стійкий (стійке) статус-кво*.

СТАТУТ, -у. *Статут Студентського братства* [не устав Студентського братства].

СТАТУА, -і, ор. -єю

СТВЕРДНУТИ, -не; мин. стверд і стверднув, ствердла і стверднула, ствердли і стверднули

СТВОЛ, -а, ор. -ом, місц. (у) -і, мн. -ів, -ів. Частина вогнепальної зброї; вер-

тикальво або похило розташована частина шахти. Ненормативним є сполучення *ствол дерева*. Треба: *стовбур дерева*.

СТЕБЕЛЬЦЕ, -я, мн. -льця, -лець

СТЕГНО, -а, мн. стегна, стеген і стегон, але два стегна

СТЕЛАЗ, -а, ор. -єм, місц. (на) -і. *Полиці стелаж*.

СТЕЛІТИ, стелю, стеліши, стеліть, стелімо, стеліте, стеліть

СТЕЛЯ, -і, ор. -єю, місц. (на) -і, мн. -і, стель. *Білити стелю* [не потолок].

СТЕПАН, -а, дав. -ові, ор. -ом, кл. Степане! *Змени-пестл.: Степанку!* [не Стьопан!]; *Степанович*, -а, дав. -у, ор. -ем; *Степанівна*, -и [не Степанівної], дав. -і [не Степанівній]. *Пишуть два Степани* [не два Степана]. *Ігор Степанович*. *Гвіна Степанівна*.

СТЕПІНЬ див. **СТУПІНЬ**

СТЕРЕГТИ, -жү, -жеш, -жє, -жемб, -жетє, -жуть; наж. -жів, -жів

СТЕРЕО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словом «стереоскопічний», «стереофонічний». З наступною частиною пишеться разом: *стереоапаратура, стереокамера, стереомагнітофон, стереомузика, стереопроравач, стереотруба, стереофотографія*.

СТЕРЖЕНЬ — **СТРІЖЕНЬ**. Розрізняються значенням.

Стержень, -жня, ор. -жнем, мн. -жні, -жнів. Ужив. у знач. «деталь подовженої, циліндричної або чотигранної форми, яка здебільшого є осью або опорною частиною механізму». *Стальний стержень*. *Стержень поршня*.

Стрижень, -жня, ор. -жнем, мн. -жні, -жнів. Ужив. у значеннях: 1. Осьова, середня частина чогось у рослинному організмі. *Стрижні кукурудзяних качанів*. 2. Основний потік води в річці; бистрина. *Вибиратися зі стрижня*. 3. *перен.* Основна, головна частина чогось. *Стрижень економічної політики* [не стержень економічної політики].

СТЕРНО, -а, *мн.* стёрна, стёрен, але два стёрна. *Стерно корабля* [не руль корабля].

СТЕРНЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* стёрні, стёрень

СТЕРПТИ, -плю, -пиш, -пить, -пямо, -пьте, -плять

СТЕРТИ, зігру, зігреш, зігрé, зірёмó, зіретé, зіруть і зітру, зіреш, зітре, зітремо, зірете, зітруть

СТИГНУТИ, -ву, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть; *мин.* стиг і стігнув, стігла і стігнула, стігли і стігнули. *Стигне страва* [не стине страва].

СТИД, стидá і стиду́, *ор.* стидóm. *Не мати стиду* [не встиду]. *Ні стида, ні сорому.*

СТИДАТИСЯ, -аюся, -аєшся, -ається, -аємося, -аєтесь, -аються. *Стидається сказати* [не встидається сказати].

СТИКУВАННЯ, -я, *ор.* -ням. *Стикування корабля* [не стиковка корабля].

СТИЛІСТИЧНИЙ — СТИЛЬОВИЙ

Стилiстичний ужив. у знач. «який стосується стилістики як наука про стилі мови». *Стилiстичні норми. Стилiстичні категорії.*

Стильовий ужив. переважно у знач. «який стосується стилю». *Стильові риси дерев'яної архітектури. Стильова манера художнього полотна. Стилiвові тенденції.*

СТІСНУТИ, -ву, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть; *мин.* стис і стіснув, стісла і стіснула, стісли і стіснули

СТІХНУТИ, -ву, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть; *мин.* стих і стіхнув, стіхла і стіхнула, стіхли і стіхнули

СТІЛ, столá і (до) столу́, *місц.* (на) столі́, (по) столу́ і столі́, *мн.* столі́, -ів. *Два столи* [не два стола].

СТІЧНИЙ, -а, -é. *Стічна вода.*

СТО, *род.*, *дав.*, *ор.*, *місц.* ста

СТОКГОЛЬМ, -а. *Вулиці Стокгольма.*

СТОЛІТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -іть. *Синонім: сторіччя.*

СТОЛЯР, -а, *дав.-ові, ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -й, -ів, *дав.* -ám, але два столяри [не два столяра].

СТОПÁ¹, -й, *род. мн.* стіп і стоп. *Частина ноги. Припадати до стіп (стоп).*

СТОПÁ², -й, *род. мн.* стоп. *Група складів у вірші з певним розташуванням наголошеного і неаголошеного складів. Пісенний вірш збудований із правильних стоп.*

СТОРІНКА, -я, *місц.* (на) -нці, *мн.* -нкі, -нок, *дав.* -нкám, але дві сторінки, сім сторінок

СТОРОНА, -й, *знах.* -у, *ор.* -ою, *мн.* -я, -рів, *дав.* -ам, але дві сторони. *Сторони світу. Рідна сторона. Сторона квадрата. Обходити стороною.*

Слабка сторона. Не треба зловживати словом *сторона*. Ненормативними є сполучення: *по ліву сторону* (треба: *ліворуч, з лівого боку*), *з обох сторін* (треба: *по обидва боки, обабіч*), *залишатися о сторова* (треба: *залишатися о сторова*), *в сторону лісу* (треба: *в напрямі лісу*), *відкласти в сторону* (треба: *відкласти вбік, набік*), *з усіх сторін* (треба: *звідусюда, звідусіль*), *на всі чотири сторони* (треба: *від чотирь вітрів*).

СТОРОННІЙ, -я, -е. *Сторонні люди* [не посторонні люди].

СТОСУВАТИСЯ. Керування: *кого-чого. Це мене не стосується* [не це до мене не стосується].

СТОСУНКИ *див. ВЗАЄМИНИ*

СТОЯЧИ — СТОЯЧІ

Стоячи, *присл.* *Відповідати стоячи. Стоячі, дiсприсл.* *Стоячи біля джерел української літератури.*

СТРАДИВАРІ, *невідм., ж.* і **СТРАДИВАРІУС**, -а. *Вид скрипки.*

СТРАЖДАТИ, -аю, -аєш, -ають. *Страждати від болю* [не страдати від болю]. Ненормативним є сполучення *страждас англійоу*. Треба: *хворіти на англійу*.

СТРАЙКАР, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям [не страйкуючий].

СТРАСБҀРГ і СТРАСБҀРГІ, -а, місц. (у) -зі і -гу (-гу)

СТРАСБҀРЗЬКИЙ

СТРАХ, страху і страху, мн. -я, -ів
СТРАХАТИ, -аю, -асш, -ає, -асмо, -аєте, -ають; *нак.* -ай, -айте і **СТРАШИТИ**, -шу, -шиш, -шать, -шямо, -швте, -шать; *нак.* страши, страшишь **СТРЕКОТАТИ**, -очу, -бчеш, -бче, -бчемо, -бчете, -бчуть; *нак.* -очі, -очіть і **СТРЕКОПТИ**, -очу, -отіш, -отіть, -отямо, -отитє, -отіть; *нак.* -оті, -отіть

СТРІЛЬНУТИ і СТРІЛЬНУТИ. Стрільнути (стрільнути) оком. Хоч в око стрель (стрельни).

СТРЕМІНО, -а, ор. -ом і **СТРЕМІНО**, -а, ор. -ом, мн. -єна, -єн

СТРІГТИ, -жу, -жеш, -жє, -жемб, -жетє, -жуть; *нак.* -жі, -жіть

СТРИЖЕНЬ див. **СТІРЖЕНЬ**

СТРИЙ. 1. род. -ю. Назва річки. *Води Стрия*. 2. род. -я. Назва міста. *Мешканці Стрия*.

СТРІМГОЛОВ і СТІМГОЛОВ, присл.

СТРІЧКА, -я, місц. (на) -ці, мн. -чкі, -чок, дав. -чкām, але дві стрічки, п'ять стрічок. *Червона стрічка. Ізоляційна стрічка [не лента]. Друкарська стрічка.*

СТРІЧКОВИЙ, -а, -є. *Стрічковий ковсер.*

СТРОЧИТИ, -чу, -чеш, -чить, -чимо, -чите, -чать

СТРУГАТИ, -ужу, -ўжиш, -ўжять, -ўжимо, -ўжите, -ўжать і -угаю, -угасш, -угас, -угасмо, -угасє, -угають

СТРУКТУРНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «структурний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *структурно-геологічний, структурно-семантичний, структурно-системний*. 2. присл. З наступ-

ним прикметником пишеться окремо: *структурно-різномірний*.

СТРУМ, -у. *Електричний струм [не ток].*

СТРУМЕНІТИ, -іє, -іють і -іть, -іять. *Струменіє (струменить) вода.*

СТРУНКО, присл. *Команда струнко [не смирно].*

СТРУСНУТИ, -ну, -неш, -не, -немб, -нетє, -нуть і **СТРУСОНУТИ**, -ону, -онеш, -онє, -онемб, -оветє, -онуть. *Струснув (струсонув) головою.*

СТРУЧКОВИЙ і СТРУЧКОВИЙ. (*Стручкова*) *стручкова квасоля.*

СТУДЕНТСТВО, -а, ор. -ом

СТУКОПТИ, -очу, -отіш, -отіть, -отімб, -отитє, -отіть; *нак.* -оті, -отіть і **СТУКОТАТИ**, -очу, -бчеш, -бче, -бчемо, -бчете, -бчуть; *нак.* -очі, -очіть

СТУПІНЬ — СТІПІНЬ. Розрізняються значенням.

Ступінь, -пеня, ор. -пенем, місц. (на) -пені, мн. -пені, -ів. Ужив. у значеннях: 1. Порівняльна величина, що характеризує розмір, інтенсивність чого-небудь. *Ступінь порівняння*. 2.

Посада, звання, ранг, категорія чого-небудь. *Диплом другого ступеня*.

3. Етап, стадія розвитку чогось. *Підніматися на вищий ступінь*.

4. Складова частина ракети. *Відпрацьований ступінь ракети*.

Неформативним є уживання цього слова в формі жіночого роду.

Стіпень, -пеня, ор. -пенем. Математичний термін. *Стіпень числа. Піднести до степеня [не степені].*

СТУХНУТИ, -ну, -неш, -нуть; *мин.* стух і стухнув, стухла і стухнула, стухли і стухнули

СТЯГ, -а, місц. (на) -зі, мн. -в, -ів, уроч. Синоніми: прапор, знамено. *Майорять стяги (прапори, знамена).*

СТЯГТІ, -гну, -гнеш, -гне, -гвемо, -гнете, -гнуть; *мин.* стяг, стягла, стягло, стягли і **СТЯГНУТИ**, -гну, -гнеш, -гнеш, -гнуть; *мин.* стягнув, стягнула, стягнуло, стягнули

СТЯТИ, зігну́, зігнеш, зігне́, зігнемо́,
зігнете́, зігну́ть і зігну, зігнеш, зігне,
зігнемо, зігнете, зігнуть

СУБ'ЄКТ, -а, мн. -я, -ів
СУБ'ЄКТИВНО ОЦІНЕНИЙ
СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНИЙ

СУВЕНІР, -а, ор. -ом, мн. -я, -ів.
Ужив. у значенні «подарунок на згадку; річ, пов'язана із спогадами про кого-, що-небудь». *Купити сувенір. Магазин сувенірів.* Вислови *пам'ятний сувенір, сувенір на пам'ять* є тавтологічними і в літературній мові не вживаються.

СУВЕРЕНІТЕТ, -у, ор. -ом. Незалежність і самостійність держави в її зовнішніх і внутрішніх відносинах.

СУВО́РИЙ — СУРОВА́НИЙ. Розрізняються значенням.

Суворий. Надзвичайно вимогливий; який не припускає ніякої поблажливості, відхилення від прийнятих норм; який не має прикрас; сповнений труднощів, несприятливий для життя. *Суворий батько. Суворі відповіді. Суворі догани. Суворий наказ. Обриси суворих колонад. Суворі доля. Суворий край.* Порухенням норми є вживання в цих значеннях слова суровий.

Суровий. Грубий, небілений (про полотно); сировий. *Суворі нитка. Суворі полотно.*

СУВО́РО-ПРЕСУВО́РО, присл.

СУВ'ЯЗЬ, -і, ор. -ззю, мн. -і, -зей.
Що-небудь зв'язане, утворене переплетенням; зв'язок; зав'язь.

СУГЄ́СТЯ, -ї, ор. -єю. Вплив на волю і почуття людини; навіювання.

СУГЛО́Б, -а, мн. -я, -ів. *Запалення суглобів [не суглобів].*

СУД, -у, дав. -у́, ор. -о́м, місц. (у) -і, мн. -ї, -ів

СУДА́Н, -у. *Територія Судану.*

СУДДЯ́, -ї, ор. -єю́, місц. (у) -і, мн. -ї, -ів, але два судді, ч. *Народний суддя Захвопана.*

СУДИ́ННО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «судийний». З на-

ступною частиною пишеться через дефіс: *судийно-вегетативний, судийно-волокнистий, судийно-рефлекторний.*

СУДНОВЕ́РФ, -і, ор. -ф'ю, мн. -ї, -ей. Місце, де будують і ремонтують судна. *Працювати на судноверфі [не судоверфі].*

СУДОВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «судовий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *судово-адміністративний, судово-балістичний, судово-медичний, судово-прокурорський, судово-психіатричний, судово-слідчий.*

СУДО́М, -я. Мимовільне скорочення м'язів. Синоніми: *судорога, корч.*

СУ́ЗДАЛЬ, -я, ор. -ем, місц. (у) -і. Назва міста.

СУ́ЗІР'Я, -р'я, ор. -р'ям, род. мн. -р'їв

СУКНО́, -а́, мн. -а, -ков

СУ́КНЯ, -ї, ор. -єю, мн. -ї, -кони́ і СУКЕ́НКА, -я, місц. (у) -ці́, мн. -я, -нок

СУКНЯ́НИЙ і СУКО́ННИЙ. *Сукняний (суконний) кашкет.*

СУМ, -у. Синоніми: *смуток, журба.*

СУ́МИ, Сум, місц. (в) Су́мах [не Сума́х].

СУМІ́СНИЦТВО, -а. Одноразове виконання кількох службових обов'язків. *Працювати за сумісництвом [не по сумісництву].*

СУ́МШ, -і, ор. -шшо, род. мн. -шей

СУ́МКА, -я, місц. (у) -ці́, мн. -я, -мок, ор. -амя́, місц. (у) -ах і сумкі́, -мо́к, дав. -а́м, ор. -а́мь, місц. (у) -а́х, але дві сумки, п'ять сумок

СУМСЬКІ́Й [не Су́мський]

СУМЧА́НИ, -а́н, мн. (одн. сумча́нин, -а, дав. -ові́, ч.; сумча́нка, -я, дав. -нці́, род. мн. -нок, ж.)

СУ́МЩИ́НА [не Сумщи́на]

СУМ'Я́ГТТЯ, -я, ор. -ття́м, род. мн. -яттів і -я́ть

СУПЕРЄ́ЧИТИ, -чу, -чиш, -чить, -чямо, -чите, -чать. *Суперечить програмі [не протирічить програмі].*

СУПЕРЄЧКА *див.* СПР

СУПЕР... Перша частина складних слів, яка надає значення «головний», «вищої якості», «вторинний, повторний», «найбільш сучасний». З наступною частиною пишеться разом: *суперлайнер, супермаркет, супермодний, супернатуралізм, суперобгортка, супертанкер, супертурнір, супер'яхта*. **СУПРОВІДНИЙ** і **СУПРОВІДНИЙ**. *Написати супровідного (супровідного) листа.*

СУРГУЧ, -у, *ор.* -єм. Забарвлена смола, що легко топиться і застигає.

СУРГУЧЕВИЙ. *Сургуцева печатка.*

СУРМА, -и, *ор.* -ою, *мн.* -и, сурем і **СУРМА**, -ія, *мн.* сурми, сурем, але дві сурми. Духовий інструмент.

СУРМАЧ, -а, *дав.* -єві, *ор.* -чєм, *мн.* -і, -ів

СУРМ'ЯНИЙ. Властивий металу сурми; який має у своєму складі сурму. *Сурм'яні руди.*

СУСІД, -а *мн.* -и, -ів і **СУСІДА**, -и, *род. мн.* -ід, *ч.* і *ж.* *Добрий сусід (сусіда).* *Добра сусіда.*

СУСІДНИЙ, -я, -с

СУСПІЛЬНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «суспільний». З наступною частинною пишеться через дефіс: *суспільно-економічний, суспільно-ідеалістичний, суспільно-історичний, суспільно-політичний, суспільно-продуктивний, суспільно-трудоий*. 2. *присл.*, який можна замінити сполукою «для суспільства». *Суспільно важлива проблема. Суспільно необхідний робочий час. Суспільно корисна праця. Суспільно небезпечна людина.*

СУФІКСАЛЬНО-ПРЕФІКСАЛЬНИЙ

СУХАР, -я, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

СУХОПУТНИЙ, -а, -е [*не сухопутний*]

СУХУМІ, *невідм., с. Зелене Сухумі.*

значенням слову «суцільний». З наступною частиною пишеться разом: *суцільноумовий, суцільнозв'язний, суцільнокрійний, суцільнометалевий, суцільнотканінний, суцільноштампований.*

СУШ, -і, *ор.* -ишю

СУША, -і, *ор.* -єю, *місц.* (на) -і

СУШЕНИЙ — **СУШЕНИЙ**.

Сушений, прислм. Сушений на сонці.

Сушений, прислм. Сушені гриби. Сушений липовий цвіт.

СУШИЛЬНЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* -і, -лень. *Зачекати мокру білизну в сушильню [не в сушилку].*

СФОРМУВАТИ, -ую, -уєш, -ує, -уємо, -уєте, -ують

СХИТРУВАТИ, -ую, -уєш, -ує, -уємо, -уєте, -ують

СХІД, *сходу, місц.* (на) *сході*. У знач. «країни, розташовані в східному напрямку», пишеться з великої літери. *Культура Сходу*. У сполученнях *Далекий Схід, Близький Схід* з великої літери пишуться обидва слова.

СХІДНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «східний». З наступною частиною пишеться разом: *східноєвропейський, східноказахстанський, східнонімецький, східносибірський, східнослов'янський, східноукраїнський*. Аналогічно: *Східноєвропейська рівнина, Східнокитайське море, Східносибірська залізниця.*

СХЛИПНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -ветє, -вуть

СХОДИТИ — **ВИХОДИТИ**

Сходити. Спускатися вниз (сходами, трапом); припиняти рух, досягнувши кінцевої мети шляху; всаджуватися. *Сходити з трибуни. Сходити з корабля. Сходити з поїзда.*

Виходити. Рухатися зсередини назовні. *Виходити з трамвая [не сходити з трамвая]. Виходити з вагона [не сходити з вагона].*

СХОЖИЙ — **ПОДІБНИЙ**. Збігаються у знач. «який має спільні або

подібні рясні з кям-, чим-небудь». Схожі (подібні) між собою [не похожі між собою].

Тільки подібний ужив. у значеннях: 1. Такий самий; такий, як той, про кого йде мова. *Де ще красу подібну знайти?* 2. Математичний термін. *Подібні многогранники.*

СХОПІТИ, -пліо, -пйш, -пйть, -пймо, -пйте, -пйять; *нак.* -пй, -пйм(о), -пйть

СХУДНУТИ *див.* **ЗМАРНІТИ**

СЦЕНАРІЙ, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) -ї **СЦІЛЛА** і **ХАРІБДА**. Стійке словосполучення. Обидва слова пишуться з великої літери. Ужив. у знач. «загроза одночасно двох однаково серйозних небезпек».

СЬЄРРА-ЛЕОНЕ, *невідм.*, *ж.* Назва держави. *Сьєрра-Леоне населена народами мовної групи нігер-конго.*

СЬОГОДЕННЯ, -я, *ор.* -няям

СЬОРБАТИ, -аю, -асш, -ас, -асмо, -асете, -ають і **СЬОРБАТИ**, -аю, -аєш, -ає, -аємо, -аєте, -ають

СЬОРБНУТИ, -ну, -нєш, -нє, -нємо, -нєтє, -нють; *нак.* сьорбний, сьорбніть **СЮЖЕТ**, -у. *Розвиток сюжету.*

СЮРКОТАТИ, -очу, -бчеш, -бче, -бчемо, -бчете, -бчуть; *нак.* -кочі, -очіть і **СЮРКОТІТИ**, -очу, -отйш, -отйть, -отимо, -отитє, -отйять; *нак.* -отй, -отйть

СЮРРЕАЛІЗМ, -у. Літературний напрям, який шукає джерела творчості у сфері підсвідомого, інтуїтивного. *Твори сюрреалізму.*

СЮРРЕАЛІСТИЧНИЙ

СЯЙВО, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -ї, *мн.* -а, сяйв і **СЯЄВО**, -а

СЯКИЙ-ТАКИЙ, сяка-такá, сякє-такє

СЯК-ТАК, *присл.*

СЯЯТИ, сяю, сяєш, сяють і **СІЯТИ**, сію, сієш, сіють, *уроч.*

Т

Т [тє], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р.* *Початкове т.* Як назва звука вжив. у *ч. р.* *Глухий т.*

ТАБЕЛЬ, -я, *ор.* -єм, *мн.* -ї, -їв, але два табелі, сім табелів

ТАБЕЛЬ-КАЛЕНДАР, табеля-календаря

ТАБЕЛЬНИЦЯ, -ї, *ор.* -єю [не табельниця]

ТАБІР, -бору, *місц.* (у) -ї; *мн.* -борй, -борів, але два табори, п'ять таборів

ТАБЛИЦЯ, -ї, *ор.* -єю. *Таблиця множення.*

ТАБЛО, *невідм.*, *с.* *Електричне табло.*

ТАБУ, *невідм.*, *с.* *Заборона. Накласти табу.*

ТАБУРЄТ, -а і **ТАБУРЄТКА**, -в, *місц.* (на) -тй, *мн.* -тйи, -ток

ТАВРІДСЬКИЙ. *Прим.* до *Таврада.*

ТАВРІЙСЬКИЙ. *Прим.* до *Таврія.*

ТАВРО, -а, *мн.* тавра, тавр, але два тавра. *Синонім:* клеймо.

ТАГАНРОГ, -а, *місц.* (у) -оzi і -огу

ТАГАНРОЗЬКИЙ. *Прим.* до *Тавророг*

ТАДЕЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* *Тадєто! Змєши.-пєстл.: Тадєку! Тадєйку! Тадєйович [не Тадєєвич], -а, ор.* -єм; *Тадєйва, -и [не Тадєйвоi], дав.* -ї [не Тадєйвнї]. *Спївають два Тадєй [не два Тадея]. Любомїре Тадєйовичу! Оксїно Тадєйво!*

ТАДЖИКИСТАН [не Таджикистан], -у

ТАДЖИЦЬКИЙ [не таджикський]

ТАЄМНИЙ і **ТАЄМНІЧИЙ**. *Тасмїна (тасмїнїча) розмова [не тайна розмова].*

ТАЄМНІЦЯ, -ї, *ор.* -єю. *Вїйськова тасмїнїця [не воєнна тайна].*

ТАЄМНІЧО і **ТАЄМНІЧЕ**, *присл.* *Тасмїнїчо (тасмїнїче) посмїхатися.*

ТАЄМНІЧО-ЗАГАДКОВИЙ

ТАЄМНО, *присл.* *Тасмїно повїчатися [не тайно повїчатися].*

ТАЖ — ТА Ж

Таж, част. Таж ми і до завтра не встигнемо цього зробити.

Та ж, займ. з част. Підійшла та ж сама дівчина.

ТАЗ, -а, місц. (у) -і і -у, мн. -ів, -ів, але два тазы, п'ять тазів

ТАЗОСТЕГНОВИЙ, -а, -е

ТАІНА, -а, мн. -ини, -ін

ТАІТИ, таю, таїш, таїть, таїмо, таїте, таїть

ТА І, спол. Дивлюсь я на небо та й думку гадаю (Петренко).

ТАЙВАНСЬКИЙ

ТАЙВАНЬ, -ю, ор. -ем, місц. (на) -і

ТАЙМ-АУТ, -у [аўт]

ТАЙМІР, -у, місц. (на) -і

ТАЙФУН, -у. Ураган величезної руйнівної сили.

ТАК ЖЕ, присл. і част. Працювали так же, як і вчора.

ТАКІ, част. 1. У постпозиції до слова, значення якого вона підсилює, пишеться через дефіс: знову-таки, прийшов-таки, все-таки, невже-таки.

Якщо між часткою і словом, до якого вона приєднується, стоїть інша частка, всі три слова пишуться окремо: все ж таки, знову ж таки, прийшов же таки, невже ж таки.

2. У препозиції до слова, якого вона стосується, пишеться окремо: таки прийшов, таки нема, таки він.

ТАКИЙ ЖЕ

ТАКИЙ-СЯКИЙ, така-сяка, také-сякє

ТАКИЙ-ТО, така-то, také-то

ТАКОЖ і ТАКОЖ, присл. Він також прийшов [не тожє, также]

ТАК-ОТ

ТАК САМО

ТАКСІСТ, -а

ТАКСІ, невідм., с. Нове таксі.

ТАК-СЯК

ТАКТ, -у

ТАКТИЧНИЙ — ТАКТОВНИЙ. Розрізняються значенням.

Тактичний. Який стосується тактики.

Тактичні заняття. Тактичний

прилом. Тактичні міркування. Тактичні ракети.

Тактовий. Який володіє почуттям міри, такту, який здійснюється з тактом.

Тактовна людина. Тактовна поведінка. Тактовне пояснення.

ТАК-ТО

ТАЛАН — ТАЛАНТ. Розрізняються значенням.

Талан, -у. Ужив. у знач. «доля, життєвий шлях; успіх, удача». Ой, світе мій ясний, світе мій прекрасний, який мій талан нещасний! (Нар. пісня).

Талант, -у. Ужив. у знач. «людина з видатними природними здібностями». Молоді таланти. Видатний талант.

ТАЛМУД, -у. Збірка релігійних, правових і побутових правил іудаїзму, що ґрунтується на тлумаченні книг Старого Заповіту.

ТАЛМУДИСТСЬКИЙ — ТАЛМУДИЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Талмудистський. Властивий талмудистові — тлумачеві талмуду.

Талмудистські міркування.

Талмудичний. Який стосується талмуду — збірки релігійних, правових і побутових правил іудаїзму.

Талмудичні істоти.

ТАМАДА, -а, ч. і ж. Розпорядник товариської вечери, бенкету.

ТАМПЕРЕ, невідм., с. Назва міста в Фінляндії. Широка вулиця Тампере.

ТАМ-ТАКИ, присл.

ТАМТАМ, -а. Ударний музичний інструмент.

ТАМ-ТО, присл.

ТАНГЕНС, -а

ТАНГО, невідм., с. Танець. Чудове танго.

ТАНЕЦЬ, -нцо, ор. -нцем, місц. (у) -нці і ТАНЕЦЬ, -нцю. Теорія танцю.

Піти в танець (в танець).

ТАНК, -а, ор. -ом, місц. (у) -у

ТАНКО...Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «таню». З наступною

частинною пишеться: 1. Разом, коли прикметник означає підпорядковані одне одному поняття: *танкобудівній, танкодесантний, танкоремонтний*. 2. Через дефіс, якщо прикметник означає не підпорядковані одне одному поняття: *танко-технічний*.

ТАНКОВИЙ — **ТАНКОВИЙ** і **ТАНКОВІЙ**. Розрізняються значенням.

Танковий. Який стосується танка або танкістів. *Танковий мотор. Танкова колона. Танкова промисловість. Танкове училище.*

Танковий і **танковий**. Властивий танкові, призначений для танку. *Танковий (танкові) рухи. Танковий (танковий) ритм. Танкова (танкова) музика.*

ТАНОК, танку́, *мн.* танкі́, -ів
ТАНТАЛОВІ МУКИ. Стійке сполучення. Ужив. у знач. «важкі, непомірні страждання». Пишеться з малої літери.

ТАНУТИ, -ну, -неш, -ве, -вемо, -нете, -нуть; *мин.* тав і танув, тала і танула, тали і танули. *Починає танути сніг [не таяти].*

ТАНЦ...Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «танцювальний», «танець». З наступною частиною пишеться разом: *танцзал, танцклас, танцмайданчик, танцмейстер.*

ТАРАНТЄЛА, -в. Швидкий італійський народний танець.

ТАРА́НЯ, -і, *ор.* -єю. Сушена риба.
ТАРА́С, -аса, *дав.* -асові, *ор.* -асом, *кл.* Тарасе!*Змени.пестл.:* Тараску!
Тара́сович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Тара́сівна**, -в [не Тарасівної], *дав.* -і [не Тарасівній]. *Два Тараси [не два Тараса]. Євгєне Тарасовичу! Надіс Тарасівно!*

ТАРАХКОТА́ТИ, -кочу, -кочеш, -коче, -кочемо, -кочете, -кочуть; *нак.* -кочі́, -кочіть і **ТАРАХКОТІ́ТИ**, -кочу́, -коті́ш, -коті́ть, -котімó, -котитé, -котя́ть; *нак.* -коті́, -котіть

ТАРГАН, -а́, *мн.* -і́, -ів. *Повзе тарган [не тарахан].*

ТАРИ́Ф, -у, *ор.* -ом, *мн.* -в, -ів. *Оплата за тарифом [не по тарифу].*

ТАРИ́ФНО-КВАЛІ́ФІКАЦІ́ЙНИЙ
ТАРІ́ЛКА, -в, *місц.* (у) -лці́, *мн.* -лкі́, -лók, *дав.* -лкі́ам, але дві тарілки, сім тарілок

ТАРІ́ЛОЧКА, -в, *місц.* (у) -чці́, *мн.* -чкі́, -чók, *дав.* -чкі́ам, але дві тарілочкі, п'ять тарілочок

ТАРІ́ЛЬ, -рєля́, *ор.* -рєлем, *місц.* (у) -рєлі́, *мн.* -рєлі́, -рєлів

ТА́РТУ, *невідм.*, с. Назва міста. *Гостинне Тарту.*

ТА́РТУСЬКИЙ

ТАСЬМА́, -і́, *місц.* (ва) -і́, *мн.* тасьма́, тасьм і **ТА́СЬМА**, -в. Вузька стрічка, що використовується для оздоблення одягу; облямівка.

ТАТАРЕНІ́Я (ТАТАРЧЕНІ́Я), -ятв, *дав.* -яті́, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т і **ТАТА́РЧА́**, -а́тя, *дав.* -а́ті, *ор.* -а́м, *мн.* -а́та, -а́т

ТАТА́РІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -лля́м

ТАТА́РИ, -ар, *мн.* (одн. татарин, -а, ч.; татарка, -в, *дав.* -ри́ці, *род. мн.* -рок, ж.)

ТАТА́РСТА́Н, -у

ТА́ТО, -а, *дав.* -ові́, *місц.* (ва) -ові́, *кл.* -у, *мн.* таті́ [не тата], татів [не тат]. *Пестл.:* татко, татусьо, татусьо, таточко, татонько, татусик.

ТАТУ́СЬ, -я́, *дав.* -єві́, *ор.* -є́м і -у́ся, *дав.* -єві́, *ор.* -є́м

ТАФТА́ — **ТАХТА́**. Розрізняються значенням.

Тафта́, -і́. Назва тканини.

Тахта́, -і́. Широкий низький диван без спинки.

ТАФТЯ́НИЙ, -а́, -є́ і **ТАФТОВИ́Й**. *Тафтяна́ (тафтова́) фіранка.*

ТА́ЦЯ, -і́, *ор.* -єю́, *місц.* (ва) -і́, *мн.* таці́, таць

ТАШКЕ́НТ, -а, *місц.* (у) -і́

ТБІ́ЛІ́СІ, *невідм.*, с. *Зелене Тбілісі.*

ТВАНЬ, -і́, *ор.* -нню́, *місц.* (у) -і́

ТВЕР, -і́, *ор.* -р'ю́, *місц.* (у) -і́. Назва міста в Росії.

ТВЕРДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням [не твердження]

ТВЕРДИТИ — **ТВЕРДИТИ**. Розрізняються значенням.

Твердіти, -джу, -диш, -дять, -димо, -дите, -дять; *нак.* твердь. Запевняти. **Твердіти**, -джу́, -ди́ш, -ди́ть, -ди́мо, -ди́те, -ди́ть; *нак.* тверди. Повторювати.

ТВЕРДНУТИ, *мн.* тверд і тверднув, твердла і тверднула, твердли і тверднули

ТВЕРДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «твердий». З наступною частиною пишеться разом: *твердокамі́ний і твердока́мі'яний, твердого́ловий, твердоло́бий, твердопа́льняний, твердопи́днебний, твердосе́рдий, твердоши́крій.*

ТВЕРДЯЧИ — **ТВЕРДЯЧИ**. Розрізняються значенням.

Твердячи, *дісприсл.* Запевняючи.

Твердять, *дісприсл.* Повторюючи.

ТВЕРЕЗІТИ, -ію, -ієш і **ТВЕРЕЗІШАТИ**

ТВЕРЕЗІШИЙ

ТВЕРСЬКИЙ. *Примк.* до Твер.

ТВІЙ, твого́, *дав.* твоєму, *ор.* твоїм, *місц.* (на) твоєму і твоїм; *ж.* тво́я, твоє́ї, *дав.* твої́й, *знах.* твою́, *ор.* твоєю́, *місц.* (на) твої́й; *с.* твоє́, твого́; *мн.* твої́, твої́х

ТВОРИТИ, -орю́, -бриш, -бріть, -брімо, -бріте, -бріть; *нак.* творі́, творі́м(о), творі́ть

ТЕАТР, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і

ТЕАТР-СТУДІЯ, театру-студі́ї

ТЕВТОНІ — **ТЕВТОНЦІ**. Розрізняються значенням.

Тевто́нц, -ів, *мн.* (одн. тевто́н, -а, ч.; тевто́нка, -я, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Стародавні германські племена.

Тевто́нці, -ів, *мн.* (одн. тевто́нець, -нця, *ор.* -нцем). Ріцарі Тевтонського ордену.

ТЕГЕРА́Н, -а, *місц.* (у) -і. Вулиці Тегерана.

ТЕЖ — **ТЕ Ж**

Теж. 1. *присл.* Я теж при́йду. 2. *част.* Теж мені риба́лка!

Те ж, *займ.* з *част.* Пишуться окремо. Я сказа́в те ж, що й товари́ш.

ТЕ́ЗА, -н, *ор.* -ою, *мн.* тезів, тез. *Тези доповіді* [не тезисні доповіді].

ТЕ́ЗАУРУС, -а. Словник, що подає лексику певної мови в повному її обсязі.

ТЕЗКО́, -а́, *мн.* тезки, -ів

ТЕ́ЗОВИЙ. *Тезовий виклад доповіді* [не тезисний виклад доповіді].

ТЕКСТ, -у, *мн.* -я, -ів. *За текстом* [не по тексту].

ТЕКСТОВИЙ, -а́, -е́. *Текстовий варіант пісні.*

ТЕЛЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «телевізійний». З наступною частиною пишеться разом: *телеабо́біент, телеа́дитер'ю́, телеа́тель, тележурна́ліст, телека́на́л, телекоме́нтатор, телекомуніка́ція, телемі́йстер, телепа́ркус, телепрогра́ма, телерекла́ма, телерепо́ртаж, телесе́ріал, телеспекта́кль, телестуді́я, телефі́льм, телешо́у.*

ТЕЛЕВІ́ЗІЙНИЙ — **ТЕЛЕВІ́ЗОРНИЙ**. Розрізняються значенням.

Телеві́зійний. Який стосується телебачення, призначений для нього або здійснюється за його допомогою. *Телеві́зійна передача. Телеві́зійна програ́ма.*

Телеві́зорний. Який стосується телевізора як предмета, приладу; який виготовляє телевізори, призначений для них. *Телеві́зорний завод. Телеві́зорна упаковка.*

ТЕЛЕФОН, -у. *Підійти до телефону. Говорити по телефону.*

ТЕЛЕФОН-АВТОМА́Т, телефо́ну-автомата́

ТЕЛЕФОНІ́ЗУВАТИ — **ТЕЛЕФОНУ́ВАТИ**. Розрізняються значенням.

Телефоні́зувати, -ю́, -уєш. *Встановлювати телефонний зв'язок.*

Телефонувати, -ую, -уш. Говорять по телефону, передавати по телефону. *Зателефонуй мені* [не подзвони мені].

ТЕЛЕФОНІЯ, -ї, *ор.* -сю. Галузь техніки, що займається прийманням і передаванням мовлення, музики тощо на відстані.

ТЕЛЕФОНОГРАМА, -я, *мн.* -в, -грам

ТЕЛЕЦЕНТР, -у, *ор.* -ом

ТЕЛЕЦЬ, Тельці, *ор.* Тельцём. Назва сузір'я. Пишеться з великої літери.

ТЕЛЕШОУ, *невідм.*, *с.* Велика телевізійна музична програма. *Цікаве телешоу.*

ТЕЛІЧКА, -и, *дав.* -чці, *ор.* -чкою, *мн.* -чкй, -чок, *дав.* -чкám, *місц.* (на) -чкáх

ТЕЛЬ-АВІВ, -а. Музеї Тель-Авіва.

ТЕЛЯ, -яти, *дав.* -яті, *ор.* -ям, *мн.* -ята, -ят

ТЕЛШАТИ, -паю, -пáеш, -пáс, -пáємо, -пáсте, -пáють

ТЕЛШАТИСЯ, -пáється, -пáються

ТÉМА — **ТЕМА́ТИКА**. Розрізняються значенням.

Тéма, -и, *род. мн.* тем. Предмет розповіді, розмови, зображення, дослідження, навчального або контрольного завдання; основний мотив будь-якого музичного твору. *Тема екзаменаційної роботи. Тема роману. Тема сонати.*

Темáтика, *я, род. мн.* -тик. Сукупність тем. *Тематика конференції. Тематика твору.*

ТЕМБР, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. *Звук надзвичайного тембру.*

ТЕМНО...Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «тёмний». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметники означають поєднання кольору з додатковим відтінком: *тёмно-вишнёвий, тёмно-каштановий, тёмно-коричневий, тёмно-рожевий, тёмно-сіний, тёмно-*

сірий, тёмно-русківий, тёмно-фіолетовий, тёмно-шоколадний. 2. Разом, коли прикметники означають підпорядковані одне одному поняття: *тёмнобрвовий, тёмноводий і тёмноводний, тёмноволóсний, тёмноліній, тёмношкірий*.

ТЕМНО́ТА, -и і **ТЕМНОТА́**, -і

ТЕ́МНО-ТЕ́МНО, *присл.*

ТЕМПЕРАТУ́РА, -и, *ор.* -ою. *Температура повітря плюс п'ять градусів* або *Температура повітря п'ять градусів тепла* [не температура повітря плюс п'ять градусів тепла].

ТЕНДЕНЦІ́ЙНО, *присл.* *Тенденційно настроєний. Тенденційно викладені відомості.*

ТЕНДЕНЦІ́Я. Керування: *чого і до чого. Тенденція твору. Тенденція до вирівнювання граматичних форм.*

ТÉНИС, -у. *Змагання з тенісу* [не по тенісу].

ТÉНОР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -й, -ів, але два тénора [не два тенора], сім тénорів

ТЕНО́РОВИЙ. *Тенорова партія.*

ТЕОДÓР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Теодóре! *Змениш-пестл.: Теодóрчику!*

Теодóрович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Теодóрівна**, -и [не Теодорівної], *дав.* -і [не Теодорівній]. *Співають два Теодори* [не два Теодора]. *Пётре Теодóровичу! Оксáно Теодóрівно!*

ТЕОЛÓГІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синонім: богослов'я. Сукупність релігійних учень про Бога і догмати церкви.

ТЕОРЕ́ТИКО-ПІЗНАВА́ЛЬНИЙ

ТЕПÉР *див.* **ЗАРАЗ**

ТЕПЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «теплó», «тепловій». З наступною частиною пишеться разом: *тепловідлення, тепловипроміювання, тепловитрата, тепловіддача, теплоємкий і теплоємний, теплозахисний, теплозбірний, теплоізоляція, тепломагістраль, тепломеханічний, теплонепроникний, теплоббмін, теплопостачання, теплопровідний, теп-*

лопроникній, теплорегуляція, теплостійкість, теплотехнік, теплотраса, теплофізика, теплоцентрально.

ТЕРАПІЯ, -ї, *ор.* -сю

ТЕРАПІЙ, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) -ї і **ТЕРАПІУМ**, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і. Приміщення або скринька, в яких тримають різних земноводних тварин і плазунів.

ТЕРАСА, -в, *ор.* -ою, *місц.* (на) -ї, *мн.* -в, -рас

ТЕРЕБИТИ, -блѣ, -біш, -біть, -бимѣ, -бітѣ, -блѣть

ТЕРЕЗИ, -ів, *мн.* Як назва сузір'я пишеться з великої літери. Під знаком Терезів.

ТѢРЕН — **ТЕРѢН**. Розрізняються значенням.

ТѢрен, -рну. Рослива; плоди цієї рослини; окрема її колочка. *Куці терну. Чорний терен. Вийляти терен з ноги.*

ТѢрѣн, -у. Місцевість, територія. *Стародавній слов'янський терен.*

ТЕРЕНТІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Терентію! *Зменш.-пестл.:* Терешку! Тереню! Терешечку! **ТѢрентіювич** [не Терентієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -єм; **ТѢрентіювна** [не Терентієвна], -в [не Терентієвної], *дав.* -ї [не Терентієвній]. У класі два Терентії [не Терентія]. *Іване ТѢрентіювичу! Маріє ТѢрентіювно!*

ТЕР'ЄР, -а. Порода собаки.

ТЕРИТОРІАЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «територіальний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *територіально-адміністративний, територіально-виробничий, територіально-галузєвий, територіально-географічний, територіально-економічний.*

ТЕРЛІЧ, -ѣ, *ор.* -єм і **ТИРЛІЧ**. Багаторічна рослина. *Квіти терлицу (тирлицу).*

ТѢРМІН¹, -у. Проміжок часу. *Продовжити термін навчання. До встановленого терміну.*

ТѢРМІН², -а. Слово або словосполучення, що означає чітко окреслене поняття певної галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя. *Вживання терміна.*

ТЕРМІТНИЙ — **ТЕРМІЧНИЙ**. Розрізняються значенням.

ТѢрмітний. Який містить речовину терміт, здійснюється за допомогою терміту. *ТѢрмітна суміш. ТѢрмітне зварювання.*

ТѢрмічний. Тепловий; призначений для теплової обробки металів. *ТѢрмічна переробка кам'яного вугілля. ТѢрмічна пѣч.*

ТЕРМО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «термічний». З наступною частиною пишеться разом: *термобарометр, термогенератор, термодинаміка, термоелемент, термоізоляція, термомідикатор, термокомпресор, термофізика, термоядерний, терморелє, термомономієсценція, термотерапія.*

ТѢРМОС, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і **ТѢРМОСИТИ**, -ѣшу, -ѣснш, -ѣснть, -ѣсимо, -ѣсите, -ѣснть

ТЕРНОПЛЬЦІ, -ів, *мн.* (одн. терноплець, -льця, *ор.* -льцем, ч.; тернопілька, -в, *род. мн.* -льок, *дав.* -лькам, ж.) і **ТЕРНОПЛЬЧАНИ**, -ѣв, *мн.* (одн. тернопільчанин, -а, ч.; тернопільчанка, -в, *род. мн.* -нок, *дав.* -нкам, ж.).

ТЕРНОПЛЬЩИНА, -в **ТЕРНОСЛІВ**, -у і **ТЕРНОСЛІВА**, -в

ТЕРОРИСТИЧНИЙ — **ТЕРОРИСТСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

ТѢрористичний. Який стосується терору, тероризму. *ТѢрористичний акт. ТѢрористична діяльність. ТѢрористичні методи боротьби.*

ТѢрористський. Який стосується терористів. *ТѢрористська група.*

ТЕРОРИСТИЧНО-ДИВЕРСІЙНИЙ

ТЕРПІТИ, терпіво́, терпиш, терпять, терпимо, терпайте, терплять і -плю́, -пійш, -пійть, -пимо́, -пійте́, -пля́ть
ТЕРПЛЯЧИЙ. Терпляча людина [не терпелива людина].

ТЕРПНУТИ, *мил.* терп і терпнув, терпла і терпула, терпли і терпули
ТЕРТИ, тру, треш, тре, тремо́, трете́, тругь

ТЕРТКА і **ТЕРТУШКА**. Збігаються у знач. «кухонний предмет». *Терти на тертці (тертушці) картоплю. Тільки тертка вжив.* у знач. «укритий сіркою бік сірникової коробки». *Відламати шматок тертки.*

ТЕРЦЕТ 1. *род.* -а. Трирядкова строфа в сонеті. *Рядки терцета.* 2. *род.* -у. Ансамбль із трьох виконавців; музичний твір для трьох виконавців. *Учасники терцету. Автор терцету.*

ТЕРЦІНА, -и. Віршова форма з трирядкових строф.

ТЕСАТИ, тешу́, тешеш, теше́, тешемо́, тешете́, тешуть; *нак.* теші́, тешіть

ТЕСЛЯ, -і, *ор.* -єю, *мл.* тєслі, тєслі і **ТЕСЛЯР**, -а́, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -яре, *мл.* -і, -ів, *дав.* -ам

ТЕСЛЯРСЬКО-СТОЛЯРНИЙ
ТЕСОВИЙ — **ТИСОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Тесовий. Придатний для виготовлення тесу — тонких дощок; зроблений із тесу; обшитий тесом. *Тесовий ліс. Тесові ворота. Тесовий дах.*

Тисовий. Який стосується тиса — вічнозеленого хвойного дерева; зроблений з тису. *Тисова деревина. Тисові двері.*

ТЕГ-А-ТЕТ, *присл.* Синоніми: вічна-віч, сам на сам.

ТЕХНІК-ЕЛЕКТРОМЕХАНІК, *техніка-електромеханіка*

ТЕХНІКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «технічний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *техніко-виробничий, техніко-економічний.*

ТЕХНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «технічний». З наступною частиною пишеться разом: *техногенез, технократ, технохімічний.*

ТЕЧІЯ, -і, *ор.* -єю, *мл.* тєчі́, тєчі́й, але дві течії

ТИ, тебе́ (у тебе), *дав.* тобі, *ор.* тобою́, *місц.* (на) тобі́

ТИБЕТ, -у, *місц.* (на) -і. *Вершина Тибету.*

ТИГЕЛЬ, -гля, *ор.* -глем, *місц.* (у) -глі. Посудина з вогнетривких матеріалів для плавлення і нагрівання металів.

ТИГРОВИЙ — **ТИГРЯЧИЙ**. Збігаються у знач. «який належить тигрові; такий, як у тигра; властивий тигрові». *Тигрова (тигряча) шкура. Тигрова (тигряча) кров. Тигрова (тигряча) злість.*

Тільки **тигровий** ужив. у значеннях: 1. Який має колір шкури тигра. *Тигрова накидка.* 2. У складі деяких зоологічних і ботаничних назв, термінів. *Тигровий пітон. Тигрова лалія. Тигрова акула.*

ТИЖДЕНЬ — **НЕДІЛЯ**. Розрізняються значенням.

Тиждень, -жня, *ор.* -жнем, *місц.* (на) -жні, *мл.* -жні́, -жнів. Проміжок часу в сім дні. *Працювати цілий тиждень. Тиждень книжки [не неділя книжки].*

Неділя, -і, *род.* *мл.* -діль. Сьомий день тижня. *З суботи на неділю.*

ТИЖНЕВИЙ. *Тижневий графік.*

ТИЖНЕВИК, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -у, *мл.* -в, -ів. *Тижневик «Україна».*

ТИКАТИ¹, -аю́, -аєш, -ає. Звертатися до когось на «ти». *Він йому тикає.*

ТИКАТИ², тічу́, тічеш, тіче́, тічемо́, тічете́, тічуть і -каю́, -каєш, -кає, -каємо, -каєте, -кають. Встромляти, впахати, засовувати в глиб чого; колоти когось; торкатися когось-небудь; показувати на когось, що-небудь, кудись; подавати комусь що-небудь. *Тикати в землю горох. Тикати пальцем у небо. Тикати в руку гроші.*

ТИЛОВИЙ — **ТИЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Тиловий, -а, -е. Який знаходиться, відбувається далі від лінії фронту. *Тилове місто. Тилові роботи.*

Тільний. Задній, зворотний. *Тільна сторона. Тільний бік.*

ТИМ-ТО, *спол.*

ТИМЧАСОВОЗОБОВ'ЯЗАНИЙ
ТИМЧАСОМ — **ТИМ ЧАСОМ**

Тимчасом, спол., часовий і протиставлений. Уживається переважно у сполученні з *як*. Складений сполучник *тимчасом* як можна замінити словами тоді *як*, *але*, *проте*, *однак*. *Концерт не розпочинали, тимчасом як зал був уже переповнений.*

Тим часом, *займ.* з *ім.* Пишеться окремо. Можна замінити сполученням за той час. *Поки мати готувала обід, батько тим часом полагодив рибальські снасті.*

ТИН, -у, *ор.* -ом, *місц.* (на) -у, *мн.* -і, -ів, *але* два *тінн*

ТИНЬКУВАТИ — **ШТУКАТУРИТИ**. Збігаються у знач. «покривати поверхню стіни, стелі шаром штукатурки». *Тинькувати (штукатури-ти) хату.*

ТИП. 1. *род.* -у. Зразок, модель, форма, яким відповідає певна група предметів, явищ. *Розробка нового типу машин.* 2. *род.* -у. Сукупність споріднених класів у систематичі тварин і рослин. *Належати до типу членистоногих.* 3. *род.* -у. Характерна будова тіла, зовнішність людини. *Людина класичного типу.* 4. *род.* -у. Художній образ. *Створити позитивного типу.* 5. *род.* у. Категорія людей, об'єднаних якимись характерними рисами, її яскравий представник. *Трудівник нового типу.* 6. *род.* -а. Людина, що відрізняється від інших якимись характерними особливостями; хтось невідомий. *Стережіться цього типа.*

ТИПОВИЙ — **ТИПОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Типовий. 1. Який відзначається ознаками, властивими якій-небудь сукупності осіб, явищ, предметів. *Типовий гуцул.* 2. Який часто зустрічається; характерний для когось, чого-небудь. *Типова помилка. Типове для міста будівництво.* 3. Який виявляє загальне в індивідуальному. *Типовий характер (не типічний).*

Типовий. Стандартний, зразковий; прийнятний для всіх установ, підприємств. *Типовий проект. Типові меблі. Типові норми виробітку й розцінки.*

ТИРАЖ, -у, *ор.* -єм

ТИРАНА, -в. *Населення Тирани.*

ТИРАНІЯ — **ТИРАНСТВО**. Збігаються у значеннях: 1. Правління, влада, що ґрунтується на свавіллі та насильстві. *Нестерпні роки тиранії (тиранства).* 2. Деспотизм, жорстокість, свавілля стосовно когось-небудь. *Тиранія (тиранство) вельмож.*

Тільки *тиранія* ужив. у знач. «одноособове правління тирана у Стародавній Греції та в Римі, а також у містах-республіках Італії XIII—XVI ст.».

ТИРЕ — **ДЕФІС**. Розрізняються значенням.

Тире, *невідм.*, *с.* Розділовий знак, що має форму прямої горизонтальної риски. Пунктуація: Тире ставлять ся: 1. Між підметом і присудком, коли: а) присудок виражений іменником або кількісним числівником у наз. відм., а дієслівна зв'язка опущена. *Книги — морська глибина (Франко). Два на два — чотири;* б) обидва головні члени або один із них виражені інфінітивом. *Життя прожить — не поле перейти (Олійник). Згоріть в житті — єдине щастя (Олесь);* в) до складу присудка входять слова *це, то, ось, значить*. *Поєзія — це завжди неповторність (Костенко). Лиш боротись — значить жити (Франко).* Якщо підмет

виражений займенником, а присудок — прикметником чи співвідносним із ним займенником або коли до складу присудка входять слова як, *ніби, мов, мовби, немовби, наче, неначе, що, не*, то тире між підметом і присудком здебільшого не ставиться. У *справедливих армій доля завжди прекрасна* (Гончар). *Я син свого часу і весь належу сучасникам своїм* (Довженко). *В чужих краях і хліб неначе вата* (Гарновський). Але в художній літературі і в цих випадках можливе тире при потребі логічно виділити підмет або присудок: *Люди — прекрасні. Земля — мов казка* (Симоненко). *Ми — широкі душою. В нас кожен співає на своїй у братерському колі* (Олійник).

2. На місці пропущеного члена речення: *Три явори посадила сестра при долині... А дівчина заручена — червону калиту* (Шевченко).

3. Перед узагальнюючим словом, що стоїть після однорідних членів речення: *Тихо. І земля, і вода, і повітря — все послухало* (Коцюбинський).

4. Після однорідних членів, які розташовані за узагальнюючим словом і яким речення не закінчується: *Тут все: і повітря, і тиша, і дерева — сповнене такої сили, що й сам мимоволі стаєш сильнішим* (Гончар).

5. Для виділення прикладки, якщо вона стоїть у кінці речення і має уточнююче значення: *Тихо-тихо стікає на землю зерно — перестиглі сльози степів* (Стельмах).

6. Для виділення вставних слів, словосполучень і речень, якщо вони передають додаткову інформацію, попутні зауваження до висловленого. *А Ярема — страшно глянуть — по три, по чотири так і кладе!* (Шевченко) *Є люди на землі — а то б не варто їм жити — що крізь щоденний труд уміють і любити, і усміхатися, і мислити, й шукать...* (Рильський)

7. Між частинами складного безсполучникового речення, якщо: а) друга частина вказує на швидку зміну подій або виражає наслідок чи висновок з того, про що говоралося в першій частині: *Вдарив революціонер — захитався світ* (Тичина); б) зміст другої частини протиставляється першій: *Думав, доля зустрінеться — спіткалося горе* (Шевченко); в) у першій частині вказується на час або умову, при якій відбувається дія в другій частині: *У товаристві лад — усяк тому радіє* (Глібов); г) друга частина містить порівняння: *Гляне — холодною водою обілляє* (Вовчок).

8. Між частинами складносурядного речення, якщо вони виражають швидку зміну подій чи різке протиставлення: *Ударив гуцно стріла огненний — і цілий світ нараз потух* (Рильський). Якщо друга частина виражає наслідок того, про що говоралося в першій частині, то між ними може ставитися кома і тире: *Всім серцем любить Україну свою, — і вічні ми будемо з нею* (Сосюра).

9. Між частинами складнопідрядного речення для сильнішого їх інтонаційного виділення: *Раз вночі прокинувся вітер і угледів заохтів — чи ніхто не порушає тиші мертвої гаї* (Олесь). Якщо підрядна частина передує головній, а головна містить висновок із того, про що говоралося у попередній, то перед головною частиною ставиться кома і тире: *Коли вже народився ти потім, — за все відповідай у цім житті* (Олійник).

10. Між двома словами на означення просторових, часових, кількісних меж: *Авіарейс Львів—Київ. Словник старорукійської мови XIV—XV ст. Озеро глибиною два—три метри.*

11. Між двома чи кількома власними іменами, яким названо вчення, теорію, науковий закон тощо: *Закон Бойля—Маріотта.*

12. Між будь-якими компонентами речення для їх смислового виділення: *Говорила ти мало. Робила багато. І — гарно* (Олійник). *Він міг би стерпіть все. Але — не це!* (Олійник) *В братських могилах лежать тільки брати. Тільки — брати...* (Олійник). **Дефіс**, -а. Коротка риска, яка сполучає слова або їх основи в одне ціле чи прикладку з підряджуючим словом. *Торгово-економічний. Кіп-воркїт. Дніпро-ріка.* Сявоніми: риска, знак переносу.

ТИРЛИЧ *див.* **ТЕРЛИЧ**

ТИРІЛЬКА — **ТІРІЛЬКА**. Розрізняються значенням.

Тирілька, -я, *род. мн.* -льок. 1. Сорт яблука, а також її плід. 2. Капельок. **Тірілька**, -я, *род. мн.* -льок. Жителька Тіролю.

ТИС. 1. *род.* -а. Хвойне вічнозелене дерево. *Зарості тиса.* 2. *род.* -у. Деревина такого дерева. *Меблі з тису.*

ТИСНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нете, -вуть; *мн.* тис і тиснув, тїсла і тїснула, тїсли і тїснули

ТИСІВНИЙ *див.* **ТЕСІВНИЙ**

ТІСЯЧА, -і, *ор.* -єю, *мн.* тїсячі і тїсячі, *род.* тїсяч, *дав.* тїсячам і тїсячам. *У тїсяча дев'яносто п'ятому році* [не в тїсячу].

ТІСЯЧО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «тїсяча». З наступною частиною пишеться разом: *тїсячовірстий і тїсячовірстовий, тїсячоголосий, тїсячогрідустий, тїсячокілограмовий, тїсячокілометровий, тїсячорічний і тїсячолітній, тїсячоріччя і тїсячоліття, тїсячотібий.*

ТИТАН¹, -а. 1. Міфологічне божество. 2. Людина, що відзначається величезною силою розуму, таланту; винятково видатна, героїчна особа. *Титан поетичного слова.*

ТИТАН², -у. Хімічний елемент. *Слави титану.*

ТИТАН³, -а. Великий кип'ятильник. *Вода з титана.*

ТІТУЛЬНИЙ. *Титульна сторічка.* **ТІХІН**, -хова, *дав.* -ховові, *ор.* -ом, *кл.* Тіхове! *Зменш.-пестл.:* ТішкО! Тіховович, -я, *дав.* -у, *ор.* -ем; Тіховівана, -я [не Тіхівної], *дав.* -і [не Тіхівній]. *Два Тіхоти* [не два Тіхона]. *Івднє Тіхововичу! Катеріно Тіхонівно!*

ТИХОВОДИЙ і **ТИХОВОДНИЙ** **ТИХООКЕАНСЬКИЙ** **ТІХО-ТІХО**, *присл.*

ТИЧІНКОВИЙ

ТИЧКОВИЙ, -а, -е. *Тичкова квасоля.* **ТІША**, -і, *ор.* -єю. *Настала тиша* [не тишина].

ТІШКОМ-НІШКОМ, *присл.*

ТІК, току, *ор.* током, *місц.* (на) току, *мн.* токі, -ів, але два токи

ТІЛЬКИ *див.* **ЛИШЕ**

ТІЛЬКИ-НО

ТІЛЬКИ-ТІЛЬКИ, *присл.*

ТІЛЬКИ ЩО

ТІЛЬЦЕ, -я і **ТІЛЬЦЕ**, -я, *мн.* тільці і тільця, тільць і тільць. *Червоні кров'яні тільця* (тільця).

ТІМ'Я, тім'я і тімені, *ор.* тім'ям і ті-менем

ТІНЬ, -і, *ор.* -нью, *місц.* (в) тіні, *род.* *мн.* тіней. Не рекомендується вживати вислів *немає і тїні сумніву*.

Треба: *немає найменшого сумніву, немає ні крихти сумніву.*

ТІНЬОВИТРИВАЛИЙ

ТІПАТИ — **ТІПАТИ**. Розрізняються значенням.

Тіпати, -аю, -аеш, -ає. 1. Хитати, трясти, махати чим-небудь; здригатися від чогось. *Тіпати головою.* *Нестримне ридання тіпас її тіло.* 2. Викликати сильне тремтіння, дрижання, озноб, нервові збудження тощо. *Ним тіпала лихоманка.*

Тіпати, -аю, -аеш, -ає. Очищати волокно конопель, льону. *Тіпати коноплі.*

ТІРІЛЬ, Тіріль, *ор.* Тірілем. Назва місцевості.

ПРÓЛЬКА *див.* ТИРÓЛЬКА

ПРРЭНСЬКЕ МÓРЕ. Перше слово пишеться з великої літери.

ПІСНІЙ *див.* ПІЛЬНИЙ

ПІСНОТА, -и, *місц.* (в) -і і ПІСНОТА́, -я́, *місц.* (в) -і

ПІСТЕЧКО, -а, *мн.* -а, -чок. *Купити тістечко [не пирожене].*

ПІТКА, -и, *дав.* -тці, *мн.* -ткі́, -то́к. *Провідати тітку [не тьотю].*

ТКА́ЛЯ, -і, *ор.* -єю. *Працює ткалею [не ткачихою].*

ТКАННЯ́, -я́, *ор.* -ня́м

ТКА́ТИ, тчу́, тчеш, тче, тчемó, тчетé, тчуть; *нак.* тчи, тчіть

ТКА́ЦЬКО-ПРЯДІ́ЛЬНИЙ

ТКАЧ, -а́, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -у; *мн.* -і, -ів

ТМИН, -у і КМИН, -у [*не кмін*].

ТО, *част.* Пишеться через дефіс, якщо вона підсилює значення попереднього слова: *отам-то, скільки-то, як-то, отак-то*. Якщо між часткою та словом, якого вона стосується, стоїть інша частка, то всі три слова пишуться окремо: *скільки ж то, як же то, отак би то*.

ТОВА́РИСТВО, -а. У власних назвах пишеться з великої літери: *Товариство об'єднаних українських канадців*. Якщо власна назва береться в лапки, слово *товариство* пишеться з малої літери: *товариство «Україна — Фінляндія»*.

ТОВА́РИШ, -а, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -у; *мн.* -і, -ів, але два товариші [*не два товарища*].

ТОВА́РНО-ГРОШОВІ́Й, -а́, -є́

ТОВА́РНО-ПАСАЖІ́РСЬКИЙ

ТОВА́РО... Перша частина складних слів, що відповідає за зв'язанням слову «товар». З наступною частиною пишеться разом: *товаровиробник, товаровласник, товарозабезпечення, товаробіг, товаробмін, товаротранспортний*.

ТОВКТИ́, -вчу́, -вчеш, -вчé, -вчемó, -вчетé, -вчуть

ТОВКТИ́СЯ, -вчу́ся, -вчешся, -вчемо́ся, -вчете́ся, -вчуться

ТÓВПИТИ́СЯ, -п'яться, -п'яте́ся

ТОВСТІ́Й, -а́, -є́

ТОВСТОШКІ́РИЙ і ТОВСТОШКУ́РИЙ

ТÓВЧЕНИ́Й — ТОВЧÉНИЙ

Товчений, дісприкм. *Товчене з цибулею і часником сало.*

Товчений, прикм. *Товчена картопля.*

ТО́ГА, то́гн, *місц.* (у) то́зі, *род. мн.* тог

ТОГО́РІЧНИЙ — ЦЬОГО́РІЧНИЙ. Розрізняються значенням. *Тогорічний*. Який стосується минулого року. *Тогорічна трава.*

Цьогорічний. Який стосується цього року. *Цьогорічні жнива.*

Цьогорічні жнива.

ТО́ДІ Ж

ТО́ДІ-ТО, *присл.*

ТО́ДІШНІ́Й, -я, -є́

ТО́Ж. 1. *спол.* Коли вживається на початку речення, в якому підсумовується щось, робиться висновок з попереднього сказаного, то за значенням наближається до *спол. таким чином, отже*. *Тож як мудрості доходиш, — хочеться і жити, і жити!* (Гичина). Коли вживається для приєднання речення, яке служить поясненням думки, висловленої в попередньому, то за значенням відповідає *спол. тому, через те*. *Сьогодні гарна погода, тож необхідно провести змагання*. 2. *част.* Уживається для логічного виділення певного слова або для підсилення загального змісту всього висловлювання. *Тож треба зуміти так зробити! Тож воно і є! Тож тільки подумати!* Якщо частка то має у складі речення значення вказівності, частка ж пишеться з нею окремо. *Народна пісня — то ж вона Усій землі окраса (Рильський). А навкруги — то ж рідна земля!*

ТО́Й, *спол.*

ТО́Й, тогó, *дав.* томú, *ор.* тим, *місц.* (на) томú і тим; *ж.* та, тіє́ і то́ї, *дав.* тій, *ор.* тією́ і то́ю, *місц.* (на) ті́й; *с.* те, тогó, *дав.* томú, *ор.* тим, *місц.*

(на) тому́ і тим; *мн.* ті, тих, *дав.* тим, *ор.* тїмв, *місц.* (на) тїх.

ТОЙ-ТАКІ, того-таки, *дав.* тому́-таки, *ор.* тим-таки, *місц.* (на) то́му-та́ки і тім-такі; *ж.* та-такі, тієї-такі і тої-такі, *дав.* тїй-такі, *ор.* тією-такі і то́ю-такі, *місц.* (на) тїй-такі; *с.* те-такі, того-таки; *мн.* ті-такі, тих-такі.

ТОКАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -ем, *кл.* -ю; *мн.* токарі, -ів, *дав.* -ям, *ор.* -ями, *місц.* (на) -я́х і токарі, -ів, *дав.* -ям, *ор.* -ями, *місц.* (на) -я́х

ТОКА́РНИЙ — **ТОКА́РСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Тока́рний. Пов'язаний з обточуванням металу, дерева й інших матеріалів на верстаті; призначений для такого обточування матеріалів. *Токарна обробка металів. Токарний верстат. Токарна справа.*

Тока́рський. Який стосується токарства. *Токарський інструмент. Токарська майстерність.*

ТОКАРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «тока́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *тока́рно-звнаторі́зний, тока́рно-карусельний, тока́рно-копіюва́льний, тока́рно-револьве́рний, тока́рно-фрезерний, тока́рно-центровий.*

ТОКАР-РЕВОЛЬВЕ́РНИК, токаря-револьве́рника, *ор.* токарем-револьве́рником

ТОКАР-УНІВЕРСА́Л, токаря-універсала, *ор.* токарем-універсалом

ТОКАР-ШВІ́ДКІСНИК, токаря-швідкісника, *ор.* токарем-швідкісником

ТОКА́РСЬКИЙ *див.* **ТОКА́РНИЙ**

ТОКА́ТА, -я. Віртуозна музична п'єса.

ТОКІ́ЙСЬКИЙ

ТО́КІО, *невідм.*, *с.* Назва міста.

ТОКМА́К, -а, *місц.* (у) -ці і -жү. Назва міста.

ТО́КСИКО-АЛЕРГІ́ЧНИЙ

ТО́КСИКО-ІНФЕКЦІ́ЙНИЙ

ТО́ЛЕВИЙ — **ТО́ЛОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Тб́левий. Зроблений із толо; призначений для виробництва толо. *Толова покрівля. Толовий завод.*

Тб́ловий. Який стосується толу; виготовлений із толу. *Толова шапка.*

ТО́ЛІРА́НТНИЙ. Терпимий до чужих думок, поглядів, вірувань. *Толерантна людина.*

ТО́ЛОВИЙ *див.* **ТО́ЛЕВИЙ**

ТО́ЛОКА¹, -я. 1. Залишене під пар поле, що служить пасовищем для худоби. 2. *дал.* Вільна ділянка біля села, де збиралася молодь гуляти.

ТО́ЛОКА², -я і **ТО́ЛОКА**, -я. Гуртова допомога; робота громадою.

ТО́ЛОЧИТИ, -очу́, -очи́ш, -очи́ть, -очи́мо, -очи́те, -очи́ть; *нак.* -о́ч, -о́чте і **ТО́ЛОЧИТИ**, -очу́, -очи́ш, -очи́ть, -очи́мо, -очи́ть, -очи́ть; *нак.* -о́ч, -о́чть

ТО́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем, *ч.* *Покрити дах толем.*

ТОМ, -у, *мн.* -я́, -ів, *місц.* (у) томáх. *Два то́ми [не два тома].*

ТОМА́Т. 1. *род.* -а. Помідор. *Плід томата.* 2. *род.* -у. Соус, паста з помідорів. *Сло́ж томату.*

ТОМА́Т-ПЮ́РЕ, томáту-пюре́

ТО́МИТИ, томлі́о, томлі́ш, томлі́ть, томлі́мо, томлі́те, томлі́ть

ТО́МИТИСЯ, томлі́ося, томлі́шся, томлі́ться, томлі́мося, томлі́ться

ТОМУ́-ТА́КІ, *присл.*

ТОМУ́-ТО, *присл.*

ТОМУ́ ЩО

ТО́Н, -у, *мн.* -я́, -ів

ТО́НА́ЛЬНО-ЧА́СТО́ТНИЙ

ТОНКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «тонкий». З наступною частиною пишеться разом: *тонковолокни́стий, тонкоголо́бсый, тонкозуби́й, тонкоко́бий, тонкопо́дрібне́ний, тонкосло́бзый, тонкоста́нний, тонкосукі́вний і тонкосукі́нний, тонкохвости́й, тонкошкі́рий.*

ТОНКОЛИСТИЙ — **ТОНКОЛИСТОВИЙ**. Розрізняються значенням. **Тонколистий**. Який має тонке листя. *Тонколистий ясен.*

Тонколистовий, *случ.* Який складається з тонких листів; призначений для виготовлення тонких листів. *Зварювання тонколистових конструкцій. Тонколистовий цех.*

ТОННА, -я, *род. мн. тонн. 15,5 тонн [не тонн].*

ТОННАЖНІСТЬ, -ності, *ор. -ністю*
ТОННАЖО-ДОБА, -ї
ТОННАЖО-РЕЙС, -у
ТОННО-КІЛОМЕТР, -а
ТОНУТИ, -ну́, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть

ТОНШЕ, *присл. [не тоньше]*

ТОНШИЙ [*не тонший*].

ТОПА́З. 1. *род. -у*. Мінерал із класу силкатів. *Поклади топазу.* 2. *род. -а*. Один камінь, кристал цього мінералу. *Поверхня топаза.*

ТОПИТИ, -плю́, -пиш, -пить, -пимо, -пите, -плять

ТОПИТИСЯ, -плю́ся, -пишся, -пяться, -пимосся, -питесья, -плятьсся

ТОПОЛІВИЙ — **ТОПОЛІНИЙ**. Збігаються у знач. «який належить тополі (тополюві); який складається з тополь». *Тополеве (тополине) листя. Тополева (тополина) аеля.*

Тільки **тополинний** ужив. у знач. «який своєю будовою, стрункістю схожий на тополь». *Тополинний стан.*

ТОПО́ЛЯ, -ї, *ор. -сю, род. мн. -оль*
ТОПОНІ́МКА — **ТОПОНІ́МІЯ**.

Розрізняються значенням. **Топонімка**, -я, *місц. (у) -ці*. Розділ мовознавства, що вивчає географічні назви. *Вивчення проблем топонімки.*

Топоні́мія, -ї, *ор. -сю*. Сукупність власних географічних назв певної території. *Топонімія Волині.*

ТОПТАТИ, -пчу́, -пчеш, -пче, -пчемо, -пчете, -пчуть

ТОРАКА́ЛЬНИЙ. *Торакальна (грудна) хірургія.*

ТОРГ, -у, *місц. (на) торгу́ і торзі; мн. -ї, -ів, місц. (на) -ах*. Ведення торгівлі, придіювання; площа для торгівлі, аукціон.

ТОРГІ́ВЛЯ, -ї, *ор. -єю [не торговля].*
ТОРГОВЕ́ЛЬНИЙ і **ТОРГОВІ́Й**
ТОРГОВЕ́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «торговельний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *торговельно-економічний, торговельно-заготівельний, торговельно-збутовий, торговельно-промисловий, торговельно-кооперативний, торговельно-фінансовий.*

ТОРГОВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «торговий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *торгово-заготівельний, торгово-закупівельний, торгово-збутовий, торгово-кооперативний, торгово-промисловий.*

ТОРЕ́РО, *невідм., ч. Учасник кориди — бою з розпеченим биком. Відважний тороеро.*

ТОРЧЕЛІ́СВА ПОРОЖНІ́ЧА. Стілке словосполучення. Ужив. у знач. «безповітряний простір над поверхнею рідяни в закритому зверху посуді». Обидва слова пишуться з малої літери.

ТОРШІ́НІЙ, -я, -є

ТОРКНУ́ТИ, -ну́, -неш, -не, -немо, -нетé, -нуть

ТОРКНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -нешся, -нетéсья, -немо́ся, -нетéсья, -нутéсья

ТОРНА́ДО, *невідм., ч. Ураган у Центральній і Північній Америці. Налетів торнадо.*

ТОРОХКО́ТАТИ, -кочу́, -кочеш, -коче, -кочемо, -кочете, -кочуть; *нак. -кочі́, -кочіть і ТОРОХКО́ТИТИ*, -очу́, -коті́ш, -коті́ть, -котімоб, -котитé, -коті́ть; *нак. -коті́, -коті́ть*
ТОРО́ЧИТИ — **ТОРО́ЧИТИ**. Розрізняються значенням.

Торóчити, -óчу, -óчиш, -óчить, -óчимо, -óчите, -óчать, *розм. 1. Говорити*

одне й те саме, повторювати щось по кілька разів. *Одне й те ж торочить.* 2. *зневажл.* Говорити нісенітницю, вести несерйозну розмову; базікати. *Що ти торочиши?*

Торочити, -очу́, -о́чиш, -о́чить. 1. Висмикувати нитки з країв тканини, роблячи торочки. *Торочити рушники.* 2. Обшивати облямівкою краї одягу і т. ін. для оздоб.

ТОРТ, -а, *мн.* -і́, -і́в, але два **торти** [не два торта].

ТОРТУРИ, -ур, *мн.*

ТОРФО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «торф», «торфовий». З наступною частиною пишеться разом: *торфоагрега́т, торфобрикéт, торфовидобува́ння, торфозаготівéльний, торфозбира́льний, торфокомпóст, торфоперегні́й, торфородви́ще, торфобосфа́тний.*

ТОРФОВИЙ і **ТОРФ'ЯНИЙ**, -а́, -é. *Торфові́ (торф'яні́) ґрунти. Торфові́й (торф'яни́й) компóст. Торфові́ (торф'яні́) розробки.*

ТОРФ-СИРÉЦЬ, **торфу-сирці́о**

ТОРФ'ЯНИ́СТИЙ. Який містить у собі торф. *Торф'яни́стий ґрунт.*

ТОТАЛІТА́РНИЙ — **ТОТА́ЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Тоталіта́рний. Який характеризується насильством, повним придушенням демократичних свобод і прав особи. *Тоталіта́рні порядки.*

Тотáльний. Який стосується всіх, охоплює все, всіх, який поширюється на всіх; загальний, всеосяжний. *Тотáльна мобілізація. Тотáльна війна.*

ТО-ТО, *част.* *То-то і с. То-то ж хоро́ший!*

ТОТО́ЖНИЙ. Керування з чям. *Незгода з концепцією певного літературного твору не тотожна з його повним запереченням.*

ТОЧІ́ЛЬНО-ПОЛІ́РУВА́ЛЬНИЙ
ТОЧИ́ТИ, -чу́, -чи́ш, -чи́ть, -чемо́, -чите́, -чат́ь

ТО́ЧКА *див.* **КРА́ПКА**

ТРАВЕСТІ́. 1. *невідм., с.* Одне з театральних амплуа, яке виконує перодитжена жінка. *У п'єсі с одне травесті.* 2. *невідм., ж.* Артистка, яка виконує таку роль. *Юна травесті.* 3. У знач. *прикм., незмін.* *Паж травесті.*

ТРАВЕСТІ́Я, -і́, *ор.* -сю

ТРАВИ́ТИ, -влю́, -ви́щ, -ви́ть, -вимо́, -вите́, -вля́ть

ТРАВНИ́Й, -а́, -é

ТРАВОЇ́ДНИЙ. *Травої́дна тварина [не травоя́дна тварина].*

ТРАГКОМЕ́ДІЯ, -і́, *ор.* -сю

ТРА́ЙЛЕР, -а і **ТРЕ́ЙЛЕР**, *техн.* Тягач із візком-платформою для перевезення великих, громіздких предметів.

ТРА́ЛЕР — **ТРА́ЛЬНИК** — **ТРА́УЛЕР**. Збігаються у знач. «риболовецьке судно, оснащене тралами».

Тра́лер, тра́льник *ужив.* у знач. «військове судно для виловлювання та знищення підводних мін тралами».

Тра́льник *ужив.* у знач. «фахівець, який керує траловим ловленням риби; військової мінер на судні, який займається виявленням та знищенням підводних мін».

ТРАМБУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *Трамбува́ння землі [не трамбовка землі].*

ТРАНСКРИ́БУВА́ТИ, -бу́ю, -бу́єш, -буе́

ТРАНСКРИ́ПЦІЯ, -і́, *ор.* -сю. *Точне передава́ння на письмі звуків якоїсь мови.*

ТРАНСЛІ́ТЕРА́ЦІЯ, -і́, *ор.* -сю. *Заміна літер однієї писемності літерами іншої писемності, незалежно від їхньої вимови.*

ТРАНСПО́РТЕР — **ТРАНСПО́РТИ́Р**. Розрізняються значенням.

Транспо́рте́р. 1. Конвєср. 2. Багатоосьова залізнична платформа для перевезення великовагових вантажів.

Транспо́рти́р. Креслярський прилад.

ТРАНСПОРТНО... Перша частина складних прикметників, що відпові-

дає за значенням слову «транспортний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *транспортно-експедиційний, транспортно-вагтяжний, транспортно-енергетичний.*

ТРАНССИБІРСЬКИЙ. Пов'язаний із сполученням через Сибір. *Транссибірська магістраль.*

ТРАНСЦЕНДЕНТАЛЬНИЙ — ТРАНСЦЕНДЕНТНИЙ. Розрізняються значенням.

Трансцендентальний. Який одвічно притаманний розуму і зумовлює досвід; не набутий із досвіду.

Трансцендентний. 1. Непізнаваний, неприступний для людського пізнання. 2. *мат.* Який не може бути обчислений алгебраїчним способом або бути вираженням алгебраїчно. *Трансцендентне число. Трансцендентні функції.*

ТРАП, -а, *ор.* -ом, *місц.* (по) трапу

ТРАПЕЗА, -в, *род. мн.* -пез і **ТРАПЕЗА,** -в, *род. мн.* -пез

ТРАСА, -в, *місц.* (ва) і

ТРАУЛЕР *див.* **ТРАЛЕР**

ТРАФАРЕТ, -у. 1. Платівка картону, металу тощо, в якій прорізано малюнки, літери або цифри для їх швидкого відтворення на якійсь поверхні. 2. Шаблон, штамп.

ТРЕЙЛЕР *див.* **ТРАЙЛЕР**

ТРЕМБІАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *місц.* (ва) -єві, *кл.* -арю; *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ТРЕМОЛО, *невідм., с., муз.* Швидко багаторазове повторення одного звука або швидко чергування двох несуміжних звуків.

ТРЕНУВАННЯ, -я, *ор.* -ням. *Ходити на тренування [не на треніровку].*

ТРЕПЕТАТИ, -печу́, -пéчеш, -пéче, -пéчемо, -пéчете, -пéчуть

ТРЕТИННИЙ. *Третій період [не третичний період].*

ТРИ, (ва), *дав.* трьом, *ор.* трьомá, *місц.* (ва) трьох

ТРИ... Перша частина складних прикметників. З наступною частиною

пишеться разом. Числівник три має форму вазивного відмінка, коли друга частина складного слова починається з приголосного: *тригодинний, триденний, тризмінний, тризмічний, трикілометровий, трикласний, трикільний, трикомпонентний, трикратний, трильвіний, трирічний, трилітровий, триметровий, тримісячний, тримісний, тримоторний, триповерховий, трипроцентний, триразовий, трискладовий, триструнний, триступеневий, тритонний, трифазний, трихвилинний, трикурсний. Тригодинна перерва [не трьохгодинна перерва].*

Але: трисотий і трьохсотий, тримільйонний і трьохмільйонний, тритисячний і трьохтисячний, тримільйонний і трьохмільйонний.

ТРИДЦАТЕРО, -тьох, *дав.* -тьом, *ор.* -тьма́ і -тьомá, *місц.* (ва) -тьох

ТРИДЦАТИРІЧНИЙ і ТРИДЦАТИЛІТНИЙ

ТРИДЦАТИРІЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч і **ТРИДЦАТИЛІТТЯ,** -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -іть

ТРИДЦАТЬ, -ті́ і -тьо́х, *дав.* -ті́ і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьомá, *місц.* (ва) -ті́ і -тьо́х

ТРИЗНА, -в, *уроч.* Помивки.

ТРИКО́, *невідм., с.*

ТРИКОТАЖНО-ПАНЧІПНИЙ

ТРИНАДЦАТЕРО, -тьо́х, *дав.* -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьомá, *місц.* (ва) -тьо́х

ТРИНАДЦАТИРІЧНИЙ і ТРИНАДЦАТИЛІТНИЙ

ТРИНАДЦАТЬ, -ти́ і -тьо́х, *дав.* -ти́ і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьомá, *місц.* (ва) -ти́ і -тьо́х

ТРИПЛЕКС. 1. *род.* -у. Органічне скло, яке не дає при руйнуванні осколків. 2. *род.* -а. Засклені таким склом віконця-щільни в танку тощо. 3. *невідм.* Ужив. як складова частина назв різного роду пристроїв, сполук і т. ін., які складаються з трьох самостійних частин, елементів. *Триплекс-процес.*

ТРИСТА, трьохсот, *дав.* трьом-стám, *ор.* трьомастáми, *місц.* (на) трьохстáл

ТРІО, *невідом., с.*

ТРІОД — **ТРІОДЬ**. Розрізняються значенням.

Тріод, -а. 1. Трьохелектродна електронна лампа. 2. Трьохелектродний напівпровідниковий прилад (транзистор).

Тріодь, -і, *ор.* -дцю, *род. мн.* -дей. Книга церковних пісень і молитов.

ТРИЙКА, -я, *дав.* -ці. *Одержати трійку* [не трійку].

ТРИПНУТИ, -ну́, -неш, -не́, -немó, -нетé, -нуть і **ТРИПНУТИ**, -ну, -неш

ТРИПНУТИСЯ, -ну́ся, -нешся, -не́ться, -немóся, -нетéся, -нуться і **ТРИПНУТИСЯ**, -нуся, -нешся, -нуться

ТРИПОТАТИ, -почу́, -пóчеш, -пóче, -пóчемо, -пóчете, -пóчуть; *нак.* -почі́, -почіть і **ТРИПОТІТИ**, -почу́,

-поті́ш, -поті́ть, -поті́мо, -поті́те, -поті́ть; *нак.* -поті́, -поті́ть

ТРИСКА — **ТРИСКÁ**. Розрізняються значенням.

Триска, -и. Тонкий шматок деревини, який відколовся від стовбура. Синонім: скіпка.

Триска́, -я. Промислова риба.

ТРИСКОВИЙ. *Трискова печивка.*

ТРИСКОТАТИ, -кочу́, -кóчеш, -кóче, -кóчемо, -кóчете, -кóчуть; *нак.* -кочі́,

-кочі́ть і **ТРИСКОТІТИ**, -кочу́, -коті́ш, -коті́ть, -коті́мо, -коті́те, -коті́ть; *нак.* -коті́, -коті́ть

ТРИШКИ *див.* **ТРОШКИ**

ТРОЄ, трьох, *дав.* трьóm, *ор.* трьомá, *місц.* (на) трьóх

ТРОІТИ — **ТРУІТИ**. Розрізняються значенням.

Троїти, трою́, трої́ш, трої́ть, трої́мо, трої́те, трої́ть. Ужив. у значеннях:

1. Діляти натрос. 2. Збільшувати втрос; потроювати.

Труїти, трую́, труї́ш, труї́ть, труї́мо, труї́те, труя́ть. Ужив. у значеннях: 1.

Умертвляти отругою. 2. Спричиняти страждання, позбавляти когось ду-

шевного спокою. 3. Робити непрямим, безрадіним.

ТРОЙЦЯ. Релігійне свято. Пишеться з великої літери. Синонім: Зеліні свята.

ТРОФЕЙ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

ТРОХИ, *присл.* *Трохи не впав* [не чуть не впав].

ТРОХИ-ПОТРОХУ, *присл.*

ТРОШКИ і *рідко* **ТРИШКИ**

ТРОЩИТИ, -ошú, -óщаш, -óщять, -óщямо, -óщите, -óщáть і *зрідка*

-ошíш, -ошíть, -ошímó, -ошíтé, -ошáть

ТРОЯНДА, -я. *Дарувати троянди* [не рози].

ТРОЯНСЬКИЙ КІНЬ. Стійке словосполучення. Ужив. у знач. «підступний дарунок ворогам, який

полегшує перемогу над ними». Обидва слова пишуться з малої літери.

ТРУБИТИ, -блú, -биш, -бнть, -бимо, -бите, -блять

ТРУБОВИЙ, -á, -é

ТРУБНО-КАБЕЛЬНИЙ

ТРУБО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

слову «труба́». З наступною частинною пишеться разом: *трубоелек-*

трозв'язувальний, труболиварний, трубонарізний, трубоочисний, тру-

бопровідний, трубопрокатний, тру-

боукладач, трубопрвід.

ТРУБЧАСТО... Перша частина складних прикметників, що відпові-

дає за значенням слову «трубча́стий». З наступною частиною пишеться

через дефіс: *трубча́сто-кільцевий, трубча́сто-пружинний.*

ТРУНÁ, -á, *ор.* -óю, *місц.* (в) -і, *мн.* труня, трув, але дві труні.

ТРУСИТИ, -ушú, -úсиш, -úсить, -úсимо, -úсите, -úсять

ТРУСИТИСЯ, -шúся, -úси́шся, -úси́ться, -úсимо́ся, -úсите́ся, -úсять́ся і **ТРИЯТИСЯ**, -су́ся, -се́шся, -се́ться, -семóся, -сетéся, -су́ться

ТРУТИЗНА, -н, *ор.* -ою

ТРЬОХ... Перша частина складних прикметників. З наступною частиною пишеться разом. Числівник три вживається у формі род. відм., коли: 1. Друга частина складного слова починається з голосного: *трьохактний, трьохатомний, трьохелектродний, трьохелементний, трьохопірний, трьохосьовий*. 2. Другою частиною є порядковий числівник *сотий, тисячний, мільйонний, мільярдний*: *трьохмільйонний (і тримільйонний), трьохмільярдний (і тримільярдний), трьохтисячний (і тритисячний), трьохсотий (і трисотий)*.

ТРЬОХСОТРИЧНИЙ І ТРЬОХСОТЛІТНІЙ

ТРЬОХСОТРИЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям і **ТРЬОХСОТЛІТТЯ**, -я, *ор.* -ттям
ТРИУМ, *невідм.*, *с.* Велике дзеркало, яке стоїть на підлозі.

ТРЮФЕЛЬ, -я. 1. Назва гриба. 2. *лаше мн.* трюфелі, -ів. Назва шоколадних цукерок.

ТРИАСОВІНА, -ї, *місц.* (в) -ї, *род. мн.* -він.

ТРИСТІ, -сү, -сеш, -сє, -семб, -сетє, -сүть

ТРИСУЧІ, *дісприсл.*

ТУДИ-СЮДИ, *присл.*

ТУЖИТИ, тужу, тужиш, тужить, тужимо, тужите, тужать

ТУЛИТИ, тулю, тулиш, тулять, тулемо, тулите, тулять

ТУЛИТИСЯ, тулюся, тулишся, туляться, тулемося, тулитесь, туляться

ТУЛЬЧИН, -а, *ор.* -бм, *місц.* (у) -ї

ТУМАНИТИ, -маню, -маняш, -манить, -манимо, -маняте, -манять і **ТУМАНІТИ**, -маню, -маніш, -манять, -манимо, -маняте, -манять
ТУМАНІТИСЯ, -няться, -няться і **ТУМАНІТИСЯ**, -маняться, -маняться

ТУНЕЛЬНО-ПРОХІДНИЦЬКИЙ

ТУНІС. 1. *род.* -а. Назва міста. *Жителі Туніса*. 2. *род.* -у. Назва країни. *Площа Тунісу*.

ТУПИТИ, тупиб, тупиш, тупимо, тупите, туплять

ТУПОТАТИ, -почу, -почеш, -поче, -почемо, -почете, -почуть; *нак.* -почі, -почіть і **ТУПОТІТИ**, -почу, -потіш, -потіть, -потімб, -потятє, -потять; *нак.* -поті, -потіть

ТУР¹, -у. 1. Один оберт по колу в танці. *Кінець другого туру*. 2. Етап чогось. *Початок першого туру конкурсу*.

ТУР², -а. 1. Вимерлий дикий бик. *Зображення тура*. 2. Гірський кавказький козел. *Роги тура*.

ТУРБО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «турбінний». З наступною частиною пишеться разом: *турбоагрегат, турбобудівний, турбогенератор, турбогенератор, турбодвигун, турбоелектричний, турбокомпресор, турбомашинна, турбоборинівий, турбореактивний, турбореактор*.

ТУРИСТИЧНИЙ — ТУРИСТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Туристичний. Який стосується туризму. *Туристичне бюро. Туристичний довідник. Туристичний журнал*.

Туристський. Який стосується туриста, туристів. *Туристський поїзд. Туристський намет. Туристський сезон. Туристська група. Туристський одяг. Туристська поїздка*.

ТУРИСТСЬКО-ЕКСКУРСІЙНИЙ

ТҮРКИ див. ТҮРКИ

ТУРКМЕНИСТАН, -у [не Туркменістан, -а]

ТУРКОТАТИ, -кочу, -кочеш, -коче, -кочемо, -кочете, -кочуть; *нак.* -кочі, -кочіть і **ТУРКОТІТИ**, -кочу, -котіш, -котіть, -котімб, -котятє, -котять; *нак.* -коті, -котіть

ТУРНЄ, *невідм.*, *с.* Подорож, поїздка за певним маршрутом. *Гастрольне турне*.

ТУРНЄПС, -у. Кормова ріпа.

ТУРЧА, -ати і **ТУРЧЕНЯ**, -яти

ТҪХНУТИ -не, *мин.* тух і тҪхнув, тҪхла і тҪхлаула, тҪхли і тҪхнули

ТУШ¹, -і, *ор.* -шпо. Фарба.

ТУШ², -у, *ор.* -ем. Урочисте музичне привітання. *Пролунали звуки тушу.*

ТУШ³, -у, *ор.* -ем. У грі в більярд — ненавмисне торкання до шару, що вважається ударом.

ТУШКУВАТИ. Варити м'ясо, овочі в закритому посуді, в дуже малій кількості рідини на слабому вогні. *Тушкувати капусту [не жарити капусту].*

ТЬМА-ТЬМУЩА, тьмі-тьмушої

ТЬМЯНИЙ

ТЬМЯНИТИ, -іє, -іють. *Тьмяніє срібло [не тускніє срібло].*

ТЬМЯНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «тьмянний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *тьмяно-зелений, тьмяно-синий, тьмяно-червоний.*

ТЬХУ, *виг.* [не тҪфу]

ТЮЛЕНЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів. *Два тюлені [не два тюленя].*

ТЮЛЕНЯЧИЙ. Тюленьчий жир.

ТЮЛЬПАННИЙ і **ТЮЛЬПАНОВИЙ**. Тюльпанне (тюльпанове) дерево.

ТҪРКИ — **ТҪРКИ**. Розрізняються значенням.

ТҪркя, -ів, *мн.* (одн. тҪрк, -а, ч.; тҪрчянка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, ж.). Група споріднених за мовою народів (татар, узбеків, азербайджанців, казахів, киргизів, якутів, турків).

ТҪржя, -ів, *мн.* (одн. тҪрок, -рка, ч.; туркєня, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -єнь, ж.). Народ, що становить основне населення Туреччини.

ТҪРКО-ТАТАРСЬКИЙ

ТҪРКСЬКИЙ

ТҪРМА, -ї, *мн.* -и, -рем, але дві тҪрмі

ТҪТҪЮНОВИЙ

ТҪТҪЮНОРВАЛЬНИЙ

ТҪОТЄЛЬКА, -и, *мн.* -и, -льок.

Підсмажена або тушкована кулька з м'ясного чи рибу'ячого фаршу.

ТҪГА, -и, *місц.* (в) -зі

ТҪГАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ТҪГАТИ, -аю, -аєш, -ає, -аємо, -аєте, -ають. *ТҪгати мшики [не таскати мшкя].*

ТҪГАТИСЯ, -аюся, -аєшся, -ається, -аємося, -аєтесь, -аються

ТҪГНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -няте, -нуть і **ТҪГТИ**, -ну, -неш

ТҪГНУТИСЯ, -нуся, -нешся, -веться, -немося, -нетесь, -нуться і **ТҪГТИСЯ**, -нуся, -нешся

ТҪГОВИЙ, -а, -є

ТҪЖИТИ, -жію, -жієш, -жіє, -жіємо, -жієте, -жіють і -жу, -жиш, -жить, -жимо, -житє, жать

ТҪНЬ-ШАНСЬКИЙ. *Прикм.* до **ТҪнь-Шань**

ТҪНЬ-ШАНЬ, ТҪнь-Шаню, *ор.* **ТҪнь-Шанем**

ТҪТИ, тну, тєш, тне, тнемо, тнетє, тнуть; *мин.* тҪв, тҪлє, тҪлє, тҪлі

ТҪТИВА, -ї, *мн.* -їви, -їв, але дві тҪтиві

У

У¹, *невідм.* Як назва літери вжив. у с. р. *Велике у.* Як назва звука вжив. у ч. р. *Голосний у.*

У², *прійм.* Може вступати в синонімічні відношення з прийменниками для, до, з, на, по, при, через (*див.* в).

УБЕРЕГТИ, -ежү, -ежєш, -ежє, -ежемө, -ежетє, -ежүть; *мин.* уберіг, уберегля, убереглө, уберегля; *нак.* -ежі, -ежім(о), -ежіть і **УБЕРЕГТИ**

УБИВЦЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -їць і **УБИВЦЯ**, ч. і ж.

УБІК (ВБІК) — У БІК (В БІК)

Убік (вбік), *присл.* *Звернути вбік.*

У бік (в бік), *ім.* з *прійм.* *Іти в бік школи.*

УБОЖІННЯ, -я, *ор.* -нням і **ВБОЖІННЯ**

УБО́ЗТВО, -а, *ор.* -ом і **ВБО́ЗТВО**, лише *одн.*

УБОЛІВА́ЛЬНИК і **ВБОЛІВА́ЛЬНИК**. *Ужив.* у знач. «пристрасний любитель спортивних змагань». *Уболівальники футболу [не болільники футболу].*

УБОЛІВА́ТИ і **ВБОЛІВА́ТИ**. *Ужив.* у знач. «остро переживати за успіхи в спортивних змаганнях». *Уболівають за улюблену футбольну команду [не боліють за улюблену футбольну команду].*

УБРА́ННЯ (**ВБРА́ННЯ**), -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ра́нь і **УБРАННЯ** (**ВБРАННЯ**)

УБРИ́Д і **ВБРИ́Д**, *присл.*

УВАЖА́ТИ *див.* **ВВАЖА́ТИ**

УВЕР́Х і **ВВЕР́Х**, *присл.* *Уверх по Дніпру.*

УВЕСЬ, *усього́, дав.* *усьому́, ор.* *усім, місц.* (на) *усьому́ і усім; ж.* *уся́, усієї́, дав.* *усій, ор.* *усією́, місц.* (на) *усій; с.* *усе́, усього́ і ВВЕСЬ* (**ВЕСЬ**)

УВЕ́ЧЕРІ і **ВВЕ́ЧЕРІ**, *присл.* *Зустрілися ввечері.*

УВІ́ГНУТИЙ (**ВВІ́ГНУТИЙ**) і **УВП́НУТИЙ** (**ВВП́НУТИЙ**)

УВІ́К *див.* **ВВІ́К**

УВІ́ЧНИТИ, -ню, -ниш, -нить, -нимо, -ните, -нять; *нак.* -ічни, -ічим(о), -ічність. *Увічнити пам'ять [не увіковічити пам'ять].*

УВІ́МКНЕНИЙ (**ВВІ́МКНЕНИЙ**) і **УВІ́МКНУТИЙ** (**ВВІ́МКНУТИЙ**).

Увімкнений (увімкнутий) телевізор [не включений телевізор].

УВІ́МКНУ́ТИ і **ВВІ́МКНУ́ТИ** — **ВКЛЮ́ЧИТИ**. Розрізняються значенням.

Увімкнути (увімкнути) ужив. у знач. «вести в дію електричний струм, радіо, телефонну мережу, мотор чи інший механізм машини». *Увімкнути світло. Увімкнути рубильник. Увімкнути радіо. Увімкнути вентилятор.*

Увімкнути мотор. Увімкнути третию швидкість. Не рекомендується вживати в цьому значенні слово включити.

Включи́ти *вжив.* у знач. «увести до складу, приєднати до кого-, чого-небудь». *Включити до списків. Включити до складу команди.*

УВІ́НЧА́ННЯ, -я, *ор.* -нням

УВІ́СЬМО́Х *див.* **ВВІ́СЬМО́Х**

УВІ́ТКНУ́ТИ, -ну́, -неш, -не́, -вемо́, -вете́, -ну́ть і -ну́, -іткнеш, -іткне, -іткнемо, -іткнете, -іткнуть і **ВВІ́ТКНУ́ТИ**

У ВІ́ЧІ і **В ВІ́ЧІ**. *Дивитися в вічі [не в упор].*

УВО́ЛЮ і **ВВО́ЛЮ**, *присл.* *Наїстися волю [не до сита].*

УВО́СЬМЕ *див.* **ВВО́СЬМЕ**

УВО́СЬМЕРО і **ВВО́СЬМЕРО**

УВ'Я́ЗНИТИ, -ню́, -неш, -нить, -нимо́, -ните́, -нять́ і -язню́, -язниш, -язнить, -язнимо, -язните, -язнять

УГЛІ́Б *див.* **ВГЛІ́Б**

УГНІ́ЗДИ́ТИСЯ *див.* **ВГНІ́ЗДИ́ТИСЯ**

УГНО́ЇТИ, -ою́, -оїш, -оїть, -оїмо́, -оїте́, -оїять́ і **ВГНО́ЇТИ**

УГНУ́ТИ, -ну́, -неш, -не́, -вемо́, -вете́, -ну́ть і **ВГНУ́ТИ**

УГО́РУ (**ВГО́РУ**) — **У ГО́РУ** (**В ГО́РУ**)

Угору (вгору), присл. *Глянути вгору. У гору (в гору), ім. з прийм.* *Заритися в гору паперів.*

УГО́РЩИ́НА, -я, *ор.* -ою́, *місц.* (в) -і. *Поїхати в Угорщину [не у Венгрію].*

УГО́СТІТИ, -ошу́, -остя́ш, -остя́ть, -остимо́, -остите́, -остя́ть і -ошу́, -остя́ш, -остя́ть, -остимо́, -остите, -остя́ть і **ВГО́СТІТИ**. *Синоніми: пригостіти, почастивати.*

УГРО́-ФІ́НІ, -ів, *мн.*

УГРО́-ФІ́НСЬКИЙ

УГРУ́ПОВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -аь. *Літературне угруповання [не угруповання].*

УДАЛЕ́ЧИНІ *див.* **ВДАЛЕ́ЧИНІ**

УДАЛЕЧІНЬ *див.* ВДАЛЕЧІНЬ
 УДАЛИНІ *див.* ВДАЛИНІ
 УДАЛИНУ (ВДАЛИНУ) — У ДАЛИНУ (ВДАЛИНУ)
 Удалину (вдалину), *присл.* Поїзд мчить удалину.
 У дальшу (в дальшу), *ім.* з *прийм.* Вдивлятися в дальшу степу.
 УДАЛЬ *див.* ВДАЛЬ
 УДАЧА *див.* ВДАЧА
 УДВОЄ і ВДВОЄ, *присл.* Скласти вдвоє.
 УДВОХ *див.* ВДВОХ
 УДЕ і УДЕГЕ, *невідм., ч., ж. і мн.*
 Назва народності в Хабаровському та Приморському краях Російської Федерації. *Корівний* (корівна, корівні) *уде* (удеге). Синонім: удегєць.
 УДЕВ'ЯТЕ (ВДЕВ'ЯТЕ) — У ДЕВ'ЯТЕ (ВДЕВ'ЯТЕ)
 Удев'яте (вдев'яте), *присл.* Удев'яте пересікати кордон.
 У дев'яте (в дев'яте), *числ.* з *прийм.* Постукати в дев'яте вікно.
 УДЕНЬ *див.* ВДЕНЬ
 УДЕРЖАТИ, -жу, -жиш, -жить, -жимо, -жите, -жать і ВДЕРЖАТИ
 УДОБРИТИ, -рю, -риш, -рять, -рямо, -рите, -рять
 УДОВЖ¹ (ВДОВЖ) — УЗДОВЖ (ВДОВЖ), *присл.* Збігаються у знач. «у напрямку по довжині чого-небудь». *Розрізати матерію удовж* (уздовж). *Вдовж* (взовж) і *впоперек*.
 УДОВЖ² (ВДОВЖ) і УЗДОВЖ (ВДОВЖ), *прийм.* з *род. відм.* Ужив. при вказівці на рух або розміщення кого-, чого-небудь, на спрямованість дії по довжині чого-небудь. *Прийм.* удовж (вдовж) *ужив.* рідко. *Іти вдовж* (вдовж) *ріси*.
 УДОВІН, -а, -е і ВДОВІН
 УДОГІН і ВДОГІН, *присл.*
 УДОМА і ВДОМА, *присл.*
 УДОСВІТА і ВДОСВІТА, *присл.*
 УДОСТАЛЬ і ВДОСТАЛЬ, *присл.*
 УДРУГЕ *див.* ВДРУГЕ

УЖЕ Ж і ВЖЕ Ж, *част.* Ужив. у знач. «звичайно, справді». *Уже ж не я.*
 УЖЕ Ж БО і ВЖЕ Ж БО
 УЖИТИ *див.* ВЖИТИ
 УЗАГАЛЬНЕНО-ОСОБОВИЙ
 УЗАТИШКУ і ВЗАТИШКУ, *прийм.* з *ім.* У *затишку* край берега *прив'язані човни* (Глібов).
 УЗБЕКИ, -ів, *мн.* (*одн.* узбек, -а, *дав.* -ові, *ч.*; узбечка, -в, *дав.* -чці, *род. мн.* -чок, *ж.*)
 УЗБЕЦЬКИЙ
 УЗБЕРЕЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям, *місц.* (на) -жжі, *род. мн.* -єж
 УЗБІЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *місц.* (на) -ччі, *род. мн.* -іч
 УЗВИШНЯ, -я, *ор.* -шшям, *місц.* (на) -шші, *род. мн.* -шш
 УЗГОЛІВ'Я, -в'я, *ор.* -в'ям, *місц.* (в) -в'ї. *Покласти в узголів'я* [не в узголів'я].
 УЗІМКУ *див.* ВЗІМКУ, *присл.*
 УЗНАКІ і ВЗНАКІ, *присл.*
 УЗЯТИ, візьму, візьмеш, візьме, візьмемо, візьмете, візьмуть; *мін.* узяв, узяла, узяло, узялі і ВЗЯТИ. *Взяти участь у конкурсі* [не прийняти участь у конкурсі].
 УЗЯТИСЯ, візьмуся, візьмешся, візьметься, візьмемося, візьметесь, візьмуться; *мін.* узявся, узялася, узялося, узялися; *нак.* візьміся, візьмім(о)ся, візьміться і ВЗЯТИСЯ
 УКАЗ, -у, *ор.* -ом, *місц.* (в) -і, *мн.* -в, -ів. У *назвах документів, що мають силу закону, пишеться з великої літери. Указ Президії Верховної Ради України.*
 УКВІТЧАТИ, -аю, -аєш, -ає, -аємо, -аєте, -ають і ЗАКВІТЧАТИ
 УКІС, укосу, *мн.* укоси, -ів
 УКЛАД, -у. 1. Порядок, який був установлений або склався в житті, побуті тощо. *Духовний уклад життя.* 2. Тип, форма господарства певної суспільно-економічної формації. *Дрібнотоварний уклад.*
 УКЛАДАТИ¹, -даю, -даєш, -дає, -даємо, -даєте, -дають і ВКЛАДА-

ТИ. *Укладати (вкладати) речі. Укладати (вкладати) спати. Укладати (вкладати) всю душу в цю справу.*

УКЛАДАТИ². *Укладати угоду. Укладати союз. Укладати словник.*

УКЛА́СТИ, -аду́, -аде́ш, -аде́, -адемо́, -аде́те, -аду́ть

УКЛІ́Н, уклі́ону і **ПОКЛІ́Н**, поклі́о-ву

УКЛОНЯ́ТИСЯ *див.* **ВКЛОНЯ́ТИСЯ**

УКО́Л, -у. *Боятися уколу.*

УКРА́НА, -н, *ор.* -ою, *місц.* (в) -і. *Жити в Україні [не на Україні].*

УКРАЇ́НКА — **УКРАЇ́НІСТИКА**. Розрізняються значенням.

Украї́нка. Сукупність чого-небудь, що стосується історії, економіки, культури України. *Відділ украї́нки в бібліотеці.*

Украї́ністика. Сукупність наук, які вивчають мову, літературу та культуру українського народу. *Працювати в галузі украї́ністики.*

УКРА́Й *див.* **ВКРА́Й**

УКРА́СТИ, -аду́, -аде́ш, -аде́, -адемо́, -аде́те, -аду́ть; *нак.* -а́дь, -а́дьмо, -а́дьте і **ВКРА́СТИ**

УКРИВА́ЛО, -а, *ор.* -ом, *місц.* (на) -і і **ПОКРИВА́ЛО**

УКРИТТ́Я, -я, *ор.* -тт́ям, *місц.* (в) -тт́і

УКРІ́ПИТИ, -іплю́, -іпи́ш, -іпи́ть, -іпи́мо, -іпи́те, -іпи́ть

УКРУ́ПНИТИ, -ню́, -ни́ш, -ни́ть, -ни́мо, -ни́те, -ни́ть

УКУ́П *див.* **ВКУ́П**

УЛА́Д *див.* **ВЛА́Д**

УЛА́Н-УДЕ́, *невідм.*, с. Назва міста. *Зелене Улан-уде.*

УЛЕ́СЛИВИЙ *див.* **ОБЛЕ́СЛИВИЙ**

УЛЕ́СТИТИ, -ещу́, -ести́ш, -ести́ть, -ести́мо, -ести́те, -ести́ть і **ВЛЕ́СТИТИ**

УЛІ́ТИ, улі́ю, улі́еш, улі́є, улі́ємо, улі́єте, улі́ють і **ВЛІ́ТИ**, уві́лію, уві́лієш, уві́ліє, уві́ліємо, уві́лієте, уві́ліють

УЛІ́ВО і **ВЛІ́ВО**, *присл.*

УЛІ́ТКУ і **ВЛІ́ТКУ**, *присл.*

УЛО́ГОВИНА і **УЛО́ГОВИНА.** Велике заглиблення в рельєфі місцевості, западина з пологими схилами.

УЛЬТРА, *невідм.*, ч., ж. і *мл.*, *розм.* Людина чи група людей, які дотримуються крайніх політичних поглядів, переважно реакційних; партія крайнього реакційного напрямку.

УЛЬТРА... Перша частина складних слів, що означає «який знаходиться поза межами; найбільший, крайній; дуже, надзвичайно». З наступною частиною пишеться разом: *ультрависокочастотний, ультразвук, ультраімперіалізм, ультраконсерватор, ультракороткий, ултрасучасний, ултрачервоний.*

УЛЮ́БЛЕНЕЦЬ, -нца, *ор.* -нцем, *мл.* -вші́, -нці́в. *Улюбленець публіки [не любимоць публіки].*

УЛЮ́БЛЕНИЙ. *Ужив.* у знач. «який викликає почуття любові; якого серед інших найбільше люблять; який найбільше відповідає чийсь смакам, уподобанням, нахилам». *Улюблені місяц. Улюблений колір. Улюблений письменник. Улюблена книга.* Непорядкованим є вживання в цьому значенні слова *любимий*.

УЛЮ́БЛЕНИЦЯ, -і, *ор.* -єю. *Наша улюблениця [не любимиця].*

У́МАНСЬКИЙ

У́МАНЩИНА, -н

У́МАНЬ, -і, *ор.* -ню

УМÉРТИ, умру́, умре́ш, умре́мо, умре́те і **ВМÉРТИ**

УМІ́СНЕ (ВМІ́СНЕ) і **УМІ́СНО (ВМІ́СНО)**, *присл.* *Синоніми: навмісне, навмісно.*

УМІ́ТЬ *див.* **ВМІ́ТЬ**

У МІ́РУ і **В МІ́РУ**

УМІ́СТИТИ, -ішу́, -істи́ш, -істи́ть, -істи́мо, -істи́те, -істи́ть і **ВМІ́СТИТИ**

ТИ

УМІ́ШУВАТИСЯ *див.* **ВМІ́ШУВАТИСЯ**

УМОВНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «умовний». З на-

ступною частинною пишеться через дефіс: *умовно-достроковий, умовно-істинний, умовно-рефлекторний*. 2. *присл. Умовно зарахований.*

УНАСЛІДОК і **ВНАСЛІДОК**, *прим.* Пунктуація. Для смислового виділення зворот зі словом *унаслідок* (*внаслідок*) може відокремлюватися комою. *Досить швидко, внаслідок руху молекул газів та їх переміщення, весь об'єм верхнього циліндра також набуває червоно-бурого кольору* (3 підручняка).

УНИЗ *див.* **ВНИЗ**

УНИЗУ і **ВНИЗУ**, *присл.*

УНІВЕРСАЛ¹, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів, *іст.* Указ. Зміст *універсалу*.

УНІВЕРСАЛ², -а. 1. Людина різнобічних, багатопланових знань, навичок. *Погляд універсала*. 2. *астр., геод.* Інструмент для вимірювання кутів у горизонтальних і вертикальних площинах. *Футляр універсала*.

УНІЧІЮ і **ВНІЧІЮ**, *присл.* *Гра закінчилася внічию.*

УНІЯ, -ї, *ор.* -єю. Об'єднання православної церкви з католицькою під владою римського папи; об'єднання союз двох або кількох монархічних держав під владою однієї династії. *Релігійна унія. Люблінська унія.*

У НОГУ і **В НОГУ**. *Йти в ногу.*

УНОЧІ і **ВНОЧІ**, *присл.*

УНТ, -а, *мн.* унтів, -ів, *дав.* -ам, ч. і **УНТА**, -в, *мн.* унти, унт, *дав.* унтам, ж. Хутряне взуття з м'якою підошвою, поширене серед народів Півночі і Свіру.

УНТЕР-ОФЦЕР, -а. Звання молодшого командного складу в царській армії.

УНТЕР-ОФЦЕРСЬКИЙ

УПАСТИ, -адү, -адеш, -адє, -адємó, -адєтє, -адүтє і **ВПАСТИ**

УПЕНЬ *див.* **ВПЕНЬ**

УПЕРЭД і **ВПЕРЭД**, *присл.*

УПЕРЭМДЖ (**ВПЕРЭМДЖ**) — **УПЕРЭМШ** (**ВПЕРЭМШ**), *присл.* Розрізняються значенням.

Уперэміж (**вперэміж**). Чергуючись одне з одним; *наперемінно. Білі й червоні троянди ростуть упереміж* [не *впереміжку*].

Уперэміш (**вперэміш**). Перемішуючись із чимось. *Трава росте упереміш із квітами* [не *вперемішку*].

УПЕРТІСЯ, *упрўся, упрешся, упрєтєся, упрємóся, упретєся, упрүтєся* і **ВПЕРТІСЯ**

УПЕРШЕ *див.* **ВПЕРШЕ**

УПІВГОЛОСА і **ВПІВГОЛОСА**, *присл.*

УПІВСІЛИ і **ВПІВСІЛИ**, *присл.*

УПЛАЧ і **ВПЛАЧ**, *присл.*

УПЛИВАТИ, -аю, -аєш, -ає, -аємо, -аєте, -ають і **ВПЛИВАТИ**. Діяти певним чином на кого-, що-небудь. *Упливати (впливати) на нерви.*

УПÓВНІ і **ВПÓВНІ**, *присл.* *Надворі весна вповні* (Мирний).

УПОВНОВАЖЕННЯ (**ВПОВНОВАЖЕННЯ**) — **ПОВНОВАЖЕННЯ**. Розрізняються значенням.

Уповноваження (**вповноваження**). Надання кому-небудь прав діяти від імені того, хто це доручає. *Одержати вповноваження на проведення ревізії.*

Повноваження. Права на діяння від імені когось, на прийняття рішень на власний розсуд; права, надані особі або підприємству органами влади. *Людина з необмеженими повноваженнями. Скласти з себе повноваження голови комісії.*

УПОДÓБАННЯ, -я, *ор.* -ням, *род. мн.* -ань і **ВПОДÓБАННЯ**

УПОДÓВЖ і **ВПОДÓВЖ**, *присл.*

У ПОЗІКУ і **В ПОЗІКУ**

УПОКОЇТИ, -ою, -оїш, -оїть, -оїмо, -оїте, -оїть; *нак.* упокій і **ВПОКОЇТИ**

УПОПЕРЕК і **ВПОПЕРЕК**, *присл.*

УПÓРУ і **ВПÓРУ**, *присл.*

УПРА́ВО і **ВПРА́ВО**, *присл.* Синонім: *праворуч*.

УПРАВÓРУЧ і **ВПРАВÓРУЧ**, *присл.*

УПРИТУЛ і **ВПРИТУЛ**, *присл.*

УПРОВАДИТИ, -джу, -диш, -дять, -дємо, -дяте, -дять і **ВПРОВАДИТИ** **УПРОГОЛОДЬ** і **ВПРГОЛОДЬ**, присл.

УПРОДОВЖ і **ВПРОДОВЖ**, присл.
УПРЯЖ, -і, ор. -жжю, місц. (в) -жі
У ПУХ і **В ПУХ**

УПХНУТИ, -ну, -неш, -не, -немó, -нетé, -нуть і **ВПХНУТИ**

УП'ЯТЕ див. **ВП'ЯТЕ**
УП'ЯТЕРО і **ВП'ЯТЕРО**, присл.

УП'ЯТЬОХ див. **ВП'ЯТЬОХ**
УРАЖЕННЯ див. **ВРАЖЕННЯ**

УРАЗ див. **ВРАЗ**

У РАЗІ і **В РАЗІ**

УРАЗІТИ (**ВРАЗІТИ**), -ажу, -азіш, -азіть, -азимó, -азитé, -азять і **УРАЗИТИ** (**ВРАЗИТИ**), -āju, -áзиш, -áзять, -áзимо, -áзите, -áзять
УРАЗЛИВИЙ (**ВРАЗЛИВИЙ**) і **УРАЗЛИВИЙ** (**ВРАЗЛИВИЙ**)

УРАН. 1. род. -у. Радіоактивний хімічний елемент. *Поклади урану*. 2. род. -а. Назва планети. Пишеться з великої літери. *Атмосфера Урана*.

УРАНЦІ див. **ВРАНЦІ**

УРАРТУ, невідм., ж. Давня держава на території Вірменії.

УРАРТИ, -ів, мн. Племена, що населяли в XVII—XVI ст. до н. е. територію Передньої Азії і південного Закавказзя.

УРВАТИ, урву, урвеш, урвé, урвемó, урветé, урвуть

УРВИСТИЙ — **УРВИСТИЙ** — **УРВИЧАСТИЙ**.

Урвистий і **урвистий** ужив. у знач. «який має дуже стрімкі, прямовисні схили, береги». *Ріка з урвистими (урвистими) берегами*.

Урвчастий ужив. у значеннях: 1. Який переривається через короткі проміжки, не суцільний; який різко обривається. *Урвчасті фрази. Урвчаста розповідь*. 2. Який містить у собі неповні дані. *Урвчасті відомості*.

УРДУ, невідм., ж. Одна з основних мов Індії та Пакистану.

УРЕЧЕВИТИ, -влó, -віш, -віть, -вймó, -вितé, -влáть

УРЕЧЕВЛЕНИЙ

УРЕШТІ див. **ВРЕШТІ**

УРЕШТІ-РЕШТ і **ВРЕШТІ-РЕШТ**, присл.

УРВИСТИЙ див. **УРВИСТИЙ**

УРВИЧАСТИЙ див. **УРВИСТИЙ**

УРОДА див. **ВРОДА**

УРОДЖЕНЕЦЬ [не уроженець], -нця, дав. -нцеві, ор. -нцем. *Уродженець Полтавщини*.

УРОДЛИВИЙ див. **ВРОДЛИВИЙ**

УРОЖАЙ, -ájо, ор. -áєм, мн. -áї, -áїв, дав. -áям, ор. -áями і -áї, -áїв, дав. -áям, ор. -áями і **ВРОЖАЙ**

УРОЗБІВКУ і **ВРОЗБІВКУ**, друк.

Рідше проти звичайного розташування літер у тексті. *Друкувати текст урозбивку [не врозрядку]*.

УРОЗБРІД і **ВРОЗБРІД**, присл. *Йти врозбрід*. Синонім: урозсип.

УРОЗГІН і **ВРОЗГІН**, присл. Спосіб орання від межі до середини лану; протилежне — *всклад*. *Орати врозгін*.

УРОЗДРІБ і **ВРОЗДРІБ**, присл. Поштучно; протилежне — *оштом*. *Торгівля вроздріб*.

УРОЗЛІТ і **ВРОЗЛІТ**, присл. У різні боки. *Кинулися врозліт*. Синоніми: *врозтіч, врізнобіч*.

УРОЗРІЗ і **ВРОЗРІЗ**, присл. *Нарізно, розрізнено, не вкупі*.

УРОЗСИП і **ВРОЗСИП**, присл. *Бігти врозсип*. Синонім: *врозтіч*.

УРОЗТІЧ і **ВРОЗТІЧ**, присл. У різні боки, врізнобіч. *Кинулися врозтіч*.

УРОЗТЯЖ і **ВРОЗТЯЖ**, присл. Простягнувшись на весь зріст. *Лежати врозтяж*.

УРОЧИСТИЙ і **ВРОЧИСТИЙ**. *Урочисті збори*.

УРОЧИСТІСТЬ, -тості, ор. -тістю і **ВРОЧИСТІСТЬ**

УРП, невідм., ж. Скорочення: Українська Республіканська Партія. *Вимова: урпе. УРП оголосила результати голосування*.

УРУКОПАШ (ВРУКОПАШ) і УРУКОПАШНУ (ВРУКОПАШНУ), присл.

УРУЧНУ і ВРУЧНУ, присл. *Копати буряки вручну.*

УРЯДІ-ГОДІ див. ВРЯДІ-ГОДІ
УСЕ Ж і ВСЕ Ж. Ужив. разом з **я**, та в знач. «все-таки». *Сьогодні я вже не засну. Та все ж спасибі, милі пташенята, за те, що пішло щастя голосу в досвітку пору чус моя хата* (Дмитерко).

УСЄ Ж ТАКИ і ВСЄ Ж ТАКИ
УСЄМЕРО і ВСЄМЕРО, присл.

УСЄ ОДНО і ВСЄ ОДНО
УСЕРЄДИНІ див. ВСЕРЄДИНІ
УСЕРЄДИНУ див. ВСЕРЄДИНУ
УСЕРІОЗ і ВСЕРІОЗ, присл.

УСЄ-ТАКИ і ВСЄ-ТАКИ
УСИНОВІТИ, -влю, -віш, -віть, -вимо, -вितє, -влят і ВСИНОВІТИ
УСІМОХ див. ВСІМОХ
УСКЛАД і ВСКЛАД. Спосіб орання від середини до межі; протилежне — **врозгіл. Орати всклад.**

УСКЛАДНИТИ, -дню, -двійш, -днійть, -днямо, -днитє, -днят і
УСКЛАДНЮВАТИ і УСКЛАДНЯТИ

УСЛІД див. ВСЛІД
УСЛПУ і ВСЛПУ, присл.
УСМАК і ВСМАК, присл. З насолодою, з задоволенням. *Поїв усмак.*

УСМІХНУТИСЯ, -нуса, -нешся, -нється, -немоса, -нетєся, -нуться
УСМІШКА див. ПОСМІШКА
УСНОПОЕТИЧНИЙ. *Уснопоетична творчість.*

УСЌБИЦЯ, -і, ор. -єю, род. мн. -ць і МКУСЌБИЦЯ
УСТА, уст, мн. і ВУСТА
УСТАВАТИ, -таю, -таєш, -тає, -таємо, -таєтє, -тають і ВСТАВАТИ
УСТАВНИЙ — УСТАВНИЙ (ВСТАВНИЙ). Розрізняються значенням.

Устáвний, лінгв. Який стосується одного з типів старовинного письма, за яким кожна літера випсувалась

окремо, відірвано від сусідніх. *Уставний алфавіт.*

Уставний (вставний). Який вставляють у що-небудь. *Вставна рама. Вставне слово.*

УСТІЛКА, -и, місц. (на) -лці, род. мн. -лок. *Теплі устілки (не стельки).*
УСТУП — УСТУП — ВСТУП. Розрізняються значенням.

Уступ, -у, книжн. Частина тексту; уривок; абзац. *Цілі уступи «Тараса Бульби» безпосередньо навіяні козацькими думами (Рильський).*

Уступ, -у. 1. Виступ або ввімка в чому-небудь, що нагадує східць. *Солом'яний дах з уступами.* 2. У знач. присл. Нерівно, нагадуючи східці. *Отвір виходив крутими уступами на поверхню.*

Вступ, -у. 1. Дія за значенням «вступати». *Вступ до університету.* 2. Початкова частина книжки, статті, музичного твору, що передує основному викладу. *Написати вступ до статті. Почали грати вступ до опери.*

УСУВАТИ¹, -аю, -аєш, -ає. 1. Доводити що-небудь до зникнення, припинення існування; ліквідувати, викидати звідкись. *Усувати переешкоди.* 2. Відстороняти від якоїсь діяльності, звільняти з роботи. *Усувати з посади.*

УСУВАТИ² (ВСУВАТИ) і УСОВУВАТИ (ВСОВУВАТИ). 1. Уводити, вкладати, всаджувати щось у середину чого-небудь; впахати. *Всунути руки в кишені.* 2. Непомітно або насильно дати щось кому-небудь у руки; втиснути. *Усунути в руку цукерку.*

УСУМШИ і ВСУМШИ, присл.
УСУНЕНИЙ і УСУНУТИЙ. *Усунений (усунутий) з посади.*

УСУПЕРЕЧ див. ВСУПЕРЕЧ
УСЬОГО-НА-ВСЬОГО і ВСЬОГО-НА-ВСЬОГО, част. *Це всього-на-всього жарт.*

УСЬОМЕ (ВСЬОМЕ) — У СЬОМЕ (В СЬОМЕ).

Усьоме (всьоме), присл. Усьоме одержав призове місце.

У сьоме (в сьоме), числ. з прийм. Внести виправлення в сьоме речення.

УСЮДИХІД *див.* ВСЮДИХІД

УСЯКИЙ *див.* РІЗНИЙ

УСЯЧИНА, -я і ВСЯЧИНА

УТАЇТИ, -аю, -аїш, -аїть, -аїмо, -аїте, -аїть і ВТАЇТИ

УТВЕРДИТИ, -джу, -дїш, -дїть, -дїмо, -дїте, -дїть; *нак.* -дї, -дїм(о), -дїть

УТЕКТИ *див.* ВТЕКТИ

УТЕПЛИТИ, -еплю, -еплиш, -еплеть, -еплимо, -еплите, -еплять і

-лю, -лиш, -лїть, -лимо, -лите, -лїть

УТЄРТИ, -тру, -трєш, -трє, -тремо, -третє, -труть і ВТЄРТИ

УТИЛІТАРІСТСЬКИЙ — УТИЛІТАРНИЙ. Розрізняються значенням.

Утилітарістський. Який стосується утилітаризму; властивий утилітаристові.

Утилітарний. Пов'язаний із практичним застосуванням, використанням.

Утилітарний бік справи. Утилітарне значення.

УТИСКАТИ¹ і УТИСКУВАТИ. Піддавати утискові. Утискати (утискувати) бідних.

УТИСКАТИ² (ВТИСКАТИ) і УТИСКУВАТИ (ВТИСКУВАТИ). Натиснути з силою, заглиблювати, впишати.

Утискати (утискувати) в землю зубчики часнику.

УТКАЧ, -а, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -ачу, *мн.* -і, -ів і ВТКАЧ

УТИМ *див.* ВТИМ

УТКНУТИ і УВТКНУТИ

УТОНУТИ, -ону, -онєш, -онє, -онємо, -онєте, -онуть і ВТОНУТИ

УТОПИТИСЯ, -оплюся, -опишся, -опиється, -опиємося, -опиєтесь, -опляться і ВТОПИТИСЯ

УТОПТАТИ, -опчу, -опчєш, -опчє, -опчємо, -опчєте, -опчуть і ВТОПТАТИ

УТОЧНИТИ, -ню, -нїш, -нїть, -нїмо, -нїте, -нїть, *док.*, УТОЧНЮ-

ВАТИ, -нюю, -нюєш, -нюють і УТОЧНЯТИ, -нїю, -нїєш, -нїють, *недок.*

УТРЕТЕ *див.* ВТРЕТЕ

УТРИЧІ і ВТРИЧІ, присл. Заплатив утричі дорожче.

УТРОЄ *див.* ВТРОЄ

УТРУДНЮВАТИ, -нюю, -нюєш, -нують і УТРУДНЯТИ, -нїю, -нїєш, -нїють, *недок.* і УТРУДНИТИ,

-нїю, -нїєш, -нїть, -нїмо, -нїте, -нїть, *док.*

УТРИСТІ, -су, -сєш, -сє, -сємо, -сєте, -суть і ВТРИСТІ

УТРЬОХ *див.* ВТРЬОХ

УТЯМКІ і ВТЯМКІ, присл.

УТЯТИ, -ну, -нєш, -нє, -нємо, -нєте, -нуть; *мн.* утяв, уталá, уталó, уталї і ВТЯТИ

УФІМСЬКИЙ. *Прим.* до Уфá.

УХВАЛА — ПОСТАНОВА

Ухва́ла. Заключна частина протоколу зборів, наради, конференції.

Збори прийняли ухвалу. Ухва́ла конференції.

Поста́нова. Розпорядження, акт вищих органів державної влади.

Поста́нова Верховної Ради України.

УХВАЛИТИ, -алю, -алиш, -алїть, -алимо, -алїте, -алїть. Збори ухвалили [не постановили].

УХИЛИТИСЯ, -илюся, -илишся, -илїться

УХИТРИТИСЯ, -рюся, -ришся, -рїться, -римюся, -рїтєся, -рїяться і ВХИТРИТИСЯ

У ЦІЛОМУ і В ЦІЛОМУ

У ЦІЛОСТІ і В ЦІЛОСТІ

УЧАДЛИЙ і ВЧАДЛИЙ

УЧАСТЬ, -і, *ор.* -стю. Брати участь [не приймати участь].

УЧЕНИЙ (ВЧЕНИЙ) — УЧЕНИЙ (ВЧЕНИЙ).

Учені́й (вчєні́й), *дисприм.* Учений з дитинства. Ніким не вчений.

Учєні́й (вчєні́й), *прим.* Учена (вчена) людина. Учений (вчений) секретар.

Ученє звання. Ненормативним є сполучення *учений ступінь*. Треба: науковий ступінь.

УЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.*

-ень і ВЧЕННЯ

УЧЕПІТИ, -еплю, -епиш, -епить,

-епимо, -епите, -еплять і ВЧЕПІТИ

УЧЕТВЕРО і ВЧЕТВЕРО, *присл.*

УЧЕТВЕРТЕ *див.* ВЧЕТВЕРТЕ

УЧІНОК, -нку і ВЧІНОК. *Добрий*
вчинок [не поступок].

УЧИТЕЛЬ *див.* ВЧИТЕЛЬ

УЧИТЕЛЬКА *див.* ВЧИТЕЛЬКА

УЧИТИ, учу, учиш, учить, учимо,

учите, учать і ВЧИТИ, вчу, вчиш,

вчить, вчимо, вчите, вчать

УЧИТИСЯ, учуся, учишся, учяться,

учимося, учитесь, учаться і ВЧИ-

ТИСЯ, вчуся, вчишся, вчяться, вчи-

мося, вчитесь, вчаться. *Керуван-*

ня: чого. Учатися музики [не музиці].

УЧОТИРЬОХ *див.* ВЧОТИРЬОХ

УШЕСТЕРО і ВШЕСТЕРО, *присл.*

УШІР і ВШІР, *присл.*

УШІСТЬОХ *див.* ВШІСТЬОХ

УШОСТЕ *див.* ВШОСТЕ

УЩЕТІ і ВЩЕТІ, *присл.* *Розбити*
ворога щент [не долта].

УЩЕРТІ і ВЩЕРТІ, *присл.*

УЩІПНУТИ, -пну, -пяш, -пнє,

-пнемо, -пнете, -пнуть і ВЩІПНУТИ

УЩІЛЬНИТИ, -ільно, -ільнеш, -іль-

-нить, -ільнимо, -ільните, -ільнять

і -ню, -ниш, -нить, -нимо, -ните, -нать

УЯВА — УЯВЛЕННЯ. Розрізняють-

ся значенням.

Уява. Здатність образно створювати

або відтворювати кого-, що-небудь

у думках, свідомості, процес цього

відтворення; думка, свідомість, фан-

тазія. *Витвори народної уяви. Дитяча*

уява. Виникати в уяві.

Уявлення, -я, *ор.* -нням, *род. мн.*

-ень. 1. Дія за знач. «викликати

у своїх думках, своїй свідомості

який-небудь образ, картину, дію

тощо». *Неправильні уявлення. Найні*

уявлення. 2. Розуміння чого-небудь,

знання, яке ґрунтується на основі

попереднього досвіду. Людські уя-

влення про простір і час. Мати туман-

не уявлення про майбутню роботу. 3.

псих., філос. Чуттєво-наочний образ

предметів або явищ дійсності, що

зберігається у свідомості людини

поза безпосереднім впливом їх на

органи чуття. *Зорові уявлення.*

УЯВИТИ, уявлю, уявиш, уявять,

уявимо, уявите, уявлять

УЯВНОХВОРИЙ

УЯРМЛЮВАТИ, -юю, -юєш,

-юють і УЯРМЛЯТИ, -яю, -яєш,

-яють, *недок.* і УЯРМИТИ, -млю,

-міш, -міть, -мимо, -मितе, -млять,

док.

Ф

Ф [еф], *невідм.* Як назва літери вжив.

у с. р. *Початкове ф.* Як назва звука

вжив. у ч. р. *Твердий ф.*

ФАБРИКА-КЇХНЯ, фабрики-кїхні,

род. мн. фабрик-кїхонь

ФАБРИКА́НТ — ФАБРИКА́Т. Роз-

різняються значенням.

Фабрика́нт, -а. Власник фабрики.

Багатий фабрикант.

Фабрика́т, -у. Готовий продукт фаб-

ричного виробництва. *Дешевий фаб-*

рикант. М'ясні фабрикати.

ФАБРИ́ЧНО-ЗАВОДСЬКИЙ, -а, -є

ФАБУЛЬНИЙ і рідше ФАБУЛЯ́Р-

НИЙ, *літ.* *Фабульний (фабулярний)*

спосіб викладу. Фабульний (фабуляр-

ний) елемент.

ФАВО́Р, -у, *книжн.* Прихильність,

підтримка, заступництво впливової

особи. *Бути у фаворі.*

ФАВО́РИТ, -а. Особа, яка користу-

ється чимсь покровительством. *Фа-*

ворит імператриці.

...ФА́Г, ...ФА́ГІЯ. Останні частини

складних слів, що відповідають за

значенням словам «поїда́ч», «ковта́н-

ня». 3 попередньою частиною пи-

шуться разом: *аерофа́гія, бакте́рі-*

офа́г, фітофа́г.

ФА́ЗАН, -а

ФА́ЗО... Перша частина складних

слів, що відповідає за значенням слову «фазовий». З наступною частиною пишеться разом: *фазовирівнювач, фазоіндикатор, фазокомпенсатор, фазометр, фазообертальний, фазообертач, фазопокážчик, фазоперетворювач, фазорегулятор, фазотрон, фазочутливий*.

ФАЙЛ, -а, мн. -и, ів. Записана на диск комп'ютерна інформація, що має своє ім'я.

ФАЙЛОВИЙ

ФАКЕЛ — **СМОЛОСКІП**. Збігаються у знач. «світильник на держакі». *Він ніс факел (смолоскіп)*.

Тільки факел ужив. у знач. «потік розжарених газів; світіння повітря; яскраві ділянки фотосфери». *Факел виникає через перенапруження в антенах*.

ФАКСИМІЛЕ, *невідм.*, с. Точне відтворення графічного оригіналу. *Факсиміле Тараса Шевченка*.

ФАКСИМІЛЬНИЙ

ФАКТ—**ФАКТОР**. Розрізняються значенням.

Факт, -у. Дійсна, невігадана подія; явище, приклад; те, що служить підтвердженням якогось положення або висновку. *Достовірний факт. Перекручувати факти*.

Фактор, -а. Умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу або явища. Синонім: чинник. *Література — могутній фактор у вихованні людей*.

ФАКТАЖ, -у, *ор.* -ем

ФАКУЛЬТАТИВНИЙ — **ФАКУЛЬТЕТСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Факультативний. Вільний, необов'язковий, який дається на вибір. *Факультативний курс*.

Факультетський. Який стосується факультету — підрозділу вузу. *Факультетські лабораторії*.

ФАКУЛЬТЕТ, -у

ФАЛЬШ, -і, *ор.* -ю, ж. і -у, *ор.* -ем, ч. *Без фальші (фальшу)*.

ФАЛЬШИВОМОНЕТНИК, -а. *Зловили фальшивомонетника (не фальшивомонетчика)*.

ФАМІЛЬНИЙ — **ФАМІЛЬЯРНИЙ**. Розрізняються значенням.

Фамільний, *заст.* Належний фамілії — родові, родині. *Фамільні цінності. Фамільний альбом. Фамільні традиції*.

Фамільярний. Надміру невимушений, розв'язний у поведженні, безперемонний, пацібратський. *Фамільярний жест. Фамільярний тон. Фамільярне поведження*.

ФАНАТИК, -а

ФАНАТИЧКА, -и, *місц.* (прв) -чці, *род. мн.* -чок

ФАНЕРНИЙ — **ФАНЕРОВАНИЙ** — **ФАНЕРУВАЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Фанерний. Який стосується фанери, пов'язаний з виготовленням фанери, зроблений із фанери. *Фанерне виробництво. Фанерна стіна*.

Фанерований. Облицьований фанерою або зроблений із фанери. *Фанерований музичний інструмент. Фанеровані меблі*.

Фанерувальний. Пов'язаний з фанеруванням. *Фанерувальні роботи*.

ФАНТАЗЕРСТВО — **ФАНТАЗУВАННЯ**. Розрізняються значенням.

Фантазерство. Захопленість фантазіями, схильність до фантазування. *Безпідставне фантазерство*.

Фантазування. Дія за знач. «фантазувати — мріяти, вигадувати». *Здатність до фантазування*.

ФАНТАЗІ, *невідм.*, *прикм.* Особливого крою або вигляду. *Сорочка фантазі*.

ФАНТАСМАГОРІЯ — **ФАНТАСТИКА**. Розрізняються значенням.

Фантазмагорія, -ї, *ор.* -єю., *книжн.* Химерне, незвичне зображення, поєднання чого-небудь; привара; химерні видіння. *Дивна фантазмагорія. Нічна фантазмагорія*.

Фантастика, -и. Вигадка; жанр літе-

ратури; твори, які зображують події вереальні, яких нема в дійсності. *Наукова фантастика. Приваблива фантастика.*

ФАРБА див. БАРВА

ФАРБАР, -я, дав. -єві, ор. -єм, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям

ФАРБОВИЙ, -а, -е. *Фарбове виробництво.*

ФАРБУВАТИ, -ую, -уєш; нах. -уй, -уймо, -уйте. *Фарбувати вікна [не красити вікна]*

ФАРИНГОСКОПІЯ, -ї, ор. -єю

ФАРИСЕЙСТВО, -а. Лицемірство, зовнішня благочестивість. *Його фарисейство.*

ФАРМАЦІЯ, -ї, ор. -єю

ФАРС, -у. Грубий жарт, блазенство, цвиніче видовище, витівка. *Політичний фарс.*

ФАРСОВИЙ

ФАРТУХ, -а, місц. (у) -усі, мн. -ні, -ів

ФАРФОР, -у і **ФАРФОР**

ФАРФОРОВИЙ і **ФАРФОРОВИЙ**

ФАРФОРО-ФАЯНСОВИЙ і **ФАР-**

ФАРФОРО-ФАЯНСОВИЙ

ФАРШЕВИЙ — **ФАРШИРОВАНИЙ**. Розрізняються значенням.

Фаршевий. Зроблений з фаршу, у вигляді фаршу. *Фаршеві консерви. Фаршева страва.*

Фарширований. 1. *Дієприкм. до фарширувати. Фарширований овочами.* 2. *Прикм. Приготований фаршируванням. Фарширована риба.*

ФАСТІВ, -това, ор. -товом

ФАТАЛІСТИЧНИЙ — **ФАТАЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Фаталістичний. Який ґрунтується на фаталізмі, перейнятий фаталізмом. *Фаталістичні концепції. Фаталістичні погляди.*

Фатальний. Неминутий, невідворотний; який виражає приреченість, покірність лихові. *Фатальний збіг обставин. Фатальний погляд. Фатальна задума.*

ФАТА-МОРГАНА, фата-моргани. Міраж.

ФАУНА — **ФЛОРА**. Розрізняються значенням.

Фауна. Тваринний світ. *Фауна степової зоми.*

Флора. Рослинний світ. *Флора лісостепу представлена в гербаріях.*

ФАХ див. СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

ФАХІВЕЦЬ див. СПЕЦІАЛІСТ

ФАХОВИЙ, -а, -е

ФАШИЗМ, -у. Політична тоталітаристська течія; найреакційніший шовінізм, расизм. *Перемога над фашизмом.*

ФЕДЕРАТИВНИЙ — **ФЕДЕРАЛЬНИЙ** — **ФЕДЕРАЛІСТСЬКИЙ**

Федеративний і **федеральний** збігаються у знач. «стосовний до федерації, який являє собою федерацію; який входить до федерації». *Федеративна (федеральна) республіка. Федеративні (федеральні) спілки.* Але частіше вжив. **федеративний**.

Тільки **федеральний** ужив. у знач. «загальнодержавний». *Федеральне бюро розслідування. Федеральний канцлер. Федеральний уряд.*

Тільки **федеративний** ужив. у знач. «який стосується федерації». *Федеративний договір. Федеративні засади.* Тільки **федералістський** ужив. у знач. «який стосується федералізму, федералістів, тобто прямих членів федералізму». *Федералістське спрямування. Федералістські елементи. Федералістські погляди.*

ФЕДІР, -дора, дав. -ові, ор. -ом, кл. **Федоре!** *Змениш.-пестл.: Федірку! Федорочко! Фёдо!* [не Федя!]; **Федорович**, -а, дав. -у, ор. -ем; **Федорівна**, -я [не Федорівної], дав. -і [не Федорівній]. *Працюють три Федори* [не три Федора]. **Федоре Федоровичу!** *Світлано Федорівно!*

ФЕСРВЕРК, -а.

ФЕЄРІЯ, -ї, ор. -єю

ФЕЙЛЕТОН, -у

ФЕЛЬД... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «польовий». З vastuшною час-

тиною пишеться разом: *фельд'ггер, фельд'ггерський, фельдмаршал, фельд-маршалський, фельдфёбель, фельд-фёбельський.*

ФЕЛЬДШЕРСЬКО-АКУШЕРСЬКИЙ

ФЕМІДА, -я. Богиня правосуддя; правосуддя.

ФЕМІНІЗАЦІЯ, -ї, *ор.* -сю. Ожіночнення. *Фемінізація суспільства.*

ФЕМІНІСТСЬКИЙ. Стосовний до фемінізму — жіночого руху за зрівняння з чоловіками. *Феміністський рух.*

ФЕН. 1. *род.* -а. Електроприлад для сушіння струменем нагрітого повітря. *Сушити волосся за допомогою фена.* 2. *род.* -у. Сухий, теплий вітер, що дме з гір у долини. *Подуви фену.*

ФЕНІКС, -а. Символ невмиручості, відродження.

ФЕНОМЕН. 1. *род.* -у. Явище. *Національний феномен.* 2. *род.* -а. Людина надзвичайних здібностей. *Він просто феномен.*

ФЕРЗЕВИЙ. *Ферзевий гамбіт.*

ФЕРЗЬ, -я, *ор.* -ём. Фігура в шаховій грі; королева.

ФЕРМЕНТ, -у

ФЕРМЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мл.* -я, -ів, *дав.* -ам

ФЕРОВОЛЬФРАМ, -у. Сплав заліза з вольфрамом.

ФЕСТИВАЛЬ, -ю, *ор.* -ем

ФЕТИШ, -а, *ор.* -ем. Предмет обожнення, поклоніння.

ФЕТИШІСТСЬКИЙ

ФЕШЕНЕБЕЛЬНИЙ. Елегантний, витончений. *Фешенебельний готель.*

ФЕЯ, -ї, *ор.* -єю. Казкова істота, здатна творити чудеса; чарівниця.

ФІАЛКОВИЙ

ФІАСКО, *невідм., с., книжн.* Невдача, неуспіх, провал. *Зазнати фіаско [не потерпіти фіаско].*

ФІГУРАЛЬНИЙ — **ФІГУРНИЙ**. Розрізняються значенням.

Фігуральний. 1. *лінгв.* Який має багато фігур, особливих форм, стилі-

стичних прийомів, словесних зворотів для посилення виразності мови. *Фігуральне вираження.* 2. *Переносний, образний. Фігуральний вислів.*

Фігурний. 1. Зроблений або виготовлений у формі когось, чогось; який має складну форму або призначений для надання чомусь такої форми. *Фігурний орнамент. Фігурна прикраса.* 2. Який виконується фігурами, комплексом рухів; призначений для виконання чогось фігурами. *Фігурне катання. Фігурні танці.*

ФІЄСТА — **СІЄСТА**. Розрізняються значенням.

Фієста, -в. Релігійне свято в іспаномовних народів. *Взяв участь у фієсті.*

Сієста, -я. Післяобідній відпочинок; найбільша спека вдень (в Іспанії, Італії, країнах Латинської Америки). *Перечекав сієсту.*

ФІЗИКО... Перша частина складних слів, що означає «стосовний до фізики, пов'язаний з фізикою». З наступною частиною пишеться через дефіс: *фізико-географічний, фізико-енергетичний, фізико-математичний, фізико-механічний, фізико-технічний, фізико-хімічний.* Але: *фізикохімія.*

ФІЗІОТЕРАПІЯ, -ї, *ор.* -сю. Галузь медицини, що вивчає вплив на організм людини природних чинників.

ФІЗКУЛЬТУРНО-МАСОВИЙ

ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИЙ

...**ФІКАЦІЯ**. Остання частина складних слів, що за значенням відповідає словам «здійснювання», «втілювання».

З попередньою частиною пишеться разом: *ампліфікація, версифікація, газифікація, електрифікація, ідентифікація, інтенсифікація, кваліфікація, кінофікація, класифікація, містифікація, нострифікація, персоніфікація, радіофікація, ратифікація, русифікація, теплофікація, уніфікація, фальсифікація.*

ФІКСАЖ, -у, *ор.* -ем. Розчин для закріплення зображення.

ФІКУС, -а

...**ФІЛ**. Частина складних слів, що відповідає за значенням словам «любитель», «прихильнику». З попередньою частиною пишеться разом: *бібліофіл, полонофіл, русофіл, слов'янофіл, термофіл, українофіл*.

ФІЛАНТРОПІЯ, -ї, *ор.* -єю. Благодійність.

ФІЛАРМОНІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФІЛАТЕЛІЯ, -ї, *ор.* -єю. Вивчення, колекціонування поштових марок.

ФІЛЁ, *невідм., с. Рубне філе.*

ФІЛЕР — **ФІЛЁР**. Розрізняються значенням.

Філер, -а. Найдрібніша угорська монета.

Філер, -а. Агент таємної поліції, який стежить за кимсь.

ФІЛІАЛ — **ФІЛІЯ**. Збігаються у знач. «місцеве відділення якоїсь установи, підприємства тощо». *Працюю у філії (філіалі)*.

Тільки **філіал**, -у, *ужив.* у знач. «відділення великої установи, що має деяку самостійність». *Філіал Національного банку України*.

Тільки **філія**, -ї, *ор.* -єю, *ужив.* у знач. «відділення невеликої установи, організації; агентство». *Хмельницька філія Спілки письменників України. Поштова філія*.

ФІЛІГРАННИЙ

ФІЛІГРАНЬ, -ї, *ор.* -нню

ФІЛІПІКА, -и, *місц. (у)* -ці. Гнівна, викривальна промова.

ФІЛІПІНИ, Філіппів, *мн.*

ФІЛІПІНСЬКИЙ

ФІЛІЯ *див.* **ФІЛІАЛ**

...**ФІЛІЯ**. Остання частина складних слів, що за значенням відповідає словам «схильність», «нахил», «любів до чогось». З попередньою частиною пишеться разом: *анемофілія, нехрофілія*.

ФІЛОСОФСЬКИ, *присл.*

ФІЛЬМ, -у

ФІЛЬМО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «фільм, фільмовий». З наступною частиною пишеться разом: *фільмокопія, фільмоскоп, фільмостат, фільмосховище, фільмотека, фільмотечний, фільмофон, фільмофонд, фільмофоновграф*.

ФІЛЬМОВИЙ

ФІЛЬТР... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «фільтр, фільтраційний, фільтрувальний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *фільтрбокс, фільтр-вологомасловіддлювач, фільтр-жировловлювач, фільтр-осушувач, фільтр-нідгірвач, фільтр-прес, фільтр-пресинг, фільтр-пресний, фільтр-релє, фільтр-цидулка*. Але *фільтр НВЧ* (надвисокочастотний).

ФІЛЬТРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «фільтр, фільтраційний, фільтрувальний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *фільтровентиляційний, фільтровентиляція, фільтроелемент, фільтропрес, фільтротканіна, фільтроцикл*.

ФІНАЛ, -у. Кінець, закінчення частина чогось. *Фінал змагання. Фінал симфонії*.

ФІНАНСИ, -ів, *мн.*

ФІНАНСОВО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «фінансовий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *фінансово-банківський, фінансово-бухгалтерський, фінансово-бюджетний, фінансово-валютний, фінансово-господарський, фінансово-дипломатичний, фінансово-економічний, фінансово-звітний, фінансово-контрольний, фінансово-кошторисний, фінансово-кредитний, фінансово-монополістичний, фінансово-промислово-торговельний, фінансово-промисловий, фінансово-результативний, фінансово-страховий, фінансово-торговельний*.

ФІНИ *див.* **ФІНЛЯНДИ**

ФІНІФТЕВИЙ і **ФІНІФТЯНИЙ**. *Фініфтеві (фініфтяні) медальйони.*

ФІНІФТЬ, -і, *ор.* -тю. Емаль, якою покриваються візерунки на металевих виробках та фарфорі.

ФІНЛЯНДІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФІНЛЯНДИЦІ — **ФІНИ**. Розрізняються значенням.

Фінляндці, -ів, *мн.* (одн. *фінляндець*, -дця, *дав.* -дцеві, *ор.* -дцем, *ч.*; *фінляндка*, -я, *дав.* -дці, *род. мн.* -док, *ж.*). Жителі Фінляндії.

Фінн, -ів, *мн.* (одн. *фін*, -а, *ч.*; *фінка*, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Народ, що становить основне населення Фінляндії.

ФІННО-УГОРСЬКИЙ

ФІННО-УГРИ, -ів, *мн.*

ФІОЛЕТОВО-СІНИЙ, -я, -є

ФІОЛЕТОВО-ЧЕРВОНІЙ

ФІРМА, -и. *Працюю у фірмі [не на фірмі].*

ФІРМОВИЙ

ФІСТАРМОНІЯ, -ї, *ор.* -єю. Пневматичний клавішний музичний інструмент.

...**ФІТИ**. Остання частина складних слів, яка вказує на приналежність до рослин. З попередньою частиною пишеться разом: *геофіти*, *сапрофіти*.

ФІТО... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «рослина». З наступною частиною пишеться разом: *фітобіологія*, *фітогеографія*, *фітоклімат*, *фітопалеонтолог*, *фітопатолог*, *фітопланктон*, *фітостерин*, *фітотрэн*, *фітофаз*, *фітофтора*, *фітофтороз*, *фітофторостійкий*, *фітохімія*.

ФЛАМІНГО, *невідм.*, *ч.* *Рожевий фламінго.*

ФЛАНГОВИЙ

ФЛАНЕЛЕВИЙ — **ФЛАНЕЛЬНИЙ**. Розрізняються значенням.

Фламельовий. *Прикм.* до *фламель*. Пошитий із фланелі. *Фланелева сорочка.*

Фламельовий. Призначений для фланелі, для виготовлення фланелі. *Фланельний склад. Фланельний цех.*

ФЛАНЕЛЬ, -і, *ор.* -ллю. М'яка шерстяна або бавовняна ворсиста тканина.

ФЛАНЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем. З'єднувальна частина труб, валів.

ФЛЄКСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синонім: *закінчення*.

ФЛІГЕЛЬ, -я, *ор.* -єм, *мн.* -ї, -їв

ФЛОМАСТЕР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -я, -їв

ФЛОРА *див.* **ФАУНА**

ФЛОТ, -у, *мн.* флоті, -ів, *але два флоті*

ФЛОТІЛЯ, -ї, *ор.* -єю

ФЛОТОВОДЕЦЬ, -дця, *ор.* -дцем

ФЛУОРЕСЦЕНЦІЯ, -ї *ор.* -єю

і **ФЛЮОРЕСЦЕНЦІЯ**

ФЛУОРОМЕТР, -а і **ФЛЮОРОМЕТР**

ФЛУОРОСКОП, -а і **ФЛЮОРОСКОП**

ФЛЮОРОГРАФІЯ, -ї, *ор.* -єю і **ФЛЮОРОГРАФІЯ**

ФЛЮОРОМЕТРІЯ, -ї, *ор.* -єю і **ФЛЮОРОМЕТРІЯ**

ФЛЮОРОСКОПІЯ, -ї, *ор.* -єю і **ФЛЮОРОСКОПІЯ**

ФЛЮС, -у, *мн.* -ів, -їв

ФЛЯГА, -и, *місц.* (у) -зі, *род. мн.* фляг

ФЛЯЖКА, -и, *місц.* (у) -жці, *мн.* -жкі, *жоб*

...**ФОБ**. Остання частина складних слів, що відповідає за значенням словам «нетерпимий», «супротивник». З попередньою частиною пишеться разом: *полонифоб*, *русифоб*, *слов'янофоб*, *термофоб*, *українофоб*.

...**ФОБІЯ**. Остання частина складних слів, що відповідає за значенням словам «нетерпимість», «боязнь». З попередньою частиною пишеться разом: *аерофобія*, *гідрофобія*, *фотофобія*.

ФОЙЄ, *невідм.*, *с.* *Широке фойє.*

ФОЛ, -у. У спортивних іграх персональна помилка, груба гра. *Гра на грані фолу.*

ФОЛКУЛЯРНИЙ

ФОЛЮ, *невідм., с.* Нумерація фольо. *Пазначія фольо.*

ФОЛЬГА, -я, *місц.* (на) -зі

ФОЛЬГОВИЙ

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНИЙ — **ФОЛЬКЛОРНИЙ**. Розрізняються значенням.

Фольклористичний. Який стосується фольклористики — науки, що займається збиранням і дослідженням фольклору. *Фольклористичне дослідження.*

Фольклорний. Який стосується фольклору, пов'язаний з ним. *Фольклорні твори. Фольклорна основа творів.*

ФОНД, -у

ФОНЕТИКА, -я, *місц.* (у) -ці

...ФОНІЯ. Остання частина складних слів, що відповідає за значенням слову «звучання». З попередньою частинною пишеться разом: *евфонія, какофонія, поліфонія, симфонія, стереофонія.*

ФОНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «звук». З наступною частинною пишеться разом: *фонограма, фонологія, фонометрія, фонотека.*

ФОРВАРД, -а, *спорт.* Нападник. *Технічний форвард.*

ФОРД, -а. Марка автомобіля. Пишеться з малої літери. *Швидкісний ффорд.*

ФОРЕЛЬ, -і, *ор.* -лпо, *род. мн.* -лей

ФОРМАЛІСТИЧНИЙ — **ФОРМАЛІСТСЬКИЙ** — **ФОРМАЛЬНИЙ**
Формалістичний і **формальний** збігаються у знач. «проінятий формалізмом», але **формалістичний** ужив. рідше. *Формальна (формалістична) точка зору.*

Тільки **формалістський** ужив. у знач. «властивий формалістові, формалізму». *Формалістський підхід до аналізу твору.*

Тільки **формальний** ужив. у значеннях: 1. Який відповідає встановле-

ному порядку; офіційний. *Формальний рапорт. Формальне запрошення.*
 2. Пов'язаний з формою — системою художніх засобів, з їх особливостями. *Формальна ознака. Формальні риси.*

ФОРПОСТ, -у. Передня вартя; передня позиція.

ФОРПОСТНИЙ

ФОРТ — **ПОРТ**. Розрізняються значенням.

Форт, -у, *мн.* -ів, -ів. Окреме замкнуте укріплення. *Захисники форту. Форт входить до лінії оборонних споруд фортеці.*

Порт, -у, *місц.* (у) -у, *мн.* -ів, -ів, але два порти. Ділянка берега разом з прилеглою водною площею, облядвана для стоянки суден. *Морський порт. Річковий порт.*

ФОРТЕ. 1. *невідм., с.* Сильне, гучне звучання голосу або музичного інструмента під час виконання музичного твору. *Розлоге форте.* 2. *присл.* Сильно, гучно. *Грати форте.*

ФОРТЕП'ЯНИЙ

ФОРТЕП'ЯНО, *невідм., с.* *Мос фортеп'яно.*

ФОРТЕЦЯ, -і, *ор.* -сю

ФОРТІСИМО. 1. *невідм., с.* Дуже сильне звучання голосу або музичного інструмента. *Нечуване форти-симо.* 2. *присл.* Дуже сильно. *Грати форти-симо.*

ФОСФОРЕСЦЕНЦІЯ, -і, *ор.* -сю

ФОСФОРЕСЦЮВАННЯ, -я, *ор.* -нням

ФОСФОРИСТИЙ**ФОСФОРНОКІСЛИЙ****ФОСФОРОВМІСНИЙ**

ФОСФОРОГРАФІЯ, -ї, *ор.* -сю

ФОТЭЛЬ, -я, *ор.* -ем

ФОТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «фотографічний, фот (одиниця вимірювання світлового потоку, міра освітленості поверхні)». З наступною частинною пишеться разом: *фотоальбом, фотоапарат,*

фотоательє, фотовиставка, фото-відбиток, фотогазета, фотогальванографія, фотогенічний, фотограм-метрія, фотограф, фотографічний, фотографія, фотодрук, фотоекспоніометр, фотоелемент, фотоемуль-сія, фотоенвід, фотоефект, фотозбі-льшувач, фотозйомка.

ФРАЗЕОЛОГІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФРАНКО...— **ФРАНЦУЗЬКО...** Роз-різняються значенням.

Франко... Перша частина складних слів, що, як правило, відповідає поняттю «такий, що стосується Франції». З наступною частиною пишеться через дефіс. *Франко-в'єт-намські війни ХІХ століття. Фран-ко-фламандська школа.*

Французько... Перша частина склад-них слів, що відповідає поняттю «такий, що стосується французів». З наступною частиною пишеться через дефіс. *Французько-український словник.*

ФРАНКФУРТ-НА-МАЙНІ, Франк-фурта-на-Майні

ФРАНКФУРТСЬКИЙ-НА-МАЙНІ.

Останнє слово пишеться з великої літери. *Добре відомі у Німеччині виробі франкфуртських-на-Майні під-приємств хімічної промисловості.*

ФРАНЦУЗИ, -ів, *мн.* (одн. француз, -а, ч.; французенка, -в, дав. -ниці, *род. мн.* -нок, ж.)

ФРАУ, *невідм., ж.* Невисока фрау.

ФРЕЗЕРНО-ОБТОЧУВАЛЬНИЙ

ФРЕЗЕРУВАЛЬНИК, а. *Досвідчений фрезерувальник [не фрезеровщик].*

ФРЕСКА, -в, *місц.* (ва) -сці, *род. мн.* -сок. Живописний твір і спосіб жи-вопису, за якого водяні фарби нано-сять на вогку штукатурку. *Фреска майстра.*

ФРИЗ. 1. *род.* -а. Архітектурна де-таль. 2. *род.* -у. Товста ворсиста вовняна тканина. *Пальто з фризy.*

ФРИКАДЕЛЬКА, -в, *місц.* (у) -льці, *род. мн.* -льок і **ФРИКАДЕЛЬ**, -ї, *ор.* -лю, *род. мн.* -лей

ФРИКАСЕ, *невідм., с.* Страва з дріб-но нарізаного м'яса в підливі. *Смачне фрикасе.*

ФРИСТАЙЛ, -у. Фігурне катання на лижах.

ФРОНТ, -у, *мн.* -ів, -ів, але два фронтів

ФРУКТИ *див.* **ОВОЧІ**

ФРУКТОВО-ЯГІДНИЙ

ФТИЗИАТРІЯ, -ї, *ор.* -єю. Розділ медицини, що вивчає туберкульоз легень.

ФТОРИСТОВОДНІВНИЙ

ФУГА, -в, *місц.* (на) -зі, *род. мн.* фуг. Форма поліфонічного твору і найвищий вияв поліфонії. *Майстер-на фуга.*

ФУГАТО, *невідм., с.* Епізод у музич-ному творі, побудований у стилі фуги. *Майстерне фугато.*

ФУГУВАЛЬНО-РОЗПІЛЮ-ВАЛЬНИЙ

ФУЕТЕ, *невідм., с.* Фігура в балеті. *Вправно виконане фуеते.*

ФУЛЕ, *невідм., с.* Вовняна тканина. *Ворсисте фуле.*

ФУНДАЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФУНКЦІЯ-МІНІМУМ, функції-мі-німуму

ФУНТ¹, -а, *мн.* -в, -ів. Грошова одиниця. *Фунт стерлігів.*

ФУНТ², -а, *мн.* -ів, -ів. Міра ваги. *Фунт хліба.*

ФУРІЯ, -ї, *ор.* -єю. Вжив. у перенос-ному знач. «зла, лайлива жінка». *Перетворилася на справжню фурію.*

ФУРНІТУРА, -в. Допоміжний ма-теріал у деяких виробництвах. *До фурнітури входять гудзики, пряжки.*

ФУРОР, -у. Великий публічний успіх; захоплення, схвалення. *Такого фу-рору давно не було.*

ФУТБОЛ, -у

ФУТЛІР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -ів

ФУТУРИСТИЧНИЙ — **ФУТУ-РИСТСЬКИЙ**. Розрізняються зна-ченням.

Футуристичний. Який стосується фу-туризму, ґрунтується на засадах

футуризму. *Футуристична поезія. Футуристична література. Футуристський. Який стосується футуриста, футуристів. Футуристський напрям. Футуристська група.*
ФЮЗЕЛЯЖ, -у, *ор.* -ем. Корпус літака або іншого літального апарата. *Фюзеляж планера.*

Х

Х [ха], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р.* Велике х. Як назва звука вжив. у *ч. р.* Глухий х.
ХАБАРНИК [не взяточник], -а
ХАВБЕК, -а, *спорт.* Останнім часом у пресі перевага надається слову ~~підзахисник~~.
ХАЗЯЙН, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* хазяї, -їв (чоловіки) і хазяїни, -їнів (господарі)
ХАЗЯЙКА, -и, *дав.* -йці, *кл.* -йко, *мн.* -йкі, -йок, але дві хазяйки, п'ять хазяйок
ХАКІ. 1. *прикм., незм.* Брунатно-зеленуватий колір. *Одяг кольору хакі.* 2. у *знач. ім., невідм.* Тканна або одяг такого кольору. *Одноманітне хакі.*
ХАЛІПА, -в, *род. мн.* -лєп і **ХАЛІПА**
ХАЛІФ, -а і **КАЛІФ**. У мусульманських країнах титул монарха.
ХАЛІФАТ, -у і **КАЛІФАТ**. Система правління і назва держави в арабських народів.
ХАМЕЛЕОН, -а. 1. Вид ящірки. *Прудкий хамелеон.* 2. *перен.* Людина, яка часто змінює свої погляди, думки.
ХАМСА, -ї і **КАМСА**
ХАНЖА, -ї, *ор.* -єю, *ч.* і *ж.* Святеник, святенниця. *Пихатий (пихата) ханжа.*
ХАОС — **ХАОС**
Хаос, -у. У стародавній грецькій міфології — стихія. *Первісний хаос.*

Хаос і хабс, -у. Безладдя. *Хаос звуків.*
ХАРАКІРІ, *невідм., с.* Вид самогубства у японських самураїв. *Вчинити (зробити) харакірі [не зробити собі харакірі].*
ХАРАКТЕРИСТИКА. Керування: *кого.* *Характеристика І. П. Костенка.*
ХАРАКТЕРНИЙ — **ХАРАКТЕРНИЙ** — **ХАРАКТЕРИСТИЧНИЙ** — **ХАРАКТЕРИСТИЧНИЙ** — **ХАРАКТЕРНИЙ**, *характеристичний*. Збігаються у значеннях: 1. *Притаманний багатьом; типовий.* 2. *Яскраво виражений, своєрідний.* *Характерне (характеристичне) явище. Характерна (характеристична) особливість.* Тільки *характерний* у *знач.* «притаманний певному народові, епосі, соціальному середовищу; такий, що виражає певний психологічний тип (у сценічному мистецтві)». *Характерні ролі. Характерний танець. Характерна ситуація.* Керування: *для кого* — *чого.* *Характерний для української мови суфікс -енко [не українській мові].*
Характерний, *розм.* Який має твердий або впертий характер. *Характерна людина. Характерна дівчина.*
ХАРКІВ, -кова, *ор.* -ковом
ХАРКІВЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* харківець, -вця, *дав.* -вцеві, *ор.* -івцем, *ч.*; харківка, -и, *дав.* -вці, *род. мн.* -вок, *ж.*) і **ХАРКІВ'ЯНИ**, -ян, *мн.* (*одн.* харків'янин, -а, *ч.*; харків'янка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)
ХАРТІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. Матеріал, на якому написано щось, а також сам рукопис. *Давня хартія.* 2. Документ здебільшого суспільно-політичного значення. *Хартія прав людини.*
ХАРЧО, *невідм., с.* *Смачне харчо.*
ХАТА, -и, *мн.* хаті і хатв, *хат, дав.* хатам і хатам, але дві хатв
ХАТА-ЛАБОРАТОРІЯ, хатв-лабораторії
ХАТА-ЧИТАЛЬНЯ, хатв-читальні
ХАТНИЙ, -я, -с
ХВАЛІБНИЙ — **ХВАЛЕНИЙ**

Хвалебний, прикм. Сповнений похвал; схвальний. *Хвалебні оди. Хвалебна рецензія.*

Хвалений. Дісприкм. до хваліти. Такий, якого хвалять, звеличують, прославляють. *Хвалена кандидатура.*

ХВАЛІТИ, хвалю́, хва́лиш; *нак.* хвалі́, хвалі́м(о), хвалі́ть

ХВАСТЛИВИЙ

ХВАСТНУТИ, хвасти́ну, хвасти́неш, хвасти́немó, хвасти́нетé, хвасти́нуть; *мн.* хвасти́ну́в, хвасти́нула; *нак.* хвасти́ннї, хвасти́нїм(о), хвасти́нїть

ХВАСТОЩІ, -ів, *мн.*

ХВИЛЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хвіля». З наступною частиною пишеться разом: *хвилемір, хвилеподібний, хвилеріз.*

ХВІРТКА, -и, місц. (ва) -ті́, *мн.* -ткі́, -то́к, але дві хвіртки, п'ять хвіртко

ХВИСТ, хвоста́, *мн.* -ї́, -ї́в

ХВОРИТИ, -ію, -ієш, -іємо, -ієте, -іють. К е р у в а н н я: *на що. Хворіти на грип [не хворіти грипом].*

ХВОРОБОСТІЙКИЙ, -а́, -é

ХВОРОБОТВОРНИЙ

ХИБА, -и, *род. мн.* хиб

ХИЛІТИ, хилю́, хили́ш

ХИСТКИЙ, -а́, -é

ХИТРОЩІ, -ів, *мн.*

ХІБА ЩО

ХІД — **ХОДА́**. Збігаються у знач. «процес ходіння, ходьба; рух уперед, прогрес». *Швидкий хід (швидка хода). Поступальний хід (поступальна хода).*

Тільки хід ужив. у значеннях: 1. Швидкість руху. *Набирати хід.* 2. Похід, процесія. *Хресний хід.* 3. Прохід, коридор, тунель. *Вузький хід.* Хід сполучення. 4. Розвиток у часі, етап розв'язання задачі. *Хід подій.* Хід думок. 5. Прийом, маневр. *Ризикований хід.* 6. Черговий виступ гравця у грі. *Твій хід. Хід білих.* 7. У складі фразеологічних одиниць. *Давати задній хід. На повному ході.*

На ходу підметки рвати. Знати всі ходи і виходи. Це в нас у ходу. Хід конем.

Тільки ході́ вжив. останнім часом переважно у знач. «манера ходити, ступати». *Поважна хода. Легка хода.*

ХІМКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хімічний». Пишеться з наступною частиною через дефіс: *хіміко-бактеріологічний, хіміко-металургійний, хіміко-технологічний, хіміко-фармацевтичний.*

ХІМІОТЕРАПЕВТИЧНИЙ

ХІМІЧНО ЧИСТИЙ

ХІРОМАНТІЯ, -ї, *ор.* -єю. Ворожіння за лініями на долонях рук.

ХІРУРГІЯ, -ї, *ор.* -єю. Галузь медицини, що вивчає захворювання, основним методом лікування яких є оперативне втручання.

ХІТЬ-НЕ-ХІТЬ, *присл., розм.*

ХЛІБ, -а. 1. *мн.* -а́, -ї́в. Зернові культури. *Високі хліба.* 2. *мн.* -ї́, -ї́в. Харчовий продукт, що випікається з борошна. *Білі хліби. Свіжі хліби.*

ХЛІБЕЦЬ — **ХЛІБЕЦЬ**. Розрізняються значенням.

Хлібець, -бця, *ор.* -бцем. Невелика хлібина; хліб з м'ясного фаршу. *Виготовлення хлібців.*

Хлібець, -бці́, *ор.* -бці́ем. Зметн.-пестл. до хліб. *Хлібець вродив.*

ХЛІБНИЙ

ХЛІБО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хлібний». З наступною частиною пишеться разом: *хлібобу́лочний, хлібовиробни́й, хлібозаво́д, хлібозаго́тівля, хлібозаку́півля, хлібозби́рання, хлібозда́вання, хлібопека́рня, хлібопека́рський, хлібоприйма́льний, хлібопро́дукти, хліботоргі́вля, хлібофура́ж.*

ХЛІБ-СІЛЬ, хліба-со́лі, *ор.* хлібом-сі́ллю

ХЛІПЕЦЬ, -пця, *дав.* -пцеві́, *ор.* -пцем, *кл.* -пче, *мн.* -пці́, -пці́в

ХЛОПЧА́, -а́ти, дав. -а́ті, ор. -а́м, мн. -а́та, -а́т
ХЛОП'Я́, -а́ти, дав. -а́ті, ор. -я́м, мн. -я́та, -я́т
ХЛОП'ЯТКО́, -а, дав. -ові, ор. -ом, мн. -а, -ток
ХЛОР... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хлор». З наступною частиною пишеться разом: *хлорацетат, хлоргідрин, хлоркальцієвий, хлорметан, хлорфеніл*.
ХЛОРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хлор». З наступною частиною пишеться разом: *хлоропласт, хлорофіл, хлороформ, хлороформування*.
ХЛЮ́ПНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть і **ХЛЮ́ПНУ́ТИ**, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -не́те, -ну́ть; *нак. -ня́, -нім(о), -ніть*
ХЛЮ́ПОТА́ТИ, -очу́, -бчеш, -бче, -бчемо, -бчете, -бчуть; *нак. -очя́, -очім(о), -очіть і ХЛЮ́ПОТІ́ТИ*, -очу́, -отя́ш, -отя́ть -отямо́, -отите́, -отя́ть; *нак. -отя́, -отім(о), -отіть*
ХМА́РИСТИЙ і **ХМА́РИСТИЙ**
ХМА́РКА, *ж, місц. (ва) -ці, мн. -рки́, -рок, але дві хма́рки, п'ять хма́рок*
ХМЕ́ЛЬНИЦЬКИЙ, -ого. Назва міста. *Мешканці Хмельницького [не Хмельницька]*.
ХНІ́КАТИ, хні́каю, хні́каєш і хні́чу, хні́чеш; *нак. хні́кай і хні́ч*
ХО́БИ, *невідм., с. Улюблене заняття, захоплення на дозвіллі. Мас хобі*.
ХОДА́ *див. ХІД*
ХО́ДИТИ, *ходжу́ [не жожу], ходи́ш; нак. ходя́, ходім(о), ходіть*
ХОЗА́РИ, *хоза́рів і хоза́р, мн. (одн. хоза́рин і хоза́р, -а, ч.; хоза́рка, -я, дав. -рці́, род. мн. -рок, ж.)*
ХО́Л, -у. Зал, вестибюль. *Широкий хол*.
ХО́ЛДИНГОВА КОМПА́НІЯ, *холдингово́ї компа́нії*. Компанія, яка сама не має виробничих підприємств, а володіє акціями інших підприємств.
ХО́ЛДИНГ-ЦЕНТ́Р, -у

ХО́ЛОДЕ́ЦЬ, -дшо́, ор. -дщём. Сивоним: драглі.
ХО́ЛОДИ́ТИ, -джу́, -ди́ш, -димо́, -дятье́, -дять
ХО́ЛОДНО́, присл.
ХО́ЛОДОСТІ́ЙКИЙ, -а́, -е
ХОМА́ (і рідше **ФОМА́**), -я́, дав. -і, ор. -о́ю, *кл. Хо́мо! Зметш.-пестл.: Хо́мку! Хо́моньку! Хо́мцо! Хо́му-сю! Хо́мику! Тому́сю! То́мку! (не Хо́ма!); Хо́міч, -а́, дав. -у́, ор. -ём і Хо́мович; Хо́міви́а і Хо́міви́а, -н [не Хо́мівної], дав. -і [не Хо́мівній]*.
Павле Хо́мовичу! Іване Хо́мичу! Маріє Хо́мівно!
ХО́Р — **ХО́РИ**. Розрізняються значенням.
Хо́р, -у, мн. *хо́ря, -ів*. Співочий колектив, який разом виконує вокальні твори. *Гучний хо́р*.
Хо́ря, -ів, мн. Відкрита галерея, балкон. *Співати на хо́рах*.
ХО́РА́ЛЬНИЙ — **ХО́РЕ́ЧНИЙ** — **ХО́РОВИЙ**. Розрізняються значенням.
Хо́ральний. Який стосується хоралу — церковного хорового співу; хвалебної духовної пісні. *Хо́ральний спів. Хо́ральна пісня*.
Хо́ре́чний. Який стосується хорея — віршованого розміру. *Хо́ре́чний вірш. Хо́ре́чні рядки*.
Хо́ровий. Який стосується хору — співочого колективу. *Хо́ровий те́тр. Хо́рове викона́ння*.
ХО́РВА́ТИ, -ів, мн. (*одн. хорва́т, -а, ч.; хорва́тка, -я, дав. -тці́, род. мн. -ток, ж.*)
ХО́РДО́МЕТ́Р, -а
ХО́РЕ́ЧНИЙ *див. ХО́РА́ЛЬНИЙ*
ХО́РИ *див. ХО́Р*
ХО́РОВИЙ *див. ХО́РА́ЛЬНИЙ*
ХО́РО́МИ, *ів, мн. Великий розкішний будинок*.
ХО́РТ, -а́, мн. -я́, -ів
ХО́РТИ́ЦЯ, *і, ор. -єю*. Острів на Дніпрі. Пишеться з великої літери.
ХО́РУГВА́ *див. КО́РОГВА́*
ХО́ЧА́ Б

ХОЧ БИ

ХОЧ-НЕ-ХОЧ *присл.* Синоніми: мимоволі, мимохіть.

ХРЕБЕТ — ХРЕБЕЦЬ. Розрізняються значенням.

Хребет, -б'ят. Осьовий скелет тварини чи людини. *Хребет складається з окремих хребців.*

Хребеть, -бця, *ор.* -бцём. Окрема кістка, складова частина хребта. *Шийний хребець.*

ХРЭСНИЙ

ХРЭСТ, -а. У назвах організацій пишеться з великої літери. *Товариство Червоного Хреста.*

ХРЕСТИТИ(СЯ), -ещу(ся), -єстиш(ся), -єстить(ся), -єстимо(ся), -єстите(ся), -єстять(ся); *нак.* хресті(ся), хрестімо(ся), хрестіть(ся)

ХРЕСТ-НАВХРЕСТ, *присл.*

ХРЕСТОВИЙ

ХРЕСТОМАТІЯ, -ї, *ор.* -сю

ХРИСТИЯНИН і **ХРИСТИЯНИН**, -а, *мн.* -яни, -ян

ХРИСТОС, Христа, *дав.* Христіві, *кл.* Хрісте. Синоніми: Богочоловік, Вседержитель, Господь, Месія, Сян Божий, Спаситель.

ХРІН, хрину і хрону

...ХРОМ, **...ХРОМИ**, **...ХРОМІЯ.**

Останні частини складних слів, що відповідають за значенням словам «колір», «фарба», «забарвленість». З попередньою частиною пишуться разом: *генатохром*, *поліхромія*, *цитохром*, *цитохромія*.

ХРОМО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «хром, хромовий», а також стосується кольору, забарвлення. З наступною частиною пишеться разом: *хромовольфрамівий*, *хромоген*, *хромолітограф*, *хромолітографія*, *хромоманетизм*, *хромоскоп*, *хромосфера*, *хромотермограф*, *хромотипія*, *хромоцинкографія*.

ХРОМОВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «хром, хромо-

вий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *хромово-калійсвий*, *хромово-свинцевий*.

ХРОНІКАЛЬНИЙ — ХРОНІЧНИЙ — ХРОНОЛОГІЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Хронікальний. Пов'язаний з хроною; документально докладний. *Хронікальний фільм. Хронікальний жанр.*
Хронічний. Який не припиняється; тривалий, затяжний, постійний. *Хронічна хвороба. Хронічне недоїдання.*

Хронологічний. 1. Який стосується хронології, переліку явищ у їх часовій послідовності. *Хронологічний період. Хронологічна межа.* 2. Побудований на послідовному розвитку подій. *Хронологічний цикл оповідань. Хронологічний поділ.*

ХРОНІКАЛЬНО-ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ

ХРОНО... Перша частина складних слів, яка відповідає поняттю «час». З наступною частиною пишеться разом: *хронограма*, *хронограф*, *хронографія*, *хронолог*, *хронологія*, *хронометр*, *хронометраж*, *хронометрія*, *хроноскоп*.

ХРОПІТИ, хроплю, хропіш, хропимó, хропятьє, хроплять; *мнн.* хропів, хропіла, хропіло, хропіли; *нак.* хропі, хропім(о), хропіть і **ХРОПТИ**, хропу, хропеш, хропемó, хропетє; *мнн.* хрп, хроплá, хроплó, хроплі; *нак.* хропй, хропім(о), хропійть.

ХРУМТЛИВИЙ

ХРУСТІТИ, хрущу, хрустіш, хрустимó, хрустите, хрустять; *нак.* хрусті, хрустім(о), хрустіть

ХТО, когó, біля когó, *дав.* кому́, *ор.* ким, місц. (на, при) ко́му (кім)

ХТО-БУ́ДЬ, когo-бу́дь, *дав.* кому́-бу́дь, *ор.* ким-бу́дь, місц. (при) кому́-бу́дь (кім-бу́дь)

ХТОЗНА... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «невідомо». З наступною частиною пишеться через дефіс: *хтозна-де*, *хтозна-звідки*, *хтозна-коли*,

хтѳзна-скільки, хтѳзна-хто, хтѳзна-чий, хтѳзна-що, хтѳзна-як, хтѳзна-якій.

ХТО-НІБУДУ, когѳ-небудь, дав. комѳ-небудь, *ор.* кям-небудь, *місц.* (прив) кому-небудь (кім-небудь)

ХТОСЬ, когѳсь, біля когѳсь, дав. комѳсь, *ор.* кямсь (кімось), *місц.* (на) комѳсь (кімсь)

ХУГА, -я, *місц.* (у) -зі
ХУДѳЖНІЙ — **ХУДѳЖНИЦЬ-КІЙ**. Розрізняються значенням.

Худѳжийий, -я, -с. 1. Який стосується мистецтва, діяльності в галузі мистецтва. *Худѳжня студія. Худѳжня вишивка.* 2. Який відображає дійсність в образах; властивий творам мистецтва або творчій манері їх творців. *Худѳжній твір. Худѳжня майстерня. Худѳжній переклад.*

Худѳжницький, -а, -е. Який стосується художника, який належить або властивий художникові. *Худѳжницький талант. Худѳжницьке бачення світу.*

ХУДѳЖНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «худѳжній». З наступною частиною пишеться через дефіс: *худѳжньо-автобіографічний, худѳжньо-акробатичний, худѳжньо-белетристичний, худѳжньо-декоративний, худѳжньо-документальний, худѳжньо-історичний, худѳжньо-конструкторський, худѳжньо-костюмерний, худѳжньо-критичний, худѳжньо-літературний, худѳжньо-образний, худѳжньо-освітній, худѳжньо-педагогічний, худѳжньо-пригодницький, худѳжньо-промисловий, худѳжньо-публіцистичний, худѳжньо-театральний.* У ролі присл. з наступними словами пишеться окремо: *худѳжньо безпорадний, худѳжньо виконаний, худѳжньо виразний, худѳжньо відтворений, худѳжньо сдиний, худѳжньо завершений, худѳжньо значний, худѳжньо зрілий, худѳжньо мотивований, худѳжньо організований, худѳжньо оформлений, худѳжньо переконливий, худѳжньо*

повноцінний, худѳжньо своєрідний, худѳжньо умовний, худѳжньо фальшивий, худѳжньо цінний, худѳжньо яскравий, худѳжньо ясний.

ХУСТКА, -а, *місц.* (на) -ці, *мн.* -тків, -ток, але дві хустки

ХУТІР, -тора, *мн.* -торій, -торів, але два хутори

ХУТІРСЬКИЙ — **ХУТОРЯНСЬКИЙ**. Розрізняються значенням.

Хутірський, -а, -е. Пов'язаний із хутором; який живе на хуторі. *Хутірський хлопець. Хутірські сади.*

Хуторянський. 1. Який стосується хуторянина, властивий або належний йому. *Хуторянські землі. Хуторянська вдача.* 2. Проінятий вузьким світоглядом. *Хуторянська поезія. Хуторянська обмеженість.*

ХУТРО, -а
ХУТРОВИЙ — **ХУТРЯНИЙ**. Розрізняються значенням.

Хутровий, -а, -е. Пов'язаний з розведенням, добуванням, обробкою і т. ін. хутра. *Хутровий звір. Хутрова промисловість. Хутрова фобрика. Хутрові вироби.*

Хутряний, -а, -е. Виготовлений, пошитий з хутра. *Хутрянний комір. Хутряна шапка.*

Ц

Ц [це], *невідм.* Як назва літери вжив. у с. р. *Початкове ц.* Як назва звука вжив у ч. р. *Глухий ц.*

ЦАБЕ. 1. виг. 2. присл. У правий бік, праворуч. *Повернути цабе.* 3. У знач. ім., *невідм., с., ірон.* Поважна впливова особа. *Велике цабе.*

ЦАП, -а, *ор.* -ом, *мн.* -ї, -ів. Як з цапа молока [не як з козла молока].

ЦАР, -а, дав. -єві, *ор.* -єм, *кл.* царю, *мн.* -ї, -ів, дав. -ям

ЦАРАТ, -у і **ЦАРИЗМ**, -у. *Свавілля царату (царизму).*

ЦАРИНА, -и. Околиця край села; вигін; необроблене, поросле травою поле; *перен.* сфера діяльності людини; ділянка, галузь. *Вийшли за царину. Працювати в царині духовної культури.*

ЦАРИЮВАННЯ, -я, *ор.* -нням. За царювання Катерини [не за царствування Катерини].

ЦАРИЮВАТИ, -юю, -юєш, -ює, -юємо, -юєте, юють. Він царює [не царствує].

ЦВІНТАР, -я, *ор.* -єм, місц. (на) -і, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям. Синонім: кладовище і кладовище.

ЦВІНТАРНИЙ. Цвистарня огорожа.

ЦВІЛИЙ. Укритий цвіллю. Цвілий хліб.

ЦВІЛЬ, -і, *ор.* -ллю. Синонім: пліснява. Покритися цвіллю (пліснявою) [не плісеншо].

ЦВІРІНЬКАТИ, -ас, -ають і **ЦВІРІНЧАТИ**, -чять, -чать

ЦВІСТІ, -ту, -тєш, -тє, -темó, -тетє, -туть

ЦВІТНИЙ. Цвітня капуста [не кольорова капуста].

ЦВЯХ, -а, *ор.* -ом, *мн.* -в, -ів

ЦЕБЕР, -бра, *ор.* -бром, місц. (у) -брі, *мн.* цебрі, -ів, але **ЦЕБЕР**, -бра, *ор.* -бром, місц. (у) -брі, *мн.* цебрі, -ів і **ЦЕБРО**, -бра, *ор.* -бром, місц. (у) -брі, *мн.* цебра, цебер, але два цебра.

ЦЕГЕЛЬНЯ, -і, *ор.* -єю, місц. (у) -і, *мн.* -і, -левь

ЦЕГЛА-СИРЕЦЬ, цегля-сирішо

ЦЕГЛЯНО-БЕТОННИЙ

ЦЕГЛЯР, -á, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -áре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ám

ЦЕЗАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям і **КЕСАР**. Титул імператорів давнього Риму.

ЦЕЙ, цього, *дав.* цьому, *ор.* цим, місц. (на) цьому і цім; *ж.* ця, цієї, *дав.* цій, *ор.* цієї, місц. (на) цій; *с.* це, цього, *дав.* цьому, *ор.* цим, місц. (на) цьому і цім; *мн.* ці, цих. Цього

року [не в цьому році]. Спасибі й на цьому. За цієї умови [не при цій умові].

ЦЕЙЛОН, -у. Природа Цейлону.

ЦЕЙ-ТАКИ, заїм.

ЦЕЛОФАН, -у, *ор.* -ом, місц. (у) -і. Обгортка з целюфану.

ЦЕЛЮЛÓЗНО-ПАПЕРÓВИЙ

ЦЕЛЬСІЙ, -я, *ор.* -єм. Пишеться з великої літери. Ужив. у сполуч. шкала Цельсія (шкала температури, яка має 100 градусів від точки танення льоду до точки кипіння води), термометр Цельсія (термометр з такою шкалою), за Цельсієм [не по Цельсію].

ЦЕМЕНТНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «цементний». З наступною частиною пишеться через дефіс: цементно-бетонний, цементно-водний, цементно-пiцiний.

ЦЕМЕНТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «цемент». З наступною частиною пишеться разом: цементобетонний, цементобетон, цементосхвiаще, цементовóз, цементоутворення.

ЦЕНТАВР *див.* **КЕНТАВР**

ЦЕНТНЕР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -в, -ів. Два центнери [не два центнера].

ЦЕНТР. 1. *род.* -а, *мат., фіз.* Точка перетину уявних осей, ліній у фігурі. Однаково віддалені від центра кулі точки. 2. *род.* -а, *техн.* Деталь токарного верстата з конусним кінцем. Підтримувати заготовку за допомогою центра. 3. *род.* -у. Середина чого-небудь; частина населеного пункту, де містяться основні установи. Їхати з центру міста. 4. *род.* -у. Місце зосередження якої-небудь діяльності; осередок. Повідомлення наукового центру країни. 5. *род.* -у. Найвищий орган керівництва якою-небудь діяльністю. Наказ із центру. 6. *род.* -у. Група нервових клітин, які регулюють ту чи іншу

функцію організму. *Подразнення центру мови.*

ЦЕНТРАЛЬНИЙ. У власних назвах пишеться з великої літери: *Центральна рада, Центральна наукова бібліотека НАН України, Центральний будинок культури.*

ЦЕНТРАЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «центральный». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо прикметник означає підпорядковані одне одному поняття: *центральноазійський, центральноамериканський, центральноафриканський, центральноєвропейський.* 2. Через дефіс, коли прикметник означає не підпорядковані одне одному поняття: *центрально-симетричний, центрально-здвоєний.*

ЦЕНТРИФУГА, -в, місц. (у) -зі
ЦЕРАТА, -в. *Застелити цератою [не клейонкою].*

ЦЕРЕМОНІАЛ — ЦЕРЕМОНІЯ. Розрізняються значенням.

Церемоніал, -у. Офіційно прийнятий розпорядок урочистих прийомів, процесій, обрядів тощо. *Відповідно до церемоніалу.*

Церемонія, -ї, ор. -єю. 1. Урочистий офіційний акт за встановленим порядком (церемоніалом). *Церемонія вручення нагород.* 2. *перен.* Зовнішні умовності в поведженні людини; манірність. *Без церемоній. Що за церемонії!*

ЦЕРЕМОНІАЛЬНИЙ — ЦЕРЕМОНІЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Церемоніальний. Який стосується церемоніалу, здійснюється за певним церемоніалом; урочистий. *Церемоніальний порядок. Церемоніальна вечеря. Церемоніальний марш.*

Церемонійний. 1. Який відповідає вимогам етикету. *Церемонійні поклони.* 2. Надзвичайно ретельний у дотриманні правил поведінки; манірний. *Церемонійна людина. Церемонійний тон.*

ЦЕРЕМОНІЯ див. ЦЕРЕМОНІАЛ
ЦЕРКВА, -в, мн. -кві, -ків, але дві
церкви. Автокефальна церква. Греко-католицька церква.

ЦЕРКОВНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «церковный». З наступною частиною пишеться разом: *церковнопарафіяльний, церковнослов'янський, церковнослов'янizm, церковнослужитель.*

ЦЕСАР див. КЕСАР

ЦЕХ, -у, місц. (у) -у, мн. -ї, -їв, але два цехи [не два цеха].

ЦЕХ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «цех». З наступною частиною пишеться через дефіс: *цех-автомат, цех-лабораторія.* Означення узгоджується із словом *цех*, яке виражає ширше поняття. *Новий цех-лабораторія.*

ЦЕХОВИЙ, -а, -е. *Цеховий майстер. Цехова організація.*

ЦЕЦЕ, невідм., ж. Африканська кровососна муха, що переносить збудники сонної хвороби. *Небезпечна цеце.*

ЦИБУЛЯ — ЦИБУЛІНА. Розрізняються значенням.

Цибуля, -ї, ор. -єю. Овочева городня рослина з їстівною цибулиною і їстівним трубчастим листям; трав'янисті рослини родина лілійних. *Молода цибуля. Морська цибуля.*

Цибулина, -и. Головка цибулі; потовщена частина стебла деяких рослин. *З'їсти цибулину. Цибулини тюльпанів.*

ЦИВІЛІЗАЦІЯ, -ї, ор. -єю, мн. -ї, -ій

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ, -а, -е
ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ

ЦИГАН, -а, дав. -ові, кп. -анс, мн. -ани, -ан, але два цигани

ЦИГАНКА, -и, дав. -нці, мн. -як, -нок

ЦИГАРКА, -в, місц. (у) -ці, мн. -ркі, -ркі, але дві цигарки, п'ять цигарок. *Курити цигарки [не папіроси].*

ЦИГАРКОВИЙ. *Цигарковий дим* [не папіросний].

ЦИКЛ, -у, місц. (у) -і, мн. -я, -ів

ЦИКЛАМЕН, -а. Альпійська фіалка.

Квіти цикламена.

ЦИКЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «цикл», «циклічний». З наступною частиною пишеться разом: *циклогенез, циклограма, циклограф, циклометр, циклотрон.*

ЦИКЛОН. 1. род. -у, метеор. Вихровий рух атмосфери із зменшенням тиску повітря від периферії до центра вихору, який супроводжується великою хмарністю та опадами. *Народження циклону.* 2. род. -а, техн. Апарат для очищення повітря від завислих у ньому твердих частинок. *Стінки циклона.*

ЦИКОРІЙ, -ю, ор. -єм. Назва рослини; сушений корінь цієї рослини, що вживається як домішка до кави, а також для виготовлення її сурогату.

ЦИЛІНДР, -а, ор. -ом, мн. -я, -ів.

Площа циліндра.

ЦИЛІНДРИЧНИЙ — ЦИЛІНДРОВИЙ. Розрізняються значенням.

Циліндричний. Який має форму циліндра; творений поступальним рухом прямої лінії по заданій кривій. *Циліндрична будівля. Циліндрична поверхня.*

Циліндровий. Який стосується циліндра як основної деталі поршневих машин; який має циліндр своєю робочою частиною. *Циліндровий хід. Циліндрова машина. Циліндрова потужність.*

ЦИЛІНДРИЧНО-ПАРАБОЛІЧНИЙ

ЦИМБАЛИ, -ів, мн.

ЦИНГА, -й, місц. (при) -зі

ЦИНІЗМ, -у, ор. -ом. Відверто зневажливе, зухвале ставлення до загальноприйнятих норм моралі, етики.

ЦИНКОВИЙ. *Цинкова бляха.*

ЦИНКОВО-СВИНЦЕВИЙ

ЦИРКОВИЙ, -а, -є. *Цирковий номер.*

ЦІРКУЛЬ, -я, ор. -ем, місц. (на) -і, мн. -і, -ів

ЦІРКУЛЬ-ВИМІРНИК, циркуля-вимірника

ЦІРКУЛЯР, -а, ор. -ом, місц. (у) -і, мн. -я, -ів. Письмове розпорядження, наказ.

ЦИТАДЕЛЬ, -і, ор. -лю, місц. (у) -і, мн. -і, -ей. Споруда фортечного типу; перен. головний опорний пункт чогось, тверддя.

ЦИТАТНИЙ — ЦИТОВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Цитатний. Який складається з цитат. *Цитатний план твору.*

Цитований. Який цитують. *Цитований уривок. Цитована праця.*

ЦИТРИН — ЦИТРИНА. Розрізняються значенням.

Цитрин, -у, мінерал. Прозорий різновид кварцу жовтого кольору.

Цитрина, -я. Цитрусове дерево і його плоди. Синонім: лимон.

ЦИФРА, -я, род. мн. цифр

ЦИФРОВИЙ, -а, -є. *Цифровий матеріал.*

ЦИЦЕРО, невідм., с. і ч. Розмір друкарського шрифту.

ЦИЦЕРОН, -а. Римський діяч, оратор і письменник. *Промова Цицерона.*

ЦІАНИСТОВОДНІВНИЙ

ЦІВКА, -я, місц. (у) -ці, мн. -я, -вок, ор. -амь, але дві цівки. *Тоненька цівка олій.*

ЦІДИТИ, -джу, -диш, -дять, -димо, -ідите, -дять; *нак. -ді, -дять*

ЦІЕСПРЯМОВАНО, присл. *Працювати цілеспрямовано* [не цілевправлено].

ЦІЛИЙ. *Ціла вічність. Цілими діями.*
ЦІЛІСТЬ, -лості, ор. -лістю. Не треба зловживати цим словом. Замість все в цілості краще сказати *все ціле (ціліське).*

ЦІЛКОМ, присл. *Цілком тотожні погляди.*

ЦІЛОДОБОВО, присл. *Працювати цілодобово* [не круглодобово, круглосуточно].

ЦІЛЬ див. **МЕТА**

ЦІЛЬНИЙ — **ЦІЛІСНИЙ**. Збігаються у знач. «який має внутрішню єдність, сприймається як єдине ціле». *Відтворення цільної (цілісної) картини життя. Цільний (цілісний) за композицією твір.*

Тільки **цільний** ужив. у значеннях: 1. Який складається або зроблений з однієї речовини, з одного шматка чого-небудь; суцільний. *Сорочка з цільного полотна.* 2. Прямий, стійкий, сильний (про характер, натуру). *Цільна особистість. Цільна натура.*

ЦІННИЙ — **ЦІННІСНИЙ** — **ЦІНОВИЙ**

Цінний ужив. у значеннях: 1. Який має цінну, вартість; з позначеною вартістю, ціною. *Цінна бандероль. Цінний лист.* 2. Який коштує дорого, має велику вартість. *Цінна родинна річ.* 3. Який має важливе значення, яким дорожать, дуже потрібний, корисний. *Цінні документи. Цінне повідомлення. Цінна книга.*

Ціннісний ужив. у знач. «який становить цінність для кого-, чого-небудь».

Ціннісна суть речей.

Ціновий ужив. у знач. «пов'язаний з позначенням вартості чогось в яких-небудь цінах». Ужив. як економічний термін. *Ціновий госпрозрахунок. Ціновий метод. Цінова політика.*
ЦОКОЛЬ. 1. *род.* -ю. Нижня частина зовнішньої стіни будівлі, постамент, підніжжя скульптури, колони. *Брили цоколю.* 2. *род.* -я. Частина електричної лампочки. *Пошкодження цоколя лампи.*

ЦОКОТАТИ, -очу́, -оче́ш, -оче́, -оче́мо, -оче́те, -очу́ть; *нак.* -очі́, -очі́ть і **ЦОКОТІТИ**, -очу́, -оті́ш, -оті́ть, -оті́мо, -оті́те, -оті́ть; *нак.* -оті́, -оті́ть

ЦУКЕРКА, -в, *місц.* (на) -рці́, *мн.* -рки́, -рок. *Купити цукерки [не цукорки, конфети].*

ЦУКОР-РАФІНА́Д, цу́кру-рафіна́- ду **ЦУКРО...** Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

слову («цукор», «цукровий»). З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо слово означає підпорядковані одне одному поняття: *цукробуряко́вий, цукропереробни́й, цукрорафіна́дний, цукрозава́д, цукросирови́на, цукротехні́к.* 2. Через дефіс, коли слово означає не підпорядковані одне одному поняття: *цукро-протейно́вий.*

ЦУКРОВО-БІЛИЙ

ЦУНА́МІ, *невідм., с.* Великі хвилі, які виникають на поверхні океану під час підводних землетрусів і викликають руйнівні спустошення на низьких берегах. *Руйнівне цунамі.*

ЦЬКУВА́ТИ, -ую́, -ує́ш, -ує́, -ує́мо, -ує́те, -ую́ть

ЦУЦЕНЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *місц.* (на) -я́ті, *мн.* -я́та, -я́т. *Двос цуценят.*

ЦЬГОРІ́ЧНИЙ *див.* **ТОГОРІ́ЧНИЙ**

ЦЮ́РІХ, -а, *місц.* (у) -ху. *Околиці Цюріха.*

ЦЮ́РІХСЬКИЙ

ЦЯ́МРІ́НА, -в, *місц.* (на) -і́, *мн.* -в, -рин. Одна деревина з колодяного зрубу. *Колодязна цямрина.*

ЦЯ́МРІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *місц.* (на) -нні́, *збірн.* *Колодязне цямриння.*

ЦЯ́ТКА, -в, *ор.* -ою, *місц.* (на) -тці́, *мн.* -ткі́, -то́к, *дав.* -тка́м і ця́тки, -то́ж, *дав.* -тка́м, але дві ця́тки, сім ця́ток

ЦЯ́ЦЬКА, -в, *місц.* (на) -цьці́, *мн.* -цькі́, -цьо́к, *дав.* -цька́м, але дві ця́цьки, п'ять ця́цьок

Ч

Ч [че], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р.* *Мале ч.* Як назва звука вживається у *ч. р.* *Шиплячий ч. Твердий ч.* Вимова. Звук [ч] вимовляється переважно твердо (*час, чоло, чемпіон, число, зуб, м'яч*), тільки перед [і] та при подовженні — напівм'яко (*ткач'і, ч'ітко, п'ч'у; (у) клоч'і*).

ЧАВУН. 1. *род. -у.* Сплав заліза з вуглецем. *Виробництво чавуну [не чугуна].* 2. *род. -а.* Посудина з такого сплаву. *Вилити воду з чавуна.*

ЧАВУННИЙ. *Чавунний брухт [не чугуний брухт].*

ЧАВУННО-БЕТО́ННИЙ

ЧАВУНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «чавун». З наступною частиною завжди пишеться разом: *чавуноливарний, чавуноливарник, чавуноплавильний, чавуносковолице.*

ЧАГАРНИ́К, -у, *місц. (у) -кú, мн. -а́, ів і ЧАГА́Р, -а́, *ор. -ем, місц. (у) -і, мн. -і, ів, дав. -ям**

ЧАГАРНИКОВО... Як компонент складних слів завжди пишеться з наступною частиною через дефіс: *чагарниково-болотний, чагарниково-деревний.*

ЧАД¹, -у, *місц. (у) чаді і чадú, лише одн.*

ЧАД², -у, *місц. (у) Чаді.* Назва країни і озера.

ЧАДІТИ — **ЧАДІТИ.** Розрізняються значенням.

Чадіти, -ію, -ісш. Отруюватися чадом. *Чадіти від запаху газу.*

Чадіти, чадіть, чадять. 1. Виділяти чад, коптіти. *Цигарка тліє і чадить.* 2. Напускати чаду курінням. Керувався чим. *У майстерні кілька робітників чаділо цигарками.*

ЧАДНИЙ, -а́, -е́. *Чадний газ.*

ЧАС... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «чай». З наступною частиною завжди пишеться разом: *часзбиральний, часпакувальний, часпресувальний, часрозважувальний, чассушарня, чассушальний.*

ЧАЇВНИ́К, -а́, мн. -я́, -ів.

ЧАЙ, -ю, *ор. -ем, місц. (у) ча́ї і (у) чаю́, мн. ча́ї, чаїв, але два ча́ї*

ЧАЙКА, -и, *дав. -йці, кл. чайко, мн. чайки, чайок і чайкі, чайок, але дві чайки, п'ять чайок*

ЧАЙНИК, -а, *місц. (у) чайнику, мн. -и, -ів*

ЧАЙНИ́ЧОК, -чка, *місц. (у) -чку*
ЧАЛМА́, -я́, *мн. чальми, чалм.* Чоловічий головний убір у мусульман; високий жіночий головний убір з довгого куска тканини, обгорненого навколо голови.

ЧАН, -а, *місц. (у) ча́ні і чану́, мн. чаня́, -ів, але два ча́ни, п'ять ча́нів.* Посудина, що формою нагадує джку або великий бак.

ЧА́ПЛИН, **ЧА́ПЛИНИЙ.** *Прокм. до ча́пля.*

ЧА́РДАШ, -у, *ор. -ем*

ЧАРІВНИ́Й, -а́, -е́

ЧА́РКА, -и, *місц. (у) -рці, мн. -рки, -рок, дав. -чкám, але дві чárки, п'ять чáрок.* *Наливати в чарку [не в рюмку].*

ЧА́РОЧКА, -и, *місц. (у) -щі, мн. -чки, -чок, дав. -чкám, але дві чáрочки, п'ять чáрочок*

ЧАС, *часу, мн. чася́, -ів.* *Через брак часу [не за браком часу].*

ЧАСНИ́К. 1. *род. -у.* Назва рослини. *Грядка часнику.* 2. *род. -а́.* Прізвисьце. *Зошит Часника.*

ЧАСО́М, *присл. Часом запізнавався.* Синоніми: *іноді, інколи, дєколи, зрідка, порію, вряді-годя́.*

ЧАСО́ПИС, -у, *місц. (у) -сі, мн. -и, -ів.* Періодичне друковане видання — газета або журнал. *Публікація в часописі «Дзвін».*

ЧАСОСЛÓВ, -а. Богослужбова книга з текстами релігійних пісень та молитов, призначених для щоденних відправ. Пишеться з великої літери.

ЧА́СТКА. 1. *род. -и, мн. -стік, стóк.*

Частина чого-небудь. *Частка заробітку.* 2. *род. -и, мн. -стки, -сток і -стік, -стóк.* Найпростіший елемент у складі речовини. *Прискорювач заряджених часток (частóк).* 3. *род. -и, мн. -стки, -сток.* Службова частина мови.

ЧАСТКОВИ́Й — **ЧАСТКОВИ́Й.** Розрізняються значенням.

Частковий, -а, -е. Який стосується частин кого-, чого-небудь, неповний. *Частковий переклад. Часткова автоматизація виробництва.*

Частковий, -а, -е. Властивий окремій частці, пайовий. *Частковий внесок.*

ЧАСТКОВО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «частковий». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *частково-модульований, частково-ракурсний*. 2. *присл.*, у знач. обставини способу дії пишеться окремо: *частково опрацьований, частково обмежений, частково з'ясований*.

ЧАСТО-ГУСТО, *присл.*

ЧАСТОТА — **ЧАСТОТНІСТЬ**. Розрізняються значенням.

Частота, -а, *мн.* -оті, -от. Повторюваність чогось. *Частота виникнення захворювань залежить від дози опромінення. Частота шуму*. 2. *спец.* Число рухів, коливань, повторень і т. ін. за одиницю часу. *Частота коливання пульсу. Вимрювання струмів високої частоти.*

Частотність, -ності, *ор.* -ністю, *спец.* Показник частоти (у 2 знач.). *Частотність вживання слів.*

ЧАТИ — **ДОЗІР**. Розрізняються значенням.

Чати, *чат*, *мн.* 1. Сторожовий загін війська; група озброєних людей, які охороняють щось. *Виставити чати.*

2. Перебування на варті в певний проміжок часу; підстерігання в засідці. *Стояти на чатах. Сидіти на чатах.* **Дозір**, -зору. Команда з кількох осіб або група кораблів, літаків і т. ін., що виставляються для охорони, перевірки чого-небудь; патруль. *Кінний дозір. Стояти в дозорі.*

ЧА-ЧА-ЧА, *невідм.*, *с.* Швидкий латиноамериканський танець, який виконується в кокетливій манері; музика до цього танцю. *Веселе ча-ча-ча.*

ЧАШЕЧКА, -в, *місц.* (у) -ці, *мн.* -чкі, *чок*, *дав.* -чкām, але дві чашечки, п'ять чашечок

ЧАШКА, -в, *місц.* (у) -ші, *мн.* -шкі, -шок, *дав.* -шкām, але дві чашки, п'ять чашок

ЧВАНІТИСЯ, -юся, -нишся, -нється, -нимося, -нитесь, -няться; *нак.* -нсья, -нймося, -нйтесь

ЧВА́РИ, *чвар*, *мн.*

ЧВЕРТЬ, -і, *ор.* -тцю, *мн.* -і, -тєй. У третій чверті [не четверті]. *За чверть сьома [не без четверті сім].*

ЧВЕРТЬ... Перша частина складних слів, що означає «четверта частина цілого». З наступною частиною слів завжди пишеться разом: *чвертьгодинний, чвертькілометровий, чвертьметровий, чвертьфітіль, чвертьфітільний.*

ЧЕ́ЛЮСТІ, -ів, *мн.* Передній отвір кухонної печі. Ненормативним є вживання слова *челюсті* у знач. «целестів».

ЧЕ́ЛЯДЬ, -і, *ор.* -ддю, *збірнє.*

ЧЕМПІОН, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -а, -ів

ЧЕМПІОНКА, -а, *дав.* -ніц, *кл.* -онко, *мн.* -нки, -нок

ЧЕПЕ́ЦЬ, *чпця*, *ор.* *чпцєм*, *місц.* (у) *чпці*, *мн.* *чпці*, -ів і **ЧПЕ́ЦЬ**, *чпця*. Синонім: *очіпок.*

ЧЕПУ́РИТИ, -рю, -ріш, -римб, -рнє, -рять

ЧЕПУ́РНІЙ, -а, -е

ЧЕПУ́РНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю
ЧЕПУ́РНО, *присл.* Синоніми: *охайно, чисто, ошатно.*

ЧЕРВІ́НЬ¹, -вені, *ор.* -вінню, *ж.* Густа червоно-коричнева фарба для розписування череп'яного посуду.

ЧЕРВІ́НЬ², -веню, *ор.* -венем, *ч.* Рум'янець на обличчі.

ЧЕРВОНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «червоний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли: а) складне слово називає підпорядковані одне одному поняття: *червонозєм, червоноголовець, червонопєрка; червоноббкий, червоноверхий, червоногубий, червонокрилий, червонолістий, червонолиций, червонобкий, червононобсий, червонощбкий*; б) складне слово означає окремий колір: *червоногарячий*. 2. Через дефіс, коли прикметник

означає поєднання кількох кольорів: червоно-білий, червоно-жовтий, червоно-зелений, червоно-зелено-синій.

ЧЕРВ'ЯК, -а, дав. -ові і -у, місц. (на) -ові і -у, мн. -кві, -ків

ЧЕРГА, -я, місц. (у) -зі, мн. черги, черг. *Зайняти чергу [не очередь]*. Не слід зловживати словосполученням у першу чергу. Краще вживати синоніми: насамперед, передусім, найперше, перш за все.

ЧЕРГОВИЙ, -а, -е [не черговий].

ЧЕРЕВІК, -ів, мн. (одн. черевік, -а)

ЧЕРЕВНИЙ, -а, -е

ЧЕРЕВО, -а, мн. черева, черев, але два черева, п'ять черев

ЧЕРЕДА, -а, знах. череду, мн. череди, черід, але дві череди

ЧЕРЕМОШ, -у, ор. -см. Назва ріки.

ЧЕРЕП, -а, мн. черепі, -ів, але два черепи, п'ять черепів

ЧЕРЕПАХОВИЙ — **ЧЕРЕПАШАЧИЙ**. Розрізняються значенням.

Черепаховий. Приготовлений із м'яса черепах або зроблений із рогових пластинок її панцира. *Черепаховий суп. Черепахова оправа.*

Черепашачий. 1. Належний, властивий черепасі. *Черепашачий панцир.* 2. перен. Дуже повільний. *Рухатися черепашачим темпом.*

ЧЕРЕПНІВИЙ

ЧЕРЕШНЯ, -і, род. мн. -шень

ЧЕРІНЬ, -еня, ор. -ем, ч. і **ЧЕРІНЬ**, -ені, ор. -іньо, ж. Дно печі.

ЧЕРКАСИ, -ас, мн.

ЧЕРКАСЦІ, -ів, мн. (одн. черкасець, -ця, ор. -цем, ч.; черкаська, -я, дав. -ці, род. мн. -сок, ж.) і **ЧЕРКАЦІАНИ**, -ан, мн. (одн. черкаціанин, -а, ч.; черкаціанка, -я, дав. -нці, род. мн. пок, ж.)

ЧЕРКАСЬКИЙ

ЧЕРКАЩИНА, -я

ЧЕРНІЦЬ, ченця, дав. ченцеві, ор. ченцем, кл. ченче і ченцо, мн. ченці, ченців. Сяновім: монах.

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ

ЧЕРНІВЦІ, -ів, мн.

ЧЕРНІВЧАНИ, -ан, мн. (одн. чернівчанин, -а, ч.; чернівчанка, -я, дав. -нці, род. мн. -нок, ж.)

ЧЕРНІГІВ, -гова, ор. -говом

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ

ЧЕРНІГІВЦІ, -ів, мн. (одн. чернігівець, -ця, ор. -вцем, ч.; чернігів, -я, дав. -вці, род. мн. -вок, ж.)

ЧЕРПАТИ, -аю, -аєш; нак. -ай, -амо, -айте

ЧЕРПАННЯ, -я, ор. -нням

ЧЕРСТВИЙ, -а, -е. *Черствий хліб*

ЧЕРСТВИТИ, -іє, -ють і **ЧЕРСТВИТИ**, -іє, -ють

ЧЕСАТИ, чешу, чешеш; нак. чеші, чешім(о), чешіть

ЧЕСТОЛЮБНИЙ [не честолюбивий]

ЧЕСТОЛЮБНІСТЬ [не честолюбивість], -ності, ор. -ністю

ЧЕСТЬ, -і, ор. -стю

ЧЕСЬКИЙ

ЧЕХИ, -ів, мн. (одн. чех, -а, ч.; чешка, -я, дав. -шці, род. мн. чешок, ж.)

ЧЕТВЕРО, чотирьох, дав. чотирьох

ор. чотирма, місц. (на) чотирьох і рідко **ЧЕТВІРКО**. Збірний числ.

чотверо, як і інші збірні числівники (двоє, трос, семеро), поєднуються

з іменниками, що означають назви осіб чоловічої статі (*чотверо учнів, чотверо робітників*), з іменниками с. р., що є назвами істот та неживих предметів

(*чотверо дівчат, чотверо ягнят, чотверо яблук*), з іменниками, що означають парні предмети і мають лише форму множини (*чотверо ножів, чотверо саней*), з іменниками

вівці, гусь, коші та ін., які мають відтінок збірності (*чотверо гусей*).

з особовими займенниками *ми, вони* (нас чотверо, їх чотверо). Збірний числ. чотверо, як і інші збірні числівники, не сполучається з іменниками, що означають назви осіб жіночої статі (*сестра, учениця, героїня*), а також з іменниками ч. і ж. р., якщо вони є назвами неживих предметів

(*виступит, їдальня, завод, школа*).

У цих випадках вживається числівник **чотири** (*чотири сестри, чотири школи, чотири заводи*).

ЧЕТЬЯ МІНІЯ, чєты мінєі, *ор. чєтєхо мінєю, род. мн. чєтєй мінєй*. Церковно-релігійні збірки, що містять описи життя святих, різні перекази та повчання, складені за порядком днів кожного місяця.

ЧИ, *спол.* Пунктуація: 1. Перед **чи** кома ставиться: а) якщо **чи** повторюється при однорідних членах (когда ставиться після першого однорідного). *Чи в пшениченьку, чи в житю, досхоцу розкошував [Коник] і цілістьке літо, не вгаваючи, співав* (Глібов); б) якщо розділовий сполучник **чи** з'єднує частини складносурядного речення. *Чи осінь, чи зима, чи в зелені дїброва весни вітас дні, чи літо славить птах, — усе мені шумить хода твоя шовкова, і стан твої молодий длаве в моїх очах* (Сосюра); в) якщо **чи** виступає в ролі пояснювального сполучника, вживається у знач. «тобто», «інакше кажучи». *На мос щастя, чи, краще, на щастя моїх нерва — натомився ший дуже. Ходили аж за село Шуму* (Коцюбинський); г) якщо **чи** присьєднує підрядне з'ясувальне речення. *Тепер хочу засісти за роботи, хоч не знаю, чи вдасться зробити це зараз, бо почував себе дуже погано* (Коцюбинський). 2. Кома перед **чи** не ставиться, якщо його вжито як розділовий сполучник при однорідних членах одян раз. *Поплатив чи не поплатив за харч, відложив чи не відложив гро на чорну годягу, але в шивку, між варишами, він був пан* (Франко).

ЧІГАТИ, чигаю, чигаєш. Керувати: *на кого-, що-.* *Чигати на борога. Чигати на життя.*

ЧИЖ, чижá, *ор. чижєм*

ЧИЙ, чийбó, *дав. чийбóму (чвєму), ор. чийм, місц. (на) чийбóму (чвєму, чийм); ж. чийá, чийє, дав. чийй, ор. чийю, місц. (на) чийй; с. чийє; мн. чий, чийх, дав. чийм, ор. чийми, місц. (на) чийх*

ЧИЙ-БУДЬ, ЧИЯ-БУДЬ, ЧИСЕ-БУДЬ

ЧИЙ-НЕБУДЬ, ЧИЯ-НЕБУДЬ, ЧИСЕ-НЕБУДЬ

ЧИКАГО, *невідм., с. Багатомільйонне Чикаго.*

ЧИКАЗЬКИЙ

ЧИЛІ, *невідм., ж. Незалежна Чилі.*
ЧИЛІЙЦІ, -ів, *мн. (одн. чилієць, -йца, ор. -йцем, ч.; чилійка, -я, дав. -йці, род. мн. -йок, ж.)*

ЧИЛІЙСЬКИЙ

ЧИМАЛІЙ, -á, -é і ЧИМАЛІЙ

ЧИМАЛО, *присл.* Синоніми: дóсить багáто, багатєнько, знáчно.

ЧИМДАЛІ, *присл.*

ЧИМДУЖ і ЧИМДУЖЧЕ, *присл.* Синоніми: щодóху, якнайшвídше, щосєлі, щомóга.

ЧИМРАЗ, *присл.* Синоніми: щóраз (то), дєдáлі, чимдáлі, з бїгом чáсу.

ЧИН. 1. *род. -у, мн. -й, -ів.* Черговий ступінь проходження військової і цивільної служби. *Дослужитися до чину полковника.* 2. *род. -а, мн. -й, -ів.* Службовець, представник якоїсь установи. *Немас високого чина.* Ненормальним є словосполучення *чин чином*. Треба: як слід, як годиться.

ЧИНАР, -а, *ор. -ом, ч. і ЧИНАРА, -и, ор. -ою, ж.* Дерево родини платанів.

ЧИНБАР, -á, *дав. -єві, ор. -єм, кл. -áрю, мн. -і, -ів, дав. -я́м.* Ремісник, який обробляє шкіри.

ЧИНГІСХАН, -а

ЧИНІТИ, чинію, чиниш; *нак. чині чинім(о), чиніть*

ЧІННИЙ див. ДІЙСНИЙ

ЧІРКА, -я, *дав. -рці, мн. -я, -рок, ж. і ЧІРОК, -рка, мн. -рки, -рків, ч.*

ЧИСЕЛЬНИЙ — ЧИСЛЕННИЙ.

Розрізняються значенням.

Чисельний. Який стосується числа; виражається числовим виразом; кількісний. *Чисельний аналіз. Чисельна перевага.*

Численний. Який складається з великої кількості кого-, чого-небудь; наявний у великій кількості; який

відбувається часто; який проводять, здійснюють багато разів. *Численна аудиторія. Численні експерименти. Численні виступи.* Ненормативним є вживання у цьому значенні слова *багаточисленний*.

ЧИСЕЛЬНИК, -а, місц. (у) -ку
ЧИСЕЛЬНІСТЬ — **ЧИСЛЕН-
НІСТЬ**. Розрізняються значенням.
Чисельність, -ності, ор. -ністю. Кіль-
кість; чисельний склад кого-небудь.
Чисельність населення.

Численність, -ності, ор. -ністю. Найв-
ність чогось у великій кількості. *Без-
ладні орди навіданих племен... жаха-
ли ворога своєю численністю* (Тулуб).

ЧИСЛИТИ, -лю, -лиш; *нак.* числі,
числім(о), числіть

ЧИСЛЮ, -а, *мн.* числа, -сел. Ненор-
мативними є вирази *був у числі*
присутніх (треба: *був серед присут-
ніх*), *без числа* (треба: *без ліку*), *ім*
нема числа (треба: *ім нема ліку*).

ЧІСТИЙ. Ненормативними є спо-
лучення *чиста біда* (треба: *справжн*
біда), *від чистого серця* (треба: *від*
широкого серця), *прийняти за чисту*
монету (треба: *прийняти за ширю*
правду).

ЧІСТИТИ, чіщу, чістиш; *нак.*
чвсть, чістьмо, чістьте

ЧИТАЛЬНЯ, -і, ор. -єю, *мн.* -і,
-лень. *Піти в читальню [не в читалку].*

ЧИТАННЯ, -я, ор. -нням, *род. мн.*
-авь [не читання]

ЧИТАЧ, -а, *дав.* -єві, ор. -єм, *кл.* ачу,
мн. -і, -ів, *дав.* -ам

ЧИТЕЦЬ-ДЕКЛАМАТОР, читця-де-
кламатора, ор. читцем-декламатором
ЧИЧЕРОНЕ, *невідм.*, ч. Екскурсовод
у країнах Західної Європи, переважно
в Італії. *Досвідчений чичероне.*

ЧПЕЦЬ *див.* **ЧЕПЕЦЬ**

ЧОБГ, -бота, місц. (на) -боті, *мн.*
-ботв, -біт, *дав.* -ботам і -ботям, ор.
-бітьми і -ботами (-ботями), місц.
(на) -ботах і -ботях

ЧОБОТАР, -а, *дав.* -єві, ор. -єм, *кл.*
-арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ЧОВЕН, човна і човна, місц. (у) -і,
мн. -вній, -внів, *дав.* -внам

ЧОВНЯР, -а, *дав.* -єві, ор. -єм, *кл.*
-яре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ам

ЧОЛЮ, -а, *мн.* чола, чіл, *дав.* чолам

ЧОЛОВІК, -а, *дав.* -ові, місц. (на)
-ові, *кл.* -че, *мн.* -ї, але два чоловіки,
род. -ів, але п'ять чоловік, чоловік із
двісті (прв лічбі, вказівці на певну
або приблизну кількість людей).

ЧОРНИТИ — **ЧОРНІТИ**. Розріз-
няються значенням.

Чорніти, -ню, -ниш. 1. Робити
що-небудь чорним, забарвлювати
у чорний колір. *Чорнити вовну. По-
жезжі чорнять небо.* 2. *перен.* Знес-
лавлювати, ганьбити когось. *Якби*
сам був білий, то б не чорнив другого
(Нар. прислів'я).

Чорніти, -іє, -іють. 1. Робитися, ста-
вати чорним. *Гори чорніють.* 2. Ви-
ділятися чорним кольором, видіти-
ся. *Біля хати чорніла купа вугілля.*
Море чорніє.

ЧОРНО... Перша частина складних
слів, що відповідає за значенням
слову «чорний». З наступною час-
тиною пишеться: 1. Разом, коли
складне слово називає підпорядкова-
ні одне одному поняття: *чорнобóкий*,
чорноборóдий, *чорнобрóвець*, *чорно-
волóсий*, *чорнокрíлий*, *чорношкірíй*.

2. Через дефіс, коли прикметник
означає поєднання кількох кольорів:
чóрно-білий, *чóрно-бу́рий*, *чóрно-зелé-
ний*, *чóрно-сі́ний*, *чóрно-біло-зелéний*.

ЧОРНОБИЛЬ. 1. *род.* -ю, ор. -єм.
Різновид поляну. *Листя чорнобилю.*
2. *род.* -я, ор. -єм. Назва міста. *Вулиця*
Чорнобиля.

ЧОРНОЗЕМ, -у

ЧОРНОЛІЩИЙ *див.* ...**ЛІЩИЙ**

ЧОРНОСЛИВ, -у, *збірне*

ЧОРТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -є, *мн.* -ів, *ів*,
але два чорти

ЧОРТЗНА... У складі займенників
та прислівників завжди пишеться
через дефіс: *чóртзна-хто*, *чóртзна-
що*, *чóртзна-який*, *чóртзна-як*,

чортзна-куди, але чортзна до ко́го, чортзна з чим.

ЧОТІРИ, -р'ю́х, дав. -р'ю́м, ор. -р'ма́, місц. (на) -р'ю́х. У сполученні з числівником чотири іменники другої відміни мають закінчення -ж: *чотири інспектори, чотири інженери, чотири крави*. Ненормативними є сполучення *чотири інспектора (інженера, крави)*.

ЧОТИРИ... Перша частина складних слів, що означає «який має чотири одиниці, складається з чотирьох одиниць» і виступає тоді, коли друга частина починається з приголосного: *чотирьогривий, чотиридесятий, чотиризначний, чотирьохкласний, чотиримісячний, чотиримільйонний, чотирьохлітній, чотирьохструнний, чотиритисячний*.

ЧОТИРИСТА, чотирьохсо́т, дав. чотирьомста́м, ор. чотирмаста́ми, місц. (на) чотирьохста́х

ЧОТИРНА́ДЦЯТЕРО [не чотірна́дцятєро], -на́дцятьо́х, дав. -на́дцятьо́м, ор. -на́дцятьма́ і -на́дцятьо́ма́, місц. (на) -на́дцятьо́х

ЧОТИРНА́ДЦЯТИЙ [не чотірна́дцятій]

ЧОТИРНА́ДЦЯТЬ [не чотірна́дцять], -на́дцяти і -на́дцятьо́х, дав. -на́дцяти і -на́дцятьо́м, ор. -на́дцятьма́ і -на́дцятьо́ма́, місц. (на) -на́дцяти і на́дцятьо́х

ЧОТИРЬОХ... Перша частина складних слів, яка виступає тоді, коли друга частина починається з голосного або словами *сотий, тисячний, мільйонний, мільярдний*: *чотирьохактний, чотирьохмільйонний, чотирьохосьовий, чотирьохтисячний, чотирьохсотрічний*.

ЧУБ, -а, мн. чуби́, чуби́в, але два чуби́, п'ять чуби́в

ЧУВА́СЬКИЙ

ЧУВА́ШІ, -ів, мн. (одн. чуваш, -а́, ор. -а́м, ч.; чувашка, -и, дав. -шші́, род. мн. -шок, ж.)

ЧУДНИ́Й — **ЧУДО́ВИЙ**. Розрізняються значенням.

Чудний. Який викликає подив, сміх; дивний, смішний. *Чудний чоловік. Чудна пригода.*

Чудва́лий. Прекрасний, чарівний. *Ранок був чудовий. Чудова картина.*

ЧУДСЬКЕ О́ЗЕРО. Перше слово пишеться з великої літери.

ЧУ́КЧІ, -ів, мн. (одн. чу́кча, -і, ор. -єю, ч.; чу́кчанка, -и, дав. -нці́, род. мн. -нок, ж.)

ЧУМА́К, -а́, дав. -о́ві, кл. -а́че, мн. -а́, -ів

ЧУ́ТКА, -и, дав. -ти́, ор. -тко́ю, мн. -ткі́, -то́к, але дві чу́тки

ЧУ́ТТЯ, -я́, ор. -ття́м, род. мн. -тті́в

Ш

Ш [ша], невідм. Як назва літери вжив. у с. р. *Велике ш*. Як назва звука вжив. у ч. р. *Приголосний ш*. *Твердий ш*. В н м о в а. Звук [ш] вимовляється твердо (*шапка, шило, шерсть, шовк, шум, наш*), тільки перед [і] та при подовженні — напіvm'яко [ш'істка, розк'и'у].

ША́БЕЛЬНИЙ

ШАБЛОН. 1. род. -а. Пристрій, за допомогою якого виготовляють однакові розміром і формою деталі та вироби. *Застосування шаблона в інструментальному виробництві*. 2. род. -а. Креслення архітектурної деталі в натуральному вигляді. *Виготовлення складного шаблона*. 3. род. -у, перен. Взирець, штамп, що його наслідують сліпо, некритично. *Подолання шаблону в наукових дослідженнях*.

ШАБЛОННИЙ. Позбавлений оригінальності, стандартний, виготовлений за певним шаблоном, який є шаблоном. *Шаблонна відповідь*.

Шаблонний виріб. Шаблонне лекало.

ШАБЛОННО-ТОКА́РНИЙ

ША́БЛЯ, -і, мн. ша́блі, -беля́, дав. -бля́м, але дві ша́блі, п'ять ша́бель.

Носити шаблю [не шапку].

ШАВЛІЄВИЙ. *Шавлієвий настій.*
ШАВЛІЯ, -ї, *ор.* -сю. Назва рослини.
ШАЛЬ, -ї, *ор.* -лю, *род. мн.* -лей
ШАМОТАТИ, -отіаю і -отіаю, -отіаеш і -отіаеш, -отіають і -отіають; *нак.* -отіаю і -отіаю, -отіають і -отіають
ШАМПНЬЙОН, -а. Печерця.
ШАМПУНЬ, -ю, *ор.* -ем, *ч.* Пахучий шампунь [не пахуча шампунь].
ШАНОБЛИВИЙ — ШАНОВНИЙ. Розрізняються значенням.
Шанобливий. Словнений глибокої поваги, пошани до когось, чогось; який виявляє глибоку пошану до когось. *Шаноблива людина. Шанобливий погляд.*
Шановний. Такий, якого шанують, поважають. *Шановний професор. Шановна Марія Миколаївна.*
ШАНСОНЬЄ, *невідм., ч.* Поет, який пише тексти пісень; виконавець популярних пісеньок легкого жанру. *Відомий шансоньє.*
ШАНЦІ, -ів, *мн.* (одн. шанець, -ця, *ор.* -нцем). Синонім: окіпи.
ШАПКА, -и, *місц.* (у) -пці, *мн.* -пкі, -пкі, *дав.* -пкіам, але дві шапки, сім шапок
ШАПКА-НЕВИДІМКА, шапки-невидімки, *місц.* (у) шапці-невидімки, *мн.* шапки-невидімки
ШАПКАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *мн.* -ї, -ів, *дав.* -ям
ШАПОЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *кл.* -чко, *мн.* -чкі, -чок, *дав.* -чкіам, але дві шапочки, п'ять шапочок. У словосполученні Червона Шапочка як назві дійової особи у казках обидва слова пишуться з великої літери.
ШАРЖ, -у, *ор.* -ем, *місц.* (у) -жі, *мн.* -ї, -ів. Зображення когось, чого-небудь у навмисне спотвореному, смішному вигляді. Синонім: карикатура.
ШАРНІРНО... Перша частина складних прикметників, що за значенням відповідає слову «шарнірний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шарнірно-іржавий, шарнірно-важільний, шарнірно-конюльний.*

ШАРОВА́РИ, -ів і -ар, *мн.*
ШАРУВАТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «шаруватий». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шарувато-сірий, шарувато-червоний, шарувато-неоднорідний.*
ШАРФ, -а, *мн.* шарфи, шарфів і шарфів, шарфів, але два шарфи, п'ять шарфів. Синонім: кашне.
ШАСІ, *невідм., с.* Самохідне шасі. *Шасі косарки. Шасі літака.*
ШАТРО, -а, *мн.* шатра, шатер, але два шатра, шість шатер. Синонім: намет.
ШАТУННО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «шатунний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шатунно-кулачковий, шатунно-поршневий.*
ША́ФА, -и, *мн.* шафи, шаф
ША́ФА-ХОЛОДИ́ЛЬНИК, шафи-холодильника. Граматичний рід складного слова визначається за першим словом. *Нова шафа-холодильник.*
ША́ХИ, -ів, *мн.* Грати в шахи [не шахмати].
ШАХІ́СТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів. *Завзятий шахіст [не шахматист].*
ШАХІ́СТКА, -и, *дав.* -стці, *кл.* -стко, *мн.* -стки, -сток. *Українські шахістки [не шахматистки].*
ША́ХОВИЙ. Шаховий турнір [не шахматний турнір].
ШАХОВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «шаховий». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шахово-гніздовий, шахово-шашковий.*
ШАХТА́Р, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -арю, *мн.* -ї, -ів, *дав.* -ям
ШАХТИ́НСЬКИЙЙ. Прикм. до Шахти.
ША́ШЛЬ, -шеля, *ор.* -шелем
ШАШЛІ́К, -у
ШВА́ЧКА, -и, *дав.* -чці, *кл.* -чко, *мн.* -чки, -чок

ШВАЧЧИН. *Прикм.* до шва́чка.

ШВЕ́ДИ, -ів, *мн.* (*одн.* швед, -а, ч.; шведка, -я, *дав.* -дці, *род. мн.* -док, ж.)

ШВЕ́ДСЬКИЙ

ШВЕ́ЙНО-ТРИКОТА́ЖНИЙ

ШВЕЦЬ, шевця́, *дав.* шевце́ві, *ор.* шевце́м, *кл.* шевче, *мн.* шевці́, -ців. У власних назвах спостерігається тенденція у непрямах відмінках зберігати основу наз. відм. (*Швеця́, Швеце́ві, Швеце́м*).

ШВИ́ДКО... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «швидкий». З наступною частиною пишеться разом: *швидкобі́йний, швидкозні́шуваний, швидкозмі́нний, швидкокрі́лий, швидкомо́вний, швидкоплі́нний, швидкохі́дний, швидкості́глий.*

ШВІ́ДКО, *присл.* Синоніми: ху́тко, ско́ро, бі́стро, незаба́ром, прожо́гом.

ШВІ́ДКО-ШВІ́ДКО, *присл.*

ШВО́РНЬ, -рня, *ор.* -рнем, *мн.* -рні, -рнів. Металевий або дерев'яний стержень.

ШЕВЧЕНКІ́АНА, -я

ШЕВЧЕНКІ́ВСЬКИЙ. На писанні: з великої літери пишеться тоді, коли входить до складу назв, що мають значення «імені», «пам'яті».

Шевченкі́вська премія. Шевченкі́вська конференція. При відсутності такого значення пишеться з малої літери. *Шевченкі́вські місця. Шевченкі́вські рукописи. Шевченкі́вський стиль.*

ШЕПО́ТАТИ, -очу́, -оче́ш, -оче́, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очі́, -очі́м(о), -очі́ть і **ШЕПО́ТИТИ**, -очу́, -оті́ш, -оті́ть, -отімó, -отитé, -оті́ть; *нак.* -оті́, -оті́м(о), -оті́ть

ШЕПТА́ТИ, -ичу́, шепче́ш

ШЕРЕ́ХНУТИ, -ну́, -неш і **ШЕРЕ́Х-**

НУ́ТИ, -ну́, -неш, -немó, -нетé

ШЕРСТЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «шерсть». З наступною частиною пишеться разом: *шерстезаго́тві́льний, шерстепряді́льний, шерстесука́льний, шерстечеса́льний.*

ШЕРСТЬ, -і, *ор.* -стю

ШЕРШЕ́НЬ, -шня, *ор.* -шнем, *мн.* -шні, шнів. Назва комах.

ШЕ́СТЕРО, шістьо́х, *дав.* шістьо́м, *ор.* шістьма́ і шістьо́ма, *місц.* (ва, у) шістьо́х

ШЕСТИ... Перша частина складних слів, що означає «який має шість одиниць, складається з шести одиниць». З наступною частиною завжди пишеться разом: *шестибі́льний, шестиголо́вий, шестигра́нний, шестикру́тний, шестимі́сячний, шестиповерхо́вий, шестира́зовий, шестирі́чний, шеститі́сячний, шестиметрóвий, шеститóмник.*

Неформативними є утворення *шістьмі́сячний, шістьповерхóвий, шістьра́зовий, шістьотрі́чний, шістьті́сячний.*

ШЕ́СТІРНЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* шéстірні, шéстерня́, але дві шéстірні, п'ять шéстерень

ШЕФ-КУ́ХАР, шеф-ку́харя, *ор.* шеф-ку́харем, *мн.* шеф-ку́харі, *род.* шеф-ку́харів, *дав.* шеф-ку́харім

ШЕФ-МЕХА́НІК, шеф-меха́ніка

ШІ́БКА, -бка, *місц.* (на) -бі́ці, *мн.* -бкі́, *род.* -бók, але дві ші́бки, сім ші́бок

ШІ́ЙКА, -я, *місц.* (на) -ці́, *мн.* ші́йки, ші́йок

ШІ́ЙКОВИЙ — **ШІ́ЙНИЙ.** Розрізняються значенням.

Ші́йковий. Який пошкоджує, уражує ші́йку рослини. *Ші́йкова гниль* — найбільш шкідлива грибкова хвороба в період зберігання цибулі (3 журналу).

Ші́йний. Який стосується пшні, призначений для носіння чогось на ній.

Ші́йні м'язи. Ші́йні прикраси.

ШІ́КУВА́ТИСЯ, -ю́ся, -у́єшся; *нак.* -у́йся, -у́ймося, -у́йтеся. *Ші́куватися в лаву* [не строїться в шеренгу].

ШІ́ЛО, -а, *мн.* ші́ля, ші́л, *дав.* ші́ля́м, але два ші́ля, двоє ші́л
ШИ́МПА́НЗЕ, *невідм.*, ч. і (в умовах контексту, коли йдеться про жіночу статтю) ж. *Шімпа́нзе стри́бав по дере́ві. Шімпа́нзе годувала ма́лока.*

ПИНЕЛЬ, -і, *ор.* -лю, *мн.* -і, -лей
і **ПИНЕЛЯ**, і, *ор.* -лею, *мн.* -і, -лей
ПИНКАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*
-ярю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям
ШИРОКО, *присл.*

ШИРОКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «широкий». З наступною частинною пишеться разом: *широковёрхий, широкожіваний, широковідомий, широкодоступний, широкогрудий, широколістий, широкоплечий, широкорядковий*. Але: *широко розповсюджений*, бо слово **широко** виступає обставиною способу дії і відповідає на питання *як?*
ШИРОКОЛІЩИЙ *див.* ...**ЛИЩИЙ**
ШИРОЧІНЬ, -і, *ор.* -інню

ШЙФЕР, -у

ШЙФР, -у, *мн.* -н, -ів

ШЙШКА, -я, *місц.* (на) -шці, *мн.* шйшкн, шйшок і шйшкі, шйшок, але дві шйшкн, сім шйшок

ШЙШКАР, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.*

-ярю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям. Назва птаха.

ШЙШКОЯГОДА, -н. Плід ялівцю.

ШІЛЛЕР, -а, *ор.* -ом

ШІЛЛЕРІВСЬКИЙ

ШІСТДЕСЯТ, -ті і -тьох, *дав.* -ті і -тьом, *ор.* -тьма і -тьома, *місц.* (у) -ті і -тьох. Ненормативними є форми *шестидесяти, шестидесятьох, дав. шестидесятьом, ор. шестидесятьма*.

ШІСТДЕСЯТИ... Перша частина складних слів, що відповідає слову «шістдесят». З наступною частиною завжди пишеться разом: *шістдесятлітній, шістдесятирічний, шістдесятиріччя і шістдесятиліття*.

ШІСТДЕСЯТИП'ЯТИМІЛЬЙОННИЙ

ШІСТДЕСЯТИРІЧНИЙ [не шестидесятирічний]

ШІСТДЕСЯТИРІЧЧЯ [не шестидесятиріччя], -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч

ШІСТДЕСЯТНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -н, -ів. Український правозахисник у 60-ті роки нашого століття. Рух *шістдесятників* [не шестидесятників].
ШІСТКА, -н, *дав.* -стці, *мн.* -сткі,

-сток, *дав.* -сткám, але дві шістки, п'ять шісток

ШІСТНАДЦЯТЕРО, -тьох, *дав.* -тьом, *ор.* -тьма і -тьома, *місц.* (у) -тьох

ШІСТНАДЦЯТИПОВЕРХОВИЙ
ШІСТНАДЦЯТЬ, -ти і -тьох, *дав.* -ти і -тьом, *ор.* -тьма і -тьома, *місц.* (у) -ти і -тьох

ШІСТСОТ, шестисот, *дав.* шестистám, *ор.* шістьмастами і шістьомастами, *місц.* (на) шестистáл

ШІСТЬ, шесті і шістьох, *дав.* шесті і шістьом, *ор.* шістьма і шістьома, *місц.* (на) шесті і шістьох

ШКАЛА, -я, *мн.* шкалн, шкал, але дві шкалі

ШКАНДИБАТИ, -аю, -аеш

ШКАРПЕТКИ, -ток, *мн.* *Вовняні шкарпетки* [не носки].

ШКЕРЕБЕРТЬ і **ШКЕРЕБЕРТЬ**, *присл.* Синоніми: *перекідом, переворотом, догорі ногами*.

ШКІВ, шківа

ШКІР... Перша частина складних слів. З наступною частиною завжди пишеться разом: *шкіргалантерей, шкірсировина*.

ШКІРА — **ШКУРА**. Збігаються у значеннях: 1. Зовнішній покрив тіла людини і тварин, також такий покрив (перев. з шерстю), знятий з убитих тварин. *Гнат чіпляє на руку пагая, жеребець скошус очі, неспокійно перебирає ногами, шкіра на ньому ворухиться* (Тютюнник). *На яблунах висять свіжозідрані бичачі шкури* (Тютюнник). *Його* [Івана] *шкура зчорніла та обліпила кості* (Кошовийський). *Гнідо струснує шкурою, сіпнує і повагом пішов шляхом* (Панас Мирний). 2. Матеріал, одержаний шляхом хімічної і механічної обробки шкіри деяких убитих тварин. *Не було* [в хаті] ... *ні фамільних портретів, ні шкірою оббитих крісел* (Довженко). *За довгі роки війни він зрідка брався за своє старе ремесло, щоб виготовити собі і сусідам шкури... на взуття* (Стельмах).

Тільки шкúра вжив. у переносному знач. «людина, що дбає лише про свої інтереси, здатна на ганебні вчинки, на зраду; жорстока людина». *А ви що ж, продасте своїх? Ах ви, шкури* (Смоляч).

ШКІРКА, -и, місц. (на) -рці, мн. -ркі, -ркі, але дві шкірки, сім шкірок. *Шкірка яблука* [не шкурка яблука].

ШКІРНИЙ — **ШКІРЯНИЙ**. Розрізняються значенням.

Шкірний. Який стосується шкіри (шкура) — зовнішнього покриву людини і тварин; пов'язаний з хворобами шкіри. *Шкірний покрив. Шкірний диспансер. Шкірні захворювання.*

Шкіряний. Виготовлений із шкіри, оздоблений шкірою, призначений для виготовлення шкіри. *Шкіряні вироби. Шкіряна промисловість. Шкіряне пальто.*

ШКІРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «шкірний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шкірно-венеричний, шкірно-м'язовий, шкірно-мускулістий.*

Але: *шкірнонаричний.*

ШКІРЯНИЙ див. **ШКІРНИЙ**

ШКІРЯНКА, -и, місц. (у) -нці, мн. -нки, -нок

ШКІРЯНО-ВЗУТТЄВИЙ і **ШКІРЯНО-ВЗУТТЬОВИЙ**, -а, -е

ШКОДА і **ШКОДА**. Розрізняються значенням.

Шкода, -и, род. мн. шкод. Матеріальні втрати, збитки, псування. *Град завдав садам великої шкоди.*

Шкода і **шкода**, присл. *Шкода мені матері старої* (Панас Мирний). *Теплий кожух, тільки шкода — не на мене шитий* (Шевченко). *Зав'яжіть тісніше рани, шкода кров губити марно...* (Леся Українка).

Тільки **шкода** ужив. у знач. «даремно, марно». *Шкода шукати правди там, де мозок, честь і совість згнила дотла!* (Карпенко-Карий).

ШКОЛА, -и, кл. школо, мн. школи,

шкіл. *Йти до школи. Заходити в школу.* **ШКОЛА-ІНТЕРНАТ**, школа-інтернату. Граматичний рід складного слова визначається за першим словом. *Нова школа-інтернат.*

ШКОЛЯР, -а, дав. -єві, ор. -ем, кл. -яре, мн. -і, -ів, дав. -ам. Два школярі [не два школяра].

ШКУРА див. **ШКІРА**

ШЛАГБАУМ, -а. Привстрій для припинення руху автомобільного та іншого транспорту через залізничний переїзд, а також на контрольно-пропускних пунктах доріг.

ШЛЕЙ, -ї, ор. -єю, мн. шлєї, шлєй, але дві шлєї

ШЛІССЕЛЬБҀРГ і **ШЛІССЕЛЬБҀРГІ**, -а, місц. (у) -зі і -гу (-гу).

Назва міста.

ШЛІССЕЛЬБҀРЗЬКИЙ

ШЛІФУВАЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «шліфувальний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шліфувально-дисківий, шліфувально-обробний, шліфувально-полірувальний.*

ШЛУНОК, -нка, місц. (у) -нку, мн. -нки, -нків. *Голодний шлунок* [не жолудок].

ШЛЯХ, шляху, ор. шляхом, місц. (на, по) шляху, мн. шляхі, -ів, дав. -амя, але два шляхи, п'ять шляхів. Синоніми: дорога, путь.

ШЛЯХОМ, прийм. *Збагачення мови шляхом переосмислення слів.*

ШЛЯХОПРОВІД, -вóду

ШНІЦЕЛЬ, -я, ор. -ем

ШНУР, -а, мн. шкурі, швурів, дав. швурам

ШОВ, шва, мн. шви, швів

ШОВК, -у, місц. (у, на) шовку, мн. -ів, -ів

ШОВКОВИЙ

ШОЛІОМ, -а, мн. -и, -ів. Металевий головний убір, що захищав від удару холодною зброєю.

ШОСЕ, невідм., с. *Широке шосе. Мокре шосе.*

ШОУ, *невідм.*, с. Вистава розважально-естрадного жанру. *Веселе шоу.*

ШОУ, *невідм.*, ч. і ж. Прізвисько. *Бернард Шоу.*

ШОФЕР, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів. *Два шофери [не два шофера].*

ШОФЕР-ЕКСПЕДИТОР, шофёра-експедитора

ШПАКІВНЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -ень

ШПАЛЁРА, -и, *місц.* (на) -і, *мн.* -и, -лер. *Гарні шпалери [не обої].*

ШПИГ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -гу, *мн.* шпїгя, шпїгів. *Свяномім: шпигун.*

ШПІЛЬКА, -и, *місц.* (у) -льці, *мн.* -лькі, -льок, але дві шпільки, сім шпільок. *Нові шпильки [не булавки].*

ШПИНАТ, -у. Назва рослини, листя якої споживають. *Салат із шпинату [не шпинату].*

ШПИТАЛЬ — **ГОСПИТАЛЬ**. Збігаються у знач. «військово-медичний заклад для лікування хворих і поранених». *Військовий шпиталь. Польовий госпіталь (шпиталь).*

Тільки **шпигаль**, -я, *ор.* -єм ужив. у знач. «лікарня». ... я старався підбадьоритися, щоб доїхати якось додому, бо не хотілось лягати у львівському шпиталі (Коцюбинський).

ШПРИЦ, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ШРАПНЁЛЬ, -і, *ор.* -лю, *род. мн.* -лей

ШРИФТ, -у, *мн.* -ї, -ів, але два шрифти

ШРІ-ЛАНКА, -я, *місц.* (у) -нці

ШРІ-ЛАНКІВСЬКИЙ

ШТАБ, -у, *дав.* -ові і -у, *місц.* (у) штабі, *мн.* штабї, -ів, *дав.* -ам, але два штаби, п'ять штабів

ШТАБ-КВАРТИРА, -и

ШТАБ-ЛІКАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ШТАМПОВИЙ

ШТАМПУВАЛЬНИЙ. *Штампувальний цех [не штамповочний цех].*

ШТАМПУВАЛЬНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів

ШТАМПУВАННЯ, -я, *ор.* -нням.

Штампування деталей [не штамповка деталей].

ШТАНІЙ, -ів, *дав.* штанам і штаням, *ор.* штаньмі, штанамі і штаньми, *місц.* (у) штанах і штанах

ШТАХЕТИ, -ёт, *мн.* (одн. штахет, -у, ч.). *Прибити штахет [не штахету].*

ШТИЛЬ. 1. *род.* -ю. Безвітря. *На морі давно не було штилю.* 2. *род.* -я. Загострений кілок, жердня для носіння соломи, сіна. *На подвір'ї не було жодного штиля.*

ШТОК. 1. *род.* -а, *техн.* Металевий циліндричний стержень. *Розмір штока.* 2. *род.* -у, *геол.* Велика маса гірської породи. *Від головного тіла штоку відгалужуються жили.*

ШТРИКАТИ, -аю, -аеш

ШТРИХ, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -ху, *мн.* -ї, -ів, *дав.* -ам, але два штрихи, сім штрихів

ШТРИХУВАННЯ, -я, *ор.* -нням. *Штрихування геометричної фігури [не штриховка геометричної фігури].*

ШТУКАТУР, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ом, *кл.* -уре, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам

ШТУКАТУРИТИ *див.* **ТИНЬКУВАТИ**

ШТУРХАН, -а

ШТУРХАНЕЦЬ, -нці, *ор.* -нцем

ШТУРХАТИ, -аю, -аеш і **ШТУРХАТИ**, -аю, -аеш

ШТУРХНУТИ, -ну, -неш, -не, -немó, -нетé, -нуть

ШУМНИЙ — **ШУМОВИЙ**. Розрізняються значенням.

Шумний. 1. Який створює, видає шум, супроводжується шумом. *Шумний сад. Шумний потік.* 2. Наповнений шумом, рухом; неспокійний. *Шумне місто. Шумний майдан. Шумне життя.* 3. Який утворюється за допомогою шуму. *Шулай приголосьні.*

Шумовий, -а, -é. Який створює різноманітні звуки для відтворення шуму. *Шумовий ефект.*

ШУХЛЯДА, -и, *мн.* -и, шухляд. Ви-

сувний хщик, який є частиною меб-

лів — шафи, стола, буфета та ін. *Покласти в шухляду* [не в шуфляду].

ШХУНА, -и, род. мн. шхун. Судно з двома або більше щоглами і косими вітрилами.

Щ

Щ [ша], невідм. Як назва літери вжив. у с. р. *Велике щ*. Літера щ позначає два звуки [ш] і [ч], які вимовляються твердо. Нагівном'якшені вони в позиції перед [і].

ЩАБЕЛЬ, -бля, ор. -блём

ЩАВЕЛЬ, -влю, ор. -влём

ЩАВЛЕВОКІСЛИЙ

ЩАДІТИ, -джу, -диш, -димó, -днть, -дять; *нак.* щаді, щадім(о), щадить

ЩАСЛИВИЙ — **ЩАСНИЙ**. Збігаються у значенні, але розрізняються стилістично: *щасливий* -нейтр., *щасливий* -розм. *Щасливі (щасні) люди*.

ЩАСЛИВИТИ, -влю, -виш, влять; *нак.* -ів, -івте

ЩАСТИТИ. Керуванн: кому. *Мені щастить [не везе]*.

ЩАСТЯ-ДОЛЯ, щастя-дóлі, ор. щастям-дóлею

ЩЕ. 1. присл. Додатково, знову, повторно; поки що. *Наберіть ще води. Ще не смеркало*. 2. у знач. підсил. част. Підкреслює, підсилює виражене реченням чи словом, уточнює; виражає передчуття, побоювання і т. ін. *Які ще там гості?*

ЩЕБЕТАТИ, -ечу, -ечеш, -е́чемо, -ечете, -ечуть; *нак.* -ечі, -ечім(о), -ечить

ЩЕБЕТУН, -а, дав. -ові, кл. -уве, мн. -ї, -ів

ЩЕДРИСТЬ — **ЩЕДРОТА**. Збігаються у знач. «властивість, якість за знач. щедрий», але *щедрота* вжив. рідше. *Ми добре знаємо вашу щедрість (щедроту)*. У знач. «багатство, достаток» *щедрота* вжив. у множин-

ній формі. *Землі великої щедроти в садах налівано цвітуть* (Малишко).

ЩЕЗНУТИ, -ну, -неш, -нсмо, -нете, -нуть; *мін.* щез і щезнув, щезла і щезнула, щезли і щезнули; *нак.* щезня, щезніть

ЩЕЛЕПА, -я, род. мн. щелеп

ЩЕЛЕПНИЙ і рідше **ЩЕЛЕПОВИЙ**

ЩЕНЯ, -ята, дав. -яті, ор. -ям, мн. -ята, -ят

ЩЕНЯТКО, -а, мн. -ятка, -ток

ЩЕПІТИ, -плю, -пиш, -плять; *нак.* щепі, щепім(о), щепить

ЩЕПЛЕННЯ [не прививка], -я, ор. -ням

ЩЕРБАНЬ, -я, ор. -ём

ЩЕРБИТИ, -лю, -біш, -бимó, -бите, -блять; *нак.* щербі, щербить

ЩИГЛЯ, -ята, дав. -яті, ор. -ям, мн. -ята, -ят

ЩИГОЛЬ, -гль, ор. -глём

ЩИПАЛЬНИЙ — **ЩИПКОВИЙ**.

Розрізняються значенням.

ЩИПАЛЬНИЙ. Пов'язаний із щипанням, призначений для нього. *Щипальні рухи. Щипальна машина*.

Щипковий. Ужив. лише у словосполученні *щипковий інструмент* у знач. «струнний музичний інструмент, на якому грають щипком».

ЩИПАТИ, -паю, -паш; *нак.* -пай, -паймо, -пайте

ЩИПНУТИ, -ну, -неш, -немó, -нете, -нуть; *нак.* -ні, -нім(о), -ніть

ЩИПЦІ, -ів, мн.

ЩИРІЦЬ, -рціó, ор. -рцём і **ЩИРІЦЯ**, -і, ор. -єю. Дикоросла рослина.

ЩИРИТИ, -рю, -риш, -рять; *нак.* щир, щірмо, щірте. Синонім: *впшкіряти*.

ЩИРИСТЬ, -рості, ор. -рістю

ЩИРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «щирий». З наступною частиною пишеться разом: *щирозлобний, щирозлобний, щиросердечний, щиросердечний, щиросердечний, щиросердечний*.

ЩИТ, -а, мн. -ї, ів

ЩИТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

словам «шит, шитовій». З наступною частивою пишеться разом: *цитолісник, цитомордник, цитонісець, цитоподібний, цитоскладальний*.

ЦИТОВІЙ

ЦІЛИНА, -я, *род. мн. цілін і ЦІЛИНА*

ЦИЛИНОПОДІБНИЙ

ЦІЛЬНИЙ — ТІСНИЙ. Збігаються у знач. «який складається з осіб, предметів, розташованих вдалеко одне від одного». *Цільний (тісний) напов. Оточили цільним (тісним) колом.*

Тільки **цільний** ужив. у знач. «такий, складові частини якого міцно з'єднані між собою». *Цільні шари атмосфери.*

Тільки **тісний** ужив. у знач. «такий, у якому мало вільного місця, недостатньо просторий; який має менший, ніж потрібно, розмір; близький, спільний (про взаємини, стосунки)». *Тісне взуття. Тісна кімната. Тісна дружба. Тісні контакти.*

ЦІЛЬНИК, -а, *мн. -ів, -ів*

ЦІТКА, -я, *місц. (на) -тці, мн. -ткі, -ток, але дві цітки, сім ціток*
ЦІТКАР, -я, *ор. -ём, кл. -арю, мн. -і, -ів, дав. -ям*

ЦІТКОВІЙ, -а, -е

ЦІТКОПОДІБНИЙ

ЦІТКОТРИМАЧ, -а, *ор. -ём*

ЩО, чого, *дав. чому, ор. чим, місц. (на) чому (чим), але до чого, ні до чого; за що, за віщо, ні на що, через що; на чому, ні на чому. 1. займ.* Означає загальне питання про предмет, дію, явище та ін. (у т. ч. вжив. у риторичних питаннях), а також ужив. для пред'явлення підрядних речень, здебільшого означальних, супровідних, причини. *Що сталося? Попрацював добре, за що йому оголосили подяку. 2. спол.* Уживається для пред'явлення підрядних речень, здебільшого з'ясувальних, причини, умови, допустових, наслідкових. *Нас повідомили, що завтра відбудеться*

урочистий вечір. Що швидше ми рухалися, то більшим ставав опір повітря. 3. част., розм. Уживається для вираження здивування, вагання, докору, припущення якоїсь можливості, для спонування співрозмовника до відповіді, а також як питальне словоречення у діалозі. *Що, невже це сталося? А що, може, вже закінчимо?*

ЩО... Перший компонент слів, який відповідає за значенням словам «кожний, найбільш» (з префіксом *най-*). Як префікс з наступною частиною пишеться разом: *щовесні, щовечора, щогодини, щодалі, щодекіль, щодні, щодуху, щоміті, щонайбільше, щонайкращий, щонічі, щонігодини, щораз, щоразу, щоранку, щоранок, щорік, щоріку, щосіли, щосуботи, щотижневик.* Але: *поки що, тільки що.*

ЩО-БУДЬ, чого-будь, *дав. чому-будь, ор. чим-будь, місц. (на) чому-будь (чим-будь)*

ЩОГЛА -я, *род. мн. щогл*

ЩОДО прийм.

ЩО Ж ДО

ЩОКА, -я, *місц. (на) -ші, знах. щоку і щоку, мн. щока, щік, дав. щокам*
ор. щоками, місц. (на) щоках, але дві щокі

ЩО-НІБУДЬ, чого-нібудь, *дав. чому-нібудь, ор. чим-нібудь, місц. (на) чому-нібудь (чим-нібудь)*

ЩОПРАВДА, *незм.*

ЩОСЬ. 1. *займ. неознач.*, чогось, біля чогось, *дав. чомусь, ор. чимсь (чїмось), місц. (на) чомусь (чїмсь, чїмось).* За вікном щось стукнуло. 2. *присл.* Я щось тебе не розумію.

ЩУПАЛЬЦЕ -я, *мн. -льця, -лещ, і льці, -льців,*

ЩУР, -а, *ор. -ом, мн. -ів, -ів.* Водяний щур [не водяна крива]. Синонім: пацюк.

ЩУРЕНЯ, -ята, *дав. -яті, ор. -ням, мн. -ята, -ят*

Ю

Ю, *невідм.* Як назва літери вжив. у с. р. *Велике ю*.

Літера ю позначає два звуки [йу] на початку слова, після голосного, після апострофа і м'якого знака: юнак [йуна́к], мою [мо́йу], в'юю [в'йу́ю], ескадрилю [ескадр'йу́]. Після приголосного літера ю позначає один звук [у] і м'якість попереднього звука: любити [л'у́бити], рюкзак [р'у́зак], сюжет [с'у́жет].

ЮВЕЛІР — **ЮВЛЯР**. Розрізняють-ся значенням.

Ювелір, -а, *дав. -ові, ор. -ом, кл. -е, мн. -я, -ів.* Майстер, що виготовляє художні вироби, прикраси з коштовних металів і каменів. *Два ювеліри [не два ювеліра].*

Ювіляр, -а, *дав. -ові, ор. -ом, кл. -е, мн. -я, -ів.* *Два ювіляри [не два ювіляра].*

ЮВЕЛІРНО-ГОДИННИКОВИЙ ЮВЕЛІЙ, -ю, *ор. -ем, мн. -ї, -їв.* *Два ювеліри [не два ювеліра].*

ЮВЛЯРКА, -я, *дав. -рці, кл. -рко, род. мн. -рок*

ЮДИНІ СРІБНЯКІ. Стале сполучення, ужив. у знач. «троші, одержані за зраду». Обидва слова пишуться з малої літери.

ЮНА́К, -а́, *дав. -ові, кл. -а́че, мн. -ї́, -ів.* Ненормативним є тавтологічне сполучення *молоді юнаки*. Треба: *юнаки* або *молоді люди*.

Ю́НГА, -я, *дав. -зі, род. мн. юнг, ч.*

Ю́НЕСКО, *невідм., ж.* Назва міжнародної організації у справах освіти, науки і культури. Пишеться великими літерами. *Ініціатива ЮНЕСКО.*

Ю́НІО́Р, -а, *ор. -ом, мн. -я, -ів.* Спортсмен віком 18—20 років.

Ю́НІСТЬ, -ності, *ор. -ністю.* Не рекомендується вживати сполучення *в юності*. Треба: *замолоду, за молодих (юних) літ.*

Ю́ННА́Т, -а, *ор. -ом, мн. -я, -ів.* Скорочення: юний натураліст.

Ю́ННА́ТІВСЬКИЙ

Ю́РБА́, -ї́, *мн. юрби, юрб,* але дві юрби і **Ю́РМА**, ю́рм'я і **Ю́РМА́**, ю́рм'я, *мн. ю́рм'я, ю́рм*
Ю́РБИ́ТИСЯ, **Ю́РМИ́ТИСЯ** і **Ю́РМИ́ТИСЯ**, ю́рб'я́тьс'я, ю́рб'ля́тьс'я; ю́рм'я́тьс'я, ю́рм'ля́тьс'я і ю́рм'я́тьс'я, ю́рм'ля́тьс'я

Ю́РИСДИ́КЦІ́Я, -ї́, *ор. -єю.* Право чинити суд, розглядати і вирішувати правові питання; сфера, на яку поширюється таке право.

Ю́РИСКО́НСУ́ЛЬТ, -а, *мн. -я, -ів.* Юрист, що є постійним консультантом при будь-якій установі з правових питань.

Ю́РИСКО́НСУ́ЛЬТСТВО, -а. По-сада, заняття юрисконсульта.

Ю́РИСКО́НСУ́ЛЬТСЬКИЙ. *Юрисконсультське право.*

Ю́РИСПРУДÉНЦІ́Я, -ї́, *ор. -єю.* Синонім: правознавство.

Ю́РІ́Й, -я́, *дав. -єві, ор. -єм, кл. Ю́рію!* *Змениш.-пестл.: Ю́рчуку! Ю́ра́сю! Ю́ра́сику! [не Ю́ра!]; Ю́рійович [не Ю́рієвич], -а, дав. -у, ор. -єм; Ю́рі́вна, -я [не Ю́рієвно́ї], дав. -ї [не Ю́рієвній]. Танцюють два Ю́рі́ї [не два Ю́рі́я]. Ю́рію Ю́рі́ювичу! Емі́ліє Ю́рієвно́!*

Ю́РОДИ́ВИЙ. Психічно хворий; божевільний, що має дар віщува.

Ю́РТА, -я, *мн. -я, ю́рт*

Ю́СТІ́ЦІ́Я, -ї́, *ор. -єю.* Правосуддя; сукупність державних органів, що займаються судочинством.

Ю́ХТА, -я. Сорт шкіри.

Ю́ХТОВИ́Й. *Юхтові чоботи.*

Ю́ШІ́ТИ, ю́шіть. *Кров ю́шить.*

Ю́ШКА, -я. *Юшка з риби [не уха].*

Я

Я¹, *невідм.* Як назва літери вжив. у с. р. *Маленьке я*.

Літера я позначає два звуки [йа] на початку слова, після голосного перед приголосним, після апострофа

і м'якого знака: яма [йáма], пояс [пóяс], м'яч [мйáч], ескадрилья [ескадрйáля]. Після приголосного літера я позначає один звук [a] і м'якість попереднього звука: доня [дóн'а], зоря [зор'á], рябий [р'абій] [не рйабій]. Я², менé (у мéнэ), дав. мені, ор. мнóю, місц. (на) мені

ЯБЛУНЬКА, -я, дав. -нъці, місц. (на)

-нъці, мн. -нъки, -нъок

ЯБЛУЧНО-ЗЕЛЕНИЙ

ЯВА, -в, ч. Назва острова.

ЯВІР, явора, мн. яворі, -ів, але два

явори [не два явора], п'ять яворів

ЯВЛЯТИ СОБОЮ. Ужив. як зв'язка

в складеному присудку. *Судове красномовство як наука являє собою певну систему ідей, положень, поглядів про майстерність судового рішення і законірності професійної мови представників правосуддя* (З підручника).

ЯВЛЯТИСЯ, -яюся, -яєшся. Приход

ити куди-небудь; показуватися

де-небудь, появлятися; ставати наяв

нам. *У сні мені явилися дві богині*

(Франко). Уживання цього дієслова

в ролі зв'язки у складеному присудку

є ненормативним. Неправильно: *Бе*

недьо Синаця являється головним

героєм повісті І. Франка «Борислав

сміється». Треба: *Бенедьо Синаця*

є головним героєм повісті І. Франка

«Борислав сміється».

ЯГЕЛЬ, -ю, ор. -ем. Олевачий мол.

ЯГІДКА, -и, дав. -дці, місц. (на)

-дці, мн. -дкі, -дók, але дві ягідки,

сім ягідок

ЯГІДНИЦТВО, -а

ЯГНИТИСЯ, -ніться, -ніться; майб.

-тимється, -тимуться

ЯГНИЧКА, -в, дав. -чці, місц. (на)

-чці, мн. -я, -чок

ЯГНЯ, -яти, дав. -яті, ор. -ям, місц.

(на) -яті, мн. -ята, -ят. *Двос ягнят.*

ЯГОДА, -в, мн. -я, ягід

ЯДЕРНО... Перша частина складних

прикметників, що відповідає за зна

ченням словом «ядерний». З наступ

ною частиною пишеться через дефіс:

Ядерно-активний, Ядерно-енергетичний, Ядерно-реактивний, Ядерно-резонансний, Ядерно-фізичний.

ЯДРО, -á, мн. ядра, ядер, але два

ядра, двос ядер

ЯЄЧКО, -а, місц. (в) -у, мн. -а, -чок.

П'ять пташиних яєчок [не яічок].

ЯЄЧНЯ, -і, ор. -єю. Буквосполучення

чи вимовляється як *пш*. *Смажити*

яєчно. Оката яєчня [не глазуня].

ЯЗІК, -á, місц. (на) -щці, мн. -й, -ів

ЯЗИКОВИЙ. *Язикові звуки [не язичні*

звуки].

ЯЗІЧНИЦЬКИЙ. Який стосується

язичників, язичництва. *Язичницький*

обряд [не язичеський обряд].

ЯЙЦЕ, -я, ор. -єм, мн. яйця, яєць, дав.

яйцям. *Купити лоток яєць [не яічок].*

ЯЙЦЕКЛІТІНА, -я, ор. -ою

ЯЙЦЕПОДІБНИЙ. *Яйцеподібна го*

лова.

ЯК. На п'ясаня 1. присл. З част

кою би пишеться окремо. *Як би*

я тепер хотіла у мале човенце сісти

і далеко на схід сонця золотим човном

поплисти (Леся Українка). Треба

відрізвати від одновзвучного сполуч

ника (див. якби). З частками будь-,

-небудь, казна-, хтозна-, такя пишеться

через дефіс: *будь-як, як-небудь,*

казна-як, хтозна-як, як-такі. 2. спол.

З часткою -от пишеться через дефіс.

Нічого специфічного, врочистого,

як-от мрамурових пам'ятників, на

нашому кладовищі не було (Довженко).

3. У ролі префікса в формах найвищо

го ступеня порівняння прикметників

і прислівників пишеться разом: *якнай-*

більший, якнайбільше, якнайглибший,

якнайглибше, якнайдужчий, якнайду-

жче, якнайактивніший, якнайактивні-

ше, якнайближчий, якнайближче, як-

найчастіший, якнайчастіше.

Пунктуація. Перед жк кома став

иться: 1. Коли преднується підрад

не речення способом дії із значенням

порівняльної характеристики, уподіб

нення; сполучник як близький за зна

ченням до слів *мов, немов, наче, немн-*

че. *Гарячий мисляць сяє на підпівні, пливе, як човен, знявши паруси (Малишко). І сонце висить у повітрі, як велике, гартоване ядро, що от-от, здається, впаде на сиво-голубі небесні води (Косівка). І мати виходить у синій хустині із дому і тихо зника, як бджола, в золотому степу (Б.Олійник).* 2. Якщо порівняльному звороту передують слова *такої, так*. *На самовідданих, мужніх, одержимих, на таких, як Франко, Грабовський, Леся, трималося культурне життя нашої нації (Гончар). Шість років Левкові минуло, а мало сміху на його обличчі, навіть зітхас часто, так само, як мати (Стельмах).* 3. Якщо порівняльний зворот починається сполукою *як і*. *Учитель ставився до Миколки, як і до решти дітей.* 4. Якщо слово *як* приєднує вставні слова, словосполучення і речення. *Застівай, як кажуть, наостанку, щоб ціла мелодія в устах (Малишко). Щастя! Воно прийшло, як завжди, неждано-негадано (Гончар). Звали нашого діда, як я вже потім довідався, Семеном (Довженко).* 5. Якщо сполучник *як* приєднує прикладку, що має додатковий відтінок причини. *У горах Бряньський, як командир, зустрівся з новими труднощами (Гончар).* 6. Якщо слово *як* входять до складу сполучень *не хто інший, як..., не що інше, як... Те, що її зацікавило, було не що баше, як трос осідланих коней під ганком вілли (Коцюбинський).* 7. Якщо *як* входять до складу парних сполучників *не так..., як, не так і ..., як, не стільки ..., як, які поєднують однорідні члени речення. Не так ті вороги, як добрі люди — і окрадуть жажуючи, плачучи осудять (Шевченко). Гори мої високі! Не так і високі, як хороші, хороші, блажисті здалека (Шевченко). Він не стільки забув об стіл, як стривожився (Нечуй-Левицький).* **Кома** не ставиться: 1. Якщо порівняльний зворот має значення обставини способу дії і його можна замінити

формою орудного відмінка іменника або прислівником. *Тут я зустрівся з музою своєю. І, взявши в руки ліру й срібний лук, пливу як тіль по морю сім за нею (Рильський).* Порівн.: *пливу тінню. П'ятдесят літ нашої дружби прошуміли в тайзі як один день (Довженко).* 2. Якщо сполучник *як* приєднує зворот, що характеризує предмет з одного якогось боку або ж має значення «у ролі кого, чого». *Для чиновницької Полтави він був відомий як Панас Якович Рудченко, сумнівний службовець губернських установ... (Гончар).* 3. Якщо зворот виступає іменною частиною складеного присудка або за змістом тісно з ним пов'язаний. *І був той ліс мені як рідна мати (Франко). Весь світ був як казка, повна чудес, таємнича, цікава й страшна (Коцюбинський). Гуро й Василь слухали старого академіка як зачаровані (Владко).* 4. Якщо перед *як* стоять слова *цілком, зовсім, майже, просто, точнісінько, передовсім* та ін. *Діти вихили міркують цілком як дорослі.* 5. Якщо в порівняльному звороті порівнюване слово повторюється. *Люди як люди. У кожного своя біда (Довженко).* 6. Якщо порівняльний зворот має характер стійкого сполучення. *Берегти як зінця ока. Боятися як вогню. Живе як у Бога за пазухою (за дверима). Живе як сир у маслі. Знас як облупленого. Кричить як на живіт. Один як палець (як перст). Сидить як на голках. Спить як убитий. Спить як мертвий (як камінь). Червоний як рак. Ясно як божий день. Йде як по маслу (з маслом).* **ЯКБІ, стол.** Ужив. у складнопідрядних реченнях з підрядними умовними. Можна замінити сполукою *коли б*. *Якби оті проміння золоті у струни чарами якими обернути, я б з них зробила арфу золоту (Леся Українка).* **ЯКБІ-ТО, стол.** *Якби-то далися орлині крила, за синім би морем милого знайшла (Шевченко).*

ЯКИЙ, *займ.* З частками *будь-*, *-не-* *будь-*, *-то*, *-во* пишеться через дефіс: *який-небудь*, *який-то*, *який-но*. Уживається як сполучне слово в складнопідрядних реченнях. *Див. що.*

ЯКИЙСЬ-ТО, *якась-то*, *якесь-то*, *займ.*

ЯКІВ, *Якова*, *дав.* *Якову*, *ор.* *Яковом*, *кл.* *Якове!* *Зменш.-пестл.:* *Яцо!* *Яці-шо!* [*не Яша!*]; *Якович* [*не Яковлевич*], *-а*, *дав.* *-у*, *ор.* *-ем*; *Яківна*, *-н* [*не Яківної*], *дав.* *-і* [*не Яківній*]. *Два Якови* [*не два Якова*]. *Іване Яковичу!* *Маріє Яківно!*

ЯКІР, *якоря*, *місц.* (на) *якорі*, *мн.* *якорі*, *якорів*, *дав.* *якорям*, *але два якорі*, *сім якорів*

ЯКІСНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «якісний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *якісно-відносний*, *якісно-обставинний*. 2. *присл.* З наступним прикметником пишеться окремо. *Якісно новий метод.*

ЯКНАЙВАЖЛИВІШИЙ і **ЯКНАЙВАЖЛИВІШИЙ**

ЯК-НЕБУДЬ, *присл.*

ЯКІСТЬ, *якості*, *ор.* *якістю*. Ненормативною є конструкція *працює в якості агронома*. Треба: *працює агрономом*.

ЯК-НЕ-ЯК, *присл.*

ЯКОСЬ, *присл. неознач.* Ужив. при вираженні непевності, невизначеності способу дії; невідомо як; *як-небудь*. *Він зрозумів, що велике й чисте кохання палає в серці молодого табунника і треба б якось допомогти йому добитися свого щастя* (Тулуб).

ЯКОСЬ, *присл. часу*. *Одного разу, колись. Якось, задумавшись пішла, Та аж за царину зайшла* (Шевченко).

ЯКОСЬ-ТО, *присл.* Невідомо як. *Якось-то буде.*

ЯКОСЬ-ТО, *присл.* *Одного разу, колись. Якось-то зібралися всі друзі разом.*

ЯКРАЗ. 1. *присл.* *Якраз настали жнива*. 2. *част.* *Ми вирушили в місто якраз у дощ.*

ЯЛІНКА, *-я*, *дав.* *-нці*, *місц.* (на) *-нці*, *мн.* *-я*, *-нок*. *Прикрашати ялинку* [*не йолку*].

ЯЛВІЄЦЬ, *-вщо*, *ор.* *-вцєм*. Вічнозелений чагарник і його ягодоподібні плоди.

ЯЛОВИЧИНА, *-я*. М'ясо великої рогаатої худоби. *Купувати яловичину* [*не гов'ядину*].

ЯМБ, *-а*, *мн.* *-я*, *-ів*. Двоскладова стопа з наголосом на другому складі.

ЯМБІЧНИЙ. *Ямбічний розмір.*

ЯМБОХОРЕЇЧНИЙ

ЯМБОХОРЕЇ, *-я*, *ор.* *-ем*. Стопа, що складається з ямба і хорей.

ЯМОЧКА, *-я*, *місц.* (на) *-чці*, *мн.* *-чкі*, *-чок*, *але дві ямочки*

ЯНИЧАР, *-а*, *дав.* *-ові*, *ор.* *-ом*, *мн.* *-я*, *-ів*

ЯНТАР, *-рцо*, *ор.* *-рєм*. Скам'явіла смола хвойних дерев. *Прикраси з янтарю*. Сяновим: *бурштін*.

ЯПОНСЬКИЙ

ЯР¹, *-у*, *місц.* (у) *яру*, *мн.* *ярі*, *-ів*. Глибока довга западина, що утворилася внаслідок розмиву ґрунту потоками води.

ЯР², *-і*, *ор.* *-рю*, *ж.* Зелена фарба, яку одержують шляхом окислення міді.

ЯРД, *-а*, *мн.* *-я*, *-ів*. Одиниця довжини в англійській системі мір, що дорівнює 91,44 см.

ЯРМАРОК, *-рку*, *місц.* (на) *-рку*, *мн.* *-ркі*, *-рків*, *але два ярмарки*. *Поїхати на ярмарок* [*не ярмарку*].

ЯРМО, *-а*, *мн.* *ярма*, *ярем*, *але два ярма*

ЯРО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «ярий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *яро-зелений*, *яро-червоний*.

ЯРОСЛАВ, *-а*, *дав.* *-ові*, *кл.* *Ярославе!* *Зменш.-пестл.:* *Славу!* *Славішо!* [*не Славик!* *не Слава!*]; *Ярославович*, *-а*, *дав.* *-у*, *ор.* *-ем*; *Ярославівна*, *-я* [*не Ярославівної*], *дав.* *-і* [*не Ярославівній*]. *Два Ярослави* [*не два*

Ярослава]. *Дмитре Ярославовичу!*
Уляно Ярославівно!

ЯРУС, -у, місц. (на) -і, мн. -і, -ів, але два ярус

ЯСЕЛЬНИЙ і **ЯСЕЛЬНИЙ**. *Ясельний вік.*

ЯСЕН, -а, ор. -ом, мн. -і, -ів, дав. -ам, але два ясени і **ЯСЕНЬ**, -я, ор.

-ем, мн. -і, -ів, дав. -ям

ЯСЕНОВИЙ (від ясен) і **ЯСЕНЕВИЙ** (від ясень)

ЯСКРАВО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «яскравий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *яскраво-білий, яскраво-жовтий, яскраво-зелений, яскраво-сірий, яскраво-червоний*. 2. присл. З наступним прикметником пишеться окремо. *Яскраво освітлена кімната. Яскраво виражений.*

ЯСЛА, ясел, дав. яслам, місц. (у) яслах, мн. *Віддати дитину в ясла* [не яслі].

ЯСНА, ясен, дав. яснам, мн. *Запалення ясен* [не десен].

ЯСНИЙ і **ЯСНИЙ**. Керуванн^я: *кому і для кого. Йому ясна мета, підвладний рух і час* (Малышко). *Бушують юрбами майдаши, ясна для кожного мета* (Сосюра). Ненормативним є вставне словосполучення *ясне діло*.

Треба: *зрозуміла річ, зрозуміло, ясно, ясна річ, безперечно, звісно, звісна річ*.

ЯСНІТИ, -ію, -ієш, -іють і **ЯСНІШАТИ**, -ішаю, -ішаєш, -ішають

ЯСНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «ясний».

З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли прикметники називають підпорядковані одне одному поняття: *ясноблгарний, ясноволоський, яснозбрій, ясночоблий, ясночобкий, ясноліцій*. 2. Через дефіс, коли прикметники означають поєднання кольору з відтінком: *ясно-зелений, ясно-золотистий, ясно-каштановий, ясно-коричневий, ясно-сірий, ясно-срібний, ясно-червоний*.

ЯССИ, Ясс, ор. Яссами, місц. (у) Яссах. Назва міста.

ЯССЬКИЙ, прикм. до Ясса

ЯСТРУБ, -а, мн. -бі, -бів, але два яструби [не два яструба]

ЯТВЯГ, -а, мн. -і, -ів. Литовське плем'я.

ЯТВЯЗЬКИЙ

ЯТІР, ятера, мн. ятері, -ів, але два ятери [не два ятера]

ЯТКА, -и, місц. (у) -ті, мн. ятки, яток, місц. (у) ятках і яткі, ятók, місц. (у) яткэх, але дві ятки. Легка будівля для тимчасової торгівлі.

Ходити між ятками.

ЯТРИТИ, ятру, ятриш, ятрить, ятримо, ятрите, ятрають і **ЯТРИТИ**, -рю, -рієш, -рієть, -римо, -рите, -рають

ЯФФА, -я. Назва міста.

ЯФФСЬКИЙ, прикм. до Яффа

ЯХТ-КЛУБ, -у. Спортивна організація, що об'єднує спортсменів, які займаються водним спортом. *Члени яхт-клубу.*

ЯХТКЛУБІВЕЦЬ, -вця, ор. -вцем

ЯХТКЛУБІВСЬКИЙ

ЯХТСМЕН, -а. Спортсмен, що займається водним спортом на яхтах.

ЯЧМІНЬ¹, -меню, ор. -мевем, мн. -мені, -менів. Злакова рослина, а також зерно цієї рослини. *Колоски ячменю.*

ЯЧМІНЬ², -меня, ор. -менем, мн. -мені, -менів, мед. Гнійне запалення повіки. *Лікування ячменя.*

ЯШМА, -и, мн. яшми, яшм. Кремниста гірська порода, що використовується як декоративний камінь і для виготовлення художніх виробів.

ЯЩІК, -а, мн. -и, -ів. Виріб з дошок, фанери, який використовують для пакування, зберігання або перенесення чого-небудь. *Ящик яблук.* Ненормативним є сполучення *поштової ящик*.

ЯЩІР — **ЯЩУР**. Розрізняються значенням.

Ящір, ящера, мн. ящери, -ів. Назва тварини.

Ящур, -у. Назва хвороб. *Профілактика ящуру.*

*ГРИНЧИШИН Дмитро Григорович,
КАПЕЛЮШНИЙ Анатолій Олексійович,
СЕРБЕНСЬКА Олександра Антонівна,
ТЕРЛАК Зеновій Михайлович*

СЛОВНИК-ДОВІДНИК З КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

В Україні книгу можна придбати за адресами:

- м. Київ, вул. М. Грушевського, 4, маг. "Наукова думка", тел. (044)228-06-96;
- м. Київ, вул. Л. Толстого, 11/16, маг. "Книги", тел. (044)230-25-74;
- м. Київ, Майдан Незалежності, ТЦ "Глобус", маг. "Буква", тел. (044)585-11-41;
- м. Київ, вул. Стрілецька, 13, маг. "Абзац", тел. (044)238-82-65;
- м. Дніпропетровськ, вул. Московська, 15, маг. "Галерея книги", тел. (0562)36-05-38;
- м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 67, ТЦ "Гранд Плаза", маг. "Книжковий вояка", тел. (056)740-10-38;
- м. Запоріжжя, просп. Леніна, 147, маг. "Буква-Запоріжжя", тел. (0612)49-00-08;
- м. Івано-Франківськ, Вічовий майдан, 3, маг. "Сучасна українська книга", тел. (03422)3-04-60;
- м. Кіровоград, вул. К. Маркса, 51, маг. "Буква";
- м. Кривий Ріг, просп. Гагаріна, 38-а, маг. "Буква", тел. (0564)78-92-83;
- м. Луцьк, просп. Волі, 41, маг. "Знання", тел. (03322)4-23-98;
- м. Львів, вул. Шевська, 6/2, Книжковий дім "Буква", тел. (032) 294-82-08;
- м. Львів, просп. Шевченка, 16, маг. "Ноти", тел. (0322)72-67-96;
- м. Львів, просп. Шевченка, 8, книгарня ДВЦ НТШ, тел. (0322)79-85-80;
- м. Миколаїв, вул. Радянська, 13, маг. "Буква", тел. (0512)47-61-61;
- м. Одеса, вул. Преображенська, 59/61, маг. "Книголов", тел. (0482)34-75-99;
- м. Одеса, вул. Дерибасівська, 14, маг. "Книжкова перлина", тел. (0482)35-84-04;
- м. Сімферополь, вул. Сергєєва-Ценського, 4-а, маг. "Буква-Сімферополь", тел. (0652)27-31-53;
- м. Харків, вул. Сумська, 51, маг. "Books", тел. (0572)14-04-71, 14-26-73, 14-26-74;
- м. Херсон, вул. Суворова, 19, маг. "Буква", тел. (0552)22-31-64;
- м. Хмельницький, вул. Подільська, 25, маг. "Книжковий світ", тел. (03822)6-60-73;
- м. Черкаси, вул. В. Вишневецького, 38, маг. "Світоч", тел. (0472)47-92-20;
- м. Чернівці, вул. Леніна, 45, маг. "Будинок книги", тел. (04622)7-30-03.

**Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 537-63-61, 537-63-62; факс: 235-00-44.
E-mail: sales@books.com.ua**

Підписано до друку 07.12.05. Формат 84×108/32.

Папір офс. Друк офс. Гарнітура Times.

Ум. друк. арк. 19,32. Обл.-вид. арк. 31,11. Зам. № 5-2180

Видавництво "Знання"

01034, м. Київ-34, вул. Стрілецька, 28

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників

і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 1591 від 03.12.2003

Тел.: (044) 234-80-43, 234-23-36

E-mail: sales@znannia.com.ua <http://www.znannia.com.ua>

ЗАТ "ВПІОЛ", ДК № 15

03151, м. Київ, вул. Волинська, 60.